

NATO
+
OTAN

Vademecum

Vademecum NATO

2001

Office of Information and Press

NATO - 1110 Brussels - Belgium

Bureau de l'information et de la presse

OTAN - 1110 Bruxelles - Belgique

ISBN 92-845-0175-X

HB0801POL

© NATO 2001

ORGANIZACJA PAKTU PÓLNOCNOATLANTYCKIEGO (NATO)

PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE

Belgia, Dania, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Islandia, Kanada, Luksemburg, Niemcy, Norwegia, Polska, Portugalia, Republika Czeska, Stany Zjednoczone, Turcja, Węgry, Wielka Brytania, Włochy

Na mocy Traktatu Północnoatlantycznego podpisanego w Waszyngtonie, w kwietniu 1949 r. utworzono Sojusz, którego zadaniem jest obrona zbiorowa, zgodnie z artykułem 51 Karty Narodów Zjednoczonych. Traktat zawarto na czas nieokreślony. 4 kwietnia 1999 r. obchodzona była pięćdziesiąta rocznica tego wydarzenia.

Zgodnie z artykułem 10 Traktatu, Sojusz pozostaje otwarty i mogą do niego przystąpić inne państwa europejskie, które będą zdolne do tego, aby wspierać jego zasady i przyczyniać się do bezpieczeństwa w obszarze północnoatlantycznym. Grecja i Turcja dołączyły do pierwotnej dwunastki państw członkowskich Sojuszu w 1952 r. Trzy lata później do Sojuszu przystąpiła Niemiecka Republika Federalna, a Hiszpania uczyniła to w roku 1982. Na Madryckim Szczycie Sojuszu w czerwcu 1997 r. szefowie państw i rządów państw członkowskich zaprosili trzy kolejne państwa do otwarcia rozmów akcesyjnych. 12 marca 1999 r. Polska, Republika Czeska i Węgry formalnie stały się członkami NATO. Obecnie Sojusz skupia siedemnaście państw europejskich oraz Stany Zjednoczone i Kanadę.

W odpowiedzi na wewnętrzne i zewnętrzne przemiany, jakim Sojusz podlega od zakończenia zimnej wojny, utworzona została Rada Partnerstwa Euroatlantycznego (EAPC), pomyślana jako forum do konsultacji i współpracy z państwami partnerskimi w całym obszarze euroatlantycznym. NATO stworzyło intensywny program praktycznej współpracy i regularnych konsultacji z 26 państwami uczestniczącymi w programie Partnerstwa dla Pokoju (PdP), zainicjowanym w 1994 r. Wypracowane zostały nowe struktury odzwierciedlające zintensyfikowaną współpracę Sojuszu z Rosją oraz jego partnerstwo z Ukrainą, a także wzmocniono dialog z zainteresowanymi państwami w regionie Morza Śródziemnego. Sojusz przeszedł daleko idącą reformę wewnętrzną i zewnętrzną, stając się narzędziem pokoju i stabilności w obszarze euroatlantycznym na początku nowego tysiąclecia.

W 1999 r. NATO obchodziło pięćdziesiątą rocznicę istnienia. W kwietniu tego roku, w Waszyngtonie odbył się kolejny szczyt Sojuszu, co zbiegło się z najgorętszym okresem kryzysu w Kosowie, kiedy państwa członkowskie NATO prowadziły kampanię lotniczą w celu zakończenia czystek etnicznych i łamania praw człowieka, dokonywanych przez rząd Federalnej Republiki Jugosławii. Konflikt ten zakończył się w drugiej połowie czerwca 1999 r., po wycofaniu się sił serbskich i rozmieszczeniu dowodzonych przez NATO Sił Pokojowych w Kosowie (KFOR), które z upoważnienia Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych nadzorowały wdrażanie Wojskowego Porozumienia Technicznego zawartego 9 czerwca 1999 r.

Głównym tematem Szczytu Waszyngtońskiego był trwający wówczas kryzys w Kosowie oraz kwestie odnoszące się do przyszłej stabilności w Europie Południowo-Wschodniej. W Waszyngtonie zdecydowano, między innymi, o zaakceptowaniu i opublikowaniu zrewidowanej Koncepcji Strategicznej Sojuszu; o przyjęciu Planu Działań na rzecz Członkostwa (MAP); poparciu wysiłków zmierzających do dalszego wzmocnienia programu Partnerstwa dla Pokoju; a także o uruchomieniu nowych inicjatyw mających na celu dostosowanie zdolności obronnych państw członkowskich NATO do zmieniających się wymogów oraz nadaniu nowego tempa wysiłkom podejmowanym w celu ograniczenia proliferacji broni masowego rażenia.

Późniejsze posunięcia Sojuszu koncentrowały się przede wszystkim na wzmocnieniu Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony (ESDI) w ramach NATO oraz na tworzeniu struktur do współpracy pomiędzy NATO a Unią Europejską, w odpowiedzi na decyzję Unii Europejskiej o zwiększeniu jej zadań operacyjnych odnośnie do zarządzania kryzysowego i misji pokojowych.

Godło NATO zostało przyjęte przez Radę Północnoatlantycką jako symbol Sojuszu Północnoatlantyckiego w październiku 1953 r. Okrąg symbolizuje jedność i współpracę, a róża wiatrów oznacza wspólną drogę do pokoju obraną przez państwa członkowskie Sojuszu Północnoatlantyckiego.

SPIS TREŚCI

Nota redakcyjna	10
Słowo wstępne Sekretarza Generalnego	11
Jak korzystać z vademecum	15
Przedmowa	17

CZĘŚĆ I

ROZDZIAŁ 1: CO TO JEST NATO?

Początki Sojuszu	31
Podstawowe zadania w zakresie bezpieczeństwa	32

ROZDZIAŁ 2: PRZEKSZTAŁCANIE SOJUSZU

Nowe środowisko bezpieczeństwa europejskiego	39
Nowe instytucje	44
Koncepcja Strategiczna Sojuszu	47
Rola Sił Sojuszniczych w przekształcaniu postawy obronnej Sojuszu	53
Inicjatywa Zdolności Obronnych Sojuszu	57
Nuklearne siły zbrojne Sojuszu w nowym środowisku bezpieczeństwa	60

ROZDZIAŁ 3: ZWIĘKSZENIE OTWARTOŚCI SOJUSZU

Proces rozszerzania NATO	69
Partnerstwo dla Pokoju	76
Współpraca między NATO i Rosją	92
Partnerstwo NATO z Ukrainą	100
Dialog Śródziemnomorski Sojuszu	104
Inicjatywa NATO dla Europy Południowo-Wschodniej	107

ROZDZIAŁ 4: EUROPEJSKA TOŻSAMOŚĆ W DZIEDZINIE BEZPIECZEŃSTWA I OBRONY (ESDI)

Ewolucja ESDI	111
Współpraca NATO-Unia Zachodnioeuropejska	115
Stosunki NATO-Unia Europejska	117

ROZDZIAŁ 5: OPERACYJNA ROLA SOJUSZU W ZAKRESIE UTRZYMYWANIA POKOJU

Proces wprowadzania pokoju w byłej Jugosławii	123
Wspomaganie procesu pokojowego w Bośni i Hercegowinie	138
Rola NATO w rozwiązywaniu konfliktu w Kosowie	143
Łamanie praw człowieka w Kosowie oraz pomoc KFOR w rozwiązywaniu kwestii humanitarnych	151

ROZDZIAŁ 6: ROLA SOJUSZU W ZAKRESIE KONTROLI ZBROJEŃ

Broń nuklearna, biologiczna i chemiczna	160
Kontrola zbrojeń konwencjonalnych i rozbrojenie	163
Polityka Sojuszu wobec rozprzestrzeniania broni masowego rażenia	165

CZĘŚĆ II

ROZDZIAŁ 7: POLITYKA I PODEJMOWANIE DECYZJI

Główne instytucje Sojuszu odpowiedzialne za tworzenie polityki i podejmowanie decyzji	171
Wypracowywanie konsensusu politycznego i wspólne podejmowanie decyzji	175
Zarządzanie kryzysowe	178
Wymiar obronny	180
Polityka nuklearna	184
Sfera gospodarcza	185
Informowanie opinii publicznej	189

ROZDZIAŁ 8: PROGRAMY I DZIAŁANIA

Logistyka dostaw i składowania	199
Kluczowe funkcje logistyczne	204
Logistyka dostaw i składowania w odniesieniu do operacji wspierania pokoju	207
Organizacje ds. produkcji i logistyki	208
Współpraca w zakresie uzbrojenia, planowanie i standaryzacja	208
Systemy łączności i informatyki	211
Cywilno-wojskowa koordynacja zarządzania ruchem lotniczym	212
Obrona powietrzna	214
Planowanie cywilne w sytuacji zagrożenia	216

Współpraca naukowa	222
Środowisko naturalne i społeczeństwo	226

**ROZDZIAŁ 9: ZASOBY WSPÓLNIE FINANSOWANE: BUDŻET NATO
I ZARZĄDZANIE FINANSAMI**

Zasady wspólnego finansowania	231
Wspólne pokrywanie kosztów	234
Budżet cywilny	235
Budżet wojskowy	236
Program Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa NATO (NSIP)	236
Zarządzanie zasobami	237
Zarządzanie finansami	238
Kontrola finansowa	241

ROZDZIAŁ 10: ORGANIZACJE I STRUKTURY CYWILNE

Kwatera Główna NATO	251
Stali przedstawiciele i przedstawicielstwa narodowe	251
Sekretarz Generalny	252
Sekretariat Międzynarodowy	253
Gabinet Sekretarza Generalnego	253
Urząd Sekretarza Generalnego	253
Sekretariat Wykonawczy	254
Biuro Informacji i Prasy	254
Biuro Bezpieczeństwa NATO	255
Pion Polityczny	256
Pion Planowania Obronnego i Operacji	258
Pion Wsparcia Obrony	261
Sztab ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli	
Dowództwa NATO (NHQC3S)	264
Pion ds. Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa, Logistyki i Planowania Cywilnego	265
Pion Nauki i Ochrony Środowiska	267
Biuro Administracyjne	268
Biuro Kontrolera Finansowego	269
Biuro Przewodniczącego Wysokiego Urzędu ds. Zasobów	269
Biuro Przewodniczącego Komitetów Budżetowych	269
Międzynarodowa Komisja Rewidentów	269
Organizacje NATO ds. Produkcji i Logistyki	269

ROZDZIAŁ 11: ORGANIZACJA I STRUKTURY WOJSKOWE

Komitet Wojskowy	273
Dowódcy strategiczni	276
Międzynarodowy Sztab Wojskowy	276
Przedstawicielstwa państw partnerskich	281

ROZDZIAŁ 12: WOJSKOWA STRUKTURA DOWODZENIA

Rola zintegrowanych sił zbrojnych	285
Tworzenie nowej struktury wojskowej	288
Implikacje rozwoju Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony	288
Koncepcja Zespołu Zadaniowego Połączonych Rodzajów Wojsk (CJTF)	290
Wewnętrzna adaptacja sił zbrojnych Sojuszu	292
Nowe Koncepcje Dowodzenia i Kontroli	293
Struktura wojskowa	295
Rozszerzenie NATO i akcesja nowych państw członkowskich	309
Działania i inicjatywy Partnerstwa dla Pokoju	310
Rozszerzone konsultacje i współpraca wojskowa	311

ROZDZIAŁ 13: PODSTAWOWE INFORMACJE O GŁÓWNYCH KOMITETACH NATO ORAZ INSTYTUCJACH WSPÓŁPRACY, PARTNERSTWA I DIALOGU

Podstawowe informacje o głównych komitetach NATO	317
Podstawowe informacje o instytucjach współpracy, partnerstwa i dialogu	341

ROZDZIAŁ 14: NAJWAŻNIEJSZE ORGANIZACJE I AGENCJE ORAZ INNE PODLEGŁE ORGANY

Wprowadzenie	347
Logistyka dostaw i składowania	349
Logistyka produkcji i wyposażenie	354
Standaryzacja	357
Planowanie cywilne w sytuacji zagrożenia	360
Zarządzanie ruchem lotniczym i obroną powietrzną	361
Powietrzny system wczesnego ostrzegania	362
Systemy łączności i informatyki	364
Wojna elektroniczna	369
Meteorologia	370

Oceanografia wojskowa	372
Badania i technologie	373
Edukacja i szkolenie	375

ROZDZIAŁ 15: SZERSZE RAMY INSTYTUCYJNE SYSTEMU BEZPIECZEŃSTWA

Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ)	387
Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE)	390
Unia Europejska (UE)	402
Unia Zachodnioeuropejska (UZE)	410
Rada Europy	420

ROZDZIAŁ 16: ORGANIZACJE PARLAMENTARNE I POZARZĄDOWE

Zgromadzenie Parlamentarne NATO (NATO PA)	427
Stowarzyszenie Traktatu Atlantyckiego (ATA)	431
Międzysojusznicza Konfederacja Oficerów Rezerwy (CIOR)	437
Międzysojusznicza Konfederacja Oficerów Rezerwy Służb Medycznych (CIOMR)	439

Załącznik 1. Powszechnie stosowane skróty	443
--	-----

Załącznik 2. Źródła dodatkowych informacji	473
---	-----

Załącznik 3. Chronologia wydarzeń	479
--	-----

Schematy graficzne

• Cywilna i wojskowa struktura NATO	621
• Najważniejsze Komitety NATO	622
• Główne instytucje partnerskiej współpracy i dialogu	623
• Sekretariat Międzynarodowy NATO	624
• Piony Sekretariatu Międzynarodowego	625
• Struktura wojskowa NATO	626
• Struktura wojskowa Sojuszniczego Dowództwa NATO Europa	627
• Struktura wojskowa Sojuszniczego Dowództwa NATO Atlantyk	628
• Międzynarodowy Sztab Wojskowy	629

Traktat Północnoatlantycki	631
-----------------------------------	-----

NOTA REDAKCYJNA

Od czasów wydania jubileuszowego Vademecum, to jest od pięćdziesiątej rocznicy powstania NATO, do Sojuszu przystąpiły trzy kolejne państwa i miało miejsce wiele innych ważnych wydarzeń. Do nich trzeba zaliczyć rozpoczęcie w marcu 1999 roku kampanii powietrznej NATO, której celem było zniszczenie umocnień wojskowych rządu serbskiego, odpowiedzialnego za prowadzenie polityki czystek etnicznych w Kosowie; rozmieszczenie w czerwcu 1999 r. kierowanych przez NATO sił pokojowych KFOR oraz nowe inicjatywy podjęte na Szczycie Waszyngtońskim w kwietniu 1999 r. - w tym ogłoszenie nowej Koncepcji Strategicznej Sojuszu.

W niniejszym wydaniu przedstawiono wyżej wspomniane wydarzenia, jak również inne ważne czynniki, takie jak: zmiany odnoszące się do wojskowej struktury dowodzenia NATO; stworzenie Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony (ESDI); wdrożenie Inicjatywy Zdolności Obronnych (DCI), wydarzenia związane z Partnerstwem dla Pokoju (PdP) oraz Radą Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC), wdrażanie Planu Działań na rzecz Członkostwa (MAP); ewolucja stosunków NATO-Rosja i NATO-Ukraina; poszerzenie Dialogu Śródziemnomorskiego NATO; postęp w odniesieniu do Inicjatywy dla Europy Południowo-Wschodniej; a także przebieg prac Sojuszu w innych dziedzinach, takich jak wdrażanie środków zmierzających do kontroli zbrojeń i nieproliferaacji broni masowego rażenia.

Część zatytułowana "Jak korzystać z Vademecum?" informuje o treści najważniejszych rozdziałów, w których szczegółowo przedstawiona została ewolucja polityki w głównych dziedzinach działalności Sojuszu w ostatnich latach (Część I). Przedstawiono tu także zarys kolejnych rozdziałów, opisujących organizację i strukturę NATO (Część II). Przedmowa do niniejszego wydania w bardzo ogólnym zarysie omawia główne czynniki kształtujące politykę Sojuszu w ostatniej dekadzie.

Niniejsze wydanie Vademecum omawia wydarzenia, które miały miejsce do końca marca 2001 r. Zaktualizowana wersja Vademecum oraz szersze informacje o najnowszych zmianach w Sojuszu, a także oficjalne oświadczenia i komunikaty są dostępne na stronie internetowej NATO (www.nato.int).

SŁOWO WSTĘPNE SEKRETRZA GENERALNEGO

Nowe wydanie Vademecum NATO prezentuje wszechstronny obraz Sojuszu Północnoatlantyckiego na początku nowego tysiąclecia. Przedstawia Sojusz gruntownie przekształcony pod wpływem burzliwych przemian, jakie dokonały się w ubiegłym dziesięcioleciu, i gotowy do podjęcia poczwórnego wyzwania, przed którym obecnie stoi.

Po pierwsze, Sojusz musi nadal wywiązywać się z fundamentalnego i niezmiennego zobowiązania wobec swoich członków, jakim jest gwarantowanie ich bezpieczeństwa i niepodległości. Po drugie, musi poszerzać obszar bezpieczeństwa poza swoje granice traktatowe, włączając doń państwa partnerskie w całej Europie, poprzez dwustronne układy o partnerstwie oraz współpracę wielostronną. Po trzecie, Sojusz musi być gotowy do wspierania wysiłków wspólnoty międzynarodowej zmierzających do zapobiegania kryzysom i konfliktom lub - kiedy one wystąpią - do ograniczania ich zasięgu oraz asystowania uczestnikom konfliktów w próbach ich rozwiązania - częściej za pomocą środków politycznych niż wojskowych.

Wreszcie po czwarte, aby osiągnąć wyżej wymienione cele, Sojusz musi wypracować bardziej sprawiedliwą równowagę w obrębie partnerstwa transatlantyckiego, które jest samą istotą Sojuszu Północnoatlantyckiego. W związku z tym należy zwiększyć rolę europejskich Sojuszników w zarządzaniu kryzysowym oraz operacjach pokojowych. Celem jest wzmocnienie Sojuszu i zapewnienie zdolności w zakresie zarządzania kryzysowego, tak aby NATO mogło wspierać te wysiłki, niekoniecznie przyjmując wiodącą rolę w odniesieniu do każdego konfliktu w Europie. Chodzi o wprowadzenie większej elastyczności oraz wypracowanie lepszych sposobów zapobiegania konfliktom i ich wygaszania, a nie o zmienianie fundamentalnych zasad obrony zbiorowej - Sojusz pozostaje jej podstawowym gwarantem.

Sojusz przedstawiony w niniejszym Vademecum z pewnością nie jest podmiotem, dla którego zabrakłoby roli po zakończeniu zimnej wojny - wbrew zapowiedziom niektórych analityków, którzy głosili, iż utraci on swoją *raison d'être*. Jest to raczej Sojusz, który od pewnego czasu przeprowadza wewnętrzną modernizację i przemianę. Jednocześnie nie traci nic ze zdolności operacyjnych, niezbędnych do realizacji swojej misji, ani nie zwleka z wypracowaniem środków do wypełnienia nowych funkcji narzucanych przez państwa członkowskie. Dylemat, przed którym stoi NATO nie brzmi: jak określić swoje nowe zadania, ale raczej jak najlepiej

wykorzystać szansę na wypełnianie programu działań uzgodnionego przez państwa członkowskie w chwili jego narodzin - Sojusz ma stać na straży wolności, wspólnego dziedzictwa i cywilizacji zjednoczonych w nim narodów. Wyzwaniem dla NATO zdecydowanie nie jest kreowanie własnej roli - jest nim zapewnienie, aby obecnie pełnione role nie musiały być ograniczane ze względu na zbyt liczne i zbyt wielkie obciążenia w stosunku do posiadanych środków.

NATO nie jest światowym policjantem, ale ma ugruntowane i uwieńczone sukcesem doświadczenia w roli podmiotu ułatwiającego powstawanie skutecznych sił międzynarodowych - takich jak SFOR w Bośni i Hercegowinie oraz KFOR w Kosowie - zdolnych do tego, aby zapewnić wdrażanie porozumień pokojowych i stworzyć podstawy przyszłej stabilizacji w regionach objętych konfliktami w obszarze euroatlantyckim. Sojusz nie jest klubem, którego członkostwo byłoby dostępne na żądanie - jest to międzyrządowy sojusz zapewniający bezpieczeństwo, który nakłada na państwa członkowskie obciążenia i zobowiązania, a nie tylko przynosi im korzyści. Nie jest monolitycznym, samookreślającym się bytem. Jest przymierzem państw członkowskich, które może być przez nie wykorzystywane we wspólnie uzgodnionych celach, z uwzględnieniem - również przez nie narzuconych - ograniczeń co do skali, środków i zdolności do działania. Nie jest to, na koniec, instrument służący do projekcji siły poszczególnych państw członkowskich, ale raczej mechanizm umożliwiający każdemu z nich określanie własnych interesów narodowych, w szerszym kontekście uzgodnień pomiędzy członkami całego Sojuszu.

Państwa członkowskie udowodniły swoje przywiązanie do tych wartości, podejmując szereg decyzji mających dostosować Sojusz do zmieniających się okoliczności i nowoczesnych potrzeb. Wysiłki te są wzmacniane osiągnięciami w zakresie różnych form partnerstwa z państwami nienależącymi do Sojuszu, zarówno w wymiarze dwustronnym, gdy kontakty nawiązywane są poprzez praktyczną współpracę w ramach Partnerstwa dla Pokoju, jak i wymiarze wielostronnym, gdy partnerstwo polityczne wypracowywane jest w toku konsultacji na międzynarodowym forum Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego. Wartość tej współpracy jest oczywista - wiele uczestniczących w niej państw otwarcie aspiruje do członkostwa w Sojuszu, ale konstruktywnie biorą w niej udział także państwa, które nie mają obecnie żadnych ambicji z tym związanych. Dodatkowo, stopień współpracy osiągnięty w dwustronnych stosunkach pomiędzy NATO i Rosją, wskazuje na ogrom korzyści jakie mogą być czerpane przez wszystkie podmioty uczestniczące w tym procesie, pomimo nieuniknionych trudności napotykanych po drodze. Także w stosunkach między NATO i Ukrainą osiągnięto poziom zrozumienia i współpracy, który ma dla wszystkich pozytywne konsekwencje.

Decyzje Sojuszu, podejmowane w trakcie serii spotkań na szczycie i wyznaczające jego kurs od czasu zakończenia zimnej wojny, stworzyły podstawy do dalszego rozszerzania, poza granice traktatowe NATO, kultury dialogu i współpracy w kwestiach dotyczących bezpieczeństwa, które od lat obowiązują wśród jego członków. Dzięki działaniom kierowanym przez NATO sił pokojowych, wspierających proces pokojowy w Bośni i Hercegowinie oraz w Kosowie, ta kultura w coraz większym stopniu wpływa na proces jednania się społeczności i kładzie podwaliny pod przyszłą współpracę w ciężko doświadczonym regionie bałkańskim. Także w innych obszarach, takich jak Dialog Śródziemnomorski, tworzone są podstawy otwartości i zrozumienia niezbędne do przyszłej współpracy.

Podstawowe przemiany w każdej z tych kluczowych dziedzin działalności Sojuszu są opisane w niniejszej publikacji. Przedstawiono tu także proces adaptacji, umożliwiający podjęcie znaczących kroków w kierunku nowego zrównoważenia stosunków transatlantyckich, będących istotą współpracy w Sojuszu. To złożone zadanie realizowane jest z jednej strony przez konsultacje i współpracę z instytucjami zaangażowanymi w kształtowanie europejskiego wkładu w obronność i bezpieczeństwo, tj. z Unią Zachodnioeuropejską, a obecnie w coraz większym stopniu z Unią Europejską. Z drugiej strony, realizacja tego zadania wyraża się w praktycznych posunięciach mających na celu zapewnienie zdolności operacyjnych niezbędnych, aby te ustalenia przyniosły zamierzoną poprawę bezpieczeństwa europejskiego oraz ogólne wzmocnienie współpracy w ramach Sojuszu. Integralną częścią planu działań realizowanego przez Sojusz jest ewolucja Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony (ESDI) oraz wdrażanie Inicjatywy Zdolności Obronnych (DCI), która ma odniesienia do wszystkich aspektów działalności NATO, a jednocześnie wspiera realizację ESDI. Zakończony sukcesem wdrażanie tych inicjatyw to wyzwanie, które realizują, pełniąc służbę dla Sojuszu jako jego Sekretarz Generalny.

Jedyną miarą sukcesu wszystkich tych inicjatyw i działań jest zakres, w jakim służą one interesom mieszkańców całego obszaru euroatlantyckiego. Jedynie wtedy gdy przyniosą one większe bezpieczeństwo i zwiększoną stabilność oraz wzmocnią mechanizmy rozwiązywania konfliktów, będzie można powiedzieć, że spełniły one swoje zadanie. Nieustannie zatem rośnie potrzeba, aby te wybory i decyzje były lepiej poznane i rozumiane przez szerszą część opinii publicznej zarówno w państwach członkowskich, jak i partnerskich NATO. Bez tego rządy nie będą mogły na dłuższą metę uczynić wiele. Zatem, to ich obowiązkiem jest sprawić, aby działania polityczne - podejmowane we wspólnym interesie państw - były przedstawiane do szczegółowej oceny opinii publicznej, łącznie z faktami, liczbami i wspierającym je uzasadnieniem.

Dlatego też z zadowoleniem polecam tę pozycję wydawniczą uwadze tych wszystkich, którzy będą mogli mieć okazję sięgnąć po nią oraz zapraszam ich do uczestniczenia w profesjonalnych i prywatnych dyskusjach na tematy tu przedstawione. Nie ma prawd absolutnych, jeśli chodzi o zapewnienie najlepszych i najbardziej stabilnych warunków do przyszłego rozwoju politycznego, gospodarczego i społecznego naszych państw - są jedynie trudne decyzje. Podejmowanie właściwych decyzji jest zadaniem rządów, ale aktywny udział w dyskusjach i - jeśli trzeba - kwestionowanie konwencjonalnych sposobów myślenia to zadanie dla opinii publicznej. Organizacje takie jak NATO muszą zatem być gotowe do udostępniania maksymalnego zakresu informacji. Bez tego ryzykujemy, iż debata nad tymi poważnymi i złożonymi kwestiami nie będzie wyważona i może prowadzić do fałszywych wniosków. Zatem z radością prezentuję Vademecum i jestem przekonany, że lepsze zrozumienie zawartych w nim informacji pozytywnie wpłynie na jakość debaty publicznej oraz analiz, którym nieustannie należy poddawać kwestie związane z bezpieczeństwem.

JAK KORZYSTAĆ Z VADEMECUM

Część pierwsza Vademecum rozpoczyna się od krótkiego omówienia początków działalności Sojuszu oraz jego fundamentalnych zadań w zakresie bezpieczeństwa (rozdział 1). Dalej przedstawione są czynniki, które od zakończenia zimnej wojny wspólnie przyczyniały się do tworzenia nowego środowiska bezpieczeństwa i w rezultacie umożliwiły transformację Sojuszu (rozdział 2).

Kolejne rozdziały części I przedstawiają otwieranie się Sojuszu, zarówno poprzez proces rozszerzania, jak i przez wielostronne i dwustronne formy współpracy ustanowionej w ramach Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego, Partnerstwa dla Pokoju, Dialogu Śródziemnomorskiego, Aktu Stanowiącego NATO-Rosja oraz Specjalnego Partnerstwa NATO-Ukraina (rozdział 3); wyłonienie się Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i obrony (ESDI) w ramach Sojuszu oraz intensyfikacji odpowiednich form współpracy, początkowo z Unią Zachodnioeuropejską, a ostatnio z Unią Europejską (rozdział 4); a także praktyczną współpracę operacyjną, podejmowaną przez NATO w zakresie działań pokojowych oraz kontroli zbrojeń i środków zmierzających do ograniczenia proliferacji broni masowego rażenia (rozdziały 5 i 6).

Część II Vademecum prezentuje sposób formułowania polityki i podejmowania decyzji wewnątrz Sojuszu oraz pokrótce przedstawia rozmaite role głównych organów politycznych i decyzyjnych wewnątrz NATO (rozdział 7). Kolejne rozdziały odnoszą się do programów i działań, które decydują o efektywności Sojuszu w wielu rozmaitych dziedzinach planowania i współpracy, które wspólnie stanowią współczesną domenę działań w zakresie bezpieczeństwa. Czytelnik znajdzie tu informacje o logistyce, standaryzacji, systemach łączności, zbrojeniach, zarządzaniu ruchem lotniczym oraz działaniach obrony lotniczej, które umożliwiają wspólne działanie sił zbrojnych państw członkowskich i partnerskich NATO. Podano tu także informacje o działaniach w zakresie planowania cywilnego oraz akcjach pomocowych podejmowanych w przypadku katastrof. Pozostałe tematy to współpraca naukowa oraz współpraca w zakresie ochrony środowiska i problemów społecznych (rozdział 8).

Elementem spinającym te programy i działania są rozwiązania organizacyjne i struktury w ramach, których odbywa się wymiana informacji, konsultacje i podejmowanie decyzji, a także strona administracyjna i finansowa tych rozmaitych przedsięwzięć. Rozdziały 7 i 14 Vademecum informują zatem o procedurach umożliwiających podejmowanie decyzji; mechanizmach, które decydują o zarządzaniu

środkami oraz administrowaniu wspólnie finansowanymi budżetami; a także o cywilnej i wojskowej organizacji, strukturach i agendach, które zostały stworzone przez NATO, aby zapewnić wypełnianie zadań zgodnie z decyzjami podjętymi przez państwa członkowskie.

Znaczenie działań podejmowanych w dziedzinie bezpieczeństwa przez inne organizacje międzynarodowe - niezależnie lub we współpracy z Sojuszem - jak również wzajemnie stymulujący charakter ich zadań, są odzwierciedlone w rozdziale 15, który omawia szerszą instytucjonalną strukturę bezpieczeństwa.

Na zakończenie, w rozdziale 16 przedstawiono trzy dotąd nie wymienione podmioty wpływające na ewolucję polityki bezpieczeństwa: Zgromadzenie Parlamentarne NATO, które na poziomie międzynarodowym jest łącznikiem pomiędzy prawnymi i wykonawczymi aspektami kształtowania polityki bezpieczeństwa w poszczególnych państwach członkowskich i partnerskich; Stowarzyszenie Traktatu Atlantyckiego, które skupia wiele pozarządowych organizacji zaangażowanych w informowanie opinii publicznej o roli i działaniach politycznych NATO; a także Międzysojuszniczą Konfederację Oficerów Rezerwy (CIOR), która w skali międzynarodowej koordynuje działania podejmowane w poszczególnych państwach członkowskich przez oficerów rezerwy, obecnie będących osobami cywilnymi.

W Załącznikach 1 i 2 wymieniono powszechnie stosowane skróty i podano źródła, skąd można czerpać pogłębione informacje.

Vademecum NATO jest publikowane przez Biuro Informacji i Prasy NATO, na mocy upoważnienia Sekretarza Generalnego, jako podstawowy zbiór informacji o Sojuszu i jego polityce. Użyte w tekście sformułowania w największym możliwym stopniu odzwierciedlają wspólne stanowisko państw członkowskich, które jest podstawą wszystkich decyzji Sojuszu. Vademecum nie jest jednak formalnie uzgodnionym dokumentem NATO, a zatem nie przedstawia oficjalnych opinii i stanowisk poszczególnych państw członkowskich w odniesieniu do wszystkich kwestii omawianych w niniejszej publikacji.

Dodatkowe informacje o NATO oraz oficjalne teksty komunikatów i oświadczeń wydanych przez Radę Północnoatlantycką są dostępne na stronie internetowej NATO (www.nato.int).

PRZEDMOWA

NATO DZISIAJ - OD RZYMU DO WASZYNGTONU

Od czasu do czasu, w decydujących momentach historii NATO, organizowane są szczyty Sojuszu, w których uczestniczą szefowie państw i rządów. Obecność premierów i prezydentów oraz ich bezpośrednie uczestnictwo w procesie podejmowania decyzji - zawsze wypracowywanych w drodze konsensusu - podnosi publiczną rangę tych spotkań i nadaje im dodatkowe znaczenie historyczne.

Niezwykle ważna przebudowa międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa, która rozpoczęła się pod koniec lat osiemdziesiątych, dyktowała trwającą do roku 1991 przemianę NATO, której pełne efekty uwidoczniły się dopiero w kolejnych latach. Pierwsze z serii czterech spotkań na szczycie, które miały wyznaczać kierunek adaptacji Sojuszu w nadchodzącej dekadzie, odbyło się w listopadzie 1991 r. w Rzymie. Gospodarzem kolejnego szczytu była Bruksela - to spotkanie odbyło się w roku 1994. Dwa dalsze decydujące szczyty zorganizowano w Madrycie - w czerwcu 1997 r. oraz w Waszyngtonie - w kwietniu 1999 r.

Tempo zmian zainicjowanych przez wymienione szczyty, było podtrzymywane przez częste spotkania ministrów spraw zagranicznych i ministrów obrony, które odbywały się w okresach pomiędzy spotkaniami na szczycie. Spotkanie ministrów spraw zagranicznych w portugalskiej Sintrze, w maju 1997 wyróżniało się jako okazja do ogłoszenia kroków zmierzających do rozszerzenia współpracy w zakresie bezpieczeństwa poza granice traktatowe Sojuszu oraz stworzenia struktur właściwych do zarządzania tym procesem.

SZCZYT RZYMSKI - LISTOPAD 1991

Koncepcja Strategiczna przyjęta przez szefów państw i rządów NATO w Rzymie w listopadzie 1991 r., wyznaczała szerokie podejście do problemu bezpieczeństwa oparte na dialogu, współpracy i zachowaniu zdolności do podjęcia obrony zbiorowej. Polityczne i wojskowe elementy polityki bezpieczeństwa NATO zostały ujęte w jedną całość, a współpraca z nowymi partnerami w Europie Środkowo-Wschodniej została podniesiona do rangi integralnej części strategii Sojuszu. Koncepcja zakładała zmniejszenie zależności od broni nuklearnej oraz gruntowne zmiany odnoszące się do zintegrowanych sił zbrojnych Sojuszu, w tym znaczne redukcje ich rozmiarów i poziomów gotowości, udoskonalenia w zakresie ich

mobilności, elastyczności i zdolności do przystosowywania się do rozmaitych rodzajów konfliktów, a także większe zastosowanie formacji wielonarodowych. Podjęto także środki zmierzające do usprawnienia sojuszniczej wojskowej struktury dowodzenia oraz do przyjęcia uzgodnień i procedur w dziedzinie planowania obronnego Sojuszu, szczególnie w świetle przyszłych wymogów związanych z zarządzaniem kryzysowym i prowadzeniem operacji pokojowych.

Na Szczycie Rzymskim przywódcy państw Sojuszu wystosowali również Deklarację w sprawie Pokoju i Współpracy, która określała przyszłe zadania i działania polityczne NATO odnośnie do wyłaniających się form partnerstwa i współpracy z państwami w Europie Środkowej i Wschodniej. W Deklaracji podkreślono wsparcie Sojuszu dla kroków podejmowanych w państwach Europy Środkowej i Wschodniej w kierunku przeprowadzenia reform; zaoferowano praktyczne wsparcie, aby pomóc im w udany sposób przeprowadzić te trudne przemiany; zaproszono ich do uczestniczenia w stosownych instytucjach Sojuszu; a także udostępniono im doświadczenie i wiedzę ekspercką Sojuszu w obszarach polityki, spraw wojskowych, gospodarki i nauki. W tym celu stworzono Północnoatlantycką Radę Współpracy (NACC), której zadaniem było nadzorowanie przyszłego rozwoju tego partnerstwa.

Po opublikowaniu Deklaracji Rzymskiej, dodatkowe posunięcia zostały przyjęte na spotkaniach ministrów spraw zagranicznych i obrony oraz podczas stałych sesji Rady Północnoatlantyckiej. Ich celem było wzmacnianie procesu adaptacji i transformacji Sojuszu. Trzy obszary działań w szczególności zasługują na wspomnienie: stworzenie instytucjonalnej i politycznej struktury do rozwijania stosunków pomiędzy NATO i ich partnerami w Europie Środkowej i Wschodniej; rozwój współpracy w zakresie obrony i spraw wojskowych; a także rola NATO w odniesieniu do zarządzania kryzysowego i operacji pokojowych.

Pierwszym znaczącym wydarzeniem w wymiarze instytucjonalnym było spotkanie inauguracyjne Północnoatlantyckiej Rady Współpracy (NACC), które odbyło się 20 grudnia 1991 r. z udziałem ministrów spraw zagranicznych lub przedstawicieli państw NATO oraz sześciu państw z Europy Środkowej i Wschodniej, a także z państw bałtyckich. Rolą NACC było usprawnianie współpracy na wszystkich szczeblach pomiędzy członkami Rady, w kwestiach związanych z bezpieczeństwem oraz nadzorowanie rozwoju więzi instytucjonalnych i powiązań nieformalnych pomiędzy członkami Rady. 11 państw na terytorium byłego Związku Radzieckiego, tworzących Wspólnotę Niepodległych Państw, stało się uczestnikami tego procesu w marcu 1992 r. Gruzja i Albania dołączyły odpowiednio w kwietniu i czerwcu 1992 r., a do roku 1997 - kiedy NACC

została zastąpiona przez Radę Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC) - inicjatywa skupiała już 22 państwa. Współpraca w ramach NACC była realizowana na podstawie Planów Prac, początkowo przyjmowanych corocznie, a począwszy od 1995 r. - obejmujących okresy dwuletnie. Rada Partnerstwa Euroatlantyckiego w praktyczny sposób udoskonaliła tę procedurę, przyjmując Plan Działań EAPC (1998-2000) jako podstawę swych przyszłych przedsięwzięć.

1 kwietnia 1992 r. ministrowie obrony NATO spotkali się po raz pierwszy z partnerami kooperacyjnymi, aby zastanowić się nad sposobami pogłębienia dialogu i promowania współpracy w zakresie ich kompetencji. Komitet Wojskowy obradował po raz pierwszy w sesji wspólnej 10 kwietnia 1992 r. Regularne spotkania z partnerami odbywały się zarówno na szczeblu ministrów obrony, jak i na forum Komitetu Wojskowego. Równolegle do tych wielostronnych spotkań, rozwijano dwustronne kontakty i współpracę pomiędzy ministerstwami obrony oraz na szczeblu wojskowym.

Po trzecie, wobec kryzysów w byłej Jugosławii i innych regionach, w coraz większym stopniu zwracano uwagę na rolę NATO w zakresie zarządzania kryzysowego oraz operacji pokojowych, szczególnie w odniesieniu do wspierania działań ONZ zmierzających do wprowadzenia i utrzymania pokoju w byłej Jugosławii. Główne inicjatywy podejmowane przez NATO w tej dziedzinie są przedstawione w rozdziale 5.

Konsultacje i współpraca w ramach NACC miały szeroki zakres, ale w szczególny sposób koncentrowały się na kwestiach polityki i bezpieczeństwa, takich jak: operacje pokojowe; koncepcje dotyczące kontroli zbrojeń i rozbrojenia; kwestie planowania obronnego i sprawy wojskowe; demokratyczne koncepcje stosunków cywilno-wojskowych; przestawianie produkcji obronnej na cele cywilne; wydatki na obronę i sprawy finansowe; współpraca naukowa w obszarach związanych z obronnością; popularyzacja informacji o NATO w państwach z nim współpracujących; konsultacje w zakresie planowania polityki oraz zarządzania cywilnym i wojskowym ruchem lotniczym.

SZCZYT BRUKSELSKI - STYCZEŃ 1994

W styczniu 1994 roku, na Szczycie Sojuszu Północnoatlantyckiego w Brukseli, NATO ogłosiło wielką nową inicjatywę zmierzającą do wzmocnienia stabilności i bezpieczeństwa w całej Europie. Członkowie Północnoatlantyckiej Rady Współpracy (NACC) oraz inne państwa zaproszone zostały do włączenia się w nowy, szeroko zakrojony program

współpracy z NATO, który otrzymał nazwę Partnerstwo dla Pokoju (PdP). Od tego czasu, Partnerstwo awansowało do rangi niezwykle ważnego komponentu architektury bezpieczeństwa w regionie euroatlantyckim i obecnie pełni kluczową rolę w NATO. Zaproszenie do Partnerstwa dla Pokoju było skierowane do wszystkich państw członkowskich Północnoatlantyckiej Rady Współpracy (NACC), a także do innych państw uczestniczących w Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE), które mogły i chciały wnieść swój wkład do tego programu. Działania podejmowane przez każdego z Partnerów są oparte na wspólnie wypracowanych Indywidualnych Programach Partnerstwa. Zakres i cele Partnerstwa oraz jego ewolucja i dalsze udoskonalenia są przedstawione w rozdziale 3.

Na spotkaniu w Sinttrze, w maju 1997 r., NACC została zastąpiona przez Radę Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC), której celem było uruchomienie nowego etapu współpracy. Zasady EAPC zostały wypracowane w wyniku bliskiej współpracy pomiędzy Sojuszem a państwami należącymi do Partnerstwa. Przedstawiono je w Dokumencie Podstawowym EAPC.

Przyjęcie Dokumentu Podstawowego EAPC wyrażało zdecydowane dążenie 44 państw, które wówczas uczestniczyły w programie, do podniesienia wzajemnej współpracy politycznej i wojskowej na jakościowo nowy poziom. Dokument potwierdzał wspólne zaangażowanie państw członkowskich we wzmacnianie i rozszerzanie pokoju i stabilności w regionie euroatlantyckim. Wspólne wartości i zasady leżące u podstaw tego zaangażowania są wyrażone w Dokumencie Ramowym Partnerstwa dla Pokoju (PdP) (zob. opublikowane oddzielnie Vademecum NATO - Dokumentacja). EAPC oferuje całościowe ramy do konsultacji w sprawach politycznych i bezpieczeństwa oraz do współpracy wojskowej w zakresie Partnerstwa dla Pokoju.

W grudniu 1997 EAPC przyjęła Plan Działań, który wyrażał dążenie państw członkowskich EAPC do nawiązania silniejszych i bardziej efektywnych więzi partnerskich. Jednym z podstawowych celów Planu Działań EAPC było dalsze ukierunkowanie i pogłębienie konsultacji oraz współpracy w sprawach politycznych i bezpieczeństwa, a także zwiększenie przejrzystości w stosunkach pomiędzy 44 uczestnikami Partnerstwa. Ministrowie spraw zagranicznych państw należących do EAPC przyjęli ideę utworzenia Euroatlantyckiego Ośrodka Koordynacji Reagowania w przypadku Katastrof (EADRCC) oraz Euroatlantyckiej Jednostki Reagowania w przypadku Katastrof (EADRU).

EAPC umożliwia wszystkim swoim państwom członkowskim efektywne konsultacje wielostronne, zintensyfikowaną współpracę

praktyczną oraz pogłębione konsultacje i współpracę w sprawach regionalnych, a także zwiększa przejrzystość i zaufanie w kwestiach związanych z bezpieczeństwem.

Sukces współpracy pomiędzy Sojusznikami i Partnerami, zarówno w ramach Partnerstwa dla Pokoju jak i EAPC, jest efektem stosowania dwu podstawowych zasad. Pierwszą z nich jest otwartość - możliwości prowadzenia konsultacji politycznych i współpracy praktycznej są w równej mierze otwarte dla wszystkich Sojuszników i Partnerów. Drugim filarem są mechanizmy umożliwiające zaakcentowanie własnej samodzielności - Partnerzy mogą indywidualnie decydować o poziomie i obszarach swojej współpracy z Sojuszem. Zgodnie z tymi zasadami, EAPC może odbywać sesje plenarne, albo spotykać się w ograniczonym gronie Sojuszników oraz dowolnych grup państw należących do Partnerstwa, aby skoncentrować się na kwestiach funkcjonalnych. Możliwe są także zwoływane ad hoc spotkania w sprawach regionalnych. Wzrosła również liczba wspólnych działań podejmowanych pod auspicjami EAPC. Kierując się zasadami otwartości i samodzielności, podjęto dalsze działania w zakresie kwestii ekonomiczno-obronnych, nauki, problemów ochrony środowiska związanych z obronnością, współpracy w zakresie operacji pokojowych, a także gotowości cywilnej na wypadek zagrożeń.

Wzmocnione Partnerstwo dla Pokoju pozostaje łatwo rozpoznawalnym elementem praktycznej współpracy w dziedzinie obronności i spraw wojskowych, w elastycznych ramach EAPC. Większość państw partnerskich otworzyło także swoje misje wojskowe przy NATO, co w znacznym stopniu ułatwia komunikowanie się i kontakty we wszystkich wymienionych sferach.

SZCZYT MADRYCKI - LIPIEC 1997

Szczyt Sojuszu, który odbył się w Madrycie w czerwcu 1997 roku był przełomowym wydarzeniem podsumowującym sukces wielkich inicjatyw podejmowanych przez Sojusz w ciągu poprzednich 5 lub 6 lat. Jednocześnie Szczyt znamionował przejście do nowej i pełnej wyzwań fazy rozwoju NATO, w trakcie której miano wypróbować w praktyce innowacyjne struktury i rozwiązania polityczne, wprowadzone w odpowiedzi na nowe uwarunkowania. Zadaniem przywódców Sojuszu zebranych w Madrycie było zatem podsumowanie głównych kierunków przyszłej polityki Sojuszu oraz zapewnienie ich wszechstronnej integralności i spójności.

Na Szczycie Madryckim w pełni zademonstrowano wolę Sojuszu do podjęcia wewnętrznej i zewnętrznej transformacji poprzez szereg

konkretnych i daleko idących posunięć we wszystkich kluczowych obszarach, takich jak: rozpoczęcie negocjacji członkowskich z Polską, Republiką Czeską i Węgrami oraz przyjęcie "polityki otwartych drzwi" w odniesieniu do przyszłych kandydatów do członkostwa; wzmocnienie Partnerstwa dla Pokoju oraz stworzenie w postaci EAPC nowego forum do rozszerzania współpracy; otwarcie całkiem nowego rozdziału w stosunkach między NATO i Rosją; sformalizowanie rozwijającego się partnerstwa z Ukrainą; zintensyfikowanie dialogu z państwami w regionie Morza Śródziemnego; postęp w odniesieniu do Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony w ramach NATO oraz wypracowanie radykalnie zreformowanej struktury zarządzania wojskowego w Sojuszu. Tak bogaty plan działania świadczył o zdolności NATO do podejmowania nowych wyzwań, bez uszczerbku dla wypełniania jego tradycyjnych zadań, a także dowodził, że przyszła rola NATO będzie wypracowywana w oparciu o jego sprawdzoną zdolność do przystosowywania się do zmieniających się wymogów bezpieczeństwa.

SZCZYT WASZYNGTOŃSKI - KWIECIEŃ 1999

W dniach od 23 do 25 kwietnia 1999 r. odbywał się piętnasty w 50-letniej historii NATO szczyt, tym razem organizowany w Waszyngtonie, DC. Szczyt przypadał w wyjątkowym okresie dla historii Sojuszu, w trakcie obchodów pięćdziesiątej rocznicy jego istnienia - które miały szczególny charakter ze względu na bezprecedensową kampanię powietrzną NATO podjętą w celu wprowadzenia pokoju w Kosowie. Chociaż - z konieczności - uwaga uczestników szczytu skupiła się po części na krytyce działań podejmowanych w Kosowie, przywódcy NATO zaakceptowali jednocześnie cały szereg programów i przedsięwzięć o daleko idących konsekwencjach dla Sojuszu.

Sukcesy osiągnięte w Waszyngtonie były wypełnieniem obietnic złożonych dwa lata wcześniej na Szczycie Madryckim. W Madrycie Sojusz zaprosił Polskę, Republikę Czeską i Węgry do otwarcia negocjacji członkowskich oraz obiecał, że drzwi pozostaną otwarte dla kolejnych kandydatów. W Waszyngtonie przywódcy tych trzech państw po raz pierwszy zajęli swoje miejsce przy stole obrad szczytu, a Sojusz ogłosił inicjatywę, która miała pomóc innym zainteresowanym państwom przygotować się do możliwego przyszłego członkostwa. Komunikat Szczytu Waszyngtońskiego przytaczał słowa przywódców Sojuszu, iż "ci trzej nowo przyjęci członkowie nie będą ostatni."

W Madrycie przywódcy NATO zobowiązali się do wzmocnienia programu Partnerstwa dla Pokoju oraz do podjęcia całego szeregu działań

partnerskich. W Waszyngtonie odnotowano postęp osiągnięty w tym zakresie oraz ogłoszono nowe inicjatywy zmierzające do kontynuowania tych wysiłków. W Madrycie przywódcy Sojuszu postulowali rewizję Koncepcji Strategicznej (w istocie będącej szczegółowym planem kierunków działania i zadań Sojuszu oraz środków dostępnych do ich realizacji). W Waszyngtonie przyjęto nową Koncepcję Strategiczną odzwierciedlającą zmienione warunki bezpieczeństwa euroatlantyckiego pod koniec XX wieku. W Madrycie NATO i Ukraina podpisały Kartę Szczególnego Partnerstwa. W trakcie Szczytu Waszyngtońskiego przywódcy NATO i prezydent Ukrainy odbyli swoje pierwsze spotkanie i potwierdzili znaczenie Ukrainy dla bezpieczeństwa i stabilności w regionie euroatlantyckim.

Wszeczhronny obraz wysiłków podejmowanych w trakcie Szczytu Waszyngtońskiego jest odzwierciedlony w Komunikacie ze Szczytu Waszyngtońskiego oraz w Koncepcji Strategicznej. Komunikat przedstawia główne tematy Szczytu oraz zadania Sojuszu w tym kluczowym momencie historii. Koncepcja Strategiczna uzdalnia Sojusz do podjęcia wyzwań i realizacji szans związanych z bezpieczeństwem w XXI wieku oraz ukierunkowuje jego przyszły rozwój polityczny i wojskowy.

Konkretne dokonania Szczytu - w formie przyjętych decyzji i programów - stwarzają warunki do tego, aby Sojusz wkroczył w XXI wiek. Uznając, iż w ciągu ostatnich dziesięciu lat klimat bezpieczeństwa euroatlantyckiego uległ ogromnej przemianie, Koncepcja Strategiczna potwierdzała także "pojawienie się nowych złożonych zagrożeń dla pokoju i stabilności w regionie euroatlantyckim, włączając w to prześladowania, konflikty etniczne, kryzysy gospodarcze oraz załamanie się porządku politycznego i rozprzestrzenianie broni masowego rażenia". Koncepcja określała cele i zadania Sojuszu na przyszłość oraz odzwierciedlała postanowienie państw członkowskich, aby utrzymać zdolności wojskowe niezbędne do wypełniania pełnego zakresu misji Sojuszu.

Ważną cechą zmieniającego się kształtu NATO jest rozwój w jego ramach Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony (ESDI). Na Szczycie Waszyngtońskim przywódcy Sojuszu z radością stwierdzili postęp osiągnięty w tym zakresie i wezwali do kontynuowania prac, tak aby urzeczywistnione zostały cele ESDI. NATO ogłosiło także Inicjatywę Zdolności Obronnych, która miała wspomóc siły zbrojne Sojuszu, zwiększając ich mobilność, interoperacyjność, samowystarczalność i efektywność. Jednocześnie Sojusz wprowadził zmiany w zakresie zintegrowanej struktury dowodzenia wojskowego, odzwierciedlające przekształcenia w środowisku obronnym. Zmiany te miały umożliwić NATO efektywniejsze działanie.

Komunikat Szczytu Waszyngtońskiego przedstawiał również kolejną inicjatywę Sojuszu - tym razem w odniesieniu do broni masowego rażenia (WMD). Głównym zadaniem NATO wobec tych destrukcyjnych rodzajów uzbrojenia jest: "zapobiec przypadkom proliferacji lub - jeśli one wystąpią - odwrócić ich skutki poprzez działania dyplomatyczne." Po to aby bardziej efektywnie odpowiadać na wyzwania związane z proliferacją, NATO stworzyło Centrum BMR w ramach Sekretariatu Międzynarodowego w Kwaterze Głównej NATO. Centrum stara się koordynować zintegrowane wysiłki polityczno-wojskowe poprzez promowanie debaty i zrozumienia dla kwestii związanych z BMR Wspiera istniejące programy, których zadaniem jest zwiększenie gotowości wojskowej do działania w środowisku BMR oraz zwiększa wymianę informacji wśród państw członkowskich na temat programów wspomagających niszczenie BMR.

Nawet powitanie trzech nowych członków po raz pierwszy uczestniczących w Szczycie, stało się okazją dla przywódców NATO do podkreślenia, że drzwi tej organizacji pozostaną otwarte dla innych. Plan Działań na rzecz Członkostwa (MAP) - "praktyczny przejaw polityki otwartych drzwi" - został również ogłoszony na tym szczycie. MAP jest programem działań, z którego zainteresowane państwa mogą dobierać odpowiednie elementy na podstawie decyzji narodowych i wolnego wyboru. Program obejmuje pięć obszarów: kwestie polityczne i ekonomiczne, sprawy obronno-wojskowe, problem środków, zagadnienia bezpieczeństwa oraz aspekty prawne. Sojusz podkreślał, że ten program nie powinien być traktowany jako lista kryteriów członkostwa - najważniejszą rzeczą dla państw zainteresowanych akcesją jest aktywne uczestniczenie w PdP oraz EAPC. Nie mniej jednak każda decyzja o przyznaniu członkostwa ma być rozpatrywana indywidualnie, zgodnie z Deklaracją Szczytu Madryckiego oraz Deklaracją Szczytu Waszyngtońskiego.

Po zakończeniu szczytu Rady Północnoatlantyckiej, przywódcy lub przedstawiciele państw członkowskich Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC) odbyli swoje spotkanie w Waszyngtonie. Przywódcy EAPC dyskutowali o sytuacji w Kosowie i wyrazili swoje poparcie dla żądań wspólnoty międzynarodowej oraz dla wyrażonego przez nią potępienia polityki przemocy, prześladowań i czystek etnicznych prowadzonych w Kosowie przez władze Federalnej Republiki Jugosławii. Przywódcy wyrazili swoje poparcie dla wysiłków zmierzających do tworzenia szerokich podstaw bezpieczeństwa oraz rozwoju gospodarki i demokracji w południowo-wschodnim regionie Europy. Przyjęli również raport zatytułowany: "W kierunku partnerstwa w XXI wieku - wzmocnione i bardziej operatywne Partnerstwo dla Pokoju". Celem raportu było podniesienie zdolności sił zbrojnych państw członkowskich i partnerskich NATO do przyszłego współdziałania.

Chociaż Rosja odmówiła uczestniczenia w Szczycie Waszyngtońskim ze względu na wydarzenia w Jugosławii, przywódcy NATO ponownie wyrazili swoją wolę rozwijania partnerstwa z Rosją w ramach Aktu Stanowiącego NATO-Rosja oraz podkreślili, że bliskie stosunki pomiędzy NATO i Rosją służą interesom obu stron i mają ogromne znaczenie dla stabilności i bezpieczeństwa w obszarze euroatlantyckim.

Przywódcy NATO odbyli również pierwsze w historii spotkanie na szczycie z prezydentem Ukrainy. Obie strony z radością podkreśliły postęp w realizacji ich Szczególnego Partnerstwa oraz podjęły dyskusję o różnorodnych kwestiach związanych z bezpieczeństwem w obszarze euroatlantyckim.

Komunikat Szczytu Waszyngtońskiego podkreślił znaczenie Dialogu Śródziemnomorskiego NATO, jako integralnej części polityki Sojuszu odnośnie od współpracy w sprawach bezpieczeństwa. Przywódcy NATO wyrazili wolę szybkiego wdrażania i wzmacniania współpracy politycznej i praktycznej zainicjowanej w ramach Dialogu.

Szczyt Waszyngtoński osiągnął bardzo wiele zarówno w wymiarze praktycznym, jak i koncepcyjnym, co było owocem siedmiu lat pracy. Dorobek ten odzwierciedlał także najważniejsze priorytety państw członkowskich, a szczególnie pilną potrzebę zakończenia konfliktu w Kosowie oraz przywrócenia miejscowej ludności należnych jej praw.

ZAKOŃCZENIE KONFLIKTU W KOSOWIE

Wieczorem 9 czerwca 1999 roku zawarte zostało Wojskowe Porozumienie Techniczne pomiędzy NATO i Federalną Republiką Jugosławii. Zgodnie z porozumieniem pomiędzy rządem Jugosławii a specjalnymi wysłannikami Unii Europejskiej i Rosji - osiągniętym 3 kwietnia - Wojskowe Porozumienie Techniczne zapewniało w szczególności natychmiastowe wycofanie jugosłowiańskich sił bezpieczeństwa z Kosowa.

10 czerwca 1999 roku Sekretarz Generalny Javier Solana mógł ogłosić zawieszenie operacji powietrznej przeciwko Jugosławii. W tym samym dniu Rada Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych przyjęła rezolucję nr 1244, w której z radością powitano przyjęcie przez Jugosławię zasad politycznego rozwiązania konfliktu, w tym natychmiastowe zakończenie aktów przemocy i szybkie wycofanie jugosłowiańskich sił zbrojnych, policji i jednostek paramilitarnych. Rezolucja ogłaszała również ustanowienie "obecności międzynarodowych przedstawicieli cywilnych i sił porządkowych w Kosowie", którzy mieli działać w ramach upoważnienia Narodów Zjednoczonych. Kierowane przez NATO Międzynarodowe Siły Pokojowe w

Kosowie (KFOR), stworzone do wypełniania tej części mandatu, która odnosiła się do bezpieczeństwa, wkroczyły do Kosowa 12 czerwca i do 20 czerwca zakończyły wstępną fazę rozmieszczania. Dalsze szczegóły tych wydarzeń omówiono w rozdziale 5.

W pierwszych dniach po zakończeniu konfliktu w Kosowie zdecydowanie najpilniejsze zadania Sojuszu obejmowały wdrażanie porozumienia kończącego konflikt, przywrócenie pokoju, powrót uchodźców oraz ochronę mieszkańców Kosowa, niezależnie od ich pochodzenia etnicznego. Współpraca sił zbrojnych państw NATO, Rosji, Ukrainy oraz wielu innych państw niebędących członkami Sojuszu, zmierzająca do osiągnięcia tych celów, zawdzięczała dużo doświadczeniom zdobytym podczas trwającej jeszcze obecności Sił Stabilizacyjnych (SFOR) w Bośni i Hercegowinie. Wśród państw zaangażowanych w rozwiązywanie konfliktu w Kosowie było wielu aktywnych członków Partnerstwa dla Pokoju. Czynnikiem ten znacząco przyczynił się do roli, jaką międzynarodowe siły zbrojne mogły odegrać w zakresie ustanawiania podstaw przyszłej stabilizacji w regionie.

W następnych miesiącach efektem konfliktu w Kosowie było także wdrożenie szeregu inicjatyw ogłoszonych na Szczycie Waszyngtońskim w kwietniu 1999 r., a także wiele następnych decyzji podjętych przez Sojusz. Przede wszystkim, reakcją na konflikt było nadanie nowego tempa wysiłkom zmierzającym do stworzenia silniejszej Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony oraz do wzmocnienia europejskich zdolności wojskowych wspólnie do zadań związanych z zarządzaniem kryzysowym oraz prowadzeniem operacji pokojowych w przypadku przyszłego konfliktu, w który Sojusz nie byłby zaangażowany jako całość. Ten proces jest przedstawiony w rozdziale 4.

NOWY SEKRETARZ GENERALNY

W marcu 2000 r., rok po interwencji Sojuszu w Kosowie, Sekretarz Generalny NATO, Lord Robertson, wydał raport podsumowujący osiągnięcia tej operacji wojskowej i rozmieszczenia sił KFOR oraz przedstawiający utrzymujące się wyzwania.

Były minister obrony Wielkiej Brytanii, Lord Robertson, objął stanowisko Sekretarza Generalnego NATO 14 października 1999 r. W pierwszym dniu urzędowania, przedstawiając swoją wizję priorytetów dla Sojuszu w nadchodzących miesiącach, Robertson nadał szczególne znaczenie trzem obszarom o bezpośredniej pilności i długotrwałym znaczeniu dla Sojuszu.

Po pierwsze, NATO musi w pełni realizować swoją rolę w zakresie stabilizowania stosunków na Bałkanach w następstwie kryzysu w Kosowie. Sojusz musi sprawić, aby jego działania pokojowe, zarówno w Bośni i Hercegowinie, jak i w Kosowie, tak szybko jak to możliwe stworzyły warunki do bezpiecznego pokoju.

Po drugie, Sekretarz Generalny podkreślił potrzebę wzmocnienia roli europejskich sojuszników w NATO, charakteryzując to zadanie jako pilny warunek zachowania sprawności NATO. Zdaniem Lorda Robertsona, Sojusz musi stworzyć dobre, efektywne i wydajne więzi z Unią Europejską, w miarę jak ta organizacja wzmacnia swoją pozycję w obszarze bezpieczeństwa. Sekretarz Generalny stwierdził, iż "zwiększenie roli Europy w NATO nie oznacza zmniejszenia roli Ameryki Północnej" podkreślając, że stosunki transatlantyckie pozostają kluczem do efektywności NATO, a bez silnej więzi transatlantyckiej niemożliwa jest ani prawdziwa stabilność w Europie, ani ochrona jej demokratycznych zasad.

Po trzecie, Lord Robertson skoncentrował się na konieczności natychmiastowego ustanowienia bliższych stosunków między NATO i Rosją. Sekretarz Generalny wskazał, że wznowienie spotkań Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja było bardzo pozytywnym krokiem w tym kierunku.

Niniejsze wydanie *Vademecum NATO* przedstawia ewolucję polityki Sojuszu odnośnie do tych i innych obszarów działalności. Aby ułatwić korzystanie z tej publikacji, została ona podzielona na dwie części. Pierwsza część szczegółowo przedstawia wspólne działania podejmowane w poszczególnych obszarach w związku z realizacją celów Sojuszu. Omówiono tu także kontekst, w jakim rozwijała się ta polityka. Druga część przedstawia najważniejsze rozwiązania proceduralne i strukturalne, które zostały stworzone, aby ułatwić wymianę informacji, konsultacje, podejmowanie decyzji i wypełnianie zadań operacyjnych, które mają fundamentalne znaczenie dla tego procesu.

CZĘŚĆ I

ROZDZIAŁ 1

CO TO JEST NATO?

Początki Sojuszu

Podstawowe zadania w zakresie bezpieczeństwa

CO TO JEST NATO?

POCZĄTKI SOJUSZU

W latach 1945-1949, państwa Europy Zachodniej oraz ich Sojusznicy w Ameryce Północnej z niepokojem odnosili się do polityki ekspansji oraz metod stosowanych przez ZSRR. Jednocześnie, państwa zachodnie stały w obliczu naglącej potrzeby odbudowy gospodarczej. Wypełniwszy swoje własne zobowiązania z czasów wojny dotyczące redukcji potencjałów obronnych oraz demobilizacji żołnierzy, zachodnie rządy z coraz większym niepokojem przekonywały się, że przywódcy radzieccy zamierzali zachować własne siły zbrojne w pełnym stanie. Co więcej, wobec otwarcie deklarowanych celów ideologicznych radzieckiej partii komunistycznej, oczywiste było, iż apele o respektowanie Karty Narodów Zjednoczonych oraz przestrzeganie ustaleń międzynarodowych, osiągniętych pod koniec wojny, nie będą w stanie zagwarantować suwerenności narodowej i niepodległości państw demokratycznych, zagrożonych zewnętrzną agresją lub wewnętrznym przewrotem. Obawy te były potęgowane przez narzucanie niedemokratycznych form rządzenia, represje stosowane wobec aktywnej opozycji, a także łamanie podstawowych praw człowieka i obywatela oraz deptanie swobód w wielu krajach Europy Środkowej i Wschodniej, jak również w innych regionach świata.

W latach 1947-1949 seria dramatycznych wydarzeń politycznych postawiła te problemy w jeszcze ostrzejszym świetle. Niektóre z tych wydarzeń stanowiły bezpośrednie zagrożenie dla suwerenności Norwegii, Grecji, Turcji i innych państw Europy Zachodniej. Do tego doszedł zamach stanu w Czechosłowacji w czerwcu 1948 roku oraz nielegalna blokada Berlina, która rozpoczęła się w kwietniu tego samego roku. Podpisanie Traktatu Brukselskiego w marcu 1948 roku¹ było dowodem determinacji pięciu państw Europy Zachodniej: Belgii, Francji, Holandii, Luksemburga i Wielkiej Brytanii, które postanowiły stworzyć wspólny system obrony oraz wzmocnić wzajemne powiązania w sposób, który umożliwiłby im przeciwstawienie się ideologicznym, politycznym i wojskowym zagrożeniom własnego bezpieczeństwa.

1 Podpisanie Traktatu Brukselskiego z 1949 r. - znolizowanego w 1984 r. - było wstępem do powojennej odbudowy bezpieczeństwa w Europie Zachodniej. Traktat powołał do życia Unię Zachodnią oraz Organizację Traktatu Brukselskiego. Wraz z jego podpisaniem zainicjowany został proces, który w roku 1949 doprowadził do podpisania Traktatu Północnoatlantyckiego i utworzenia Sojuszu Północnoatlantyckiego. Traktat Brukselski jest także dokumentem założycielskim istniejącej obecnie Unii Zachodnioeuropejskiej.

Następujące wkrótce potem negocjacje ze Stanami Zjednoczonymi i Kanadą, doprowadziły do stworzenia jednolitego Sojuszu Północnoatlantyckiego, którego podstawą stały się gwarancje bezpieczeństwa i wzajemne zobowiązania podjęte przez Europę i Amerykę Północną. Państwa-sygnatariusze Traktatu Brukselskiego zaprosiły Danię, Islandię, Norwegię, Portugalię i Włochy do uczestniczenia w tym procesie. Kulminacją rokowań było podpisanie w kwietniu 1949 roku Północnoatlantyckiego (Waszyngtońskiego), powołującego do życia wspólny system bezpieczeństwa oparty na partnerstwie pomiędzy tymi 12 państwami. W 1952 roku do Traktatu przystąpiły Grecja i Turcja. Republika Federalna Niemiec² dołączyła w roku 1955. W 1982 roku Hiszpania stała się członkiem NATO. Polska, Republika Czeska i Węgry dołączyły do NATO w 1999 roku.

Sojusz Północnoatlantycki został utworzony na mocy Traktatu pomiędzy państwami członkowskimi. Każde z nich przystąpiło do Sojuszu dobrowolnie, po odbyciu publicznej debaty i przeprowadzeniu stosownego procesu ustawodawczego. Traktat podtrzymuje indywidualne prawa państw członkowskich oraz ich międzynarodowe zobowiązania, zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych. Zobowiązuje każde z państw członkowskich do wspólnego z innymi ponoszenia ciężaru ryzyka i odpowiedzialności, a także przyznaje im prawo do korzystania z dobrodziejstw zbiorowego bezpieczeństwa oraz wymaga, aby każde z państw członkowskich zagwarantowało niepodejmowanie żadnych zobowiązań międzynarodowych, które mogłyby być sprzeczne z Traktatem.

Pomiędzy utworzeniem Sojuszu, a chwilą obecną mieści się pół wieku historii. Niemal przez cały ten czas w centrum uwagi NATO było zapewnienie natychmiastowej obrony i gwarantowanie bezpieczeństwa państw członkowskich. To właśnie jest nadal podstawowym zadaniem Sojuszu, ale jego obszar zainteresowań i priorytety uległy gruntownej zmianie. Główne cechy tych przemian są skrótowo przedstawione w odpowiednich rozdziałach Vademecum.

PODSTAWOWE ZADANIA W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA

Podstawowym celem NATO jest gwarantowanie wolności i bezpieczeństwa wszystkim członkom poprzez wykorzystanie środków politycznych i wojskowych, zgodnie z Traktatem Północnoatlantyckim oraz zasadami Karty Narodów Zjednoczonych. Od początku swego istnienia, Sojusz dążył do ustanowienia sprawiedliwego i długotrwałego pokoju

2 W 1990 r. - w wyniku zjednoczenia Niemiec - była Niemiecka Republika Demokratyczna otrzymała ochronę Sojuszu w zakresie bezpieczeństwa, jako integralna część zjednoczonego państwa.

w Europie, opartego na poszanowaniu wspólnych zasad demokracji, praw człowieka oraz rządów prawa. Ten podstawowy cel Sojuszu nabrał nowego znaczenia po zakończeniu zimnej wojny, jako że - po raz pierwszy w powojennej historii Europy - pojawiła się szansa na jego urzeczywistnienie.

NATO jest wyrazem więzi transatlantyckiej, dzięki której bezpieczeństwo Ameryki Północnej jest trwale związane z bezpieczeństwem w Europie. W praktyce NATO jest sumą zbiorowych, efektywnych wysiłków podejmowanych przez państwa członkowskie w celu realizacji ich wspólnych interesów w dziedzinie bezpieczeństwa.

Podstawową zasadą spajającą Sojusz jest wspólne zobowiązanie się państw członkowskich do wzajemnej współpracy, wynikające z wiary w niepodzielność ich bezpieczeństwa. Solidarność i spójność wewnętrzna Sojuszu gwarantują, że żadne z państw członkowskich nie musi polegać wyłącznie na swoich wysiłkach, aby sprostać podstawowym wymogom bezpieczeństwa. Nie pozbawiając państw członkowskich ich prawa i obowiązku wypełniania suwerennych zadań obronnych, Sojusz umożliwia im osiągnięcie podstawowych celów bezpieczeństwa narodowego poprzez współdziałanie. W wielkim skrócie, Sojusz jest związkiem niezależnych państw powiązanych wolą utrzymania własnego bezpieczeństwa dzięki wzajemnym gwarancjom oraz zapewnieniu sobie stabilnych stosunków z innymi państwami.

Traktat Północnoatlantycki z kwietnia 1949 roku, który jest prawnym i traktatowym fundamentem Sojuszu, jest zgodny z postanowieniami Artykułu 51 Karty Narodów Zjednoczonych, potwierdzającymi niezbywalne prawo niepodległych państw do indywidualnej i zbiorowej obrony. Jak mówi preambuła Traktatu, celem państw członkowskich jest: "promować pokojowe i przyjazne stosunki w obszarze północnoatlantyckim". Jednak w czasach, gdy podpisywano Traktat, bezpośrednim celem NATO była obrona państw członkowskich przed potencjalnym zagrożeniem wynikającym z posunięć politycznych i rosnącej potęgi wojskowej Związku Radzieckiego.

Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO) zapewnia strukturę, która umożliwia realizację zadań Sojuszu. Jest to organizacja międzyrządowa, w ramach której państwa członkowskie zachowują pełną suwerenność i niepodległość. NATO jest forum, na którym państwa członkowskie wedle uznania konsultują się ze sobą w dowolnych kwestiach oraz podejmują decyzje w sprawach politycznych i wojskowych, które wpływają na ich bezpieczeństwo. Sojusz zapewnia ramy wzajemnych konsultacji i współpracy państw członkowskich w sferze politycznej, wojskowej i gospodarczej, jak również w obszarze naukowym i w odniesieniu do innych zagadnień pozawojskowych.

Gwarantowane przez Sojusz poczucie równego bezpieczeństwa, niezależnie od uwarunkowań i własnych zdolności wojskowych poszczególnych państw, przyczynia się do ogólnej stabilizacji w obszarze euroatlantyckim. Stwarza warunki sprzyjające wzajemnej współpracy w ramach Sojuszu oraz pomiędzy członkami Sojuszu i państwami, które pozostają poza nim.

Sojusz realizuje swoją politykę bezpieczeństwa między innymi poprzez: utrzymywanie zdolności wojskowych wystarczających do tego, aby zapobiec wojnie oraz zapewnić skuteczną obronę, a także poprzez potencjał w zakresie zarządzania kryzysami mającymi wpływ na bezpieczeństwo państw członkowskich; aktywną promocję dialogu z innymi narodami oraz kooperatywne podejście do bezpieczeństwa w Europie - w tym gotowość do podjęcia środków umożliwiających dalszy postęp w zakresie kontroli zbrojeń i rozbrojenia.

„Aby osiągnąć swój główny cel, jako przymierze państw działających w oparciu o Traktat Waszyngtoński i Kartę Narodów Zjednoczonych, Sojusz realizuje następujące podstawowe zadania w dziedzinie bezpieczeństwa:

- *Bezpieczeństwo: Zapewniać trwałe podstawy stabilizacji środowiska bezpieczeństwa euroatlantyckiego, oparte na rozwoju instytucji demokratycznych, woli pokojowego rozwiązywania sporów, w których żadne z państw nie będzie w stanie zastraszać lub zmuszać drugiego państwa za pomocą groźby użycia siły.*
- *Konsultacje: Służyć, zgodnie z Artykułem 4 Traktatu Waszyngtońskiego, jako podstawowe transatlantyckie forum konsultacji międzysojuszniczych w każdej sprawie, która dotyczy ich żywotnych interesów, wliczając w to wydarzenia stwarzające zagrożenie dla bezpieczeństwa członków, jak również w celu odpowiedniej koordynacji ich działań w kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.*
- *Odstraszanie i obrona: Zapobiegać każdej groźbie agresji skierowanej przeciwko państwu członkowskiemu NATO, zgodnie z Artykułami 5 i 6 Traktatu Waszyngtońskiego.*

W celu wzmocnienia bezpieczeństwa i stabilności obszaru euroatlantyckiego:

- *Reagowanie kryzysowe: Utrzymać gotowość, w zależności od sytuacji i na podstawie konsensusu, w zgodzie z Artykułem 7 Traktatu Waszyngtońskiego, do skutecznego zapobiegania konfliktom oraz aktywnie angażować się w zarządzanie kryzysowe.*

- *Partnerstwo: Promować szeroki zakres partnerstwa, współpracy i dialogu z innymi krajami obszaru euroatlantyckiego w celu zwiększenia przejrzystości, wzajemnego zaufania i zdolności do udziału we wspólnych akcjach Sojuszu."*³

Struktury stworzone w obrębie NATO umożliwiają państwom członkowskim koordynowanie ich polityki w różnych sferach, tak aby wypełniać te podstawowe zadania. Ułatwiają prowadzenie ciągłych konsultacji i współpracy w pozawojskowych obszarach polityki, gospodarki i in. oraz pozwalają na formułowanie połączonych planów wspólnej obrony. Zapewniają tworzenie infrastruktury oraz podstawowych instalacji i obiektów niezbędnych do umożliwienia siłom zbrojnym podjęcia właściwych działań. Stwarzają także warunki do realizacji wspólnych programów szkolenia i ćwiczeń. Gwarantem tych działań jest złożona struktura cywilna i wojskowa obejmująca pracowników administracji, spraw budżetowych i planowania oraz agendy ustanowione przez państwa członkowskie Sojuszu do koordynowania pracy w specjalistycznych dziedzinach takich jak na przykład łączność potrzebna do usprawnienia procesu konsultacji, dowodzenia i kontroli sił zbrojnych, a także wsparcie logistyczne niezbędne do utrzymania sił. Struktury te przedstawione są w części II.

3 Fragment Koncepcji Strategicznej Sojuszu ogłoszonej podczas Szczytu Waszyngtońskiego w kwietniu 1999 r., www.bbn.gov.pl [przyp. tłum.]

ROZDZIAŁ 2

PRZEKSZTAŁCANIE SOJUSZU

Nowe środowisko bezpieczeństwa europejskiego

Nowe instytucje

Koncepcja Strategiczna Sojuszu

Rola Sił Sojuszniczych w przekształcaniu postawy obronnej Sojuszu

Inicjatywa Zdolności Obronnych Sojuszu

Nuklearne siły zbrojne Sojuszu w nowym środowisku bezpieczeństwa

PRZEKSZTAŁCANIE SOJUSZU

NOWE ŚRODOWISKO BEZPIECZEŃSTWA EUROPEJSKIEGO

4 kwietnia 1989 r. Sojusz obchodził czterdziestą rocznicę podpisania Traktatu Północnoatlantyckiego. Wydarzenie to zbiegło się w czasie z początkiem głębokiej przemiany w relacjach między Wschodem i Zachodem oraz w ogólnych stosunkach międzynarodowych, a także z daleko idącą transformacją środowiska bezpieczeństwa. Sojusz Północnoatlantycki odegrał fundamentalną rolę w stwarzaniu warunków umożliwiających zmiany opisane na tych stronach. Zapewniając fundament obrony zbiorowej i wspólnego bezpieczeństwa swoich państw członkowskich oraz zachowanie równowagi strategicznej w Europie przez cały okres zimnej wojny, Sojusz stał na straży wolności i niepodległości państw członkowskich. Zgodnie z postanowieniami Traktatu Północnoatlantyckiego, Sojusz nadal wypełnia te podstawowe funkcje, a dodatkowo przyjął na siebie nowe zadania. Kontynuuje swoje wysiłki i nadal promuje stabilność, której podstawą są wspólne wartości demokratyczne oraz szacunek dla praw człowieka i rządów prawa w Europie.

Poniżej przedstawiono początki i przebieg tych wydarzeń, postęp w realizacji wielu długofalowych celów w Sojuszu; podstawowe problemy stojące przed państwami członkowskimi i Partnerami NATO w procesie dostosowywania ich polityki i kształtowania wspólnych instytucji, które mają sprostać nowym wyzwaniom.

Źródła przemian w środowisku bezpieczeństwa

Źródła przemian, które przebudowały polityczną mapę Europy, sięgają wydarzeń, które miały miejsce w latach 1960. i 1970. i przyniosły daleko idące skutki. Chociaż wydarzenia te miały wielowymiarowy charakter, trzy z nich zasługują na szczególną uwagę: przyjęcie przez Sojusz w grudniu 1967 r. doktryny Harmela, która zakładała prowadzenie polityki zmierzającej do utrzymania wystarczających środków obrony, przy jednoczesnym dążeniu do rozluźnienia napięć w stosunkach Wschód - Zachód; wprowadzenie przez rząd Republiki Federalnej Niemiec w 1969 r. "polityki wschodniej" (Ostpolitik) kanclerza Willi Brandta, mającej na celu nawiązanie bardziej poprawnych stosunków z państwami Europy Wschodniej i Związkiem Radzieckim, w ramach ograniczeń narzuconych przez politykę wewnętrzną i działania zewnętrzne ich rządów; a w końcu

podpisanie w sierpniu 1975 r. Aktu Końcowego KBWE¹, który wprowadził nowe standardy rozmów o zagadnieniach praw człowieka oraz stworzył środki, dzięki którym możliwe było zwiększenie wzajemnego zaufania między Wschodem i Zachodem.

Wiele równie ważnych wydarzeń wyznaczało zmiany w stosunkach Wschód - Zachód w latach osiemdziesiątych. Do wydarzeń tych należało rozmieszczenie przez NATO sił nuklearnych średniego zasięgu (INF) w Europie w następstwie dwuczęściowej decyzji o modernizacji sił jądrowych i kontroli zbrojeń, podjętej w grudniu 1979 r. Kolejnym kamieniem milowym był Traktat Waszyngtoński podpisany w grudniu 1987 r., który doprowadził do globalnej likwidacji amerykańskich i radzieckich lądowych rakiet średniego zasięgu. Dalsze etapy to: pierwsze oznaki przemian w Europie Wschodniej, związane z powstaniem i uznaniem w sierpniu 1980 r. niezależnego ruchu związkowego "Solidarność" w Polsce - mimo późniejszego załamania; konsekwencje radzieckiej inwazji w Afganistanie, w grudniu 1979 r. i ostateczne wycofanie wojsk radzieckich z tego kraju w lutym 1989 r.; a także wybór Michaiła Gorbaczowa na stanowisko Sekretarza Generalnego KC KPZR w marcu 1985 r.

W marcu 1989 r. w ramach KBWE rozpoczęto w Wiedniu obiecujące rokowania w sprawie kontroli zbrojeń pomiędzy 23 państwami należącymi do NATO i Układu Warszawskiego na temat redukcji konwencjonalnych sił zbrojnych w Europie (CFE). Szczególne znaczenie miał w tym kontekście Szczyt NATO w Brukseli, który odbył się pod koniec maja 1989 r. Opublikowano wówczas dwa ważne dokumenty w sprawie polityki Sojuszu: deklarację z okazji czterdziestej rocznicy powstania Sojuszu, wyznaczającą cele i założenia polityczne, którymi miały się kierować państwa członkowskie NATO w piątym dziesięcioleciu ich wzajemnej współpracy oraz Wszechstronną Koncepcję Kontroli Zbrojeń i Rozbrojenia.

Deklaracja Szczytu Brukselskiego z 1989 r. zawierała wiele niezwykle ważnych elementów. Uznawała zmiany zachodzące w Związku Radzieckim oraz w innych państwach Europy Wschodniej, a także określiła podejście Sojuszu do problemu przewyższania podziału Europy oraz osiągnięcia dalekosiężnego celu NATO, jakim jest kształtowanie sprawiedliwego i pokojowego porządku w Europie. Deklaracja potwierdziła ciągle aktualną potrzebę posiadania wiarygodnych i skutecznych sił odstraszania oraz wystarczającej obrony. Udzieliła poparcia trzydziestoletniej inicjatywie prezydenta USA G. Busha w sprawie kontroli zbrojeń, która wzywała do:

- a) przyspieszenia toczących się w Wiedniu rokowań w sprawie CFE;
- b) znacznej redukcji pozostałych rodzajów sił konwencjonalnych;

1 W styczniu 1995 r. Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE) zmieniła nazwę na Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE).

c) poważnego ograniczenia amerykańskiego i radzieckiego personelu wojskowego stacjonującego poza granicami tych państw.

Deklaracja przedstawiała rozbudowany program poszerzonej współpracy między Wschodem i Zachodem w innych dziedzinach, plan podjęcia działań w odniesieniu do znaczących globalnych wyzwań o wymiarze globalnym oraz katalog środków i posunięć niezbędnych do realizacji długofalowych założeń Sojuszu.

Wydarzenia z końca lat osiemdziesiątych

W kolejnych latach nadal byliśmy świadkami wydarzeń o kluczowym znaczeniu dla całego kontynentu europejskiego i ogółu stosunków międzynarodowych. Pod koniec 1989 r. i w pierwszych tygodniach roku 1990 uczyniono znaczne postępy w kierunku reformowania systemów politycznych i gospodarczych w Polsce i na Węgrzech; a w NRD, Bułgarii, Czechosłowacji i Rumunii zainicjowano marsz ku wolności i demokracji, którego tempo przerosło wszelkie oczekiwania.

Złożona przed ponad czterdziestu laty obietnica przewyżnienia podziału Europy, a wraz z nim podziału Niemiec, zaczęła się urzeczywistniać wraz z upadkiem Muru Berlińskiego, w listopadzie 1989 r. Poza symbolicznym wymiarem tego wydarzenia, państwa członkowskie postrzegały je jako część szerszego procesu prowadzącego do powstania Europy rzeczywiście niepodzielonej i wolnej. Ten cel był jeszcze odległy, a po drodze pojawiło się wiele przeszkód i wątpliwości, jednak bezspornie odnotowano szybki i zdecydowany postęp. Tak jak zaplanowano, w większości państw Europy Środkowej i Wschodniej odbyły się wolne wybory; pokonywano dawne podziały; na granicach burzono instalacje, które były narzędziami represji. Nie cały rok później - 3 października 1990 r. - nastąpiło zjednoczenie dwu państw niemieckich, przy wsparciu społeczności międzynarodowej i za przyzwoleniem rządu radzieckiego. Dokonało się to na mocy traktatu międzynarodowego i było wynikiem demokratycznego wyboru całego narodu niemieckiego.

Zarówno ten fakt, jak i perspektywa reform, wniosły wiele pozytywnego do stosunków pomiędzy państwami Europy Środkowej i Wschodniej a społecznością międzynarodową. Zainicjowany został nowy, wzbogacony dialog między Wschodem i Zachodem, który oferował prawdziwą nadzieję, zamiast lęku przed konfrontacją, a w miejsce polemik i stagnacji wnosił praktyczne propozycje współpracy.

Zmiany te nie były osiągnane bez trudności, a nawet - jak pokazały wydarzenia w byłym Związku Radzieckim i innych częściach Europy Środkowo-Wschodniej, mogły stać się źródłem nowych obaw o

stabilizację i bezpieczeństwo. Śmiały przebieg reform w Związku Radzieckim sam w sobie rodził nowe wyzwania oraz poważne problemy wewnętrzne. Co więcej, ponure perspektywy gospodarcze i ogromne trudności doświadczane przez wiele państw w Europie Środkowej i Wschodniej, zmagających się z przechodzeniem od rządów autorytarnych i centralnie planowanej gospodarki do pluralistycznej demokracji i wolnego rynku, wprowadzały niepewność odnośnie do prognoz politycznych i zmuszały do ich ciągłego rewidowania.

Przez cały ten czas NATO nadal odgrywało kluczową rolę, jako forum konsultacji i koordynacji polityki państw członkowskich, co miało ograniczyć ryzyko kryzysów mogących naruszyć ich wspólne interesy w zakresie bezpieczeństwa. Sojusz kontynuował wysiłki zmierzające do: usunięcia nierównowagi wojskowej; wprowadzenia większej otwartości w sprawach wojskowych oraz budowy zaufania za pomocą radykalnych, ale zrównoważonych i możliwych do weryfikacji porozumień o kontroli zbrojeń, weryfikacji umów i zwiększenia kontaktów na wszystkich szczeblach.

Gesty przyjaźni i współpracy

Na szczycie Sojuszu w Londynie, w lipcu 1999 r. opublikowano Deklarację, idącą najdalej od czasu utworzenia NATO. Szefowie państw i rządów ogłosili podjęcie istotnych kroków zmierzających do przekształcenia Sojuszu współmiernie do zmian w środowisku bezpieczeństwa. Równie ważnym celem tych posunięć miało być zakończenie konfrontacji między Wschodem i Zachodem. Przywódcy Sojuszu zaproponowali rządowi Związku Radzieckiego oraz państwom Europy Środkowo-Wschodniej ustanowienie regularnych kontaktów dyplomatycznych z NATO i podjęcie wysiłków w celu stworzenia nowych relacji opartych na współpracy. Zapowiedzią tej Deklaracji było spotkanie ministrów spraw zagranicznych NATO zorganizowane miesiąc wcześniej w Szkocji. Ministrowie wystosowali wówczas "Przesłanie z Turnberry", w którym zwrócili się z ofertą przyjaźni i współpracy do Związku Radzieckiego i wszystkich pozostałych państw europejskich. Oświadczenie prezydenta Gorbaczowa z lipca 1990 r., akceptujące członkostwo zjednoczonych Niemiec w Sojuszu Północnoatlantyckim, było w wyraźny sposób związane z pozytywnym tonem "Przesłania" oraz z ogromnym pakietem propozycji i zobowiązań przedstawionym przez rządy Sojuszu w Londynie.

Deklaracja Londyńska zawierała propozycje rozwinięcia współpracy w wielu różnych wymiarach. Przywódcy i przedstawiciele państw Europy Środkowej i Wschodniej zostali zaproszeni do odwiedzania Kwatery Głównej NATO w Brukseli. Odbłyło się wiele takich wizyt i przyjęto ustalenia

o nawiązaniu regularnych kontaktów na szczeblu dyplomatycznym. Natychmiast po zakończeniu Szczytu Londyńskiego, Sekretarz Generalny NATO odwiedził Moskwę i przekazał przywódcom propozycje zawarte w Deklaracji. Potwierdził również wolę Sojuszu konstruktywnego wykorzystania aktualnie otwierających się możliwości politycznych.

Wspólna deklaracja i zobowiązanie do nieagresji zostały podpisane w Paryżu, w listopadzie 1990 r., co zbiegło się w czasie z podpisaniem Traktatu o Konwencjonalnych Siłach Zbrojnych w Europie (CFE) oraz opublikowaniem przez wszystkie państwa członkowskie KBWE Paryskiej Karty Nowej Europy. Wspólna deklaracja formalnie położyła kres wrogim stosunkom i potwierdziła wolę sygnatariuszy powstrzymania się od gróźb lub użycia siły przeciwko integralności terytorialnej albo niezawisłości politycznej jakiegokolwiek państwa, zgodnie z zasadami Karty Narodów Zjednoczonych oraz Aktu Końcowego KBWE (patrz rozdział 15). Wszystkie pozostałe państwa uczestniczące w procesie KBWE zostały zaproszone do podjęcia tego zobowiązania.

W krótkim czasie ustanowiono nowe kontakty wojskowe, zintensyfikowano dyskusje o siłach zbrojnych i doktrynach wojskowych. Osiągnięto również postęp w odniesieniu do Traktatu o Otwartych Przestworach, zezwalającego na dokonywanie przelotów nad terytorium państwowym, na zasadzie wzajemności, w celu zwiększenia zaufania i przejrzystości odnośnie do działań wojskowych. Na fundamencie Traktatu CFE zainicjowano dalsze rozmowy w sprawie redukcji sił konwencjonalnych od Atlantyku po Ural. Podjęto dodatkowe kroki w kierunku redukcji stanów liczebnych sił zbrojnych w Europie. Osiągnięto porozumienie o intensyfikacji procesu KBWE, w ramach którego z sukcesem wzmacniano wzajemne zaufanie. Proces ten został w jeszcze większym stopniu zinstytucjonalizowany po to, aby zapewnić warunki do szerokiego dialogu politycznego w bardziej zjednoczonej Europie. Jeśli chodzi o działania wewnętrzne, NATO rozpoczęło szeroko zakrojony przegląd swojej strategii w celu dostosowania jej do nowych warunków.

Kryzys w Zatoce Perskiej

Pomimo pozytywnego przebiegu wielu z tych wydarzeń i procesów, wciąż istniała groźba natychmiastowego i nieoczekiwanego pojawienia się zagrożeń dla stabilności, co udowodniła iracka agresja na Kuwejt z 2 sierpnia 1990 r. i późniejsze wydarzenia w rejonie Zatoki Perskiej. Koalicyjne Siły Zbrojne, stworzone pod przywództwem Stanów Zjednoczonych w celu powstrzymania inwazji nie obejmowały bezpośrednio NATO, ale solidarna postawa Sojuszu wobec tego konfliktu

odgrywała znaczącą rolę. Od rozpoczęcia kryzysu państwa członkowskie intensywnie wykorzystywały forum Sojuszu do konsultacji politycznych oraz odegrały znaczącą rolę, popierając wysiłki organizacji Narodów Zjednoczonych na rzecz rozwiązania kryzysu na drodze dyplomatycznej. Kiedy te wysiłki zawiodły, istotną rolę odegrał bezpośredni udział państw członkowskich w siłach koalicyjnych oraz ich doświadczenie w zakresie dzielenia się środkami i współpracy wewnątrz NATO. Ponadto, wypełniając zobowiązania sojusznicze, część Sił Szybkiej Dyslokacji Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Europa (AMF) została wysłana do Turcji po to, aby zademonstrować gotowość Sojuszu do podjęcia obrony zbiorowej - zgodnie z Artykułem 5 Traktatu Północno-atlantycznego - w przypadku zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa Turcji w związku z rozwojem sytuacji w Zatoce Perskiej.

Znamienne, że jedność celów i zdecydowany sprzeciw społeczności międzynarodowej wobec działań Iraku były pozytywnym dowodem przekształceń, które nastąpiły w stosunkach pomiędzy Związkiem Radzieckim a Zachodem. Wyraźnie widoczne stały się korzyści wynikające z ustanowienia lepszych kontaktów i pogłębionej współpracy między nimi. To wcześniej wyrażone istnienie wspólnych interesów w odniesieniu do bezpieczeństwa i stabilności całego obszaru euroatlantyckiego przyczyniło się do dalszej pozytywnej ewolucji stosunków pomiędzy NATO i Rosją, których kulminacją było podpisanie w roku 1997 Aktu Stanowiącego NATO-Rosja.

Zagrożenia związane z kryzysem w Zatoce Perskiej wzmocniły determinację Sojuszu do rozwijania i wzmacniania współpracy z państwami w Europie Środkowej i Wschodniej, a także z innymi uczestnikami społeczności międzynarodowej, zgodnie z celami określonymi przez szefów państw i rządów w Deklaracji Londyńskiej. Ta wola została wzmocniona poprzez wydarzenia 1991 r., w tym przez: represyjne kroki podjęte przez rząd radziecki wobec państw bałtyckich, zanim Moskwa uznała ich prawo do niepodległości; pogarszanie się sytuacji i wybuch działań zbrojnych w Jugosławii, co doprowadziło do rozpadu Federacji Jugosłowiańskiej; a także próbę zamachu stanu podjętą w Związku Radzieckim w sierpniu 1991 r.

NOWE INSTYTUCJE

Północnoatlantycka Rada Współpracy (NACC)

Jednocześnie w 1991 r. trwały intensywne wizyty i kontakty dyplomatyczne pomiędzy NATO a państwami Europy Środkowo-Wschodniej, zgodnie z decyzjami podjętymi w Londynie przez szefów

państw i rządów NATO. Opublikowanie Deklaracji Rzymskiej w listopadzie 1991 r. umożliwiło większe zinstytucjonalizowanie tych ewoluujących stosunków. Bezpośrednią konsekwencją tej decyzji było powołanie w grudniu 1991 r. Północnoatlantyckiej Rady Współpracy (NACC), początkowo skupiającej państwa członkowskie NATO oraz 9 państw Europy Środkowej i Wschodniej. To nowe forum konsultacyjne zostało w marcu 1992 r. poszerzone o wszystkie państwa należące do Wspólnoty Niepodległych Państw, a w czerwcu 1992 r. dołączyły do nich Gruzja i Albania.

Inauguracyjne spotkanie NACC odbyło się 20 grudnia 1991 r., kiedy nadchodził kres istnienia Związku Radzieckiego. 11 byłych republik radzieckich jednocześnie stało się członkami Wspólnoty Niepodległych Państw. Wszystkie one weszły w okres intensywnych politycznych i gospodarczych przekształceń, zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i w odniesieniu do ich stosunków zagranicznych. Na tym tle w coraz większym stopniu zaczęły dominować problemy regionalne. W Górskim Karabachu, Mołdawii, Gruzji i w innych regionach wybuchły zamieszki oraz narastały silne wewnętrzne i zewnętrzne napięcia.

Jednak głównym powodem do niepokoju była pogarszająca się sytuacja, przypadki użycia siły oraz rosnąca liczba ofiar śmiertelnych na terytorium byłej Jugosławii. Taki rozwój wydarzeń niweczył perspektywy pokojowej ewolucji środowiska bezpieczeństwa w Europie. Na początku kryzysu Rada Północnoatlantycka oraz Północnoatlantycka Rada Współpracy pozostawały w kontakcie z innymi instytucjami i wspierały ich wysiłki zmierzające do przywrócenia pokoju.

W tym samym okresie trwała debata o sposobach wzmocnienia roli KBWE oraz promowania stabilności i pokoju w Europie - obejmująca propozycje zgłoszone przez Sojusz w Deklaracji Rzymskiej. Jej kulminacją było podpisanie na szczycie KBWE w czerwcu 1992 r. Dokumentu Helsińskiego ("Wyzwania czasu przemian"). Dokument ten przedstawiał między innymi nowe inicjatywy w sprawie utworzenia forum współpracy bezpieczeństwa KBWE w dziedzinie bezpieczeństwa, a także podejmował temat udziału KBWE w operacjach pokojowych. Wspomniane poszerzenie zakresu działalności KBWE spotkało się z pełnym poparciem Rady Północnoatlantyckiej oraz Północnoatlantyckiej Rady Współpracy.

Rozwój Północnoatlantyckiej Rady Współpracy oraz rola Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC), która w 1997 r. zastąpiła NACC są przedstawione bardziej szczegółowo w następujących rozdziałach.

Rada Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC)

Rada Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC) została utworzona w roku 1997, jako następczyni Północnoatlantyckiej Rady Współpracy (NACC). Skupia 19 państw członkowskich Sojuszu oraz 27 państw partnerskich². Jest forum służącym do regularnych konsultacji i współpracy. Jej członkowie spotykają się regularnie na szczelu ambasadorów oraz ministrów spraw zagranicznych i obrony.

Szefowie państw i rządów 46 państw członkowskich mogą się także spotykać ilekroć istnieje taka potrzeba, jak stało się to w Waszyngtonie w kwietniu 1999 r. Szczyt EAPC w Waszyngtonie był okazją do otwartej dyskusji na temat współpracy związanej z bezpieczeństwem w XXI wieku. Uczestnicy spotkania skoncentrowali się na kluczowych wyzwaniach dla bezpieczeństwa w obszarze EAPC, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji w Kosowie.

Szefowie państw i rządów przyjęli na tym spotkaniu dwa dokumenty odnoszące się do dalszego rozwoju Partnerstwa dla Pokoju. Pierwszy z nich - "polityczne i wojskowe ramy dowodzonych przez NATO operacji Partnerstwa dla Pokoju" odnosił się do zaangażowania Państw Partnerskich w procesy politycznych konsultacji i podejmowania decyzji, a także w planowanie operacyjne i tworzenie struktur dowodzenia dla przyszłych operacji dowodzonych przez NATO, w których państwa te miały uczestniczyć. Drugi dokument, zatytułowany "W kierunku partnerstwa w XXI wieku - wzmocnione i bardziej operatywne Partnerstwo dla Pokoju" zawierał główne elementy, które miały zwiększyć operacyjność Partnerstwa dla Pokoju.

EAPC odegrała znaczącą rolę jako forum konsultacji podczas kryzysu w Kosowie. Zorganizowano serię nadzwyczajnych spotkań, których celem było bieżące informowanie Partnerów o stanie planów i przygotowań NATO do możliwego podjęcia działań wojskowych w Kosowie, a także wymiana poglądów na te tematy w gronie państw należących do Partnerstwa.

Działania EAPC uzupełniają Programy Partnerstwa dla Pokoju. Są one realizowane na podstawie dwuletniego Planu Działań, którego głównym

2 Albania, Armenia, Austria, Azerbejdżan, Belgia, Białoruś, Bułgaria, Chorwacja, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Gruzja, Hiszpania, Holandia, Islandia, Irlandia, była Jugosłowiańska Republika Macedonii (a), Kanada, Kazachstan, Republika Kirgiska, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Mołdawia, Niemcy, Norwegia, Polska, Portugalia, Republika Czeska, Rosja, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Stany Zjednoczone, Szwajcaria, Szwecja, Tadżykistan, Turcja, Turkmenia, Ukraina, Uzbekistan, Węgry, Wielka Brytania i Włochy.

a) Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą.

elementem są konsultacje i współpraca w szeregu kwestii politycznych i związanych z bezpieczeństwem, w tym w kwestiach regionalnych, dotyczących kontroli zbrojeń, międzynarodowego terroryzmu, misji pokojowych, w kwestiach gospodarczo-obronnych, planowania działań cywilnoratunkowych, a także w sprawach naukowych i związanych z ochroną środowiska.

Niemal wszyscy członkowie EAPC niebędący członkami NATO stworzyli misje dyplomatyczne akredytowane przy NATO, co sprzyja rozwojowi kontaktów pomiędzy NATO i Partnerami oraz zwiększa skuteczność współpracy.

Ważnym osiągnięciem EAPC było stworzenie w Kwaterze Głównej NATO (Euroatlantyckiego Ośrodka Koordynacji Reagowania w przypadku Katastrof) (EADRCC), co było odpowiedzią na propozycję zgłoszoną przez Federację Rosyjską. Działalność Centrum została zainaugurowana w czerwcu 1998 roku i natychmiast nabrała realnego wymiaru w postaci niesienia pomocy uchodźcom albańskim uciekającym z Kosowa. W ten sposób Centrum wsparło wysiłki Wysokiego Komisarza ds. Uchodźców ONZ. Skoordynowana pomoc humanitarna ze strony NATO i Partnerów została znacząco zwiększona w odpowiedzi na gwałtownie pogarszającą się sytuację uchodźców w tym regionie od końca marca 1999 r. EADRCC odegrało także znaczącą rolę w koordynowaniu pomocy humanitarnej dla dotkniętych powodzią zachodnich regionów Ukrainy.

EAPC przyczynia się także do rozwoju praktycznej współpracy regionalnej w obszarze bezpieczeństwa, organizując seminaria tematyczne w ramach swojego planu działania. Pierwsze takie seminarium poświęcone współpracy regionalnej odbyło się w Gruzji w październiku 1998 r. Od tego czasu podobne imprezy były organizowane na Litwie, Słowacji, w Bułgarii i Uzbekistanie.

Badane są możliwości realizacji kolejnych inicjatyw praktycznych w tym możliwe wsparcie EAPC dla globalnej akcji zwalczania min oraz udział tej organizacji w kontrolowaniu transferów broni strzeleckiej.

KONCEPCJA STRATEGICZNA SOJUSZU

Podczas Szczytu Waszyngtońskiego w kwietniu 1999 r., Sojusznicy przyjęli strategię, która miała przygotować Sojusz do wyzwań i możliwości związanych z bezpieczeństwem w XXI wieku, a także ukierunkować jego przyszły rozwój polityczny i wojskowy.

Uaktualniona Koncepcja Strategiczna przedstawia całościowe wskazania odnośnie do rozwijania bardziej szczegółowej polityki i planów wojskowych. Prezentuje *cel i zadania Sojuszu oraz poddaje rewizji jego perspektywy strategiczne* w świetle przemian zachodzących w zmieniającym się strategicznym otoczeniu oraz w obliczu wyzwań i zagrożeń dla bezpieczeństwa. Koncepcja wyznacza podejście Sojuszu do spraw bezpieczeństwa w XXI wieku. Potwierdza znaczenie więzi transatlantyckiej oraz akceptuje konieczność zachowania zdolności wojskowych Sojuszu. Analizuje rolę innych istotnych elementów, uwzględnionych w szeroko rozumianej koncepcji Sojuszu w zakresie stabilności i bezpieczeństwa - takich jak Europejska Tożsamość w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony. Inne podejmowane zagadnienia to rozszerzenie Sojuszu, kontrola zbrojeń, rozbrojenie i nierozprzestrzenianie broni jądrowej. Koncepcja zawiera również Wytyczne dla Sił Zbrojnych Sojuszu, uwzględniające podstawy strategii Sojuszu oraz charakterystykę potencjału natowskich sił zbrojnych. Niektóre z części Wytycznych odnoszą się do misji sił zbrojnych Sojuszu i zawierają wskazania co do rozwoju ich potencjału, a także charakteryzują konwencjonalne i nuklearne siły zbrojne NATO.

Koncepcja Strategiczna została po raz pierwszy opublikowana w 1991 r. Jej wersja z 1999 r. - podobnie jak poprzednia - jest miarodajną deklaracją założeń Sojuszu i przedstawia najwyższe rangą wytyczne odnośnie do politycznych i wojskowych środków, które mają być stosowane w celu ich realizacji.

Strategia NATO została po raz pierwszy sformułowana w dokumencie znanym jako "strategiczna koncepcja obrony w obszarze północnoatlantyckim". Tekst ten był tworzony w okresie między październikiem 1949 r. a kwietniem 1950 r. i przedstawiał strategię zakreślonych na szeroką skalę operacji związanych z obroną terytorialną. W połowie lat pięćdziesiątych opracowano strategię "masowego odwetu", w której podkreślano rolę odstraszenia w oparciu o groźbę odpowiedzi NATO na jakąkolwiek formę agresji wobec jego państw członkowskich, przy czym odpowiedź ta miała obejmować użycie wszystkich środków będących do dyspozycji Sojuszu, ze szczególnym uwzględnieniem broni nuklearnej.

Dyskusje o możliwej zmianie tych założeń strategicznych rozpoczęły się jeszcze w latach pięćdziesiątych i trwały aż do roku 1967, kiedy to - w wyniku intensywnej debaty wewnątrz Sojuszu - "masowy odwet" został zastąpiony strategią "elastycznego reagowania". W myśl tych założeń NATO miało uzyskać przewagę wynikającą z elastycznej reakcji oraz z siania niepewności w umyśle potencjalnego agresora odnośnie do odpowiedzi NATO w wypadku, gdyby zagrożona była suwerenność lub niepodległość któregoś z państw członkowskich NATO. Koncepcja ta miała

gwarantować, że jakiegokolwiek rodzaj agresji będzie postrzegany jako działanie narażające napastnika na niemożliwe do zaakceptowania konsekwencje. Przedstawione powyżej strategie były w ostateczny sposób wyrażone w tajnych dokumentach, które były wskazaniem dla rządów poszczególnych państw członkowskich oraz punktem odniesienia do planowania działań wojskowych. Dokumenty te nie były kierowane do opinii publicznej. Pomimo, iż podstawowe założenia tych strategii były dobrze znane, tylko w niewielkim stopniu możliwa była debata o ich szczegółach, jako że ich skuteczność w ogromnym stopniu zależała od ich tajności. Strategie te odzwierciedlały realia zimnej wojny, podział polityczny Europy oraz konflikty ideologiczne i wojskowe, które przez wiele lat charakteryzowały stosunki między Wschodem i Zachodem.

Jednak, w miarę trwania zimnej wojny, Sojusz poszukiwał także możliwości ograniczenia jej zagrożeń oraz tworzył podstawy rozwoju bardziej pozytywnych stosunków ze Związkiem Radzieckim i innymi członkami Układu Warszawskiego. Zgodnie z tym nastawieniem, Raport Harmela opublikowany w roku 1967 prezentował obronę i dialog - włączając kontrolę zbrojeń - jako dwa filary podejścia Sojuszu do spraw bezpieczeństwa.

Wraz z zakończeniem zimnej wojny, sytuacja polityczna w Europie oraz ogólna sytuacja wojskowa uległy przemianie. Nowa Koncepcja Strategiczna ewoluowała w ciągu dwu lat od upadku Muru Berlińskiego. Debata i dyskusje w ramach Sojuszu dotyczące tego dokumentu zakończyły się w listopadzie 1991 r. Nowa Koncepcja Strategiczna tylko w niewielkim stopniu odwoływała się do poprzednich założeń. Akcentowała potrzebę współpracy z dawnymi przeciwnikami, która miała zastąpić dotychczasową konfrontację. Bezpieczeństwo państw członkowskich pozostało fundamentalnym celem NATO, ale połączono ten cel ze szczególnym zobowiązaniem Sojuszu do podejmowania wysiłków w celu wzmocnienia i rozszerzenia bezpieczeństwa w całej Europie. Także w odniesieniu do innych aspektów, Koncepcja Strategiczna z 1991 r. w zasadniczy sposób różniła się od swoich poprzednich wersji. Tym razem był to dokument o charakterze publicznym, który mógł być dyskutowany i komentowany przez parlamenty, specjalistów ds. obrony, dziennikarzy i szerszą opinię publiczną.

W 1997 r. przywódcy NATO zgodzili się co do konieczności rewizji i zaktualizowania koncepcji tak, aby odzwierciedlała ona zmiany, które miały miejsce w Europie od roku 1991, a jednocześnie aby potwierdzała ona zobowiązanie Sojuszu w okresie obrony zbiorowej oraz znaczenie więzi transatlantyckiej i aby zapewniała pełne dostosowanie strategii NATO do wyzwań XXI wieku. W obrębie całego Sojuszu podjęto intensywne wysiłki, aby zakończyć ten przegląd przed rozpoczęciem Szczytu Waszyngtońskiego.

Podobnie jak wszystkie inne przedsięwzięcia Sojuszu, przyjęcie Koncepcji wymagało zgody wszystkich państw członkowskich, zarówno co do treści merytorycznej jak i sformułowań zastosowanych w tym dokumencie. Wobec zbliżającej się akcesji trzech nowych państw członkowskich, przedstawiciele Polski, Republiki Czeskiej i Węgier od samego początku byli świadkami tych dyskusji.

Koncepcja Strategiczna jest miarodajną deklaracją celów i zadań NATO oraz najwyższym wskazaniem odnośnie do politycznych i wojskowych środków jakie mają być użyte do ich realizacji. Koncepcja Strategiczna z 1999 r. potwierdza, że zasadniczym i trwałym celem Sojuszu jest zapewnianie wolności i bezpieczeństwa państw członkowskich za pomocą środków politycznych i wojskowych. Dokument ten afirmuje wartości demokracji, praw człowieka oraz rządów prawa i wyraża zobowiązanie państw członkowskich - nie tylko do obrony zbiorowej, ale także do zabiegania o pokój i stabilność w szerszym obszarze euroatlantyckim.

Strategia definiuje również podstawowe zadania Sojuszu w zakresie bezpieczeństwa, zarówno w kategoriach obrony zbiorowej - która znajduje się w centrum uwagi Sojuszu od chwili jego utworzenia - jak i w kategoriach nowych działań podejmowanych przez Sojusz w obszarach zarządzania kryzysowego i partnerstwa, w celu wzmocnienia bezpieczeństwa i stabilności w obszarze euroatlantyckim.

Koncepcja opisuje nowe środowisko strategiczne i dokonuje oceny możliwych do przewidzenia wyzwań i zagrożeń dla bezpieczeństwa. Odnotowuje fakt, że w ostatnich latach cechą charakterystyczną tego środowiska była ciągła i - ogólnie rzecz biorąc - pozytywna przemiana, a Sojusz odgrywał i odgrywa istotną rolę we wzmacnianiu bezpieczeństwa euroatlantyckiego po zakończeniu zimnej wojny.

Mówiąc o zagrożeniach, dokument potwierdza wniosek sformułowany w Koncepcji Strategicznej z 1991 r., iż groźba wybuchu powszechnej wojny w Europie praktycznie znikła, ale utrzymują się zagrożenia i niepokoje nadal trapiące członków Sojuszu oraz inne państwa w regionie euroatlantyckim, takie jak konflikty etniczne, łamanie praw człowieka, niestabilność polityczna, kruchość rozwiązań gospodarczych oraz rozprzestrzenianie broni nuklearnej, biologicznej i chemicznej jak też środków jej przenoszenia.

Jedną z wyróżniających cech Koncepcji Strategicznej Sojuszu jest nakreślenie szerokiego podejścia do bezpieczeństwa obejmującego uzupełniające się polityczne i wojskowe środki oraz podkreślenie znaczenia współpracy z innymi państwami, które podzielają cele Sojuszu.

To wszechstronne ujęcie zagadnień pozostaje główną cechą nowej Koncepcji Strategicznej i obejmuje następujące kluczowe elementy:

Utrzymanie więzi transatlantyckiej. Koncepcja Strategiczna podkreśla niepodzielność bezpieczeństwa w Europie i Ameryce Północnej oraz wynikające stąd znaczenie silnego i dynamicznego partnerstwa pomiędzy Europą i Ameryką Północną.

Zachowanie skutecznych zdolności wojskowych. Strategia apeluje o rozwijanie zdolności wojskowych, które będą skuteczne w odniesieniu do całej gamy nieprzewidywalnych okoliczności oraz umożliwią realizację szeregu zadań, od odstraszania i obrony zbiorowej, po operacje zarządzania kryzysowego. Koncepcja Strategiczna przedstawia również szczegółowe wytyczne odnośnie do rozwijania tych niezbędnych zdolności.

Rozwój Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony w ramach Sojuszu. Koncepcja Strategiczna potwierdza, iż Europejska Tożsamość w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony będzie w dalszym ciągu rozwijana w ramach Sojuszu, w oparciu o decyzje podjęte na berlińskim spotkaniu ministrów spraw zagranicznych Sojuszu w 1996 r. oraz podczas ich późniejszych spotkań. Koncepcja stwierdza, że ten proces będzie wymagał bliskiej współpracy pomiędzy NATO, Unią Zachodnioeuropejską oraz - w niezbędnym zakresie - Unią Europejską.³

Koncepcja zawiera zapewnienie, że ten proces umożliwi wszystkim europejskim członkom Sojuszu wnoszenie bardziej spójnego i skutecznego wkładu do wypełniania misji i zadań Sojuszu. Zgodnie z zamierzeniem, proces ten ma wzmocnić partnerstwo transatlantyckie, a także pomóc europejskim Sojusznikom w podejmowaniu samodzielnych działań - Sojusz zadeklarował gotowość do udostępniania swoich środków i zdolności na potrzeby operacji prowadzonych "pod egidą UZE", które nie wymagają zaangażowania wojskowego całego Sojuszu, z uwzględnieniem możliwości pełnego uczestniczenia w takiej operacji wszystkich europejskich Sojuszników, jeżeli taka będzie ich wola. Decyzja o takim praktycznym udzieleniu środków i zdolności miała być podejmowana indywidualnie w każdym przypadku, na drodze konsensusu.

Zapobieganie konfliktom i zarządzanie kryzysowe. Koncepcja przewiduje znaczącą rolę Sojuszu w odniesieniu do zapobiegania konfliktom i zarządzania kryzysowego, jako że z dużym prawdopodobieństwem można przewidywać, iż operacje kryzysowe

3 Ewolucja polityki dotyczącej Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony oraz związana z tym rola NATO, Unii Zachodnioeuropejskiej i Unii Europejskiej są przedstawione w rozdziałach 4 i 15.

podobne do tych w Bośni i Kosowie pozostaną kluczowym aspektem wkładu NATO w zapewnienie pokoju i bezpieczeństwa euroatlantyckiego.

Partnerstwo, współpraca i dialog. Koncepcja podkreśla determinację Sojuszu w poszukiwaniu możliwości prowadzenia długoterminowej polityki partnerstwa, współpracy i dialogu ze wszystkimi państwami demokratycznymi w obszarze euroatlantyckim w celu ochrony pokoju, promowania demokracji i przyczyniania się do dobrobytu i postępu. Dokument ten wskazuje na fakt, że celem takiej koncepcji jest wzmocnienie bezpieczeństwa wszystkich - bez wykluczania kogokolwiek - oraz przewyższenie podziałów, które mogłyby doprowadzić do konfliktu. Koncepcja przedstawia także kluczowe narzędzia tej polityki - Radę Partnerstwa Euroatlantyckiego, Partnerstwo dla Pokoju, specjalne stosunki z Rosją i Ukrainą oraz Dialog Śródziemnomorski.

Rozszerzenie Sojuszu. Koncepcja potwierdza otwartość Sojuszu na przyjęcie nowych członków, zgodnie z Artykułem 10 Traktatu Waszyngtońskiego oraz ponownie formułuje nadzieję na to, iż w nadchodzących latach Sojusz wystosuje kolejne zaproszenia.

Kontrola zbrojeń, rozbrojenie i nierozprzestrzenianie. Koncepcja Strategiczna wyznacza także politykę Sojuszu w odniesieniu do kontroli zbrojeń, rozbrojenia i nierozprzestrzeniania. Podkreśla wolę Sojuszu utrzymania równowagi pomiędzy tym aspektem podejścia do spraw bezpieczeństwa, a obronnością. Potwierdza, także iż Sojusz poszukuje sposobów wzmocnienia bezpieczeństwa i stabilności przy jednoczesnym utrzymaniu możliwie najniższego poziomu sił, który jednak będzie umożliwiał realizację pełnego zakresu misji Sojuszu.

Ostatnia część Koncepcji Strategicznej przedstawia wytyczne dla sił zbrojnych Sojuszu przekładające cele i zadania opisane w poprzednich częściach na język praktycznych - choć z konieczności ogólnych - instrukcji dla ekspertów ds. planowania sił oraz operacji. Strategia wzywa do ciągłego rozwijania zdolności wojskowych niezbędnych do wypełniania pełnego zakresu misji Sojuszu, od obrony zbiorowej do wspierania pokoju i innych operacji kryzysowych.

Wśród zdolności, których znaczenie zostało w szczególności sposób podkreślone są: zdolność do skutecznego angażowania sił przeciwnika; zdolność do rozmieszczania i mobilność; zdolność sił i infrastruktury do przetrwania; samowystarczalność i interoperacyjność - w tym interoperacyjność z siłami państw partnerskich. Dodatkowo, strategia ta akcentuje niezbędną rolę sił zbrojnych Sojuszu w odniesieniu do zagrożeń związanych z proliferacją broni nuklearnej, biologicznej i chemicznej oraz środków jej przenoszenia.

Koncepcja Strategiczna zakłada także, że w przewidywalnej przyszłości Sojusz utrzyma właściwą relację pomiędzy siłami nuklearnymi i konwencjonalnymi stacjonującymi w Europie, przy czym ich poziom będzie w miarę potrzeby uaktualniany i utrzymywany na minimalnym, wystarczającym poziomie.

ROLA SIŁ SOJUSZNICZYCH W PRZEKSZTAŁCANIU POSTAWY OBRONNEJ SOJUSZU

Od momentu stworzenia NATO, Sojusznicze Siły Zbrojne są podstawą skutecznego odstraszenia i obrony wobec groźby wybuchu wojny, która przez czterdzieści lat pozostawała głównym problemem Sojuszników w obszarze bezpieczeństwa. Ich głównym zadaniem jest nadal gwarantowanie bezpieczeństwa i integralności terytorialnej państw członkowskich.

Zadanie polegające na zapewnianiu bezpieczeństwa poprzez odstraszenie i obronę zbiorową pozostaje niezmienione. Jednak zupełnie odmienna sytuacja bezpieczeństwa w latach dziewięćdziesiątych pozwoliła siłom Sojuszu na przyjęcie nowych ról, poza wypełnianiem ich podstawowej funkcji. Na przykład poprzez realizację wzmocnionego programu Partnerstwa dla Pokoju, a także w ramach EAPC, Stałej Wspólnej Rady NATO - Rosja, Komisji NATO - Ukraina oraz innych instytucji stworzonych w celu wzmacniania współpracy, siły zbrojne Sojuszu odgrywają coraz ważniejszą rolę w zwiększaniu przejrzystości i budowie środków większego zaufania między NATO i jego Partnerami. Siły te odgrywają także kluczową rolę w weryfikowaniu porozumień o kontroli zbrojeń. Przede wszystkim jednak, występując w charakterze operacyjnych wojsk pokojowych, siły Sojuszu przyjęły na siebie niezwykle istotne zadanie w zakresie gwarantowania efektywności zarządzania kryzysowego oraz porozumień o zapobieganiu konfliktom. Na szczególne uwzględnienie zasługuje ich rola we wdrażaniu Porozumienia Pokojowego z Dayton oraz zapewnianiu obecności międzynarodowych sił porządkowych w Kosowie - w ramach mandatu ONZ.

Rola sił zbrojnych NATO w zakresie utrzymania pokoju i zarządzania kryzysowego rosła w miarę rozwoju roli całego Sojuszu w tej dziedzinie. W istocie spośród wszystkich wyzwań z którymi zetknął się Sojusz, żadne nie wymagało więcej determinacji i jedności celów niż umiejscowienie sił zbrojnych w centrum wielonarodowościowych wysiłków zmierzających do zakończenia konfliktu i stworzenia podstaw stabilnego i pokojowego rozwoju sytuacji na Bałkanach.

Pierwsze ważne zadanie bojowe tego typu zostało powierzone siłom zbrojnym NATO w 1995 r., kiedy zostały one wykorzystane jako instrument zarządzania kryzysowego wspierający wysiłki ONZ zmierzające do zakończenia konfliktu w Kosowie. Ta akcja, znana pod kryptonimem Operacja Rozważna Siła (Operation Deliberate Force), była znaczącym czynnikiem w procesie zakończonym podpisaniem porozumień pokojowych w Bośni. Następnie, pod koniec 1995 r., NATO otrzymało zadanie wdrażania wojskowych aspektów tego porozumienia poprzez dowodzenie wielonarodowymi Siłami Wdrożeniowymi (IFOR), a w późniejszych latach - Siłami Stabilizacyjnymi (SFOR). Obydwie operacje były prowadzone zgodnie z mandatem Narodów Zjednoczonych. W ten sposób rola NATO ewoluowała od wypełniania stosunkowo ograniczonych zadań polegających na wspieraniu wysiłków pokojowych ONZ, do przyjęcia pełnej kontroli nad złożonymi operacjami wspierania pokoju, w których uczestniczyły siły zbrojne wielu Partnerów oraz państw nienależących do NATO. To praktyczne operacyjne doświadczenie współpracy w obszarze wojskowym miało i ma szerokie reperkusje, np. w odniesieniu do rozwijania wzmocnionej współpracy politycznej, nie tylko pomiędzy NATO i państwami należącymi do Partnerstwa dla Pokoju, ale także z innymi państwami. Ten proces ma dobroczynny wpływ na stabilność w całej Europie. Operacja Sojuszu w Kosowie i jego rola w łagodzeniu skutków kryzysu humanitarnego w sąsiadujących państwach dalej wzmocniła znaczenie NATO w zarządzaniu kryzysowym. NATO w zdecydowany sposób - w szczególności poprzez prowadzenie kampanii powietrznej i późniejsze rozmieszczenie sił KFOR - przyczyniło się do realizacji zamierzeń wspólnoty międzynarodowej, tj. do stworzenia podstaw długotrwałego pokoju i stabilności w Kosowie .

Kampania powietrzna w Kosowie, która zademonstrowała spójność i jedność Sojuszu oraz jego zdecydowaną wolę do działania w obliczu utrzymujących się aktów przemocy i łamania praw człowieka w Kosowie, wzmocniła wysiłki dyplomatyczne wspólnoty międzynarodowej i doprowadziła do realizacji kluczowych założeń państw członkowskich NATO oraz Partnerów. Położono kres katastrofie humanitarnej; ponad 840 000 uchodźców powróciło do domu; dowodzone przez NATO międzynarodowe siły pokojowe (KFOR) zostały z sukcesem rozmieszczone; a wspólnota międzynarodowa przejęła odpowiedzialność za cywilną administrację w tym regionie, w ramach Misji Narodów Zjednoczonych w Kosowie (UNMIK).

Zmieniająca się rola sił zbrojnych Sojuszu odzwierciedla także zaangażowanie Sojuszu w rozwój Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony w ramach NATO. Ten proces uległ ostatnio przyspieszeniu wobec rozwoju Europejskiej Polityki w dziedzinie

Bezpieczeństwa i Obrony w ramach Unii Europejskiej, co przedstawione zostało w rozdziale 4.

Kolejnym przykładem dostosowania sił zbrojnych Sojuszu do nowych okoliczności jest wprowadzanie w życie koncepcji wojskowej Zespołu Zadaniowego Połączonych Rodzajów Wojsk (CJTF). Na Szczycie NATO, który odbył się w styczniu 1994 r. szefowie państw i rządów poparli tę koncepcję, jako ważny element dostosowywania struktur Sojuszu do zmian w europejskim środowisku bezpieczeństwa. Ta koncepcja ma wyposażyć NATO w elastyczne środki reagowania na nowe wyzwania dla bezpieczeństwa, w tym umożliwić mu prowadzenie operacji, w których uczestniczyłyby państwa spoza Sojuszu. Realizacja tej koncepcji ma poprawić zdolność NATO do szybkiego rozmieszczania stosownych wielonarodowych i wielozadaniowych sił dostosowanych do specyficznych wymogów poszczególnych operacji wojskowych. Ułatwić ma również włączenie uczestników z państw nie należących do NATO do dowodzonych przez Sojusz operacji pokojowych. Wiele z cech koncepcji CJTF - która wciąż jest tworzona - znalazło zastosowanie podczas dowodzonych przez NATO operacji pokojowych na Bałkanach.

Porozumienia o przydziale jednostek zbrojnych poszczególnych państw członkowskich na potrzeby CJTF podejmowane są zgodnie z standardowymi procedurami planowania sił NATO. Nie mniej jednak elastyczność zakładana w ramach koncepcji CJTF nakłada znaczące wymagania na umowy w zakresie dowodzenia i kontroli sił zadaniowych, a w istocie są to wymagania wobec dowództwa CJTF. Kluczowe elementy ("nuclei") niewielkiej liczby ośrodków dowodzenia CJTF są zatem umieszczane w wybranych kwaterach głównych, w ramach struktury dowodzenia NATO (patrz rozdziały 11 i 12). Ośrodki dowodzenia CJTF korzystają przede wszystkim z wcześniej przydzielonych pracowników - tj. personelu podejmującego inne zadania w kraterach głównych w czasie niepoświęconym na działania w ramach CJTF. Korzystają także z wcześniej przeszkolonego personelu uzupełniającego zapewnianego przez inne ośrodki dowodzenia i państwa członkowskie NATO.

W skrócie, trwające obecnie przekształcenia potencjału konwencjonalnych sił obronnych Sojuszu są złożonym i dalekosiężnym procesem, który musi uwzględniać wszystkie wyżej wymienione czynniki. Ostatecznie, w przypadku kryzysu, który mógłby prowadzić do powstania zagrożenia wojskowego dla bezpieczeństwa państw członkowskich Sojuszu, siły zbrojne NATO muszą być zdolne do uzupełniania i wzmacniania wysiłków politycznych i muszą przyczynić się do zarządzania takim kryzysem i pokojowego uregulowania. Zatem kluczowe znaczenie ma zachowanie adekwatnych zdolności oraz doskonałe przygotowanie do

podjęcia wspólnych działań. Struktury i uzgodnienia tworzone przez wiele lat, umożliwiają państwom członkowskim wykorzystanie zalet działań zbiorowych i obrony zbiorowej w odniesieniu do aspektów politycznych, wojskowych i związanych z zasobami. Te ustalenia opierają się na zintegrowanej strukturze, której kluczowymi elementami są zbiorowe planowanie sił; wspólne finansowanie; wspólne planowanie operacyjne; formacje wielonarodowe, kwatery główne i ustalenia dotyczące dowodzenia; zintegrowany system obrony powietrznej; zrównoważenie roli i zakresu odpowiedzialności poszczególnych państw członkowskich; stacjonowanie i rozmieszczenie - gdy trzeba - sił zbrojnych za granicą; porozumienia obejmujące planowanie na potrzeby zarządzania kryzysowego i rozwiązań siłowych; wspólne standardy i procedury odnośnie do wyposażenia, szkolenia i logistyki; połączone i międzynarodowe doktryny i ćwiczenia przeprowadzane w miarę potrzeb; a także współpraca w zakresie infrastruktury uzbrojenia i logistyki. Włączenie państw partnerskich do realizacji takich uzgodnień oraz rozwój podobnych rozwiązań w państwach partnerskich w stosownych obszarach ma także wzmocnić współpracę i wspólne wysiłki odnośnie do spraw bezpieczeństwa w obszarze euroatlantyckim.

Główne cechy charakterystyczne zmian dotyczących siły zbrojne NATO to redukcje liczebności i poziomu gotowości oraz wzrost elastyczności, mobilności i charakteru międzynarodowego. Tym co gwarantuje właściwy przebieg tych przemian, poza wymogami dyktowanymi przez nowe role Sojuszu są dwie niezbywalne i uświęcone zasady: zobowiązanie w zakresie obrony zbiorowej, która jest fundamentalnym zadaniem Sojuszu, a także zachowanie więzi transatlantyckiej, jako gwaranta wiarygodności i skuteczności Sojuszu.

Znacznie zmniejszyła się groźba wybuchy wojny, która trapiła Europę przez ponad cztery dziesięciolecia w wyniku konfliktu ideologicznego, wrogości politycznej i współzawodnictwa wojskowego. Obecnie uwaga koncentruje się w znacznie mniejszym stopniu na odstraszeniu zniechęcającym do użycia siły, co przewidywał Artykuł 5 Traktatu Północnoatlantyckiego. W znacznie większym stopniu akcentowane są bardziej prawdopodobne zadania, takie jak działania pokojowe, zapobieganie konfliktom i zarządzanie kryzysowe, które mogą zostać powierzone NATO.

Utrzymują się jednak zagrożenia wynikające z anarchii właściwej konfliktom, które wybuchają od zakończenia zimnej wojny, takim jak sytuacja w byłej Jugosławii. Ilustrują one konieczność utrzymania solidarności w ramach Sojuszu oraz zachowania skutecznych zdolności wojskowych wystarczających, do sprostania wielu napiętym sytuacjom.

W rozliczeniu netto, skutkiem zmian dotyczących siły zbrojne NATO jest przekształcenie tych sił w znacznie zredukowaną lecz bardziej mobilną strukturę. O 35% zmniejszono siły lądowe używane przez państwa członkowskie na potrzeby Sojuszu w ramach zintegrowanych procesów planowania obrony i sił zbrojnych. Liczba podstawowych jednostek pływających została ograniczona o ponad 30%, a eskadry bojowe sił powietrznych zredukowano o około 40% od początku lat 1990. Przeprowadzono poważne redukcje liczby sił utrzymywanych na wysokich poziomach gotowości. Ogólnie mówiąc, siły zbrojne NATO zostały zreorganizowane w sposób, który ułatwi ich elastyczne odtworzenie i wzmocnienie kiedykolwiek będzie to potrzebne, tak ze względu na obronę zbiorową, jak zarządzanie kryzysowe, włączając w to operacje wspierania pokoju.

INICJATYWA ZDOLNOŚCI OBRONNYCH SOJUSZU

Inicjatywa Zdolności Obronnych (DCI), ogłoszona podczas Szczytu Waszyngtońskiego w kwietniu 1999 r. ma przygotować Sojusz do sprostania wyzwaniom bezpieczeństwa w XXI wieku i przygotować go do skutecznego radzenia sobie z kryzysami takimi jak w Kosowie, a także umożliwić mu utrzymanie zdolności do wypełniania fundamentalnych zadań w zakresie obrony państw członkowskich. Jak powiedział Sekretarz Generalny Lord Robertson: "Inicjatywa Zdolności Obronnych ma sprawić, że Sojusz nie tylko zachowa interoperacyjność, ale także udoskonali i unowocześni swoje zdolności, co umożliwi mu sprostanie nowym wyzwaniom dla bezpieczeństwa".

Inicjatywa obejmuje prawie wszystkie obszary zdolności wojskowych, w tym: mobilność sił; wsparcie logistyczne; zdolność do samodzielnej ochrony i angażowania sił przeciwnika; a także systemy dowodzenia, kontroli i informacji, które mają w miarę potrzeby umożliwić szybkie rozmieszczenie sił zbrojnych oraz zapewnić ich skuteczność w punktach, gdzie siły te będą musiały angażować się w zarządzanie kryzysowe - być może przez długi czas.

Co więcej, podobnie jak w Bośni i Hercegowinie oraz w Kosowie, gdzie obecnie rozmieszczone są natowskie siły zbrojne, przyszłe operacje wojskowe Sojuszu będą prawdopodobnie w zasadniczy sposób różnić się od tego typu zadań, których planowanie rozpoczęto jeszcze w okresie zimnej wojny. Operacje nowego typu będą prawdopodobnie odbywać się poza terytorium traktatowym Sojuszu; mogą trwać wiele lat i będą angażować jednostki zbrojne wielu państw - członków Sojuszu, ale także w niektórych okolicznościach państw partnerskich. Co więcej realizacja

zadań związanych z zarządzaniem kryzysowym wymaga innego rodzaju umiejętności, niż te potrzebne do prowadzenia wojny.

Aby sprostać tym nowym wyzwaniom bezpieczeństwa, NATO musi zapewnić swoim siłom zbrojnym właściwe wyposażenie - personel i szkolenie potrzebne do skutecznego wypełniania ich zadań. Wnioski wyciągnięte z operacji w Bośni i Hercegowinie oraz w Kosowie, a także doświadczenia z wcześniejszych operacji międzynarodowych angażujących członków NATO - np. w Zatoce Perskiej, Somalii i na Haiti - pokazały gdzie niezbędne jest wprowadzenie zmian.

Inicjatywa Zdolności Obronnych miała uzdolnić NATO do sprostania wszelkim możliwym okolicznościom. Do nadzorowania programu powołano Grupę Sterującą Wysokiego Szczebla. Grupa składa się ze starszych rangą przedstawicieli oddelegowanych przez państwa członkowskie, a przewodniczy jej Zastępca Sekretarza Generalnego NATO. Posiedzenia odbywają się co kilka tygodni. Ich tematem jest ocena osiągniętych postępów oraz udzielenie wskazówek co do dalszych działań.

DCI przyczyni się także do rozwoju Europejskiej Tożsamości w zakresie Bezpieczeństwa i Obrony (ESDI) poprzez wzmocnienie europejskich zdolności obronnych oraz europejskiego filaru NATO. Umożliwi to europejskim państwom członkowskim wnoszenie silniejszego i bardziej spójnego wkładu do działań NATO (patrz rozdział 4).

DCI zmierza w szczególności do poprawy zdolności Sojuszu w następujących pięciu obszarach, które częściowo się pokrywają:

- "mobilność i zdolność do rozmieszczania": to jest zdolność do szybkiego rozmieszczania sił zbrojnych tam, gdzie jest to konieczne, włącznie z regionami położonymi poza obszarem traktowym Sojuszu;
- "zdolność do utrzymania sił w terenie": to jest zdolność do utrzymania i zaopatrywania sił zbrojnych daleko od ich regularnych miejsc stacjonowania oraz długotrwała dostępność wystarczającej liczby uzupełniających sił, które mogą być w miarę potrzeb udostępnione do celów operacji;
- "skuteczne angażowanie sił": to jest zdolność do zgodnego z zamierzeniem angażowania sił przeciwnika we wszelkiego rodzaju operacjach o zmiennej intensywności (od wysokiej do niskiej);
- "zdolność do przetrwania": to jest zdolność do zapewnienia ochrony sił i infrastruktury przed obecnymi i przyszłymi zagrożeniami; a także

- "interoperacyjne systemy łączności": to jest systemy zarządzania, kontroli i przekazywania informacji, które są wzajemnie kompatybilne, co ma umożliwić efektywne współdziałanie sił zbrojnych różnych państw.

Aby wzmocnić zdolność NATO do rozmieszczania sił w daleko położonych obszarach objętych kryzysem, państwa członkowskie badają możliwość zastosowania udoskonalonych rozwiązań w zakresie transportu jednostek i wyposażenia. Rozwiązania te mają obejmować wspólne użytkowania środków oraz stworzenie warunków do angażowania w miarę potrzeb komercyjnych samolotów i jednostek pływających. Zastosowanie komercyjnie dostępnych środków wymagałoby określenia warunków ich użytkowania oraz wprowadzenia z dużym wyprzedzeniem jednoznacznych rozwiązań prawnych.

Logistyka to kluczowy element wszelkich operacji wojskowych. Jednym z celów DCI jest zwiększenie liczby jednostek logistycznych Sojuszu oraz wzmocnienie ich zdolności. Obecnie analizowany jest zakres, w jakim możliwe będzie użyczenie zdolności logistycznych przez poszczególne państwa członkowskie tak, aby podnieść efektywność działania. To doprowadzi do stworzenia Wielonarodowych Połączonych Centrów Logistyki, które mają być częścią realizacji Koncepcji Połączonych Sił do Zadań Specjalnych – (patrz rozdział 12).

Nowoczesne technologie umożliwiają wykorzystanie sił zbrojnych w wybiórczy sposób, który ogranicza dodatkowe przypadkowe zniszczenia. Ich wykorzystanie pozwala także skrócić konflikt, ponieważ demonstruje, iż kontynuowanie agresji nie może zakończyć się sukcesem. Wśród takich technologii są dzieńno-nocne systemy uzbrojenia działające bez względu na pogodę oraz pociski z precyzyjnym naprowadzaniem. DCI zajmuje się także takimi zagadnieniami.

Aby poprawić ochronę i zdolność do przetrwania sił zbrojnych biorących udział w operacjach wojskowych, NATO poszukuje sposobów wzmocnienia zdolności wojskowych w tych obszarach. Analizowana jest możliwość wprowadzenia udoskonaleń w zakresie systemów rozpoznania i obserwacji; systemów obrony powietrznej; a także metod przeciwdziałania zagrożeniom stwarzanym przez różne rodzaje broni masowego rażenia.

Jednocześnie, w miarę jak poszczególne państwa coraz ściślej współpracują ze sobą - np. podejmując operacje zarządzania kryzysowego - rośnie potrzeba zapewnienia im możliwości skutecznego komunikowania się na wszystkich szczeblach. DCI stara się zagwarantować warunki do tego, aby postęp technologiczny nie osłabiał interoperacyjności w zakresie systemów łączności. Stara się zapewnić

wdrażanie nowych osiągnięć technologicznych tak, aby w najlepszy możliwy sposób przyczyniały się one do rozwoju metod komunikowania się w warunkach wojskowych.

NUKLEARNE SIŁY ZBROJNE SOJUSZU W NOWYM ŚRODOWISKU BEZPIECZEŃSTWA

Od zakończenia zimnej wojny Sojusz podejmuje daleko idące wysiłki w celu dostosowania swojej całościowej polityki i potencjału obronnego do nowych warunków bezpieczeństwa. Państwa członkowskie NATO realizując swoje nowe szerokie podejście do spraw bezpieczeństwa, które uwzględnia nie tylko niezbędne kwestie obronne, ale także znaczenie czynników politycznych, gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Dzięki temu w pełni wykorzystują możliwości stworzone przez znaczną poprawę warunków bezpieczeństwa. Strategia jądrowa w NATO oraz potencjał sił znalazły się wśród obszarów, które jako pierwsze zostały poddane analizie. W tych właśnie obszarach wprowadzono również niektóre z najbardziej radykalnych zmian. Najbardziej znaczące z nich przedstawiono poniżej.

W czasach zimnej wojny siły jądrowe NATO odgrywały centralną rolę w strategii elastycznego reagowania. Aby powstrzymać wybuch wielkiej wojny w Europie, broń jądrowa została włączona jako element całościowej struktury natowskich sił zbrojnych, a Sojusz utrzymywał różnorodne plany uderzenia, których realizacja nie wymagała długiego okresu przygotowań. W odniesieniu do znaczącej części natowskich sił jądrowych utrzymywano wysokie poziomy gotowości i potencjał szybkiego reagowania.

W nowym środowisku bezpieczeństwa NATO radykalnie zmniejszyło swoją zależność od użycia sił jądrowych. Strategią Sojuszu pozostaje zapobieganie wybuchowi wojny, ale dominującym czynnikiem przestała być możliwość eskalacji jądrowej. Siły nuklearne Sojuszu nie są już wycelowane w żadne państwo, a pojawienie się okoliczności, w których rozważano by ich zastosowanie uważa się za niezwykle mało prawdopodobne. Sojusznicze siły jądrowe nadal w znaczący sposób przyczyniają się do zapobiegania wybuchowi wojny. W większym stopniu odgrywają one jednak obecnie rolę polityczną i nie są już ukierunkowane na zapobieganie konkretnemu zagrożeniu. Siły te utrzymywane są obecnie na minimalnym poziomie wystarczającym do zachowania pokoju i stabilności.

Współmiernie do ograniczonej roli sił jądrowych w strategii Sojuszu, w radykalny sposób ograniczono potencjał jądrowy NATO. Wraz z zakończeniem zimnej wojny potęgi jądrowe będące członkami Sojuszu podjęły jednostronne kroki zmierzające do unieważnienia planowanych programów modernizacji swoich sił nuklearnych. Francja ogłosiła wczesne zaprzestanie produkcji rakiet Hades. Stany Zjednoczone i Wielka Brytania unieważniły plany opracowania taktycznych pocisków jądrowych powietrze - ziemia. Wyprzedzając późniejsze decyzje o wyeliminowaniu systemów lądowych wyrzutni pocisków nuklearnych, Stany Zjednoczone odwołały również plany stworzenia zdolnego do przenoszenia ładunków nuklearnych następcy systemu ziemia – ziemia LANCE oraz produkcji nowych 155 mm granatów działowych z ładunkiem nuklearnym. Od roku 1991 Francja ograniczyła liczbę typów systemów przenoszenia pocisków jądrowych z 6 do 2. Obecnie niezależne francuskie siły jądrowe składają się jedynie z czterech okrętów podwodnych przenoszących pociski balistyczne odpalane z łodzi podwodnych (SLBM) oraz samolotów Mirage 2000N przenoszących średniego zasięgu pociski typu powietrze - ziemia.

Od roku 1992 Wielka Brytania zarzuciła swój program LANCE i program zadań artylerii lufowej, czyli morską taktyczną broń jądrową początkowo stacjonowaną na lotniskowcach, jak też całą broń nuklearną sił powietrznych, w ten sposób całkowicie likwidując rolę nuklearną swoich samolotów podwójnego przeznaczenia. Okręty podwodne Trident są obecnie jedynym systemem nuklearnym Wielkiej Brytanii.

W październiku 1991 r, w odpowiedzi na inicjatywę prezydenta USA G. Busha NATO zdecydowało o ponad 85% redukcji liczby uzbrojenia dostępnego na potrzeby substrategicznych⁴ sił zbrojnych w Europie. Ta redukcja została zakończona w lipcu 1992 r. W jej ramach wyeliminowano wszystkie głowice nuklearne sił substrategicznych NATO wystrzeliwane z ziemi (włącznie z artylerią nuklearną oraz raketami ziemia-ziemia). Wyeliminowano również ponad 50% bomb grawitacyjnych. W dodatku wycofano całe nuklearne uzbrojenie pokładowe sił morskich. Proces eliminowania objął również liczbę około 1300 sztuk nuklearnej broni artyleryjskiej oraz 850 głowic rakiet LANCE. Wszystkie głowice nuklearne przeznaczone dla tych sił zostały wycofane ze stanu NATO. Większość z

4 Terminy "strategiczny" i "substrategiczny" mają nieco inne znaczenie w różnych państwach. Strategiczna broń nuklearna zazwyczaj definiowana jest jako broń o zasięgu "interkontynentalnym" (ponad 5 500 kilometrów), jednak w niektórych kontekstach termin ten może obejmować rakiety balistyczne średniego zasięgu, które nie sięgają tak daleko. Termin "substrategiczna" broń nuklearna jest stosowany w dokumentach NATO od 1989 r. na określenie broni nuklearnej średniego i bliskiego zasięgu, a obecnie odnosi się przede wszystkim do dostarczanych drogą powietrzną pocisków będących na wyposażeniu samolotów podwójnego zastosowania, a także do niewielkiej liczby brytyjskich głowic typu Trident pełniących nowe, substrategiczne zadania (pozostała substrategiczna broń nuklearna została wycofana z Europy).

nich została już wyeliminowana, a pozostałe mają być wyeliminowane w najbliższej przyszłości.

Stany Zjednoczone również całkowicie wyeliminowały wszystkie morskie niestrategiczne/substrategiczne systemy za wyjątkiem wyrzeliwanych z pokładu pocisków cruise, które nie są jednak już dłużej rozmieszczane na morzu w czasie pokoju. W dodatku Stany Zjednoczone całkowicie zakończyły nuklearną rolę swoich stacjonowanych na lotniskowcach samolotów podwójnego przeznaczenia. Dzisiaj jedyną stacjonowaną na lądzie bronią nuklearną dostępną dla NATO są bomby nuklearne w posiadaniu USA, które mogą być zrzucone przez samoloty podwójnego przeznaczenia, które to samoloty posiada kilka Sojuszniczych państw.

Składy nuklearne NATO również zostały poddane masowej redukcji (o około 80 procent) ponieważ zostały wyeliminowane systemy broni, jak też część uzbrojenia została zredukowana. W tym samym czasie zostały zainstalowane nowe, bardziej bezpieczne i wytrzymałe składy broni.

Wraz z zakończeniem zimnej wojny wprowadzono również kolejną znaczącą zmianę. NATO zaprzestało utrzymywania w warunkach pokoju trwałych awaryjnych planów jądrowych oraz powiązanych z nimi celów, na które ukierunkowane były jego substrategiczne siły jądrowe. W wyniku tego, nuklearne siły NATO nie są już wycelowane w żadne państwo. Wyciągając dalsze korzyści z poprawy warunków bezpieczeństwa, NATO podjęło także cały szereg kroków zmierzających do zmniejszenia liczebności i poziomów gotowości samolotów o podwójnym zastosowaniu.

W ramach kolejnej jednostronnej inicjatywy, ministrowie spraw zagranicznych i obrony NATO ogłosili w grudniu 1996 r., iż rozszerzenie Sojuszu nie będzie wymagało wprowadzenia zmian odnośnie do jego znacznie ograniczonego potencjału jądrowego, a NATO nie ma "żadnego zamiaru, planów lub powodów do rozmieszczenia broni jądrowej na terytorium nowych państw członkowskich, ani też nie widzi żadnej potrzeby wprowadzania zmian w stosunku do swojego potencjału jądrowego lub polityki nuklearnej, a także nie przewiduje w przyszłości takiej potrzeby". Nadal utrzymywane, znacznie zmniejszone substrategiczne siły zbrojne NATO będą w przewidywalnej przyszłości nadal spełniać wymogi odstraszenia odpowiednio do potrzeb Sojuszu.

Kontrola zbrojeń nuklearnych

Państwa członkowskie NATO podtrzymują swoje długoterminowe zaangażowanie w sprawie kontroli zbrojeń nuklearnych, rozbrojenia i nieprolifracji jako integralną część ich polityki bezpieczeństwa, która jest mocno osadzona w szerokim politycznym kontekście wysiłków

podejmowanych przez NATO w celu wzmocnienia stabilności i bezpieczeństwa poprzez obniżenie poziomów uzbrojenia oraz zwiększenie przejrzystości i wzajemnego zaufania w odniesieniu do kwestii wojskowych. W związku z podjętą w 1983 r. "Decyzją z Monte Bello" Sojusz ogłosił a następnie przeprowadził wycofanie 1400 głowic jądrowych z Europy. Podpisany w 1987 r. Traktatu o Eliminacji Broni Jądrowej Średniego Zasięgu (INF) w globalnym wymiarze wyeliminował lądowe pociski nuklearne średniego zasięgu, co było uwieńczeniem zainicjowanej w 1979 r. polityki NATO w zakresie kontroli zbrojeń, znanej jako "dwuczęściowa decyzja".

Stany Zjednoczone i Federacja Rosyjska są głęboko zaangażowane w proces zmierzający do drastycznej redukcji ich nuklearnych potencjałów strategicznych. Traktat o Redukcji Broni Strategicznej (START I), podpisany w lipcu 1991 r., a prawomocny od 1994 r. zredukuje rozmieszczone uzbrojenie strategiczne obu stron z liczby znacznie przekraczającej 10 000 do 6 000. START II (podpisany w styczniu 1993 r. i ratyfikowany przez USA w styczniu 1996 r., a przez Rosję w kwietniu 2000 r.) doprowadzi do dalszej redukcji broni strategicznej będącej w dyspozycji każdej ze stron do poziomu między 3 000 a 3 500, a także wyeliminuje specjalny typ głowic zawierających wiele niezależnie naprowadzających się ładunków z międzykontynentalnych rakiet balistycznych (ICBM). Zapewni także procedury zewnętrznej weryfikacji przestrzegania porozumień. Po ratyfikacji przez Rosję traktatu START II, USA i Federacja Rosyjska zasygnalizowały swoją gotowość do podjęcia negocjacji nad traktatem START III o dalszej redukcji broni strategicznej do poziomu od 2 000 do 2 500 oraz wprowadzanie środków związanych ze zwiększaniem przejrzystości zapasów głowic strategicznych oraz procedur niszczenia tych głowic.

W innych pokrewnych obszarach, wszystkie państwa członkowskie NATO są członkami Układu o Nierozprzestrzenianiu Broni Jądrowej (NPT) i w pełni popierają jego założenia. Traktat ten został podpisany przez 187 państw-sygnatariuszy. Członkowie NATO wezwali wszystkie pozostałe państwa do przystąpienia do Traktatu i pełnego wdrożenia jego założeń. Podczas odbywającej się co pięć lat Konferencji Przeglądowej NPT w maju 2000 r. w Nowym Jorku, pięć potęg nuklearnych, które są stałymi członkami rady bezpieczeństwa ONZ - Chiny, Francja, Rosja, Wielka Brytania i Stany Zjednoczone - zobowiązały się do "bezwzględnego podjęcia kroków (...) zmierzających do przeprowadzenia całkowitej eliminacji swoich arsenałów nuklearnych, doprowadzając tym samym do całkowitego rozbrojenia". Podjęto również wówczas inne praktyczne kroki zmierzające do wdrożenia postanowień traktatu. Takie zobowiązanie oznacza znaczny postęp w zakresie kontroli zbrojeń nuklearnych, który -

jak można oczekiwać - wywrze pozytywny wpływ na przyszły program kontroli zbrojeń.

NATO silnie popiera wysiłki zmierzające do redukcji broni jądrowej w rozsądny i gwarantowany sposób. Sojusz konsekwentnie popiera postępy w odniesieniu do realizacji traktatu o redukcji broni strategicznej (START), a także podkreśla potrzebę wprowadzenia w życie postanowień traktatu START II, które mogą doprowadzić do dalszej znaczącej redukcji arsenałów strategicznych, przewidzianej w ramach realizacji traktatu START III.

Wszystkie te zobowiązania i wydarzenia są zgodne z celem Sojuszu, jakim jest zapewnienie bezpieczeństwa i stabilności przy zachowaniu najniższych możliwych poziomów sił zbrojnych, zgodnie z wymogami obrony.

Rola nadal utrzymywanych sił nuklearnych NATO

Fundamentalnym zadaniem nadal utrzymywanych sił nuklearnych jest wypełnianie celu politycznego, jakim jest ochrona pokoju i zapobieganie wzrostowi napięcia. W wymiarze nieosiągalnym dla samodzielnie występujących sił konwencjonalnych, siły nuklearne sprawiają, że ryzyko agresji przeciwko NATO jest niemożliwe do oszacowania i nie może być zaakceptowane. Wspólnie z właściwie dobranymi zdolnościami konwencjonalnymi stwarzają one rzeczywiste zagrożenie dla każdego państwa, które mogłoby rozważać osiągnięcie politycznych lub wojskowych korzyści poprzez groźbę lub użycie broni masowego rażenia przeciwko Sojuszowi. Powstrzymując użycie broni nuklearnej, biologicznej i chemicznej, siły zbrojne Sojuszu przyczyniają się także do jego wysiłków zmierzających do zapobiegania proliferacji tych rodzajów uzbrojenia oraz środków ich przenoszenia.

Obrona zbiorowa zapewniana przez potencjał nuklearny NATO jest wspólną wartością wszystkich państw członkowskich Sojuszu. Ponadto obecność amerykańskich sił jądrowych stacjonujących w Europie i udostępnionych na potrzeby NATO wzmacnia polityczną i wojskową więź pomiędzy członkami Sojuszu w Europie i w Ameryce Północnej. Jednocześnie uczestnictwo państw niedysponujących bronią jądrową w realizacji polityki nuklearnej Sojuszu jest dowodem solidarności wewnątrz NATO oraz wspólnego zaangażowania państw członkowskich w utrzymanie bezpieczeństwa a także powszechne wśród nich dzielenie się ciężarami zobowiązań i ryzyka.

Państwa członkowskie sprawują także wspólny nadzór polityczny nad potencjałem nuklearnym NATO. Sojusznicza Grupa Planowania Nuklearnego jest forum, na którym ministrowie obrony należących do Sojuszu państw nuklearnych i państw członkowskich nieposiadających tego rodzaju uzbrojenia (z wyjątkiem Francji) wspólnie uczestniczą w podejmowaniu decyzji odnośnie do potencjału nuklearnego NATO, a także rozwoju polityki nuklearnej Sojuszu. Podstawą tych decyzji jest zgoda panująca wśród państw członkowskich, iż NATO musi zachować - i to w demonstracyjny sposób - podstawowe zdolności wojskowe, charakteryzujące się właściwą proporcją pomiędzy poszczególnymi rodzajami sił tak, aby zachować podstawową siłę wojskową niezbędną do zapewnienia samoobrony zbiorowej. Nuklearne siły zbrojne NATO pozostają niezwykle ważnym elementem tych podstawowych zdolności, bez względu na dramatyczne zmiany jakie dokonały się w środowisku bezpieczeństwa i pozwoliły NATO podjąć ogromną redukcję zarówno w odniesieniu do własnego potencjału jądrowego, jak i do stopnia zależności od broni nuklearnej.

ROZDZIAŁ 3

ZWIĘKSZENIE OTWARTOŚCI SOJUSZU

Proces rozszerzania NATO

Partnerstwo dla Pokoju

Współpraca między NATO i Rosją

Partnerstwo NATO z Ukrainą

Dialog Śródziemnomorski Sojuszu

Inicjatywa NATO dla Europy Południowo-Wschodniej

ZWIĘKSZENIE OTWARTOŚCI SOJUSZU

PROCES ROZSZERZANIA NATO

„Strony mogą, za jednomyślną zgodą, zaprosić do przystąpienia do niniejszego traktatu każde inne państwo europejskie, które jest w stanie realizować zasady niniejszego traktatu i wносить wkład do bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego. (...)”

Artykuł 10 Traktatu Północnoatlantyckiego, Waszyngton 4 kwietnia 1949 r.

Od podpisania Traktatu Północnoatlantyckiego 7 państw dołączyło do dwunastki pierwotnych sygnatariuszy, zwiększając całkowitą liczbę państw członkowskich NATO do 19. Polska, Republika Czeska i Węgry przystąpiły do Sojuszu w marcu 1999 r., w wyniku zaproszenia, które zostało wystosowane w 1997 r. na Szczycie Madryckim Sojuszu. Trzy ostatnio przyjęte państwa uczestniczyły po raz pierwszy jako pełnoprawni członkowie w spotkaniu na szczycie, które odbyło się w Waszyngtonie, w kwietniu 1999 r. Wówczas przywódcy NATO podkreślili nieustanną otwartość Sojuszu na przyjęcie nowych członków i uroczyście obiecali, że NATO będzie nadal witać w swym gronie nowe państwa, które będą w stanie "realizować zasady niniejszego traktatu i wносить wkład do bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego".

Oczekuje się, że w najbliższych latach Sojusz wystosuje kolejne zaproszenia do państw pragnących i będących w stanie przyjąć na siebie odpowiedzialność i zobowiązania związane z członkostwem. Stanie się tak wtedy, gdy - w opinii Sojuszu - włączenie tych państw będzie zgodne z ogólnymi politycznymi i strategicznymi interesami tej organizacji oraz wzmocni ogólnoeuropejskie bezpieczeństwo i stabilność.

Przywódcy NATO ogłosili również Plan Działań na rzecz Członkostwa (MAP), którego specjalnym celem jest zapewnienie doradztwa i informacji zwrotnych w kontaktach z państwami ubiegającymi się o przystąpienie do Sojuszu.

„Studium w sprawie rozszerzenia NATO” z 1995 roku

Przywódcy Sojuszu zebrani na Szczycie Brukselskim w styczniu 1994 r. potwierdzili otwartość Sojuszu na przyjęcie kolejnych państw europejskich będących "w stanie realizować zasady niniejszego Traktatu i wносить wkład do bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego".

W następstwie decyzji podjętej przez ministrów spraw zagranicznych Sojuszu w grudniu 1994 r., w roku następnym przeprowadzono wewnątrz Sojuszu analizę kwestii formułowanych jako "dlaczego i jak", w odniesieniu do przyjmowania państw członkowskich. W wyniku tego powstał dokument "Studium w sprawie rozszerzenia NATO", który we wrześniu 1995 r. został udostępniony zainteresowanemu państwu partnerskim i ogłoszony publicznie. Zasadnicze tezy Studium pozostają podstawą polityki NATO w kwestii zapraszania nowych członków. Odpowiadając na pytania "dlaczego" rozszerzać NATO, Autorzy Studium stwierdzili, że - wraz z zakończeniem zimnej wojny oraz końcem istnienia Układu Warszawskiego, wyłoniła się zarazem potrzeba, jak i unikalna szansa budowania lepszych warunków bezpieczeństwa w całym obszarze euroatlantyckim, bez odtwarzania linii podziału.

Rozszerzenie NATO jest kolejnym krokiem w kierunku urzeczywistnienia podstawowego celu Sojuszu, jakim jest wzmacnianie bezpieczeństwa i rozszerzanie stabilności w całym obszarze euroatlantyckim, co ma być uzupełnieniem szerszych posunięć zmierzających do integracji, takich jak rozszerzanie Unii Europejskiej oraz wzmacnianie Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) (patrz rozdział 15). Proces ten nie zagraża nikomu. NATO pozostanie Sojuszem obronnym, którego podstawowym celem jest ochrona pokoju w obszarze euroatlantyckim oraz zapewnienie bezpieczeństwa państwom członkowskim.

Autorzy Studium stwierdzili ponadto, iż rozszerzenie Sojuszu pod wieloma względami przyczyni się do wzmocnienia stabilności i bezpieczeństwa wszystkich państw w obszarze euroatlantyckim. Zachęci do podejmowania reform demokratycznych i wzmocni proces, który będzie obejmował stworzenie cywilnej i demokratycznej kontroli nad siłami zbrojnymi. Przyczyni się do promowania wzorców i nawyków współpracy, konsultacji i budowy porozumienia, które charakteryzują stosunki wśród obecnych członków Sojuszu. Będzie także wspierał dobrosąsiedzkie stosunki w całym obszarze euroatlantyckim. Poprawi przejrzystość planowania obronnego i budżetów wojskowych, tym samym wzmocni zaufanie, jakim wzajemnie darzą się państwa. Wzmocni także tendencję do podejmowania integracji i współpracy w Europie. Ponadto, w większym stopniu uzdolni Sojusz ale przyczyniania się do bezpieczeństwa europejskiego i międzynarodowego, a także do podejmowania wysiłków pokojowych w ramach mandatu Organizacji Narodów Zjednoczonych i OBWE. Rozszerzenie Sojuszu przyczyni się także do wzmocnienia i poszerzenia partnerstwa transatlantyckiego.

W odniesieniu do pytania „jak” rozszerzyć Sojusz wspomniane Studium potwierdziło, że - podobnie jak w przeszłości - każde dalsze

rozszerzenie członkostwa w Sojuszu będzie się odbywało poprzez akcesję nowych państw członkowskich do Traktatu Północnoatlantyckiego, zgodnie z Artykułem 10. Co za tym idzie, nowi członkowie będą korzystać z pełni praw oraz przyjmą wszystkie zobowiązania związane z członkostwem, zgodnie z zapisami Traktatu. Będą musieli zaakceptować zasady, posunięcia i decyzje polityczne oraz procedury przyjęte przez państwa członkowskie do chwili ich akcesji, i będą zobowiązani w pełni je realizować. Autorzy Studium w jednoznaczny sposób stwierdzili, iż wola i zdolność do podjęcia tych zobowiązań, nie tylko na piśmie, ale także w praktyce, będą miały decydujący wpływ na decyzję Sojuszu o zaproszeniu danego państwa do akcesji.

Państwa, które są zaangażowane w spory etniczne lub terytorialne - także te związane z dążeniami separatystycznymi lub wewnętrznymi sporami o jurysdykcję - muszą rozwiązać te spory w pokojowy sposób, zgodnie z zasadami OBWE, zanim będą mogły stać się członkami Sojuszu.

W Analizie stwierdzono również, iż zdolność zainteresowanych państw do wnoszenia wojskowego wkładu do obrony zbiorowej oraz działań pokojowych i wypełniania innych nowych misji Sojuszu, będą w decydujący sposób wpływać na decyzję o zaproszeniu ich do członkostwa. W podsumowaniu stwierdzono, iż ostatecznie państwa sprzymierzone zdecydują na zasadzie konsensusu o zaproszeniu nowych członków, a podstawą tej decyzji będzie dokonana przez nich każdorazowo ocena, czy członkostwo konkretnego państwa przyczyni się do bezpieczeństwa i stabilności w obszarze północnoatlantyckim. Żadne państwo spoza Sojuszu nie ma prawa weta lub "droit de regard" odnośnie do procesu rozszerzenia lub decyzji z nim związanych.

Na Szczycie Madryckim w lipcu 1997 r. zakończono staranne i wszechstronne analizy oraz zintensyfikowany, indywidualny dialog z zainteresowanymi partnerami. Kulminacją tych wysiłków było zaproszenie Polski, Republiki Czeskiej i Węgier do rozpoczęcia rozmów akcesyjnych z NATO. W wyniku tej decyzji, która została podjęta przez szefów państw i rządów Sojuszu, jesienią 1997 r., odbyły się negocjacje z każdym z zaproszonych państw. Protokoły akcesyjne dla każdego z tych trzech państw zostały podpisane w grudniu 1997 r., a następnie zostały ratyfikowane przez wszystkich szesnastu dotychczasowych członków NATO oraz przez nowo zaproszone państwa, zgodnie z ich procedurami wewnętrznymi. Trzy nowo zaproszone państwa formalnie przystąpiły do Traktatu w marcu 1999 r.

Rozszerzanie NATO jest otwartym, ciągłym procesem, a nie pojedynczym wydarzeniem.

Proces akcesji

Główne etapy prowadzące do akcesji trzech nowych państw członkowskich przedstawiały się następująco:

- **10 stycznia 1994 r.** Szesnastu przywódców państw członkowskich Sojuszu zgromadzonych na Szczycie Brukselskim stwierdziło, iż oczekują rozszerzenia NATO o demokratyczne państwa na Wschodzie Europy i gotowi są je powitać. Przywódcy potwierdzili, że - zgodnie z Artykułem 10 Traktatu Północnoatlantyckiego - Sojusz jest otwarty na przyjęcie kolejnych państw europejskich, które mogą się przyczynić do realizacji zasad Traktatu Północnoatlantyckiego oraz wnosić wkład do bezpieczeństwa w obszarze północnoatlantyckim.
- **Wrzesień 1995 r.** Sojusz przyjął "Studium w sprawie rozszerzenia NATO", przedstawiające czynniki, które powinny być uwzględnione w odniesieniu do procesu rozszerzania. Autorzy Studium zakładali, iż proces ten powinien także uwzględniać wydarzenia polityczne i zmiany związane z bezpieczeństwem w całej Europie. Analiza pozostaje podstawą stosunku NATO do kwestii zapraszania nowych państw członkowskich.
- **Rok 1996,** Zintensyfikowane indywidualne rozmowy zostały podjęte z dwunastoma zainteresowanymi państwami partnerskimi. Sesje rozmów pomogły im zrozumieć zasady działania Sojuszu, a także przyczyniły się do lepszego zrozumienia przez Sojusz poziomu zaawansowania tych państw w odniesieniu do rozwoju wewnętrznego oraz rozwiązywania sporów z państwami sąsiadującymi. Studium określało te czynniki jako ważne warunki wstępne członkostwa.
- **10 grudnia 1996 r.** Państwa członkowskie Sojuszu rozpoczęły sporządzanie rekomendacji odnośnie do tego, które państwo lub państwa powinny zostać zaproszone do otwarcia rozmów akcesyjnych. W ten sposób przygotowywano decyzję, która miała być podjęta na Szczycie Madryckim w lipcu 1997 r.
- **Początek roku 1997.** Zintensyfikowany indywidualny dialog - spotkania z przedstawicielami 11 państw partnerskich odbywały się na ich prośbę. Równocześnie władze wojskowe NATO podjęły analizę decydujących czynników wojskowych istotnych dla każdego z państw zainteresowanych członkostwem w NATO.
- **8 lipca 1997 r.** Przywódcy państw należących do Sojuszu, zebranych w Madrycie zaprosili Polskę, Republikę Czeską i Węgry

do rozpoczęcia rozmów akcesyjnych z Sojuszem. Potwierdzili również, że NATO pozostanie otwarte na przyjęcie nowych członków.

- **Wrzesień i listopad 1997 r.** Przeprowadzono rozmowy akcesyjne z każdym spośród trzech zaproszonych państw. Pod koniec tego procesu, trzy nowe zaproszone państwa wysłały listy intencyjne potwierdzające zobowiązania podjęte podczas rozmów.
- **16 grudnia 1997 r.** Ministrowie spraw zagranicznych państw członkowskich NATO podpisali protokoły akcesyjne do Traktatu Północnoatlantyckiego dotyczące akcesji trzech wspomnianych państw.
- **Rok 1998.** Państwa członkowskie ratyfikowały protokoły akcesyjne zgodnie ze swoimi wewnętrznymi procedurami.
- **12 marca 1999 r.** Po zakończeniu swoich własnych narodowych procedur legislacyjnych, ministrowie spraw zagranicznych Polski, Republiki Czeskiej, Węgier zdeponowali dokumenty akcesyjne do Traktatu Północnoatlantyckiego. Ceremonia ta odbyła się w mieście Independence w stanie Missouri, w USA. W ten sposób dokonało się ich formalne wstąpienie do Sojuszu.
- **16 marca 1999 r.** Flagi trzech nowych państw członkowskich zostały wciągnięte na maszty podczas ceremonii, która odbyła się w Kwaterze Głównej NATO w Brukseli.

W tym okresie każdy z potencjalnych nowych członków Sojuszu z sukcesem podjął wiele przedsięwzięć, które miały zapewnić skuteczność ich członkostwa w NATO. Te przedsięwzięcia odnosiły się do sfery bezpieczeństwa (np. rozwiązania dotyczące otrzymywania, przechowywania i wykorzystywania poufnych informacji), a także takich obszarów jak obrona powietrzna, infrastruktura, planowanie sił oraz systemy łączności i informatyczne.

Plan Działań na rzecz Członkostwa (MAP)

Plan Działań na rzecz Członkostwa (MAP) ma wspomóc przygotowania w tych państwach, które pragną wstąpić do Sojuszu poprzez zapewnienie doradztwa, pomocy i praktycznego wsparcia wszystkich aspektów członkostwa w NATO. Główne rozwiązania stosowane w MAP to:

- przedstawianie przez państwa aspirujące do członkostwa indywidualnych rocznych programów narodowych o stanie ich

przygotowań do przyszłego ewentualnego członkostwa. Programy te obejmują aspekty polityczne, gospodarcze, obronne, kwestie środków i bezpieczeństwa oraz problemy prawne;

- wyraźnie określony i przejrzysty mechanizm odbierania sygnałów zwrotnych od państw kandydujących o ich postępach w realizacji programów, zarówno w odniesieniu do zaleceń politycznych jak i technicznych. Częścią tego mechanizmu są doroczne spotkania 19 plus 1 na szczeblu Rady, podczas których dokonywana jest ocena postępów;
- działanie wspólnego mechanizmu wymiany informacji (clearing house), który pomaga koordynować pomoc udzielaną przez NATO oraz państwa członkowskie państwom kandydującym w obszarze obronności i spraw wojskowych;
- strategia planowania obronnego dla państw kandydujących, która obejmuje opracowanie i przegląd listy uzgodnionych celów.

Ministrowie spraw zagranicznych NATO będą nieustannie analizować proces rozszerzania, w tym wdrażanie Planu Działań na rzecz Członkostwa. Przywódcy Sojuszu dokonają analizy tego procesu na najbliższym szczycie, który odbędzie się nie później niż w 2002 r.

Uruchomienie Planu Działań na rzecz Członkostwa (MAP) w kwietniu 1999 r. pomaga państwom aspirującym do NATO w coraz większym stopniu koncentrować ich przygotowania na realizacji celów i priorytetów określonych w MAP. Co więcej, wdrażanie założeń MAP przestało być sprawą będącą w wyłącznej gestii ministerstw spraw zagranicznych i obrony. Wraz ze zorganizowaniem międzyresortowych spotkań na szczeblu krajowym, proces ten w coraz większym stopniu angażuje inne instytucje rządowe, które włączają się w skoordynowane i systematyczne wysiłki.

Dziewięć państw, które zadeklarowały swoje zainteresowanie wstąpieniem do NATO i uczestniczą w MAP to: Albania, Bułgaria, Estonia, Litwa, Łotwa, Rumunia, Słowacja, Słowenia oraz była Jugosłowiańska Republika Macedonii¹.

MAP nadaje konkretną treść zobowiązaniu NATO do utrzymania polityki otwartych drzwi. Jednak uczestniczenie w MAP nie jest gwarancją przyszłego członkostwa w Sojuszu, ani też plan ten nie składa się wyłącznie z listy postulatów, które mają być spełnione przez państwa aspirujące. Decyzja o zaproszeniu kandydatów do rozpoczęcia rozmów akcesyjnych

¹ Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą.

zostanie podjęta przez NATO w drodze konsensusu, indywidualnie w odniesieniu do każdego z państw.

MAP zapewnia konkretne informacje zwrotne i doradztwo udzielane przez NATO państwom aspirującym odnośnie do ich przygotowań zmierzających do osiągnięcia przyszłego członkostwa. Obejmuje szereg działań zmierzających do wzmocnienia kandydatury każdego z państw aspirujących. MAP nie zastępuje programu Partnerstwa dla Pokoju (PdP). Uczestnictwo państw kandydujących w programie Partnerstwa oraz w Procesie Planowania i Oceny (PARP) jest specyficznie dostosowane do ich potrzeb. Pełne uczestniczenie w PdP/PARP ma kluczowe znaczenie, ponieważ pozwala państwom aspirującym zwiększyć ich interoperacyjność z siłami zbrojnymi NATO oraz przygotować strukturę sił zbrojnych i zdolności wojskowe tych państw do potrzeb możliwego przyszłego członkostwa.

Podobnie jak PdP, MAP kieruje się zasadą samodzielnego decydowania o stopniu różnicowania: państwa aspirujące mają swobodę wyboru elementów MAP, które najlepiej odpowiadają ich własnym narodowym priorytetom oraz uwarunkowaniom. Wszystkie państwa aspirujące przedstawiły Roczny Narodowy Program przygotowań do przyszłego członkostwa, obejmujący kwestie polityczne i gospodarcze, obronno-wojskowe, kwestie środków bezpieczeństwa oraz problemy prawne. Państwa te wyznaczają swoje własne założenia, cele i harmonogramy prac. Regułą jest coroczna aktualizacja tych programów przez każde z państw aspirujących, jednak cały czas istnieje możliwość ich zmienienia lub uzupełnienia.

NATO śledzi postępy czynione przez każde z państw aspirujących oraz zapewnia doradztwo polityczne i techniczne. Spotkania Rady Północnoatlantyckiej z każdym kandydatem umożliwiają omówienie tych postępów. Odbywające się przez cały rok spotkania i warsztaty na różny temat z udziałem natowskich ekspertów cywilnych i wojskowych, pozwalają omówić całe spektrum problemów związanych z członkostwem. Doroczny zbiorczy raport o postępach w odniesieniu do działań podejmowanych w ramach MAP będzie przedstawiany ministrom spraw zagranicznych i obrony państw NATO w czasie ich dorocznych spotkań wiosennych.

Oczekuje się, że państwa aspirujące osiągną określone cele polityczne i gospodarcze. Wśród nich znajduje się: rozwiązanie w sposób pokojowy wszelkich międzynarodowych, etnicznych lub terytorialnych sporów; okazanie przywiązania do rządów prawa i praw człowieka; ustanowienie demokratycznej kontroli nad siłami zbrojnymi; a także promowanie stabilności i dobrobytu poprzez zapewnienie swobody gospodarczej,

sprawiedliwości społecznej oraz przyjmowanie odpowiedzialności za stan środowiska naturalnego.

Kwestie obronne i wojskowe dotyczą przede wszystkim zdolności państwa do przyczyniania się do obrony zbiorowej oraz do wypełniania nowych misji Sojuszu. Pełne uczestnictwo w PdP jest niezwykle ważnym elementem. Poprzez realizację swoich Indywidualnych Programów PdP, państwa aspirujące mogą skoncentrować się na najważniejszych kwestiach związanych z członkostwem. Cele Partnerstwa dla państw kandydujących obejmują planowanie w obszarach o największym znaczeniu dla każdego z tych państw.

Kwestie środków odnoszą się w pierwszym rzędzie do zobowiązania każdego z państw kandydujących do przeznaczenia wystarczających środków na obronę, tak aby możliwe było wypełnianie obowiązków w dziedzinie obrony zbiorowej związanych z przyszłym członkostwem.

Kwestie bezpieczeństwa oznaczają przede wszystkim konieczność stworzenia przez każde z państw aspirujących procedur zapewniających bezpieczne przekazywanie i otrzymywanie niejawnych informacji.

Problemy prawne odnoszą się do zobowiązania każdego z państw aspirujących do zapewnienia kompatybilności z ich prawodawstwem krajowym rozwiązań prawnych i umów, które rządzą współpracą w ramach NATO.

PARTNERSTWO DLA POKOJU

Cel i zakres

Partnerstwo dla Pokoju (PdP) to ważna inicjatywa ogłoszona przez NATO w styczniu 1994 r. podczas brukselskiego spotkania na szczycie Rady Północnoatlantyckiej. Celem Partnerstwa dla Pokoju jest wzmocnienie stabilności i bezpieczeństwa w całej Europie. Zaproszenie do Partnerstwa dla Pokoju zostało wystosowane do wszystkich państw należących do Północnoatlantyckiej Rady Współpracy (NACC)² oraz do innych państw - członków Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE)³,

2 Na początku roku 1995 Północnoatlantycka Rada Współpracy (NACC) została zastąpiona przez Radę Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC). EAPC skupia 46 państw.

3 Na początku 1995 r. Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE) przekształciła się w Organizację (OBWE). W jej skład wchodzi wszystkie państwa europejskie oraz Stany Zjednoczone i Kanada - łącznie ma 55 członków.

zdolnych do wniesienia wkładu do realizacji tego programu oraz wyrażających taką wolę. Zaproszenie to zostało jak dotąd przyjęte przez 30 państw. Wstąpienie do Sojuszu trzech byłych członków PdP - Polski, Republiki Czeskiej i Węgier - zmniejszyło liczbę uczestników PdP do 27. Działania każdego z państw należących do PdP podejmowane są w oparciu o wspólnie wypracowane Indywidualne Programy Partnerstwa (IPP).

Program PdP koncentruje się na współpracy związanej z obronnością, ale wykracza poza ramy dialogu i współpracy, tworząc rzeczywiste partnerstwo pomiędzy każdym z państw uczestniczących w PdP a NATO. Program ten stał się ważnym i stałym elementem architektury europejskiego bezpieczeństwa. Pomaga rozszerzać oraz intensyfikować polityczną i wojskową współpracę w całej Europie. Program zwiększa stabilność, minimalizuje zagrożenia dla pokoju i buduje wzmocnione relacje bezpieczeństwa oparte na praktycznej współpracy i poszanowaniu zasad demokratycznych, które spajają Sojusz. Zgodnie z Dokumentem Ramowym PdP, który został opracowany przez szefów państw i rządów NATO w tym samym czasie, kiedy wystosowano zaproszenie do Partnerstwa dla Pokoju, Sojusz zobowiązuje się prowadzić konsultacje z każdym aktywnym członkiem Partnerstwa, aby dowiedzieć się, czy dane państwo postrzega bezpośrednie zagrożenia dla swojej integralności terytorialnej, niezależności politycznej lub bezpieczeństwa.

Wszyscy członkowie PdP są zarazem członkami Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC), która zapewnia całościowe ramy współpracy pomiędzy NATO a państwami partnerskimi. Jednak Partnerstwo dla Pokoju zachowuje odrębną tożsamość w ramach rozwiązań oferowanych przez EAPC oraz zachowuje swoje własne podstawowe elementy i procedury. Partnerstwo opiera się na dwustronnych stosunkach pomiędzy NATO a każdym z państw - członków PdP.

Założenia

Dokument Ramowy obejmuje konkretne przedsięwzięcia, które mają być realizowane przez każdego z uczestników tak, aby możliwa była jego współpraca z NATO w zakresie wypełniania założeń całego programu. Te przedsięwzięcia to:

- promowanie przejrzystości w narodowym planowaniu obrony oraz procedurach budżetowych;
- zapewnienie demokratycznej kontroli nad siłami zbrojnymi;

- utrzymanie zdolności i gotowości do uczestniczenia w operacjach realizowanych w ramach mandatu Organizacji Narodów Zjednoczonych i/lub pozostających pod zwierzchnictwem OBWE;
- tworzenie warunków do współpracy wojskowej z NATO w zakresie wspólnego planowania, szkolenia i organizacji ćwiczeń, w celu zwiększenia zdolności uczestników PdP do realizacji zadań pokojowych, poszukiwania i ratownictwa, operacji humanitarnych oraz w innych obszarach, które mogą być ustalone w przyszłości;
- kształtowanie w dłuższym okresie sił zbrojnych, które będą bardziej zdolne do współpracy z siłami państw członkowskich Sojuszu Północnoatlantyckiego.

Dokument Ramowy stwierdza także, iż aktywne członkostwo w Partnerstwie dla Pokoju odegra znaczącą rolę w ewolucyjnym procesie przyjmowania kolejnych państw do NATO.

Procedury i struktury

Każde państwo wyrażające wolę przystąpienia do Partnerstwa dla Pokoju jest w pierwszej kolejności zapraszane do podpisania Dokumentu Ramowego, który nie tylko przedstawia założenia PdP, ale także prezentuje podstawowe zasady, na których jest ono ufundowane. Podpisując ten dokument, państwa potwierdzają swoje polityczne zobowiązanie do ochrony demokratycznych społeczeństw oraz utrzymania zasad prawa międzynarodowego. Ponownie deklarują swoje zobowiązanie do wypełniania w dobrej wierze zobowiązań wynikających z Karty Narodów Zjednoczonych oraz zasad Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Zobowiązują się do powstrzymania się od groźby użycia siły przeciw integralności terytorialnej lub niezależności politycznej jakiegokolwiek innego państwa; respektowania istniejących granic; a także rozwiązywania sporów na drodze pokojowej. Potwierdzają także swoje przywiązanie do zasad wyrażonych w Akcie Końcowym KBWE oraz w późniejszych dokumentach KBWE/OBWE. Zobowiązują się wypełniać własne przyrzeczenia i zobowiązania w dziedzinie rozbrojenia i kontroli zbrojeń.

Następnym krokiem po podpisaniu Dokumentu Ramowego jest złożenie przez każdego z partnerów Dokumentu Reprezentacyjnego w NATO. Dokument ten wskazuje na kroki, które będą podjęte w trakcie realizacji celów politycznych Partnerstwa, a także przedstawia aktywa wojskowe i pozawojskowe, które dany Partner zamierza udostępnić na potrzeby Partnerstwa. Dokument wymienia także konkretne obszary

współpracy, które - zgodnie z wolą Partnera - mają być przez niego realizowane wspólnie z NATO.

Na podstawie oświadczeń złożonych w Dokumencie Reprezentacyjnym oraz w oparciu o dodatkowe propozycje zgłoszone przez NATO i każde z państw - członków PdP, wspólnie tworzony i uzgadniany jest Indywidualny Program Partnerstwa (IPP), który obejmuje okres dwu lat. IPP zawiera oświadczenia o celach politycznych danego państwa w ramach PdP, a także o wojskowych i pozawojskowych aktywach, które mają być udostępnione do celów PdP. Zawarte tu oświadczenia dotyczą także szeroko rozumianych celów współpracy pomiędzy Partnerem a Sojuszem w różnorodnych obszarach współpracy, a szczególnie w odniesieniu do działań, które mają być realizowane w ramach każdego z obszarów współpracy uwzględnionych w IPP.

Dobór działań jest dokonywany oddzielnie przez każdego Partnera na podstawie jego indywidualnych wymogów i priorytetów, przy czym działania wybierane są z listy zawartej w Programie Prac Partnerstwa (Partnership Work Programme - PWP). Decyzja samodzielnego decydowania o własnej odmienności jest ważnym aspektem PdP, które uznaje fakt, iż potrzeby i uwarunkowania każdego państwa partnerskiego są odmienne i do nich należy określić form działalności i współpracy, które najlepiej odpowiadają ich potrzebom. Program Prac zawiera szeroki opis różnorodnych możliwych obszarów współpracy oraz listę działań, które mogą być podejmowane w każdym z tych obszarów. Program Prac Partnerstwa - podobnie jak każdy IPP - obejmuje dwuletni okres i co roku jest poddawany ocenie. Program jest opracowywany z pełnym udziałem Partnerów.

Obszary współpracy

Wzmocniona współpraca w ramach PdP obejmuje szerokie spektrum możliwości, zarówno w obszarze wojskowym, jak i w szeroko określonym zakresie obronnym - niezwiązanym ściśle z kwestiami wojskowymi. Obszary współpracy wymienione w aktualnym Programie Prac Partnerstwa 2001-2002 przedstawiają się następująco:

1. sprawy związane z obroną powietrzną;
2. zarządzanie i kontrola przestrzeni powietrznej;
3. konsultacje, dowodzenie i kontrola, w tym systemy łączności i informacyjne, system nawigacji i identyfikacji, interoperacyjność, procedury i terminologia;

4. planowanie cywilne w sytuacji zagrożenia;
5. zarządzanie kryzysowe;
6. demokratyczna kontrola nad siłami zbrojnymi oraz strukturami obrony;
7. planowanie obronne, sporządzanie budżetów i zarządzanie środkami;
8. planowanie, organizacja i zarządzanie w zakresie programów zaopatrywania obrony narodowej, a także międzynarodowa współpraca w obszarze zbrojeń;
9. polityka i strategia obrony;
10. planowanie, organizacja i zarządzanie w zakresie badań naukowych i technologii wykorzystywanych na potrzeby obrony narodowej;
11. geografia wojskowa;
12. globalna akcja humanitarna usuwania min;
13. kursy językowe;
14. logistyka dostaw i zaopatrzenia;
15. usługi medyczne;
16. zaplecze meteorologiczne dla sił zbrojnych NATO i państw partnerskich;
17. infrastruktura wojskowa;
18. obrona i ochrona przed użyciem broni nuklearnej, biologicznej i chemicznej (NBC);
19. koncepcyjne, planistyczne i operacyjne aspekty działań pokojowych;
20. broń strzelecka i lekka;
21. operacyjne, materialne i administracyjne aspekty standaryzacji;
22. ćwiczenia wojskowe i związana z nimi działalność szkoleniowa;
23. edukacja wojskowa, szkolenie i doktryna.

Polityczno-Wojskowy Komitet Sterujący Programu Partnerstwa dla Pokoju (PMSC/PfP)

Polityczno-Wojskowy Komitet Sterujący Programu Partnerstwa dla Pokoju (PMSC/PfP) jest podstawowym organem roboczym odpowiedzialnym za sprawy związane z Partnerstwem. Spotyka się w różnych układach - wyłącznie w gronie Sojuszników, albo z udziałem zarówno państw członkowskich, jak i partnerskich.

Główny zakres obowiązków PMSC obejmuje: zaznajamianie Rady Północnoatlantyckiej z kwestiami związanymi z PdP; odpowiedzialność za całościową koordynację Programu Prac Partnerstwa; opracowywanie polityczno-wojskowych wskazań dla władz wojskowych Sojuszu odnośnie do przygotowywania ich wkładu do Programu Prac Partnerstwa w zakresie ćwiczeń i działań wojskowych; doradztwo w zakresie przygotowywania Indywidualnych Programów Partnerstwa oraz przedstawianie ich do akceptacji Rady; przygotowywanie i koordynacja prac w zakresie Procesu Planowania i Oceny PdP (PARP - zobacz poniżej).

Wojskowe aspekty koordynowania działań PdP są w gestii wojskowych władz Sojuszu, które korzystają w tym zakresie ze wskazań przedstawionych przez PMSC i zaaprobowanych przez Radę. Wojskową stroną działań PdP zajmuje się Grupa Robocza Komitetu Wojskowego ds. Współpracy (MCWG (COOP)), która działa jako organ konsultacyjny na potrzeby Komitetu Wojskowego. W posiedzeniach MCWG (COOP) biorą udział przedstawiciele państw członkowskich - samodzielnie lub z udziałem przedstawicieli państw partnerskich. Komitet Wojskowy spotyka się również z przedstawicielami państw partnerskich w celu omówienia wojskowych aspektów współpracy podejmowanej w ramach PdP.

Komórka Koordynacyjna Partnerstwa (PCC)

Komórka Koordynacyjna Partnerstwa (PCC) to unikalny element struktury Partnerstwa dla Pokoju. Jej siedziba mieści się w Mons (Belgia), gdzie ulokowana jest także Kwatera Główna Sił Sojuszniczych NATO Europa (SHAPE). PCC podlega zwierzchnictwu Rady Północnoatlantyckiej i wykonuje swoje zadanie pod bezpośrednim nadzorem obu Dowódców Strategicznych NATO.

Zadaniem PCC jest koordynacja wspólnych wojskowych działań podejmowanych w ramach PdP oraz planowanie wojskowe niezbędne do wdrożenia wojskowych aspektów Programu Prac Partnerstwa szczególnie w odniesieniu do ćwiczeń i związanych z nimi działań w obszarach takich jak: misje pokojowe, operacje humanitarne, a także poszukiwania i

ratownictwo. PCC uczestniczy także w ocenie takich działań wojskowych. Szczegółowe planowanie operacyjne ćwiczeń wojskowych jest obowiązkiem wojskowych jednostek dowodzenia, które przeprowadzają te ćwiczenia.

PCC jest kierowana przez dyrektora. Jej personel ma status międzynarodowy i składa się z pracowników NATO, a także - od początku 1998 r. - obejmuje personel z państw partnerskich. Oficerowie sztabowi z misji Partnerstwa są także włączani do działań PCC w celu zapewnienia łączności.

Państwa partnerskie stworzyły przy Kwaterze Głównej pełne przedstawicielstwa dyplomatyczne, formalnie akredytowane przy NATO. Mają także wysokie rangą przedstawicielstwo wojskowe przy Komitecie Wojskowym.

Przykłady wzmocnienia Partnerstwa dla Pokoju

Decyzje o wzmocnieniu Partnerstwa dla Pokoju zostały podjęte w 1997 r. Jednym z ważnych, wcześniej podjętych kroków było stworzenie Jednostek Sztabowych Partnerstwa dla Pokoju (PSE), umiejscowionych na szczeblu strategicznym i regionalnym w różnych dowództwach wojskowych NATO. Obecnie rozważana jest realizacja drugiej fazy tego procesu, obejmującej stworzenie Jednostek Sztabowych Partnerstwa dla Pokoju na szczeblu regionalnym. Trzonem każdej PSE są oficerowie z państw NATO i partnerskich, obdarzeni statusem międzynarodowym, współpracujący ze sobą w zakresie planowania ćwiczeń oraz pełniący inne funkcje związane ze współpracą. Około 56 pracowników desygnowanych przez państwa partnerskie oraz podobna liczba osób z personelu NATO obsługuje osiem dotąd stworzonych Jednostek Sztabowych. Ta liczba obejmuje 7 oficerów z państw partnerskich, którzy służą w Jednostce Koordynacyjnej Partnerstwa (PCC) w Mons, wspólnie z równymi im rangą oficerami z państw Sojuszu.

Podczas posiedzeń Komitetu Wojskowego NATO, odbywających się w formacie EAPC/PfP, państwa partnerskie reprezentowane są przez wysokich rangą oficerów służących w misjach państw partnerskich ustanowionych przy NATO. Oficerowie ci są desygnowani jako przedstawiciele wojskowi swoich państw.

Proces Planowania i Oceny (PARP)

Dokument Ramowy PdP zobowiązuje NATO do stworzenia wraz z państwami partnerskimi procesu planowania i oceny zapewniającego ramy do określania oraz oceny sił zbrojnych i zdolności, które mogą być udostępnione na potrzeby wielonarodowych szkoleń, ćwiczeń i operacji organizowanych wspólnie z siłami zbrojnymi Sojuszu. Początkowo operacje PdP ograniczały się do utrzymywania pokoju, poszukiwań i ratownictwa oraz operacji humanitarnych. Jednak, w ramach wzmocnienia PdP zainicjowanego w 1997 r., operacje PdP oraz odpowiadające im wymogi w zakresie planowania i oceny zostały rozszerzone tak, aby obejmować pełną gamę nowych misji Sojuszu, w tym operacje wspierania pokoju.

Proces Planowania i Oceny jest oferowany państwom partnerskim, jako opcja dodatkowa. PARP czerpie z bogatych doświadczeń NATO w zakresie planowania obronnego i jest w istocie dwuletnim procesem, obejmującym zarówno elementy bilateralne, jak i wielostronne. Partnerzy życzący sobie uczestniczyć w każdym z dwuletnich cykli, zobowiązują się dostarczać informacji na wielorakie tematy, od ich polityki obronnej, poprzez rozwój demokratycznej kontroli nad siłami zbrojnymi, politykę narodową w zakresie PdP, po związane z tymi zagadnieniami plany finansowe i gospodarcze. Informacje te są przedstawiane w odpowiedzi na "Kwestionariusz Ogólnej Interoperacyjności PdP", wydawany przez NATO co dwa lata - zawsze jesienią. Państwa uczestniczące w PdP przedstawiają również wszechstronne omówienie swoich sił zbrojnych oraz szczegółowe informacje o siłach, które są przygotowywane do udostępnienia ich na potrzeby współpracy w ramach PdP.

W oparciu o odpowiedź każdego z państw partnerskich, opracowywane jest Podsumowanie Planowania i Oceny. Stwarzany jest również zestaw Celów Partnerstwa, który ma wskazać każdemu Partnerowi środki niezbędne do lepszego przygotowania jego sił zbrojnych do współdziałania z siłami państw Sojuszu. Po zakończeniu dwustronnych i wielostronnych konsultacji, Podsumowanie Planowania i Oceny oraz Cele w dziedzinie Interoperacyjności są wspólnie akceptowane przez Sojusz i konkretne państwo należące do Partnerstwa. Przedstawiciele Sojuszników i wszystkich Partnerów uczestniczących w tym procesie wspólnie przyjmują Zbiorczy Raport, który podsumowuje każdy uzgodniony element oceny, a także zestaw jednostek zbrojnych udostępnianych przez każdego z Partnerów. Raport ten jest przedstawiany ministrom państw należących do EAPC.

Pierwszy cykl PARP został uruchomiony w grudniu 1994 r. i uczestniczyło w nim 15 Partnerów. Raport Zbiorczy o osiągnięciach tego

cyklu został zaprezentowany ministrom państw członkowskich i Partnerskich wiosną 1995 r. W oparciu o sukces pierwszego cyklu przyjęto wiele rozwiązań zmierzających do poszerzenia i pogłębienia tego procesu w następnym cyklu, który rozpoczęto w październiku 1996 r. Drugi cykl, do którego włączyło się 18 Partnerów, w jeszcze większym stopniu udowodnił siłę tego procesu. Odnotowano znaczącą poprawę, jeśli chodzi o zakres i jakość wymienianych informacji. W rezultacie otrzymano znacznie bardziej jednoznaczny obraz jednostek zbrojnych przygotowanych do udostępnienia przez Partnerów. Znacznie wzrosła także liczba i zakres Celów w dziedzinie Interoperacyjności. Zwiększenie liczby udostępnionych środków było możliwe dzięki wzmocnieniu zdolności państw partnerskich oraz zwiększeniu ich zdolności do współpracy z siłami Sojuszu.

Proces opracowywania i przygotowywania indywidualnych ocen oraz Raportu Zbiorczego doprowadził wiosną 1997 r. do stworzenia zaleceń odnośnie do dalszego wzmocnienia tego procesu. Zbiegło się to w czasie z podjęciem kroków w celu wzmocnienia całego programu Partnerstwa dla Pokoju i przyczyniło się do postępów prac Wysokiej Rangą Grupy ds. Wzmocnienia Partnerstwa dla Pokoju. Efektem tych zaleceń - które zostały przyjęte na wiosennych spotkaniach ministerialnych w 1997 r. - jest zwiększenie zbieżności pomiędzy procesem PARP a planowaniem obronnym w ramach Sojuszu. Na przykład, polityczne wskazania mają być opracowywane specjalnie dla każdego cyklu i mają być akceptowane przez ministrów obrony państw uczestniczących w PARP łącznie z Raportem Zbiorczym. Te polityczne zalecenia będą odgrywać bardzo podobną rolę do tej jaką mają Wytyczne Ministerialne, które od dłuższego czasu są kluczowym elementem procedury planowania obronnego Sojuszu. Dodatkowo Cele w dziedzinie Interoperacyjności otrzymały nową nazwę: Cele Partnerstwa, co odzwierciedla fakt, iż ich przyszły zakres będzie znacznie wykraczać poza rozwój interoperacyjności i będzie obejmować inne obszary planowania obronnego.

PARP w znaczący sposób przyczynił się do bliskiej współpracy państw partnerskich w ramach dowodzonych przez NATO operacji na terenie byłej Jugosławii. Poza tym, PARP pomaga wzmocnić konsultacje polityczne prowadzone w ramach PdP oraz zapewnia większe zaangażowania Partnerów w podejmowanie decyzji i planowanie związane z PdP. PARP ma także kluczowe znaczenie w przygotowywaniu potencjalnych kandydatów do członkostwa w NATO.

Wzmocnione i bardziej operacyjne Partnerstwo

Partnerstwo dla Pokoju stało się głównym tematem Szczytu Waszyngtońskiego z 1999 r., kiedy to szefowie państw i rządów przyjęli plany wzmocnienia Partnerstwa i nadania mu większej operacyjności, co wyposaży je w dodatkowe narzędzia umożliwiające wspieranie roli Sojuszu w zakresie bezpieczeństwa euroatlantyckiego. Decyzje podjęte podczas Szczytu doprowadzały do skutku wiele ważnych posunięć zmierzających do wzmocnienia Partnerstwa, ogłoszonych na Szczycie Madryckim w 1997 r. Posunięcia te zmierzały do zwiększania operacyjności PdP oraz do przyznania Partnerom większej roli w zakresie planowania oraz podejmowania decyzji w ramach PdP. Poza tym, zaktualizowana Koncepcja Strategiczna przyjęta w Waszyngtonie nadała zarządzaniu kryzysowemu oraz Partnerstwu rangę fundamentalnych zadań Sojuszu w dziedzinie bezpieczeństwa. Wzmocnione Partnerstwo będzie także przyczyniać się do efektywności dwu innych inicjatyw Szczytu: Inicjatywy w dziedzinie Zdolności Obronnych (DCI) oraz Planu Działań na rzecz Członkostwa (MAP). Ponadto można oczekiwać, że PdP odegra kluczową rolę w promowaniu bezpieczeństwa i stabilności w regionie bałkańskim w pierwszym okresie po kryzysie w Kosowie.

W sumie, decyzje podjęte w Waszyngtonie w jeszcze większym stopniu umacniają rolę Partnerstwa jako stałego elementu architektury bezpieczeństwa euroatlantyckiego w nowym stuleciu.

Podstawowe elementy Partnerstwa dla Pokoju

Ramy Polityczno-Wojskowe (PMF) dowodzonych przez NATO operacji Partnerstwa dla Pokoju umożliwiają udział Partnerów w konsultacjach politycznych i podejmowaniu decyzji, a także w planowaniu operacyjnym oraz strukturach dowodzenia kierowanych przez NATO operacji PdP. Dokument ten uwzględnia cztery fazy: (1) faza poprzedzająca konflikt, (2) konsultacje poprzedzające rozpoczęcie planowania wojskowego, (3) faza planowania i konsultacji w okresie pomiędzy rozpoczęciem planowania wojskowego a przeprowadzeniem operacji oraz (4) faza wykonywania.

Jeśli chodzi o zaangażowanie Partnerów, wprowadzono rozróżnienie pomiędzy "państwami oferującymi potencjalny wkład", "państwami oferującymi znaczny potencjalny wkład" oraz "państwami wnoszącymi wkład". Zasady i wskazania PMF są wdrażane od lata 1999 r., np. w odniesieniu do udziału Partnerów w tworzeniu Międzynarodowych Sił Pokojowych w Kosowie (KFOR), które powstały w czerwcu 1999 r.

PMF będzie uzupełniać i wzmacniać realizację koncepcji Zespołu Zadaniowego Połączonych Rodzajów Wojsk (CJTF - patrz rozdział 12).

Rozszerzony i dostosowany Proces Planowania i Oceny (PARP) (patrz powyżej), będzie ściśle naśladował proces planowania sił wewnątrz Sojuszu. PARP zastosuje Cele Partnerstwa do definiowania sił i zdolności zadeklarowanych przez Partnerów na potrzeby działań PdP. Procedury odnośnie do Wytycznych Ministerialnych pomogą w odpowiednim kształtowaniu tych sił i zdolności.

PdP będzie się dalej rozwijać w oparciu o wzmocnioną współpracę związaną z obroną i sprawami wojskowymi, co pozwoli na znaczne zwiększenie zaangażowania państw partnerskich w pracę komitetów natowskich w zakresie działań związanych z PdP. Zwiększona zostanie także obecność oficerów z państw partnerskich w wojskowych strukturach NATO. Poza tym, wzrośnie zakres i złożoność ćwiczeń prowadzonych w ramach NATO/PdP.

Wzmocnienie zdolności operacyjnych

Doświadczenia w Bośni i Hercegowinie pokazały znaczenie współpracy w ramach PdP dla przeprowadzenia wielonarodowych operacji wspierania pokoju. Wprowadzając zwiększony wymiar operacyjny PdP, postulowany na Szczycie Waszyngtońskim, można było zatem uwzględnić praktyczne doświadczenie zdobyte podczas operacji IFOR/SFOR w Bośni oraz odnieść się do konkretnych wyzwań związanych ze skutecznością wojskową i interoperacyjnością, jakie niosą ze sobą wielonarodowe operacje.

Nowa Koncepcja Zdolności Operacyjnych (OCC) została stworzona w ramach PdP, aby podnieść zdolność sił Sojuszu i państw partnerskich do współdziałania w ramach przyszłych operacji PdP dowodzonych przez NATO. OCC zapewni także większą elastyczność w zakresie doboru i łączenia ze sobą specjalnie zaplanowanych elementów sił zbrojnych, tak aby zorganizować i utrzymać przyszłe operacje PdP dowodzone przez NATO. OCC skoncentruje się na siłach i zdolnościach potencjalnie dostępnych na potrzeby takich operacji. Wzmocniona współpraca w czasie pokoju, która rozwija się stopniowo pomiędzy kwaterami głównymi i sztabami państw partnerskich i Sojuszu, a także pomiędzy odnośnymi formacjami zbrojnymi, ułatwi integrację tych jednostek z siłami dowodzonymi przez NATO. Inną wyróżniającą cechą będzie opracowanie bazy danych oraz mechanizmów oceny i odbierania sygnałów zwrotnych odnośnie do zdolności operacyjnych sił zadeklarowanych przez Partnerów.

OCC reprezentuje nowe i bardziej zintegrowane podejście do współpracy wojskowej, a także łączy różne elementy Partnerstwa dla Pokoju. Bliższe i bardziej ukierunkowane formy współpracy wojskowej wypracowywane przez OCC, poprawią współpracę w czasie pokoju i przyczynią się do stworzenia w państwach partnerskich sił zbrojnych, które będą miały większą skuteczność wojskową i będą lepiej przygotowane do współdziałania z siłami zbrojnymi Sojuszu. To pomoże państwom partnerskim przygotować uzupełniające siły na potrzeby Sił Stabilizacyjnych (SFOR) w Bośni i Hercegowinie oraz Międzynarodowych Sił Pokojowych w Kosowie (KFOR), a także na potrzeby innych operacji kierowanych przez NATO, które mogą być podjęte w przyszłości.

OCC jest także ogniwem łączącym rutynową współpracę w ramach Partnerstwa dla Pokoju oraz proces mobilizacji sił Sojuszu, uruchamiany w przypadku kryzysu. Z czasem pomoże to stworzyć siły i zdolności dostosowane do wymogów operacji zarządzania kryzysowego kierowanych przez Sojusz oraz poprawi skuteczność współpracy w tym zakresie. Poprawa zdolności będzie miała znaczący wpływ na stosunek kosztów i korzyści związanych z uczestnictwem w Partnerstwie dla Pokoju oraz podniesie wartość całego Partnerstwa.

Koncepcja Zdolności Operacyjnych przyniesie także korzyść innym inicjatywom Sojuszu. Udoskonali np. wkład Partnerstwa dla Pokoju do koncepcji CJTF (patrz rozdział 12) oraz zapewni pełniejszy udział PdP we wdrażaniu Planu Działań na rzecz Członkostwa (MAP). Koncepcja Zdolności Operacyjnych oraz przedstawiony wcześniej Proces Planowania i Oceny (PARP) stworzą wspólnie mechanizm, który umożliwi spójność pomiędzy decyzjami podejmowanymi w kontekście Inicjatywy Zdolności Obronnych (DCI) (patrz rozdział 2) oraz przyszłym rozwojem PdP.

Koncepcja Zdolności Operacyjnych oraz przedsięwzięcia zmierzające do jej wdrażania zostały zaakceptowane na jesiennych spotkaniach ministerialnych w 1999 r. Główne elementy Koncepcji są wdrażane stopniowo, przy czym podstawowym celem jest stworzenie bazy danych o puli sił i zdolności zadeklarowanych przez państwa partnerskie do ćwiczeń i operacji PdP. Wspomniana baza danych będzie także zawierać informacje o odnośnych mechanizmach oceniania i odbierania sygnałów zwrotnych.

Lepsza koordynacja wysiłków związanych ze szkoleniem i kształceniem

Bardziej operacyjne Partnerstwo będzie także obejmować środki zmierzające do udoskonalenia wysiłków w zakresie szkolenia i kształcenia. Przyczyni się do tego Program Rozszerzonego Szkolenia i Kształcenia

(TEEP), w ramach PdP, zaprojektowany tak, aby spełniać obecne i przyszłe wymogi Partnerstwa. Wprowadzenie szkolenia i kształcenie zwyczajowo pozostają obowiązkiem poszczególnych państw, jednak program ten pomaga zwiększyć interoperacyjność oraz promować większą współpracę i dialog w obrębie szerszych społeczności zaangażowanych w sprawy obrony i bezpieczeństwa w NATO i państwach partnerskich. Dzięki temu program zapewnia lepsze wykorzystanie zasobów ludzkich i innych aktywów.

TEEP obejmuje sześć głównych elementów, takich jak:

- kontakty i współpraca pomiędzy instytucjami NATO i PdP zajmującymi się szkoleniem i kształceniem;
- sygnały zwrotne i ocena działań PdP w tym zakresie;
- mechanizmy interoperacyjności, które mogą być wykorzystane przez Partnerów;
- narzędzia i metody planowania ćwiczeń oferowane Partnerom;
- doradztwo NATO w zakresie narodowych strategii szkolenia i kształcenia;
- kształcenie na poziomie zaawansowanym oraz symulacja.

Podstawowe elementy Programu zostały dopracowane i od roku są wdrażane. Prace kontynuowane są w dwu obszarach:

Kontakty i Współpraca. Do chwili obecnej NATO zatwierdziło 7 ośrodków szkoleniowych w Austrii, Grecji, Słowenii, Szwajcarii, Szwecji, Turcji i na Ukrainie oraz nadało im status Centrów Szkolenia PdP. Regularnie odbywana Konferencja Centrów Szkolenia PdP, w której uczestniczą także inne instytucje szkoleniowe i edukacyjne PdP, jest forum do analizowania metod oraz wymiany informacji, doświadczeń i wiedzy eksperckiej pomiędzy wszystkimi uczestnikami. Konferencje są również okazją do zastanowienia się nad tym, gdzie wprowadzenie koordynacji może umożliwić uniknięcie powielania działań, a także umożliwiają analizę najlepszego wykorzystania środków.

Kształcenie na poziomie zaawansowanym oraz symulacja. Celem w tej dziedzinie jest wykorzystanie technologii umożliwiających nauczanie korespondencyjne (podobnie jak w przypadku np. kursów internetowych) oraz stworzenie natowskiego systemu nauczania korespondencyjnego oraz symulacji zarządzania, który mógłby być wykorzystywany w kształceniu i szkoleniu personelu wojskowego na potrzeby dowodzonych przez NATO operacji PdP oraz innych zadań podejmowanych w ramach Partnerstwa. Celem jest stworzenie międzynarodowych metod i środków w zakresie wielozadaniowego szkolenia i kształcenia, w jasny sposób

ukierunkowanych na spełnianie wymogów operacyjnych. W pierwszej fazie tego projektu rozpoczęto prace nad stworzeniem prototypu oraz opracowaniem tymczasowych ogólnych zaleceń co do przyszłej organizacji i zarządzania środkami.

Potencjał Partnerstwa w zakresie zarządzania kryzysowego

Decyzje podjęte na Szczycie Waszyngtońskim wyznaczają kolejny etap rozwoju Partnerstwa dla Pokoju oraz Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC), uwzględniający potencjał drugiej z tych wymienionych instytucji w zakresie zarządzania kryzysowego. EAPC udowodniła już wcześniej swoją wartość jako forum konsultacji politycznych na tematy sięgające od sytuacji w Bośni i Hercegowinie oraz w Kosowie, aż po humanitarną akcję usuwania min, a rola ta nieustannie wzrasta. W połączeniu z udoskonaleniami w ramach PdP, wysiłki podejmowane przez EAPC pomagają wyposażać NATO i państwa partnerskie w narzędzia niezbędne do poprawy bezpieczeństwa i stabilności w całym obszarze euroatlantyckim.

Od chwili utworzenia, Partnerstwo odgrywa cenną rolę we wspieraniu całości wysiłków NATO zmierzających do zapobiegania konfliktom oraz w dziedzinie zarządzania kryzysowego. Praktyczna współpraca w ramach PdP ma ogromne znaczenie w przygotowywaniu sił zbrojnych NATO i państw partnerskich do udziału we wspólnych operacjach. Interoperacyjność osiągnięta dzięki PdP przyczyniła się do udanej integracji jednostek zbrojnych państw partnerskich w ramach IFOR/SFOR, a później w ramach KFOR.

Jednak rola PdP nie ogranicza się jedynie do jego wkładu w operacje wojskowe. Całkiem niezależnie od koncentrowania się na poszczególnych zagadnieniach związanych z przejrzystością, reformą, współpracą i interoperacyjnością, Partnerstwo w konkretny sposób przyczynia się do wysiłków NATO w zakresie ogólnie rozumianego zapobiegania konfliktom oraz zarządzania kryzysowego. Na długo przed rozpoczęciem kampanii powietrznej w Kosowie oraz późniejszym rozmieszczeniem KFOR, mechanizmy PdP były wykorzystywane w Albanii oraz w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii⁴, aby sygnalizować zaangażowanie NATO w tym regionie oraz przeciwdziałać rozprzestrzenianiu się skutków tego kryzysu.

Programy specyficznie dostosowane do sytuacji w tych państwach stały się integralnym elementem całościowego podejścia Sojuszu do

4 Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą.

kwestii kryzysu w Kosowie. NATO wspomagało wysiłki rządu byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii w zakresie zarządzania kryzysowego, planowania cywilnego na wypadek katastrof, logistyki i innych zdolności, tak, aby uporać się ze skutkami kryzysu w Kosowie. Programy pomocowe dla Albanii, po raz pierwszy uruchomione po wewnętrznym kryzysie w tym państwie w 1997 r., pomogły odbudować albańskie siły zbrojne i poradzić sobie z innymi konsekwencjami tamtego kryzysu, a szczególnie z problemami związanymi ze zniszczeniem i splądrowaniem składów środków wybuchowych. Komórka NATO/PdP w Tiranie jest widocznym przejawem zainteresowania i zaangażowania Sojuszu w tym regionie.

Zarówno EAPC, jak i PdP będą dalej ewoluować, aby stawiać czoło wyzwaniom zmieniającego się środowiska bezpieczeństwa w regionie euroatlantyckim. Żadna z tych inicjatyw nie osiągnęła jeszcze swojego pełnego potencjału w odniesieniu do zapobiegania kryzysom, zarządzania kryzysowego oraz łagodzenia skutków kryzysów. Osiągnięcie pełni tego potencjału jest jednym z głównych przyszłych wyzwań Partnerstwa.

Doświadczenie PdP w zakresie promowania stabilności poprzez zapobieganie konfliktom i zarządzanie kryzysowe zostało wykorzystane podczas opracowywania Inicjatywy NATO dla Europy Południowo-Wschodniej (SEEI). Charakterystyczne dla PdP praktyczne podejście do stymulowania i rozwijania współpracy regionalnej w Europie Południowo-Wschodniej znacząco wpływa na pracę SEEI. Podmioty regionalne przejmują wiodącą rolę w realizacji bardzo zróżnicowanych działań, które są wzorowane na PdP, ale później otrzymują wzmocniony regionalny wymiar, a nie są dostosowane do potrzeb całego kraju. NATO uzupełnia te wysiłki poprzez proponowanie swoich własnych inicjatyw. Dostosowane do konkretnych potrzeb wykorzystywanie narzędzi PdP w Europie Południowo-Wschodniej pomaga tworzyć model współpracy w zakresie bezpieczeństwa regionalnego, który zachowuje wartość i użyteczność także poza tym regionem. Uwzględniając powyższe, dokument Wspólna Ocena Wyzwań i Możliwości w Bezpieczeństwie Regionalnym (SEECAP) był negocjowany w gronie państw tego regionu, tak aby wypracować wspólne widzenie zagrożeń dla bezpieczeństwa, co w dalszej perspektywie może doprowadzić do promowania idei wspólnych działań zmierzających do uporania się z regionalnymi wyzwaniami. Utworzono także Grupę Sterującą ds. Współpracy w dziedzinie Bezpieczeństwa w Europie Południowo-Wschodniej (SEEGROUP), której zadaniem jest wzmocnianie praktycznej współpracy. Jest to kolejny element rosnącej roli Partnerstwa w odniesieniu do zapobiegania kryzysom i zarządzania kryzysowego w obszarze euroatlantyckim. Rola ta z pewnością będzie w przyszłości nabierać coraz większego znaczenia.

Współpraca w zakresie misji pokojowych

Polityczno-Wojskowy Komitet Sterujący/Grupa Ad Hoc ds. Współpracy w Operacji Utrzymania Pokoju działająca w ramach EAPC służy jako główne forum do konsultacji w kwestiach politycznych i koncepcyjnych związanych z utrzymaniem pokoju. Ułatwia także wymianę doświadczeń oraz dyskusje o praktycznych przedsięwzięciach związanych ze współpracą. PMSC/AHG składa okresowe raporty dotyczące tych zagadnień podczas spotkań ministrów spraw zagranicznych i obrony. Wszystkie posiedzenia PMSC/AHG odbywają się z udziałem Partnerów. Posiedzenia te regularnie odwiedzane są przez przedstawiciela Przewodnictwa OBWE, a czasami bierze w nich także udział przedstawiciel ONZ.

Owoce prac Grupy są dwa szczegółowe raporty o współpracy w zakresie utrzymania pokoju. Pierwszy z nich - pochodzący z 1993 r. tzw. "Raport ateński" - rozważał różne teoretyczne koncepcje działań pokojowych. Drugi - tzw. "Rozszerzony Raport Ateński" z 1995 r. - ponownie rozważał te kwestie w świetle doświadczeń zdobytych od roku 1993.

Wyciągając wnioski z bogatych doświadczeń w zakresie działań pokojowych, obejmujących między innymi doświadczenia zdobyte podczas konfliktu w byłej Jugosławii, członkowie Doraźnej Grupy stworzyli w 1995 r. kompendium "Doświadczenia operacji pokojowych". Dokument ten odzwierciedla doświadczenia zdobyte przez państwa członkowskie i partnerskie w obszarach takich jak: przygotowywanie, przeprowadzanie i operacyjne aspekty takich operacji. Dzięki wymianie narodowych doświadczeń, członkowie Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC) dążą do wypracowywania kolejnych praktycznych koncepcji związanych z utrzymaniem pokoju. W 1999 r. PMSC/AHG opracowała "Kompendium poglądów i doświadczeń odnośnie do humanitarnych aspektów działań pokojowych" odzwierciedlające wysoki poziom zrozumienia wypracowany w gronie państw partnerskich oraz innych międzynarodowych jak też pozarządowych organizacji aktywnie działających w obszarze pomocy humanitarnej.

Grupa kontynuuje wymianę poglądów na temat "zasad, metod i doświadczeń w zakresie wczesnego ostrzegania i zapobiegania konfliktom". W dalszym ciągu rozszerza także swoje kontakty i dyskusje na ten temat z ONZ, OBWE oraz innymi organizacjami.

WSPÓŁPRACA MIĘDZY NATO I ROSJĄ

Ogólny przegląd stosunków NATO-Rosja

Od zakończenia zimnej wojny, NATO przywiązuje szczególną wagę do rozwijania konstruktywnych stosunków i współpracy z Rosją. W ciągu ostatnich dziesięciu lat NATO i Rosja osiągnęły znaczący postęp w rozwijaniu rzeczywistego partnerstwa i pokonywaniu dziedzictwa dawnej konfrontacji i współzawodnictwa. Celem tych wysiłków jest wzmacnianie wzajemnego zaufania i współpracy.

Od roku 1991 Sojusz i Rosja współpracują ze sobą w bardzo różnorodnych kwestiach związanych z obroną i bezpieczeństwem. W 1994 roku Rosja przystąpiła do Partnerstwa dla Pokoju, co dalej wzmocniło rodzący się szeroki dialog NATO-Rosja. Udział Rosji we wdrażaniu porozumień pokojowych w Bośni i Hercegowinie był szczególnie znaczącym krokiem w kierunku wypracowania nowych form współpracy. Po raz pierwszy natowskie i rosyjskie kontyngenty pracowały ramię w ramię podczas międzynarodowej operacji wojskowej.

Podpisanie w maju 1997 r. o Aktu Stanowiącego o Wzajemnych Stosunkach, Współpracy i Bezpieczeństwie pomiędzy NATO i Federacją Rosyjską zinstytucjonalizowało i wzmocniło partnerstwo pomiędzy Sojuszem i Rosją. Obie strony zobowiązały się do dalszego rozwijania swoich stosunków, zgodnie ze wspólnymi interesami. Powołano także do życia forum, które miało ułatwić realizację tego celu: była to Stała Wspólna Rada NATO-Rosja (PJC). Od lipca 1997 r. PJC jest głównym forum konsultacji pomiędzy NATO i Rosją. Jej głównym celem jest wypracowywanie coraz większego porozumienia dzięki stworzeniu praktyki regularnych i szczerych konsultacji. Od czasu podpisania Aktu Stanowiącego osiągnięto znaczący i zachęcający postęp w zakresie konsultacji i współpracy. PJC przekształciła się w ważne forum konsultacji, promowania przejrzystości i budowy zaufania oraz wzmacniania współpracy.

Coraz większym cieniem na początkowo konstruktywnej pracy PJC kładł się jednak narastający kryzys w Kosowie. Taki rozwój wypadków doprowadził 24 marca 1999 r. do zawieszenia przez Rosję współpracy w ramach PCJ w odpowiedzi na kampanię powietrzną NATO zmierzającą do zakończenia konfliktu w Kosowie. Po zakończeniu kampanii w Kosowie, Rosja powróciła do stołu obrad PJC, ale przez kilka miesięcy ograniczała porządek obrad do tematów związanych z Kosowem. Rosja zgodziła się

także udostępnić znaczącą liczbę żołnierzy na potrzeby kierowanych przez NATO Sił Zbrojnych w Kosowie (KFOR), zgodnie z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1244.

Podjęta w lutym 2000 r. wizyta Sekretarza Generalnego Lorda Robertsona w Moskwie pomogła częściowo zniwelować trudności napotymane w 1999 r. oraz odtworzyć szersze stosunki poprzez wykroczenie poza sprawy związane z Kosowem. W wyniku tej wizyty NATO i Rosja ponownie angażują się w realizację założeń Aktu Stanowiącego. Wykorzystując pozytywne nastawienie osiągnięte podczas wizyty Sekretarza Generalnego, zainicjowano comiesięczne spotkania PJC oraz regularne spotkania ministerialne PJC, co nadało nowe, korzystne tempo współpracy NATO-Rosja. Owoce tego nowego klimatu w stosunkach było otwarcie Biura Informacyjnego NATO w Moskwie, dokonane w lutym 2001 r. przez Sekretarza Generalnego NATO oraz rozpoczęcie konsultacji na temat stworzenia Wojskowej Misji Łącznikowej NATO w Moskwie.

Ewolucja stosunków NATO-Rosja

Nawiązując do klimatu wcześniejszej współpracy, która od roku 1991 rozwijała się w ramach Północnoatlantyckiej Rady Współpracy (NACC) w 1994 r., Rosja przystąpiła do Partnerstwa dla Pokoju i zgodziła się poszukiwać możliwości rozwoju "szerokiego, wzmocnionego dialogu i współpracy" z NATO, wykraczając poza ograniczenie Partnerstwa dla Pokoju.

Spotkania pomiędzy przedstawicielami państw członkowskich NATO i Rosji na szczeblu ministrów, ambasadorów i ekspertów doprowadziły do wymiany informacji oraz konsultacji na temat różnorodnych kwestii będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, takich jak: utrzymywanie pokoju, bezpieczeństwo ekologiczne i nauka. Zainicjowano nowe inicjatywy w zakresie publicznego informowania, zmierzające do poprawy dostępu w Rosji do informacji o NATO. Wstępnym krokiem w tym kierunku było przydzielenie latem 1995 r. oficera informacyjnego z Sojuszu do punktu kontaktowego w ambasadzie NATO w Moskwie. Nieco później obsada ta została zwiększona do 2 oficerów.

Bliska współpraca pomiędzy Rosją i NATO w zakresie wdrażania wojskowych aspektów Porozumienia Pokojowego w Bośni i Hercegowinie z 1995 r., nadała nowy ważny ton tworzącemu się partnerstwu obronnemu. Bezprecedensowe uczestnictwo oddziałów rosyjskich u boku kontyngentów państw sojuszniczych i innych członków Partnerstwa dla Pokoju w kierowanych przez NATO Siłach Implementacyjnych (IFOR), a później w Siłach Stabilizacyjnych (SFOR), które zastąpiły IFOR,

odzwierciedlała wspólne cele i wspólnie pojmowaną odpowiedzialność za wdrażanie Porozumienia Pokojowego. Obecnie Rosja wysyła około 1200 żołnierzy do SFOR, których całościową liczebność szacuje się na ok. 20 tys. Udział Rosji w konkretny sposób dowodzi także, iż NATO i Rosja mogą skutecznie współpracować w zakresie budowy bezpieczeństwa w Europie opartego na współpracy. Wspólne wysiłki w ramach SFOR oraz współpraca w Partnerstwie dla Pokoju pomogły obu stronom pokonać błędne wyobrażenia o sobie nawzajem.

Znaczące inicjatywy zostały także podjęte w innych obszarach. W marcu 1996 r. podpisano Wstępne Porozumienie w sprawie Cywilnego Planowania Awaryjnego oraz Gotowości na Wypadek Katastrof pomiędzy NATO a Ministerstwem ds. Obrony Cywilnej, Sytuacji Nadzwyczajnych oraz Usuwania Skutków Katastrof Naturalnych (EMERCOM) Federacji Rosyjskiej. W nieco późniejszym czasie przyniosło to efekty, w szczególności w postaci stworzenia w maju 1998 r. z inicjatywy Rosji Euroatlantyckiego Ośrodka Koordynacji Reagowania w przypadku Katastrof (EADRCC) oraz Euroatlantyckiej Jednostki Reagowania w przypadku Katastrof (EUDARU).

Akt Stanowiący NATO-Rosja

Podczas spotkania, które odbyło się 10 grudnia 1996 r., ministrowie spraw zagranicznych NATO zaapelowali do Sekretarza Generalnego o zbadanie wraz z Rosją możliwego zakresu ewentualnego porozumienia o pogłębieniu i poszerzeniu stosunków NATO-Rosja oraz zapewnieniu właściwych ram do ich rozwoju. Cztery miesiące intensywnej negocjacji pomiędzy Sekretarzem Generalnym NATO Javierem Solaną i rosyjskim Ministrem Spraw Zagranicznych Primakowem doprowadziły do zawarcia porozumienia w sprawie przełomowego dokumentu. Akt Stanowiący o Wzajemnych Stosunkach, Współpracy i Bezpieczeństwie pomiędzy NATO i Federacją Rosyjską został podpisany w Paryżu 27 maja 1997 r. przez szefów państw i rządów Sojuszu Północnoatlantyckiego, Sekretarza Generalnego NATO i Prezydenta Federacji Rosyjskiej.

Akt Stanowiący wyraża trwale zobowiązanie, podjęte na najwyższym politycznym szczeblu, do współpracy w zakresie budowania trwałego i powszechnego pokoju w obszarze euroatlantyckim. Stwarza ramy do nowego partnerstwa obronnego oraz umożliwia budowę stabilnej, pokojowej i niepodzielonej Europy. Zobowiązuje Sojusz i Rosję do budowy bliższych stosunków, nie tylko w ich własnym interesie, ale także w szerszym interesie wszystkich innych państw w regionie euroatlantyckim.

Preambuła tego dokumentu wyznacza historyczny i polityczny kontekst stosunków NATO-Rosja, przywołując fundamentalne przemiany,

jakie dokonały się zarówno w NATO, jak i w Rosji od czasów zimnej wojny. Cztery części tego dokumentu określają zasady i mechanizmy rządzące partnerstwem między NATO i Rosją.

Część I przedstawia podstawowe zasady, na których oparte jest partnerstwo NATO-Rosja. Część II powołuje do życia nowe forum do prowadzenia konsultacji i współpracy w ramach określonych w Akcie Stanowiących: forum tym jest Stała Wspólna Rada NATO-Rosja (PJC). Część III ogólnie określa obszary konsultacji i współpracy. Część IV omawia kwestie polityczno-wojskowe oraz zawiera ponownie sformułowane zobowiązanie państw członkowskich NATO, w którym mowa, iż nie mają one "zamiaru, planu lub powodu", by rozmieszczać broń nuklearną na terytorium nowych państw członkowskich Sojuszu.

Podsumowując, Akt Stanowiący zawiera wzajemne zobowiązanie do wspierania wspólnej budowy stabilnego, pokojowego i niepodzielonego kontynentu na fundamencie partnerstwa i wspólnoty interesów.

Stała Wspólna Rada NATO-Rosja

Stała Wspólna Rada NATO-Rosja (PJC) zebrała się po raz pierwszy 18 lipca 1997 r. i szybko stała się forum bardzo aktywnych wysiłków zmierzających do budowy zaufania, korygowania błędnych wyobrażeń oraz wypracowywania modeli regularnych konsultacji i współpracy.

PJC spotyka się co miesiąc na szczepku ambasadorów i przedstawicieli wojskowych oraz dwa razy w roku na szczepku ministrów spraw zagranicznych i obrony, a także na szczepku szefów sztabów lub szefów obrony. Możliwe są także spotkania na szczepku szefów państw i rządów.

18 marca 1998 r. Federacja Rosyjska formalnie ustanowiła swoje przedstawicielstwo przy NATO oraz wyznaczyła starszego rangą przedstawiciela wojskowego, które to stanowisko jest integralnym elementem przedstawicielstwa. Zadaniem przedstawiciela wojskowego jest ułatwianie współpracy wojskowej i obronnej.

W ciągu pierwszych 3 lat swojego istnienia, PJC zajmowała się szeregiem zagadnień bezpośrednio interesujących obie strony. Wśród nich były:

- sytuacja w byłej Jugosławii;
- spotkania przedstawicieli wojskowych w ramach PJC;
- środki zmierzające do promowania współpracy, przejrzystości i zaufania pomiędzy NATO i Rosją;

- wkład NATO i Rosji oraz rola PJC w zakresie budowy architektury bezpieczeństwa w regionie euroatlantyckim;
- wysiłki polityczne i obronne zapobiegające proliferacji broni masowego rażenia;
- kwestie broni nuklearnej;
- strategię i doktryny NATO i Rosji;
- misje pokojowe;
- rozbrojenie i kontrola zbrojeń;
- poszukiwania i ratownictwo morskie;
- przeszkalanie oficerów wojskowych;
- zwalczanie międzynarodowego terroryzmu;
- współpraca naukowa związana z obroną;
- kwestie środowiska naturalnego związane z obroną;
- planowanie cywilne w sytuacji zagrożenia oraz likwidowanie skutków katastrof.

Pod politycznym parasolem stworzonym przez PJC powstała gęsta sieć grup roboczych, spotkań ekspertów, wspólnych projektów oraz kontaktów na poziomie sztabów. Ich zadaniem jest nadzorowanie i wdrażanie konsultacji odbywających się w ramach samej Rady.

Konflikt w Kosowie

W miarę pogarszania się sytuacji w Kosowie w 1998 r., NATO i Rosja w pełni wykorzystywały mechanizm PJC do prowadzenia konsultacji w sprawie tego kryzysu. W czerwcu 1998 r. PJC spotkała się na szczęblu ministrów obrony i potępiła zmasowane i nieproporcjonalne użycie siły przez Belgrad oraz gwałtowne ataki przeprowadzane przez kosowskich ekstremistów. Ministrowie potwierdzili swoje zdecydowanie w zakresie wspierania międzynarodowych wysiłków zmierzających do zakończenia kryzysu.

Jesienią 1998 r. NATO i Rosja wspólnie wyraziły swoje poparcie dla wysiłków dyplomatycznych zmierzających do zapewnienia politycznego rozwiązania konfliktu oraz powstrzymania groźby katastrofy humanitarnej, a także podkreślili potrzebę natychmiastowego, pełnego i nieodwracalnego podporządkowania się stosownym rezolucjom Rady Bezpieczeństwa ONZ. Wraz z pogorszeniem się sytuacji, na początku 1999

r. NATO poinformowało Rosję o swojej decyzji odnośnie do Rozkazu o Aktywacji, który otwierał drogę do rozpoczęcia ograniczonej reakcji sił powietrznych oraz podzielonej na etapy operacji powietrznej zmierzającej do położenia kresu niemożliwej do tolerowania sytuacji humanitarnej w Kosowie. Celem tej operacji miało być także wspieranie wysiłków zmierzających do politycznego rozwiązania konfliktu.

30 stycznia 1999 r. Rada Północnoatlantycka wydała ostrzeżenie pod adresem rządu w Belgradzie, iż niepodporządkowanie się żądaniom wspólnoty międzynarodowej doprowadzi do podjęcia przez NATO wszelkich środków niezbędnych do tego, aby odwrócić groźbę katastrofy humanitarnej.

Rosja nie podzielała poglądów Sojuszu odnośnie do możliwego użycia siły wojskowej w celu zakończenia konfliktu oraz wzmocnienia wymowy żądań wspólnoty międzynarodowej wyrażonych w stosownych rezolucjach Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych. Niemniej jednak, w lutym 1999 r. zarówno NATO jak i Rosja wyraziły swoje pełne poparcie dla rozmów pokojowych odbywających się w Rambouillet. 23 marca, kiedy rozmowy zakończyły się niepowodzeniem i wyczerpano wszystkie dyplomatyczne drogi do zakończenia konfliktu, NATO zdecydowało, że użycie siły było jedyną możliwą opcją.

Kiedy rozpoczęły się natowskie ataki powietrzne na Kosowo, Rosja czasowo zawiesiła swój udział w konsultacjach i współpracy w PJC. Rosja nie podjęła wprowadzenia formalnych kroków zmierzających do wycofania się z Aktu Stanowiącego, ale przestała uczestniczyć w spotkaniach odbywających się w formacie Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego oraz wydalila z Moskwy dwu oficerów informacyjnych. Niemniej jednak, utrzymywała się współpraca wojskowa w sprawie Bośni i Hercegowiny.

W rezultacie podpisania 9 czerwca 1999 r. przez NATO i jugosłowiańskich dowódców wojskowych Wojskowego Porozumienia Technicznego oraz zgodnie z rezolucją nr 1244 Rady Bezpieczeństwa z 12 czerwca tego roku, stworzono podstawy obecności Międzynarodowych Sił Pokojowych w Kosowie (KFOR). Uczestnictwo Rosji w KFOR zostało umożliwione dzięki podpisaniu oddzielnego porozumienia w Helsinkach. Połączone siły zbrojne uzyskały zdolność operacyjną po wycofaniu się sił serbskich z tej prowincji oraz rozpoczęciu prac zmierzających do odbudowy pokoju i stabilności. Obecnie Rosja deleguje ok. 3 250 żołnierzy do Międzynarodowych Sił Pokojowych w Kosowie (KFOR), których ogólna siła wynosi 43 000.

Wznowienie i poszerzenie współpracy NATO-Rosja

Comiesięczne posiedzenia PJC zostały wznowione w lipcu 1999 r., ale Rosja ograniczyła zakres omawianych tematów do spraw związanych z Kosowem. Ze swej strony, NATO było zdecydowane podjąć pełen zakres współpracy przewidziany w Akcie Stanowiącym NATO-Rosja. Dlatego też Sojusz nalegał na Rosję, aby wznowić współpracę w szerszym obszarze, jak uzgodniono w Programie Prac PJC na 1999 r.

Miało się to odbywać stopniowo. Kiedy na zaproszenie strony rosyjskiej Sekretarz Generalny NATO Lord Robertson odwiedził Moskwę 16 lutego 2000 r., wydano wspólne oświadczenie, w którym NATO i Rosja zgadzały się na stopniowy powrót do szerokiej współpracy opartej na Akcie Stanowiącym. Posiedzenia PJC, które odbywały się po tej wizycie, ponownie miały szerszy zakres. W szczególności szczerą i otwartą wymianą informacji o wzajemnych strategiach i doktrynach wojskowych ukazały rolę, jaką PJC może odegrać w rozwiewaniu błędnych opinii i wzmacnianiu przejrzystości i zaufania.

Na florenckim spotkaniu ministrów spraw zagranicznych NATO i Rosji w maju 2000 r. zdecydowano o dalszej intensyfikacji dialogu w ramach PJC oraz o poszukiwaniu metod doskonalszej współpracy w szerokim zakresie zagadnień. Uczestnicy tego spotkania przyjęli Program Prac PJC na pozostałą część roku 2000 oraz potwierdzili porozumienie w sprawie ustanowienia Biura Informacyjnego NATO w Moskwie, co przewidywał Akt Stanowiący. We Florencji Rosja wznowiła także swoje uczestnictwo w Radzie Partnerstwa Euroatlantyckiego. Podczas spotkania na szczepku ministrów obrony w czerwcu 2000 r., rosyjski Minister Obrony Sergiejew ustosunkował się do poglądów państw członkowskich NATO, stwierdzając iż nie ma alternatywy dla współpracy NATO-Rosja. Oświadczenie wydane pod koniec tego spotkania potwierdzało także znaczącą rolę partnerstwa w odniesieniu do stabilności i bezpieczeństwa w obszarze euroatlantyckim. Porozumienie wyrażało zgodę na intensyfikację dialogu i współpracy w kwestiach obronnych i wojskowych w oparciu o wspólnotę interesów, zasadę wzajemności i przejrzystość, jak przewidziano w Akcie Stanowiącym.

Sytuacja w Kosowie oraz wspólna, zdecydowana wola NATO i Rosji w zakresie zapewnienia pełnego wprowadzenia w życie postanowień rezolucji nr 1244 Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych, nadal zajmowały poczesne miejsce wśród zagadnień rozpatrywanych przez Stałą Wspólną Radę. Rada wystosowała zdecydowane ostrzeżenia potępiające akty prowokacji oraz inne próby podważenia procesu pokojowego w tym regionie. Odnotowano również dalsze zbliżenie poglądów na sytuację na Bałkanach.

Podczas spotkania ministerialnego PJC w grudniu 2000 r. NATO i Rosja potwierdziły swoje zaangażowanie w kwestii budowy w ramach PJC silnego, stabilnego i zrównoważonego partnerstwa w interesie bezpieczeństwa i stabilności w obszarze euroatlantyckim. Ministrowie wymienili listy uwierzytelniające w sprawie stworzenia Biura Informacji NATO w Moskwie. Przyjęli także ambitny Plan Prac na rok 2001, który obejmował obiecujące nowe zagadnienia takie jak współpraca w zakresie poszukiwań i ratownictwa morskiego oraz reforma obronności. Ministrowie obrony uzgodnili także rozpoczęcie konsultacji w sprawie otwarcia Wojskowej Misji Łącznikowej NATO w Moskwie.

Wobec wzmocnienia dialogu i poprawy współpracy, Sekretarz Generalny NATO Lord Robertson ponownie odwiedził Moskwę w dniach 19-21 lutego 2001 r. Sekretarz Generalny NATO oraz przywódcy rosyjscy pozytywnie ocenili to, co zostało osiągnięte w poprzednim roku oraz dyskutowali o tym jak efektywniej można wykorzystać potencjał zawarty w Akcie Stanowiącym. Podczas tej wizyty Sekretarz Generalny NATO oficjalnie zainaugurował działalność Biura Informacji NATO w Moskwie, które - jak się oczekuje - znacząco przyczyni się do powszechnego zrozumienia zagadnień związanych z NATO oraz ze zmieniającymi się stosunkami między NATO a Rosją.

Perspektywy na przyszłość

Współpraca w ramach SFOR i KFOR jest uderzającym przykładem tego, jak NATO i Rosja mogą z sukcesem współdziałać i osiągać wspólne cele. Obie strony dały do zrozumienia, że będą nadal ściśle współpracować ze sobą w terenie zarówno w Bośni i Hercegowinie, jak i w Kosowie.

NATO i Rosja mają do czynienia z szeregiem wspólnych wyzwań dla bezpieczeństwa także w innych obszarach. Wspólne stawianie czoła tym wyzwaniom jest w interesie obu stron i przyczynia się do dalszego wzmocnienia podstaw wzajemnego zaufania, które ma kluczowe znaczenie w odniesieniu do pokoju i stabilności w obszarze euroatlantyckim⁵.

5 W grudniu 2000 r. ministrowie spraw zagranicznych PJC przyjęli ambitny Plan Prac na rok 2001, obejmujący współpracę w dziedzinie poszukiwań i ratownictwa morskiego. Zagadnienia te były postrzegane przez obie strony jako jeden z najbardziej obiecujących obszarów praktycznego współdziałania NATO i Rosji.

PARTNERSTWO NATO z UKRAINĄ

Wizyta przedstawicieli Rady Północnoatlantyckiej na Ukrainie w marcu 2000 r. nadała nowe tempo realizacji Szczególnego Partnerstwa pomiędzy NATO i Ukrainą ustanowionego w Madrycie w lipcu 1997 r.

Spotkanie Komisji NATO-Ukraina w Kijowie było okazją dla dziewiętnastu państw sprzymierzonych i Ukrainy do przeglądu całego zakresu współpracy. Po raz pierwszy ta instytucja, która kieruje partnerstwem odbyła spotkanie na Ukrainie. Wydarzenie to było przedstawiane jako istotny krok zbliżający Ukrainę do euroatlantyckiej wspólnoty narodów.

Podpisanie Karty Szczególnego Partnerstwa w Madrycie w 1997 r. przeniosło współpracę pomiędzy NATO i Ukrainą na nową płaszczyznę i formalnie uznało znaczenie niepodległej, stabilnej i demokratycznej Ukrainy dla całej Europy.

Karta jest zgodna z deklarowaną przez Ukrainę strategią pogłębiania integracji tego państwa ze strukturami europejskimi i transatlantyckimi. Karta jest podstawą, na mocy której NATO i Ukraina zgodziły się prowadzić konsultacje w kontekście bezpieczeństwa euroatlantyckiego oraz stabilności w dziedzinach takich jak zapobieganie konfliktom, zarządzanie kryzysowe, wspieranie pokoju i operacje humanitarne.

Seminaria, spotkania wspólnych grup roboczych oraz inne programy współpracy koncentrują się na obszarach takich jak reforma obronności oraz przekształcenie infrastruktury i rozwiązań obronnych, stosunki cywilno wojskowe, tworzenie budżetu i planowanie środków. Odbyły się także seminaria poświęcone przeszkalananiu ukraińskiego personelu wojskowego oraz zmniejszaniu i konwersji sił zbrojnych.

Wspólna praca w zakresie planowania cywilnego na wypadek szczególnych zagrożeń i przygotowanie na wypadek katastrof to również ważny obszar współpracy, przynoszący bezpośrednie praktyczne korzyści Ukrainie. W grudniu 1997 r. podpisano list intencyjny w sprawie planowania cywilnego w sytuacji zagrożenia, co stworzyło podstawy do współpracy w tym obszarze. Na wrzesień 2000 r. zaplanowano ćwiczenia⁶

6 Ćwiczenia Transcarpathia 2000, odbyły się w ramach programu Partnerstwa dla Pokoju w dniach 20-28 września 2000 r. Ich przedmiotem było reagowanie w przypadku katastrof. W ćwiczeniach brały udział jednostki z: Białorusi, Chorwacji, Mołdawii, Polski, Rumunii, Słowacji, Słowenii, Szwajcarii, Szwecji, Ukrainy i Węgier oraz przedstawiciele Biura Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej (UNOCHA). Program ćwiczeń obejmował poszukiwania i ratownictwo, podtrzymywanie czynności życiowych i opiekę medyczną, uzdatnianie wody i oczyszczanie rzek oraz działania w wypadku katastrof kolejowych, podczas których dochodzi do wycieku substancji toksycznej. Wczesną wiosną 2001 r. testowane mechanizmy zostały poddane próbie podczas kolejnej powodzi w regionie transkarpackim, kiedy konieczne było przeprowadzenie skoordynowanych działań tego typu.

w dziedzinie niesienia pomocy ofiarom katastrof. Ćwiczenia te odbyły się w transkarpaccim regionie Ukrainy, a ich celem było testowanie procedur niesienia pomocy humanitarnej, które mogły być użyteczne w przypadku kolejnych powodzi.

Inne ważne obszary współpracy dotyczą rozwoju nauki - NATO wspiera ukraińską społeczność naukową poprzez udzielanie stypendiów. Współpraca dotyczy ponadto gospodarczych aspektów bezpieczeństwa i szkolenia. Odnośnie do tego ostatniego punktu, NATO uruchomiło program nauki języka obcego dla 100 oficerów ukraińskich sił zbrojnych.

W maju 1997 r. Sekretarz Generalny NATO dokonał otwarcia Centrum Informacji i Dokumentacji NATO. Centrum to stało się zbiorczym punktem działań związanych z informowaniem i wyjaśnianiem opinii publicznej korzyści wynikających ze Szczególonego Partnerstwa z NATO. Jest to pierwsze takie centrum otwarte w jakimkolwiek państwie Partnerskim NATO. Od chwili uruchomienia pełni ono ważną rolę w wyjaśnianiu posunięć politycznych Sojuszu i pokonywaniu błędnych wyobrażeń.

W grudniu 1998 r. podpisano list intencyjny umożliwiający stacjonowanie w Kijowie dwóch oficerów łącznikowych NATO, których zadaniem było promować pełne uczestnictwo Ukrainy w Partnerstwie dla Pokoju. W 1990 r. powołano do życia Biuro Łącznikowe NATO, ułatwiające kontakty pomiędzy NATO, a cywilnymi i wojskowymi agencjami zaangażowanymi w ukraińskie uczestnictwo w Partnerstwie dla Pokoju oraz we wdrażanie planu prac Komisji NATO-Ukraina.

Inne pozytywne wydarzenia obejmują ratyfikowanie przez parlament ukraiński 1 marca 2000 r. Porozumienia o Partnerskim i Pokojowym Statusie Sił Zbrojnych oraz dodatkowych protokołów. To wydarzenie powinno ułatwić zwiększony udział Ukrainy w Partnerstwie dla Pokoju. Parlament zaaprobował również przystąpienie Ukrainy do Traktatu o Otwartych Przesztorzach, co znacznie przyczyniło się do przejrzystości kontroli zbrojeń.

Ewolucja stosunków NATO-Ukraina

Stosunki NATO z Ukrainą zaczęły się rozwijać wkrótce po tym, jak państwo to uzyskało niepodległość w 1991 r. Ukraina natychmiast przystąpiła do Rady Współpracy Północnoatlantycznej (NACC) i stała się jej aktywnym uczestnikiem. W 1994 r. Ukraina przystąpiła do programu Partnerstwa dla Pokoju i była jednym z członków-założycieli Rady Partnerstwa Euroatlantycznego, która w maju 1997 r. zastąpiła NACC.

Podczas wizyty w siedzibie NATO, 1 czerwca 1995 r., prezydent Kuczma zasygnalizował wolę podniesienia stosunków NATO-Ukraina na nowy szczebel. Trzy miesiące później, 14 września 1995 r., minister spraw zagranicznych Udowienko złożył wizytę w siedzibie NATO i formalnie zaakceptował ukraiński Indywidualny Program Partnerstwa dla Pokoju oraz odbył rozmowy z Radą Północnoatlantycką w kwestiach związanych z bezpieczeństwem europejskim. We wspólnym oświadczeniu prasowym przedstawiono ogólne zasady stosunków NATO-Ukraina w kontekście Partnerstwa dla Pokoju oraz w innych obszarach.

Kolejne spotkania odbyły się na różnych szczeblach w latach 1996 i 1997. Utworzono ukraińską misję przy NATO, w skład której weszli przedstawiciele sił zbrojnych, a także powołano do życia przedstawicielstwo Ukrainy w Komórcie Koordynacyjnej Partnerstwa (PCC), przylegającej do Kwatery Głównej SHAPE w Mons (Belgia). W związku z decyzją podjętą przez Komisję NATO-Ukraina na spotkaniu w Luksemburgu, w maju 1998 r. mianowany został oficer łącznikowy NATO w Kijowie, którego zadaniem było promowanie pełnego uczestnictwa Ukrainy w Partnerstwie dla Pokoju oraz wzmacnianie współpracy pomiędzy siłami zbrojnymi oraz władzami NATO i Ukrainy. Ukraina pozostaje aktywnym uczestnikiem Partnerstwa dla Pokoju i gościła na swoim terytorium wiele ćwiczeń odbywanych w ramach PdP. Ratyfikacja przez parlament ukraiński Porozumienia o Partnerskim i Pokojowym Statusie Sił Zbrojnych umożliwiła pełniejsze wykorzystanie tego potencjału, w tym skorzystanie z gościny Centrum Szkolenia w Jaworiw na zachodniej Ukrainie.

Ukraina wniosła znaczący wkład do międzynarodowych działań w zakresie utrzymania pokoju. Oddelegowano batalion piechoty w sile 550 osób na potrzeby kierowanych przez NATO Sił Implementacyjnych w Bośni (IFOR), co było związane z podpisaniem porozumienia pokojowego z Dayton. Ukraina przyczyniła się także do tworzenia Sił Stabilizacyjnych (SFOR), które zastąpiły IFOR, oddelegowując batalion piechoty zmechanizowanej oraz eskadrę helikopterów w sile około 400 osób. Chociaż Ukraina nie uczestniczy już w SFOR, wnosi wkład do dowodzonych przez NATO Sił Kosowskich (KFOR) i uczestniczyła w Międzynarodowych Policyjnych Siłach Zadaniowych (IPTF) oraz w oddziałach ONZ stacjonujących we wschodniej Sławonii.

Karta Szczególnego Partnerstwa

W trakcie spotkania na Szczycie Madryckim szefów państw i rządów w lipcu 1997 r., przywódcy NATO i prezydent Ukrainy Kuczma podpisali "Kartę Szczególnego Partnerstwa pomiędzy NATO a Ukrainą", parafowaną

kilka tygodni wcześniej w Sintrze (Portugalia). Podpisując tę Kartę, państwa członkowskie NATO potwierdziły swoje poparcie dla suwerenności i niepodległości Ukrainy oraz dla jej integralności terytorialnej, rozwoju demokratycznego i gospodarczego, a także dla jej statusu państwa wolnego od broni jądrowej i dla zasady nienaruszalności jej granic. Te czynniki są traktowane przez Sojusz jako kluczowe elementy stabilizacji i bezpieczeństwa w Europie Środkowej i Wschodniej oraz na całym kontynencie.

Decyzja Ukrainy o zaaprobowaniu bezterminowego przedłużenia Układu o Nierozprzestrzenianiu Broni Jądrowej (NPT) oraz zaangażowanie tego państwa w wycofywanie i demontaż stacjonujących na jego terytorium sił jądrowych spotkały się z pozytywnym przyjęciem ze strony NATO. Gwarancje udzielone Ukrainie - jako pozbawionemu broni jądrowej państwu będącemu stroną NPT - przez wszystkie pięć państw nuklearnych będących stronami tego traktatu, zostały również poczytane jako znaczący krok we właściwym kierunku.

16 grudnia 1997 r. podpisano porozumienie (MOU) pomiędzy NATO i Ukrainą w sprawie planowania cywilnego na wypadek specjalnych zagrożeń oraz przygotowania do katastrof, ustanawiając planowanie cywilne w sytuacji zagrożenia głównym obszarem współpracy. Poza tym inne programy współpracy obejmowały szeroki zakres zagadnień. Poprzez wspólne seminaria i spotkania grup roboczych, rozwijały się konsultacje i współpraca w wielu obszarach, takich jak: stosunki cywilno-wojskowe, demokratyczna kontrola nad siłami zbrojnymi i reforma systemu obronnego Ukrainy, planowanie obronne, tworzenie budżetu, koncepcje polityczne, strategiczne i odnoszące się do bezpieczeństwa narodowego, konwersje systemu obronnego, współpraca wojskowa NATO-Ukraina i interoperacyjność, wojskowe szkolenie i ćwiczenia, gospodarcze aspekty bezpieczeństwa, kwestie naukowe i techniczne, problemy związane z bezpieczeństwem środowiska naturalnego - w tym bezpieczeństwo jądrowe, badania i rozwój w odniesieniu do przestrzeni powietrznej, a także cywilno-wojskowa koordynacja zarządzania i kontroli ruchu powietrznego. Powołano do życia Wspólną Grupę Roboczą NATO-Ukraina ds. Reformy Systemu Obronnego, która miała podejmować dalsze wysiłki w tym obszarze.

Komisja NATO-Ukraina

Rada Północnoatlantycka odbywa regularne spotkania z przedstawicielami Ukrainy, które z zasady odbywają się nie rzadziej niż dwa razy w roku na forum tzw. Komisji NATO-Ukraina, ustanowionej na mocy

Karty. Rolą Komisji jest ocena postępów wdrażania postanowień Karty oraz omówienie sposobów udoskonalenia i dalszego rozwoju współpracy.

W kwietniu 1999 r. odbyło się w Waszyngtonie spotkanie na szczycie NATO-Ukraina. W marcu 2000 r. Komisja NATO-Ukraina spotkała się po raz pierwszy w Kijowie. W latach 1997-2000 przedstawiciele Komitetu Politycznego NATO złożyli trzy wizyty na Ukrainie i odbyli różnorodne konsultacje oraz spotkania poświęcone wymianie informacji w Kijowie i innych miastach Ukrainy.

Perspektywy na przyszłość

Pozytywne wydarzenia przedstawione powyżej pomogły stworzyć solidne podstawy do przyszłej współpracy i wskazują na obszary, w których dokonał się już rzeczywisty postęp. Aktywne uczestnictwo w Partnerstwie dla Pokoju, w tym w programach praktycznych działań związanych z obroną, w których uczestniczy wiele państw - członków NATO i PdP, umożliwi Ukrainie porównanie własnej struktury i systemów obronnych z systemami jej europejskich sąsiadów, a także umożliwi Ukrainie pełnienie bardziej skutecznej roli w zakresie bezpieczeństwa europejskiego. Członkostwo Ukrainy w Radzie Partnerstwa Euroatlantyckiego również pozytywnie wpływa na ten proces.

DIALOG ŚRÓDZIEMNOMORSKI SOJUSZU

Dialog Śródziemnomorski jest integralną częścią wysiłków Sojuszu zmierzających do nawiązania współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa. Jego podstawowym założeniem jest uznanie, iż bezpieczeństwo w całej Europie jest blisko związane z bezpieczeństwem i stabilnością w regionie śródziemnomorskim.

Dialog został powołany do życia w 1994 r. Wówczas przystąpiło do niego sześć państw: Egipt, Izrael, Jordania, Maroko, Mauretania i Tunezja. Algieria stała się uczestnikiem Dialogu w lutym 2000 r. Celem tej inicjatywy jest tworzenie dobrych stosunków i lepszego wzajemnego zrozumienia w całym regionie śródziemnomorskim, jak również promowanie regionalnego bezpieczeństwa i stabilności. Dialog umożliwi prowadzenie rozmów politycznych w gronie państw uczestniczących. Jego praca jest organizowana poprzez doroczny Program Prac koncentrujący się na praktycznej współpracy w obszarach związanych z bezpieczeństwem i obroną, wymianą informacji, planowaniem cywilnym w sytuacji zagrożenia oraz w dziedzinie nauki.

Dialog jest uzupełnieniem innych, powiązanych z nim, ale odrębnych inicjatyw międzynarodowych realizowanych pod auspicjami Unii Europejskiej oraz Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE).

Działania Dialogu przyjmują zróżnicowane formy, takie jak zapraszanie osób z państw objętych Dialogiem do uczestnictwa w kursach organizowanych przez Szkołę NATO w Oberammergau (Niemcy) oraz przez Akademię Obrony NATO w Rzymie. Takie szkolenia obejmują zagadnienia związane z: misjami pokojowymi, kontrolą zbrojeń, ochroną środowiska, współpracą cywilno-wojskową w zakresie planowania cywilnego w sytuacji zagrożenia, a także współpracą w obszarze bezpieczeństwa europejskiego. Wielu naukowców i badaczy z państw objętych Dialogiem otrzymało również międzynarodowe stypendia naukowe.

Zasadniczo działania w ramach Dialogu są finansowane z własnych środków. Jednak państwa sprzymierzone mogą zdecydować w indywidualnych przypadkach o rozważeniu wniosków o pomoc finansową wspierającą udział poszczególnych państw w Dialogu. Poziom tego uczestnictwa różni się w poszczególnych państwach.

Podczas Szczytu Waszyngtońskiego w kwietniu 1999 r., przywódcy Sojuszu zdecydowali o wzmocnieniu zarówno politycznego jak i praktycznego wymiaru Dialogu. Stworzy to między innymi dalsze możliwości prowadzenia rozmów oraz wzmocnienia współpracy w obszarach, gdzie NATO może wnieść jakościowy wkład. Odnosi się to szczególnie do spraw wojskowych oraz innych obszarów interesujących państwa należące do Dialogu.

Ewolucja Dialogu Śródziemnomorskiego

Dialog Śródziemnomorski czerpie swoją inspirację z Deklaracji Szczytu Brukselskiego ze stycznia 1994 r. Szefowie państw i rządów odnieśli się wówczas do pozytywnych wydarzeń związanych z procesem pokojowym na Bliskim Wschodzie, mówiąc, iż "otwiera on możliwości rozważenia środków zmierzających do promowania dialogu, zrozumienia i budowy zaufania pomiędzy państwami w tym regionie". Przywódcy NATO wezwali do podjęcia "wszelkich wysiłków, które mogą się przyczynić do wzmocnienia stabilności regionalnej". Podczas spotkania w grudniu 1994 r., ministrowie spraw zagranicznych NATO zadeklarowali swoją gotowość do "ustanowienia indywidualnych kontaktów pomiędzy Sojuszem a państwami w regionie Morza Śródziemnego nienależącymi do NATO, które mogłyby się przyczynić do wzmocnienia stabilności regionalnej". W tym celu polecili Radzie, obradującej w ramach stałej sesji,

"kontynuować analizę sytuacji, wypracować szczegóły proponowanego dialogu oraz zainicjować właściwe wstępne kontakty". Doprowadziło to w lutym 1995 r. do zaproszenia Egiptu, Izraela, Maroka, Mauretanii i Tunezji do uczestniczenia w dialogu z NATO. Kolejne zaproszenia zostały wystosowane do Jordanii (listopad 1995 r.) oraz do Algierii (luty 2000 r.).

Celem Dialogu Śródziemnomorskiego jest przyczynianie się do bezpieczeństwa i stabilności w regionie Morza Śródziemnego oraz osiągnięcie lepszego wzajemnego zrozumienia i korygowanie błędnych wyobrażeń o NATO w państwach należących do Dialogu Śródziemnomorskiego. Podstawowym założeniem jest uznanie, iż bezpieczeństwo w Europie jest silnie powiązane z bezpieczeństwem i stabilnością w regionie Morza Śródziemnego, a wymiar śródziemnomorski jest jednym z komponentów architektury bezpieczeństwa europejskiego.

Dialog ma tendencję rozwojową i w zasadzie jest oparty na wzajemnych stosunkach pomiędzy każdym z uczestniczących państw i NATO. Pozwala jednak także na organizację wielostronnych spotkań - zawsze przygotowywanych na indywidualnej zasadzie, jako odrębne wydarzenia. Dialog oferuje wszystkim partnerom śródziemnomorskim te same warunki do dyskusji i podejmowania wspólnych działań oraz zmierza do wzmocnienia innych wysiłków międzynarodowych angażujących państwa należące do Dialogu Śródziemnomorskiego, między innymi podejmowanych w ramach Procesu Barcelońskiego⁷, procesu pokojowego na Bliskim Wschodzie oraz OBWE, bez powielania ich wysiłków lub prób stworzenia podziału pracy. Dialog Śródziemnomorski obejmuje dialog polityczny w połączeniu z uczestnictwem w specyficznych działaniach.

Dialog polityczny oznacza regularne dwustronne rozmowy polityczne. Są one okazją do intensywnego informowania o działaniach NATO, w tym o działaniach poza terytorium traktatowym oraz o programach partnerstwa, a także o wewnętrznych adaptacjach w NATO oraz o ogólnym założeniu Sojuszu, jakim jest budowanie struktur bezpieczeństwa opartych na współpracy. Ze swej strony, państwa Dialogu Śródziemnomorskiego są zaproszone do dzielenia się z NATO swoimi poglądami odnośnie do stabilności i bezpieczeństwa w regionie śródziemnomorskim.

7 W listopadzie 1995 r. państwa członkowskie Unii Europejskiej i 12 państw nienależących do tej organizacji z regionu Morza Śródziemnego (Algieria, Cypr, Egipt, Izrael, Jordania, Liban, Malta, Maroko, Syria, Tunezja i Autonomia Palestyńska) podpisały Deklarację Barcelońską, która stworzyła podstawy do powołania Partnerstwa Euro-Śródziemnomorskiego (tzw. Procesu Barcelońskiego). Deklaracja przedstawia trzy główne cele: 1. partnerstwo w kwestiach politycznych i bezpieczeństwa, którego celem jest stworzenie wspólnego obszaru pokoju i stabilności; 2. gospodarcze i finansowe partnerstwo mające wspomóc tworzenie wspólnego obszaru dobrobytu oraz 3. Partnerstwo społeczne, kulturowe i humanitarne, którego celem jest intensyfikacja wymiany pomiędzy cywilnymi społecznościami w wymienionych państwach. Proces Barceloński zakłada stworzenie do roku 2010 obszaru w pełni wolnego handlu.

Państwa Dialogu Śródziemnomorskiego zostały zaproszone do uczestniczenia w specyficznych działaniach związanych między innymi ze współpracą naukową, wymianą informacji oraz planowaniem cywilnym w sytuacji zagrożenia, a także do uczestniczenia w kursach oferowanych przez szkoły NATO, w dziedzinach takich jak: utrzymanie pokoju; kontrola zbrojeń i weryfikacja; odpowiedzialność sił wojskowych w odniesieniu do ochrony środowiska; planowanie cywilne w sytuacji zagrożenia oraz współpraca w ramach NATO mająca na celu zapewnienie bezpieczeństwa europejskiego. Udział w tych kursach jest finansowany przez uczestników. Uzupełnieniem tego są wybrane działania w zakresie wojskowym, których celem jest podniesienie przejrzystości działań.

Od chwili powołania do życia w 1994 r., Dialog Śródziemnomorski NATO systematycznie ewoluuje. Szczyt Madrycki z 1997 r. nadał nowe, bardziej dynamiczne tempo temu rozwojowi poprzez utworzenie Grupy Współpracy Śródziemnomorskiej. W ten sposób powstało forum bezpośrednio angażujące państwa członkowskie NATO w polityczne dyskusje z państwami Dialogu, co umożliwia wymianę informacji w szerokim zakresie spraw związanych z sytuacją bezpieczeństwa w regionie śródziemnomorskim oraz z przyszłym rozwojem Dialogu.

INICJATYWA NATO DLA EUROPY POŁUDNIOWO- WSCHODNIEJ

Inicjatywa NATO dla Europy Południowo-Wschodniej (SEEI) została powołana do życia na Szczycie Waszyngtońskim w celu promowania współpracy regionalnej oraz długotrwałego bezpieczeństwa i stabilności w tym regionie.

Inicjatywa ta wspierała się na czterech filarach - są nimi: Forum Konsultacyjne ds. Bezpieczeństwa w Europie Południowo-Wschodniej, Otwarta Doraźna Grupa Robocza (AHWG) ds. Współpracy Regionalnej w Europie Południowo-Wschodniej pod auspicjami Sesji Komitetu Politycznego EAPC; instrumenty robocze Partnerstwa dla Pokoju oraz ukierunkowane programy współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa adresowane do państw w tym regionie.

Forum Konsultacyjne obejmuje państwa członkowskie NATO, sześciu członków Partnerstwa dla Pokoju w Europie Południowo-Wschodniej (Albania, Bułgaria, Chorwacja, Rumunia, była Jugosłowiańska Republika Macedonii⁸, Słowenia), a także Bośnia i Hercegowina. Pierwsze posiedzenie Forum odbyło się przy okazji Szczytu Waszyngtońskiego

8 Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą.

NATO w kwietniu 1999 r., a następnie Forum obradowało na szczelbu ambasadorów w brukselskiej Kwaterze Głównej NATO.

EAPC-AHWG stworzyła koncepcyjne podstawy dalszego rozwoju ukierunkowanego na promowanie współpracy regionalnej. Wypracowane idee zostały włączone do programu działań modelowanych na wzór wysiłków podejmowanych w ramach programu Partnerstwa dla Pokoju.

Metodologia inicjatyw Partnerstwa dla Pokoju została wykorzystana jako wzór rozwiązań w wielu kwestiach, które są ważne dla Europy Południowo-Wschodniej takich jak: przejrzystość planowania obronowego, zarządzanie kryzysowe oraz zarządzanie obroną. Działania takie jak warsztaty poświęcone tym zagadnieniom, zostały zaprojektowane tak, aby koncentrować się na problemach całego regionu. Niektóre z tych działań są prowadzone przez państwa z tego regionu uczestniczące w inicjatywie, przy wsparciu ze strony NATO, podczas gdy inne są organizowane przez sam Sojusz. Zaprojektowane tak, aby wzajemnie się uzupełniać, działania te pomagają promować stabilność poprzez współpracę regionalną i integrację. Do koordynowania tych projektów regionalnych powołano Grupę Koordynacyjną ds. Bezpieczeństwa w Europie Południowo-Wschodniej.

Wiosną 2000 r. wprowadzono nowy program uzupełniający, który wybiórczo skoncentrował się na współpracy w zakresie bezpieczeństwa z Chorwacją, w oparciu o mechanizmy Partnerstwa dla Pokoju. Chorwacja przystąpiła do Partnerstwa dla Pokoju w maju 2000 r. NATO ma również specjalny program współpracy z Bośnią i Hercegowiną w dziedzinie bezpieczeństwa, nieobjęty Partnerstwem dla Pokoju, który jest dodatkowym uzupełnieniem innych działań podejmowanych w ramach Inicjatywy dla Europy Południowo-Wschodniej.

NATO zapewnia również doradztwo i wiedzę ekspercką w dziedzinie przeszkalanania oficerów wojskowych zwolnionych w ramach reform struktury sił zbrojnych w Bułgarii i Rumunii. Jest to projekt NATO realizowany w ramach Paktu Stabilności dla Europy Południowo-Wschodniej⁹, we współpracy z Bankiem Światowym, który nawiązuje umowy o finansowaniu bezpośrednio z zaangażowanymi państwami. Jest to zatem projekt, który odzwierciedla wzajemnie uzupełniające się działania organizacji międzynarodowych i instytucji podejmowanych w tym obszarze.

9 Pakt Stabilności został zainicjowany przez Unię Europejską w maju 1999. Jego zatwierdzenie nastąpiło podczas konferencji, która odbyła się 10 czerwca 1999 r. w Kolonii pod auspicjami OBWE. Pakt ma się przyczynić do stworzenia trwałych warunków dla pokoju, dobrobytu i stabilności w Europie Południowo-Wschodniej. Drogą do tego miało być prowadzenie spójnych i skoordynowanych działań, wspólnie angażujących państwa tego regionu oraz inne zainteresowane państwa i organizacje mogące wnieść wkład w postaci swoich zdolności. Pakt powołał do życia specyficzny mechanizm do koordynowania ich wysiłków.

ROZDZIAŁ 4

EUROPEJSKA TOŻSAMOŚĆ W DZIEDZINIE BEZPIECZEŃSTWA I OBRONY (ESDI)

Ewolucja ESDI

Współpraca NATO-Unia Zachodnioeuropejska

Stosunki NATO-Unia Europejska

EUROPEJSKA TOŻSAMOŚĆ W DZIEDZINIE BEZPIECZEŃSTWA I OBRONY (ESDI)

EWOLUCJA ESDI

Sojusz podtrzymuje swoje zobowiązanie do wzmocnienia europejskiego filara poprzez tworzenie skutecznej Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony (ESDI), która mogłaby odpowiadać na oczekiwania Europejczyków, a jednocześnie przyczynić się do bezpieczeństwa Sojuszu. Przejmując większą odpowiedzialność za swoje bezpieczeństwo, europejskie państwa członkowskie pomogą budować silniejsze i bardziej zrównoważone stosunki transatlantyckie, co wzmocni Sojusz jako całość.

W związku z tym, podczas spotkania w Waszyngtonie w kwietniu 1999 r. przywódcy państw i rządów Sojuszu uruchomili mechanizmy, które mają doprowadzić do stworzenia Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony. Zainicjowano debatę nad wieloma szczegółowymi kwestiami, takimi jak:

- sposoby zapewnienia rozwoju skutecznych wzajemnych konsultacji, współpracy i przejrzystości w stosunkach pomiędzy Unią Europejską a Sojuszem, w oparciu o mechanizmy wypracowane w stosunkach pomiędzy NATO i Unią Zachodnioeuropejską (UZE);
- uczestnictwo europejskich państw Sojuszu, które nie są członkami Unii Europejskiej;
- praktyczne rozwiązania dotyczące dostępu Unii Europejskiej do natowskich zdolności w dziedzinie planowania oraz zasobów i innych zdolności NATO.

Zasadniczą częścią tworzenia ESDI jest udoskonalenie europejskich zdolności wojskowych. Ogłoszona w Waszyngtonie Inicjatywa w dziedzinie Zdolności Obronnych NATO (DCI) ma zapewnić skuteczność przyszłych wspólnych działań w szerokim zakresie misji NATO i będzie odgrywać kluczową rolę w tym procesie. Cele DCI oraz wysiłki Unii Europejskiej zmierzające do wzmocnienia europejskich zdolności wzajemnie się uzupełniają.

Zasady, które są podstawą przyszłych prac ESDI - określone podczas Szczytu Waszyngtońskiego oraz kolejnych spotkań - brzmią następująco:

- Sojusz uznaje wyrażoną przez Unię Europejską wolę posiadania zdolności do prowadzenia autonomicznych działań, co umożliwi Unii Europejskiej podejmowanie decyzji i zatwierdzanie działań wojskowych w sytuacjach, gdy Sojusz - jako całość - nie będzie zaangażowany.
- W miarę realizacji tego procesu, NATO i Unia Europejska powinny zapewnić rozwój skutecznych mechanizmów wzajemnych konsultacji, współpracy i przejrzystości, rozbudowując mechanizmy wypracowane w stosunkach pomiędzy NATO i Unią Zachodnioeuropejską.
- Przywódcy Sojuszu z zadowoleniem przyjmują determinację zarówno członków Unii Europejskiej jak i innych europejskich Sojuszników oraz ich wolę podjęcia kroków niezbędnych do wzmocnienia własnych zdolności obronnych - a szczególnie tych, które będą potrzebne do realizacji nowych zadań - bez niepotrzebnego powielania.
- Przywódcy Sojuszu przywiążą najwyższą wagę do zapewnienia możliwie najpełniejszego udziału Sojuszników europejskich, którzy nie są członkami Unii Europejskiej w operacjach kryzysowych kierowanych przez UE, w oparciu o istniejące rozwiązania odnośnie do konsultacji, wypracowane pomiędzy NATO i UZE. Odnotowują również zainteresowanie Kanady uczestniczeniem w takich operacjach, w ramach odpowiednich uzgodnień.
- Są oni również zdecydowani dalej rozwijać i realizować decyzje podjęte w Berlinie w 1996 roku, w tym między innymi koncepcję stosowania możliwych do wydzielenia, ale nie oddzielnych zasobów i zdolności NATO na potrzeby operacji kierowanych przez UZE.

Wypracowanie takich rozwiązań, które będą szanowały wymogi operacji NATO oraz spójność struktury dowodzenia, wymaga rozważenia kwestii takich jak:

- zapewnienie dostępu Unii Europejskiej do zdolności planowania NATO, które przyczynią się do planowania wojskowego operacji dowodzonych przez Unię Europejską;
- założenie dostępności dla Unii Europejskiej wcześniej określonych zdolności NATO oraz wspólnych aktywów na potrzeby operacji kierowanych przez Unię Europejską;

- określenie całego wachlarza opcji odnośnie do europejskiego dowodzenia operacjami prowadzonymi przez Unię Europejską oraz dalsze wzmocnienie roli Zastępcy Naczelnego Dowódcy Sił Sojuszniczych NATO Europa, tak aby mógł on w pełni i skutecznie wykonywać wszystkie swoje zobowiązania europejskie;
- dalsze dostosowanie systemu planowania obrony NATO, tak aby bardziej wszechstronnie uwzględnić dostępność sił na potrzeby operacji dowodzonych przez Unię Europejską.

Już na początku lat 90. zarówno w Europie jak i w Ameryce Północnej pojawiło się dość powszechne przekonanie, iż nadszedł czas, aby ponownie zrównoważyć stosunki pomiędzy obiema stronami Atlantyku, a europejskie państwa członkowskie powinny przejąć większą odpowiedzialność za własne wspólne bezpieczeństwo i obronę. Państwa europejskie podjęły wysiłki zmierzające do stworzenia rzeczywiście europejskich zdolności wojskowych bez niepotrzebnego powielania struktur dowodzenia, sztabów planowania oraz środków i zdolności wojskowych już dostępnych w ramach NATO, przy jednoczesnym wzmocnieniu zdolności tych państw do wnoszenia wkładu do misji i działań Sojuszu. Takie podejście wydawało się odpowiadać zarówno wyrażanej przez Europejczyków woli stworzenia wspólnej polityki zagranicznej i obronnej, jak i potrzebie wypracowania zrównoważonego partnerstwa pomiędzy Ameryką Północną i europejskimi państwami członkowskimi Sojuszu.

Stworzenie Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony w ramach NATO jest integralną częścią dostosowywania struktur politycznych i wojskowych NATO. Jednocześnie jest to ważny aspekt rozwoju Unii Europejskiej. Oba te procesy są realizowane na podstawie Traktatów o Unii Europejskiej z Maastricht (1991) i Amsterdamu (1997), odpowiadających im deklaracji złożonych przez Unię Zachodnioeuropejską i Unię Europejską oraz decyzji podjętych przez Sojusz na kolejnych szczytach w Brukseli (1994), Madrycie (1997) i w Waszyngtonie (1999), a także podczas spotkań ministerialnych NATO.

Wraz z podpisaniem Traktatu o Unii Europejskiej w Maastricht w grudniu 1991 r. oraz jego wejściem w życie 1 listopada 1993 r., przywódcy Wspólnoty Europejskiej zgodzili się tworzyć Wspólną Politykę Zagraniczną i Bezpieczeństwa (CFSP) „włączając w to ostateczne wypracowanie wspólnej polityki obronnej, co z czasem mogłoby doprowadzić do stworzenia wspólnej obrony”. Porozumienie to zawierało odwołanie do Unii Zachodnioeuropejskiej, która w kluczowy sposób przyczyniła się do tworzenia Unii Europejskiej, powołanej do życia na mocy Traktatu. Zawarto tam również prośbę skierowaną do Unii Zachodnioeuropejskiej o podjęcie

współpracy w zakresie doskonalenia i wdrażania decyzji i działań Unii Europejskiej, które miały odniesienie do spraw obronnych. Podczas posiedzenia Unii Zachodnioeuropejskiej, które odbyło się w Maastricht w grudniu 1991 r. równoległe z posiedzeniem Rady Unii Europejskiej, państwa członkowskie UZE wydały deklarację potwierdzającą potrzebę istnienia rzeczywistej Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony oraz przejęcia przez Europę większej odpowiedzialności w kwestiach obronnych.

W styczniu 1994, szefowie państw i rządów NATO z zadowoleniem powitali wejście w życie Traktatu z Maastricht oraz powołanie do życia Unii Europejskiej. Uznano, iż doprowadzi to do wzmocnienia europejskiego filara Sojuszu oraz pozwoli europejskim państwom członkowskim NATO wносить bardziej spójny wkład do bezpieczeństwa wszystkich państw sprzymierzonych. Przywódcy podkreślili, iż Sojusz jest podstawowym forum do konsultacji w gronie swych członków oraz miejscem uzgadniania posunięć politycznych wpływających na zobowiązania państw członkowskich do zapewnienia bezpieczeństwa i obrony – zgodnie z Traktatem Północnoatlantyckim. Z radością powitali oni również bliską i rosnącą współpracę pomiędzy NATO i Unią Zachodnioeuropejską, osiągniętą dzięki uznaniu zasady komplementarności i przejrzystości stosunków. Ponadto ogłosili, że są gotowi do udostępniania wspólnych zasobów Sojuszu, po przeprowadzeniu konsultacji na forum Rady Północnoatlantyckiej, na potrzeby operacji UZE realizowanych przez europejskie państwa sprzymierzone, w związku z rozwojem Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa.

Szefowie państw i rządów NATO polecili Radzie Północnoatlantyckiej zbadanie sposobów rozwinięcia i dostosowania politycznych i wojskowych struktur Sojuszu, tak aby skuteczniej i w bardziej elastyczny sposób nadawały się one do realizacji zadań Sojuszu, w tym do utrzymywania pokoju, a także aby odzwierciedlały tworzącą się Europejską Tożsamość w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony. Częścią tego procesu było wypracowanie koncepcji Zespołu Zadaniowego Połączonych Rodzajów Wojsk (CJTF). Koncepcja ta - przedstawiona w rozdziale 12 - ma zapewnić większą elastyczność operacyjną oraz umożliwić bardziej elastyczne i mobilne rozmieszczanie sił, co jest niezbędne wobec nowych wymogów związanych z wypełnianiem wszystkich zadań Sojuszu. Celem było między innymi zapewnienie możliwych do wydzielenia, ale nie oddzielnych mobilnych ośrodków dowodzenia, które mogą być wykorzystywane przez Unię Zachodnioeuropejską.

Podczas spotkań w Berlinie i Brukseli, w czerwcu 1996 r., ministrowie spraw zagranicznych NATO podjęli decyzję o tworzeniu w ramach Sojuszu

Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony, co miało być znaczącą częścią wewnętrznych adaptacji wprowadzanych w tej organizacji. Ma to umożliwić wszystkim europejskim państwom sprzymierzonym wnoszenie bardziej spójnego i efektywnego wkładu do misji i działań Sojuszu. To z kolei ma stworzyć Sojusznikom warunki do działania zgodnego z oczekiwaniami, przy jednoczesnym wzmocnieniu partnerstwa transatlantyckiego. Dzięki pełnemu wykorzystaniu koncepcji CJTF, wzmocniona tożsamość europejska miała być oparta na zdrowych zasadach wojskowych, wspieranych przez właściwe planowanie wojskowe. Miało to umożliwić stworzenie spójnych pod względem wojskowym i skutecznych sił zdolnych do działania pod politycznym nadzorem i strategicznym kierownictwem Unii Zachodnioeuropejskiej.

Podczas Szczytu Sojuszu w Madrycie, w lipcu 1997 r., szefowie państw i rządów NATO powitali znaczące kroki zmierzające do stworzenia Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony w ramach Sojuszu. Rada Północnoatlantycka obradująca w sesji stałej została poproszona o jak najszybsze i najbardziej skuteczne zakończenie swoich prac w tej dziedzinie, we współpracy z Unią Zachodnioeuropejską.

WSPÓŁPRACA NATO-UNIA ZACHODNIOEUROPEJSKA

W wyniku decyzji o tworzeniu ESDI w ramach NATO, przyjęte zostały ustalenia mające zapewnić, że dalsze dostosowania Sojuszu będą uwzględniać wszystkie aspekty wsparcia NATO dla operacji kierowanych przez Unię Zachodnioeuropejską. Te aspekty to:

- uwzględnienie wymogów UZE w nowych procedurach planowania obronnego NATO zmierzających do tworzenia sił i zdolności. UZE po raz pierwszy wniosła wkład do procesu planowania obronnego Sojuszu w 1997 r., poprzez przyczynienie się do opracowania Wytycznych Ministerialnych na ten rok (patrz rozdział 7);
- wprowadzenie procedur identyfikacji zasobów i zdolności NATO, które mogłyby być również wykorzystywane przez UZE, w porozumieniu z Radą Północnoatlantycką;
- stworzenie wielonarodowych europejskich rozwiązań w dziedzinie dowodzenia w ramach NATO, które mogłyby być wykorzystywane do przygotowywania, wspierania, dowodzenia i przeprowadzania operacji pod politycznym nadzorem i strategicznym kierowaniem UZE. (Zgodnie z tymi rozwiązaniami, Zastępcy Naczelnego Dowódcy Sojusznicznych Sił Zbrojnych NATO

Europa powierzono bardzo znaczącą rolę, zarówno w warunkach normalnych, jak i w kontekście operacji kierowanych przez UZE, w odniesieniu do sił, które mają być udostępnione UZE);

- wprowadzenie rozwiązań w dziedzinie konsultacji i dzielenia się informacjami, tak aby zapewnić koordynację niezbędną w całym czasie trwania operacji kierowanej przez UZE, wspieranej przez NATO;
- rozwój planowania wojskowego i ćwiczeń dla przykładowych misji UZE.

W praktyce, rozwiązania te miały umożliwić UZE zwracanie się do Sojuszu z prośbą o udostępnienie zasobów i zdolności - w tym być może ośrodków dowodzenia CJTF - w przypadku kryzysu, który doprowadziłby do podjęcia przez UZE decyzji o interwencji (a decyzja Sojuszu byłaby odmienna). Operacja taka byłaby prowadzona pod samodzielnym nadzorem politycznym i kierowaniem strategicznym UZE.

Zasoby, których dotyczyłaby taka prośba, byłyby następnie udostępniane UZE przez Radę Północnoatlantycką, przy czym każdy taki przypadek miał być rozważany indywidualnie. Warunki przekazania tych zasobów Unii Zachodnioeuropejskiej, a także monitorowanie ich użytkowania oraz ich ostateczny zwrot lub odbiór, miały być zapisane w szczegółowym porozumieniu zawartym pomiędzy tymi dwiema organizacjami. W trakcie operacji NATO miało monitorować użytkowanie swoich aktywów oraz utrzymywać regularne kontakty polityczne z Unią Zachodnioeuropejską. Europejscy dowódcy zatrudnieni w sojuszniczej strukturze dowodzenia mogli być powołani do działania pod politycznym nadzorem UZE. Aktywa te miały być zwracane NATO po zakończeniu operacji lub wtedy, gdy zaistnieje taka konieczność. Przez cały czas trwania operacji, włącznie z jej fazą przygotowawczą, NATO i UZE miały prowadzić ze sobą ścisłe konsultacje.

W czerwcu 1999 r., podczas szczytu Unii Europejskiej w Kolonii podjęto decyzje o przydzieleniu UE środków i zdolności potrzebnych do wdrażania wspólnej Europejskiej Polityki w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony (ESDP). Zgodnie z tymi decyzjami, rola podjęta przez Unię Zachodnioeuropejską odnośnie do tworzenia Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony stopniowo przejmowana jest przez Unię Europejską.

W okresie przejściowym NATO nadal współdziałało z Unią Zachodnioeuropejską w celu uzupełnienia i wdrożenia rozwiązań zmierzających do ułatwienia współpracy pomiędzy tymi dwiema organizacjami w przypadku kierowanej przez UZE operacji zarządzania

kryzysowego, która byłaby realizowana z zastosowaniem zasobów i zdolności NATO. Podjęto dalsze prace w celu udoskonalenia rozwiązań związanych z użyciem takich zasobów oraz ze wspólnym użytkowaniem informacji. Podjęto wspólne testowanie i ocenę procedur oraz zorganizowano ćwiczenia wspólnych jednostek i sił. W lutym 2000 r. zorganizowano wspólne ćwiczenia NATO-UZE w dziedzinie zarządzania kryzysowego. Podczas spotkania, które odbyło się w Marsylii, w listopadzie 2000 r. ministrowie Unii Zachodnioeuropejskiej podjęli decyzję o zawieszeniu działania rutynowych mechanizmów konsultacji NATO-UZE, poza rozwiązaniami niezbędnymi w okresie przejściowym.

STOSUNKI NATO-UNIA EUROPEJSKA

Podczas posiedzenia Rady Unii Europejskiej, które odbyło się w Helsinkach w grudniu 1999 r., przyjęto "Cel strategiczny" ("Headline Goal") dla państw członkowskich UE w odniesieniu do ich zdolności wojskowych umożliwiających przeprowadzanie operacji zarządzania kryzysowego. Celem jest wyposażenie Unii Europejskiej do roku 2003 w zdolność do rozmieszczania i utrzymania w terenie działań przez minimum rok sił zbrojnych liczących do 60 tysięcy żołnierzy oraz zdolność do realizacji pełnego zakresu tak zwanych misji petersberskich, określonych w Traktacie z Amsterdamu z 1997 r. Misje petersberskie obejmują operacje humanitarne i ratunkowe, zadania związane z utrzymywaniem pokoju, a także zadania sił bojowych w zarządzaniu kryzysowym - w tym także w operacjach pokojowych. Rolą tych sił ma być realizacja działań wojskowych podejmowanych przez Unię Europejską w odpowiedzi na kryzys międzynarodowy, w przypadku gdy NATO nie będzie jako całość zaangażowane pod względem wojskowym. Proces ten wynika z decyzji Unii Europejskiej o tworzeniu wspólnej Europejskiej Polityki w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony, która byłaby wojskowym uzupełnieniem Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa. Pozwoli to uniknąć niepotrzebnego powielania struktur NATO i nie oznacza tworzenia armii europejskiej.

Dodatkowo, Unia Europejska podjęła decyzję o tworzeniu stałych struktur politycznych i wojskowych obejmujących Komitet ds. Polityki i Bezpieczeństwa, Komitet Wojskowy oraz Sztab Wojskowy, tak aby zapewnić niezbędny nadzór polityczny oraz kierownictwo strategiczne takich operacji. Unia Europejska podjęła również decyzję o rozbudowie rozwiązań umożliwiających konsultacje, współpracę i przejrzystość w stosunkach z NATO oraz zdecydowała o zapewnieniu niezbędnego dialogu, konsultacji i współpracy z europejskimi państwami członkowskimi NATO,

które nie należą do UE. Kontakty takie mają dotyczyć kwestii związanych z bezpieczeństwem europejskim, polityką obronną i zarządzaniem kryzysowym.

Dialog pomiędzy Sojuszem i Unią Europejską jest nieustannie intensyfikowany, zgodnie z decyzjami podjętymi w Waszyngtonie i podczas kolejnych spotkań, a także w świetle rozwoju Unii Europejskiej. Podczas spotkań Rady Europejskiej w Nicei oraz Rady Północnoatlantyckiej w Brukseli, w grudniu 2000 r. odnotowano dalszy postęp. Ministrowie spraw zagranicznych Sojuszu stwierdzili, że podzielają cel obrany przez państwa członkowskie Unii Europejskiej w zakresie budowy rzeczywistego partnerstwa w zarządzaniu kryzysowym pomiędzy NATO i Unią Europejską. Obie organizacje zgodziły się, że konsultacje i współpraca pomiędzy nimi będą rozwijane w odniesieniu do kwestii interesujących obie strony, a związanych z bezpieczeństwem, obroną i zarządzaniem kryzysowym, tak aby sytuacje kryzysowe spotykały się z optymalną reakcją wojskową i skutecznym zarządzaniem.

W oparciu o ustalenia podjęte podczas spotkań w grudniu 2000 r., w następnym miesiącu podjęta została wymiana listów pomiędzy Sekretarzem Generalnym NATO a przedstawicielami szwedzkiej prezydencji Unii Europejskiej na temat organizacji wspólnych posiedzeń na szczeblu ambasadorów i ministrów. Przyjęte rozwiązanie przewiduje organizację co najmniej trzech spotkań na szczeblu ambasadorów i jednego spotkania na szczeblu ministrów w każdym półrocznym okresie objętym kolejnymi prezydencjami Unii Europejskiej. Poza tym, obie organizacje są zobowiązane do wzmocnienia konsultacji w czasie kryzysu. Tak więc obecnie odbywają się regularne spotkania Komitetu ds. Polityki i Bezpieczeństwa oraz Rady Północnoatlantyckiej, a obie te organizacje szybko przechodzą od teorii ESDI/ESDP do konsultacji i współpracy w konkretnych, aktualnych kwestiach, takich jak sytuacja w zachodniej części Bałkanów.

Od połowy 2000 r. odbywają się spotkania powołanych doraźnych wspólnych grup roboczych NATO-Unia Europejska. Celem tych spotkań jest omówienie problemów bezpieczeństwa (na przykład procedur dotyczących wymiany zastrzeżonych informacji, w tym danych wywiadowczych), warunków technicznych dostępu UE do zasobów i zdolności Sojuszu oraz celów w zakresie zdolności (włączając kwestie związane z sojuszniczym systemem planowania obrony). Omawiane są także rozwiązania umożliwiające stałe konsultacje, uwzględniające wszystkie istotne czynniki, w tym kwestie odnoszące się do uczestniczenia w konsultacjach. Wiosną 2001 r. Sekretarz Generalny NATO był po raz

pierwszy zaproszony do wygłoszenia sprawozdania o polityce NATO na forum Rady do spraw Ogólnych Unii Europejskiej.

Latem 2000 r. NATO i Sekretariat Rady Unii Europejskiej zawarły tymczasowe porozumienie pomiędzy tymi dwiema organizacjami w dziedzinie bezpieczeństwa, odnośnie do wymiany informacji poufnych. Obie organizacje współpracują ze sobą w celu zawarcia stałego porozumienia w dziedzinie bezpieczeństwa NATO-UE.

W drugiej połowie 2000 r. eksperci Sojuszu doradzali w sprawach wojskowych i technicznych ekspertom UE podejmującym prace związane ze stworzeniem katalogu sił i zdolności w odniesieniu do Celu Strategicznego UE, w przygotowaniu do Konferencji Zdolności Obronnych Unii Europejskiej organizowanej w listopadzie 2000 r. Podczas spotkania w grudniu 2000 r. ministrowie spraw zagranicznych Sojuszu wyrazili gotowość NATO do zapewnienia dalszego doradztwa ekspertów, na prośbę UE i pod warunkiem podjęcia niezbędnych decyzji.

W ramach NATO nadal kontynuowane są prace nad najważniejszymi kwestiami związanymi z dalszym rozwojem ESDI. Kwestie te dotyczą w szczególności określenia zakresu opcji odnośnie do dowodzenia europejskiego, oczekiwanej dostępności wcześniej wskazanych zasobów i zdolności, gwarancji dostępu do zdolności NATO w dziedzinie planowania operacyjnego, a także adaptacji w obrębie planowania obronnego Sojuszu.

ROZDZIAŁ 5

Operacyjna rola sojuszu w zakresie utrzymywania pokoju

Proces wprowadzania pokoju w byłej Jugosławii

Wspomaganie procesu pokojowego w Bośni i Hercegowinie

Rola NATO w rozwiązywaniu konfliktu w Kosowie

Łamanie praw człowieka w Kosowie

oraz pomoc KFOR w rozwiązywaniu kwestii humanitarnych

OPERACYJNA ROLA SOJUSZU W ZAKRESIE UTRZYMYWANIA POKOJU

PROCES WPROWADZANIA POKOJU W BYŁEJ JUGOSŁAWII

Polityczne ramy roli Sojuszu w byłej Jugosławii zostały określone podczas sesji ministerialnej Rady Północnoatlantyckiej w Oslo w czerwcu 1992 r. Ministrowie spraw zagranicznych NATO ogłosili wówczas swoją gotowość do wspierania - zgodnie z własnymi procedurami - indywidualnych działań pokojowych realizowanych pod auspicjami Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE, później pod nową nazwą Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie - OBWE). Oznaczało to między innymi udostępnienie zasobów i wiedzy Sojuszu na potrzeby operacji pokojowych. Decyzja o udzieleniu wsparcia miała być podejmowana oddzielnie w każdym przypadku.

W grudniu 1992 r. ministrowie spraw zagranicznych NATO oświadczyli, że Sojusz jest również zdolny do wspierania operacji pokojowych realizowanych z upoważnienia Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych - instytucji w pierwszym rzędzie odpowiedzialnej za pokój i bezpieczeństwo międzynarodowe. Ministrowie przeanalizowali działania pokojowe oraz mechanizmy wprowadzania sankcji i embargo, które były stosowane przez państwa członkowskie indywidualnie oraz w imieniu całego Sojuszu, aby wesprzeć wdrażanie rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ w odniesieniu do konfliktu w byłej Jugosławii. Ministrowie wskazali, iż Sojusz był gotowy do pozytywnego ustosunkowania się do ewentualnych inicjatyw Sekretarza Generalnego ONZ, który mógłby zwrócić się do Sojuszu z prośbą o pomoc w tym obszarze.

Monitorowanie i wymuszanie przestrzegania ustaleń

W latach 1992-1995 Sojusz podjął kilka kluczowych decyzji, które doprowadziły do zastosowania sił morskich NATO - w połączeniu z Unią Zachodnioeuropejską - do monitorowania i późniejszego narzucania embargo i sankcji ONZ w regionie Morza Adriatyckiego, a także do wykorzystania sił powietrznych NATO, które początkowo monitorowały, a później wymuszały przestrzeganie wprowadzonego przez ONZ zakazu lotów w strefie nad Bośnią i Hercegowiną. Sojusz zapewniał także bezpośrednie wsparcie (Close Air Support) sił powietrznych dla Sił Ochronnych Narodów Zjednoczonych (UNPROFOR) w Bośni i Hercegowinie oraz zezwolił na naloty powietrzne, które miały złagodzić

mordercze oblężenie Sarajewa oraz innych zagrożonych obszarów wyznaczonych przez ONZ jako strefy bezpieczeństwa. Zdecydowane działania Sojuszu, wspierającego działania ONZ, w połączeniu z pełnymi determinacją wysiłkami dyplomatycznymi doprowadziły do przerwania oblężenia Sarajewa oraz do prawdziwego zawieszenia broni i jesienią 1995 r. umożliwiły realizację wynegocjowanego rozwiązania konfliktu.

Ewolucja konfliktu oraz proces, który ostatecznie doprowadził do podpisania Porozumienia Pokojowego w Bośni, były długie i bardzo żmudne. Poniżej chronologicznie przedstawiono kolejne działania podejmowane przez Sojusz w celu wsparcia wysiłków Narodów Zjednoczonych w latach 1992-1995.

Przez cały ten czas NATO prowadziło planowanie awaryjne uwzględniające szereg opcji wspierania działań ONZ związanych z rozwiązywaniem tego konfliktu. Opracowano plany awaryjne dla ONZ w związku z: wymuszaniem zakazu lotów w specjalnej strefie nad Bośnią i Hercegowiną; tworzeniem stref pomocowych oraz azylów bezpieczeństwa dla ludności cywilnej w Bośni. Pracowano także nad sposobami niedopuszczenia do rozprzestrzenienia się konfliktu w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii¹. Udostępniono również plany awaryjne zmierzające do ochrony pomocy humanitarnej, monitorowania ciężkiego uzbrojenia oraz ochrony sił ONZ na tym terenie.

Lipiec 1992

Okręty NATO należące do Stałych Sił Sojuszniczych Morskich rejonu Morze Śródziemne, wsparte morskimi powietrznymi jednostkami patrolowymi (MPA) rozpoczęły operacje monitorowania Adriatyku. Operacje te miały wspierać embargo na dostawy uzbrojenia, nałożone przez ONZ wobec wszystkich republik byłej Jugosławii (rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 713) oraz sankcje przeciwko Federalnej Republice Jugosławii - Serbii i Czarnogórze (rezolucja Rady Bezpieczeństwa nr 757).

Październik 1992

Samoloty Powietrznego Systemu Ostrzegania i Kontroli (AWACS) rozpoczęły operacje monitorowania wspierające realizację rezolucji Rady Bezpieczeństwa nr 781 o ustanowieniu strefy zakazu lotów nad Bośnią i Hercegowiną. Dane o podejrzaniach naruszenia zakazu lotów były regularnie przekazywane władzom ONZ.

¹ Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą.

Listopad 1992

Siły NATO i Unii Zachodnioeuropejskiej na Adriatyku rozpoczęły operacje wspierające egzekwowanie sankcji i embarga ONZ (rezolucja nr 787). Operacje te były rozszerzeniem wcześniejszego monitorowania i nie ograniczały się już do rejestrowania możliwych naruszeń, ale obejmowały w razie potrzeby zatrzymywanie, przeszukiwanie i zawracanie statków.

Marzec 1993

31 marca Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła rezolucję nr 816 upoważniającą do egzekwowania zakazu lotów nad Bośnią i Hercegowiną oraz rozszerzającą zakaz lotów na wszystkie jednostki latające z wyjątkiem tych, które posiadały upoważnienie UNPROFOR.

Kwiecień 1993

12 kwietnia rozpoczęła się operacja NATO pod kryptonimem "Zakaz Lotu" (Deny Flight), mająca na celu egzekwowanie postanowień. Początkowo uczestniczyło w niej około 50 myśliwców i samolotów rozpoznawczych (później liczba ta wzrosła do ponad 200) z różnych państw Sojuszu. Samoloty te startowały z baz lotniczych we Włoszech oraz z lotniskowców stacjonujących na Adriatyku. Do grudnia 1995 r. myśliwce i jednostki wspierające wykonały niemal 100 000 lotów.

Czerwiec 1993

Podczas wspólnej sesji Rady Północnoatlantyckiej i Rady Unii Zachodnioeuropejskiej w dniu 8 czerwca przyjęto wspólną koncepcję NATO i UZE odnośnie do operacji egzekwowania nałożonego przez ONZ embarga na dostawy broni w regionie Morza Adriatyckiego. Realizacją tej koncepcji była operacja "Czujna Warta" ("Sharp Guard"), wprowadzająca jednoosobowe dowództwo i kontrolę, które miały być sprawowane pod auspicjami rad obu tych organizacji. Kontrola operacyjna nad połączonymi siłami zadaniowymi NATO-UZE została przekazana przez Naczelnego Dowódcę Sił Sojuszniczych NATO Europa (SACEUR) Dowódcy Sił Sojuszniczych Morskich Południe (COMNAVSOUTH) w Neapolu.

Podczas operacji egzekwowania postanowień siły NATO i UZE zatrzymały do kontroli około 74 tys. statków, przeszukały na morzu prawie 6 000 jednostek, a ponad 1 400 statków zawrócono i przeszukano w porcie. Nie zgłoszono żadnego przypadku naruszenia embarga, chociaż udaremniono sześć takich prób, które zakończyły się zatrzymaniem statków.

Wraz z cofnięciem embarga ONZ na dostawy broni 18 czerwca 1996 r., operacja "Czujna Warta" została zawieszona. Rady NATO i UZE oświadczyły, że obie organizacje są gotowe wznowić tę operację, zgodnie z rezolucją nr 1022, jeśli przywrócone zostaną sankcje ONZ.

Sierpień 1993

Rada Północnoatlantycka podjęła cały szereg decyzji w związku z przyjęciem rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 836 o całkowitej ochronie stref bezpieczeństwa. Wobec przedłużających się ataków, 2 sierpnia Rada zdecydowała o natychmiastowym podjęciu przygotowań do wprowadzenia silniejszych metod działania przeciwko sprawcom - łącznie z podjęciem nalotów - gdyby przedłużało się oblężenie Sarajewa i innych obszarów oraz utrudnianie pomocy humanitarnej dla tego regionu. Władze wojskowe NATO otrzymały polecenie przygotowania - w ścisłej współpracy z UNPROFOR - operacyjnych wariantów takich ewentualnych ataków.

9 sierpnia Rada Północnoatlantycka zatwierdziła "Operacyjne warianty ewentualnych ataków powietrznych w Bośni i Hercegowinie" rekomendowanych przez Komitet Wojskowy NATO. Warianty te uwzględniały procedurę rozpoznania celów, a także rozwiązania umożliwiające NATO i ONZ wspólne dowodzenie i kontrolę nad tymi nalotami.

Styczeń 1994

Podczas Szczytu w Brukseli przywódcy Sojuszu potwierdzili swoją gotowość do przeprowadzenia nalotów w celu przerwania oblężenia Sarajewa i innych stref bezpieczeństwa oraz obszarów zagrożonych w Bośni i Hercegowinie.

Luty 1994

9 lutego, w odpowiedzi na wniosek Sekretarza Generalnego ONZ, Rada Północnoatlantycka upoważniła Głównodowodzącego Sił Sojuszniczych Południowa Europa (CINCSOUTH) do rozpoczęcia - na prośbę ONZ - ataków powietrznych na wytypowane przez UNPROFOR stanowiska artylerii i moździerzy wokół Sarajewa, które prowadziły ostrzał cywilnych celów w mieście. Rada postanowiła, że całe ciężkie uzbrojenie ma być wycofane z 20-kilometrowej strefy zdemilitaryzowanej wokół Sarajewa i w ciągu 10 dni przekazane pod kontrolę UNPROFOR. Po upływie tego 10-dniowego okresu, ciężkie uzbrojenie należące do którejkolwiek ze stron konfliktu odnalezione w strefie zdemilitaryzowanej i nie znajdujące się pod kontrolą UNPROFOR miało być celem nalotów.

28 lutego cztery samoloty wojskowe naruszające strefę zakazu lotów nad Bośnią i Hercegowiną zostały zestrzelone przez jednostki powietrzne NATO. Była to pierwsza zbrojna potyczka w historii Sojuszu.

Kwiecień 1994

Na prośbę ONZ w dniach 10-11 kwietnia jednostki powietrzne NATO zapewniły bliskie wsparcie powietrzne (Close Air Support) w celu ochrony personelu ONZ w Gorażde. Miasto to było wyznaczone jako strefa bezpieczeństwa ONZ.

22 kwietnia - w odpowiedzi na prośbę Sekretarza Generalnego ONZ o wsparcie wysiłków Narodów Zjednoczonych zmierzających do przerwania oblężenia Gorażde i zapewnienia ochrony innym strefom bezpieczeństwa - Rada Północnoatlantycka zagroziła podjęciem nalotów powietrznych w przypadku niezastosowania się Serbów bośniackich do nakazu natychmiastowego zaprzestania ataków.

Do 24 kwietnia siły bośniackich Serbów wycofały się na odległość 3 km od centrum Gorażde, a konwoje z pomocą humanitarną i zespoły medyczne zostały wpuszczone do miasta. Rada ogłosiła, że od 27 kwietnia bombardowane będą stanowiska broni ciężkiej należące do Serbów bośniackich, pozostające w 20-kilometrowej strefie zdemilitaryzowanej wokół Gorażde.

Rada upoważniła również siły NATO do prowadzenia nalotów powietrznych w przypadku zaatakowania z użyciem broni ciężkiej z dowolnej odległości pozostałych stref bezpieczeństwa ustanowionych przez ONZ (Bihać, Srebrenica, Tuzla i Zepa). Zezwolono również na ustanowienie stref zdemilitaryzowanych w tych obszarach, jeśli - w ocenie dowódców wojskowych NATO lub ONZ - w promieniu 20 kilometrów od tych miejscowości odbywała się koncentracja lub przemieszczanie ciężkiego uzbrojenia.

Lipiec 1994

Władze wojskowe NATO otrzymały polecenie opracowania planów awaryjnych umożliwiających pomoc przy ewakuacji sił ONZ z Bośni i Hercegowiny i/lub z Chorwacji, w przypadku gdyby taka ewakuacja okazała się konieczna.

Sierpień 1994

Na prośbę UNPROFOR, 5 sierpnia jednostki powietrzne NATO zaatakowały cel wewnątrz strefy zdemilitaryzowanej wokół Sarajewa. Rozkaz o podjęciu tej akcji został wydany wspólnie przez NATO i UNPROFOR po przechwyceniu przez Serbów bośniackich zapasów z punktu składowania broni odebranej w trakcie rozbrajania.

Wrzesień 1994

Na prośbę UNPROFOR, 22 września samolot NATO przeprowadził atak powietrzny na czołg Serbów Bośniackich po ataku ich sił na pojazd UNPROFOR niedaleko Sarajewa.

Listopad 1994

Zgodnie z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 958, 19 listopada Rada Północnoatlantycka zaaprobowała rozszerzenie bezpośredniego wsparcia powietrznego (Close Air Support) na Chorwację, w celu ochrony sił ONZ w tym kraju.

21 listopada jednostki powietrzne NATO zaatakowały lotnisko Ubdina w kontrolowanej przez Serbów części Chorwacji. Nalot ten był odpowiedzią na ataki prowadzone z tego lotniska na cele w rejonie Bihacia w Bośni i Hercegowinie.

Po zaatakowaniu dwu samolotów NATO z wyrzutni rakiet ziemia-powietrze na południe od miejscowości Otoka (północno-zachodnia Bośnia i Hercegowina), 23 listopada przeprowadzono naloty na stacje radarowe obrony przeciwlotniczej w tym regionie.

Maj 1995

25 i 26 maja siły NATO przeprowadziły naloty na składy amunicji Serbów bośniackich w Pale, w odpowiedzi na naruszanie stref zdemilitaryzowanych oraz ostrzał stref bezpieczeństwa. Około 370 żołnierzy sił pokojowych ONZ w Bośni dostało się do niewoli. Następnie byli oni wykorzystywani jako "żywe tarcze" do ochrony potencjalnych celów, co było próbą powstrzymania dalszych nalotów.

Ministrowie spraw zagranicznych państw członkowskich NATO zebrani w Noordwijk (Holandia) potępili eskalację aktów przemocy w Bośni oraz demonstrowane przez Serbów bośniackich akty wrogości przeciwko personelowi ONZ.

Czerwiec 1995

Rada Północnoatlantycka wstępnie zaaprobowała plany kierowanej przez NATO operacji ochrony wycofujących się sił ONZ. Sojusz wyraził nadzieję, że opracowane przez niego plany i przygotowania przyczynią się jednak do zagwarantowania dalszej obecności ONZ w tym regionie.

Do 18 czerwca uwolniono pozostałych pracowników ONZ, którzy byli przetrzymywani jako zakładnicy. Ewakuowane zostały oddziały sił pokojowych ONZ izolowane wcześniej w punktach odbioru broni wokół Sarajewa.

Lipiec 1995

11 lipca ONZ zwrócił się o bliskie wsparcie lotnicze NATO, które mogłoby ochronić żołnierzy sił pokojowych ONZ zagrożonych przez siły Serbów bośniackich przesuujące się w kierunku strefy bezpieczeństwa w rejonie Srebrenicy. Wskazane przez ONZ cele zostały pod jej kontrolą zaatakowane przez jednostki powietrzne NATO. Pomimo wsparcia lotniczego NATO, strefa bezpieczeństwa wokół Srebrenicy została zajęta przez siły Serbów bośniackich. Nieco później taki sam los spotkał znajdującą się w pobliżu strefę bezpieczeństwa wokół miejscowości Zepa.

25 lipca Rada Północnoatlantycka poleciła opracować wojskowe plany powstrzymania ataków na strefę bezpieczeństwa w Goraździe oraz

zezwoliła na użycie lotnictwa NATO w przypadku zagrożenia lub zaatakowania tej strefy.

Sierpień 1995

1 sierpnia Rada podjęła podobne decyzje w celu powstrzymania ataków na strefy bezpieczeństwa w Sarajewie, Bihaciu i Tuzli. 4 sierpnia samoloty NATO przeprowadziły nalot na radary obrony przeciwlotniczej Serbów chorwackich niedaleko lotniska Ubdina oraz miasta Knin w Chorwacji.

30 sierpnia samoloty NATO rozpoczęły naloty na serbskie cele wojskowe w Bośni, w odpowiedzi na przedłużające się ataki artylerii Serbów bośniackich na Sarajewo. Naloty te były wspierane przez siły szybkiego reagowania ONZ stacjonujące na górze Igman. Operacje powietrzne rozpoczęto, gdy dowódcy wojskowi ONZ ustalili, że przeprowadzony dwa dni wcześniej ostrzał mózdzierzowy Sarajewa pochodził z pozycji Serbów bośniackich.

Decyzja o rozpoczęciu operacji została podjęta wspólnie przez Głównodowodzącego Sił Sojuszniczych Europa Południowa (CINCSOUTH) oraz dowódcę sił pokojowych ONZ. Jej podstawą była rezolucja nr 836 Rady Bezpieczeństwa ONZ oraz decyzje Rady Północnoatlantyckiej z 25 lipca i 1 sierpnia 1995 r. zaaprobowane przez Sekretarza Generalnego ONZ.

Wspólnym celem NATO i ONZ było zmniejszenie zagrożenia strefy bezpieczeństwa wokół Sarajewa oraz powstrzymanie ataków na tę lub jakąkolwiek inną strefę bezpieczeństwa, doprowadzenie do wycofania ciężkiego uzbrojenia Serbów bośniackich ze strefy zdemilitaryzowanej wokół Sarajewa, zapewnienie całkowitej swobody przemieszczania się sił i personelu cywilnego ONZ oraz pracowników organizacji pozarządowych, a także zapewnienie nieograniczonego użytkowania lotniska w Sarajewie.

Wrzesień 1995

20 września dowódcy NATO i sił pokojowych ONZ stwierdzili, że Serbowie bośniaccy podporządkowali się warunkom stawianym przez ONZ i w związku z tym przerwano naloty. Dowódcy podkreślili, że jakiegokolwiek atak na Sarajewo lub inną strefę bezpieczeństwa, a także inne przypadki naruszania postanowień o strefie zdemilitaryzowanej wokół Sarajewa lub zakłócanie swobody przemieszczania się sił lub funkcjonowania lotniska, staną się przedmiotem dochodzenia i mogą być podstawą do wznowienia nalotów.

Październik 1995

4 października siły powietrzne NATO wystrzeliły trzy pociski w kierunku dwóch różnych stacji radarowych Serbów bośniackich. Atak nastąpił po namierzeniu przez radar przeciwpowietrzny samolotu NATO.

9 października jednostki powietrzne NATO zaatakowały umocnione serbskie stanowisko dowodzenia i kontroli w pobliżu Tuzli. Atak nastąpił na prośbę oddziałów pokojowych ONZ, które od dwu dni były pod ostrzałem artylerii Serbów bośniackich.

Listopad 1995

W związku z pojawieniem się rzeczywistej szansy na wprowadzenie pokoju w Bośni, Sojusz potwierdził swoją gotowość do udzielenia pomocy we wdrażaniu planu pokojowego. Przyspieszono przygotowania zmierzające do utworzenia kierowanych przez NATO sił, które miały wdrażać wojskowe aspekty porozumienia pokojowego. 21 listopada w Dayton, Ohio (USA) parafowano Bośniackie Porozumienie Pokojowe pomiędzy Republiką Bośni i Hercegowiny, Republiką Chorwacji i Federalną Republiką Jugosławii (Serbia i Czarnogóra).

Zawarcie Porozumienia Pokojowego umożliwiło Radzie Bezpieczeństwa ONZ zawieszenie sankcji (rezolucja nr 1022) oraz rozpoczęcie warunkowego i stopniowego wycofywania embarga na dostawy broni (rezolucja nr 1021).

Operacja egzekwowania sankcji przez NATO i UZE została zakończona 22 listopada 1995 r., ale zachowano możliwość jej wznowienia w przypadku niespełnienia warunków postawionych przez NATO.

Grudzień 1995

14 grudnia podpisano w Paryżu bośniackie porozumienie pokojowe.

Zakończona została operacja NATO "Zakaz Lotów", rozpoczęta w kwietniu 1993 r.

15 grudnia Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła rezolucję nr 1031, przekazującą NATO z dniem 20 grudnia zwierzchnictwo nad takimi operacjami, przyznając NATO mandat na wprowadzanie w życie wojskowych aspektów porozumienia pokojowego.

Przestrzeń powietrzna nad Bośnią i Hercegowiną była od tego czasu kontrolowana przez Siły Implementacyjne (IFOR) - patrz poniżej.

Zgodnie z rezolucją nr 1037 Rady Bezpieczeństwa ONZ, Rada Północnoatlantycka postanowiła również, że w ramach operacji "Wspólny Wysiłek" (Joint Endeavour) siły zadaniowe ONZ we wschodniej Sławonii (UNTAES) otrzymają bliskie wsparcie lotnicze od NATO.

Kontrolę przestrzeni powietrznej nad Bośnią i Hercegowiną oraz udzielanie wsparcia lotniczego UNTAES kontynuowano w ramach działalności sił SFOR, które 20 grudnia 1996 r. zastąpiły IFOR. Udzielanie bliskiego wsparcia dla UNTAES zakończyło się w styczniu 1998 r. wraz z wygaśnięciem mandatu UNTAES.

Kierowane przez NATO Siły Implementacyjne (IFOR)

Struktura dowodzenia IFOR

Zgodnie z tym, co przewidziano w Załączniku 1A do Porozumienia Pokojowego, operacja "Wspólny Wysiłek" była prowadzona przez NATO, zgodnie z politycznymi wskazówkami i pod nadzorem Rady Północnoatlantyckiej. Siły IFOR miały jednolitą strukturę dowodzenia. Całość upoważnień wojskowych spoczywała na Naczelnym Dowódcy Sojuszniczych Sił NATO Europa (SACEUR) - w tym czasie stanowisko to sprawował gen. George Joulwan. Generał George Joulwan mianował Admirala Leightona-Smitha (Głównodowodzącego Sił Sojuszniczych Europa Południowa - CINCSOUTH) na stanowisko pierwszego dowódcy IFOR w teatrze działań wojskowych (COMIFOR). W listopadzie 1996 r., gdy Kwatera Główna IFOR została przeniesiona z Sił Sojuszniczych Europa Południowa (AFSOUTH) do Sił Sojuszniczych Lądowych Europa Środkowa (LANDCENT), dowódcą IFOR w teatrze działań wojskowych został gen. Crouch. W lipcu 1997 r. zastąpił go gen. Shinseki. Szczegóły dalszego rozwoju struktury dowodzenia IFOR oraz sił, które je zastąpiły - SFOR - są podane na stronie internetowej SFOR (www.nato.int.sfor).

Najważniejsze etapy rozwoju IFOR

Wysunięte Siły Przygotowawcze liczące 2 600 żołnierzy przybyły do Bośni i Chorwacji 2 grudnia 1995 r. Ich zadaniem było stworzenie zaplecza dowodzenia, łączności i logistyki niezbędnych do przyjęcia głównej grupy około 60 tys. żołnierzy IFOR, którzy mieli być rozmieszczeni w tym rejonie. Rozmieszczanie głównych sił rozpoczęto 16 grudnia po ostatecznym przyjęciu przez Radę Północnoatlantycką Planu Operacyjnego (OPLAN) oraz po tym, jak 15 grudnia Rada Bezpieczeństwa ONZ wydała rezolucję nr 1031 zezwalającą na rozpoczęcie misji IFOR.

Przekazanie dowództwa z rąk dowódcy sił pokojowych ONZ w ręce dowódcy IFOR odbyło się 20 grudnia, 96 godzin po decyzji Rady Północnoatlantyckiej o rozmieszczeniu głównych sił. W tym dniu wszystkie

siły uczestniczące w operacji - zarówno wysłane przez państwa członkowskie NATO jak i oddelegowane przez państwa nienależące do Sojuszu - przeszły pod dowództwo i/lub kontrolę dowódcy IFOR.

Do 19 stycznia 1996 r., 30 dni po rozmieszczeniu oddziałów IFOR, strony porozumienia pokojowego wycofały swoje siły ze strefy rozgraniczającej po obu stronach linii zawieszenia broni. Do 3 lutego, 45 dni po rozmieszczeniu żołnierzy IFOR, wszystkie siły zostały wycofane z obszarów, które miały zostać wymienione. Wymiana terytorium pomiędzy bośniackimi jednostkami terytorialnymi została zakończona 19 marca (90 dni po rozmieszczeniu oddziałów IFOR) i nowe strefy rozdzielające zostały utworzone wzdłuż linii granicznych rozdzielających poszczególne jednostki terytorialne.

Zgodnie z warunkami Porozumienia Pokojowego cała broń ciężka i siły zbrojne powinny stacjonować w specjalnie wyznaczonych kwaterach lub powinny ulec demobilizacji do 18 kwietnia (czyli 120 dni od czasu rozmieszczenia żołnierzy IFOR). Był to ostatni znaczący etap przewidziany w załączniku wojskowym do porozumienia pokojowego. Problemy techniczne uniemożliwiły stronom porozumienia zakończenie w przewidzianym terminie wycofania i demobilizacji lub przekazania do wydzielonych kwater broni ciężkiej i oddziałów. Jednak dopiero do 27 czerwca 1996 r. tj. do nowego ostatecznego terminu wyznaczonego przez Naczelnego Dowódcę Sił Sojuszniczych NATO Europa (SACEUR) - zakończono operację przekazywania broni ciężkiej.

Wdrażanie cywilnych aspektów porozumienia

Pełne wdrożenie cywilnych aspektów Porozumienia Pokojowego ma również kluczowe znaczenie dla osiągnięcia trwałego pokoju w Bośni i Hercegowinie. Wprowadzając w życie wojskowe elementy porozumienia, IFOR przyczynił się do stworzenia bezpiecznych warunków sprzyjających odbudowie cywilnej i politycznej. Zapewnił także znaczące wsparcie realizacji zadań cywilnych, w granicach swojego mandatu i w ramach dostępnych środków. IFOR blisko współpracował z Biurem Wysokiego Przedstawiciela (OHR), Międzynarodowymi Policyjnymi Siłami Zadaniowymi ONZ (IPTF), Międzynarodowym Komitetem Czerwonego Krzyża (ICRC), Wysokim Komisarzem ONZ ds. Uchodźców (UNHCR), Organizacją Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), Międzynarodowym Trybunałem Kryminalnym dla byłej Jugosławii (ICTY), oraz wieloma innymi podmiotami, w tym z ponad 400 organizacjami pozarządowymi działającymi na tym obszarze. Siły IFOR udostępniały im różne udogodnienia i wsparcie, takie jak: awaryjne zakwaterowanie,

opiekę lekarską i ewakuację, remonty i odzyskiwanie pojazdów, a także pomoc w zakresie transportu, informacje i doradztwo w sprawach bezpieczeństwa oraz inne formy wsparcia logistycznego.

IFOR udzielał także szerokiego wsparcia OBWE, pomagając tej organizacji w wypełnianiu zadań związanych z przygotowaniem, nadzorowaniem i monitorowaniem wyborów, które odbyły się 14 września 1996 r. Po tych wyborach IFOR zapewnił wsparcie dla Biura Wysokiego Przedstawiciela pomagającego wszystkim stronom konfliktu w tworzeniu nowych wspólnych instytucji.

Oddziały inżynierskie IFOR wyremontowały i otworzyły do eksploatacji ponad połowę dróg w Bośni i Hercegowinie oraz odbudowały lub wyremontowały ponad 60 mostów, w tym mosty graniczne łączące ten kraj z Chorwacją. Oddziały te były zaangażowane w rozminowywanie i remonty linii kolejowych, udostępnianie lotnisk dla ruchu cywilnego, odtwarzanie sieci gazowych, elektrycznych i wodociągowych, odbudowę szkół i szpitali, a także odtwarzanie głównych węzłów telekomunikacyjnych.

Kierowane przez NATO Siły Stabilizacyjne (SFOR)

Od IFOR do SFOR

Po pokojowym przeprowadzeniu wyborów w Bośni we wrześniu 1996 r., siły IFOR z sukcesem zakończyły swoją misję. Nie ulegało jednak wątpliwości, że w regionie wiele pozostało jeszcze do zrobienia w wymiarze cywilnym, a sytuacja nadal była potencjalnie niestabilna i niebezpieczna. Tydzień po wyborach, podczas nieformalnego spotkania w norweskim mieście Bergen, ministrowie obrony NATO stwierdzili, że Sojusz powinien dokonać ponownej oceny możliwości kontynuowania prac związanych ze wspieraniem budowy bezpiecznych warunków po wygaśnięciu mandatu IFOR w grudniu 1996 r.

Miesiąc później Rada Północnoatlantycka przyjęła szczegółowe wskazania polityczne odnośnie do analizy opcji bezpieczeństwa po wygaśnięciu mandatu IFOR; analiza miała być przeprowadzona przez władze wojskowe NATO. W listopadzie i grudniu 1996 r. dwuletni plan konsolidacyjny został stworzony w Paryżu i rozbudowany w Londynie pod auspicjami Rady ds. Wprowadzania Pokoju, utworzonej na mocy porozumienia pokojowego. Na podstawie tego planu oraz własnej analizy opcji bezpieczeństwa opracowanej przez Sojusz, ministrowie spraw zagranicznych i obrony NATO doszli do wniosku, iż zredukowana

obecność wojskowa jest niezbędna do zapewnienia stabilizacji, która jest warunkiem umocnienia pokoju. Ministrowie ustalili, że NATO powinno stworzyć Siły Stabilizacyjne (SFOR). Siły te rozpoczęły działalność 20 grudnia 1996 r. - w dniu wygaśnięcia mandatu IFOR.

Rola i mandat SFOR

Zgodnie z rezolucją Rady Bezpieczeństwa nr 1088 z dnia 12 grudnia 1996 r. Siły Stabilizacyjne były upoważnione do wdrażania wojskowych aspektów Porozumienia Pokojowego, jako prawny następca IFOR. Miały działać na podstawie rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych (wprowadzanie pokoju siłą). Zasady zaangażowania przyjęte dla SFOR były takie same jak te, które obowiązywały dla IFOR, tj. umożliwiały zmasowane użycie sił, gdyby było to konieczne do wypełniania misji SFOR lub w obronie własnej.

Głównym zadaniem przydzielonym SFOR było zapewnianie bezpiecznych warunków niezbędnych do umacniania pokoju. Szczegółowe zadania przedstawiały się następująco:

- odstraszenie lub powstrzymanie prób wznowienia działań wojennych lub stwarzania nowych zagrożeń dla pokoju;
- umacnianie osiągnięć IFOR i promowanie klimatu, w którym mógłby postępować proces pokojowy;
- zapewnianie wybiórczego wsparcia organizacjom cywilnym, w miarę posiadanych możliwości.

Siły SFOR były także gotowe do udzielenia nagłej pomocy w sytuacjach awaryjnych siłom ONZ stacjonującym we wschodniej Sławonii.

Siły SFOR liczyły około 31 tysięcy żołnierzy, czyli niemal o połowę mniej niż IFOR. W warunkach ogólnego podporządkowania się postanowieniom Porozumienia z Dayton, osiągniętych podczas mandatu IFOR, mniejsze liczebnie siły mogły skoncentrować się na wdrażaniu wszystkich postanowień Załącznika 1A Porozumienia Pokojowego. Oznaczało to między innymi:

- stabilizację ówczesnych warunków bezpieczeństwa umożliwiających funkcjonowanie władz lokalnych i krajowych oraz działalność innych organizacji międzynarodowych, a także
- zapewnienie wsparcia innym agendum (wsparcie to było kierowane do wybranych organizacji i ukierunkowane na

realizację konkretnych zadań, ze względu na uszczuplenie dostępnych sił).

NATO przewidywało, że misja SFOR potrwa 18 miesięcy, przy czym po sześciu i dwunastu miesiącach miała być przeprowadzona ocena wielkości sił, tak aby umożliwić płynne przeniesienie głównego akcentu ze stabilizowania na odstraszenie, z myślą o zakończeniu misji w czerwcu 1998 r. Na podstawie oceny przeprowadzonej po sześciu miesiącach, w czerwcu 1997 r. ustalono, iż - z wyjątkiem dostosowania sił w trakcie wrześnieowych wyborów lokalnych - żadne inne istotne zmiany w zakresie liczebności i zdolności SFOR nie będą potrzebne aż do czasu, gdy Rada Północnoatlantycka - w uzgodnieniu z uczestnikami SFOR nienależącymi do NATO - dokona wszechstronnej analizy sytuacji bezpieczeństwa po wyborach w Bośni i Hercegowinie.

Struktura dowodzenia SFOR

Siły Stabilizacyjne mają ujednoczoną strukturę dowodzenia i pozostają pod kierownictwem NATO - polityczne kierownictwo i nadzór sprawowane są przez Radę Północnoatlantycką Sojuszu, jak przewidziano w Załączniku 1A do Porozumienia Pokojowego. Całościowe dowództwo wojskowe spoczywa w rękach Naczelnego Dowódcy Sił Sojuszniczych NATO Europa (SACEUR).

Udział państw nienależących do NATO

Podobnie jak w przypadku IFOR, wszystkie państwa członkowskie NATO posiadające siły zbrojne oddelegowały swoje oddziały do SFOR. Islandia - jedyny członek NATO nieposiadający sił zbrojnych - zapewniła wsparcie medyczne. Wszystkie 18 państw nienależących do NATO, które wysłały swoje siły do IFOR, wzięły także udział w tworzeniu SFOR. Były to: Albania, Austria, Bułgaria, Estonia, Finlandia, Litwa, Łotwa, Polska, Republika Czeska, Rosja, Rumunia, Szwecja, Węgry i Ukraina - uczestniczące w programie PdP - oraz Egipt², Jordania², Malezja i Maroko². Do SFOR weszły także siły czterech państw nieuczestniczących w IFOR: Argentyna, Irlandia, Słowacja i Słowenia. W sumie w operacji tej uczestniczą siły 22 państw nienależących do NATO.

Siły państw nienależących do NATO zostały włączone w działania operacyjne na tych samych zasadach co siły państw członkowskich. Specjalne ustalenia dotyczą jedynie udziału w SFOR wojsk rosyjskich, ale

2 Uczestnicy Dialogu Śródziemnomorskiego NATO.

generalnie rzecz biorąc wszystkie jednostki otrzymują rozkazy od dowódcy SFOR za pośrednictwem ośrodków dowodzenia wielonarodowych dywizji. Personel Kwatery Głównej SFOR w Sarajewie składa się z 25 państw - zarówno członków NATO jak i nienależących do Sojuszu.

Państwa uczestniczące w operacji i nienależące do NATO mają oficerów łącznikowych w SHAPE i biorą udział w planowaniu operacji oraz tworzeniu potrzebnych sił, za pośrednictwem Międzynarodowego Centrum Koordynacyjnego. W ośrodkach dowodzenia NATO państwa pozostające poza Sojuszem i uczestniczące w tej operacji są konsultowane w najważniejszych sprawach i mają możliwość wyrażania swoich poglądów lub przyłączania się do decyzji Rady Północnoatlantyckiej. Główny mechanizm konsultacji politycznych pomiędzy państwami udostępniającymi swoje siły nazywano "NAC+N" (obecnie nosi on nazwę "EAPC (SFOR)") - są to spotkania Rady Północnoatlantyckiej z państwami nienależącymi do Sojuszu, a udostępniającymi siły na potrzeby tej operacji. Konsultacje z państwami nienależącymi do NATO prowadzono także podczas posiedzeń Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC) oraz na forum Grupy Koordynowania Polityki w formacie SFOR.

Uczestnictwo państw nienależących do NATO nie tylko przyczynia się do realizacji zadań SFOR, ale ma także szersze znaczenie. Wyposaża siły państw partnerskich w praktyczne doświadczenie w prowadzeniu wspólnych operacji z wojskami NATO oraz pokazuje, że państwa sprzymierzone i nienależące do Sojuszu mogą ściśle współpracować ze sobą w ramach operacji kierowanej przez NATO, dla dobra pokoju. Szeroko oddziałuje to na cały region i przyczynia się do wzmocnienia bezpieczeństwa w całej Europie i poza jej granicami.

Aspekty cywilne

Pełne wdrożenie cywilnych aspektów porozumienia pokojowego nadal ma kluczowe znaczenie dla budowania podstaw trwałego pokoju. Podobnie jak Siły Implementacyjne, Siły Stabilizacyjne wspierają realizację cywilnych zadań, jednak ze względu na uszczuplenie dostępnych sił, musiały określić priorytety i poświęcać uwagę jedynie wybranym sprawom.

Zgodnie z poleceniem Rady Północnoatlantyckiej, SFOR zapewnił bezpieczne warunki do przeprowadzenia wyborów lokalnych, które odbyły się we wrześniu 1997 r. Udzielał OBWE także innych form wsparcia w przygotowaniu i prowadzeniu tych wyborów. Wspierał wysiłki OBWE zmierzające do wspomaganiania zainteresowanych stron we wdrażaniu porozumień osiągniętych w ramach środków budowy zaufania i

bezpieczeństwa oraz subregionalnej kontroli zbrojeń. Porozumienia w drugim z wymienionych obszarów ograniczają poziomy uzbrojenia dostępne dla poszczególnych stron, tak aby wyeliminować niebezpieczeństwo subregionalnego wyścigu zbrojeń i doprowadzić do ogólnej redukcji ciężkiego uzbrojenia w regionie.

Bezpośrednia pomoc dla Biura Wysokiego Przedstawiciela (OHR) polega przede wszystkim na udostępnieniu wiedzy i doświadczenia technicznego oraz wsparcia w zakresie telekomunikacji i inżynierii, transportu powietrznego oraz sprzętu i zasobów informatycznych. Pomoc tego rodzaju udzielana jest na rutynowych zasadach.

SFOR nadal wspiera UNHCR w wypełnianiu jego zadań związanych z zapewnieniem warunków powrotu uchodźców i osób przesiedlonych. SFOR pomaga wdrażać procedury ułatwiające powrót uchodźców i przesiedleńców do strefy rozgraniczającej, wynegocjowane w gronie różnych zainteresowanych organizacji oraz stron porozumienia pokojowego, np. nie dopuszczając na teren tej strefy żadnego uzbrojenia, poza własnym. SFOR udziela pomocy UNHCR, przeprowadzając ocenę infrastruktury, warunków mieszkaniowych oraz czynników ekonomicznych i społecznych w ponad 80 miastach. Zebrane informacje są następnie udostępniane Centrum Informacji o Repatriacjach, gdzie są wykorzystywane do prowadzenia bazy danych o projektach związanych z porozumieniami o powrocie uchodźców i osób przesiedlonych.

Podobnie jak poprzedzający go IFOR, SFOR ściśle współpracuje z Międzynarodowymi Policyjnymi Siłami Zadaniowymi ONZ (IPTF) w dziedzinie obserwacji, łączności i transportu, a także zapewnia bezpieczny przebieg działań IPTF. Zespół SFOR ds. egzekucji przepisów prawnych zapewnia IPTF pomoc techniczną oraz wspomaga działania IPTF w zakresie ustanawiania punktów kontrolnych. SFOR wspiera także wprowadzanie w życie przepisów Porozumienia Arbitrażowego z Brcka zawartego 15 lutego 1997 r. Działania SFOR polegają na zapewnieniu bezpieczeństwa w samym mieście i jego okolicy oraz wspieraniu Kontrolera Porozumienia z Brcka, IPTF, UNHCR i innych agend zaangażowanych w wypełnianie postanowień porozumienia.

Pomoc dla Międzynarodowego Trybunału Kryminalnego dla byłej Jugosławii (Trybunał Haski) udzielana wcześniej przez IFOR, jest kontynuowana przez SFOR. Obejmuje ona zapewnienie bezpieczeństwa i udzielenie logistycznego wsparcia zespołom dochodzeniowym Trybunału Haskiego oraz obserwację i naziemne patrolowanie terenów, gdzie istnieje prawdopodobieństwo odnalezienia masowych grobów. Rada Północnoatlantycka upoważniła SFOR do zatrzymywania i przekazywania w ręce Trybunału Haskiego osób podejrzanych o dokonanie zbrodni

wojennych, jeśli jednostki SFOR natkną się na takie osoby. Pewna liczba takich osób została rzeczywiście zatrzymana i przekazana pod jurysdykcję Trybunału Haskiego. Kilka podejrzanych osób dobrowolnie oddało się w ręce sprawiedliwości.

Wdrażanie cywilnych postanowień porozumienia pokojowego jest wspierane przez lokalne oddziały oraz Cywilno-Wojskowy Zespół Zadaniowy SFOR (CMTF). Siedziba CMTF mieści się w Sarajewie i zatrudnia około 350 wojskowych. Początkowo byli to przede wszystkim rezerwiści amerykańskich wojsk lądowych, ale z biegiem czasu CMTF stała się w rzeczywisty sposób bardziej międzynarodowa. Personel CMTF dysponuje cywilnymi umiejętnościami na średnim i wysokim szczeblu w dwudziestu funkcjonalnych obszarach, włączając prawo, ekonomię i finanse, rolnictwo, przemysł, handel i biznes, inżynierię budowlaną, transport, mieszkalnictwo, służby socjalne (szkolnictwo, publiczna służba zdrowia itp.), sprawy kulturalne, administrację państwową, zarządzanie i nauki polityczne.

WSPOMAGANIE PROCESU POKOJOWEGO W BOŚNI I HERCEGOWINIE

Kontynuacja międzynarodowej obecności wojskowej nadzorowanej przez NATO

W grudniu 1997 r. ministrowie spraw zagranicznych i obrony NATO podjęli szereg dodatkowych decyzji związanych z wprowadzaniem w życie Porozumienia Pokojowego w Bośni i Hercegowinie. Ministrowie uznali kruchość pokoju, pomimo pozytywnych osiągnięć w kilku dziedzinach, i w związku z tym ponownie wyrazili wolę NATO stworzenia jednolitego, demokratycznego i wielonarodowego państwa. Z uznaniem przyjęli działania Biura Wysokiego Przedstawiciela ONZ w Bośni zmierzające do przyspieszenia wdrażania postanowień porozumienia pokojowego - Biuro wykorzystywało swój cały autorytet do promowania rozwiązywania problemów i podejmowało wiążące decyzje w kwestiach wskazanych przez Radę ds. Wdrażania Porozumień Pokojowych. Rada Północnoatlantycka wyciągnęła również wnioski z coraz powszechniejszej wspólnej opinii pojawiającej się w Radzie ds. Wdrażania Porozumień Pokojowych i poza nią, odnośnie do potrzeby kontynuowania obecności wojskowej po wygaśnięciu mandatu SFOR. W związku z tym Rada Północnoatlantycka zwróciła się do władz wojskowych Sojuszu o przedstawienie stosownych opcji.

20 lutego 1998 r. Rada wydała oświadczenie, iż NATO będzie przygotowane do zorganizowania i poprowadzenia wielonarodowych sił w Bośni i Hercegowinie po zakończeniu ówczesnego mandatu SFOR w czerwcu 1998 r., pod warunkiem przyznania niezbędnego mandatu przez Organizację Narodów Zjednoczonych. W związku z tym Rada Północnoatlantycka poleciła władzom wojskowym Sojuszu rozpoczęcie opracowywania niezbędnych planów.

Te nowe siły miały zachować nazwę "SFOR" i działać na podobnych zasadach w celu niedopuszczenia do wznowienia wrogich działań oraz udzielania pomocy w kształtowaniu warunków niezbędnych do wdrażania cywilnych aspektów Porozumienia Pokojowego. Jednocześnie Rada przewidywała realizację stopniowej strategii obejmującej regularne przeglądy poziomów sił i ich postępującą redukcję, w miarę jak możliwe będzie przekazywanie odpowiedzialności kompetentnym wspólnym instytucjom, władzom cywilnym i podmiotom międzynarodowym.

Wobec - ogólnie rzecz biorąc - stabilnej sytuacji w Bośni i Hercegowinie, jesienią 1999 r. Rada Północnoatlantycka zleciła władzom wojskowym Sojuszu restrukturyzację i ograniczenie liczebności Sił Stabilizacyjnych. W związku z tym poziomy sił zostały zredukowane do około 23 tys. żołnierzy. Siły te są tworzone przez siedemnaście państw członkowskich i siedemnaście państw spoza Sojuszu - w tym dwanaście państw należących do Partnerstwa dla Pokoju oraz Rosję, która zapewnia kontyngent liczący 1 200 osób. W przewidywalnej przyszłości obecność SFOR będzie potrzebna jako gwarant bezpiecznych warunków oraz czynnik wspierający ugruntowanie odbudowy cywilnej.

Niemniej jednak, pewne zachęcające znaki świadczą o postępach w tej dziedzinie. Powroty uchodźców - w szczególności spontaniczne - nasiliły się w latach 1999 - 2000, co odzwierciedlało rosnące zaufanie ludzi i ich wiarę w możliwość względnie bezpiecznego powrotu do swoich dawnych domów i wiosek. Co więcej wyniki wyborów lokalnych w kwietniu 2000 r. wykazały zmniejszone wsparcie dla partii nacjonalistycznych i pewien wzrost różnicowania politycznego. Kolejnym wydarzeniem, które przyczyniło się do wzrostu stabilności była pokojowa demilitaryzacja Brcka.

Pomimo tych pozytywnych czynników, podczas posiedzenia Rady ds. Wdrażania Porozumień Pokojowych w Brukseli w maju 2000 r. wyrażone zostało niezadowolenie z tempa wprowadzania w życie cywilnych aspektów porozumienia pokojowego oraz z faktu, że - pomimo upływu pięciu lat - w kluczowych obszarach nie udało się osiągnąć większego postępu. Rada ds. Wdrażania Porozumień Pokojowych określiła trzy priorytetowe obszary: pogłębienie reformy gospodarczej; przyśpieszenie

powrotu osób przesiedlonych i uchodźców; a także promowanie wspólnych instytucji, które będą ponosić odpowiedzialność zgodnie z zasadami demokracji.

W ramach tego procesu Rada Północnoatlantycka obarczyła SFOR odpowiedzialnością za zapewnienie wskazówek i doradztwa Stałemu Komitetowi Wojskowemu (SCMM). Dalsze informacje o roli SCMM są podane w następnjej części niniejszego opracowania.

11 listopada 2000 r. w Bośni i Hercegowinie odbyły się wybory. Rząd państwowy ostatecznie ukonstytuował się 22 lutego 2001 r. Tworzyło go kilka umiarkowanych partii, które wspólnie powołały do życia Sojusz na rzecz Zmian. Był to pierwszy rząd, w którego skład nie weszły najważniejsze partie nacjonalistyczne reprezentujące trzy grupy narodowościowe w tym kraju.

Wspólne działania w sferze bezpieczeństwa

W grudniu 1997 r. poza podjęciem decyzji odnoszących się do SFOR, Rada Północnoatlantycka zainicjowała szereg przedsięwzięć pod nazwą Wspólne Działania w sferze Bezpieczeństwa. Znacznie różnią się one od działań SFOR, których celem było zapewnienie podporządkowania się wszystkich stron aspektom wojskowym Porozumienia Pokojowego z Dayton. Wspólne Działania w sferze Bezpieczeństwa mają natomiast na celu promowanie zaufania i współpracy pomiędzy siłami zbrojnymi Bośni i Hercegowiny oraz popieranie rozwoju praktyk demokratycznych i zachęcanie do budowy centralnych mechanizmów w sferze obronności, takich jak Stały Komitet Wojskowy (SCMM).

Początkowy program Wspólnych Działań w sferze Bezpieczeństwa przyjęty przez Radę Północnoatlantycką obejmował stworzenie kursów dla wojskowych i cywilnych osób odpowiedzialnych za obronność w Bośni i Hercegowinie. Kursy te są organizowane w szkole NATO w Oberammergau w Niemczech. Promują pojednanie, dialog i wzajemne zrozumienie pomiędzy frakcjami, które dawniej toczyły ze sobą wojny, w obrębie trzech jednostek terytorialnych tworzących wspólne państwo i reprezentujących je partii. Program kursów obejmował także wizyty i seminaria umożliwiające osobom oficjalnie odpowiedzialnym za obronę w Bośni i Hercegowinie zapoznanie się z NATO i głębsze zrozumienie roli wspólnoty międzynarodowej w tworzeniu podstaw przyszłego pokoju i stabilności w ich państwie. Dodatkowo podjęto ocenę możliwości NATO w zakresie optymalnego udzielenia pomocy rządowi w Bośni i Hercegowinie w doprowadzaniu centralnej instytucji odpowiedzialnej za obronność - SCMM - do stanu pełnej efektywności.

SCMM jest jedną ze wspólnych instytucji powołanych na mocy Porozumienia Pokojowego z Dayton i odpowiada za koordynację działania sił zbrojnych Bośni i Hercegowiny. Składa się z prezydentów trzech grup etnicznych funkcjonujących w obrębie tego państwa, to jest: bośniackich Chorwatów, bośniackich Muzułmanów i bośniackich Serbów; ministrów obrony i szefów obrony Federacji Bośniacko-Chorwackiej oraz Republiki Serbskiej; a także przedstawicieli wspomnianych grup etnicznych i obserwatorów międzynarodowych. Dodatkowym organem SCMM jest sekretariat. Funkcjonowanie SCMM ma silne wsparcie ze strony NATO. Rośnie jego znaczenie w kierowaniu obronnością na szczeblu krajowym.

Wspólne Działania w sferze Bezpieczeństwa są sponsorowane przez NATO. Koordynuje je SCMM, powołując do tej instytucji przedstawicieli narodowych: zarówno z Federacji Bośniacko-Chorwackiej oraz Republiki Serbskiej jak i z trzech wspomnianych grup etnicznych. Kursy dotyczą współpracy w zakresie bezpieczeństwa. Zarówno uczestnicy, jak i organizatorzy oceniają je pozytywnie. Nie tracąc z pola widzenia swoich pierwotnych celów, Program Współpracy w dziedzinie Bezpieczeństwa (SCP) w coraz większym stopniu skupia się na bardziej konkretnych celach. W ramach tego Programu NATO pomaga Bośni i Hercegowinie między innymi w realizacji zadań określonych w Planie Prac sporządzonym przez Radę ds. Wdrażania Porozumień Pokojowych w maju 2000 r. Zadania te - podejmowane we współpracy z innymi organizacjami międzynarodowymi - obejmują restrukturyzację sił zbrojnych poszczególnych jednostek terytorialnych, wzmocnienie wspólnych instytucji obronnych oraz tworzenie polityki obronnej wspólnej dla całego państwa.

Redukcja sił zbrojnych reprezentujących jednostki terytorialne (EAF)

Po 15-procentowej redukcji swoich stanów, dokonanej w 1999 r., siły zbrojne reprezentujące poszczególne jednostki terytorialne miały do końca 2000 r. ponownie o 15 % zredukować liczbę żołnierzy w służbie czynnej. SFOR monitoruje tę sytuację i współpracuje z dowódcami poszczególnych sił zbrojnych w zakresie wypracowania wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony, tak aby przyszła struktura poszczególnych sił zbrojnych była uzasadniona pod względem ekonomicznym i spełniała wymogi bezpieczeństwa.

Odbiór uzbrojenia (Operation HARVEST)

W 1998 r. SFOR rozpoczął odbieranie i niszczenie niezarejestrowanego uzbrojenia i amunicji znajdujących się w prywatnych rękach, co miało

zwiększyć ogólne bezpieczeństwo obywateli i przyczynić się do wzrostu zaufania niezbędnego do realizacji procesu pokojowego. Od czasu rozpoczęcia tej operacji zebrano około 11 tys. sztuk uzbrojenia, 10 tys. min i 35 tys. granatów ręcznych, a także 3,7 mln sztuk amunicji (2,8 mln w roku 1999 i 0,9 mln w 2000 r.), zasadniczo redukując zagrożenie stwarzane dla ludności miejscowej. Celem Projektu Żniwa 2000 (Project Harvest 2000) było wykorzystanie sukcesu prac podejmowanych w 1999 r. poprzez przeniesienie odpowiedzialności za odbieranie uzbrojenia i amunicji na władze krajowe i ich siły zbrojne. Operacja ta była kontynuowana w roku 2001.

Zbrodnie wojenne i przestępcy wojenni

Stawianie przed sądem osób podejrzanych o popełnienie zbrodni wojennych należy do prerogatyw władz państwowych. Niemniej jednak SFOR zapewnia bezpieczeństwo i wsparcie logistyczne zespołom śledczym Międzynarodowego Trybunału Kryminalnego dla byłej Jugosławii (Trybunału Haskiego), a także prowadzi obserwacje i naziemne patrolowanie miejsc wskazanych jako prawdopodobne masowe mogiły. Od roku 1996 siły NATO podjęły działania związane z zatrzymaniem i przekazaniem do Hagi 37 osób podejrzanych o dokonanie zbrodni wojennych.

Kontrola wyższych warstw przestrzeni powietrznej

Zgodnie z Porozumieniem Pokojowym z Dayton, SFOR odpowiada za unormowanie ruchu w przestrzeni powietrznej nad Bośnią i Hercegowiną poprzez zapewnienie stabilnych, bezpiecznych i trwałych warunków, które ostatecznie miały umożliwić przywrócenie cywilnej kontroli nad przestrzenią powietrzną. Znaczący krok w tym kierunku został uczyniony w styczniu 2000 roku, kiedy przywrócono cywilną kontrolę nad wyższymi warstwami przestrzeni powietrznej nad Bośnią i Hercegowiną. Plany obejmowały ograniczenie liczby wojskowych operacji lotniczych Sojuszu, tak aby umożliwić normalizację warunków w średniej warstwie przestrzeni powietrznej, a następnie do końca 2001 roku doprowadzić do pełnej normalizacji warunków w całej przestrzeni powietrznej w tym regionie.

UNHCR - uchodźcy i osoby przesiedlone

Od listopada 1995 r. warunki bezpieczeństwa zapewniane przez SFOR umożliwiły powrót ponad 723 tys. osób (368 tys. uchodźców i 355 tys. przesiedleńców). Kluczowe znaczenie w tym aspekcie miało mieć skuteczne wymuszenie przestrzegania prawa własności. Do grudnia 2000 r.

odnotowano 51,5 tys. przypadków ponownego wejścia w posiadanie domów i mieszkań przez osoby, które uprzednio były ich właścicielami. Niemniej jednak tempo tych zmian pozostaje wolne i w opisywanym okresie rozpatrzono jedynie 21 proc. wniosków o przywrócenie praw własności złożonych w Komisji ds. Roszczeń Odszkodowawczych (CRPC).

ROLA NATO W ROZWIĄZYWANIU KONFLIKTU W KOSOWIE

Tło konfliktu

Kosowo leży w południowej Serbii i zamieszkiwane jest przez mieszaną ludność, z której większość stanowią Albańczycy. Region ten cieszył się wysokim poziomem autonomii wewnątrz byłej Jugosławii aż do 1989 r., kiedy to przywódca Serbów, Slobodan Milošević zmienił status regionu, pozbawiając go autonomii i ustanawiając nad nim bezpośrednią kontrolę Belgradu. Kosowscy Albańczycy zdecydowanie sprzeciwili się temu posunięciu.

W ciągu 1998 roku otwarty konflikt pomiędzy serbskimi siłami zbrojnymi i policją, a albańską ludnością Kosowa doprowadził do śmierci ponad 1500 kosowskich Albańczyków i zmusił 400 tys. osób do opuszczenia swoich domów. Wspólnota międzynarodowa była ogromnie zaniepokojona eskalacją konfliktu i jego humanitarnymi konsekwencjami, a także groźbą rozprzestrzenienia się konfliktu na inne kraje. Źródłem niepokoju była także postawa prezydenta Milošewicia, który lekceważył dyplomatyczne wysiłki zmierzające do pokojowego rozwiązania kryzysu oraz destabilizująca rola bojówek organizowanych przez kosowskich Albańczyków.

28 maja 1998 r. Rada Północnoatlantycka obradująca na szczepku ministrów spraw zagranicznych określiła dwa główne cele NATO w odniesieniu do kryzysu w Kosowie, a mianowicie:

- pomoc w osiągnięciu pokojowego rozwiązania konfliktu poprzez włączanie się w reakcje wspólnoty międzynarodowej; a także
- promowanie stabilności i bezpieczeństwa w sąsiednich krajach, a w szczególności w Albanii i byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii³.

3 Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą.

12 czerwca 1998 r. Rada Północnoatlantycka obradująca na szczelbu ministrów obrony zleciła przeprowadzenie oceny możliwych środków, które mogą być podjęte przez NATO w odniesieniu do rozwijającego się kryzysu w Kosowie. W ten sposób doprowadzono do rozważania bardzo wielu możliwych opcji.

13 października 1998 r., w związku z pogorszeniem się sytuacji, Rada NATO wydała rozkazy o aktywizacji sił zbrojnych upoważniające do podjęcia nalotów powietrznych. To posunięcie miało wesprzeć wysiłki dyplomatyczne skłaniające reżim Miloszewicia do wycofania swoich sił z Kosowa, nawiązania współpracy zmierzającej do zakończenia aktów przemocy oraz ułatwienia powrotu uchodźców. W ostatniej chwili, w wyniku kolejnych inicjatyw dyplomatycznych NATO i przedstawiciele amerykańskich, prezydent Miloszewić zgodził się podporządkować ustaleniom i naloty powietrzne zostały odwołane.

Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1199 wyrażała między innymi głębokie zaniepokojenie w związku z nadmiernym użyciem siły przez serbskie służby porządkowe i armię jugosłowiańską oraz wzywała obie strony konfliktu do zawieszenia broni. Zgodnie z duchem tej rezolucji, określono limity liczebności serbskich sił w Kosowie oraz ustalono zakres ich działania, co było wynikiem oddzielnego porozumienia zawartego z rządem serbskim.

Dodatkowo ustalono, że Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) powoła do życia Misję Weryfikacyjną w Kosowie (KVM), która miała obserwować przestrzeganie porozumienia na lądzie. NATO miało w ramach swojej misji prowadzić obserwacje powietrzne. Stworzenie tych dwóch misji zostało zaakceptowane przez Radę Bezpieczeństwa ONZ w rezolucji nr 1203. W obserwacjach powietrznych zgodziło się uczestniczyć kilka państw nienależących do NATO.

Wspierając wysiłki OBWE, Sojusz powołał do życia specjalne wojskowe siły zadaniowe, które miały asystować w awaryjnej ewakuacji personelu Kosowskiej Misji Weryfikacyjnej, gdyby odnowienie się konfliktu postawiło ich w sytuacji zagrożenia. Wspomniane siły zadaniowe zostały rozmieszczone w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii⁴ i znajdowały się pod ogólnym kierownictwem Naczelnego Dowódcy Sił Sprzymierzonych NATO Europa.

Pomimo podjęcia tych kroków, sytuacja w Kosowie ponownie zaogniła się na początku 1999 roku, co było wynikiem pewnej liczby prowokacji dokonywanych przez obie strony oraz użycia nadmiernej i nieproporcjonalnej siły przez serbską armię i specjalne siły policyjne.

4 Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą.

Niektóre z tych incydentów zostały załagodzone poprzez wysiłki mediacyjne członków misji weryfikacyjnej OBWE, jednak w połowie stycznia sytuacja uległa dalszemu pogorszeniu w związku z nasileniem się ofensywy serbskiej przeciwko kosowskim Albańczykom.

Wznowione zostały międzynarodowe wysiłki zmierzające do nadania nowego politycznego impulsu próbom poszukiwania pokojowego rozwiązania konfliktu. Grupa Kontaktowa składająca się z przedstawicieli sześciu państw⁵, powołana do życia w 1992 r. podczas Londyńskiej Konferencji na temat byłej Jugosławii, zebrała się 29 stycznia. Postanowiono wówczas o pilnym podjęciu negocjacji angażujących strony konfliktu, co miało być częścią międzynarodowych wysiłków mediacyjnych.

NATO wspierało i promowało wysiłki grupy kontaktowej, wyrażając 30 stycznia zgodę na przeprowadzenie w razie potrzeby nalotów powietrznych oraz wydając formalne ostrzeżenie skierowane do obu stron konfliktu. Kulminacją tych skoncentrowanych inicjatyw było podjęcie wstępnych negocjacji w Rambouillet niedaleko Paryża, w dniach 6-23 lutego, których kontynuacją była druga runda negocjacji w Paryżu, w dniach 15-18 marca. Pod koniec drugiej rundy negocjacji delegacja kosowskich Albańczyków podpisała zaproponowane porozumienie pokojowe, jednak rozmowy zostały zerwane z powodu braku podpisu delegacji serbskiej.

Natychmiast po tym serbskie wojsko i policja nasiliły swoje działania przeciwko ludności Kosowa pochodzenia albańskiego, wprowadzając w ten region dodatkową liczbę żołnierzy i czołgów, co było jawnym łamaniem porozumienia zawartego w październiku poprzedniego roku. Dziesiątki tysięcy osób zaczęło porzucać swoje domy w obliczu tej systematycznej ofensywy.

20 marca Kosowska Misja Weryfikacyjna została wycofana z tego regionu wobec oporu sił serbskich uniemożliwiającego dalsze wypełnianie powierzonych jej zadań. Ambasador USA Richard Holbrooke poleciał do Belgradu, podejmując ostatnią próbę przekonania prezydenta Miloszewicia do zaprzestania ataków na kosowskich Albańczyków pod groźbą natychmiastowego podjęcia natowskich nalotów powietrznych. Miloszewić odmówił podporządkowania się tym ustaleniom i 23 marca wydany został rozkaz o rozpoczęciu nalotów, w ramach operacji sił sprzymierzonych (Operation Allied Force).

5 Francja, Niemcy, Rosja, Wielka Brytania, Włochy i Stany Zjednoczone.

Cele NATO

Cele NATO w odniesieniu do konfliktu w Kosowie były przedstawione w oświadczeniu wydanym podczas nadzwyczajnego posiedzenia Rady Północnoatlantyckiej, które odbyło się 12 kwietnia 1999 r. w siedzibie NATO. 23 kwietnia 1999 roku przywódcy państw i rządów zebrani w Waszyngtonie potwierdzili, że celem Sojuszu jest:

- możliwe do weryfikacji zaprzestanie wszystkich działań wojennych i natychmiastowe zakończenie aktów przemocy i represji;
- wycofanie z Kosowa sił wojskowych, policyjnych i paramilitarnych;
- stacjonowanie w Kosowie sił międzynarodowych;
- bezwarunkowy i bezpieczny powrót wszystkich uchodźców i osób przesiedlonych oraz nieograniczony dostęp do nich organizacji zajmujących się niesieniem pomocy humanitarnej;
- stworzenie politycznych ram porozumienia w Kosowie zgodnie z układami z Rambouillet oraz w zgodzie z prawem międzynarodowym i Kartą Narodów Zjednoczonych.

Przez cały czas trwania konfliktu osiągnięcie tych celów, w połączeniu ze środkami zapewniającymi ich pełną realizację, było postrzegane przez Sojusz jako wstępny i konieczny warunek zakończenia aktów przemocy i położenia kresu cierpieniom w Kosowie.

10 czerwca 1999 r., po zakończeniu kampanii powietrznej trwającej 77 dni, Sekretarz Generalny NATO Javier Solana ogłosił, że wydał generałowi Wesley'owi Clarkowi, Naczelnemu Dowódcy Sojusznicznych Sił Zbrojnych NATO Europa instrukcję zawieszenia kampanii powietrznej NATO. Decyzja ta została podjęta po konsultacjach z Radą Północnoatlantycką oraz po uzyskaniu od gen. Clarka potwierdzenia o rozpoczęciu pełnego wycofywania sił jugosłowiańskich z Kosowa.

Wspomniane wycofanie sił było zgodne z wojskowym porozumieniem technicznym zawartym pomiędzy NATO a Federalną Republiką Jugosławii wieczorem 9 czerwca. W imieniu Sojuszu porozumienie to podpisał generał broni Sir Michael Jackson, a w imieniu armii jugosłowiańskiej generał - pułkownik Svetozar Marjanović. Trzecim sygnatariuszem był generał broni Obrad Stevanović z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, który podpisał porozumienie w imieniu rządów Federalnej Republiki Jugosławii i Republiki Serbii. Wycofanie sił jugosłowiańskich z Kosowa było również zgodne z porozumieniem zawartym 3 czerwca pomiędzy Federalną Republiką Jugosławii a specjalnymi wysłannikami

Unii Europejskiej i Rosji (byli nimi prezydent Finlandii Martti Ahtisaari i Wiktor Czernomyrdin - były premier Rosji).

10 czerwca Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła rezolucję nr 1244, w której powitano przyjęcie przez Federalną Republikę Jugosławii zasad politycznego rozwiązania kryzysu w Kosowie, w tym zgodę Federalnej Republiki Jugosławii na natychmiastowe zakończenie aktów przemocy i szybkie wycofanie sił wojskowych, policyjnych i paramilitarnych. Rezolucja ta została przyjęta 14 głosami za, z jednym głosem wstrzymującym się (Chiny). Jej główną treścią była decyzja Rady Bezpieczeństwa o ustanowieniu międzynarodowej obecności jednostek cywilnych i sił bezpieczeństwa w Kosowie pod auspicjami Narodów Zjednoczonych.

Zgodnie z rozdziałem VII Karty Narodów Zjednoczonych, Rada Bezpieczeństwa postanowiła, że polityczne rozwiązanie kryzysu będzie oparte na ogólnych zasadach przyjętych 6 maja przez ministrów spraw zagranicznych grupy siedmiu najbardziej uprzemysłowionych państw i Federacji Rosyjskiej (G 8). Rozwiązanie to miało być także zgodne z zasadami zawartymi w dokumencie zaprezentowanym w Belgradzie przez prezydenta Finlandii i specjalnego przedstawiciela Federacji Rosyjskiej. Dokument ten został 3 czerwca zaakceptowany przez rząd Federalnej Republiki Jugosławii. Zarówno dokument G-8, jak i układ zaakceptowany przez rząd jugosłowiański zostały włączone jako załączniki do wspomnianej rezolucji.

Zasady rozwiązania pokojowego obejmowały między innymi: natychmiastowe i możliwe do sprawdzenia położenie kresu aktom przemocy i represji w Kosowie; wycofanie sił wojskowych, policyjnych i paramilitarnych Federalnej Republiki Jugosławii; zapewnienie skutecznej międzynarodowej obecności służb cywilnych i sił bezpieczeństwa, ze znacznym udziałem NATO w siłach bezpieczeństwa i ujednoliconej strukturze dowodzenia i kontroli; stworzenie tymczasowej administracji; bezpieczny i swobodny powrót wszystkich uchodźców; proces polityczny zapewniający znaczący poziom samorządności; rozbrojenie Armii Wyzwolenia Kosowa oraz wszechstronną troskę o gospodarczy rozwój regionu dotychczas objętego kryzysem.

Rada Bezpieczeństwa upoważniła państwa członkowskie oraz odpowiednie organizacje międzynarodowe do ustanowienia międzynarodowej obecności sił bezpieczeństwa i postanowiła, że zakres odpowiedzialności tych sił będzie obejmował odstraszenie prób wznowienia wrogich aktów, rozbrojenie Armii Wyzwolenia Kosowa i stworzenie bezpiecznych warunków powrotu uchodźców oraz działalności międzynarodowych służb cywilnych. Rada Bezpieczeństwa upoważniła również Sekretarza Generalnego ONZ do ustanowienia międzynarodowej

obecności służb cywilnych i zwróciła się do niego z prośbą o wyznaczenie specjalnego przedstawiciela, który miał kontrolować wdrażanie tych postanowień.

Po przyjęciu rezolucji Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych nr 1244, generał Jackson - wyznaczony na stanowisko głównodowodzącego tworzonych sił i działający na podstawie instrukcji Rady Północnoatlantyckiej - podjął natychmiastowe przygotowania do bardzo szybkiego rozmieszczenia sił bezpieczeństwa obdarzonych mandatem Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych.

Kierowane przez NATO Międzynarodowe Siły Pokojowe w Kosowie (KFOR)

Pierwsze jednostki KFOR weszły do Kosowa 12 czerwca 1999 r. Jak uzgodniono w ramach Wojskowego Porozumienia Technicznego, rozmieszczenie tych sił było zsynchronizowane z wycofywaniem z Kosowa sił serbskich. Do 20 czerwca zakończone zostało wycofywanie sił serbskich oraz do końca wykonano wstępne zadania KFOR związane z rozmieszczaniem sił.

W maksymalnym składzie KFOR obejmował 50 tys. osób personelu. W KFOR uczestniczyły siły wszystkich 19 państw członkowskich NATO oraz 20 państw spoza Sojuszu - wśród nich z 16 państw należących do Partnerstwa dla Pokoju, w tym kontyngent rosyjski liczący 3,2 tys. osób. Wszystkie te siły były podporządkowane ujednoczonej strukturze dowodzenia i kontroli.

Również 20 czerwca Sekretarz Generalny NATO ogłosił formalne zakończenie kampanii nalotów powietrznych - zgodnie z postanowieniami Wojskowego Porozumienia Technicznego. Decyzja ta została podjęta po otrzymaniu zapewnienia od Naczelnego Dowódcy Sojuszniczych Sił NATO Europa o opuszczeniu Kosowa przez serbskie siły bezpieczeństwa.

Przez cały czas trwania kryzysu, NATO odgrywało wiodącą rolę w wysiłkach humanitarnych zmierzających do złagodzenia cierpień wielu tysięcy uchodźców zmuszonych do opuszczenia Kosowa w wyniku serbskiej kampanii czystek etnicznych. W byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii⁶ oddziały NATO zbudowały obozy dla uchodźców, centra przyjmowania uchodźców i stacje awaryjnego dożywiania, a także przetransportowały wiele set ton pomocy humanitarnej kierowanej do osób znajdujących się w potrzebie. W Albanii NATO rozmieściło znaczące siły, które miały zapewnić podobne formy pomocy oraz wspierało wysiłki

6 Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą.

Wysokiego Przedstawiciela ONZ ds. uchodźców (UNHCR) w zakresie koordynacji lotów z pomocą humanitarną. Sojusz uzupełniał również te loty, wykorzystując jednostki powietrzne dostarczone przez państwa członkowskie. Euroatlantycki Ośrodek Koordynacji Reagowania w przypadku Katastrof (EADRCC) powołany do życia przez NATO w czerwcu 1998 r. również odgrywał znaczącą rolę w koordynowaniu wsparcia udzielanego operacjom pomocowym UNHCR.

Od rozpoczęcia kryzysu, przedmiotem szczególnej troski państw członkowskich NATO i całej wspólnoty międzynarodowej była sytuacja kosowskich Albańczyków pozostających w Kosowie, których los był opisywany przez uchodźców opuszczających tę prowincję. Wszystkie dane wskazywały na zorganizowaną akcję prześladowań obejmującą masowe egzekucje, wykorzystywanie cywilów jako "żywe tarcze", gwałty, masowe wysiedlenia, palenie i płądrowanie domów i wiosek, niszczenie pól i żywego inwentarza, pozbawianie prawa do tożsamości, pochodzenia i własności poprzez konfiskatę dokumentów, głód, niedożywienie, skrajne wyczerpanie, a także wiele innych przypadków naruszania praw człowieka i międzynarodowych norm cywilizowanego postępowania.

Wspieranie sąsiednich państw

Sojusz w pełni zdawał sobie sprawę z olbrzymich problemów humanitarnych, politycznych i gospodarczych trapiących państwa w tym regionie w wyniku konfliktu kosowskiego. W szczególności wysiłki Sojuszu koncentrowały się na zapewnieniu natychmiastowej praktycznej pomocy w zakresie rozwiązywania kryzysu uchodźców. W tym celu części sił bezpieczeństwa NATO w tym regionie przydzielono zadania humanitarne.

Na początku kwietnia 1999 r., dowódca NATO w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii⁷ otrzymał pełne uprawnienia do koordynowania pomocy NATO dla tego kraju, a także do tworzenia następnych jednostek dowodzenia w Albanii - we współpracy z władzami albańskimi i UNHCR - w celu przeprowadzenia oceny sytuacji humanitarnej i zapewnienia wsparcia. Rada Północnoatlantycka poleciła również władzom wojskowym Sojuszu opracowanie dalszych planów zmierzających do realizacji tych zadań. Dalsza pomoc obejmowała zapewnienie awaryjnego zakwaterowania oraz budowę obozów dla uchodźców i wspieranie organizacji humanitarnych, między innymi poprzez udostępnienie środków transportu oraz dystrybucję żywności i pomocy. Członkowie NATO udzielili finansowego i pozafinansowego wsparcia Albanii i byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii⁷ oraz ponownie zapewnili, że odpowiedzą na wszelkie próby

7 Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą.

podważenia bezpieczeństwa tych państw, które byłyby podejmowane przez Jugosławię w związku z obecnością i działaniami sił NATO na ich terytorium.

Szefowie państw i rządów NATO zebrani w Waszyngtonie przedstawili swoją wizję osiągnięcia trwałego pokoju, stabilności i przyszłego dobrobytu, której podstawą było postępujące włączanie państw tego regionu do głównego nurtu przemian europejskich. NATO miało w tym zakresie działać ramię w ramię z innymi instytucjami międzynarodowymi. Szefowie państw i rządów NATO opracowali procedury indywidualnych konsultacji i dyskusji pomiędzy 19 państwami członkowskimi NATO i państwami w tym regionie oraz zobowiązali się promować współpracę regionalną w ramach Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC). Zgodzili się również na wykorzystanie środków Partnerstwa dla Pokoju (PdP) w celu zapewnienia bardziej bezpośredniej i ukierunkowanej pomocy zmierzającej do rozwiązywania ich problemów bezpieczeństwa. Sojusz z radością odnotował podobne inicjatywy podejmowane przez inne podmioty, w tym propozycję Unii Europejskiej w zakresie zwołania pod koniec maja 1999 r. konferencji na temat Paktu Stabilności dla Europy Południowo-Wschodniej. Sojusz uznał również, że Grupa Siedmiu państw (G7) oraz instytucje finansowe, takie jak Bank Światowy i Międzynarodowy Fundusz Walutowy będą odgrywać żywotną rolę w procesie odbudowy po zakończeniu kryzysu w Kosowie.

Sytuacja w Kosowie była starannie monitorowana przez Radę Północnoatlantycką. Podczas spotkań ministerialnych, które odbyły się w maju 2000 r., państwa członkowskie NATO potwierdziły swoją wolę odegrania pełnej roli w doprowadzeniu do realizacji celów wspólnoty międzynarodowej przedstawionych w Rezolucji Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych nr 1244. Zgodnie z tym, Sojusz miał działać w kierunku odbudowy pokojowego, wieloetnicznego, wielokulturowego i demokratycznego Kosowa, w którym wszyscy jego mieszkańcy będą mogli cieszyć się powszechnymi prawami i swobodami. Ministrowie spraw zagranicznych NATO wyrazili silne poparcie dla pracy podejmowanej przez misję ONZ w Kosowie (UNMIK) oraz przez specjalnego przedstawiciela Sekretarza Generalnego ONZ, a także wyrazili wolę utrzymania wysokiego poziomu współpracy pomiędzy UNMIK i KFOR. Potwierdzili zdecydowaną wolę utrzymania poziomu sił i zdolności KFOR w wymiarze niezbędnym do stawiania czoła napotykanym wyzwaniom. Wyzwania te obejmowały utrzymywanie bezpieczeństwa we wciąż niestabilnym Kosowie, zapobieganie aktom przemocy na tle etnicznym, zapewnianie bezpieczeństwa i ochrony wszystkim mniejszościom, wspomaganie

powrotu uchodźców - niezależnie od tego czy należeli oni do społeczności albańskiej, serbskiej czy innej - oraz wspieranie OBWE w zakresie przeprowadzenia wolnych, uczciwych i bezpiecznych wyborów.

Wiosną 2001 r., po gwałtownych starciach na granicy z Kosowem, w których uczestniczyły siły byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii⁸ oraz ekstremistów albańskich według doniesień stacjonujących w Kosowie, KFOR zainicjował dodatkowe działania obejmujące wzmocnienie naziemnych i powietrznych patroli, operacji antyprzemycniczych oraz działań związanych z odnalezieniem i pochwycciem przestępców. Zintensyfikowano również loty rozpoznawcze i obserwacyjne oraz działania wywiadowcze.

ŁAMANIE PRAW CZŁOWIEKA W KOSOWIE ORAZ POMOC KFOR W ROZWIĄZYWANIU KWESTII HUMANITARNYCH

Stworzenie warunków umożliwiających rozwiązanie podstawowych problemów politycznych Kosowa było niezwykle trudnym i długoterminowym zadaniem. Uwzględniając skalę narastającego kryzysu humanitarnego w Kosowie wiosną 1999 roku oraz ogrom zniszczeń i przemocy spowodowany przez belgradzki rząd Miloszewicia, należy uznać, że w opisywanym okresie sytuacja uległa znaczącej poprawie. Wciąż pozostało wiele do zrobienia, ale fakty i liczby przedstawione poniżej składają się na olbrzymią listę osiągnięć, które torują drogę do przyszłej stabilności prowincji i bezpieczeństwa całego regionu.

Informacje zebrane przez Misję Weryfikacyjną OBWE w Kosowie (KVM), która działała w Kosowie od stycznia do marca 1998 r., wskazywały na zorganizowaną i systematyczną kampanię prześladowań ludności albańskiej przez siły serbskie i jugosłowiańskie. Wysiedlenia, arbitralne aresztowania i zabójstwa oraz inne przykłady łamania praw człowieka i metody zastraszania były już wówczas dobrze udokumentowane. Raport misji stwierdzał, iż łamania prawa dopuszczały się obie strony konfliktu etnicznego, jednak ogrom cierpień zdecydowanie przeważał po stronie kosowskich Albańczyków, co wynikało z działań jugosłowiańskich i serbskich sił zbrojnych oraz aparatów bezpieczeństwa. Naczelny prokurator Międzynarodowego Trybunału Kryminalnego dla byłej Jugosławii (Trybunału Haskiego) odnotowała odnalezienie w Kosowie około 526 zbiorowych mogił oraz udokumentowała ponad 4 tys. ekshumowanych ciał. W opisywanym okresie kontynuowano badania w kolejnych 300 miejscach.

8 Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą..

Uchodźcy

Skala problemu związanego z relokacją przesiedlonych osób i uchodźców w Kosowie jest znaczącym przedmiotem troski. Do początku kwietnia 1999 r. urząd Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców szacował, że kampania czystek etnicznych doprowadziła do obecności 226 tys. uchodźców w Albanii, 125 tys. w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii oraz 33 tys. uchodźców w Czarnogórze. Do końca maja 1999 r., ponad 230 tys. uchodźców przybyło do byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii⁹, ponad 430 tys. do Albanii i około 64 tys. do Czarnogóry. Około 21,5 tys. uchodźców dotarło do Bośni, a ponad 61 tys. zostało ewakuowanych do innych krajów. Około 1,5 mln ludzi, tj. 90 proc. ludności Kosowa siłą usunięto z ich domów, a w samym Kosowie około 580 tys. osób straciło dach nad głową. Około 225 tys. kosowskich mężczyzn uznano za zaginionych, a aż 5 tys. mieszkańców tej prowincji stało się ofiarami egzekucji.

Pomoc udzielana przez siły NATO w celu łagodzenia sytuacji uchodźców obejmowała: dostawy sprzętu oraz budowę obozów i domów dla 50 tys. uchodźców w Albanii; pomoc przy rozbudowie obozów w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii¹⁰; zapewnienie pomocy medycznej i przeprowadzenie zabiegów lekarskich w warunkach polowych; transportowanie uchodźców w bezpieczne miejsca; zapewnianie transportu pomocy humanitarnej i dostaw.

Siły NATO dostarczyły w ten region drogą powietrzną wiele tysięcy ton żywności i sprzętu. Do końca maja 1999 r. przetransportowano ponad 4 666 ton żywności i wody, 4 325 ton innych towarów, 2 624 tony namiotów i prawie 1 600 ton pomocy medycznej.

Z sukcesem prowadzono również akcję powrotu uchodźców. Około 1,3 mln uchodźców i osób przesiedlonych z Kosowa i okolic mogło powrócić do swoich domów i wsi. Jednak w opisywanym okresie ok. 200 tys. kosowskich Serbów i 40 tys. osób należących do innych mniejszości etnicznych wciąż pozostawało na uchodźstwie w Federalnej Republice Jugosławii.

W maju 2000 r. powołano do życia Wspólny Komitet ds. Powrotów (JCR). Jego zadaniem było przeanalizowanie sposobów i środków umożliwiających bezpieczny i trwały powrót - szczególnie Serbów zamieszkujących Kosowo. KFOR i Misja Narodów Zjednoczonych w Kosowie (UNMIK), a także inne organizacje międzynarodowe pomogły koordynować i wspierać akcję przesiedleńczą - na miarę swych środków i

9 Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą.

10 Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą.

zdolności - a także starały się ograniczyć potencjalne źródła przemocy etnicznej. Siły KFOR zwiększyły swoją obecność w enklawach mniejszości, tak aby zapewniać bezpieczeństwo i tłumić w zarodku akty przemocy skierowane przeciwko kosowskim Serbom i innym mniejszościom.

Odbudowa

W czerwcu 1999 r. w Kosowie było ponad 128 zniszczonych i zrujnowanych domów. Do 31 stycznia 2001 roku odbudowano około 18 tys. domów, a w opisywanym okresie trwały remonty ponad 8 tys. dalszych. Działania skupiły się na naprawie i renowacji systemu energii elektrycznej, odbudowie dróg i torów kolejowych oraz naprawie mostów.

Pomoc medyczna

Pomoc medyczna stała się kolejnym obszarem działań KFOR, a rocznie opieką medyczną obejmuje się ponad 50 tys. osób cywilnych.

Bezpieczeństwo

Kosowo jest obecnie zupełnie innym miejscem, niż to do którego w czerwcu 1999 roku przybyły oddziały KFOR. Stolica prowincji - Prisztina jest tętniącym centrum, gdzie widać samochody, ruch uliczny, handel i otwarte sklepy. Podobnie wygląda sytuacja w innych głównych miastach. Większość mieszkańców Kosowa cieszy się bezpieczeństwem i normalizacją życia, które były dla nich niedostępne przez wiele lat. Trwają wysiłki zmierzające do zapewnienia w Kosowie bezpieczeństwa dla wszystkich. KFOR przeprowadza do 800 patroli dziennie, strzeże ponad 550 kluczowych punktów i utrzymuje ponad 250 punktów kontroli pojazdów. Każdego dnia dwóch z trzech żołnierzy KFOR bierze udział w operacjach związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa.

Jednym z podstawowych priorytetów KFOR jest poprawa bezpieczeństwa mniejszości etnicznych. Ponad 50 proc. składu osobowego tych sił angażuje się w ochronę mniejszości w Kosowie - głównie Serbów. Działania te obejmują: strzeżenie indywidualnych domów i wiosek, dowożenie ludzi do szkół i sklepów, patrolowanie, monitorowanie punktów kontrolnych, ochronę wybranych miejsc oraz pomoc udzielaną ludności cywilnej. Siły KFOR zostały także rozmieszczone w Mitrowicy, tak aby zapewnić bezpieczeństwo po obu stronach rzeki Ibar.

W zasadniczy sposób zmniejszyła się liczba wypadków spowodowanych przez niewybuchy i niewypały, takie jak miny i bomby kasetowe, co było wynikiem pracy cywilnych zespołów saperskich działających na zlecenie Akcji Zwalczania Min i Centrów Koordynacyjnych oraz KFOR.

Kontrola granic

KFOR kontynuuje kontrolę obszarów przygranicznych, wykorzystując połączone patrole piesze, samochodowe i helikopterowe, zapewniając obsadę 8 punktów przekroczenia granicy i wspierając Misję Narodów Zjednoczonych w Kosowie (UNMIK) w 4 kolejnych punktach. KFOR prowadzi również obserwację powietrzną.

KFOR jest w ciągły sposób zaangażowany w zapewnianie bezpieczeństwa granic. Pojazdy są poddawane starannym przeszukiwaniom, a kierowcy muszą okazywać dokumenty podczas wyrwykowych kontroli na punktach granicznych. W większości oficjalnych punktów granicznych i przejść na liniach rozgraniczających działania KFOR są ściśle skoordynowane z pracą straży granicznych po obu stronach oraz z działaniami policji granicznej i urzędników celnych UNMIK.

Po eskalacji aktów przemocy, która nastąpiła w regionie przygranicznym wiosną 2001 roku, 12 marca tego roku władzom NATO udało się doprowadzić do zawieszenia broni. Rada Północnoatlantycka zdecydowała się następnie przeprowadzić podzieloną na etapy i warunkową redukcję lądowej strefy bezpieczeństwa wokół Kosowa, zgodnie z postanowieniami Wojskowego Porozumienia Technicznego, na podstawie planu przedstawionego przez nowy rząd jugosłowiański i prezydenta Kosztunicę (Plan Czowicia).

Wdrażanie postanowień cywilnych

W czerwcu 1999 r. w Kosowie nie było struktur cywilnych ani administracji. Natomiast w opisywanym okresie wszystkie struktury władzy wykonawczej, legislacyjnej i sądowniczej były już zintegrowane w ramach Wspólnych Zintegrowanych Struktur Administracji. W lutym 2000 r. istniały już cztery z dziewiętnastu wydziałów administracji, które miały być powołane do życia w ramach Wspólnych Zintegrowanych Struktur Administracji, w późniejszym okresie stopniowo powstawały następne.

2 lutego 2000 r. przywódca kosowskich Albańczyków dr Ibrahim Rugova formalnie ogłosił rozwiązanie tzw. gabinetu cieni i związanych z

nim struktur. Przewodniczący parlamentu Idriz Ajeti potwierdził wykonanie tej decyzji.

16 lutego 2000 r. odbyło się drugie posiedzenie rozszerzonej Tymczasowej Rady Kosowa. Uczestniczyło w nim 28 członków, w tym biskup Kościoła katolickiego. We wszystkich 29 okręgach miejskich powołano następnie władze administracyjne. Dokonano również przydziału środków budżetowych na wszystkie podstawowe działania władz lokalnych. W październiku 2000 roku Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) odegrała znaczącą rolę w przygotowaniu wyborów lokalnych, przeprowadzając między innymi rejestrację wyborców. Warunki bezpieczeństwa niezbędne do zapewnienia swobodnego przemieszczania się osób w tym obszarze były zabezpieczane przez KFOR we współpracy z UNMIK.

Wybory te odbyły się bez większych incydentów i doprowadziły do zwycięstwa umiarkowanej Demokratycznej Ligi Kosowa (LDK) kierowanej przez dr Rugovę. W połączeniu z wynikiem wyborów w Serbii, które odbyły się w grudniu 2000 r. i doprowadziły do obalenia reżimu byłego prezydenta Miloszewicia przez partię Serbskiej Opozycji Demokratycznej, kierowaną przez Vojislava Kostunicę, wybory w Kosowie miały - zgodnie z przewidywaniami - znacząco oddziaływać na sytuację polityczną w całym regionie.

Rządy prawa

W czerwcu 1999 r., kiedy siły KFOR przybyły do Kosowa, w regionie tym popełniano średnio 50 morderstw tygodniowo. Do wiosny 2000 r. liczba ta spadła do 7 tygodniowo, co było porównywalne ze średnią notowaną w wielu dużych miastach europejskich. Wiele z tych aktów przemocy można przypisać działalności kryminalnej, a nie motywom związanym z nienawiścią etniczną. Motywacja ta jednak całkowicie nie wygasła. Niemniej jednak znaczna część sił KFOR nadal jest zaangażowana w patrolowanie i obsługę punktów kontrolnych oraz ochronę miejsc dziedzictwa, w ramach przywracania rządów prawa i porządku.

Policja kosowska (KPS) stworzona przez OBWE i zaangażowana w sprawiedliwe i bezstronne wymuszanie przestrzegania przepisów prawa przez całą ludność, liczyła około 3,1 tys. osób i zaczynała wносить znaczący wkład do ustanawiania rządów prawa. Celem wyznaczonym na 2001 r. było osiągnięcie poziomu sił wynoszącego 4 tys. aktywnych członków policji kosowskiej. Miał być to znaczący krok w kierunku stworzenia

samowystarczalnych sił porządkowych, prowadzący do ograniczenia zależności od policji UNMIK.

Pomoc międzynarodowa przyczynia się także do odbudowy systemu sądownictwa i wymiaru sprawiedliwości. Wsparcie polega, między innymi, na powołaniu znacznej liczby sędziów międzynarodowych.

Rotacja personelu ośrodków dowodzenia

Międzynarodowe Siły Pokojowe w Kosowie podlegają ogólnemu dowództwu Naczelnego Dowódcy Sił Sojuszniczych NATO Europa (SACEUR).

Operacyjne dowodzenie KFOR było pierwotnie przejęte przez Korpus Szybkiego Reagowania Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Europa (ARRC), który jest lądowym komponentem Sił Szybkiego Reagowania ACE. Następnie dowództwo to zostało przekazane Sojuszniczym Siłom Lądowym NATO Europa Środkowa (LANDCENT), które było jednym z głównych dowództw podległych byłym Siłom Sojuszniczym Europa Środkowa (AFCENT).

W kwietniu 2000 r. operacyjne dowództwo nad KFOR zostało przekazane przez Siły Sojusznicze Lądowe NATO Europa Środkowa (LANDCENT) w ręce Eurokorpusu składającego się z żołnierzy z 5 państw. Było to zgodne z porozumieniem zawartym pomiędzy państwami uczestniczącymi w Eurokorpusie¹¹ a NATO jako całą organizacją. Zgodnie z tym porozumieniem Eurokorpus mógł być udostępniony do wspierania operacji prowadzonych pod dowództwem NATO. Dowodzenie operacyjne zostało na początku 2001 r. przekazane Siłom Sojuszniczym NATO Europa Południowa (AFSOUTH). W kwietniu 2001 r. Północne Dowództwo Regionalne NATO objęło operacyjne dowodzenie KFOR.

11 Belgia, Francja, Niemcy, Luksemburg i Hiszpania

ROZDZIAŁ 6

ROLA SOJUSZU W ZAKRESIE KONTROLI ZBROJEŃ

Broń nuklearna, biologiczna i chemiczna

Kontrola zbrojeń konwencjonalnych i rozbrojenie

Polityka Sojuszu wobec rozprzestrzeniania broni masowego rażenia

ROLA SOJUSZU W ZAKRESIE KONTROLI ZBROJEŃ

Polityka NATO zmierzająca do wspierania kontroli zbrojeń, rozbrojenia i nieprolifracji odgrywa znaczącą rolę jako instrument osiągnięcia celu Sojuszu w dziedzinie bezpieczeństwa. NATO ma w tym obszarze długoterminowe zobowiązania i nieustannie dba o to, aby zachować równowagę pomiędzy osiągnięciem celów obronnych, związanych z kontrolą zbrojeń, rozbrojeniem i nieprolifracją.

Przywódcy NATO zebrani na Szczycie Waszyngtońskim w kwietniu 1999 r. zdecydowali o zintensyfikowaniu wysiłków Sojuszu zmierzających do przeciwstawienia się rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia i środków ich przenoszenia. Inicjatywa w dziedzinie Broni Masowego Rażenia rozpoczęła aktywniejszą i bardziej uporządkowaną debatę nad kwestiami związanymi z bronią masowego rażenia. Podstawowym celem Sojuszu i państw członkowskich pozostaje zapobieganie przypadkom rozprzestrzeniania broni lub - gdyby wydarzenie takie miało miejsce - odwrócenie jego skutków za pomocą środków dyplomatycznych.

Jak stwierdzono w Koncepcji Strategicznej z 1999 r., Sojusz jest zobowiązany do aktywnego przyczyniania się do tworzenia porozumień w zakresie kontroli zbrojeń, rozbrojenia i nieprolifracji, a także do budowy środków zaufania i bezpieczeństwa. Państwa członkowskie postrzegają budowę zaufania, kontrolę zbrojeń, rozbrojenie i nieprolifrację jako ważne elementy przyczyniające się do zapobiegania negatywnym zjawiskom w tej dziedzinie oraz uznają, że Sojusz może odegrać żywotną rolę w tej dziedzinie poprzez promowanie szerszych, bardziej wszechstronnych i łatwiejszych do weryfikacji procesów międzynarodowej kontroli zbrojeń i rozbrojenia. Oferowane przez NATO programy partnerstwa, współpracy i dialogu stwarzają unikalną szansę na promowanie tych zadań i przyczyniają się do osiągnięcia ogólnego celu, jakim jest zwiększenie zaufania i bezpieczeństwa oraz tworzenie bezpieczeństwa międzynarodowego opartego na współpracy.

Podczas Szczytu Waszyngtońskiego państwa członkowskie zgodziły się - w świetle ogólnego rozwoju sytuacji strategicznej oraz ograniczonego zagrożenia ze strony broni nuklearnej - rozważyć opcje odnoszące się do środków budowy zaufania i bezpieczeństwa, weryfikacji, nieprolifracji i kontroli zbrojeń oraz rozbrojenia. Od czasu Szczytu Waszyngtońskiego, odpowiedzialne instytucje NATO przeprowadzają gruntowną i wszechstronną ocenę ogółu procesów i wydarzeń związanych z tym

problemem, a także dokonały już analizy wielu opcji, które mogą być wykorzystane w przyszłości.

Skrótowe omówienie najważniejszych procesów i wydarzeń w tej dziedzinie podano poniżej.

BROŃ NUKLEARNA, BIOLOGICZNA I CHEMICZNA

Rozprzestrzenianie broni nuklearnej, biologicznej i chemicznej (ABC) oraz środków ich przenoszenia jest przedmiotem poważnej troski Sojuszu. Pomimo pozytywnych postępów w zakresie wzmacniania międzynarodowego nadzoru zmierzającego do zapewnienia nieprolifracji, z kwestią tą wiążą się nadal bardzo poważne wyzwania. Sojusz ma świadomość, że proliferacja może wystąpić pomimo wysiłków zmierzających do zapobieżenia jej, a przypadek taki może stworzyć bezpośrednie zagrożenie wojskowe dla ludności, terytorium i sił państw członkowskich.

Niektóre państwa, w tym także położone na peryferiach NATO i w innych regionach, sprzedają i wchodzą lub próbują wejść w posiadanie broni ABC oraz środków ich przenoszenia. Inne podmioty niebędące państwami zademonstrowały również swój potencjał w zakresie stworzenia i wykorzystania niektórych rodzajów tych broni.

W ostatniej dekadzie NATO w znacznym stopniu zmniejszyło swoją zależność od sił nuklearnych. Trzy państwa członkowskie, które utrzymują nuklearne siły zbrojne, tj. Stany Zjednoczone, Francja i Wielka Brytania dokonały potężnych redukcji w obrębie tych sił. Jednak istnienie znaczących sił nuklearnych poza NATO jest ważnym czynnikiem, który musi być uwzględniany przez Sojusz, jeśli zachowane mają być bezpieczeństwo i stabilność obszaru euroatlantyckiego. Rosja nadal zachowuje znaczną ilość broni nuklearnej wszelkich typów. Chiny w ciągu ostatniej dekady nie przestały modernizować swoich sił nuklearnych. Dodatkowo w 1998 r., Indie i Pakistan przeprowadziły jednocześnie testy nuklearne, stwarzając poważne zagrożenie dla realizacji porozumień w zakresie nierozprzestrzeniania broni nuklearnej i zwiększając zagrożenie związane z wybuchem konfliktu regionalnego.

W czerwcu 1999 r. Stany Zjednoczone i Rosja potwierdziły, wynikające z Układu o Rakietach Antybalistycznych (ABM), zobowiązania do zastanowienia się nad wprowadzeniem ewentualnych zmian w obrębie sytuacji strategicznej, które wpłynęłyby na realizację Układu. Zgodnie z duchem Układu, ponowiono również wolę rozważenia ewentualnych propozycji zmierzających do dalszego zwiększenia żywotności i wykonalności jego postanowień. Nieco później Stany Zjednoczone

zapropowały wprowadzenie zmian do Układu, które zezwoliłyby na rozmieszczenie ograniczonego systemu obrony raketowej. Nadal odbywają się dwustronne dyskusje i wielostronne konsultacje zarówno w sprawie Układu ABM, jak i w związku z trzecią rundą Rokowań w sprawie Redukcji Zbrojeń Strategicznych (START III).

We wrześniu 2000 r. Stany Zjednoczone i Rosja zgodziły się również, że Inicjatywa Współpracy w dziedzinie Stabilności Strategicznej stanie się konstruktywną podstawą do wzmocnienia zaufania pomiędzy tymi państwami oraz rozwoju środków zmierzających do wzmocnienia stabilności strategicznej i przeciwstawiania się rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia oraz broni i technologii raketowych na całym świecie.

Układ o Nerozprzestrzenianiu Broni Jądrowej (NPT)

Przez wiele lat Układ o Nerozprzestrzenianiu Broni Jądrowej był podstawą porozumień międzynarodowych dotyczących globalnej kontroli rozprzestrzeniania broni nuklearnej, a także odgrywał znaczącą rolę w procesie zmierzającym do rozbrojenia nuklearnego. Układ ten został bezterminowo przedłużony podczas Konferencji w sprawie Przeglądu i Rozszerzenia NPT w 1995 r. Podjęto wówczas także decyzję o wzmocnieniu procesu przeglądu oraz o przyjęciu zestawu "Zasad i celów w dziedzinie nierozprzestrzeniania broni nuklearnej i rozbrojenia", które miały ułatwić promowanie efektywnego wdrażania postanowień Układu.

Konferencja Przeglądowa NPT, która odbyła się w Nowym Jorku pomiędzy 24 kwietnia a 19 maja 2000 r. była okazją do przyjęcia wszechstronnego i niezwykle bogatego w treść dokumentu końcowego. Wnioski z tego raportu odzwierciedlają nieustanne poparcie dla powszechnego przestrzegania zasad NPT, restrykcyjnego przestrzegania przepisów Układu, a także dla wzmocnienia Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej oraz dla podjęcia dalszych kroków zmierzających do rozbrojenia nuklearnego.

Jednym z najważniejszych praktycznych osiągnięć Konferencji Przeglądowej było uzyskanie zgody na wprowadzenie w życie przepisów Układu o Całkowitym Zakazie Prób z Bronią Jądrową, gdy tylko zakończone zostaną niezbędne procesy ratyfikacyjne. Państwa członkowskie NATO wyrażają wolę kontynuowania wysiłków zmierzających do zapewnienia niezbędnych podpisów i ratyfikacji, które umożliwią szybkie wprowadzenie w życie postanowień Układu. Konferencja Przeglądowa podkreśliła również znaczenie wysiłków

zmierzających do powstania traktatu o zakazie produkcji materiałów roszczepialnych służących do budowy broni nuklearnej oraz innych nuklearnych urządzeń wybuchowych. Uczestnicy Konferencji wezwali do wznowienia negocjacji na ten temat w ramach Konferencji Rozbrojeniowej.

Broń biologiczna i chemiczna

Proliferacja broni biologicznej i chemicznej jest powszechnie uważana za narastający problem w dziedzinie bezpieczeństwa międzynarodowego, zarówno w kontekście możliwego konfliktu pomiędzy państwami, a także jako jedno z potencjalnych obliczy terroryzmu.

Protokół Genewski z 1925 r. zakazał użycia broni chemicznej i biologicznej. Państwa będące stronami Konwencji o Zakazie Broni Biologicznej i Toksyn (BTWC) z 1975 r. zgodziły się nie rozwijać, nie produkować i nie składować ani nie pozyskiwać aktywnych substancji biologicznych i związanego z tym sprzętu, które mogłyby być wykorzystane do wrogich celów. W 1994 r. Konferencja Specjalna powołała Grupę Doraźną Państw-Stron Konwencji, która miała dokonać analizy możliwych środków weryfikacyjnych oraz propozycji zmierzających do wzmocnienia Konwencji. Podczas czwartej Konferencji Przeglądowej w 1996 r. uzgodniono, że opracowywanie Protokołu powinno być zakończone tak szybko, jak możliwe przed rozpoczęciem piątej Konferencji Przeglądowej w 2001 r. Podczas spotkania we Florencji 24 maja 2000 r., ministrowie NATO potwierdzili swoje zaangażowanie w realizację tego założenia.

W 1997 r. weszła w życie Konwencja o Zakazie Broni Chemicznej zakazująca posiadania broni chemicznej. Konwencja ta była negocjowana w ramach Konferencji Rozbrojeniowej w latach 1980-1992. Każda ze stron Konwencji zgodziła się nie rozwijać, nie produkować, nie wchodzić w posiadanie i nie składować, ani nie zachowywać zapasów broni chemicznej, a także nie stosować i nie przygotowywać się do stosowania broni chemicznej oraz nie pomagać innym w dokonywaniu czynów będących w sprzeczności z postanowienia Konwencji. Konwencja wymaga również, aby państwa będące jej stronami zniszczyły wszelką broń chemiczną, jaka jest w ich posiadaniu, a także nakazuje zniszczenie obiektów i urządzeń służących do produkcji broni chemicznej.

Rakiety i inne środki przenoszenia broni

Rozpowszechnianie technologii raketowej jest kolejną kwestią budzącą znaczące zaniepokojenie. Przyjęty w 1987 r. Reżim Kontroli

Technologii Raketowych (MTCR), skupiający 32 państwa (w tym wszystkie 19 państw członkowskich NATO), które zmierzają do ograniczenia proliferacji rakiet i technologii raketowej. Partnerzy MTCR kontrolują eksport towarów i przedmiotów znajdujących się na wspólnej liście, zgodnie ze wspólną polityką w zakresie kontroli eksportu.

KONTROLA ZBROJEŃ KONWENCJONALNYCH I ROZBROJENIE

W ciągu ostatnich kilku lat byliśmy świadkami wielu obiecujących wydarzeń i procesów w zakresie kontroli zbrojeń konwencjonalnych i związanych z nią środków budowy zaufania i bezpieczeństwa. Wśród nich należy wymienić:

Dostosowania w obrębie Traktatu o Konwencjonalnych Siłach Zbrojnych w Europie (CFE)

Traktat o Konwencjonalnych Siłach Zbrojnych w Europie (CFE) z 19 listopada 1990 r. nałożył prawnie obowiązujące ograniczenia w zakresie pięciu kategorii sprzętu i obejmował przepisy zakładające wyjątkowo wszechstronną wymianę informacji oraz system powiadamiania, jak również przeprowadzane na miejscu inspekcje związane z wejściem na teren obiektów i zabudowań oraz porozumienia w zakresie weryfikacji postanowień Traktatu. W omawianym okresie przeprowadzono ponad 3 tys. inspekcji. Taka przejrzystość odnośnie do stanu uzbrojenia jest unikalnym elementem dotychczas niespotykanym w traktatach dotyczących kontroli zbrojeń. Traktat doprowadził do znaczącej redukcji wyposażenia objętego ograniczeniami w Europie. Ponad 50 tys. sztuk sprzętu zostało zniszczone lub usunięte. Podczas Konferencji Przegładowej Traktatu w 1996 r. państwa-strony uznały potrzebę wprowadzenia zmian w Traktacie CFE, tak aby mógł on nadal zachowywać swoją kluczową rolę w odniesieniu do porządku bezpieczeństwa w Europie.

Negocjacje dotyczące dostosowywania Traktatu rozpoczęły się w maju 1996 r., w odpowiedzi na fundamentalne przemiany zachodzące od 1990 r., takie jak: zjednoczenie Niemiec; rozwiązanie Układu Warszawskiego oraz rozpad ZSRR i powstanie nowych państw - jego sukcesorów, co zwiększyło liczbę sygnatariuszy Traktatu z 22 do 30; demokratyzacja Europy Środkowej i Wschodniej oraz zakończenie zimnej wojny.

Proces dostosowywania został zakończony wraz z podpisaniem prawnie wiążącego "Porozumienia w sprawie Adaptacji" Traktatu CFE, co stało się na szczycie OBWE w Stambule w listopadzie 1999 r. Przyjęto wówczas również Stambulski Akt Końcowy. Ten politycznie wiążący tekst zawiera wszystkie ustalenia dotyczące ograniczonych i stopniowych redukcji zmierzających do osiągnięcia określonych dopuszczalnych pułapów wyposażenia. Państwa-strony traktatu zaoferowały te posunięcia dodatkowo, w kontekście adaptacji traktatu. Porozumienie to wejdzie w życie po ratyfikowaniu go przez państwa będące jego stronami. Następnym fundamentalnym etapem po zakończeniu procesu ratyfikacyjnego będzie pełne i ciągłe wdrażanie przepisów traktatu i związanych z nim dokumentów.

Dokument Wiedeński

Podczas Szczytu Stambulskiego w listopadzie 1999 r., państwa członkowskie Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) przyjęły także Dokument Wiedeński z 1999 r., który wzmacnia Środki Budowy Zaufania i Bezpieczeństwa (CSBM) wprowadzone na mocy Dokumentów Wiedeńskich z 1990 r., 1992 r. oraz 1994 r. Dokument Wiedeński z 1999 r. wprowadza udoskonalenia w obrębie dotychczasowych CSBM oraz akcentuje znaczenie współpracy regionalnej.

Traktat o Otwartych Przestworzach

Kolejnym ważnym elementem sprzyjającym tworzeniu większej otwartości w stosunkach wojskowych było podpisanie w marcu 1992 r. Traktatu o Otwartych Przestworzach, który na zasadzie wzajemności zezwalał na przeloty obcych samolotów w przestrzeni powietrznej państw - sygnatariuszy.

Traktat o Otwartych Przestworzach ma wzmocnić zaufanie, ułatwić monitorowanie przestrzegania dotychczasowych lub przyszłych porozumień o kontroli zbrojeń, a także podnieść zdolność w zakresie wczesnego rozpoznawania kryzysów i późniejszego zarządzania kryzysowego, dzięki porozumieniu o wzajemnym udostępnianiu przestrzeni powietrznej.

Od tego czasu wykonano pewną liczbę lotów próbnych, ale w opisywanym okresie system lotów obserwacyjnych przewidziany w Traktacie nie został wprowadzony w życie. Państwa członkowskie NATO nadal wspierają ratyfikację Traktatu i wezwały pozostałych sygnatariuszy -

Rosję i Białoruś do jego ratyfikowania, tak aby mógł on jak najszybciej wejść w życie.

Broń strzelecka i lekka

W wymienionej dekadzie zaznaczył się wzrost świadomości międzynarodowej odnośnie do potrzeby zapobiegania i redukcji destabilizujących przypadków gromadzenia broni strzeleckiej i lekkiej, szczególnie drogą nielegalnych i nieodpowiedzialnych transferów. Podjęto cały szereg inicjatyw na szczeblu globalnym, regionalnym i lokalnym. Od stycznia 1999 r. praktyczne prace w tym zakresie są podejmowane przez państwa członkowskie Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC). Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych zgodziło się zwołać w 2001 r. międzynarodową konferencję na temat wszystkich aspektów międzynarodowego handlu bronią.

Miny przeciwpiechotne

W ostatniej dekadzie wzrosła aktywność społeczności międzynarodowej w dziedzinie przeciwdziałania problemom humanitarnym oraz łagodzenia cierpień spowodowanych przez miny przeciwpiechotne. Państwa członkowskie NATO zademonstrowały swoje zaangażowanie w rozwiązywanie tego problemu.

W 1998 r. podpisano nowy protokół do Konwencji o Zakazie lub Ograniczeniu Stosowania Niektórych Broni Konwencjonalnych. Dokument ten otrzymał tytuł: "Protokół o zakazie lub ograniczeniu stosowania min, pułapek i innych podobnych urządzeń" i wszedł w życie w grudniu 1998 r. 3 grudnia 1997 r. w Ottawie podpisano Konwencję w sprawie Zakazu Stosowania, Składowania, Produkcji i Przekazywania Min Przeciwpiechotnych oraz o ich Zniszczeniu. Konwencja ta weszła w życie 1 marca 1999 r. i została ratyfikowana przez ponad 100 państw.

POLITYKA SOJUSZU WOBEC ROZPRZESTRZENIANIA BRONI MASOWEGO RAŻENIA

Uznając, iż proliferacja broni masowego rażenia stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa międzynarodowego, szefowie państw i rządów NATO polecili w 1994 r., aby Sojusz zintensyfikował i poszerzył swoje wysiłki zmierzające do zapobiegania proliferacji. W czerwcu 1994 r. ministrowie spraw zagranicznych NATO wydali dokument zatytułowany: "Zarys polityki

Sojuszu w sprawie rozprzestrzeniania broni masowego rażenia". Dokument ten, udostępniony opinii publicznej, stwierdza, że głównym celem Sojuszu i jego państw członkowskich jest zapobieganie proliferacji lub - w przypadku gdyby miała ona miejsce - odwracanie jej skutków za pomocą środków dyplomatycznych. Dokument stwierdza również, że proliferacja może jednak nastąpić pomimo wprowadzenia międzynarodowych norm i porozumień, które miały jej zapobiec, a broń masowego rażenia i środki jej przenoszenia mogą stanowić bezpośrednie zagrożenie wojskowe dla terytorium, ludności i sił NATO. Od 1994 r. Sojusz stopniowo koncentruje się na rozwijaniu całego szeregu zdolności obronnych niezbędnych do przewartościowania proliferacji i stosowania broni masowego rażenia. Kontynuowane są wysiłki zmierzające do udoskonalenia potencjału obronnego NATO wobec groźby użycia broni masowego rażenia, tak aby zredukować zagrożenie operacyjne dla sił wojskowych Sojuszu, jednocześnie zachowując ich elastyczność i skuteczność w sytuacjach związanych z obecnością oraz groźbą użycia lub użyciem broni ABC.

Inicjatywa Sojuszu w dziedzinie Broni Masowego Rażenia (BMR)

W odpowiedzi na zagrożenia dla bezpieczeństwa Sojuszu związane z rozprzestrzenianiem broni masowego rażenia oraz środków jej przenoszenia, w 1999 r. Sojusz ogłosił inicjatywę, która miała przyczynić się do udoskonalenia całości politycznych i wojskowych wysiłków Sojuszu w tej dziedzinie, w oparciu o wcześniejsze prace. Inicjatywa BMR pomaga promować bardziej aktywną i uporządkowaną debatę prowadzącą do lepszego zrozumienia wśród państw członkowskich NATO kwestii związanych z bronią masowego rażenia. Debata ma również dotyczyć metod przeciwdziałania zagrożeniom związanym z BMR, na przykład poprzez poprawę jakości i zakresu działań wywiadowczych oraz dzielenie się informacjami. W maju 2000 r. w Kwaterze Głównej NATO powołano do życia Centrum BMR.

Dodatkowo w ramach NATO istnieją trzy wysokie rangą grupy koordynujące polityczne i obronne wysiłki Sojuszu zmierzające do zapobiegania proliferacji broni masowego rażenia, tj. Polityczno-Wojskowa Grupa Wysokiego Szczebla ds. Proliferacji (SGP) i Grupa Wysokiego Szczebla ds. Proliferacji (DGP), które zajmują się odpowiednio politycznymi i obronnymi aspektami działań NATO, a także Wspólny Komitet ds. Proliferacji (JCP), który koordynuje prace w obu tych aspektach. SGP zajmuje się całym szeregiem czynników politycznych, związanych z bezpieczeństwem i czynników gospodarczych w tej dziedzinie, które mogą przyczyniać się do proliferacji lub mieć na nią

wpływ. Omawia także polityczne i ekonomiczne środki, które mogą zapobiec proliferacji lub umożliwić reakcję w przypadku jej wystąpienia. DGP zajmuje się wojskowymi zdolnościami niezbędnymi do zniechęcania do rozprzestrzeniania broni masowego rażenia, a także do powstrzymywania groźby lub użycia takich rodzajów broni oraz do ochrony ludności, terytorium i sił NATO.

CZĘŚĆ II

ROZDZIAŁ 7

POLITYKA I PODEJMOWANIE DECYZJI

**Główne instytucje Sojuszu odpowiedzialne za tworzenie
polityki i podejmowanie decyzji**

**Wypracowywanie konsensusu politycznego i wspólne
podejmowanie decyzji**

Zarządzanie kryzysowe

Wymiar obronny

Polityka nuklearna

Sfera gospodarcza

Informowanie opinii publicznej

POLITYKA I PODEJMOWANIE DECYZJI

GŁÓWNE INSTYTUCJE SOJUSZU ODPOWIEDZIALNE ZA TWORZENIE POLITYKI I PODEJMOWANIE DECYZJI

Rada Północnoatlantycka (NAC)

Rada Północnoatlantycka (NAC) sprawuje władzę polityczną w wymiarze wykonawczym i ma upoważnienie do podejmowania decyzji. Składa się ze stałych przedstawicieli wszystkich państw członkowskich, którzy spotykają się co najmniej raz w tygodniu. Rada obraduje również na wyższych szczeblach - ministrów spraw zagranicznych, ministrów obrony oraz szefów rządów, jednak nie ma to żadnego wpływu na uprawnienia Rady ani jej prawo do podejmowania decyzji, a decyzje te mają zawsze ten sam status i moc, bez względu na to, na jakim szczeblu odbywają się obrady. Rada odgrywa znaczącą publiczną rolę - wydaje deklaracje i komunikaty wyjaśniające politykę i decyzje Sojuszu wobec opinii publicznej oraz rządów państw nienależących do NATO.

Rada jest jedynym organem Sojuszu, który wywodzi swoje kompetencje bezpośrednio z Traktatu Północnoatlantyckiego. Zgodnie z postanowieniami Traktatu Rada została zobowiązana do tworzenia organów pomocniczych. Od tego czasu stworzono wiele komitetów i grup planowania, które wspierają prace Rady lub przejmują odpowiedzialność za konkretne dziedziny, takie jak: planowanie obronne, planowanie nuklearne lub kwestie wojskowe.

Rada jest zatem unikalnym forum umożliwiającym szerokie konsultacje pomiędzy rządami państw członkowskich we wszystkich kwestiach dotyczących ich bezpieczeństwa i jest najważniejszym organem decyzyjnym NATO. Wszystkie państwa członkowskie NATO mają równe prawo do wyrażania swoich poglądów przy stole Rady Północnoatlantyckiej. Decyzje te są wyrazem zbiorowej woli rządów państw członkowskich i wypracowuje się je na drodze porozumienia. Rządy wszystkich państw członkowskich są współtwórcami polityki formułowanej przez Radę lub z jej upoważnienia i mają swój udział w dochodzeniu do porozumienia, które jest podstawą tych decyzji.

Każdy rząd jest reprezentowany w Radzie przez stałego przedstawiciela w randze ambasadora. Stali przedstawiciele są wspierani przez personel polityczny i wojskowy albo przez przedstawicielstwo przy NATO - przy czym wielkość tych zespołów może być bardzo różna.

Kiedy Rada obraduje w tym formacie, często określana jest jako "Stała Rada". Dwa razy w roku, a czasami częściej, Rada obraduje na szczeblu ministerialnym - każde państwo jest wtedy reprezentowane przez ministra spraw zagranicznych. Posiedzenia Rady przyjmują także formę sesji ministrów obrony. Spotkania na szczycie z udziałem szefów państw i rządów odbywają się za każdym razem, gdy istnieje konieczność rozważenia szczególnie istotnych kwestii oraz w momentach przełomowych, kiedy decyduje się polityka bezpieczeństwa Sojuszu.

Rada zazwyczaj obraduje co najmniej raz w tygodniu, ale jej posiedzenia mogą być zwoływane z krótkim wyprzedzeniem kiedykolwiek jest to potrzebne. Obradom przewodniczy Sekretarz Generalny NATO lub - w przypadku jego nieobecności - Zastępca Sekretarza Generalnego. Ambasador lub stały przedstawiciel dysponujący najdłuższym stażem w Radzie przyjmuje tytuł Dziekana Rady. Funkcja Dziekana ma w znacznej mierze charakter ceremonialny, jednak jest on czasami wzywany do pełnienia bardziej konkretnej roli związanej z prowadzeniem obrad - na przykład zwołuje posiedzenie i przewodniczy dyskusjom poprzedzającym wybór nowego Sekretarza Generalnego. Podczas obrad na szczeblu ministrów spraw zagranicznych funkcję honorowego przewodniczącego pełni jeden z ministrów. Jest to funkcja rotacyjna - co roku przypada innemu ministrowi spraw zagranicznych poszczególnych państw członkowskich, zgodnie z alfabetem angielskim. Podczas obrad "Stałej Rady" kolejność zabierania głosu ustalana jest według stażu, jednak bez względu na szczebel obrad stali przedstawiciele zasiadają za stołem w delegacjach narodowych zgodnie z porządkiem alfabetycznym języka angielskiego. Taka sama procedura stosowana jest w całej strukturze komitetów NATO.

Tematy dyskusji i decyzje podejmowane na posiedzeniach Rady obejmują wszystkie aspekty działalności Sojuszu i często wynikają z raportów i rekomendacji przygotowanych na prośbę Rady przez podległe komitety. Kwestie mogą być również wnoszone do porządku obrad przez każdego z przedstawicieli państw członkowskich lub przez Sekretarza Generalnego. Stali przedstawiciele działają zgodnie z instrukcjami otrzymanymi ze swoich stolic, informując pozostałych członków Rady o poglądach i decyzjach politycznych swoich rządów i wyjaśniając związane z tym zagadnienia. W analogiczny sposób, przedstawiają oni swoim władzom narodowym poglądy i stanowiska innych rządów, informują o nowych wydarzeniach i tendencjach oraz na bieżąco przekazują szczegóły związane z osiągnięciem konsensusu w ważnych kwestiach lub obszarach, gdzie występują różnice stanowisk pomiędzy poszczególnymi państwami.

Decyzje są wypracowywane na zasadzie jednomyślności i ogólnej zgody. Nie istnieje procedura głosowania lub podejmowania decyzji

większością głosów. Każde państwo reprezentowane przy stole obrad Rady Północnoatlantyckiej lub w podporządkowanych jej komitetach zachowuje całkowitą suwerenność i odpowiedzialność za własne decyzje.

Prace Rady przygotowywane są przez podporządkowane jej komitety odpowiedzialne za politykę w poszczególnych obszarach. W większości prac przygotowawczych uczestniczy Wysoki Komitet Polityczny (SPC) składający się z zastępców stałych przedstawicieli, którym czasem towarzyszą narodowi eksperci w danej dziedzinie. W takich przypadkach mówi się o obradach Wzmocnionego Wysokiego Komitetu Politycznego. Wysoki Komitet Polityczny odpowiedzialny jest przede wszystkim za formułowanie oświadczeń i komunikatów, które mają być wydane przez Radę. Komitet z reguły obraduje bezpośrednio przed spotkaniami ministerialnymi, aby przygotować projekty dokumentów, które mają być później zatwierdzone przez Radę. Pozostałe zagadnienia polityczne mogą być opracowywane przez zwykły Komitet Polityczny składający się z doradców politycznych i ekspertów poszczególnych przedstawicielstw narodowych.

Podczas obrad Rady Północnoatlantyckiej na szczeblu ministrów obrony narodowej, albo kiedy omawiane są kwestie obronne lub związane ze strategią obrony, w prace przygotowawcze mogą być włączone także inne wysokie komitety, które są najwyższymi rangą organami doradczymi, na przykład Wykonawcza Grupa Robocza. Jeżeli porządek obrad przewiduje dyskusje o kwestiach finansowych, to prace przygotowawcze przed posiedzeniami Rady są prowadzone przez Wysoki Urząd ds. Zasobów (SRB), Komitet Budżetu Cywilnego (CBC) lub Komitet Budżetu Wojskowego (MBC) - w zależności od tego, która z tych instytucji jest w danym przypadku najwłaściwsza. Wysoki Komitet, wybrany zgodnie z jego kompetencjami, w zależności od omawianego zagadnienia przyjmuje wiodącą rolę w zakresie przygotowania posiedzenia Rady oraz późniejszego nadzoru nad wdrażaniem decyzji.

Sekretariat Rady jest tworzony przez odpowiednie pionki i biura Sekretariatu Międzynarodowego, a w szczególności przez Sekretariat Wykonawczy, który koordynuje kontrolę nad wypełnianiem obowiązków Rady oraz nad rejestrowaniem i upublicznianiem podjętych decyzji. Sekretarz Wykonawczy jest także Sekretarzem Rady.

Komitet Planowania Obrony

Komitet Planowania Obrony (DPC) składa się zwyczajowo ze stałych przedstawicieli, ale co najmniej dwa razy w roku obraduje również na szczeblu ministrów obrony. Zajmuje się większością kwestii związanych z obroną oraz zagadnieniami odnoszącymi się do wspólnego planowania

obronnego. Na forum tym reprezentowane są wszystkie państwa członkowskie z wyjątkiem Francji. Komitet Planowania Obrony opracowuje wytyczne dla władz wojskowych Sojuszu i - w zakresie swoich obowiązków - pełni te same funkcje, ma takie same atrybuty i uprawnienia co Rada Północnoatlantycka odnośnie do kwestii w ramach kompetencji Komitetu.

Prace Komitetu Planowania Obrony są przygotowywane przez kilka podległych komitetów o wydzielonym zakresie odpowiedzialności. Jednym z ważniejszych jest Komitet Przeglądu Obronnego (DRC), który wewnątrz NATO nadzoruje Proces Planowania Sił (FPP) oraz zajmuje się kwestiami związanymi z Międzynarodowym Sztabem Wojskowym (IMS). Podobnie jak Rada Północnoatlantycka, Komitet Planowania Obrony zwraca się do Wysokiego Komitetu odpowiedzialnego za konkretne zagadnienia o przygotowanie odpowiednich dokumentów roboczych oraz o podjęcie dalszych działań wynikających z podjętych decyzji. Ministrowie obrony państw członkowskich, które należą do Komitetu Planowania Obrony NATO, spotykają się regularnie na posiedzeniach Grupy Planowania Nuklearnego (NGP), gdzie omawiają konkretne kwestie polityczne związane z siłami nuklearnymi. Dyskusje te obejmują szeroki zakres kwestii związanych z polityką nuklearną, w tym bezpieczeństwo, zabezpieczenie i trwałość broni nuklearnej, systemy łączności i informatyczne, kwestie związane z rozmieszczeniem oraz szersze zagadnienia o powszechnym znaczeniu, takie jak: kontrola zbrojeń nuklearnych oraz proliferacja nuklearna. Polityka nuklearna Sojuszu jest nieustannie poddawana rewizji, a decyzje o jej modyfikacji lub adaptacji są podejmowane wspólnie, w świetle nowych wydarzeń i tendencji. Poddawane są także decyzje związane z uaktualnieniem i dostosowaniem planów oraz procedur konsultacji.

Prace Grupy Planowania Nuklearnego są przygotowywane przez Grupę Sztabową Grupy Planowania Nuklearnego, w skład której wchodzi członkowie delegacji państw uczestniczących w planowaniu nuklearnym. Grupa Sztabowa prowadzi konkretne działania w imieniu stałych przedstawicieli w NPG. Jej posiedzenia odbywają się raz w tygodniu oraz wtedy, gdy istnieje taka potrzeba.

Grupa Wysokiego Szczebla w ramach NPG (HLG) została stworzona jako najwyższy organ doradzający NPG w kwestii polityki nuklearnej i planowania. Na przełomie roku 1998 i 1999, HLG przejęła również funkcje i zakresy odpowiedzialności dawnej Grupy Wysokiego Szczebla ds. Zapewnienia Bezpieczeństwa Broni (SLWPG), której zadaniem było nadzorowanie bezpieczeństwa broni nuklearnej, jej zabezpieczenia i trwałości. Obradom HLG przewodzą Stany Zjednoczone, a w skład Grupy

wchodzą politycy i eksperci z państw członkowskich. Grupa spotyka się kilka razy w roku, aby omówić aspekty polityki nuklearnej NATO, planowanie i potencjał sił oraz zagrożenia dotyczące bezpieczeństwa, zabezpieczenia i trwałości broni nuklearnych.

WYPACOWYWANIE KONSENSUSU POLITYCZNEGO I WSPÓLNE PODEJMOWANIE DECYZJI

W Sojuszu niepodległych, suwerennych państw formułowanie i wdrażanie postanowień politycznych wymaga, aby rządy wszystkich państw członkowskich były w pełni wzajemnie poinformowane o swojej polityce i intencjach oraz o podstawowych założeniach motywujących konkretne działania. To wymaga prowadzenia regularnych konsultacji politycznych na wszystkich etapach dyskusji poprzedzającej podjęcie decyzji przez poszczególne rządy.

Konsultacje polityczne NATO stały się systematyczną praktyką od pierwszego posiedzenia Rady we wrześniu 1949 r. - tj. niemal natychmiast po uprawomocnieniu się Traktatu Północnoatlantyckiego. Od tego czasu proces konsultacji został wzmocniony i dostosowany do nowych warunków. Najbardziej znaczącym forum konsultacji politycznych pozostaje Rada Północnoatlantycka. Podczas jej posiedzeń obowiązuje jedynie minimum formalności, a dyskusje są szczere i otwarte. Sekretarz Generalny - jako przewodniczący Rady - odgrywa bardzo ważną rolę podczas obrad i dyskusji, a także pełni funkcję głównego przedstawiciela Rady i jej rzecznika zarówno w kontaktach z poszczególnymi rządami, jak i wobec opinii publicznej.

Regularne konsultacje odbywają się także w ramach innych instytucji Sojuszu działających z upoważnienia Rady. Należą do nich: Komitet Polityczny obradujący na wszystkich szczeblach, Grupa Koordynowania Polityki, grupy ekspertów regionalnych, doraźne grupy robocze ds. politycznych, Grupa Doradcza ds. Polityki Atlantycznej oraz inne komitety. Wszystkie te instytucje odgrywają bezpośrednią rolę w zakresie ułatwiania konsultacji politycznych pomiędzy rządami państw członkowskich. Podobnie jak Rada, instytucje te korzystają z pomocy Sekretariatu Międzynarodowego podlegającego Sekretarzowi Generalnemu oraz Międzynarodowego Sztabu Wojskowego kierowanego przez dyrektora i - za jego pośrednictwem - odpowiedzialnego za wspieranie działań Komitetu Wojskowego.

Konsultacje polityczne w gronie państw członkowskich Sojuszu nie ograniczają się do wydarzeń mających miejsce w obrębie terytorium

traktatowego NATO. Wydarzenia spoza geograficznego obszaru obowiązywania traktatu w coraz większym stopniu wpływają na Sojusz i dlatego też są przedmiotem obrad Rady i podległych jej komitetów. Mechanizm konsultacyjny NATO jest zawsze dostępny i w takich sytuacjach państwa członkowskie często z niego korzystają, nawet jeśli Sojusz jako organizacja nie jest w całości bezpośrednio zaangażowany. Dzięki wzajemnym konsultacjom członkowie NATO mogą na wczesnym etapie rozpoznać kwestie, które wymagają podjęcia skoordynowanych działań w interesie bezpieczeństwa i stabilności.

Konsultacje nie ograniczają się zresztą do zagadnień politycznych, ale obejmują szeroki zakres innych tematów. Dzięki umieszczeniu siedzib narodowych przedstawicieli w jednej i tej samej Kwaterze, konsultacje mają charakter ciągły i przyjmują zarówno formalny jak i nieformalny charakter, bez zbędnego opóźnienia lub niedogodności. W razie potrzeby, rozwiązanie to pozwala również na szybkie zwoływanie intensywnych konsultacji w sprawach szczególnie ważnych lub pilnych, z pełnym udziałem przedstawicieli wszystkich rządów, których ta sprawa dotyczy.

Konsultacje w ramach Sojuszu odbywają się w różnych formach. Na najbardziej podstawowym poziomie oznaczają po prostu wymianę informacji i opinii. Kolejnym poziomem jest informowanie o działaniach i decyzjach podjętych lub zamierzonych przez poszczególne rządy, jeśli decyzje te mają bezpośredni lub pośredni wpływ na interesy pozostałych sojuszników. Konsultacje mogą także obejmować informowanie z wyprzedzeniem o działaniach lub decyzjach, które mają być w przyszłości podjęte przez rządy, tak aby umożliwić innym rządów wyrażenie poparcia lub skomentowanie ich. Proces ten obejmuje również dyskusje, których celem jest osiągnięcie konsensusu w sprawie równolegle podejmowanych decyzji politycznych i działań. Ostatecznym celem jest umożliwienie państwom członkowskim dochodzenie do wzajemnie akceptowanych uzgodnień odnośnie do wspólnych decyzji lub działań Sojuszu.

Regularne konsultacje dotyczące związanych tematycznie kwestii politycznych odbywają się również na forum Rady Północnoatlantyckiej, a także w kontaktach z Rosją - szczególnie w ramach Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja (PJC), z Ukrainą - na forum Komisji NATO-Ukraina, a także z uczestnikami Dialogu Śródziemnomorskiego NATO, poprzez Grupę Współpracy Śródziemnomorskiej. Reguły rządzące konsultacjami na tych forach są wzorowane na zasadach będących podstawą konsultacji w obrębie samego Sojuszu i obowiązuje w nich ten sam duch otwartości i współpracy. Rola tych instytucji jest przedstawiana bardziej szczegółowo w kolejnych rozdziałach. Na koniec, istnieją rozwiązania umożliwiające prowadzenie przez NATO konsultacji z dowolnym aktywnym członkiem

Partnerstwa dla Pokoju, jeżeli państwo takie postrzegałoby bezpośrednie zagrożenie dla swojej integralności terytorialnej, niezależności politycznej lub bezpieczeństwa.

Uzależniając proces podejmowania decyzji od osiągnięcia konsensusu i powszechnej aprobaty, członkowie Sojuszu gwarantują uwzględnianie indywidualnych doświadczeń i poglądów poszczególnych państw, a jednocześnie korzystają z mechanizmów i procedur umożliwiających im szybkie i zdecydowane podejmowanie wspólnych działań w sytuacjach, które tego wymagają. Praktyka codziennej wymiany informacji i wzajemnych konsultacji zapewnia rządów poszczególnych państw możliwość szybkiego nawiązywania kontaktów, często opartych na wcześniejszej wiedzy o wzajemnych działaniach, tak aby uzgodnić wspólną politykę. Jeśli trzeba, podejmowane są wysiłki zmierzające do pogodzenia różnic pomiędzy poszczególnymi państwami, co umożliwia wsparcie wspólnych działań pełną mocą decyzji, pod którymi podpisują się rządy wszystkich państw sprzymierzonych. Podjęcie takich decyzji oznacza również, że wszystkie zaangażowane państwa wyrażają wspólną wolę ich pełnego realizowania. Decyzje trudne politycznie lub wymagające zaangażowania znaczących środków zyskują w ten sposób większą siłę i wiarygodność.

Wszystkie państwa członkowskie NATO w pełni uczestniczą w politycznym wymiarze współpracy i są w równym stopniu zobowiązane do przestrzegania postanowień Traktatu Północnoatlantyckiego, a szczególnie do realizacji wzajemnego zobowiązania wynikającego z Artykułu 5, który wyraża niepodzielność ich bezpieczeństwa. Mają mianowicie obowiązek postrzegać atak na jedno lub kilka państw, jako agresję skierowaną przeciwko wszystkim członkom Sojuszu.

Sposób powstawania i historia rozwoju Sojuszu gwarantują jednak, iż różniące się potrzeby i decyzje polityczne państw członkowskich mogą być uwzględniane w formułowaniu ich stanowisk w ramach Sojuszu. Ta elastyczność wyraża się w rozmaity sposób. W niektórych przypadkach różnice mają w znacznej mierze charakter proceduralny i mogą być bez problemu uwzględnione. Na przykład, Islandia nie posiada sił zbrojnych i w związku z tym może być reprezentowana w wojskowych instytucjach Sojuszu przez osoby cywilne, jeśli taka będzie jej wola. W innych przypadkach różnice mogą mieć bardziej znaczący charakter. Francja, która w 1949 r. była jednym z założycieli Sojuszu, w 1966 r. wycofała się z jego zintegrowanej struktury wojskowej, zachowując pełne członkostwo w strukturach politycznych. Hiszpania przystąpiła do Sojuszu w 1982 r., ale - zgodnie z wynikiem referendum przeprowadzonego w 1986 r. - początkowo pozostawała poza zintegrowaną strukturą wojskową NATO.

Podczas Szczytu Madryckiego w 1997 r. Hiszpania ogłosiła swoją gotowość do pełnego uczestnictwa w nowo powstającej, zrewidowanej strukturze dowodzenia Sojuszu począwszy od jej zatwierdzenia. W grudniu 1997 r. osiągnięto porozumienie w sprawie całości nowej struktury dowodzenia, szczególnie co do typu, liczby i lokalizacji wojskowych ośrodków dowodzenia. W komunikatach ogłoszonych na zakończenie tego roku, ministrowie spraw zagranicznych i obrony państw NATO powitali decyzję Hiszpanii o przystąpieniu do nowej struktury wojskowej i udziału we właśnie zatwierdzonej nowej strukturze dowodzenia.

Różnice pomiędzy państwami członkowskimi NATO mogą także wynikać z ich położenia geograficznego oraz przyjętych rozwiązań politycznych, wojskowych i konstytucjonalnych. Na przykład, udział Norwegii i Danii w działaniach wojskowych NATO musi być zgodny z ich ustawodawstwem narodowym, które nie zezwala na stacjonowanie broni nuklearnej lub obcych sił zbrojnych na terytorium tych państw w czasie pokoju. Poza tym, ustalenia o regionalnej współpracy wojskowej mogą dotyczyć jedynie sił państw bezpośrednio tym zainteresowanych i odpowiednio wyposażonych do uczestniczenia w konkretnych działaniach. Dotyczy to na przykład wojsk udostępnionych przez państwa członkowskie do Sił Szybkiej Dyslokacji Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Europa oraz Stałych Sił Morskich NATO.

ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE

Znaczenie przywiązywane przez państwa członkowskie NATO do zarządzania kryzysowego znalazło odzwierciedlenie w koncepcji Strategicznej opublikowanej w 1999 r., która rozpoznaje je jako jedno z fundamentalnych zadań Sojuszu w zakresie bezpieczeństwa. W koncepcji stwierdzono, że - postrzegając każde okoliczności indywidualnie i działając na zasadzie konsensusu oraz w zgodzie z Artykułem 7 Traktatu Północnoatlantyckiego - Sojusz jest gotowy do wnoszenia wkładu w zapobieganie konfliktom oraz do aktywnego angażowania się w zarządzanie kryzysowe, między innymi poprzez udział w operacjach kryzysowych. Zachowanie zdolności do skutecznego zarządzania kryzysowego jest integralną częścią koncepcji Sojuszu odnośnie do utrzymywania pokoju oraz wzmacniania bezpieczeństwa i stabilności w regionie euroatlantyckim.

Od zakończenia zimnej wojny polityka Sojuszu w zakresie zarządzania kryzysowego jest dostosowywana tak, aby uwzględnić radykalnie zmieniony charakter współczesnych zagrożeń. Polityka ta obejmuje trzy wzajemnie uzupełniające się elementy: dialog, współpracę z innymi

państwami oraz utrzymanie zdolności NATO do podejmowania wspólnej obrony. Każdy z tych elementów ma zagwarantować zdolność do zapobiegania kryzysom zagrażającym bezpieczeństwu euroatlantyckiemu, albo stworzyć możliwość rozwiązywania ich w pokojowy sposób.

Konsultacje w gronie państw członkowskich NATO odgrywają zasadniczą rolę w zarządzaniu kryzysowym, a ich znaczenie niepomrotnie rośnie w okresie napięć i kryzysów. W takich okolicznościach szybkie podejmowanie decyzji opartych na konsensusie co do niezbędnych posunięć politycznych, wojskowych lub związanych z obroną cywilną zależy od natychmiastowych i trwałych konsultacji pomiędzy rządami państw członkowskich. Główne instytucje NATO powołane do prowadzenia intensywnych konsultacji to: Rada Północnoatlantycka i Komitet Planowania Obrony, wspierane przez Grupę Koordynowania Polityki (PCG), Komitet Wojskowy oraz Wysoki Komitet Planowania Obrony Cywilnej (SCEPC). W miarę potrzeby, taką rolę mogą odegrać także inne komitety NATO.

Praktyka i procedury stosowane w takich sytuacjach składają się na mechanizm działania Sojuszu w dziedzinie zarządzania kryzysowego. Niezbędne do wspierania tych działań zaplecze techniczne - w tym łączność - są zapewniane przez Centrum Sytuacyjne NATO, które działa przez całą dobę. Ćwiczenia sprawdzające i rozwijające procedury postępowania związane z zarządzaniem kryzysowym, odbywają się regularnie, w porozumieniu ze stolicami państw członkowskich i dowódcami strategicznymi NATO. Rozwiązania, procedury i zaplecze niezbędne do zarządzania kryzysowego, a także przygotowywanie i przeprowadzanie ćwiczeń w tej dziedzinie podlegają koordynacji Komitetu ds. Operacji i Ćwiczeń (COEC), który współpracuje również w tej dziedzinie z państwami należącymi do Partnerstwa dla Pokoju.

Ze względu na ważny wkład jaki może być wnoszony w tej dziedzinie przez państwa partnerskie, zarządzanie kryzysowe jest jednym z uzgodnionych obszarów działania uwzględnionych w Planie Prac Partnerstwa dla Pokoju oraz w Indywidualnych Programach Partnerstwa. Działania te obejmują organizowanie konferencji prasowych i konsultacji, wizyty ekspertów, kursy w zakresie zarządzania kryzysowego, udział Partnerów w dorocznych ogólnych ćwiczeniach NATO w zarządzaniu kryzysowym oraz zapewnianie Partnerom dostępu do ogólnych dokumentów poświęconych tym zagadnieniom. Zarządzanie kryzysowe jest również jednym z obszarów konsultacji i współpracy uwzględnionych w Akcie Stanowiącym o Stosunkach Wzajemnych, Współpracy i Bezpieczeństwie między NATO a Federacją Rosyjską oraz w Karcie

Szczególnego Partnerstwa pomiędzy NATO a Ukrainą (patrz rozdział 3). Jest to także przedmiotem dyskusji w ramach Dialogu Śródziemnomorskiego.

WYMIAR OBRONNY

We współczesnym środowisku polityczno-strategicznym w Europie, efektywne wywiązywanie się przez Sojusz z jego roli w zakresie ochrony pokoju i zapobiegania wojnom nawet w większym stopniu niż dotychczas zależy od skutecznej dyplomacji prewencyjnej oraz udanego rozwiązywania kryzysów, które mają wpływ na bezpieczeństwo. Stąd też rośnie znaczenie politycznych, ekonomicznych, społecznych i środowiskowych aspektów bezpieczeństwa i stabilności.

Nie umniejsza to jednak znaczenia wymiaru obronnego Sojuszu, który pozostaje niezastąpiony i przyczynia się zarówno do utrzymania stabilności w Europie, jak i do zarządzania kryzysowego. Reorganizacja sił zbrojnych Sojuszu trwająca od zakończenia zimnej wojny umożliwi NATO reagowanie na znacznie szerszy zakres potencjalnych i realnych źródeł konfliktów. Jednak zachowanie wystarczających zdolności wojskowych oraz bezwzględnej gotowości do podejmowania obrony zbiorowej nadal zajmuje poczesne miejsce wśród celów Sojuszu związanych z bezpieczeństwem. W ostatecznym wymiarze, zdolność ta oraz towarzysząca jej solidarność polityczna mają zapobiec wszelkim próbom wymuszania lub zastraszania oraz mają zapewnić warunki, w których wojskowa agresja skierowana przeciwko NATO nie będzie mogła być postrzegana jako opcja zawierająca w sobie jakikolwiek element potencjalnego sukcesu, co ma gwarantować bezpieczeństwo i integralność terytorialną państw członkowskich oraz ochraniać całą Europę od konsekwencji, jakie niewątpliwie wynikałyby z zagrożeń stwarzanych Sojuszowi.

Ramy planowania obronnego NATO są wyznaczone przez podstawowe zasady składające się na fundament bezpieczeństwa zbiorowego. Te zasady to: solidarność polityczna państw członkowskich; promowanie współpracy i mocnych więzi pomiędzy tymi państwami we wszystkich obszarach, gdzie działania te mogą przyczynić się do realizacji ich wspólnych i indywidualnych interesów; wspólne wypełnianie zadań i ponoszenie odpowiedzialności oraz poszanowanie wzajemnych zobowiązań; a także wspólna wola zachowania sił wojskowych, których potencjał byłby adekwatny do wspierania strategii i polityki Sojuszu.

Ustalając wielkość i charakter swojego wkładu w obronę zbiorową, państwa członkowskie zachowują pełną suwerenność i niezależność działania. Niemniej jednak, struktura obronności NATO wymaga, aby indywidualne decyzje państw uwzględniały ogólne potrzeby Sojuszu. Dlatego też podejmowanie tych decyzji odbywa się według uzgodnionych

procedur planowania obronnego, które wyznaczają metodologię i mechanizm ustalania wielkości i rodzaju sił niezbędnych do wdrażania polityki Sojuszu oraz stwarzają ramy do koordynowania narodowych planów obronnych i określania celów planowania sił zgodnych z interesami całego Sojuszu¹. Proces planowania uwzględnia wiele czynników, w tym: zmieniające się warunki polityczne; oceny dokonywane przez wojskowych dowódców NATO dotyczące sił wymaganych do wypełnienia ich zadań; rozwój technologiczny; znaczenie stosownego podziału ról, ryzyka i odpowiedzialności wewnątrz Sojuszu; a także indywidualne ekonomiczne i finansowe możliwości państw członkowskich. Proces ten umożliwia zatem wspólne przeanalizowanie wszystkich znaczących czynników, tak aby umożliwić najlepsze wykorzystanie całości zasobów narodowych, które są udostępniane na potrzeby obrony zbiorowej.

Ścisła koordynacja działań pomiędzy władzami wojskowymi Sojuszu i rządami jest utrzymywana dzięki dorocznej wymianie informacji na temat planów narodowych. Ta wymiana informacji umożliwia porównanie intencji każdego państwa z ogólnymi wymogami Sojuszu i - jeśli trzeba - ponowne ich rozważenie w świetle nowych politycznych wskazań ministerialnych, wymogów w zakresie modernizacji oraz ewolucji roli i zakresu odpowiedzialności sił. Wszystkie te aspekty są przedmiotem nieustannych przeglądów i szczegółowej oceny na każdym etapie składającym się na cykl planowania obronnego.

W ramach dostosowania Sojuszu do nowych warunków, podjęty został ogólny przegląd procesów planowania obronnego. Wnioski z niego wypływające zostały zaakceptowane przez ministrów państw członkowskich Sojuszu w czerwcu 1997 r. Obecnie obowiązuje pojedynczy, spójny i jednolity proces, który zapewni, że NATO będzie w dalszym ciągu rozwijało siły i zdolności niezbędne do wypełniania pełnej gamy zadań Sojuszu. Do zadań tych należy wspieranie operacji, które mogą być prowadzone przez Unię Europejską w kontekście Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony (ESDI). Proces planowania umożliwia uruchomienie w ramach Sojuszu wsparcia dla wszystkich europejskich państw członkowskich w zakresie planowania ich udziału w operacjach prowadzonych przez Unię Europejską.

Od roku 1991 punktem wyjściowym planowania obronnego jest Koncepcja Strategiczna Sojuszu wyznaczająca w ogólnym zarysie cele Sojuszu oraz środki do ich realizacji. Pierwotna Koncepcja Strategiczna została zastąpiona nową Koncepcją Strategiczną Sojuszu, która została przyjęta przez szefów państw i rządów NATO podczas Szczytu Waszyngtońskiego w kwietniu 1999 r. Bardziej szczegółowe wytyczne są

1 Francja nie uczestniczy w natowskim planowaniu sił.

przedstawiane przez ministrów obrony co dwa lata w dokumencie zatytułowanym "Wskazania ministerialne". Dokument ten przedstawia wskazówki odnośnie do planowania obronnego, a w szczególności planowania sił. Uwzględnia polityczne, ekonomiczne, technologiczne i wojskowe czynniki, które mogą wpływać na rozwój sił i zdolności Sojuszu. Określa również priorytety i obszary o szczególnym znaczeniu, które muszą być uwzględnione w pierwszym rządzie przez władze wojskowe NATO określające cele sił zbrojnych, a w drugiej kolejności przez państwa członkowskie opracowujące swoje własne plany. Planowanie sił i zdolności Sojuszu uwzględnia nie tylko wymogi obrony zbiorowej, ale także konieczność reagowania na potencjalne i realne źródła konfliktów spoza Artykułu 5 Traktatu Północnoatlantyckiego². W stosownym wymiarze, proces przedstawia również wskazówki w zakresie współpracy z innymi organizacjami, a także - w wyniku przeglądu procesu planowania obronnego dokonanego w 1997 r. - uwzględnia polityczne wskazówki opracowane przez Unię Zachodnioeuropejską, określające prawdopodobny zakres operacji prowadzonych przez Unię Europejską.

Konkretne cele planowania sił zbrojnych każdego z państw członkowskich opracowywane są na podstawie wskazań ministerialnych. Tak zwane cele sił zbrojnych z reguły obejmują okres sześcioletni, ale w niektórych przypadkach wykraczają w dalszą przyszłość. Podobnie jak wskazówki przedstawiane przez ministrów obrony, są one aktualizowane co dwa lata.

Planowanie obronne państw członkowskich jest co roku poddawane analizie i ukierunkowywane przez ministrów obrony w ramach "Rocznego Przeglądu Obrony" (ADR). W odpowiedzi na wydawany co roku Kwestionariusz Planowania Obronnego (DPQ), rządy państw członkowskich przygotowują i przedstawiają Sojuszowi plany rozwoju swoich sił oraz wydatki obronne planowane na 5-letni okres objęty przeglądem. ADR ma oceniać wkład poszczególnych państw członkowskich do wspólnej obrony, z uwzględnieniem ich indywidualnych zdolności i ograniczeń, w kontekście adresowanych do nich celów sił zbrojnych. Przegląd kończy się stworzeniem wspólnego Planu Sił Zbrojnych NATO, który jest podstawą planowania obronnego Sojuszu przez następne 5 lat.

Odpowiedzi poszczególnych państw na Kwestionariusz Planowania Obronnego są analizowane równolegle przez Sekretariat Międzynarodowy oraz władze wojskowe NATO. Sekretariat Międzynarodowy przygotowuje

2 Artykuł 5 Traktatu Północnoatlantyckiego dotyczy przede wszystkim odstraszenia prób użycia siły przeciwko państwom członkowskim Sojuszu i wyraża zasadę, że atak przeciwko jakiemukolwiek z państw przymierzonych będzie uważany za atak przeciwko nim wszystkim. Działania Sojuszu niezwiązane z zakresem obowiązywania wspomnianego artykułu określane są jako „operacje spoza Artykułu 5”.

projekty "Rozdziałów krajowych" skierowanych do każdego z państw członkowskich. Rozdziały te szczegółowo przedstawiają wszystkie rozbieżności pomiędzy Celami Sił Zbrojnych a planami narodowymi, z uwzględnieniem zakresu zgodności planów narodowych z wymogami operacji prowadzonych przez Unię Europejską. Rozdziały odpowiadają na pytanie, czy poszczególne państwa wypełniły lub zamierzają wypełnić podjęte na dany rok zobowiązania w zakresie sił. Przedstawiane są przy tym wyjaśnienia dotyczące ewentualnych niedociągnięć, a wysiłki poszczególnych państw są oceniane z uwzględnieniem ich zdolności i ograniczeń. Projekty "Rozdziałów krajowych" są uzupełniane przez oceny dokonywane przez głównych dowódców NATO, które koncentrują się na zdolnościach sił w stosunku do ich wymogów operacyjnych i zadań.

Projekty "Rozdziałów krajowych" są poddawane "wielostronnej ocenie", która obejmuje między innymi zakres wypełniania przez państwa podjętych na dany rok zobowiązań odnośnie do sił. Celem tych analiz jest w szczególności uzgadnianie sposobów likwidowania rozbieżności pomiędzy planami narodowymi a celami sił zbrojnych lub planami NATO. Oceniany jest także zakres, w jakim plany państw członkowskich mogą wspierać realizację misji prowadzonych przez Unię Europejską oraz przyczyniają się do koordynacji planowania obronnego poszczególnych sojuszników.

Na podstawie "Rozdziałów krajowych" oraz oceny Komitetu Wojskowego, sporządzany jest Ogólny Raport, który jest następnie przedkładany Komitetowi Planowania Obrony. Raport zawiera propozycje 5-letniego planu sił NATO, który ma być przyjęty przez ministrów obrony, a także analizuje ogólne zrównoważenie planu sił zbrojnych oraz jego wykonalność i szanse na jego akceptację. Raport zawiera również części dotyczące wywiązywania się poszczególnych państw z podjętych przez nie na dany rok zobowiązań odnośnie do sił, a także ocenę tego, na ile spełnione zostały ogólne założenia i szczegółowe wskazówki przedstawione w Wytycznych ministerialnych - także dotyczących wymogów operacji kierowanych przez Unię Europejską. Dodatkowe, "pozaregulaminowe" konsultacje z sojusznikami są niezbędne, gdy któreś z państw członkowskich NATO rozważa wprowadzenie znaczących zmian w stosunku do zobowiązań i planów zaaprobowanych przez ministrów w ramach ADR i celów sił zbrojnych. Konieczność taka występuje również, gdy harmonogram podejmowanych decyzji w poszczególnych państwach koliduje z koniecznością rozważenia tych zmian w następnym ADR.

POLITYKA NUKLEARNA

Zmiany w obrębie strategii nuklearnej NATO oraz potencjału sił są konkretnym przykładem wielu posunięć podjętych w celu dostosowania Sojuszu do nowych warunków bezpieczeństwa. W związku z przełomowymi, pozytywnymi zmianami w zakresie bezpieczeństwa osiągniętymi od zakończenia zimnej wojny, Sojusz mógł sobie pozwolić na znaczne zmniejszenie swojego uzależnienia od sił nuklearnych. Co więcej - chociaż celem strategicznym pozostaje zapobieganie wybuchowi wojny, strategia nie jest już zdominowana przez możliwość eskalacji konfliktu z wykorzystaniem broni jądrowej.

Siły nuklearne NATO przyczyniają się do pokoju i stabilności w Europie, ponieważ nieustannie uprzytomniają nieracjonalność wybuchu większej wojny w regionie euroatlantyckim. W sposób niedostępny dla działających samodzielnie sił konwencjonalnych siły nuklearne sprawiają, że ryzyko agresji skierowanej przeciwko NATO jest niemożliwe do skalkulowania i zaakceptowania. Stwarzają one również barierę psychologiczną dla jakiegokolwiek państwa, które mogłoby rozważać próby zdobycia przewagi politycznej lub wojskowej, posługując się groźbą użycia lub użyciem przeciw Sojuszowi broni nuklearnej, biologicznej lub chemicznej (NBC)³. Potencjał nuklearny NATO służy realizacji interesów nie tylko państw członkowskich, ale także państw partnerskich i całej Europy, poprzez promowanie stabilności europejskiej, odstraszenie prób użycia broni masowego rażenia i przyczynianie się do zapobiegania ich użyciu.

Ograniczona zależność NATO od sił nuklearnych wyraża się w znaczących redukcjach tych sił. W 1991 r. NATO zdecydowało się zredukować o ponad 85 proc. liczebność uzbrojenia sił substrategicznych⁴ w porównaniu z poziomami uzbrojenia obowiązującymi w czasie zimnej wojny. Redukcje objęły nie tylko siły substrategiczne, ale także siły strategiczne należące do państw członkowskich.

Jedynymi stacjonującymi na ziemi ładunkami nuklearnymi jakie NATO pozostawiło w Europie są bomby do samolotów podwójnego

3 Określenia ABC (broń nuklearna, biologiczna lub chemiczna) i BMR (broń masowego rażenia) można stosować zamiennie.

4 Terminy "strategiczny" i "substrategiczny" mają nieco inne znaczenie w różnych państwach. Strategiczna broń nuklearna zazwyczaj definiowana jest jako broń o zasięgu "interkontynentalnym" (ponad 5 500 kilometrów), jednak w niektórych kontekstach termin ten może obejmować rakiety balistyczne średniego zasięgu, które nie sięgają tak daleko. Termin "substrategiczna" broń nuklearna jest stosowany w dokumentach NATO od 1989 r. na określenie broni nuklearnej średniego i bliskiego zasięgu, a obecnie odnosi się przede wszystkim do dostarczanych drogą powietrzną pocisków będących na wyposażeniu samolotów podwójnego zastosowania, a także do niewielkiej liczby brytyjskich głowic typu Trident pełniących nowe, substrategiczne zadania (pozostała substrategiczna broń nuklearna została wycofana z Europy).

przeznaczenia. Liczba tych ładunków została również znacznie zmniejszona i są one przechowywane w ograniczonej liczbie baz, pod bardzo silną ochroną. Poziomy gotowości bojowej samolotów podwójnego przeznaczenia są stopniowo zmniejszane i w coraz większym stopniu akcentuje się ich rolę w odniesieniu do broni konwencjonalnej. Żadne ładunki nuklearne NATO nie są wymierzone w jakiegokolwiek państwo.

Państwa członkowskie zdecydowały, że w przewidywalnej przyszłości wymogi Sojuszu mogą być spełniane przez istniejący potencjał sił substrategiczných. NATO zdecydowało również, że rozszerzenie Sojuszu nie będzie wymagało zmian w zakresie jego bieżącego potencjału nuklearnego. Państwa członkowskie nie mają zamiaru, planu, ani powodu, by rozmieszczać broń nuklearną na terytorium nowych członków, a także nie widzą potrzeby zmieniania jakiegokolwiek z aspektów swojego potencjału nuklearnego, ani nie przewidują, aby w przyszłości pojawiła się taka potrzeba.

Bezpieczeństwo zbiorowe zapewniane przez potencjał nuklearny NATO jest wspólną wartością wszystkich państw członkowskich i likwiduje obawy tych z grona Sojuszników, którzy w innych warunkach mogliby się czuć zagrożeni. Obecność amerykańskich sił nuklearnych stacjonujących w Europie i udostępnionych NATO stwarza niezwykle ważną więź polityczną i wojskową pomiędzy europejskimi i północnoamerykańskimi członkami Sojuszu. Jednocześnie, udział państw nieposiadających broni jądrowej w nuklearnej postawie Sojuszu jest wyrazem solidarności państw sprzymierzonych oraz ich wspólnego zaangażowania w utrzymywanie ich bezpieczeństwa. Jest także przykładem powszechnego dzielenia się obciążeniami i ryzykiem.

Polityczny nadzór nad potencjałem nuklearnym NATO jest także sprawowany przez wszystkie państwa członkowskie. Grupa Planowania Nuklearnego NATO jest forum, na którym ministrowie obrony państw nuklearnych i nieposiadających takiego uzbrojenia uczestniczą wspólnie w tworzeniu polityki nuklearnej Sojuszu i podejmowaniu decyzji odnośnie do potencjału nuklearnego NATO.

Dalsze informacje o roli sił nuklearnych Sojuszu w nowym środowisku bezpieczeństwa, a także o redukcjach w tym zakresie są podane w rozdziale 2.

SFERA GOSPODARCZA

Podstawą współpracy gospodarczej w ramach Sojuszu jest Artykuł 2 Traktatu Północnoatlantyckiego, który stwierdza, iż państwa członkowskie "będą(...) dążyły do usuwania konfliktów w prowadzonej przez nie międzynarodowej polityce gospodarczej i będą popierały współpracę

między wszystkimi Stronami lub częścią z nich". Komitet Ekonomiczny NATO, który został stworzony do promowania współpracy w tej dziedzinie, jest jedynym organem Sojuszu zajmującym się wyłącznie prowadzeniem konsultacji w sprawie rozwoju gospodarczego oraz wydarzeń i procesów z nim związanych, mających bezpośredni wpływ na politykę bezpieczeństwa. Analizy i wspólne oceny procesów gospodarczych oddziałujących na bezpieczeństwo są kluczowym składnikiem sprzyjającym koordynacji planowania obronnego w ramach Sojuszu. Opracowania te obejmują takie zagadnienia jak: porównanie wydatków wojskowych, postępy w przemyśle obronnym, dostępność środków niezbędnych do realizacji planów obronnych, a także zapewnienie opłacalności inwestycji w sektorach obronnych systemów gospodarczych poszczególnych państw.

Współpraca gospodarcza w ramach Sojuszu jest oparta na założeniu, iż współpraca polityczna i konflikt ekonomiczny wzajemnie się wykluczają. Państwa członkowskie muszą zatem wyrażać rzeczywistą wolę współpracy zarówno w dziedzinie gospodarczej, jak i politycznej oraz muszą przejawiać gotowość do prowadzenia konsultacji w kwestiach o wspólnym znaczeniu, w duchu poszanowania wspólnych interesów.

Państwa członkowskie uznają, że - w wielu aspektach - cele i założenia Artykułu 2 Traktatu są realizowane przez inne organizacje i organy międzynarodowe, specjalizujące się we współpracy gospodarczej. Dlatego też NATO unika powtarzania pracy wykonywanej przez innych, ale nie rezygnuje ze wzmacniania współpracy pomiędzy państwami członkowskimi, ilekroć w grę wchodzi kwestie gospodarcze o szczególnym znaczeniu dla Sojuszu - przede wszystkim mające wpływ na sferę bezpieczeństwa i obrony. Sojusz działa zatem jako forum, na którym mogą być analizowane różne, powiązane ze sobą aspekty zagadnień politycznych, wojskowych i gospodarczych. Sojusz zapewnia również środki w sytuacji, gdy działania gospodarcze mogą zagwarantować realizację wspólnych interesów Sojuszu.

W kontekście całości interesów bezpieczeństwa Sojuszu oraz zgodnie ze zmieniającymi się priorytetami, przedmiotem uwagi jest szeroki zakres kwestii ekonomicznych, takich jak: analiza wydatków obronnych, trendy budżetowe, restrukturyzacja przemysłów obronnych, trendy polityki kadrowej w przemyśle obronnym oraz przewidywane wydatki na obronę, ich realność ekonomiczna oraz wpływ na wielkość i strukturę sił zbrojnych.

Zgodnie z przyjętymi Planami Prac, współpraca gospodarcza NATO z państwami należącymi do Partnerstwa dla Pokoju koncentrowała się dotychczas na wojskowych aspektach rozwoju gospodarczego, z uwzględnieniem budżetów i wydatków obronnych oraz ich związku z

całym systemem gospodarczym, a także z restrukturyzacją przemysłów obronnych. Gospodarczy aspekt kwestii obronnych był również szeroko odzwierciedlony w Planie Działań Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC) na lata 2000-2002. W Planie tym znalazły się następujące zagadnienia:

- zarządzanie środkami w odniesieniu do wydatków obronnych;
- przejrzystość w planowaniu obronnym oraz konstruowaniu budżetu;
- profesjonalizacja sił zbrojnych;
- zagospodarowanie byłych obiektów wojskowych;
- restrukturyzacja przemysłów obronnych, także w wyniku prywatyzacji;
- kwestie regionalne.

Owocny dialog pomiędzy państwami sprzymierzonymi a członkami Partnerstwa dla Pokoju w sferze ekonomicznych zagadnień obronnych obejmuje takie tematy jak: formułowanie budżetów obronnych, analiza zysków i strat związanych z ograniczaniem liczebności sił zbrojnych, planowanie i zarządzanie narodowymi programami obronnymi, nadzór legislatury nad budżetami obronnymi, ekonomiczne aspekty modelu sił zbrojnych opartego na poborze powszechnym w odróżnieniu od modelu profesjonalnych sił zbrojnych, a także rola sektora prywatnego w obronności.

Ekonomiczne aspekty kształtowania budżetów obronnych oraz wydatków na obronę pozostaną najważniejszymi zagadnieniami w kontekście współpracy pomiędzy NATO i państwami partnerskimi. Szczególnie znacząca może być analiza wysiłków państw członkowskich zmierzających do zastosowania kryteriów ekonomicznych w odniesieniu do zarządzania budżetami obronnymi. NATO udostępnia swoim partnerom doświadczenia między innymi odnoszące się do:

- nowych zasad zarządzania korzystających z doświadczeń w sektorze komercyjnym - głównym założeniem jest stworzenie agencji obronnych odpowiedzialnych za zapewnienie stabilnych dostaw produktów i usług, w ramach ograniczeń wynikających z konkretnego budżetu;
- rozszerzenia zasad konkurencji na usługi w sektorze obronnym dzięki korzystaniu ze współpracy podwykonawców, prowadzeniu badań rynkowych oraz sięganiu po zewnętrzne źródła finansowania;

- udoskonalania metod ograniczania kosztów oraz rewizji przyjętych priorytetów w kontekście ograniczenia dostępnych środków.

Współpraca gospodarcza ma także duże znaczenie w kontekście restrukturyzacji przemysłów obronnych. Konwersja przemysłów obronnych, a także inne problemy, takie jak przeszkalanie byłego personelu wojskowego, należą do obszarów konsultacji i współpracy pomiędzy NATO a Rosją, których rozwój leży w szczególnym wspólnym interesie obu stron. Zagadnienia te są także przedmiotem konsultacji i współpracy pomiędzy NATO i Ukrainą.

W odróżnieniu od wyspecjalizowanych instytucji finansowych, NATO nie dysponuje mandatem, ani środkami niezbędnymi do finansowania konkretnych programów współpracy gospodarczej. Niemniej jednak, Sojusz podjął przedsięwzięcia zmierzające do promowania dialogu i wymiany doświadczeń z ekspertami z państw należących do Partnerstwa dla Pokoju, które prowadzą restrukturyzację systemów obronnych.

Doświadczenia zdobyte podczas tej współpracy coraz wyraźniej pokazują, że nie ma jednego uniwersalnego modelu restrukturyzacji przemysłów obronnych. Pomimo istnienia wspólnych problemów i wyzwań, w interesie każdego państwa jest poszukiwanie swoich własnych metod, uwzględniających konkretne warunki polityczne, społeczne i gospodarcze. Po to, aby lepiej zrozumieć ten dualizm i wyciągnąć stosowne wspólne wnioski, szczególnym priorytetem objęte są analizy praktycznych doświadczeń związanych z restrukturyzacją systemów obronnych. Ta część prac obejmuje analizowanie poszczególnych przypadków oparte na doświadczeniach szerokiego spektrum stosownych agencji, organów administracji państwowej oraz zarządów spółek prywatnych i publicznych, a także władz lokalnych i regionalnych. Dzięki temu możliwe jest uwzględnienie perspektywy branżowej i regionalnej w odniesieniu do restrukturyzacji systemów obronnych.

Współpraca w tym obszarze będzie nadal koncentrowała się na praktycznych aspektach restrukturyzacji i dostosowywania sektora obronnego, z uwzględnieniem różnic regionalnych. W ogólnych kategoriach, niezbędne będzie ścisłe monitorowanie wszelkich zmian popytu na rynku obronnym, a także reakcji po stronie podaży wyrażających się poprzez restrukturyzację przemysłu. Konieczna będzie także analiza konsekwencji ekonomicznych restrukturyzacji tego sektora. Kolejnym czynnikiem jest utrata wyjątkowej pozycji przemysłów obronnych, które w coraz większym stopniu muszą się poddawać grze rynkowej. Niezwykle istotne jest zatem analizowanie skutków prywatyzacji przedsiębiorstw obronnych dla całej gospodarki.

Wojskowe aspekty rozwoju gospodarczego są omawiane podczas dorocznych Kolokwium Ekonomicznych NATO, a także są przedmiotem innych seminariów i warsztatów. Kolokwia Ekonomiczne skupiają ekspertów ze świata biznesu, środowisk akademickich oraz państwowej i międzynarodowej administracji. Są okazją do intensywnej wymiany poglądów i doświadczeń w sferze gospodarczej. Tematyka ostatnich Kolokwium obejmowała: społeczne i humanitarne wymiary rozwoju gospodarczego oraz reformy w państwach współpracujących z Sojuszem, status tych reform, ich wpływ na bezpieczeństwo oraz związane z nimi możliwości i ograniczenia. Ważnym tematem była także prywatyzacja w państwach partnerskich⁵.

INFORMOWANIE OPINII PUBLICZNEJ

Odpowiedzialność za wyjaśnianie narodowej polityki obronnej i bezpieczeństwa oraz prezentowanie roli każdego z państw członkowskich w ramach Sojuszu należy do poszczególnych rządów. Dobór metod i środków do prowadzenia misji związanej z informowaniem własnej opinii publicznej o polityce i założeniach NATO różni się w poszczególnych państwach i jest przedmiotem decyzji na szczeblu narodowym. Wszystkie rządy państw sprzymierzonych szanują zarówno demokratyczne prawo swoich obywateli do otrzymywania informacji o strukturach międzynarodowych, które są podstawowym gwarantem ich bezpieczeństwa. Kolejnym ważnym czynnikiem jest utrzymywanie zrozumienia i wsparcia opinii publicznej dla decyzji politycznych w dziedzinie bezpieczeństwa podejmowanych przez jej własny rząd.

Rolą Biura Informacji i Prasy NATO jest uzupełnianie działań informacyjnych podejmowanych w państwach członkowskich, a także zapewnianie wszelkiej niezbędnej pomocy w tym zakresie. Biuro zajmuje się także obsługą codziennych kontaktów Sojuszu z przedstawicielami prasy i innych mediów oraz udostępnia informacje w odpowiedzi na zainteresowanie płynące z regionów nienależących do NATO. Zainteresowanie to wynika w znacznej mierze ze współpracy i partnerstwa Sojuszu z państwami należącymi do Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC), a także związane jest ze specjalnymi dwustronnymi stosunkami NATO-Rosja, partnerstwem NATO-Ukraina i rozwijającym się Dialogiem Śródziemnomorskim.

5 Tematem Kolokwium Ekonomicznego, które odbyło się w maju 2001 r. była współzależność pomiędzy regionalną współpracą gospodarczą, bezpieczeństwem i stabilnością. Przebieg dorocznych kolokwium jest przedstawiany co roku w formie książkowej. Publikacje te są dostępne w Biurze Informacji i Prasy NATO (dział dystrybucji). Przebieg Kolokwium można także śledzić w Internecie (<http://www.nato.int>).

Dodatkowo, skupienie się światowej opinii publicznej na wydarzeniach w Bośni i Hercegowinie oraz w Kosowie wymusiło rozwój programów informacyjnych wyjaśniających rolę NATO w rozwiązywaniu konfliktów w byłej Jugosławii oraz budowaniu przyszłej stabilności tego regionu. Inne wydarzenia w Sojuszu, między innymi: wdrożenie inicjatywy Partnerstwa dla Pokoju, restrukturyzacja sił zbrojnych NATO oraz wewnętrzne przemiany w Sojuszu, wzmocnienie europejskiej tożsamości w ramach Sojuszu, a także zewnętrzna transformacja NATO, wspólnie przyczyniły się do wzrostu zainteresowania publicznego oraz popytu na stosowne informacje.

Wraz z otwieraniem się Sojuszu na przyjęcie nowych członków, a szczególnie w związku z akcesją trzech nowych państw pojawił się kolejny ważny wymiar polityki informacyjnej. Rządy w Polsce, Republice Czeskiej i na Węgrzech nieustannie muszą wyjaśniać swojej opinii publicznej implikacje członkostwa tych państw w NATO. W każdym z tych państw wiedza o NATO, a także o stosunkach cywilno-wojskowych wewnątrz Sojuszu i natowskich procedurach podejmowania decyzji była dotychczas ograniczona, a czasami wypaczona przez negatywne wyobrażenia opinii publicznej, wrogą rezerwę oraz brak wiarygodnych informacji. Biuro Informacji i Prasy ma zatem szczególny obowiązek pomagać każdemu z trzech rządów i odpowiadać na zainteresowanie ze strony opinii publicznej w tych państwach - w ramach dostępnych środków. Poza tym, szczególne zainteresowanie kwestiami bezpieczeństwa i zagadnieniami dotyczącymi NATO widoczne jest w każdym z 9 państw uczestniczących w Planie Działań na rzecz Członkostwa (MAP), który został zatwierdzony na Szczycie Waszyngtońskim w kwietniu 1999 r. (patrz rozdział 3). Działania informacyjne NATO są zatem dostosowywane tak, aby odpowiedzieć na potrzebę szerokiego udostępnienia informacji o Sojuszu w każdym z tych państw.

Ogólnym założeniem polityki prasowej i informacyjnej Sojuszu jest przyczynianie się do rozwoju powszechnej znajomości faktów związanych z bezpieczeństwem oraz promowanie zaangażowania opinii publicznej w rzeczową i konstruktywną debatę nad bieżącymi zagadnieniami bezpieczeństwa oraz celami przyszłych działań politycznych. Każdy z planów działania i programów prac sporządzonych do realizacji założeń najważniejszych inicjatyw podejmowanych przez państwa sprzymierzone w ostatnich latach, zawiera konkretne wymogi dotyczące zapewnienia niezbędnego zaplecza informacyjnego. Prawdopodobnie ta jest widoczna w przypadku Planu Działań EAPC aprobowanego przez ministrów spraw zagranicznych państw skupionych w EAPC, a także w przypadku programów prac Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja oraz Komisji NATO-

Ukraina i prac przewidzianych w kontekście Dialogu Śródziemnomorskiego NATO.

Programy informacyjne zarządzane w ramach budżetu informacyjnego Kwatery Głównej NATO obejmują: działania podejmowane w samej Kwaterze Głównej; zewnętrzne imprezy zarządzane przez Biuro Informacji i Prasy NATO; działania podejmowane pod auspicjami organizacji rządowych i pozarządowych poza murami Kwatery Głównej, które mogą być wspierane przez Biuro Informacji i Prasy w formie koncepcyjnej, praktycznej lub finansowej; imprezy organizowane przez inne zewnętrzne agencje z bezpośrednim lub pośrednim wsparciem ze strony NATO. Najważniejsze działania realizowane w każdym z wymienionych obszarów są przedstawione poniżej.

Nie tylko sam Sojusz, ale także szereg innych organizacji i agencji odgrywa znaczącą rolę w zapewnianiu dostępu do informacji o sprawach związanych z NATO. Wspomniane organizacje i agendy zajmują się rozprowadzaniem publikacji, wykorzystywaniem możliwości stwarzanych przez łączność elektroniczną za pośrednictwem internetu, a także odpowiadaniem na zapytania ze strony opinii publicznej. Lista tych dodatkowych instytucji jest bardzo obszerna i obejmuje organizacje narodowe i międzynarodowe. Na szczególne uwzględnienie zasługują:

- biura informacji publicznej i biura prasowe rządów państw członkowskich oraz rządów państw skupionych w EAPC i w Partnerstwie dla Pokoju;
- ambasady państw sprzymierzonych w stolicach państw należących do Partnerstwa dla Pokoju, służące na zasadach rotacyjnych jako punkty kontaktowe NATO;
- parlamenty narodowe oraz Zgromadzenie Parlamentarne NATO - międzynarodowe forum parlamentarne stworzone do promowania celów i polityki Sojuszu na szczeblu parlamentarnym. Siedziba Zgromadzenia Parlamentarnego NATO znajduje się w Brukseli;
- Rady Atlantyckie, Komitety Atlantyckie, Stowarzyszenia Atlantyckie w państwach członkowskich i należących do Partnerstwa dla Pokoju, które zostały stworzone jako fundacje edukacyjne mające pogłębiać wiedzę i zrozumienie dla celów i polityki Sojuszu;
- instytuty i fundacje narodowe i międzynarodowe działające w różnych państwach, w całym obszarze euroatlantyckim, których celem jest promowanie działalności badawczej w zakresie

politologii oraz wkładu akademickiego do debaty nad problemami bezpieczeństwa;

- Biura Informacji Publicznej głównych ośrodków dowodzenia Sojuszu ulokowanych w różnych państwach członkowskich;
- ośrodki edukacyjne i szkoleniowe Sojuszu, takie jak Akademia Obrony NATO w Rzymie, Szkoła NATO (SHAPE) w Oberammergau, niezależne instytucje - np. Centrum im. Marshalla w Oberammergau, a także narodowe instytuty obronne i akademie;
- międzynarodowe struktury grupujące narodowe oddziały takich instytucji jak: Stowarzyszenie Traktatu Atlantyckiego (ATA), które skupia Komitety, Rady i Stowarzyszenia Atlantyckie działające w państwach członkowskich i partnerskich; a także Międzysojusznicza Konfederacja Oficerów Rezerwy (CIOR), do której należą narodowe zrzeszenia oficerów rezerwy w państwach sprzymierzonych. ATA ma mały sekretariat w Paryżu oraz punkt kontaktowy w Brukseli. CIOR dysponuje biurem łącznikowym w Kwaterze Głównej w Brukseli.

Dalsze informacje o tych organizacjach są podane w rozdziale 16.

Biuro Informacji i Prasy pozostaje w łączności z biurem Doradcy ds. Informacyjnych Międzynarodowego Sztabu Wojskowego, aby otrzymać informacje o działaniach Komitetu Wojskowego.

Biuro Informacji i Prasy utrzymuje małe, regionalne biuro informacyjne w Rejkiawiku (Islandia). Poza tym, nie istnieją żadne inne regionalne biura informacyjne NATO w państwach członkowskich. Kwatery wojskowe należące do zintegrowanej struktury wojskowej Sojuszu, ulokowane w różnych państwach sprzymierzonych oraz liczne agencje i organizacje NATO mieszczące się poza brukselską Kwaterą Główną stanowią ważny element tożsamości Sojuszu, a ponadto są dodatkowymi punktami kontaktowymi i źródłami informacji.

W ramach rozbudowanego programu współpracy z państwami należącymi do Partnerstwa dla Pokoju, a szczególnie w kontekście stosunków NATO z Rosją i Ukrainą, Rada Północnoatlantycka podjęła kroki zmierzające do poprawy dostępu do informacji o Sojuszu w tych państwach. W 1995 r. Rada Północnoatlantycka zaaprobowowała ulokowanie w Moskwie oficera informacyjnego, który miał pracować w ambasadzie francuskiej, pełniącej wówczas rolę punktu kontaktowego NATO w Rosji.

W 1996 r. to małe biuro informacyjne zostało przeniesione do ambasady niemieckiej, w związku z przejściem przez Niemcy roli kontaktowej w tych stosunkach. Następnie niemiecki pułkownik pracujący

w tym biurze otrzymał zadanie wspomaganie NATO w zakresie rozwijania kontaktów i działań informacyjnych we współpracy z rosyjskimi siłami zbrojnymi.

W styczniu 1998 r. zainicjowano działalność niezależnego Centrum Dokumentacji NATO, którego siedzibą jest rosyjski Instytut Informacji Naukowej Nauk Społecznych (INION) w Moskwie. Centrum Dokumentacji korzysta ze wsparcia NATO i zapewnia dostęp do publikacji i dokumentów odnoszących się do kwestii bezpieczeństwa. Publikuje również periodyczny biuletyn skierowany do środowisk akademickich i innych zainteresowanych kół.

Działalność Biura Informacji oraz Centrum Dokumentacji została znacznie ograniczona, gdy Rosja zawiesiła swoją współpracę z NATO w odpowiedzi na działania wojskowe podjęte przez Sojusz w celu zakończenia kryzysu w Kosowie. Podczas wizyty Sekretarza Generalnego Lorda Robertsona w Moskwie, w lutym 2000 r., osiągnięto porozumienie, które - zgodnie z nadziejami państw sprzymierzonych - miało doprowadzić do wznowienia współpracy w pełnym zakresie przewidzianym w ramach Aktu Stanowiącego NATO-Rosja. W lutym 2001 r. Sekretarz Generalny NATO złożył ponowną wizytę w Moskwie i dokonał formalnego otwarcia Biura Informacji NATO, z niezależną siedzibą w centrum miasta.

W 1996 r. otworzono Centrum Informacji i Dokumentacji NATO w Kijowie. Personel i źródła finansowania Centrum są zapewnione przez Biuro Informacji i Prasy NATO. Centrum mieści się w ukraińskim Instytucie Spraw Międzynarodowych. Zapewnia dostęp do dokumentacji, a także ułatwia prowadzenie innych działań informacyjnych, takich jak organizacja wizyt w siedzibie NATO oraz seminaria sponsorowane przez NATO.

Adresy rozmaitych biur i centrów informacji wspomnianych w tym rozdziale są wymienione w końcowej części Vademecum, łącznie ze szczegółami dotyczącymi Zintegrowanego Systemu Danych NATO (IDS) który zapewnia światowy dostęp do zapisanych elektronicznie informacji związanych z NATO.

Narzędzia łączności stosowane przez Biuro Informacji i Prasy NATO - zarówno bezpośrednio, jak i do wspierania wyżej wymienionych instytucji i pośredników - obejmują konwencjonalne formy ustnego i pisemnego przekazywania informacji oraz promowania dialogu. Biuro zarządza rozbudowanymi programami wizyt. Liczba przedstawicieli środowisk opiniotwórczych, którzy dzięki temu odwiedzają rocznie siedziby politycznych władz Sojuszu, dochodzi do 20 tys. Ponadto organizowane są konferencje prasowe i dyskusje z ekspertami z Sekretariatu Międzynarodowego, Międzynarodowego Sztabu Wojskowego oraz z

przedstawicielstw narodowych. Dyskusje te dotyczą wszystkich aspektów pracy i polityki Sojuszu.

Biuro Informacji i Prasy wydaje liczne publikacje, których zakres sięga od zbiorów oficjalnych tekstów i deklaracji do publikacji periodycznych i nieperiodycznych, wnoszących wkład do rzeczowej debaty publicznej nad wybranymi aspektami polityki bezpieczeństwa.

Oficjalne teksty wydawane przez Sojusz - zazwyczaj w formie komunikatów i oświadczeń prasowych - to dokumenty będące wynikiem formalnych negocjacji i wyrażające uzgodnione stanowisko polityczne państw członkowskich w konkretnych kwestiach lub odnośnie do zbiorów zagadnień politycznych, które są przez cały rok okresowo poddawane rewizji. Dokumenty te składają się na publicznie dostępne archiwum Sojuszu. Dzięki temu możliwe jest śledzenie wydarzeń politycznych i okoliczności, które doprowadziły do konkretnych posunięć politycznych i zmian decyzji. Wszystkie teksty tego rodzaju są publikowane w dwóch oficjalnych językach Sojuszu, a często także w innych wersjach językowych.

Poza publikowaniem tych dokumentów, Biuro Informacji i Prasy pomaga w upowszechnianiu oświadczeń wydanych przez Sekretarza Generalnego NATO, który jest najważniejszym wyrazicielem poglądów i opinii Sojuszu. Biuro publikuje teksty przemówień Sekretarza Generalnego oraz innych wyższych rangą urzędników. Dokumenty te są również ważnym przyczynkiem do wyjaśniania polityki, dającym wgląd w założenia i uzasadnienia konkretnych posunięć.

Z upoważnienia Sekretarza Generalnego, Biuro Informacji i Prasy publikuje periodyk zatytułowany "Przegląd NATO" oraz szeroki wachlarz informatorów, broszur, biuletynów informacyjnych oraz innych materiałów, które stanowią punkt odniesienia i mogą przyczynić się do pogłębiania powszechnej wiedzy i zrozumienia. Publikacje te są - proporcjonalnie do środków i wymogów - drukowane nie tylko w oficjalnych językach urzędowych Sojuszu, lecz także dodatkowo we wszystkich językach używanych w państwach członkowskich oraz w wielu językach państw partnerskich.

Upowszechnianie materiałów pisanych w coraz większym stopniu polega na wykorzystywaniu mediów elektronicznych. Większość publicznych dokumentów i materiałów informacyjnych ukazuje się za pośrednictwem Zintegrowanego Systemu Danych NATO (IDS). Szczegóły są podane w "Źródłach dodatkowych informacji" (Załącznik 2).

NATO prowadzi samodzielny Program Naukowy (przedstawiony w rozdziale 8), który publikuje biuletyn informacyjny oraz własną serię

publikacji naukowych wydawanych oddzielnie przez wyspecjalizowanych wydawców, zgodnie z umowami zawieranymi na zasadach komercyjnych.

Personel Biura Informacji i Prasy obejmuje również Sekcję Relacji z Państwami, która składa się z oficerów łącznikowych poszczególnych państw członkowskich, odpowiedzialnych za administrowanie programami informacyjnymi adresowanymi do tych państw. Programy te obejmują organizowanie wizyt w siedzibie NATO oraz konferencji i seminariów, które odbywają się w różnych regionach Sojuszu. W ich ramach udzielana jest także pomoc parlamentarzystom, przedstawicielom środowisk akademickich, dziennikarzom i osobom należącym do innych grup zawodowych, poprzez umożliwianie im dotarcia do publicznie dostępnych informacji, które są im potrzebne. Podobną funkcję w upowszechnianiu informacji w wielu państwach należących do Partnerstwa dla Pokoju pełni Sekcja Stosunków Zewnętrznych i Relacji z Partnerami. Do wysiłków tych przyczyniają się także oficerowie łącznikowi państw członkowskich NATO, którzy działają jako koordynatorzy programów skierowanych do państw partnerskich, w stosunku do których ich ambasady pełnią aktualnie rolę "punktu kontaktowego".

Programy informacyjne skierowane do danego państwa mogą obejmować koncepcyjną, praktyczną oraz - w ograniczonym stopniu - finansową pomoc w zakresie działalności publikacyjnej prowadzonej przez organizacje pozarządowe w państwach członkowskich i partnerskich. Podobna pomoc może być również udzielana rządów państw partnerskich w odniesieniu do opracowywania i wydawania publikacji mających informować opinię publiczną o sprawach związanych z NATO.

Na polu akademickim, działalność informacyjna NATO obejmuje przyznawanie dorocznego stypendium imienia Manfreda Wörnera, nieżyjącego już byłego Sekretarza Generalnego NATO oraz administrowanie całą serią stypendiów przyznawanych w ramach współpracy NATO-EAPC, które są dostępne dla naukowców zarówno z państw członkowskich, jak i partnerskich. Stypendium takie składa się z grantu na pokrycie kosztów podróży i prowadzenia badań naukowych. Są one przyznawane co roku, na zasadach konkursu, z rekomendacji niezależnego jury i mają ułatwić prowadzenie badań w obszarach tematycznych ogólnie związanych z polityką NATO oraz bieżącym programem działań politycznych Sojuszu.

W ramach programu akademickiego Biuro Informacji i Prasy udziela czasami pomocy przy organizowaniu międzynarodowych konferencji poświęconych zagadnieniom z dziedziny bezpieczeństwa.

Zainteresowanie opinii publicznej polityką NATO oraz zapotrzebowanie na dostęp do informacji w tej dziedzinie wyrażają się zarówno bezpośrednio, jak i poprzez relacje prasy i innych mediów z wydarzeń związanych z NATO. Kluczowym elementem działań Biura Informacji i Prasy są zatem kontakty z prasą oraz wspomaganie korespondentów akredytowanych przy NATO i innych przedstawicieli mediów.

Konferencje prasowe i wywiady ze starszymi rangą urzędnikami NATO, briefingi poświęcone konkretnym zagadnieniom, udostępnianie zdjęć, a także stanowisk audio i wideo oraz elektronicznych środków łączności składają się na udogodnienia mające służyć potrzebom mediów światowych. Główne wydarzenia i procesy w Sojuszu, takie jak spotkania na szczycie, przyciągają do Kwatery Głównej NATO ponad tysiąc dziennikarzy, którym trzeba zapewnić odpowiednie warunki pracy. Podobne środki są angażowane w przypadku najwyższych rangą wydarzeń odbywających się poza Kwaterą Główną, takich jak posiedzenia ministerialne oraz spotkania na szczycie odbywające się poza granicami Belgii. W takich przypadkach dziennikarze są obsługiwani przez służby prasowe i informacyjne Biura Informacji i Prasy, przy czym służba prasowa koncentruje się przede wszystkim na bezpośrednim odpowiadaniu na natychmiastowe lub krótkoterminowe potrzeby, podczas gdy Biuro Informacji i Prasy zapewnia dostęp do szerokiego zakresu materiałów źródłowych i rozszerzających informacje, które są przez dłuższy czas dostępne dla przedstawicieli mediów.

Rzecznik prasowy NATO i służba prasowa współpracują w ramach codziennych kontaktów z Biurem Sekretarza Generalnego i pomagają Sekretarzowi Generalnemu w kontaktach z przedstawicielami mediów i prasy. Służba prasowa jest także odpowiedzialna za aranżowanie kontaktów pomiędzy wyższymi rangą przedstawicielami NATO a mediami, a także za udzielanie akredytacji dziennikarzom uczestniczącym w imprezach prasowych. Przygotowuje również codzienne streszczenia i przeglądy międzynarodowej prasy oraz doniesień agencyjnych, na potrzeby Sekretariatu Międzynarodowego, Sztabu Międzynarodowego, przedstawicielstw narodowych, misji dyplomatycznych oraz biur łącznikowych działających w Kwaterze Głównej NATO. Informacyjni oficerowie łącznikowi i pracownicy Biura Prasowego przygotowują również przeglądy prasy ukazującej się w państwach członkowskich i partnerskich. Materiały te pomagają Sekretarzowi Generalnemu w przygotowaniu jego oficjalnych wizyt w tych państwach.

Biuro Informacji i Prasy zarządza biblioteką Kwatery Głównej NATO, z której korzystają członkowie narodowych i międzynarodowych sztabów działających na miejscu.

ROZDZIAŁ 8

PROGRAMY I DZIAŁANIA

Logistyka dostaw i składowania

Kluczowe funkcje logistyczne

**Logistyka dostaw i składowania w odniesieniu
do operacji wspierania pokoju**

Organizacje ds. produkcji i logistyki

Współpraca w zakresie uzbrojenia, planowanie i standaryzacja

Systemy łączności i informatyki

Cywilno-wojskowa koordynacja zarządzania ruchem lotniczym

Obrona powietrzna

Planowanie cywilne w sytuacji zagrożenia

Współpraca naukowa

Środowisko naturalne i społeczeństwo

PROGRAMY I DZIAŁANIA

LOGISTYKA DOSTAW I SKŁADOWANIA¹

Termin "logistyka" jest używany na oznaczenie wielu spraw, w rozmaitych kontekstach. Istnieją również różnice w stosowaniu tego terminu w poszczególnych państwach członkowskich. Niezgodności dotyczą także określania form wspierania operacji wojskowych, które należy zakwalifikować jako komponenty logistyki. Stosowana w NATO definicja logistyki określa ją jako: "wsparte metodami właściwymi dla nauk ścisłych planowanie i praktyka przemieszczania i utrzymania sił zbrojnych". W najogólniejszym znaczeniu termin ten odnosi się do aspektów operacji wojskowych w następujących dziedzinach:

- Projektowanie i konstruowanie, pozyskiwanie, przechowywanie, transport, dystrybucja, utrzymywanie w gotowości do działania, ewakuacja i likwidacja materiału wojskowego.
- Transport personelu.
- Pozyskiwanie, budowa, utrzymywanie i konserwowanie, użytkowanie i likwidacja obiektów.
- Pozyskiwanie zaopatrzenia i usług.
- Wsparcie medyczne i służba zdrowia.

Wyżej wymienione dziedziny obejmują oczywiście bardzo szeroki zakres usług i obowiązków. W NATO kategorie te są dalej dzielone, zarówno z punktu widzenia procesu podejmowania decyzji, jak i ze względów organizacyjnych. W ten sposób powstają następujące sektory:

- Produkcja i pozyskiwanie przedmiotów logistyki, tj. planowanie, projektowanie i pozyskiwanie sprzętu. Za działania te w znacznej mierze odpowiadają poszczególne państwa i są one realizowane na szczeblu narodowym. Mimo to, w wielu dziedzinach prowadzi się w ramach NATO współpracę i koordynację, przede wszystkim pod auspicjami Konferencji Narodowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia (CNAD) i organów jej podległych. Z organizacyjnego punktu widzenia, od strony cywilnej aspekty logistyki NATO związane z produkcją i pozyskiwaniem mieszczą się przede wszystkim w ramach obowiązków Pionu Wsparcia Obrony Sekretariatu Międzynarodowego. Od strony wojskowej

¹ Realizacja wielu programów i działań omawianych w tym rozdziale zajmują się organizacje i agendy powołane do życia przez Radę Północnoatlantycką, albo Komitet Wojskowy NATO do podejmowania konkretnych zadań. Szczegóły przedstawione są w rozdziale 14.

odpowiada za te zagadnienia Pion Logistyki, Uzbrojenia i Zasobów Międzynarodowego Sztabu Wojskowego.

- Aspekty logistyki związane z dostawami i składowaniem oraz kwestiami operacyjnymi, powszechnie rozumiane jako zaopatrywanie i wspieranie sił zbrojnych, omówione są w pierwszej części niniejszego rozdziału. Działania te podlegają głównie Konferencji Starszych Logistyków NATO (SNLC) i Komitetowi NATO ds. Naftociągów (NPC). Wyższy rangą wojskowy organ doradczy ds. medycznych - Komitet Szefów Wojskowych Służb Medycznych NATO (COMEDS) odpowiada za doradzanie Komitetowi Wojskowemu w sprawach medycznych. Z organizacyjnego punktu widzenia, odpowiedzialność za aspekty logistyki związane z dostawami i składowaniem oraz kwestiami operacyjnymi spoczywa od strony cywilnej na Pionie ds. Infrastruktury, Logistyki i Planowania Cywilnego w Sytuacji Zagrożenia Sekretariatu Międzynarodowego. Od strony wojskowej odpowiedzialny jest Oddział Logistyki, Pionu Logistyki, Uzbrojenia i Zasobów Międzynarodowego Sztabu Wojskowego.

Wsparcie logistyczne Koncepcji Strategicznej NATO

Koncepcja Strategiczna Sojuszu, przyjęta przez szefów państw i rządów państw członkowskich NATO w kwietniu 1999 r. akcentuje mobilny i wielonarodowy charakter sił zbrojnych Sojuszu oraz konieczność zapewnienia im elastycznego sojuszniczego wsparcia logistycznego. Konferencja Starszych Logistyków NATO uznała, iż zapewnienie odpowiednio elastycznego wsparcia logistycznego - za które w pierwszym rzędzie odpowiadają poszczególne państwa - musi jednak należeć do zbiorowych zobowiązań Sojuszu oraz musi być przedmiotem udoskonalonej koordynacji, współpracy i wzmocnionych działań międzynarodowych. W odpowiedzi na wprowadzenie nowej Koncepcji Strategicznej, Konferencja rozpoczęła analizę jej wpływu na założenia logistyczne i politykę. Znaczenie tego zagadnienia zostało również uwzględnione w ramach Inicjatywy Zdolności Obronnych, która została przyjęta na Szczycie Waszyngtońskim w kwietniu 1999 r. (patrz rozdział 2). Polityka współpracy w dziedzinie logistyki jest już niemal w całości opracowana i wkrótce będzie przedmiotem obrad Rady Północnoatlantyckiej. Równoległe tworzona jest koncepcja współpracy w dziedzinie logistyki NATO.

Zasady logistyki i polityka w tym zakresie

W 1992 r. w dokumencie znanym jako MC 319, Komitet Planowania Obrony przyjął nowe zasady logistyki i nowe założenia polityczne z tym związane. Te zasady i założenia zostały gruntownie zrewidowane w świetle praktycznych doświadczeń zdobytych podczas operacji pokojowych kierowanych przez NATO. Zrewidowany tekst został przyjęty przez Radę w 1997 r. (MC 319/1). Przedstawione tu zasady i założenia mają zastosowanie w warunkach pokoju, a także w sytuacjach kryzysowych i konfliktowych. Odnoszą się do operacji przeprowadzanych na mocy Artykułu 5 Traktatu Północnoatlantyckiego oraz operacji spoza wspomnianego artykułu². Stosują się także do operacji organizowanych w ramach koncepcji Zespołu Zadaniowego Połączonych Rodzajów Wojsk (CJTF) oraz operacji kierowanych przez NATO, w których udział biorą państwa niebędące członkami Sojuszu.

Te ogólne zasady posłużyły jako punkt wyjścia do opracowania kolejnych, bardziej szczegółowych zasad i założeń odnoszących się do funkcjonalnych obszarów logistyki, takich jak: wsparcie medyczne (MC 326/1); wsparcie ze strony państwa, na terytorium którego realizowana jest misja (MC 334/1); a także przemieszczanie i transport (MC 336/1).

Podstawowe zasady

Odpowiedzialność

Państwa członkowskie i władze Sojuszu są wspólnie odpowiedzialne za logistyczne wsparcie wielonarodowych operacji NATO. Każdy wojskowy dowódca NATO określa wymogi logistyczne oraz - w zakresie swoich obowiązków - koordynuje planowanie logistyczne i wsparcie.

Zaopatrzenie

Państwa sprzymierzone muszą zapewnić zaopatrzenie sił przekazanych pod dowództwo NATO w zasoby logistyczne. Obowiązek ten wypełniają indywidualnie lub na mocy porozumień o współpracy zarówno w warunkach pokoju, jak i kryzysu lub konfliktu.

Władze

Dowódcy wojskowi NATO od pewnego szczebla muszą mieć wystarczającą kontrolę nad zasobami logistycznymi umożliwiającymi im

2 Artykuł 5 Traktatu Północnoatlantyckiego dotyczy przede wszystkim odstraszenia prób użycia siły przeciwko państwom członkowskim Sojuszu i wyraża zasadę, że atak przeciwko któremukolwiek z państw sprzymierzonych będzie uważany za atak przeciwko nim wszystkim. Działania Sojuszu niezwiązane z zakresem obowiązywania wspomnianego artykułu określane są jako "operacje spoza Artykułu 5".

maksymalnie skuteczne użycie i utrzymanie swoich sił. Odnosi się to również do dowódców pochodzących z państw nienależących do NATO, którzy dowodzą wielonarodowymi siłami w ramach operacji kierowanej przez NATO.

Współpraca i koordynacja

Niezwykle ważna jest koordynacja i współpraca pomiędzy państwami sprzymierzonymi i władzami NATO. Ponadto, optymalne wykorzystanie ograniczonych środków wymaga współpracy logistycznej pomiędzy sektorem cywilnym i wojskowym w ramach poszczególnych państw i w układzie międzynarodowym. Porozumienia o współpracy oraz wzajemne wspomaganie się państw w zakresie zapewniania i użytkowania zasobów logistycznych może zatem zmniejszyć indywidualne obciążenie poszczególnych państw.

Rozważając zakres poszczególnych form współpracy w ramach logistyki dostaw i składowania, tak aby maksymalnie wykorzystać wspomniane zalety, rozważyć należy opcję zintegrowanego wielonarodowego wsparcia logistycznego i specjalizacji zadaniowej oraz możliwość wspólnego finansowania zasobów i regularnego wyznaczania państwa odgrywającego wiodącą rolę w ramach operacji. Należy także uwzględnić potencjalną rolę agencji NATO, takich jak Agencja NATO ds. Zabezpieczenia Technicznego i Zaopatrzenia (NAMSA), jeżeli istnieje duża szansa, że rozwiązania zaproponowane przez te agencje będą efektywne pod względem kosztów.

Potrzeba koordynacji w dziedzinie wsparcia logistycznego przejawia się na wielu poziomach i nie ogranicza się do NATO. W przypadku operacji spoza Artykułu 5, konieczne może być rozszerzenie współpracy na państwa nienależące do Sojuszu, a także - w stosownym wymiarze - na ONZ, Unię Zachodnioeuropejską, Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża oraz inne stosowne organizacje.

Współpraca logistyczna

Celem współpracy w dziedzinie logistyki jest wzmocnienie ogólnego potencjału logistycznego Sojuszu poprzez maksymalizowanie efektywności wsparcia logistycznego udzielanego NATO oraz operacjom kierowanym lub wspieranym przez NATO. Potencjał ten wzmocniany jest także poprzez poprawę wydajności oraz dzięki oszczędnościom wynikającym z zastosowania ekonomicznego efektu skali oraz eliminowania przypadków

wielokrotnego i nieskoordynowanego podejmowania tych samych wysiłków w warunkach pokoju, kryzysu lub konfliktu.

Podstawowe zasady rządzące współpracą w logistyce to: prymat wymogów operacyjnych, wspólna odpowiedzialność, wydajność oraz jasność i przejrzystość.

Rozwój umów o współpracy logistycznej w ramach NATO jest stymulowany przez liczne agencje produkcyjne i logistyczne, które zostały stworzone w tym celu. Czołowe miejsce wśród nich zajmuje NAMSA - Agencja NATO ds. Zabezpieczenia Technicznego i Zaopatrzenia. Zakres efektywnej współpracy logistycznej jest rozszerzany poprzez zastosowanie nowoczesnych technik zarządzania i pozyskiwania zasobów wojskowych. Dobrym przykładem jest stworzona przez NAMSA koncepcja SHARE (wymiana zapasów magazynowych oraz udostępnianie informacji o potrzebach w tym zakresie). Jak wskazuje sama nazwa, jest to rozwiązanie, które ułatwia wspólne użytkowanie i wymianę zapasów magazynowych pomiędzy uczestnikami, dzięki skutecznemu kojarzeniu konkretnych potrzeb ze zgłaszaną dostępnością odpowiednich zasobów.

Logistyka międzynarodowa

Przyszłe wyzwania stojące przed Sojuszem, między innymi wynikające z ograniczania środków, wzmacniają potrzebę zwiększonej współpracy i umiędzynarodowienia wsparcia logistycznego. Znaczenie wielonarodowej połączonej struktury logistyki wynika z konieczności przeprowadzania operacji, takich jak wspieranie pokoju w rejonach, gdzie niedostępne jest wsparcie logistyczne ze strony normalnej infrastruktury narodowej. Związane jest także z potrzebą integrowania sił zbrojnych państw nienależących do Sojuszu i udzielanego przez nie wsparcia logistycznego. Wspomniana struktura musi odpowiadać na wymogi logistyczne w obszarze transportu, robót inżynierskich i zaopatrzenia, a także usług medycznych.

Logistyka międzynarodowa przyczynia się w znaczący sposób do zwielokrotnienia sił i optymalizacji wysiłków poszczególnych państw w odniesieniu do wsparcia logistycznego. W jej ramach mieszczą się dwustronne i wielostronne uzgodnienia podnoszące opłacalność i wydajność indywidualnych narodowych działań w tym zakresie. Uzgodnienia takie mogą znacząco przyczynić się do sukcesu zarówno planistycznych, jak i wdrożeniowych aspektów operacji logistycznych. Większemu umiędzynarodowieniu działań w tym zakresie mają służyć liczne koncepcje i inicjatywy, takie jak: specjalizacja zadaniowa i powierzanie wiodącej roli w ramach operacji jednemu państwu;

wielonarodowe zintegrowane jednostki logistyczne i medyczne; wsparcie ze strony państwa goszczącego operację oraz koncepcja wspierającej "trzeciej strony"; a także tworzenie Wielonarodowego Połączonego Centrum Logistyki.

KLUCZOWE FUNKCJE LOGISTYCZNE

Mobilność

Skuteczne i punktualne przemieszczanie sił zbrojnych jest wstępnym warunkiem wszelkich operacji wojskowych. Zapewnienie strategicznej mobilności oddziałów i wyposażenia poprzez zapewnienie odpowiedniego transportu, infrastruktury transportowej i sprzętu jest zazwyczaj podstawowym wymogiem operacyjnym. Mobilność obejmuje potencjalne wykorzystanie środków cywilnych i może wymagać rozmieszczenia, stacjonowania i rozwinięcia znacznej ilości aktywów wojskowych i sprzętu. Planowanie oraz ocena potencjału i zdolności stają się więc czynnikami decydującymi o możliwości spełnienia zróżnicowanych wymogów politycznych i wojskowych. Podstawowym forum, na którym zbiegają się kwestie związane z mobilnością strategiczną jest w NATO Grupa Doradcza ds. Przemieszczeń i Transportu (MAG), która jest podgrupą Konferencji Starszych Logistyków NATO (SNLC). Forum to zostało stworzone do promowania współpracy w zakresie zarządzania przemieszczaniem, transportem i mobilnością. Współpraca ta ma obejmować agencje cywilne i wojskowe oraz rozwijać się pomiędzy NATO i państwami członkowskimi.

Wsparcie ze strony państwa goszczącego operację

Wsparcie ze strony państwa goszczącego operację oznacza wsparcie cywilne i wojskowe ze strony państwa-gospodarza, udzielane w warunkach pokoju, sytuacji nadzwyczajnej, kryzysu lub konfliktu siłom sprzymierzonym i organizacjom stacjonującym lub jedynie działającym na jego terytorium, albo korzystającym z tranzytu. Podstawą do udzielenia takiego wsparcia są porozumienia zawierane przez właściwe władze państwa-gospodarza oraz państw wysyłających siły i/lub NATO.

Wsparcie ze strony państwa-gospodarza ma podstawowe znaczenie dla zdolności przetrwania wszelkich typów i kategorii sił. Dwustronne i wielostronne porozumienia, które uwzględniają wymogi operacyjne NATO, przyczyniają się do ochrony sił, a także gwarantują wymagane

wsparcie logistyczne i infrastrukturę, które są niezbędne do przyjęcia, przemieszczania i użycia sił.

Warunkiem elastyczności potrzebnej siłom wielonarodowym jest zaangażowanie wojskowych dowódców NATO w formułowanie wymogów odnośnie do wsparcia ze strony państwa-gospodarza oraz ich udział w negocjowaniu w imieniu NATO wstępnych porozumień i koordynowanie prac przy tworzeniu niezbędnych rozwiązań w państwie goszczącym operację. Ponadto, rosnąca zmienność charakteru operacji związanej z rozmieszczeniem oznacza, że planowanie ustaleń dotyczących wsparcia ze strony państwa-gospodarza musi mieć obecnie znacznie ogólniejszy charakter niż w przeszłości.

Wsparcie medyczne

Służby medyczne wnoszą znaczący wkład do operacji wojskowych. Ich zadaniem jest profilaktyka, szybka ewakuacja i leczenie chorych, poszkodowanych lub rannych oraz umożliwienie im szybkiego powrotu do pełnienia służby. Potencjał medyczny na obszarze rozmieszczenia sił musi być proporcjonalny do ich liczebności oraz do prawdopodobieństwa wystąpienia chorób lub obrażeń. Co więcej, potencjał medyczny musi być obecny i uruchomiony przed rozpoczęciem działań wojskowych. Komitet Szefów Wojskowych Służb Medycznych NATO (COMEDS) doradza Komitetowi Wojskowemu i jest podstawowym forum współpracy w tej dziedzinie. Koordynację cywilno-wojskową zapewnia Wspólny Komitet Medyczny (JMC).

Interoperacyjność i standaryzacja w dziedzinie logistyki

Interoperacyjność ma bezpośredni wpływ na skuteczność bojową sił NATO, a w szczególnym stopniu odnosi się to do formacji międzynarodowych. Standaryzacja wyposażenia, zaopatrzenia i procedur przyczynia się zatem do ogólnego zwielokrotnienia potencjału i musi być uwzględniona w projektowaniu oraz produkcji systemów i wyposażenia. Minimalne wymogi niezbędne do osiągnięcia skuteczności bojowej to interoperacyjność podstawowego wyposażenia, wzajemna wymienialność zaopatrzenia oraz zbieżność procedur. Wymogi te bezpośrednio przekładają się na wsparcie logistyczne towarzyszące standardowemu wyposażeniu. Ponadto, udział państw nienależących do Sojuszu w operacjach kierowanych przez NATO wymaga odpowiedniej elastyczności.

Logistyka dostaw i składowania w odniesieniu do Partnerstwa dla Pokoju

Większość działań związanych z logistyką dostaw i składowania, realizowanych w ramach Programu Prac Partnerstwa oraz Indywidualnych Programów Partnerstwa i programów dwustronnych zatwierdzanych przez poszczególne państwa, można umieścić w następujących kategoriach:

- wizyty zespołów w państwach należących do PdP; ich celem jest ustalenie potencjalnego zakresu współpracy w obrębie logistyki oraz organizacja kursów w tej dziedzinie;
- wymiana informacji, doradztwo ekspertów, wsparcie techniczne, kursy z zakresu logistyki oraz ujmujące logistykę w kontekście misji pokojowych, a także ćwiczenia logistyczne;
- kontakty formalne, takie jak: rozmowy przedstawicieli sztabów, seminaria i warsztaty;
- harmonizacja i standaryzacja koncepcji, polityki, aktywów, procedur oraz innych aspektów, struktur i systemów logistyki.

Wszystkie wyżej wspomniane działania są wspierane przez posiedzenia najważniejszych agend NATO, które odbywają się z udziałem członków PdP. Przykładem są regularne spotkania Konferencji Starszych Logistyków NATO, Grupy Doradczej ds. Przemieszczeń i Transportu, Komitetu NATO ds. Naftociągów oraz Komitetu Szefów Wojskowych Służb Medycznych NATO z udziałem państw partnerskich. Dalsze szczegóły odnoszące się do powyższych kwestii przedstawione są w rozdziale 14.

Kursy z zakresu logistyki dla państw należących do PdP

Organizowane przez NATO kursy w dziedzinie logistyki odbywają się 3 razy w ciągu roku i są otwarte zarówno dla uczestników z Sojuszu, jak i z państw partnerskich. Ponadto, NATO i państwa skupione w PdP oferują różnorodne inne kursy na temat logistyki w NATO, misji pokojowych ONZ i NATO, planowania działań medycznych, uczestnictwa w pracach Wielonarodowego Połączonego Centrum Logistyki, a także współpracy w obszarze planowania cywilnego w sytuacji zagrożenia. Kurs PdP dla osób zajmujących się planowaniem działań medycznych stał się integralną częścią programu kształcenia w Szkole NATO SHAPE. W kwietniu 2000 r. w kursie tym uczestniczyło 34 studentów z 17 państw, a planowane jest zwiększenie liczby studentów uczestniczących w pojedynczym kursie do 80. Tematyka zajęć jest nieustannie modyfikowana, z uwzględnieniem

doświadczeń zebranych podczas kierowanych przez NATO operacji na Bałkanach.

Inne związane z tym działania obejmują seminaria dla partnerów poświęcone wsparciu udzielanemu przez państwa-gospodarzy. Podstawowym ich założeniem jest zaznajomienie przedstawicieli sztabów cywilnych i wojskowych z państw należących do PdP z koncepcją państwa-gospodarza oraz z sojuszniczymi procedurami i rozwiązaniami w zakresie planowania logistyki. Seminarium te umożliwiają również uczestnikom zajmowanie się kwestiami regionalnymi, szczególnie w kontekście wsparcia udzielanego przez państwa goszczące operacje państwom używającym swoje siły zbrojne na potrzeby operacji prowadzonych przez NATO w Bośni i Hercegowinie oraz w Kosowie.

Ćwiczenia "Kooperacyjne Wsparcie"

Ćwiczenia te odbywają się raz w roku, a ich celem jest zapoznanie przedstawicieli państw partnerskich z koncepcją Sojuszu odnośnie do wsparcia logistycznego operacji międzynarodowych. Początkowo zakres manewrów obejmował jedynie operacje morskie, lecz obecnie składają się na nie działania lądowe, powietrzne i morskie, co ma umożliwić uczestnikom zapoznanie się z pełnym spektrum wsparcia logistycznego dla wszystkich rodzajów sił.

Pomoc techniczna dla państw członkowskich PdP

Agencja NATO ds. Zabezpieczenia Technicznego i Zaopatrzenia (NAMSA) jest upoważniona do udzielania pomocy technicznej państwom członkowskim PdP, na zasadzie zwracania poniesionych kosztów. We wstępnej fazie pomoc ta ma charakter konsultacyjny, ale w przyszłości będzie obejmować zarządzanie logistyką oraz wspólne działania.

Poza tymi działaniami wielonarodowymi, istnieją intensywne kontakty dwustronne w dziedzinie logistyki pomiędzy poszczególnymi państwami członkowskimi NATO i państwami partnerskimi.

LOGISTYKA DOSTAW I SKŁADOWANIA W ODNIESIENIU DO OPERACJI WSPIERANIA POKOJU

Operacje monitorowania i przymusowego wprowadzania w życie uzgodnień pokojowych, podejmowane przez NATO jako działania

wspierające inicjatywy pokojowe Organizacji Narodów Zjednoczonych w Bośni i Hercegowinie, a także w Kosowie, bardzo wyraźnie uwidaczniają znaczenie logistyki dostaw i składowania w odniesieniu do operacji kryzysowych. Wymogi przyszłych wielonarodowych operacji Sojuszu, w których być może będą uczestniczyć państwa nienależące do NATO, również wskazują na potrzebę wielonarodowego zarządzania wsparciem logistycznym, w oparciu o uzgodnione zasady i założenia polityczne w dziedzinie logistyki. Prawdopodobnie przyniesie to korzyść w postaci ograniczenia poziomu wsparcia logistycznego wymaganego od poszczególnych państw. Kolejnymi zaletami będzie ograniczenie kosztów, lepsza koordynacja, zwiększona interoperacyjność i większa elastyczność.

ORGANIZACJE DS. PRODUKCJI I LOGISTYKI

Rada Północnoatlantycka powołała do życia wiele Organizacji NATO ds. Produkcji i Logistyki (NPLO) do wykonywania konkretnych zadań (patrz rozdział 14). Logistyką dostaw i składowania zajmują się dwie instytucje wyspecjalizowane w tej dziedzinie: Organizacja NATO ds. Zabezpieczenia Technicznego i Zaopatrzenia (NAMSOT) oraz Organizacja Zarządzania Naftociągami Środkowoeuropejskim (CEPMO).

Dalsze informacje o logistyce dostaw i składowania w kontekście NATO można znaleźć w "Vademecum logistycznym NATO", wydawanym przez sekretariat Konferencji Starszych Logistyków NATO. Zamówienia na tę pozycję można składać w Jednostce Logistyki (IS Element), na adres SILCEP Division, NATO, 1110 Bruksela. Vademecum nie jest formalnie uzgodnionym dokumentem, ale okazuje się użytecznym przewodnikiem w odniesieniu do szerokiego spektrum zagadnień objętych terminem "logistyka".

WSPÓŁPRACA W ZAKRESIE UZBROJENIA, PLANOWANIE I STANDARYZACJA

Współpraca w zakresie uzbrojenia

Współpraca pomiędzy państwami sprzymierzonymi w dziedzinie uzbrojenia należy do kompetencji Konferencji Narodowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia (CNAD), która spotyka się regularnie, aby omawiać polityczne, ekonomiczne i techniczne aspekty rozwoju i produkcji oraz pozyskiwania sprzętu dla sił NATO. Grupy ds. Uzbrojenia Sił Lądowych, Sił Powietrznych i Marynarki Wojennej wspierają pracę Konferencji i podlegają jej we właściwych sobie zakresach. Zarząd ds. Badań i Technologii, który jest zintegrowanym organem NATO odpowiedzialnym za badania naukowe i

rozwój technologii związanych z obronnością, zapewnia doradztwo i pomoc dla CNAD i Komitetu Wojskowego. Prowadzi program współpracy obejmujący szeroki zakres zagadnień związanych z badaniami naukowymi i technologią wykorzystywaną na potrzeby obronności. Wsparcia w kwestiach przemysłowych udziela CNAD Doradcza Grupa NATO ds. Przemysłu (NIAG), dzięki czemu Konferencja może korzystać z doradztwa kół przemysłowych odnośnie do wspierania wzajemnej współpracy pomiędzy rządem a kołami przemysłowymi. NIAG pomaga również Konferencji badać możliwości w zakresie współpracy międzynarodowej. W ramach Konferencji działają też grupy, które dawniej określano jako "Grupy Kadrowe", a których obecna nazwa brzmi "Grupy Partnerstwa CNAD". Działają one w takich obszarach jak: polityka w zakresie dostaw publicznych dla wojska oraz praktyki pozyskiwania wyposażenia, kodyfikacja, zapewnienie jakości, kryteria testów i bezpieczeństwa w odniesieniu do amunicji oraz standaryzacja wyposażenia wojskowego.

W ramach powyższej struktury tworzone są grupy robocze oraz grupy doraźne, które mają promować współpracę w konkretnych obszarach. Tak zarysowana ogólna struktura umożliwi państwom członkowskim dobór sprzętu i projektów badawczych, w których chcą uczestniczyć. Jednocześnie, ułatwia wymianę informacji o narodowych programach zaopatrzenia w sprzęt oraz o kwestiach technicznych i logistycznych w obszarach, gdzie współpraca mogłaby przynieść korzyść poszczególnym państwom i całemu Sojuszowi.

W 1993 r. Rada Północnoatlantycka przyjęła założenia polityczne, struktury i procedury odnośnie do współpracy w dziedzinie zbrojeń w ramach NATO. Ich celem jest wzmocnienie współpracy w obszarze wyposażenia obronnego; usprawnienie ogólnej struktury komitetów CNAD, tak aby zwiększyć jej skuteczność i wydajność; a także ukierunkowanie działań CNAD na następujące kluczowe obszary:

- harmonizacja wymogów wojskowych w ramach całego Sojuszu;
- promowanie niezbędnej interoperacyjności na polu walki;
- wykorzystywanie możliwości współpracy wskazanych przez CNAD oraz promowanie udoskonalonej współpracy transatlantyckiej;
- rozwój najważniejszych technologii obronnych, w tym rozszerzona wymiana technologiczna.

W 1994 r. CNAD przyjęła wraz z Zachodnioeuropejską Grupą ds. Uzbrojenia (WEAG)³ szereg praktycznych rozwiązań w zakresie współpracy, umożliwiających rozszerzenie dialogu pomiędzy Sojusznikami w Europie i Ameryce Północnej na temat zbrojeń transatlantyckich.

Planowanie zbrojeń

W 1989 r. Rada Północnoatlantycka zaaprobowała stworzenie Systemu Planowania Uzbrojenia Konwencjonalnego (CAPS). Celem tego systemu jest doradzanie CNAD oraz zapewnienie orientacji państwom sprzymierzonym odnośnie do tego, jak wymogi wojskowe Sojuszu mogą być najlepiej wypełniane poprzez indywidualne i zbiorowe programy zbrojeń. CAPS przyczynia się także do harmonizowania długoterminowych planów zamówień na potrzeby obronności, a także do rozpoznawania możliwości przyszłej współpracy w dziedzinie zbrojeń w ramach całego Sojuszu.

Efektem tego procesu planowania jest opracowywanie serii zaleceń, które są z upoważnienia CNAD co dwa lata publikowane przez Komitet NATO ds. Przeglądu Uzbrojenia Konwencjonalnego (NCARC). Zalecenia te mają wyeliminować zbędne powielanie wysiłków zmierzających do sprostania wojskowym potrzebom Sojuszu. Są okazją do wymiany informacji i ułatwiają harmonizację wymogów operacyjnych w ramach Grup ds. Uzbrojenia CNAD. Pozwalają także wypracować bardziej racjonalne i oszczędne metody współpracy zbrojeniowej i zamówień obronnych.

Procedury planowania zbrojeń w ramach NATO są poddawane ciągłej rewizji, która dotyczy zwłaszcza struktur i procedur CNAD.

Standaryzacja

Standaryzacja wewnątrz połączonych sił zbrojnych NATO w istotny sposób przyczynia się do zwiększenia ich skuteczności operacyjnej oraz umożliwia lepsze wykorzystanie środków ekonomicznych. Podejmowane są zatem intensywne wysiłki w wielu różnych obszarach, mające poprawić współpracę i wyeliminować powielanie działań w zakresie badań

3 W latach 1976-1992 Niezależna Europejska Grupa Programowania (IEPG) była forum, na którym europejscy członkowie NATO mogli omawiać i formułować politykę zmierzającą do osiągnięcia większej współpracy w dziedzinie pozyskiwania broni. IEPG została rozwiązana pod koniec 1992 r., kiedy jej funkcje zostały powierzone Unii Zachodnioeuropejskiej (UZE). Następnie zagadnienia te przejęła Zachodnioeuropejska Grupa ds. Uzbrojenia (WEAG) działająca w strukturach Unii Zachodnioeuropejskiej.

naukowych, rozwoju, produkcji, zamówień i wsparcia systemów obronnych. Porozumienia w ramach NATO odnośnie do standaryzacji procedur oraz systemów i części wyposażenia - określane skrótem STANAG - są tworzone i propagowane przez Agencję Wojskową ds. Standaryzacji, w porozumieniu z Konferencją Narodowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia i innymi zainteresowanymi organami.

Formułowanie, uzgadnianie, wdrażanie oraz utrzymywanie norm odnośnie do sprzętu i procedur stosowanych w całym NATO znacząco przyczynia się do spójności Sojuszu oraz efektywności jego struktur obronnych. Chociaż standaryzacja ma odniesienie do wielu różnych obszarów, polityka w zakresie standaryzacji kształtowana jest przede wszystkim na forum Organizacji NATO ds. Standaryzacji (NSO), której celem jest włączenie standaryzacji do planowania wewnątrz Sojuszu. NSO koordynuje również kontakty pomiędzy wyższymi rangą instytucjami Sojuszu, które zajmują się wymogami w zakresie standaryzacji. NSO została stworzona w 1995 r., aby nadać nowe tempo pracom Sojuszu zmierzającym do lepszego skoordynowania polityki i programów państw sprzymierzonych w zakresie standaryzacji wyposażenia, a także w odniesieniu do kwestii technicznych i operacyjnych. Dalsze szczegółowe informacje o Organizacji NATO ds. Standaryzacji i związanych z nią instytucjach są podane w rozdziale 14.

SYSTEMY ŁĄCZNOŚCI I INFORMATYKI

Kwestie związane z konsultacją, dowodzeniem i kontrolą są określane w NATO wspólnym symbolem "C3". Organizacja NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (NC3O) odpowiada za zapewnienie na całym obszarze Sojuszu oszczędnych, interoperacyjnych i bezpiecznych rozwiązań zapewniających wysoki poziom konsultacji, dowodzenia i kontroli nad siłami zbrojnymi. Stworzenie takich warunków jest zadaniem licznych Systemów Łączności i Informatyki (CIS), które współpracują z narodowymi stacjonarnymi i mobilnymi systemami i obejmują cały obszar traktatowy NATO. Umożliwia to niezakłócony kontakt Kwatery Głównej NATO w Brukseli ze wszystkimi dowództwami zintegrowanej wojskowej struktury dowodzenia, a także ze stolicami państw sprzymierzonych i najwyższymi szczeblami narodowych wojskowych struktur dowodzenia. Systemy zapewniają również bezpieczne kontakty wykorzystywane na potrzeby konsultacji politycznych z państwami uczestniczącymi w Radzie Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC).

NC3O składa się z: Zarządu NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (NC3B), pełniącego rolę rady dyrektorów NC3O; Grupy

Narodowych Przedstawicieli C3 (NC3REPS), działającej jako NC3B obradujący w sesji stałej; Agencji NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (NC3A) i Agencji NATO ds. Operacyjnych oraz Wsparcia Systemu Łączności i Informatyki (NACOSA). NC3B jest wyższym rangą międzynarodowym organem NATO działającym w imieniu Rady Północnoatlantycznej i Komitetu Planowania Obrony, odpowiedzialnym za doradzanie tym organom we wszystkich sprawach związanych z dowodzeniem, konsultacjami i kontrolą - włączając kwestie związane z interoperacyjnością i narodowymi systemami konsultacji, dowodzenia i kontroli. Do kompetencji NC3B zalicza się także doradzanie CNAD odnośnie do programów współpracy w dziedzinie konsultacji, dowodzenia i kontroli.

Agencja NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (NC3A) zajmuje się: centralnym planowaniem, obsługą inżynierską, projektowaniem, integracją, wsparciem technicznym i kontrolą konfiguracji systemów NC3. Agencja zapewnia także doradztwo naukowe i techniczne oraz wsparcie dla dowódców strategicznych oraz innych osób w sprawach związanych z badaniami operacyjnymi, obserwacją i nasłuchem oraz dowodzeniem i kontrolą w lotnictwie. Agencja dba również o wsparcie techniczne w czasie przeprowadzania ćwiczeń i operacji oraz realizacji innych przydzielonych jej projektów.

Agencja NATO ds. Operacyjnych oraz Wsparcia Systemu Łączności i Informatyki (NACOSA) i podlegające jej struktury zajmują się użytkowaniem, kontrolą i utrzymywaniem przydzielonych im natowskich systemów łączności i informatyki. Zapewniają także wsparcie i szkolenie w odniesieniu do tych systemów. Określanie priorytetów polityki operacyjnej oraz dyrektyw proceduralnych należy do wspólnej kompetencji obu dowódców strategicznych. Nadzór w sprawach pozaoperacyjnych należy do NC3B.

CYWILNO-WOJSKOWA KOORDYNACJA ZARZĄDZANIA RUCHEM LOTNICZYM

W 1955 r. Rada Północnoatlantycka powołała do życia Komitet Koordynacyjny Europejskiej Przestrzeni Powietrznej (CEAC). W 1998 r. instytucja ta ponownie ukonstytuowała się jako Komitet NATO ds. Zarządzania Ruchem Lotniczym (NATMC).

Komitet jest odpowiedzialny za pełną koordynację wszystkich cywilnych i wojskowych wymogów dotyczących ruchu w przestrzeni powietrznej nad terytorium 19 państw członkowskich. Działania

podejmowane w tym celu obejmują: przeprowadzanie wielkich ćwiczeń lotniczych, harmonizację systemów i procedur kontrolnych ruchu powietrznego oraz wspólne użytkowanie częstotliwości radiowych. Prace Komitetu wspierają obserwatorzy z Międzynarodowej Organizacji Lotnictwa Cywilnego, Międzynarodowego Stowarzyszenia Transportu Lotniczego oraz Europejskiej Organizacji ds. Bezpieczeństwa Nawigacji Powietrznej (EUROCONTROL). W kontekście nowych zadań Sojuszu, takich jak utrzymywanie pokoju, Komitet zapewnia zatem unikalne pośrednictwo w kontaktach pomiędzy władzami wojskowymi NATO odpowiedzialnymi za koordynowanie prowadzonego na szeroką skalę wojskowego ruchu lotniczego a cywilnymi organizacjami zarządzającymi przestrzenią powietrzną.

Obserwowane w ostatnich latach gwałtowne nasilenie cywilnego ruchu lotniczego oraz opóźnienia spowodowane niewystarczającą wydolnością kontroli ruchu powietrznego i niezdolnością obsługi lotnisk w wielu częściach Europy do radzenia sobie ze szczytowym natężeniem ruchu, uwidocznily potrzebę skutecznej koordynacji wysiłków władz cywilnych i wojskowych w celu zapewnienia równoprawnego użytkowania przestrzeni powietrznej przez wszystkie uprawnione podmioty. Ponadto, na poziomie technicznym istnieje potrzeba zapewnienia warunków, w których wszyscy operatorzy wojskowi będą mogli utrzymać wymagany poziom kompatybilności z różnorodnymi elementami systemu zarządzania przestrzenią powietrzną, których wprowadzenie przewidują agencje cywilne. W konsekwencji, szczególnie wobec współczesnych wysiłków zmierzających do osiągnięcia paneuropejskiej integracji zarządzania ruchem lotniczym, Komitet jest reprezentowany na wielu międzynarodowych forach. Uczestniczy między innymi w programie zaaprobowanym przez ministrów transportu państw zrzeszonych w Europejskiej Konferencji Lotnictwa Cywilnego.

Jako że wymiana poglądów na temat zarządzania przestrzenią powietrzną stanowi część tworzącego się partnerstwa pomiędzy Sojuszem a państwami należącymi do PdP, NATMC jest także aktywnie zaangażowany w rozwijanie tej współpracy. Od 1991 r. spotkania poświęcone cywilno-wojskowej koordynacji zarządzania ruchem lotniczym odbywają się regularnie na wysokim szczeblu, z udziałem państw-członków NATO i innych państw europejskich. W maju 1992 r. państwa w Europie Środkowej i Wschodniej oraz w Azji Środkowej będące członkami Północnoatlantyckiej Rady Współpracy (która później zmieniła nazwę na Radę Partnerstwa Euroatlantyckiego - EAPC) wzięły udział w seminarium poświęconym temu zagadnieniu, razem z przedstawicielami państw sprzymierzonych, a także wojskowych władz Sojuszu i pięciu

międzynarodowych organizacji odpowiedzialnych za działania w tym zakresie.

Od listopada 1992 r. partnerzy biorący udział w tej współpracy byli zapraszani do udziału w sesjach plenarnych CEAC, wypowiadając się w cywilno-wojskowych aspektach integracji środkowo- i wschodnio-europejskich oraz zachodnioeuropejskich strategii w zarządzaniu ruchem lotniczym. Na początku 1994 r. inne neutralne państwa europejskie zostały zaproszone do uczestniczenia w tych działaniach. W ten sposób CEAC stał się unikalnym forum do koordynacji cywilnego i wojskowego użytkowania całej europejskiej kontynentalnej przestrzeni powietrznej, co zostało potwierdzone przez Europejską Konwencję Lotnictwa Cywilnego.

Inicjatywa Partnerstwa dla Pokoju jeszcze bardziej rozszerza konkretną współpracę w tej dziedzinie, szczególnie w odniesieniu do koordynacji ćwiczeń lotniczych. Regularne sesje plenarne i spotkania robocze stanowią obecnie część ogólnej współpracy w dziedzinie zarządzania ruchem lotniczym przewidzianej w Programie Prac Partnerstwa. Wzmocnienie Partnerstwa dla Pokoju zaowocowało znacznym poszerzeniem i pogłębieniem działań CEAC, co będzie szczególnie widoczne w nadchodzących latach.

Kwestia zarządzania i kontroli nad przestrzenią powietrzną została włączona do rozdziału Planu Działań EAPC na lata 2000-2002, który wymienia uzgodnione obszary współpracy w ramach programu Partnerstwa dla Pokoju. Współpraca w obszarach bezpieczeństwa ruchu lotniczego, kontroli i zarządzania przestrzenią powietrzną jest również przewidziana w kontekście stosunków NATO-Rosja oraz partnerstwa NATO-Ukraina i Inicjatywy dla Europy Południowo-Wschodniej.

OBRONA POWIETRZNA

Komitet NATO ds. Obrony Powietrznej (NADC) jest odpowiedzialny za doradzanie Radzie Północnoatlantyckiej i Komitetowi Planowania Obrony we wszystkich aspektach obrony powietrznej, włączając obronę przed pociskami taktycznymi. NADC umożliwia także państwom członkowskim harmonizowanie ich indywidualnych wysiłków z międzynarodowym planowaniem w zakresie dowodzenia i kontroli nad lotnictwem oraz odnośnie do uzbrojenia obrony powietrznej. Obrona powietrzna Kanady i Stanów Zjednoczonych jest koordynowana przez System Obrony Powietrznej Ameryki Północnej (NORAD).

W 1994 r. NADC rozpoczął dialog z państwami partnerskimi toczony pod auspicjami Północnoatlantyckiej Rady Współpracy (NACC). Celem

tego dialogu jest wzmacnianie wzajemnego zrozumienia i zaufania w kwestiach związanych z obroną powietrzną będących przedmiotem wspólnego zainteresowania. Rozwój Partnerstwa dla Pokoju, który przyczynia się do dalszego wzmocnienia współpracy w tym obszarze, zaowocował organizacją spotkań informacyjnych ekspertów ds. obrony powietrznej i seminariów dotyczących obrony powietrznej, a także utrzymywaniem Kooperacyjnego Programu Obrony Powietrznej. Dialog kontynuowany jest w ramach Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC), która zastąpiła NACC, a także w kontekście wzmocnionego programu Partnerstwa dla Pokoju.

Skuteczna obrona powietrzna ma fundamentalne znaczenie dla bezpieczeństwa Sojuszu. Zapewnia ją złożony system umożliwiający wykrywanie samolotów i pocisków taktycznych, śledzenie ich i przechwytywanie przez systemy znajdujące się na morzu i lądzie albo przez przechwytyjące jednostki powietrzne. Struktura dowodzenia i kontroli nad obroną powietrzną obejmuje: Instalacje Naziemne Obrony Powietrznej NATO (NADGE), na które składają się liczne stanowiska obrony rozlokowane na obszarze rozciągającym się od północnej Norwegii do wschodniej Turcji; Udoskonalone Naziemne Instalacje Obrony Powietrznej Wielkiej Brytanii (IUKADGE) oraz Portugalski System Dowodzenia Lotniczego i Kontroli (POACCS). Systemy te integrują różne stanowiska obrony wyposażone w nowoczesne radary oraz systemy przetwarzania i prezentacji danych. Komunikują się one ze sobą za pomocą nowoczesnych systemów łączności cyfrowej. Systemy uzbrojenia oraz system dowodzenia i kontroli tworzą wspólnie tak zwany Zintegrowany System Obrony Powietrznej NATO (NATINADS).

Wielonarodowość jest kluczową zasadą tego systemu. Znaczna część istniejącej struktury obrony powietrznej jest zatem wspólnie finansowana przez Program Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa NATO (NSIP), dawniej noszący nazwę Program ds. Infrastruktury. Program ten finansuje również znaczącą część systemu nowej generacji, o nazwie System Dowodzenia Lotniczego i Kontroli (ACCS). ACCS został zaprojektowany tak, aby połączyć: planowanie taktyczne, wyznaczanie celów oraz wykonywanie wszystkich operacji obrony, uderzenia i wsparcia powietrznego. Jego zakres znacznie wykracza zatem poza ramy obrony powietrznej. Jest on wdrażany pod nadzorem Organizacji NATO ds. Zarządzania ACCS, a wstępną zdolność operacyjną osiągnie w ciągu najbliższych kilku lat. Pod koniec lat osiemdziesiątych zdolności NATO w dziedzinie wczesnego ostrzegania zostały wzmocnione poprzez wprowadzenie samolotów typu E-3A dostosowanych do spełniania zadań związanych ze wczesnym ostrzeganiem i kontrolą (NAEW&C). Flotylla ta jest obecnie modernizowana w ramach programu kierowanego przez

Organizację Zarządzania Programem AEW&C. Samoloty są własnością NATO i są przez nie użytkowane. Wraz z samolotami typu E-3D należącymi do Wielkiej Brytanii, stanowią wyposażenie Sił Powietrznych NATO Wczesnego Ostrzegania (NAEWF). Siły zbrojne Francji i Wielkiej Brytanii dysponują również samolotami typu E-3, które mogą współpracować ze strukturą obrony powietrznej NATO.

NATO analizuje również potencjalne udoskonalenie systemu szybkiego przekazywania informacji ostrzegawczych o wystrzeleniu taktycznych pocisków balistycznych. Ponadto Komitet NATO ds. Obrony Powietrznej (NADC) dokonał rewizji Programu Obrony Powietrznej, który obecnie nosi nazwę Rozszerzony Program Obrony Powietrznej Sojuszu. Program ten zawiera rozwiązania zmierzające do dostosowania struktur obrony powietrznej NATO z uwzględnieniem zmienionej sytuacji bezpieczeństwa i towarzyszących jej zmian w zakresie wymogów zarządzania kryzysowego prowadzonego przez NATO. Uwzględnia również prowadzenie międzynarodowych ćwiczeń oraz zakłada przeanalizowanie potencjalnych możliwości związanych z udziałem środków morskich w lądowej obronie powietrznej, a także ze wzmocnieniem obrony powietrznej przez wprowadzenie mobilnych elementów łatwych do transportowania. Ponadto - jako że pociski taktyczne są obecnie na wyposażeniu sił zbrojnych wielu państw - Sojusz rozważa również wprowadzenie środków przeciwdziałających takim systemom.

W ramach CNAD prowadzone są obecnie prace zmierzające do udoskonalenia zdolności Sojuszu do prowadzenia rozpoznania lądowego, która byłaby uzupełnieniem zdolności NATO w zakresie lotniczych systemów wczesnego ostrzegania. W ten sposób powstałby skuteczny poszerzony system obrony powietrznej wspierający operacje wojskowe (np. konwencjonalne kontruderzenia), misje pokojowe i zarządzanie kryzysowe. Ponadto, zgodnie z zaaprobowaną polityką NATO, CNAD uruchamia badania nad specjalną obroną rakiętową składającą się na aktywną część Rozszerzonego Programu Obrony Powietrznej.

PLANOWANIE CYWILNE W SYTUACJI ZAGROŻENIA

Celem planowania cywilnego w sytuacji zagrożenia jest koordynowanie narodowych planów działań zmierzających do zapewnienia maksymalnie efektywnego wykorzystania zasobów cywilnych do wspólnego wspierania realizacji celów strategicznych Sojuszu. Planowanie cywilne w sytuacji zagrożenia jest obowiązkiem poszczególnych państw, a zasoby cywilne pozostają cały czas pod ich

kontrolą. Jednak, na szczeblu NATO, intencje i zdolności poszczególnych państw są harmonizowane tak, aby zapewnić skuteczność wspólnie tworzonych planów i procedur oraz zagwarantować dostępność niezbędnych zasobów. Zasoby te obejmują: statki, samoloty i helikoptery, pociągi, obiekty i wyposażenie medyczne, środki łączności, środki umożliwiające przeciwdziałanie skutkom katastrof i inne zasoby cywilne.

Główną rolą planowania cywilnego w sytuacjach zagrożenia w ramach NATO jest wspieranie realizacji podstawowych zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa Sojuszu. Jest ona realizowana poprzez udzielanie cywilnego wsparcia operacjom wojskowym i kryzysowym, wspieranie władz narodowych w sytuacjach zagrożenia cywilnego oraz ochronę ludności cywilnej. Pod tymi bardzo ogólnymi hasłami kryją się konkretne zadania planowania cywilnego związane z zarządzaniem dostępnością zasobów i obiektów cywilnych, a także zapewnianiem warunków do normalnego życia w sytuacjach zagrożenia, to jest podczas wojny, kryzysów i katastrof. Coraz częściej działania te są podejmowane w ścisłej współpracy z państwami partnerskimi, które odgrywają obecnie aktywną rolę w natowskim planowaniu cywilnym w sytuacji zagrożenia.

Wszystkie te działania koordynuje Wysoki Komitet Planowania Cywilnego w sytuacji Zagrożenia (SCEPC), który podlega bezpośrednio Radzie Północnoatlantyckiej. SCEPC spotyka się co najmniej 2 razy w roku na sesjach plenarnych i 8 razy w ciągu roku na sesjach stałych. Sekretarz Generalny formalnie przewodzi sesjom plenarnym, ale w praktyce są one prowadzone przez Asystenta Sekretarza Generalnego ds. Infrastruktury, Logistyki i Planowania Cywilnego, a sesjom stałym przewodzi Dyrektor ds. Planowania Cywilnego. Narodowi przedstawiciele na szczeblu plenarnym to szefowie narodowych organizacji planowania cywilnego, które mają siedzibę w stolicach państw członkowskich. Na szczeblu stałym w posiedzeniach uczestniczą zazwyczaj członkowie przedstawicielstw narodowych w Kwaterze Głównej NATO, ale zespoły te mogą być rozszerzone o ekspertów narodowych. W związku ze znaczącą obecnością planowania cywilnego w sytuacji zagrożenia wśród działań Partnerstwa dla Pokoju, odbywające się 2 razy w roku sesje plenarne są również organizowane w formie EAPC, ze swobodnym udziałem wszystkich partnerów. Posiedzenia w sesji stałej co najmniej 4 razy w roku odbywają się w tak poszerzonym składzie.

Pod kierunkiem SCEPC, wiele technicznych zarządów planowania i komitetów organizuje spotkania przedstawicieli rządów państwowych, ekspertów przemysłowych i przedstawicieli kół wojskowych, aby koordynować planowanie w kilku obszarach działań cywilnych, takich jak:

- transport lądowy;

- żegluga oceaniczna;
- lotnictwo cywilne;
- żywność i rolnictwo;
- produkcja i dostawy przemysłowe;
- poczta i telekomunikacja;
- kwestie medyczne;
- ochrona ludności cywilnej;
- produkcja i dostarczanie paliw (choć obecnie w tej dziedzinie nie podejmuje się działań).

Członkowie tych zarządów lub komitetów spotykają się regularnie i zapewniają bezpośrednie przełożenie polityki NATO na konkretne działania. W swojej pracy korzystają ze wsparcia małych, elastycznych grup roboczych lub specjalistycznych komitetów technicznych.

Ogólne kierownictwo działań Sojuszu w sferze planowania cywilnego w sytuacji zagrożenia zarówno na szczeblu instytucyjnym NATO, jak i na szczeblu narodowym, sprawują ministrowie spraw zagranicznych, którzy wyznaczają priorytety. Jednak bardzo szeroki zakres planowania cywilnego w sytuacji zagrożenia wymaga obecnie szczegółowej koordynacji na szczeblu narodowym działań wielu ministerstw i agencji narodowych zaangażowanych w tę dziedzinę.

Planowanie cywilne w sytuacji zagrożenia w ramach Partnerstwa dla Pokoju

Na podstawie planów tworzonych i uzgadnianych indywidualnie przez członków Partnerstwa i przedstawicieli NATO, państwa sprzymierzone i partnerzy współpracują ze sobą, realizując wspólne ideały demokratycznej kontroli nad instytucjami państwowymi - w tym nad siłami zbrojnymi - oraz odnosząc się do wielu zagrożeń stojących przed poszczególnymi państwami, zgodnie z Konsepcją Strategiczną Sojuszu. Członkowie NATO i partnerzy wspólnie zajmują się planowaniem i przeprowadzają ćwiczenia zwiększające ich zdolność do współpracy, która jest realizacją szerokiego podejścia Sojuszu do spraw bezpieczeństwa. Planowanie cywilne w sytuacji zagrożenia pozostaje największym pozawojkowym programem współpracy, który obejmuje: seminaria, warsztaty, ćwiczenia, szkolenia i wymianę informacji. Wszyscy partnerzy angażują się na rozmaitych szczeblach: lokalnym, regionalnym, rządowym oraz na szczeblu organizacji pozarządowych.

Program bezpośrednio odnosi się do politycznych założeń Partnerstwa dla Pokoju i w coraz większym stopniu koncentruje się na włączaniu partnerów do prac zarządów i komitetów ds. planowania. Ten praktyczny udział w planowaniu cywilnym NATO w sytuacji zagrożenia zwiększa ich rolę i przyczynia się do tworzenia wzmocnionego i bardziej operacyjnego Partnerstwa, zgodnie z decyzjami ministrów oraz szefów państw i rządów.

W planowaniu cywilnym uczestniczy również wiele innych organizacji międzynarodowych, w tym: Rada Europy, Unia Europejska, Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej, Międzynarodowa Federacja Czerwonego Krzyża i Stowarzyszeń Czerwonego Półksiężyca (IFRC), Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża (ICRC), Biuro ONZ ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej (UNOCHA), Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO) oraz Wysoki Komisarz ONZ ds. Uchodźców (UNHCR).

Przygotowanie na wypadek katastrof oraz ochrona ludności są wspólnymi elementami wielu działań Partnerstwa dla Pokoju związanych z planowaniem cywilnym. Dotychczas koncentrowano się już na zagadnieniach takich jak: lawiny, awarie chemiczne, trzęsienia ziemi, powodzie, awarie nuklearne oraz transport niebezpiecznych ładunków. Większość tych działań jest realizowana we współpracy z UNOCHA i realizowanym w jego ramach projektem wykorzystania wojskowych i cywilnych zasobów obronnych (MCDA) do likwidacji skutków katastrof.

W odpowiedzi na wyrażane przez obie strony pragnienie nawiązania bardziej konkretnej współpracy w zakresie łagodzenia skutków katastrof, Wysoki Komitet Planowania Cywilnego w sytuacji Zagrożenia (SCEPC) obradujący w formacie EAPC opracował plany utworzenia Euroatlantyckiego Ośrodka Koordynacji Reagowania w przypadku Katastrof (EADRCC) i Euroatlantyckiej Jednostki Reagowania w przypadku Katastrof (EADRU). Ministrowie państw należących do Rady Partnerstwa Północnoatlantyckiego zatwierdzili powstanie EADRCC w maju 1998 r., a otwarcie Centrum nastąpiło miesiąc później. Wniosło ono cenny wkład w koordynowanie międzynarodowej pomocy podczas powodzi na Ukrainie oraz trzęsień ziemi w Turcji i Grecji. Wniosło również znaczny wkład w operacje humanitarne UNHCR w Albanii i w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii⁴ oraz w nieoceniony sposób przyczyniło się do koordynowania pomocy humanitarnej podczas kryzysu w Kosowie.

4 Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą.

EADRU będzie zapewniała niestałe źródło zasobów, czerpiące z aktywów i środków, które poszczególne państwa zechcą udostępnić w odpowiedzi na prośbę o pomoc wystosowaną przez państwo dotknięte skutkami katastrofy. Istnienie tej instytucji znacząco przyczyni się do rozwoju elastycznych form pomocy, udzielanej w odpowiedzi na prośbę.

Współpraca NATO-Rosja

Współpraca NATO-Rosja w tej dziedzinie rozpoczęła się w grudniu 1991 r., kiedy Rada Północnoatlantycka zleciła Wysokiemu Komitetowi Planowania Cywilnego w sytuacji Zagrożenia (SCEPC) wspomoczenie koordynacji transportu pomocy humanitarnej dla ówczesnego Związku Radzieckiego. W następnych miesiącach współpraca NATO-Rosja w zakresie działań humanitarnych w różnych państwach powstających po upadku ZSRR zapewniła trwałe podstawy późniejszych wspólnych działań. Ustanowione zostały kontakty pomiędzy natowskimi strukturami planowania cywilnego i rosyjskim Ministerstwem Obrony Cywilnej, Sytuacji Nadzwyczajnych i Likwidowania Skutków Katastrof Żywiłowych (Ministerstwo ds. Sytuacji Nadzwyczajnych). Obie strony udzielały znaczącego poparcia dla działań Biura ONZ ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej (UNOCHA) oraz dla organizowanego przez to Biuro projektu MCDA. Pierwsze, otwierające warsztaty w ramach tego projektu zostały zorganizowane w Kwaterze Głównej NATO w grudniu 1992 r. Od tego czasu obie strony podejmują znaczące wysiłki w tej dziedzinie.

20 marca 1996 r. w Moskwie Ministerstwo Federacji Rosyjskiej ds. Sytuacji Nadzwyczajnych i NATO podpisały protokół wspólnych uzgodnień w sprawie planowania cywilnego w sytuacji zagrożenia oraz gotowości na wypadek katastrof. Zobowiązuje on obie strony do zwiększenia wysiłków i wspierania praktycznej współpracy oraz do pomocy wzajemnej w zakresie przygotowania i reagowania na wypadek katastrof. Obie strony rozważają obecnie propozycje wspólnego wspierania operacji UNOCHA w przypadku poważnych klęsk lub katastrof.

W dniach 22-23 kwietnia 1997 r. odbyło się sympozjum wysokiego szczebla w dziedzinie planowania cywilnego w sytuacji zagrożenia na temat wyzwań humanitarnych w nadchodzącym stuleciu. Impreza ta odbyła się w formacie Partnerstwa dla Pokoju, a jej gospodarzem było Ministerstwo Federacji Rosyjskiej ds. Sytuacji Nadzwyczajnych. Sympozjum odbywało się w związku z plenarną sesją Wysokiego Komitetu Planowania Cywilnego w sytuacji Zagrożenia z udziałem współpracujących stron - sesja ta odbyła się w Moskwie w dniach 24-25 kwietnia. Było to pierwsze sympozjum SCEPC, które odbywało się poza

terytorium NATO, a także pierwszy przypadek, gdy wysoki rangą komitet NATO odbywał formalne spotkanie na terytorium Federacji Rosyjskiej.

Po podpisaniu w Paryżu 27 maja 1997 r. Aktu Stanowiącego o Stosunkach Wzajemnych, Współpracy i Bezpieczeństwie pomiędzy NATO i Federacją Rosyjską oraz powołaniu do życia Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja (PJC), stworzono grupę ekspertów ds. gotowości cywilnej w sytuacjach zagrożenia i pomocy w przypadku klęsk, która określiła obszary przyszłych prac. Grupa nadzoruje wdrażanie protokołu wspólnych uzgodnień podpisanego przez NATO i Rosję. Jednym z przykładów współpracy jest prowadzony przez PJC pilotażowy projekt wykorzystania technologii satelitarnej do zarządzania sytuacjami nadzwyczajnymi wynikającymi z katastrof i klęsk żywiołowych.

Współpraca NATO-Ukraina

Współpraca NATO-Ukraina w dziedzinie planowania cywilnego w sytuacji zagrożenia rozpoczęła się w 1995 r. po fali gwałtownych deszczów i powodzi we wschodniej Ukrainie spowodowanej wylaniem rzek Doniec i Suła. Powódź odcięła i częściowo zniszczyła oczyszczalnię ścieków w Charkowie, co spowodowało poważne zatrucie ujęcia wody dla około dwumilionowego miasta. Zarząd Planowania Cywilnego w Sytuacji Zagrożenia NATO koordynował pomoc nadchodzącą z państw członkowskich Sojuszu i PdP.

W 1996 r. Ukraina była gospodarzem pierwszego w historii posiedzenia Zarządu Planowania Cywilnego, które odbyło się poza terytorium NATO. W powiązaniu z ćwiczeniami "Karpackie bezpieczeństwo '96", we Lwowie odbyło się posiedzenie Komitetu Ochrony Cywilnej NATO z udziałem partnerów. Udana współpraca pomiędzy Zarządem Planowania Cywilnego w Sytuacji Zagrożenia a ukraińskim Ministerstwem ds. Sytuacji Nadzwyczajnych i Ochrony Ludności przed Skutkami Katastrofy w Czarnobylu umożliwiła zorganizowanie seminarium, które odbyło się w Kijowie, we wrześniu 1997 r. na temat „Ewakuacje lotnicze ze względów medycznych oraz operacje ratunkowe w sytuacji zagrożenia”.

Współpraca w dziedzinie planowania cywilnego i gotowości na wypadek katastrof jest kluczowym zagadnieniem uwzględnionym w Karcie NATO-Ukraina podpisanej w Madrycie, w lipcu 1997 roku. 16 grudnia 1997 r. obie strony podpisały również porozumienie (MOU) ew tej sprawie.

Porozumienie (MOU) zmierzało do udoskonalenia zdolności w tej dziedzinie, a także do wzmocnienia pozytywnej współpracy pomiędzy obiema stronami. Dlatego też koncentrowało się na obszarach wspólnych interesów i obopólnego zainteresowania takich jak: regionalne przygotowania na wypadek katastrof i zarządzanie w sytuacjach nadzwyczajnych, współpraca cywilno-wojskowa, transport, rozwiązania w zakresie ewakuacji lotniczej ze względów medycznych oraz wzmacnianie ogólnej zdolności do reagowania na katastrofy i wypadki nuklearne.

WSPÓŁPRACA NAUKOWA

Działania podejmowane w ramach Programu Naukowego NATO

Współpraca naukowa znajduje się w ramach kompetencji Komitetu Naukowego NATO. Odpowiada on za Program Naukowy NATO, w ramach którego udzielane jest wsparcie dla przedsięwzięć w dziedzinie nauk cywilnych podejmowanych wspólnie przez naukowców z państw członkowskich Sojuszu oraz EAPC.

Program Naukowy składa się z 4 podprogramów obejmujących rozmaite mechanizmy wspierania współpracy, ukierunkowane na osiągnięcie różnych celów:

Stypendia współpracy: Głównym celem podprogramu stypendialnego jest długoterminowe przygotowanie przyszłego rozwoju poprzez szkolenie młodych naukowców. Stypendia są zarządzane w zdecentralizowany sposób i umożliwiają naukowcom z państw partnerskich kontynuowanie studiów lub podejmowanie badań przez określony czas na terytorium NATO. Na zasadzie wzajemności naukowcy z państw sprzymierzonych są zapraszani do państw należących do Partnerstwa dla Pokoju.

Współpraca naukowo-techniczna: Celem tego podprojektu jest inicjowanie współpracy oraz tworzenie trwałych kontaktów osobistych pomiędzy naukowcami z NATO, Partnerstwa dla Pokoju i Dialogu Śródziemnomorskiego. Wsparcie dotyczy stypendiów współpracy przeznaczonych na wspólne przedsięwzięcia oraz wymiany specjalistów. Jego celem jest finansowanie wspólnych projektów badawczych. Dofinansowanie otrzymują również Ośrodki Pogłębionych Studiów (ASI) i Zaawansowane Warsztaty Badawcze wykorzystujące technikę "burzy mózgów" (ARW).

Wsparcie w ramach tego Programu Naukowego jest dostępne dla działań we wszystkich obszarach nauki, a wszystkie wnioski składane przez indywidualnych naukowców są analizowane przez następujące panele doradcze: ds. nauk fizycznych i technicznych oraz technologii (PST), nauk biologicznych i technologii (LST), nauk o ziemi i ochronie środowiska oraz technologii (EST), a także nauk i technologii cywilnych związanych z bezpieczeństwem (SST).

Wsparcie infrastruktury badawczej: Celem tego podprogramu jest wspieranie państw partnerskich w zakresie tworzenia struktury i organizacji ich programów badawczych. Wspierane jest również tworzenie niezbędnej podstawowej infrastruktury. W przeciwieństwie do wcześniej wspomnianych podprogramów, wspieranie infrastruktury badawczej ma charakter jednostronny – wsparcie NATO jest adresowane do państw partnerskich. Wspierane są działania podejmowane w dwu obszarach: – 1) sieci komputerowe oraz 2) polityka i organizacja działań w tej dziedzinie nauki i technologii.

Nauka w służbie pokoju: Celem tego podprogramu jest wzmocnienie badań stosowanych realizowanych na potrzeby przemysłu i ochrony środowiska w państwach partnerskich. W ramach tego podprojektu organizowane są trzy- i pięcioletnie programy współpracy w zakresie projektów badawczo-rozwojowych skupiających naukowców zajmujących się badaniami laboratoryjnymi, a także współpracujących z przemysłem i służbami komunalnymi w państwach członkowskich NATO i Partnerstwa dla Pokoju.

Początki współpracy naukowej w ramach NATO datują się od 1956 r., to jest od czasu, gdy Komitet Trzech ds. Współpracy Pozawojkowej przedstawił swoje zalecenia. Członkowie Komitetu Trzech, tak zwani Trzej Mędrcy – ministrowie spraw zagranicznych Norwegii (Lange), Włoch (Martino) oraz Kanady (Pearson) – zauważyli, że rozwój nauki i technologii ma na tyle kluczowe znaczenie dla przyszłości wspólnoty atlantyckiej, że państwa członkowskie NATO powinny zapewnić wykorzystanie wszystkich możliwości podejmowania owocnej współpracy. Następnie powołano Zespół Zadaniowy ds. Współpracy Naukowo-Technicznej. W grudniu 1957 r. szefowie rządów państw sprzymierzonych przyjęli raport tego zespołu i – zgodnie z jego zaleceniami – zaaprobowali powstanie Komitetu Naukowego NATO. Pierwsze posiedzenie Komitetu odbyło się w marcu 1958 r.

Przez lata Program Naukowy NATO rozwijał się w oparciu o dwa filary, którymi są doskonałość naukowa i solidarność państw sprzymierzonych. Od początku jego celem było raczej wspieranie współpracy pomiędzy poszczególnymi naukowcami w państwach Sojuszu, a nie finansowanie

programów lub instytucji badawczych. W ostatnich latach Program zapewnił rosnące możliwości współpracy z partnerami NATO, w ramach Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego. Na początku 1999 r. Program został całkowicie przekształcony i skoncentrował się wyłącznie na wspieraniu współpracy pomiędzy naukowcami z NATO i państw należących do PdP oraz współpracy z państwami należącymi do Dialogu Śródziemnomorskiego w zakresie działań objętych podprogramem współpracy naukowo-technicznej. Wstrzymane zostało wspieranie współpracy obejmującej wyłącznie naukowców z państw sprzymierzonych.

Obecnie około 10 000 naukowców z NATO i państw partnerskich uczestniczy każdego roku w Programie Naukowym NATO, jako beneficjenci stypendiów i uczestnicy spotkań, albo jako recenzenci lub członkowie panelu doradczego. Oto przykłady różnych programów badawczych, które otrzymały wsparcie: "Przemysłowe badania i poszukiwania surowców mineralnych w albańskich kompleksach ofiolitów" (stypendium współpracy w dziedzinie środowiska - Albania i Wielka Brytania); "Wydzielanie miedzi i mediatorów w nerwach naczyniowych" (stypendium współpracy w dziedzinie nauk biologicznych - Rosja i Niemcy); "Przyspieszenie magnetyczne w młodych gwiazdach" (stypendium współpracy w dziedzinie fizyki - Uzbekistan, Kazachstan, Armenia, Francja, USA i Niemcy); "Zastosowanie materiału miotającego stosowanego w przypadku pocisków karabinowych i raketowych w odniesieniu do materiałów wybuchowych dostępnych na rynku komercyjnym" (zaawansowane warsztaty badawcze w dziedzinie związanych z bezpieczeństwem nauk cywilnych - Rosja, USA); "Naukowe zagadnienia dopuszczalnego pod względem wymogów środowiska funkcjonowania punktów końcowych w procesie regeneracji i usuwania zanieczyszczeń" (Ośrodek Pogłębionych Studiów - Ukraina i USA)⁵.

Komitet Naukowy spotyka się 3 razy w roku, a raz do roku organizowane są posiedzenia z udziałem członków EAPC. W ocenie i doborze wniosków stypendialnych pomagają Komitetowi panele doradcze, których członkowie są powoływani przez Komitet spośród naukowców z NATO i państw partnerskich.

5 CLG: Stypendium Współpracy
ARW: Zaawansowane Warsztaty Badawcze
ASI: Ośrodek Pogłębionych Studiów

Współpraca NATO–Rosja

W nawiązaniu do zapisów Aktu Stanowiącego NATO–Rosja, podczas posiedzenia Stałej Wspólnej Rady NATO–Rosja na szczeblu ministerialnym w Luksemburgu, w maju 1998 r. podpisano protokół wspólnych uzgodnień w zakresie współpracy naukowo-technicznej pomiędzy NATO a Ministerstwem Nauki i Technologii Federacji Rosyjskiej. Protokół ten ma przyczyniać się do: (a) wzmocnienia i promowania współpracy naukowo-technicznej pomiędzy NATO a Federacją Rosyjską w obszarach wspólnego zainteresowania oraz (b) wspierania badań naukowych i działań rozwojowych przyczyniających się do postępu naukowo-technicznego.

Protokół przewiduje powołanie Wspólnego Komitetu Współpracy Naukowej i Technicznej (JSTC) pomiędzy NATO i Federacją Rosyjską, który ma działać z upoważnienia Stałej Wspólnej Rady. Komitet ma się spotykać raz do roku, na zmianę w Federacji Rosyjskiej i Kwaterze Głównej NATO.

Pierwsze posiedzenie JSTC odbyło się w listopadzie 1998 r. Ustalono wówczas 3 obszary współpracy, która miała być podejmowana w ramach protokołu: fizyka plazmowa, biotechnologia roślin oraz przewidywanie i zapobieganie skutkom katastrof.

Współpraca NATO–Ukraina

Współpraca z Ukrainą w ramach Programu Naukowego NATO rozpoczęła się w 1991 r. i jest intensyfikowana, zgodnie z zapisami Karty NATO-Ukraina. W wyniku wymiany dokumentów pomiędzy władzami Ukrainy i NATO, powołano do życia specjalną Grupę Roboczą ds. Współpracy Naukowej NATO-Ukraina. Grupa ta będzie oceniać zakres uczestnictwa naukowców ukraińskich w Programie Naukowym NATO, a także określi sposoby zwiększania tego zaangażowania.

Współpraca w ramach Dialogu Śródziemnomorskiego

Komitet Naukowy NATO realizuje również specjalną inicjatywę we współpracy z państwami Dialogu Śródziemnomorskiego, a naukowcy z tego regionu mogą obecnie – wspólnie z partnerami z NATO – przygotowywać wnioski o wsparcie w postaci: stypendiów współpracy, wymiany specjalistów, pomocy dla instytutów studiów zaawansowanych oraz zaawansowanych warsztatów badawczych. Szczególną uwagę zwraca się na identyfikowanie problemów regionalnych w państwach

Dialogu Śródziemnomorskiego oraz zachęcanie osób składających wnioski do podejmowania współpracy naukowej w tych dziedzinach.

ŚRODOWISKO NATURALNE I SPOŁECZEŃSTWO

Komitet ds. Wyzwań Współczesnego Społeczeństwa (CCMS)

Wyzwania w zakresie ochrony środowiska stojące przed społecznością międzynarodową zostały docenione przez Sojusz w 1969 r., co doprowadziło do powstania Komitetu ds. Wyzwań Współczesnego Społeczeństwa (CCMS), którego zadaniem jest reagowanie na problemy związane z ochroną środowiska. Za pośrednictwem tego Komitetu, państwa członkowskie NATO uczestniczyły w licznych inicjatywach zmierzających do wykorzystania potencjału oferowanego przez Sojusz i związanego ze współpracą w zakresie rozwiązywania problemów dotyczących środowiska naturalnego i jakości życia.

Pod auspicjami Komitetu realizowano wiele projektów w dziedzinach takich jak: skażenie środowiska, hałas, problemy urbanizacyjne, energia i zdrowie ludzi oraz - w szczególności - problemy ekologiczne związane z obronnością. Przykłady działań obejmują studia pilotażowe na tematy: „Ochrona środowiska a ponowne wykorzystanie byłych terenów wojskowych”, które mają pomóc partnerom w konwersji byłych baz wojskowych do użytku cywilnego; „Bezpieczeństwo środowiska naturalnego w kontekście międzynarodowym”; „Systemy zarządzania ochroną środowiska w sektorze wojskowym”; „Czyste produkty i procesy”; „Modelowanie ekosystemu lagun przybrzeżnych na potrzeby zrównoważonego rozwoju” oraz „Ocena wpływu działań na środowisko naturalne”.

Komitet jest unikalnym forum do dzielenia się w gronie państw należących do NATO i EAPC wiedzą i doświadczeniami na temat technicznego, naukowego i politycznego wymiaru zagadnień społecznych i środowiskowych zarówno w sektorze cywilnym, jak i wojskowym. Prace Komitetu mają charakter zdecentralizowany, a uczestniczenie poszczególnych państw w studiach pilotażowych, projektach, warsztatach i seminariach finansowanych na poziomie narodowym, jest dobrowolne. Budżet cywilny NATO zapewnia dofinansowanie dla CCMS, na potrzeby stypendiów umożliwiających ekspertom udział w działaniach Komitetu.

W przypadku realizacji każdego projektu, jedno lub więcej państw dobrowolnie przejmuje wiodącą rolę, to jest ponosi odpowiedzialność za planowanie i finansowanie prac, a także za koordynację wykonania, przygotowanie niezbędnych raportów oraz promowanie działań po zakończeniu projektu. W 1993 r. możliwe stało się przejmowanie przez jedno z państw należących do PdP roli współdyrektora studium pilotażowego – drugim współdyrektorem jest wtedy przedstawiciel jednego z państw natowskich. W projekcie takim muszą uczestniczyć przedstawiciele co najmniej dwu innych państw członkowskich Sojuszu.

Od 1996 r., Komitet wprowadził nowe mechanizmy współpracy w ramach Programu CCMS. Mechanizmy te to między innymi doraźne 6-do18-miesięczne projekty koncentrujące się na specyficznych zagadnieniach, a także warsztaty, których celem jest popularyzacja wiedzy w ściśle określonych obszarach. W tym kontekście realizowane są obecnie dwa projekty: „Rozwój Zintegrowanego Programu Zarządzania Strefą Wybrzeża (INCOM) poprzez realizację projektu monitorowania i modelowania strefy wybrzeża i szelfu na Morzu Czarnym” oraz „Zrównoważone tworzenie infrastruktury wojskowej”.

Zgodnie z Planem Działań EAPC na lata 2000-2002 Komitet ds. Wyzwań Współczesnego Społeczeństwa (CCMS) poszerza swoją działalność o organizowanie spotkań z partnerami NATO oraz przeprowadzanie warsztatów na tematy związane z ochroną środowiska w kontekście obronności, a także o realizację nowych studiów pilotażowych na tematy o szczególnym znaczeniu dla państw należących do PdP. CCMS sponsoruje również organizację konferencji poświęconych ochronie środowiska. Przykładowo, w 1999 r. zorganizowano dwie konferencje tego typu – pierwsza z nich odbyła się w ramach Planu Działań EAPC na temat „Bezpieczeństwo środowiska naturalnego wokół naftociągu w Gruzji” (Tbilisi, Gruzja, październik 1999 r.), a druga była zorganizowana w ramach Karty NATO-Ukraina i miała tytuł: „Problemy ekologiczne wynikające z działań obronnych na Morzu Czarnym i Morzu Azowskim” (Sewastopol, Ukraina, październik 1999 r.).

Posiedzenia CCMS w formacie EAPC odbywają się raz do roku. Inicjowane lub rozważane działania obejmują studia pilotażowe w dziedzinie metodologii oczyszczania skażonych byłych obiektów wojskowych; zarządzania ochroną środowiska w sektorze wojskowym; bezpieczeństwa środowiska naturalnego; a także prace na temat wzajemnych powiązań pomiędzy obronnością, środowiskiem naturalnym i kwestiami ekonomicznymi, których celem jest identyfikowanie metod działania sił zbrojnych Sojuszu i państw partnerskich, uwzględniających wymogi ochrony środowiska.

Współpraca NATO–Rosja

Obecnie przygotowwany jest protokół wzajemnych uzgodnień pomiędzy Federacją Rosyjską i NATO na temat ochrony środowiska.

Współpraca NATO–Ukraina

Współpraca z Ukrainą w ramach CCMS odbywa się zgodnie postanowieniami Karty NATO-Ukraina i koncentruje się w szczególności w sposób na problemach ochrony środowiska w kontekście obronności.

Współpraca w ramach Dialogu Śródziemnomorskiego

Państwa należące do Dialogu Śródziemnomorskiego są zachęcane do uczestniczenia w projektach realizowanych przez Komitet ds. Wyzwań Współczesnego Społeczeństwa (CCMS).

ROZDZIAŁ 9

ZASOBY WSPÓLNIE FINANSOWANE: BUDŻET NATO I ZARZĄDZANIE FINANSAMI

Zasady wspólnego finansowania

Wspólne pokrywanie kosztów

Budżet cywilny

Budżet wojskowy

Program Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa NATO (NSIP)

Zarządzanie zasobami

Zarządzanie finansami

Kontrola finansowa

ZASOBY WSPÓLNIE FINANSOWANE: BUDŻET NATO I ZARZĄDZANIE FINANSAMI

ZASADY WSPÓLNEGO FINANSOWANIA

NATO jest organizacją międzyrządową, a państwa członkowskie udostępniają mu zasoby niezbędne do bieżącego funkcjonowania. Państwa członkowskie dbają też o infrastrukturę i udogodnienia stwarzające warunki do konsultacji, podejmowania decyzji i późniejszego wdrażania uzgodnionych posunięć politycznych i działań. NATO służy politycznemu Sojuszowi wspieranemu przez niezbędną strukturę wojskową. Struktura ta zapewnia wspólną obronę państw członkowskich, współpracę z Partnerami NATO oraz wdrażanie polityki Sojuszu w odniesieniu do operacji pokojowych i w innych obszarach.

W kontekście wojskowym – jeśli nie liczyć niewielkiej liczby stałych ośrodków dowodzenia oraz ograniczonych sił stałych – ogromna większość sił zbrojnych i aktywów należących do państw członkowskich NATO pozostaje pod narodowym dowództwem i kontrolą. Jest tak dopóki część lub całość tych sił zbrojnych – a bywa to różnie w odniesieniu do różnych państw – zostanie ewentualnie udostępniona NATO do realizacji konkretnych zadań wojskowych. Siły państw członkowskich przekazane do udziału w kierowanych przez NATO Siłach Stabilizacyjnych (SFOR) w Bośni i Hercegowinie oraz w KFOR w Kosowie są zatem tymczasowo odstąpione NATO w celu wypełniania mandatów Sojuszu, ale są szkolone, wyposażane, utrzymywane i finansowane przez poszczególne budżety państw członkowskich.

Aby ułatwić prowadzenie konsultacji i podejmowanie wspólnych decyzji w ramach Sojuszu, każde państwo członkowskie utrzymuje dyplomatyczne i wojskowe przedstawicielstwo w Kwaterze Głównej NATO, a także cywilną i/lub wojskową reprezentację w ośrodkach kierowania i sztabach różnych agencji i dowództw wojskowych NATO. Koszty utrzymywania narodowych przedstawicielstw i misji wojskowych oraz zapewnienia im odpowiedniej obsady kadrowej są również pokrywane przez poszczególne państwa, zgodnie z obowiązującymi w nich zasadami i praktyką rozliczania środków finansowych.

Dwa przykłady podane powyżej – koszty utrzymania sił zbrojnych oraz koszty cywilnych i wojskowych przedstawicielstw w organach Sojuszu – ilustrują wydatki, które należy uwzględnić w jakiegokolwiek analizie ogólnych kosztów ponoszonych przez państwo w związku z jego członkostwem w NATO. Koszty te należałoby zestawić z podobną analizą

korzyści ekonomicznych uzyskiwanych przez każde państwo członkowskie w związku z przynależnością do Sojuszu.

Uzasadnienie członkostwa w NATO wykracza jednak daleko poza granice bilansu finansowego sporządzonego na podstawie powyższych danych i obejmuje czynniki polityczne, ekonomiczne, naukowe, technologiczne, kulturowe i inne, które nie poddają się łatwo kryteriom finansowym. Ponadto, aby osiągnąć miarodajne wnioski, każde państwo powinno uwzględnić w tych wyliczeniach koszty, które musiałyby być poniesione w dłuższym okresie, w związku z indywidualnym finansowaniem własnego bezpieczeństwa narodowego lub zapewnieniem bezpieczeństwa poprzez alternatywne formy współpracy międzynarodowej.

Celem niniejszego rozdziału nie jest podejmowanie prób stworzenia takich teoretycznych wyliczeń – sprawą każdego państwa musi pozostać odniesienie się do tych zagadnień, zgodnie z własnymi procedurami i praktyką. Rozdział ten ma raczej przedstawić zasady wspólnego finansowania i podziału kosztów stosowane w całym Sojuszu, a także zaprezentować najważniejsze budżety, w ramach których dokonuje się zarządzanie finansowymi zasobami tej organizacji. Ujmowane razem, wydatki te stanowią mniej niż pół procenta ogólnej sumy wydatków obronnych państw członkowskich NATO (patrz tabela 3).

Zasoby finansowe NATO są zasadniczo przeznaczane na te wydatki, które odzwierciedlają interesy wszystkich państw członkowskich. Struktura wspólnego finansowania jest zróżnicowana i zdecentralizowana. Pewne wspólnie podejmowane działania międzynarodowe związane z badaniami, rozwojem, produkcją i wsparciem logistycznym nie angażują wszystkich, a w niektórych przypadkach mogą angażować jedynie niewielką liczbę państw członkowskich. Działania te w większości nadzorują organizacje NATO ds. produkcji i logistyki. Podlegają one ogólnym zasadom finansowym i audytowym obowiązującym w NATO, ale poza tym zachowują rzeczywistą autonomię, zgodnie z upoważnieniem Rady Północnoatlantyckiej. Szersze ich omówienie znajduje się poniżej (patrz Zarządzanie finansami).

Z niewieloma wyjątkami, z funduszy NATO nie pokrywa się zatem wydatków na zaopatrzenie sił zbrojnych lub pozyskanie takich fizycznych aktywów wojskowych jak: okręty, okręty podwodne, jednostki latające, czołgi, uzbrojenie artylerii lub systemy uzbrojenia. Odpowiedzialność finansową za personel i wyposażenie wojskowe sił udostępnianych Sojuszowi ponoszą zatem państwa członkowskie. Istotnym wyjątkiem są Siły Wczesnego Ostrzegania i Kontroli Powietrznej NATO (NAEW&C Force) - flotylla samolotów wyposażonych w radary, która została wspólnie pozyskana przez państwa członkowskie, a obecnie jest ich wspólną

własnością oraz przedmiotem utrzymywania i użytkowania. Siły te znajdują się pod dowództwem i operacyjną kontrolą dowódcy sił zbrojnych NATO podlegającemu dowódcom strategicznym Sił Sojuszniczych. NATO finansuje również inwestycje służące wspólnym potrzebom, takie jak: systemy obrony powietrznej, dowodzenia i kontroli lub systemy łączności o zasięgu pokrywającym się z terytorium traktatowym, których utrzymywanie nie może być wyłącznym obowiązkiem żadnego państwa. Takie inwestycje muszą być utrzymywane, odnawiane, a w ostateczności wymieniane zgodnie ze zmieniającymi się wymogami i postępem technologicznym. Koszty z tym związane stanowią znaczącą pozycję w wydatkach NATO.

Procedura uzyskiwania zgody na finansowanie jakiegokolwiek projektu ze wspólnych funduszy rozpoczyna się od określenia i uznania potrzeby wydatkowania środków oraz ustalenia, że odpowiedzialność finansowa za tę inwestycję nie może być w uzasadniony sposób złożona na barki pojedynczego państwa, a projekt będzie służył interesom wszystkich państw wnoszących do niego swój wkład. Wymóg uzasadniający inwestycję musi być we właściwy sposób sformułowany, stwierdzony i uzasadniony, a to wymaga złożonego współdziałania administracji na szczeblu narodowym i międzynarodowym. Uznane zapotrzebowanie na konkretne wydatki musi następnie być zweryfikowane pod kątem tego, czy w określonym wymiarze kwalifikuje się do sfinansowania ze wspólnych środków państw członkowskich. Decyzję o wspólnym finansowaniu podejmują na zasadzie konsensusu wszystkie państwa członkowskie, które będą uczestniczyły w kosztach.

W ciągu lat, które upłynęły od powstania Sojuszu, stosowanie tych zasad doprowadziło do wypracowania skomplikowanych reguł określających skalę całkowitego lub częściowego finansowania oraz wyłączenie ze wspólnego finansowania różnych rodzajów kosztów, takich jak podatki państwowe lub lokalne. Kolejnym ważnym, choć być może zaskakującym wyłączeniem kosztów, datującym się od początków istnienia NATO, są wynagrodzenia dla personelu wojskowego służącego w Kwaterze Głównej NATO lub w jakimkolwiek innym międzynarodowym ośrodku dowodzenia stanowiącym część wojskowej struktury Sojuszu. Wynagrodzenia te wypłacają państwa macierzyste, a dotyczy to około 15 tysięcy osób personelu wojskowego, które stanowią rutynową obsadę międzynarodowych ośrodków dowodzenia. Wynagrodzenia dla międzynarodowego personelu cywilnego pracującego w Kwaterze Głównej w Brukseli oraz w dowództwach wojskowych są finansowane odpowiednio ze wspólnego budżetu cywilnego i wojskowego NATO. Znaczące obszary finansowania związanego z NATO podlegają tego typu konwencjom, akceptowanym przez wszystkie państwa członkowskie.

Kryteria wspólnego finansowania podlegają nieustannej analizie, a zmiany mogą być wprowadzone w wyniku zaistnienia nowych konkretnych potrzeb, takich jak konieczność jasnego określenia części kosztów związanych z działaniami pokojowymi NATO, które powinny być zaliczone do budżetów międzynarodowych oraz krajowych. Inne zmiany konwencji obowiązujących w zakresie wspólnego finansowania mogą wynikać z rozwoju organizacyjnego lub technologicznego albo po prostu z potrzeby kontrolowania wydatków w celu sprostania wymogom określonych ograniczeń finansowych. Pomimo tych wyzwań, zasada wspólnego finansowania na podstawie konsensusu pozostaje fundamentem funkcjonowania Sojuszu. Nadal opowiadają się za nią wszystkie państwa członkowskie i można w tym widzieć odzwierciedlenie ich politycznego zaangażowania w NATO oraz wyraz politycznej solidarności, która decyduje o wprowadzaniu w życie przyjętej polityki Sojuszu.

WSPÓLNE POKRYWANIE KOSZTÓW

Ogólną zasadą jest uczestniczenie wszystkich państw członkowskich w wydatkach, które zostały zaakceptowane do wspólnego finansowania. Stąd też wszystkie państwa członkowskie przyczyniają się do finansowania wydatków związanych z utrzymaniem Sekretariatu Międzynarodowego, Międzynarodowego Sztabu Wojskowego oraz agencji Komitetu Wojskowego, a także wspólnie finansowanych elementów operacji pokojowych oraz działań Partnerstwa dla Pokoju. Koszty Sił Wczesnego Ostrzegania i Kontroli Powietrznej NATO (NAEW&C Force) pokrywane są przez 13 państw uczestniczących w ich tworzeniu. Wydatki związane z innymi częściami lub podmiotami w ramach międzynarodowej struktury wojskowej oraz koszty wynikające z sojuszniczego Programu Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa są dzielone pomiędzy poszczególne państwa członkowskie zgodnie z charakterem ich udziału w zintegrowanej strukturze dowodzenia.

Zgodnie z przyjętą konwencją, uzgodnione formuły podziału kosztów określające wkład każdego z państw członkowskich uwzględniają jego "zdolność do ponoszenia wydatków". Jednak formuły te w równym stopniu wynikają z czynników politycznych, jak i ekonomicznych. Formuły odnoszące się do budżetów cywilnych i wojskowych oraz do Programu ds. Inwestycji były pierwotnie negocjowane na początku lat pięćdziesiątych. Później adaptowano je, w znacznej mierze proporcjonalnie, aby odzwierciedlać obecność nowych państw członkowskich oraz różniący się udział w zintegrowanej strukturze dowodzenia. Związek tych formuł z aktualną oceną wskaźników zdolności ekonomicznej, takich jak PKB lub parytety siły nabywczej, jest w konsekwencji mało precyzyjny.

Obecnie budżet cywilny jest finansowany zgodnie z jednolitą formułą obejmującą 19 państw. Większa część budżetu wojskowego, z którego finansowana jest międzynarodowa struktura wojskowa Sojuszu, tworzona jest zgodnie z nieco odmienną formułą obejmującą 19 państw oraz dwiema formułami, które stosują się wobec 18 państw. Program Inwestycji NATO jest w podobny sposób finansowany zgodnie z dwiema formułami udziału w kosztach - jedna z nich stosuje się do 19, a druga do 18 państw. Część budżetu wojskowego, z którego finansowane są Siły Powietrzne NATO Wczesnego Ostrzegania (NAEWF) podlega oddzielnym formułom obejmującym 13 i 14 państw, co odzwierciedla przemysłowo-komercyjną orientację porozumień dotyczących podziału kosztów, przyjętych dla danej organizacji zaopatrującej (NAPMO - patrz rozdział 14).

Tabele 1 i 2 przedstawiają udziały każdego z państw członkowskich w finansowaniu budżetu cywilnego i wojskowego oraz Programu Inwestycji NATO.

BUDŻET CYWILNY

Budżet cywilny jest ustalany i realizowany pod nadzorem Komitetu Budżetu Cywilnego i jest finansowany przede wszystkim z wpłat poszczególnych ministerstw spraw zagranicznych. Pokrywa się z niego: koszty operacyjne Sekretariatu Międzynarodowego funkcjonującego w Kwaterze Głównej NATO w Brukseli; realizację zaaprobowanych programów i działań cywilnych; a także koszty budowy, zarządzania i utrzymania obiektów i udogodnień, włącznie z kosztami osobowymi związanymi z organizacją konferencji, posiedzeń komitetów NATO i podporządkowanych im grup oraz służby bezpieczeństwa i ochrony itp. W ostatnich latach coraz większy udział w wydatkach mają działania podejmowane we współpracy z Partnerami. Całkowity budżet zatwierdzony na 2000 rok wynosi około 133 mln USD¹. Koszty osobowe pochłaniają około 61% (80 milionów USD). Koszty programów specjalnych, takich jak Program Naukowy NATO lub nakłady na działalność informacyjną pochłaniają około 26% (35 milionów USD). Pozostała część (13%, czyli około 18 milionów USD) przeznaczona jest na inne wydatki operacyjne i koszty kapitałowe.

1 Należy zachować ostrożność, porównując dane liczbowe cytowane w niniejszym rozdziale z tymi, które były opublikowane we wcześniejszych wydaniach *Vademecum*. Zmiany mogą wynikać ze zróżnicowanego kursu dolara w stosunku do innych walut.

BUDŻET WOJSKOWY

Budżet wojskowy jest ustalany i realizowany pod nadzorem Komitetu Budżetu Wojskowego. W większości finansowany jest z wpłat ministerstw obrony państw członkowskich. Pokrywane są z niego koszty operacyjne i związane z utrzymaniem oraz koszty kapitałowe międzynarodowej struktury wojskowej - z wyjątkiem dużych inwestycji budowlanych i systemowych, które są finansowane w ramach Programu Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa NATO. Z budżetu wojskowego utrzymywany jest więc: Komitet Wojskowy, Międzynarodowy Sztab Wojskowy i związane z nim agencje, dwa dowództwa strategiczne NATO (ACE i ACLANT) oraz związane z nimi dowództwa, systemy kontroli i przekazywania informacji, agencje badawczo-rozwojowe, agencje związane z pozyskiwaniem i logistyką oraz siły powietrzne wczesnego ostrzegania i kontroli NATO.

Obecnie budżet wspiera również koszty operacyjne struktury dowodzenia NATO stworzonej do realizacji działań pokojowych w Bośni i Hercegowinie oraz w Kosowie. Całkowity budżet zatwierdzony na 2000 r. wynosi około 751,5 mln USD. Warto podkreślić, że kwota ta nie obejmuje bardzo znaczących kosztów związanych z przydzieleniem personelu wojskowego, które są ponoszone przez poszczególne państwa wnoszące wkład do tych operacji. Całość wspólnie finansowanego budżetu rozdzielana jest następująco: obsługa i utrzymanie misji pochłania około 43%, czyli 323 mln USD; koszty osobowe personelu cywilnego to około 30%, czyli 225 mln USD; ogólne koszty administracyjne pochłaniają około 22%, czyli 166 mln USD; a około 5%, czyli 37,5 mln USD przeznacza się na inwestycje kapitałowe.

PROGRAM INWESTYCJI W DZIEDZINIE BEZPIECZEŃSTWA NATO (NSIP)

Program Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa NATO (NSIP) jest realizowany pod nadzorem Komitetu ds. Infrastruktury, a górne poziomy rocznych wpłat na jego fundusz ustala Rada Północnoatlantycka. Poziom określony na rok 2000 jest równy mniej więcej 688 mln USD. Program finansuje pozyskanie i utrzymanie instalacji oraz obiektów umożliwiających funkcjonowanie dowództw strategicznych NATO w zakresie wykraczającym poza spełnianie wymogów obrony narodowej poszczególnych państw członkowskich. Inwestycje te obejmują takie instalacje i obiekty jak: systemy łączności i informatyczne, radary, kwatery wojskowe, lotniska, naftociągi i zapasy paliwa, porty i urządzenia nawigacyjne. Podobnie jak w przypadku

budżetu wojskowego, Program NSIP finansuje również uprawnione koszty operacji pokojowych, takich jak SFOR i KFOR. Poszczególne dziedziny finansowania odnośnie do misji pokojowych obejmują: łączność, systemy informacyjne, obiekty lokalnych ośrodków dowodzenia, systemy zasilania oraz naprawy lotnisk, linii kolejowych i sieci drogowej. Stworzenie w 1994 r. Partnerstwa dla Pokoju nadało programowi nowy wymiar związany z poszerzoną współpracą. Nieco później, Inicjatywa w dziedzinie Zdolności Obronnych ogłoszona na Szczycie Waszyngtońskim w 1999 r. dodatkowo ukierunkowała przyszły rozwój tego programu.

ZARZĄDZANIE ZASOBAMI

Od połowy lat dziewięćdziesiątych w związku z naciskami na optymalizację wykorzystania wspólnie finansowanych środków wojskowych, państwa członkowskie wzmocniły strukturę zarządzania NATO poprzez promowanie tworzenia "zespołów możliwości" oraz powołanie Wysokiego Urzędu ds. Zasobów (SRB), który odpowiada za ogólne zarządzanie zasobami wojskowymi NATO (to jest z wyłączeniem kosztów pokrywanych z budżetu cywilnego). Zespoły możliwości określają zasoby udostępniane i żądane przez dowódców wojskowych NATO do wypełniania konkretnych zadań. Zespoły możliwości są podstawowym narzędziem oceny wspólnie finansowanych uzupełnień (w kategoriach inwestycji kapitałowych oraz okresowych kosztów funkcjonowania i utrzymania). Pozwalają również ocenić potrzeby w zakresie personelu cywilnego i wojskowego niezbędnego do wypełniania zadań. Zespoły możliwości są również analizowane i oceniane przez Wysoki Urząd ds. Zasobów, w skład którego wchodzi przedstawiciele poszczególnych państw członkowskich, przedstawiciele Komitetu Wojskowego oraz Dowódcy Strategiczni NATO i przewodniczący Komitetu Budżetu Wojskowego, Komitetu ds. Infrastruktury i Komitetu ds. Kadry Obronnej. SRB zatwierdza zespoły możliwości z punktu widzenia zakładanych w nich kosztów, zanim uzyskają one aprobatę Rady Północnoatlantyckiej. Co roku przedstawia także Radzie Północnoatlantyckiej do zatwierdzenia wszechstronny średnioterminowy plan zasobów, w którym określone są pułapy finansowe na następny rok oraz przedstawiane są ogólne plany na kolejne 4 lata. W ramach tych parametrów Komitety nadzorują przygotowanie i wykonanie swoich budżetów i planów. Następnie SRB przygotowuje roczny raport, który pozwala Radzie Północnoatlantyckiej nadzorować poprawność wydatkowania środków w stosunku do wymogów oraz oceniać wpływ wspólnie finansowanych środków wojskowych na wspólnie finansowane budżety NATO związane z realizacją nowej polityki Sojuszu.

ZARZĄDZANIE FINANSAMI

Struktura zarządzania finansami wewnątrz NATO gwarantuje, że ostateczna kontrola nad wydatkami należy do państw członkowskich pokrywających koszty określonej działalności. Kontrola ta sprawowana jest na zasadzie konsensusu pomiędzy państwami członkowskimi. Odbывается się na wszystkich szczeblach podejmowania decyzji i przyjmuje formę ogólnych ograniczeń, albo konkretnych restrykcji. Przykładem ogólnych ograniczeń jest przydzielanie konkretnych środków lub pułapów kosztów operacyjnych i inwestycji kapitałowych (zatwierdzonych przez Wysoki Urząd ds. Zasobów), albo limity osobowe personelu cywilnego i wojskowego, odnośnie do których zarządcy finansowi (Sekretarz Generalny, Dowódcy Strategiczni NATO oraz dowódcy podlegli i inni przewodniczący organów Sojuszu) mają stosunkową swobodę proponowania i realizacji własnych budżetów. Konkretnie restrykcje mogą przyjąć wiele form, od narzucenia szczegółowo określonych środków ekonomicznych aż do czasowego zamrożenia kredytów przeznaczonych na jakiś cel, albo ograniczenie transferów kredytowych. Takie ograniczenia lub środki kontroli mogą być zastrzeżone w warunkach zatwierdzenia budżetu, albo mogą być narzucone przez państwa wnoszące wkład do konkretnych kosztów poprzez wyjątkowo zdarzające się interwencje w trakcie wykonywania budżetu. Zatwierdzenie poszczególnych budżetów może być postrzegane jako konkretna realizacja założeń politycznych, organizacyjnych lub finansowych, których wdrożenie jest zgodne z wolą państw członkowskich wnoszących swój wkład finansowy. Takie założenia ewoluują z biegiem czasu, w odpowiedzi na zmieniające się środowisko międzynarodowe oraz wymogi wynikające z równocześnie zachodzących adaptacji w obrębie struktur i zadań Sojuszu.

Dynamiczny proces adaptacji trwający od półwiecza istnienia Sojuszu, w dużej mierze wyjaśnia różnicowanie i decentralizację struktury zarządzania finansowego NATO. Żadna pojedyncza instytucja Sojuszu nie ma bezpośredniej kontroli nad zarządzaniem wszystkimi czterema głównymi elementami finansowej struktury NATO, to jest: Sekretariatem Międzynarodowym (finansowanym z budżetu cywilnego), Międzynarodową Strukturą Wojskową (finansowaną z budżetu wojskowego), Programem Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa oraz wyspecjalizowanymi organizacjami do spraw produkcji i logistyki. Te ostatnie dzielą się na dwie grupy: część z nich finansowana jest na podstawie rozwiązań przyjętych w odniesieniu do międzynarodowej struktury wojskowej, a pozostałe działają na mocy statutów nadanych przez Radę Północnoatlantycką, mają własne zarządy i komitety finansowe oraz oddzielne źródła finansowania ze środków budżetowych poszczególnych państw.

Zarządzanie finansowe budżetami Sojuszu (cywilnym i wojskowym) różni się od zarządzania Programem Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa. Zróżnicowanie i decentralizacja struktur zarządzania finansowego budżetami NATO są usankcjonowane przez przepisy finansowe, które zatwierdza Rada Północnoatlantycka. Przepisy te są uzupełniane przez zarządzenia i procedury dostosowujące je do konkretnych wymogów różnych instytucji i programów NATO. Pełnią rolę podstawowych, jednoczących zasad, wokół których tworzona jest cała struktura finansowa.

Przepisy stanowią, że każdy organ lub instytucja NATO musi mieć swój własny budżet wyrażony w walucie państwa goszczącego ich siedzibę, z podaniem wartości w walucie rozrachunkowej według kursu określonego przez wspólną jednostkę księgową. Budżet jest roczny, przy czym rok finansowy pokrywa się z rokiem kalendarzowym. Przygotowywany jest z upoważnienia przewodniczącego danej jednostki organizacyjnej, a następnie jest analizowany i przedstawiany do zatwierdzenia na drodze konsensusu przez komitet finansowy składający się z przedstawicieli państw wnoszących swój wkład finansowy. Ostatecznie zatwierdzany jest do wykonania przez Radę Północnoatlantycką. Jeżeli konsensus nie zostanie osiągnięty przed początkiem roku finansowego, pociąga to za sobą odrzucenie budżetu, co oznacza finansowanie działań pod nadzorem komitetu finansowego z dotacji tymczasowych ograniczonych do poziomu budżetu zatwierdzonego na poprzedni rok. Takie rozwiązanie może być utrzymywane przez 6 miesięcy, a po upływie tego czasu Rada Północnoatlantycka musi zdecydować o zatwierdzeniu budżetu, albo upoważnić do kontynuowania dotychczasowych sposobów finansowania. Chociaż takie rozwiązania awaryjne są rzadko stosowane, wzmacniają one jednak zasadę wspólnej, międzyrządowej kontroli nad wydatkami, która wynika z konieczności jednogłośniego zatwierdzenia budżetu przez wszystkie państwa przyczyniające się do jego powstania.

Po zatwierdzeniu budżetu, przewodniczący danej jednostki organizacyjnej ma upoważnienie do wykonywania go poprzez podejmowanie zobowiązań finansowych i wydatkowanie funduszy na zaaprobowane cele. Swoboda gospodarowania środkami jest ograniczona na różnym poziomie przez limity związane z przepisami finansowymi odnoszącymi się do takich kwestii jak wymóg przeprowadzania ograniczonego lub nieograniczonego przetargu międzynarodowego na dostawę towarów i usług, albo kredytowanie korekt zawyżonych lub zaniżonych szacunków wymaganych kwot. Swoboda realizowania budżetu może być dodatkowo ograniczona konkretnymi wymogami dotyczącymi konieczności uzyskania wcześniejszej zgody na podjęcie zobowiązań finansowych lub dokonanie wydatków. Rygory takie mogą być czasami

nakładane przez komitet finansowy w celu zapewnienia ścisłego wykonywania założeń nowej polityki lub monitorowania realizacji złożonych inicjatyw, takich jak zmiany organizacyjne.

O ile kredyty budżetowe muszą być rozdysponowane - w zakresie uzasadnionym rzeczywistymi wymaganiami - podczas roku finansowego, na który zostały zatwierdzone, ich rzeczywiste upłynnienie może być rozłożone na dwa następujące po sobie lata finansowe.

Realizacja Programu Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa uzależniona jest od zespołów możliwości - po ich zatwierdzeniu może rozpocząć się aprobowanie poszczególnych projektów, pod nadzorem Komitetu ds. Infrastruktury. Państwo-gospodarz (zwykle to, na którego terytorium realizowany jest projekt) przygotowuje wniosek o autoryzację, w którym przedstawione jest rozwiązanie techniczne, koszty i szczegółowe uzasadnienie wniosku o finansowanie tego projektu ze wspólnych środków oraz procedura przyszłego przetargu. Odrębne rozwiązania stosuje się w odniesieniu do procedur w pełni konkurencyjnych przetargów międzynarodowych, które z założenia mają zachęcać do udziału jak największą liczbę państw członkowskich. Jeżeli występujące z wnioskiem państwo zamierza zastosować jakąkolwiek inną procedurę przetargową, musi ubiegać się o zwolnienie z obowiązujących uzgodnień przez Komitet ds. Infrastruktury. Jeżeli Komitet wyrazi zgodę na taki projekt, państwo-gospodarz może przystąpić do jego rzeczywistej realizacji.

System zarządzania finansowego stosowany w odniesieniu do Programu Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa oparty jest na międzynarodowym procesie clearingowym. Poszczególne państwa zgłaszają przewidywane wydatki na zatwierdzone projekty, które są pod ich nadzorem. W większości przypadków wydatki te są wyższe od kwot, które zgodziło się wnieść do wspólnego budżetu. Za pomocą międzynarodowego systemu clearingowego różnice te są bilansowane poprzez transfery środków pomiędzy poszczególnymi państwami. Po zakończeniu realizacji projektu, jest on poddawany ocenie Wspólnej Zatwierdzającej Inspekcji Finansowej, tak aby sprawdzić zgodność wykonanych prac z zatwierdzonym planem. Dopiero po zaakceptowaniu raportu przez Komitet ds. Infrastruktury, NATO formalnie przejmuje odpowiedzialność za te prace oraz za zdolność, która została w ich wyniku osiągnięta.

Obecnie jest kilka poziomów w systemie składania raportów finansowych. Dwa razy w roku Sekretariat Międzynarodowy opracowuje dla każdego państwa-gospodarza półroczne raporty finansowe dotyczące aktualnie realizowanych projektów. Kwartalnie publikowana jest wstępna lista płatności oraz jej ostateczna wersja. Raporty te odnoszą się do transferów finansowych dokonywanych pomiędzy państwami-gospodarzami.

Co roku wiosną przygotowany jest Profil Wydatków Programu Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa NATO obejmujący poziomy wydatków NSIP na następne 10 lat. Raport ten koncentruje się na przydziale poszczególnych środków i służy jako podstawa do opracowania udziału NSIP w średniookresowym planie środków Wysokiego Urzędu do spraw Zasobów. Sprawozdania finansowe NSIP są przygotowywane wiosną każdego roku. Przedstawiają one sytuację finansową NSIP na dzień 31 grudnia poprzedzającego roku i zawierają sumaryczny opis działań podejmowanych w tym roku, podobnie jak w przypadku sprawozdań prywatnych przedsiębiorstw. Sprawozdania takie są przede wszystkim częścią sprawozdawczości finansowej i służą jako podstawowy punkt wyjścia do dyskusji na forum Komitetu ds. Infrastruktury na temat sytuacji w NSIP.

KONTROLA FINANSOWA

Wprawdzie przewodniczący każdej instytucji lub organu NATO ponosi ostateczną odpowiedzialność za prawidłowe przygotowanie i wykonanie budżetu, jednak od strony administracyjnej zadanie to jest w dużej mierze powierzane współpracującemu z nim kontrolerowi finansowemu. Mianowanie osób na to stanowisko należy do prerogatyw Rady Północnoatlantycznej, która może delegować to zadanie odpowiedniemu komitetowi finansowemu. Każdy kontroler finansowy może ostatecznie odwołać się do tego komitetu finansowego w przypadku przedłużających się nieporozumień z przewodniczącym danej instytucji odnośnie do zamierzonej transakcji.

Obowiązkiem kontrolera finansowego jest dopilnowanie, aby wszystkie aspekty wykonywania budżetu były zgodne z zatwierdzonym preliminarzem, ze wszystkimi specjalnymi ograniczeniami nałożonymi przez komitet finansowy oraz z przepisami finansowymi i związanymi z nimi przepisami wykonawczymi i procedurami. W wyniku wewnętrznego audytu, może on również wprowadzić wszelkie dodatkowe ograniczenia i procedury, które są jego zdaniem niezbędne do utrzymania dyscypliny finansowej. Podstawowym zadaniem kontrolera finansowego jest dopilnowanie, aby fundusze konieczne do finansowej realizacji budżetu były regularnie ściągane od państw wnoszących wkład do wspólnych środków, zgodnie z przyjętym podziałem kosztów oraz w wysokości zapobiegającej akumulacji nadmiernych depozytów finansowych w międzynarodowym skarbcu. Wynik tych wszystkich działań jest odzwierciedlany w dorocznych sprawozdaniach finansowych przygotowywanych i przedstawianych do weryfikacji Międzynarodowemu Zarządowi Rewidentów.

Międzynarodowy Zarząd Rewidentów składa się z przedstawicieli narodowych instytucji kontrolnych. Funkcjonuje na podstawie statutu gwarantującego mu niezależność, nadanego przez Radę Północnoatlantycką, której bezpośrednio podlega. Zarząd uprawniony jest do kontrolowania kont i rozliczeń wszystkich organów NATO, włącznie z organizacjami do spraw produkcji i logistyki oraz Programem Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa NATO. Mandat Międzynarodowego Zarządu Rewidentów upoważnia go nie tylko do prowadzenia kontroli finansowych, ale również kontroli wydajności i wykonania. Jego rola nie ogranicza się więc do strzeżenia poprawności księgowej, ale obejmuje również ocenę wszelkich praktyk zarządzania.

Tabela 1

PROCENTOWY UDZIAŁ PAŃSTW CZŁONKOWSKICH W KOSZTACH NATO

BUDŻET CYWILNY I WOJSKOWY

Państwa członkowskie NATO	Budżet cywilny		Budżet wojskowy (Ośrodki dowodzenia, agencje i programy)		Budżet wojskowy (Siły Wczesnego Ostrzegania i Kontroli Powietrznej NATO (NAEW&C Force))
	"19"	"19"	"18"	"14"	
PAŃSTWA UCZESTNICZĄCE					"13"
Belgia	2,76	2,8	3,3	2,5869	3,2821
Kanada	5,35	5,33	5,95	7,1994	9,1343
Republika Czeska	0,9	0,9	1,08	0	0
Dania	1,47	1,68	1,94	1,5282	1,9389
Francja	15,35	15,25	0	0	0
Niemcy	15,54	15,54	18,2	21,4886	27,2638
Grecja	0,38	0,38	0,46	0,4728	0,5999
Węgry	0,65	0,65	0,78	0	0
Islandia	0,05	0,04	0,05	0	0
Włochy	5,75	5,91	7,08	5,5485	7,0397
Luksemburg	0,08	0,08	0,1	0,0825	0,1045
Holandia	2,75	2,84	3,28	2,8625	3,6317
Norwegia	1,11	1,16	1,36	1,1146	1,4142
Polonia	2,48	2,48	2,97	0	0
Portugalia	0,63	0,63	0,75	0,5323	0,6754
Hiszpania	3,5	3,5	4,19	2,77	3,1
Turcja	1,59	1,59	1,9	1,2419	1,5757
Wielka Brytania	17,25	16,09	19,12	20,8558	0
Stany Zjednoczone	22,41	23,15	27,49	31,716	40,2398
Łącznie	100	100	100	100	100

Tabela 2

PROCENTOWY UDZIAŁ PAŃSTW CZŁONKOWSKICH W KOSZTACH NATO, PROGRAM INWESTYCJI W DZIEDZINIE BEZPIECZEŃSTWA

Państwa członkowskie NATO	Wydatki, w których uczestniczy 18 państw	Wydatki, w których uczestniczy 19 państw
Belgia	4,2400	3,7200
Kanada	4,0250	3,2200
Republika Czeska	1,0333	0,9000
Dania	3,4400	3,000
Francja	0	12,9044
Niemcy	23,1350	20,2540
Grecja	1,0500	1,0000
Węgry	0,7463	0,6500
Islandia	0	0
Włochy	9,1000	7,7450
Luksemburg	0,2000	0,1845
Holandia	4,7400	4,1400
Norwegia	2,8950	2,6000
Polska	2,8474	2,4800
Portugalia	0,3920	0,3450
Hiszpania	3,7793	3,2916
Turcja	1,1300	1,0400
Wielka Brytania	11,7156	10,1925
Stany Zjednoczone	25,5311	22,3330

Tabela 3*

WYDATKI PAŃSTW CZŁONKOWSKICH NATO NA OBRONĘ (1980-2000)

(Oparte na bieżących cenach i kursach wymiany walut, Jednostka = milion)

WALUTY PAŃSTW CZŁONKOWSKICH	1980	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Belgia (frank belgijski)	115 754	144 183	155 205	131 156	131 334	131 796	133 007	136 252	140 256
Republika Czeska (korona czeska)	//	//	//	//	//	//	//	41 167	44 022
Dania (korona duńska)	9 117	13 344	16 399	17 468	17 896	18 521	19 079	19 428	19 349
Francja (frank francuski)	110 514	186 715	231 911	238 432	237 375	241 103	23 626	239 488	243 936
Niemcy (marka niemiecka)	48 518	58 650	68 376	58 986	58 671	57 602	58 327	59 854	59 617
Grecja (drachma)	96 975	321 981	612 344	1 171 377	1 343 276	1 510 684	1 724 621	1 853 189	1 981 984
Węgry (forint)	//	//	//	//	//	//	//	187 672	218 023
Wrochy (1000 lirów wrochskich)	7 643	17 767	28 007	31 561	36 170	38 701	40 763	43 062	43 002
Luksemburg (franki luksemburskie)	1 534	2 265	3 233	4 194	4 380	4 797	5 197	5 330	5 468
Holandia (guldeny holenderskie)	10 476	12 901	13 513	12 864	13 199	13 345	13 561	14 534	14 192
Norwegia (korony norweskie)	8 242	15 446	21 251	22 224	22 813	23 010	25 087	25 809	25 675
Polska (złoty)	//	//	//	//	//	//	//	12 599	14 065
Portugalia (escudo)	43 440	111 375	267 299	403 478	401 165	418 772	420 654	452 843	475 178
Hiszpania (pesety)	350 423	674 883	922 808	1 078 751	1 091 432	1 123 046	1 124 054	1 180 075	1 266 429
Turcja (1000 lirów tureckich)	203	1 235	13 866	302 864	611 521	1 183 327	2 289 430	4 167 636	6 998 960
Wielka Brytania (funty szterlingi)	11 593	18 301	2 287	2 139	22 330	21 612	22 551	22 548	22 823
Łącznie europejskie państwa członkowskie	111 981	92 218	186 189	184 352	186 821	172 732	175 306	179 671	164 559
Kanada (dolar kanadyjski)	5 788	10 332	13 473	12 457	11 511	10 831	11 168	12 360	11 948
Stary Zjednoczone (dolar amerykański)	138 191	258 165	306 170	278 856	271 417	276 324	274 278	280 969	296 373
Łącznie Ameryka Północna (dolar amerykański)	143 141	26 5731	317 717	287 933	279 860	284 146	281 806	289 288	304 41
Łącznie NATO (dolar amerykański)	255 122	35 7949	503 906	472 284	466 681	456 879	457 112	468 960	468 999

Liczby podane w tabeli 3 przedstawiają płatności dokonane lub zaplanowane w ciągu roku finansowego. Są one oparte na stosowanej w NATO definicji wydatków obronnych. Wobec różnic pomiędzy tą definicją a wykładnikami stosowanymi przez poszczególne państwa, podane liczby mogą się znacząco różnić od publikowanych przez władze państw członkowskich i podawanych w budżetach narodowych. W przypadku państw udzielających pomocy wojskowej, wydatki z tym związane zostały uwzględnione w ogólnych danych. W odniesieniu do państw otrzymujących pomoc podane wartości liczbowe nie uwzględniają wartości otrzymywanego wsparcia. Wydatki na działalność badawczo-rozwojową są włączone do wydatków na sprzęt, a emerytury zaliczono do kosztów osobowych.

Francja jest członkiem Sojuszu, ale nie uczestniczy w zintegrowanej strukturze wojskowej i nie bierze udziału we wspólnym planowaniu sił. Dane dotyczące wydatków obronnych tego państwa są jedynie orientacyjne.

Islandia nie posiada sił zbrojnych, Polska, Republika Czeska i Węgry przystąpiły do Sojuszu w 1999 roku.

*Źródło: Financial and Economic Data Relating to NATO Defence, M-DPC-2(2000)1107 [Finansowe i gospodarcze dane dotyczące obronności NATO], publikacja z dnia 5,12,2000 r

Tabela 4

WYDATKI PAŃSTW CZŁONKOWSKICH NATO NA OBRONĘ JAKO PROCENT ICH PKB (1980-2000) (Oparte na średnich cenach bieżących)

WALUTY PAŃSTW CZŁONKOWSKICH	1980-1984	1985-1989	1990-1994	1995-1999	1996	1997	1998	1999	2000 (Remaining)
Belgia (frank belgijski)	3,2	2,8	2,0	1,5	1,6	1,5	1,5	1,4	1,4
Republika Czeska (korona czeska)	//	//	//	//	//	//	//	2,2	2,3
Dania (korona duńska)	2,4	2,0	1,9	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,5
Francja (frank francuski)	4,0	3,8	3,4	2,9	3,0	2,9	2,8	2,7	2,7
Niemcy (marka niemiecka)	3,3	3,0	2,1	1,6	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5
Grecja (drachma)	5,3	5,1	4,4	4,6	4,5	4,6	4,8	4,8	4,9
Węgry (forint)	//	//	//	//	//	//	//	1,6	1,7
Włochy (1000 lirów włoskich)	2,1	2,3	2,1	1,9	1,9	1,9	2,0	2,0	1,9
Luksemburg (franki luksemburskie)	1,0	1,0	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7
Holandia (guldeny holenderskie)	3,0	2,8	2,3	1,8	1,9	1,8	1,7	1,8	1,6
Norwegia (korony norweskie)	2,7	2,9	2,8	2,2	2,2	2,1	2,3	2,2	1,9
Polska (złoty)	//	//	//	//	//	//	//	2,0	2,0
Portugalia (escudo)	2,9	2,7	2,6	2,3	2,4	2,4	2,2	2,2	2,2
Hiszpania (pesety)	2,3	2,1	1,6	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3
Turcja (1000 lirów tureckich)	4,0	3,3	3,8	4,4	4,1	4,1	4,4	5,4	6,0
Wielka Brytania (funty szterlingi)	5,2	4,5	3,8	2,8	3,0	2,7	2,7	2,5	2,4
Łącznie europejskie państwa członkowskie	3,5	3,2	2,6	2,2	2,2	2,2	2,1	2,1	2,1
Kanada (dolary kanadyjskie)	2,0	2,1	1,9	1,4	1,4	1,2	1,3	1,3	1,2
Stany Zjednoczone (dolary amerykańskie)	5,6	6,0	4,7	3,3	3,5	3,3	3,1	3,0	3,0
Łącznie Ameryka Północna	5,3	5,6	4,4	3,2	3,3	3,2	3,0	2,9	2,9
Łącznie NATO	4,5	4,5	3,5	2,7	2,8	2,7	2,6	2,6	2,5

ROZDZIAŁ 10

ORGANIZACJE I STRUKTURY CYWILNE

Kwatera Główna NATO

Stali przedstawiciele i przedstawicielstwa narodowe

Sekretarz Generalny

Sekretariat Międzynarodowy

Gabinet Sekretarza Generalnego

Urząd Sekretarza Generalnego

Sekretariat Wykonawczy

Biuro Informacji i Prasy

Biuro Bezpieczeństwa NATO

Pion Polityczny

Pion Planowania Obronnego i Operacji

Pion Wsparcia Obrony

**Sztab ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli Dowództwa NATO
(NHQC3S)**

**Pion ds. Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa, Logistyki
i Planowania Cywilnego**

Pion Nauki i Ochrony Środowiska

Biuro Administracyjne

Biuro Kontrolera Finansowego

Biuro Przewodniczącego Wysokiego Urzędu ds. Zasobów

Biuro Przewodniczącego Komitetów Budżetowych

Międzynarodowa Komisja Rewidentów

Organizacje NATO ds. Produkcji i Logistyki

ORGANIZACJE I STRUKTURY CYWILNE

KWATERA GŁÓWNA NATO

Kwatera Główna NATO w Brukseli jest ośrodkiem politycznego zarządzania Sojuszem i stałą siedzibą Rady Północnoatlantycznej. Mieści siedziby stałych przedstawicieli i przedstawicielstw narodowych, Sekretarza Generalnego i Sekretariatu Międzynarodowego, przedstawicieli wojskowych poszczególnych państw członkowskich, przewodniczącego Komitetu Wojskowego oraz Międzynarodowego Sztabu Wojskowego. W jej siedzibie znajdują się również misje dyplomatyczne państw partnerskich, Sztab Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (C3) Kwatery Głównej oraz liczne agendy Sojuszu.

W Kwaterze Głównej NATO pracuje około 3 150 osób zatrudnionych na pełnych etatach. Z tego około 1400 osób to pracownicy przedstawicielstw narodowych i przedstawiciele wojskowi państw członkowskich. Około 1300 osób cywilnych pracuje w Sekretariacie Międzynarodowym i poszczególnych agencjach. Międzynarodowy Sztab Wojskowy liczy 350 osób, w tym około 80 pracowników cywilnych. Przy Kwaterze Głównej mieszczą się również biura misji dyplomatycznych i biur łącznikowych państw partnerskich.

STALI PRZEDSTAWICIELE I PRZEDSTAWICIELSTWA NARODOWE

Każde państwo członkowskie jest reprezentowane w Radzie Północnoatlantycznej przez ambasadora lub stałego przedstawiciela, praca ich jest wspierana przez przedstawicielstwa narodowe składające się z doradców i osób sprawujących oficjalne funkcje przedstawicieli swoich państw w różnych komitetach NATO. Przedstawicielstwa pod wieloma względami przypominają małe ambasady. Ulokowanie ich w obrębie jednej kwatery umożliwia im łatwe i bezpośrednie utrzymywanie formalnych i nieformalnych kontaktów zarówno między sobą, jak i z międzynarodowym personelem NATO i przedstawicielami państw partnerskich.

SEKRETARZ GENERALNY

Sekretarz Generalny jest wysokiej rangi międzynarodowym mężem stanu nominowanym przez rządy państw członkowskich na stanowisko przewodniczącego Rady Północnoatlantyckiej, Komitetu Planowania Obrony, Grupy Planowania Nuklearnego, jest również tytularnym przewodniczącym innych wysokich komitetów NATO oraz Sekretarzem Generalnym i szefem władzy wykonawczej w NATO.

Jest przewodniczącym Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego i Grupy Współpracy Śródziemnomorskiej oraz współprzewodniczącym Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja (razem z przedstawicielem Rosji oraz przedstawicielem jednego z państw członkowskich, który pełni funkcję honorowego przewodniczącego). Sekretarz Generalny współprzewodniczy również Komisji NATO-Ukraina (razem z przedstawicielem tego państwa).

Sekretarz Generalny jest odpowiedzialny za promowanie i sterowanie procesami konsultacji i podejmowania decyzji w ramach Sojuszu. Może proponować tematy dyskusji oraz wnioskować o podjęcie decyzji. Jest także upoważniony do świadczenia "dobrych usług" w przypadku sporów pomiędzy państwami członkowskimi. Odpowiada za kierowanie Sekretariatem Międzynarodowym i reprezentuje Sojusz zarówno w jego stosunkach zewnętrznych, jak i wobec przedstawicieli państw członkowskich oraz mediów. Zastępca Sekretarza Generalnego pomaga mu w pełnieniu funkcji oraz zastępuje go w przypadku nieobecności. Przewodniczy Zespołowi Zadaniowemu Wysokiego Szczebla (ds. Kontroli Zbrojeń Konwencjonalnych - HLTF), Grupie Wykonawczej, Komitetowi Obrony Powietrznej NATO, Połączonemu Urzędowi Konsultacyjnemu, Połączonemu Komitetowi ds. Proliferacji oraz innym grupom roboczym i doraźnym. Sekretarz Generalny odpowiada za kierowanie całością prac Sekretariatu Międzynarodowego. Bezpośrednio podlega mu Prywatny Gabinet oraz Urząd Sekretarza Generalnego.

Personel Sekretariatu Międzynarodowego rekrutuje się z państw członkowskich i obsługuje Radę oraz podległe jej komitety i grupy robocze, a także Radę Partnerstwa Euroatlantyckiego, Stałą Wspólną Radę NATO-Rosja, Komisję NATO-Ukraina oraz Grupę Współpracy Śródziemnomorskiej. Działa również jako sekretariat oraz polityczny i operacyjny sztab doradczy. Stale zajmuje się szerokim spektrum zagadnień istotnych dla Sojuszu i państw partnerskich.

SEKRETARIAT MIĘDZYNARODOWY

Pracę Rady Północnoatlantycznej oraz podległych jej komitetów wspiera Sekretariat Międzynarodowy, którego pracownicy rekrutują się z państw członkowskich i są zatrudniani bezpośrednio przez Sojusz albo są oddelegowywani przez swoje rządy. Personel Sekretariatu Międzynarodowego odpowiada przed Sekretarzem Generalnym i zobowiązany jest do pełnej lojalności wobec Sojuszu przez cały czas swojej kadencji.

Sekretariat Międzynarodowy składa się z Urzędu Sekretarza Generalnego, 5 Pionów operacyjnych, Biura Administracyjnego i Biura Kontroli Finansowej. Każdy z Pionów jest kierowany przez Asystenta Sekretarza Generalnego, który zazwyczaj pełni funkcję przewodniczącego komitetu zajmującego się zagadnieniami leżącymi w obrębie jego obowiązków. Piony z całą swoją strukturą zarządów, sekcji i służb wspierają pracę komitetów w różnych dziedzinach działalności opisanych w innych rozdziałach.

Sekretariat Międzynarodowy wspiera proces osiągnięcia konsensusu i podejmowania decyzji w gronie państw członkowskich i partnerskich. Odpowiada za przygotowanie spotkań oraz realizację podjętych postanowień. Wspiera również opracowanie i realizację decyzji podjętych przez komitety NATO oraz instytucje stworzone do zarządzania różnymi formami dwustronnej i wielostronnej współpracy z państwami nienależącymi do Sojuszu, w ramach układów partnerskich tworzonych od zakończenia zimnej wojny. Ponadto wiele agend i organizacji cywilnych ulokowanych jest w różnych państwach członkowskich. Odpowiadają one za dziedziny takie jak łączność i systemy informatyczne oraz wsparcie logistyczne (patrz rozdział 14).

GABINET SEKRETARZA GENERALNEGO

Gabinet wspiera Sekretarza Generalnego oraz jego Zastępcę we wszystkich aspektach ich działań. Personel Gabinetu obejmuje doradcę prawnego oraz specjalnego doradcę ds. Europy Środkowej i Wschodniej.

URZĄD SEKRETARZA GENERALNEGO

Urząd Sekretarza Generalnego składa się z Gabinetu Sekretarza, Sekretariatu Wykonawczego, Biura Informacji i Prasy oraz Biura Bezpieczeństwa NATO.

SEKRETARIAT WYKONAWCZY

Sekretariat Wykonawczy odpowiada za sprawne funkcjonowanie Rady Północnoatlantyckiej (NAC), Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC), Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja (PJC), Komisji NATO-Ukraina (NUC), Grupy Współpracy Śródziemnomorskiej (MCG), Komitetu Planowania Obrony (DPC) oraz Grupy Planowania Nuklearnego (NPG). Odpowiedzialność ta obejmuje również funkcjonowanie całej struktury komitetów i grup roboczych stworzonych do wspierania tych instytucji. Do obowiązków Sekretariatu należy ponadto planowanie i organizacja wszystkich spotkań ministerialnych oraz posiedzeń na szczycie, które odbywają się w Kwaterze Głównej lub organizowane są w innych państwach. Sekretariat Wykonawczy odpowiada za obsługę administracyjną EAPC oraz innych instytucji obradujących w formacie EAPC lub Partnerstwa dla Pokoju. Poza tym Sekretariat koordynuje i obsługuje akredytację misji dyplomatycznych państw partnerskich NATO. Członkowie Sekretariatu Wykonawczego pełnią funkcje sekretarzy komitetów i protokolantów, zapewniając administracyjną i sekretarską obsługę Rady Północnoatlantyckiej i jej wyższych rangą komitetów. Członkowie Sekretariatu przygotowują porządek obrad, protokoły podsumowujące podjęte decyzje, raporty zbiorcze oraz dokumenty o charakterze proceduralnym wymagane przez zainteresowane instytucje. Działają także jako doradcy przewodniczących komitetów oraz punkty kontaktowe dla członków komitetów.

Sekretarz Wykonawczy, który jest sekretarzem wszystkich organów na szczeblu ministerialnym i ambasadorskim, odpowiada przed Sekretarzem Generalnym za zgodność działań podejmowanych przez różne Piony Sekretariatu Międzynarodowego z wydanymi dyrektywami. Poprzez Służbę Systemu Informacyjnego, biuro Sekretarza Wykonawczego zapewnia wsparcie informatyczne zarówno dla Sekretariatu Międzynarodowego, jak i dla Międzynarodowego Sztabu Wojskowego. Dbą również o łączność pomiędzy poszczególnymi biurami Kwatery Głównej. Sekretarz Wykonawczy odpowiada za realizację polityki informacyjnej NATO oraz odtajnianie, upublicznianie i archiwizację dokumentów NATO, zgodnie z przyjętymi procedurami, po uzyskaniu upoważnienia ze strony państw członkowskich.

BIURO INFORMACJI I PRASY

Biuro Informacji i Prasy składa się ze Służby Prasy i Mediów oraz Służby Informacyjnej podzielonej na: Sekcję Planowania i Produkcji,

Sekcję Stosunków z Państwami Członkowskimi oraz Sekcję Kontaktów Zewnętrznych i Relacji z Państwami Partnerskimi. Biuro prowadzi Centrum Informacji i Dokumentacji w Kijowie. Dyrektor ds. Informacji i Prasy jest przewodniczącym Komitetu Informacji i Kontaktów Kulturalnych.

Rzecznik Prasowy oraz Służba Prasy i Mediów wydają oficjalne oświadczenia w imieniu Sojuszu i Sekretarza Generalnego, a także przygotowują materiały i oświadczenia uzupełniające dla dziennikarzy. Służba Prasy i Mediów załatwia akredytacje dla dziennikarzy, wydaje pisemne komunikaty i przemówienia Sekretarza Generalnego, a także opracowuje codzienny przegląd prasy i serwis wycinków prasowych dla pracowników Kwatery Głównej w Brukseli. Organizuje przekazywane przez media wywiady z Sekretarzem Generalnym i innymi osobistościami NATO oraz zapewnia wsparcie techniczne i udogodnienia umożliwiające przekazy radiowe i telewizyjne.

Biuro Informacji i Prasy pomaga rządów państw członkowskich i partnerskich szerzyć rzetelną wiedzę o roli i polityce NATO, poprzez realizację różnorodnych programów i działań. Odbywa się to z wykorzystaniem periodycznych i nieperiodycznych publikacji, materiałów nagrywanych na wideo, fotografii i wystaw, wizyt grupowych, konferencji, seminariów oraz stypendiów badawczych. Biuro obejmuje Służbę Biblioteczną i Dokumentacyjną, Bibliotekę Mediów oraz Sekcję Kolportażu.

Biuro utrzymuje bliskie kontakty z władzami narodowymi odpowiedzialnymi za informowanie publiczne oraz organizacjami pozarządowymi i podejmuje działania zmierzające do wyjaśniania celów i osiągnięć Sojuszu opinii publicznej w państwach członkowskich. Ponadto, Biuro organizuje i sponsoruje liczne programy międzynarodowe z udziałem obywateli różnych państw członkowskich. W porozumieniu z państwami partnerskimi podejmuje także działania informacyjne zmierzające do upowszechniania wiedzy i zrozumienia dla działań Sojuszu w państwach reprezentowanych w Radzie Partnerstwa Euroatlantyckiego oraz Grupie Współpracy Śródziemnomorskiej.

BIURO BEZPIECZEŃSTWA NATO

Biuro Bezpieczeństwa NATO koordynuje, monitoruje i wdraża politykę bezpieczeństwa Sojuszu. Dyrektor ds. Bezpieczeństwa jest głównym doradcą Sekretarza Generalnego w sprawach bezpieczeństwa oraz pełni funkcję przewodniczącego Komitetu Bezpieczeństwa NATO. Kieruje Służbą Bezpieczeństwa Kwatery Głównej i odpowiada za koordynację ochrony wewnątrz NATO.

PION POLITYCZNY

Pion podlega Asystentowi Sekretarza Generalnego ds. Politycznych, który przewodniczy obradom Wysokiego Komitetu Politycznego oraz pełni obowiązki przewodniczącego wielu innych komitetów (patrz rozdział 13). Pion składa się z Zarządu Politycznego oraz Zarządu Ekonomicznego. Dyrektor Zarządu Politycznego jest Zastępcą Asystenta Sekretarza Generalnego ds. Politycznych, zastępcą przewodniczącego Wysokiego Komitetu Politycznego oraz stałym przewodniczącym Komitetu Politycznego. Dyrektor Zarządu Ekonomicznego jest przewodniczącym Komitetu Ekonomicznego.

Codzienną pracę Zarządu Politycznego prowadzi 7 sekcji:

- *Sekcja NATO ds. Problemów Wielostronnych i Regionalnych* koncentruje się na rozwoju stosunków NATO z innymi europejskimi instytucjami zajmującymi się bezpieczeństwem - ze szczególnym uwzględnieniem Unii Europejskiej i Unii Zachodnioeuropejskiej. Przygotowuje spotkania ministrów spraw zagranicznych NATO oraz szczyty Sojuszu. Kontroluje rozwój wydarzeń politycznych związanych z NATO w państwach członkowskich oraz w szeregu innych państw, które nie należą do Rady Partnerstwa Euroatlantyckiej lub Partnerstwa dla Pokoju (szczególnie w Japonii i niektórych państwach europejskich). Wspiera również rozwój Dialogu Śródziemnomorskiego oraz przygotowuje spotkania grup roboczych i narodowych ekspertów ds. problemów regionalnych, a także nadzoruje prace, które są ich wynikiem.
- *Sekcja NATO ds. Planowania Polityki i Pisania Tekstów Wystąpień* odpowiada za przygotowanie wstępnej wersji ważnych przemówień, artykułów i uwag Sekretarza Generalnego i innych wiodących osobistości w Sojuszu. Przygotowuje raporty dotyczące planowania polityki NATO oraz informuje media o aktualnej agendzie politycznej NATO. Utrzymuje kontakty ze środowiskami akademickimi oraz zespołami ekspertów, a także prowadzi wstępne i uzupełniające prace w związku z posiedzeniami Grupy Doradczej ds. Polityki Atlantyckiej. Sekcja ta pomaga również w opracowaniu komunikatów i innych tekstów oraz wnosi wkład do edycji materiałów i dokumentów w kontekście spotkań ministrów spraw zagranicznych oraz szczytów Sojuszu.
- *Sekcja NATO ds. Partnerstwa Państwami Europy Wschodniej* zajmuje się stosunkami NATO z Rosją i Ukrainą; wdrażaniem Aktu Stanowiącego NATO-Rosja oraz Karty NATO-Ukraina. Wszelchstronnie koordynuje roczne programy prac, a także

przygotowuje i kontynuuje pracę podjętą podczas posiedzeń na szczycie oraz spotkań na szczelbu ministrów spraw zagranicznych i ambasadorów Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja (PJC) oraz Komisji NATO-Ukraina (NUC).

- *Sekcja NATO ds. Partnerstwa i Współpracy Euroatlantyckiej* obejmuje swoim działaniem dwustronne stosunki pomiędzy NATO i wszystkimi innymi państwami partnerskimi. Zajmuje się również wszystkimi kwestiami związanymi z rozszerzeniem NATO oraz realizacją i ogólnym kierowaniem prac podejmowanych w ramach Planu Działań na rzecz Członkostwa (MAP). Sekcja przygotowuje posiedzenia na szczycie oraz spotkania na szczelbu ministrów spraw zagranicznych i ambasadorów Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego. Wspiera również Pion Planowania Obrony i Operacji w zakresie spraw związanych z Partnerstwem dla Pokoju. Koordynuje Inicjatywę dla Europy Południowo-Wschodniej oraz jej wkład do Paktu Stabilności w Europie Południowo-Wschodniej. Zajmuje się również całością stosunków politycznych NATO z byłą Jugosłowiańską Republiką Macedonii¹, w kontekście zaangażowania NATO w KFOR.
- *Sekcja NATO ds. Bezpieczeństwa Kooperatywnego i Politycznych Aspektów Zarządzania Kryzysowego* jest odpowiedzialna za współpracę w dziedzinie bezpieczeństwa (w tym za Grupę Doraźną EAPC ds. Operacji Pokojowych oraz Grupę Roboczą NATO-Rosja ds. Operacji Pokojowych). Zajmuje się również całością stosunków pomiędzy NATO i Organizacją Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), a także politycznymi aspektami planowania ćwiczeń w zakresie zarządzania kryzysowego (CMX) i stosunkami NATO-ONZ w kontekście działań pokojowych. W sekcji tej skupiają się najważniejsze zagadnienia dotyczące zarządzania kryzysowego, którymi zajmuje się Pion Polityczny. Sekcja jest również odpowiedzialna za codzienne reprezentowanie Pionu w Zespole Zadaniowym ds. Bałkanów².
- *Sekcja NATO ds. Kontroli Zbrojeń Konwencjonalnych i Weryfikacji* odpowiada za politykę kontroli zbrojeń i zagadnienia związane z wdrażaniem Traktatu o Konwencjonalnych Siłach Zbrojnych w Europie (CFE), Dokumentu Wiedeńskiego i Porozumienia z Dayton. Zajmuje się również regionalną kontrolą zbrojeń konwencjonalnych i środkami budowy zaufania i bezpieczeństwa (CSBM), bronią

1 Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą.

2 Zespół Zadaniowy do spraw Bałkanów jest organem koordynującym, w którego skład wchodzi przedstawiciele Sekretariatu Międzynarodowego i Międzynarodowego Sztabu Wojskowego zaangażowani na co dzień w koordynowanie zagadnień związanych z rolą NATO na Bałkanach.

strzelecką i lekką oraz lądowymi minami przeciwpiechotnymi. Organizuje wielonarodowe zespoły inspektorów CFE, a także zajmuje się zarządzaniem i rozbudową bazy danych służącej na potrzeby weryfikacji (VERITY). Z upoważnienia Komitetu Koordynującego ds. Weryfikacji (VCC), zarządza współpracą z 14 sygnatariuszami Traktatu CFE w Europie Środkowej i Wschodniej.

- *Centrum Broni Masowego Rażenia* zostało uruchomione w maju 2000 roku w wyniku Inicjatywy w dziedzinie Broni Masowego Rażenia, przyjętej w kwietniu 1999 r. na Szczycie Waszyngtońskim. Centrum jest sekcją Zarządu Politycznego. W jego skład wchodzi wielu członków Sekretariatu Między-narodowego, a także ekspertów narodowych. Rolą Centrum jest udoskonalanie współpracy w dziedzinie broni masowego rażenia, a także wzmacnianie konsultacji w sprawach nieprolifracji, kontroli zbrojeń i rozbrojenia. Centrum wspiera również wysiłki obronne mające podnieść gotowość Sojuszu do reagowania na zagrożenia związane z bronią masowego rażenia i środkami jej przenoszenia.

Zarząd Ekonomiczny zapewnia doradztwo odnośnie do trendów i wydarzeń gospodarczych mających wpływ na obronność i bezpieczeństwo NATO. Analizuje trendy gospodarcze i kwestie gospodarczo-obronne, a wyniki tych badań są przedstawiane Sekretarzowi Generalnemu. Z upoważnienia Komitetu Ekonomicznego prowadzi badania nad zagadnieniami ekonomicznymi związanymi z bezpieczeństwem. Na potrzeby Komitetu ds. Przeglądu Obrony przygotowuje oceny ekonomiczne dotyczące państw członkowskich NATO, w kontekście planowania obrony. Utrzymuje kontakty z międzynarodowymi organizacjami gospodarczymi oraz odpowiada za podejmowanie wspólnych działań z państwami partnerskimi w ramach Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego, Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja i Komisji NATO-Ukraina. Działania te koncentrują się na zagadnieniach ekonomicznych związanych z bezpieczeństwem, takich jak: tworzenie budżetów obronnych, restrukturyzacja sektorów obronnych oraz problemy ekonomiczne w obszarze polityki obronnej.

PION PLANOWANIA OBRONNEGO I OPERACJI

Pion Planowania Obronnego i Operacji podlega Asystentowi Sekretarza Generalnego ds. Planowania Obronnego i Operacji, który jest przewodniczącym Komitetu ds. Przeglądu Obronnego (wysokiego rangą organu planowania obrony w NATO, podlegającego Komitetowi Planowania Obrony) i wiceprzewodniczącym Wykonawczej Grupy

Roboczej. Przewodniczy on Grupie Koordynowania Polityki (PCG). Pion ten wspiera także Polityczno-Wojskowy Komitet Sterujący Programu Partnerstwa dla Pokoju w kwestiach dotyczących koordynacji i rozwoju Partnerstwa dla Pokoju (PdP). Pion składa się z następujących zarządów: Polityki Obronnej i Planowania Sił Zbrojnych, ds. Partnerstwa i Współpracy, ds. Zarządzania Kryzysowego i Operacji oraz Zarządu Polityki Nuklearnej. Pracownicy Zarządu wspierają Zastępcę Sekretarza Generalnego w wypełnianiu obowiązków Przewodniczącego Grupy Zarządzającej Wysokiego Szczebla (HLSG), która nadzoruje wdrażanie Inicjatywy Zdolności Obronnych Sojuszu.

Zarząd Polityki Obronnej i Planowania Sił Zbrojnych składa się z dwu sekcji: jest to Sekcja Polityki Obronnej i *Sekcja Planowania Sił Zbrojnych*. Zarząd odpowiada za zagadnienia z dziedziny polityki obronnej oraz większość spraw o charakterze polityczno-wojskowym należących do uprawnień Rady Północnoatlantycznej lub Grupy ds. Koordynowania Polityki. We współpracy z przedstawicielstwami narodowymi, Zarząd opracowuje również wszystkie materiały i załatwia sprawy związane z Przeglądem Obrony. Przeprowadza analizy narodowych programów obronnych. Odpowiada również za inne kwestie o charakterze polityczno-wojskowym rozważane przez Komitet Planowania Obrony. Opracowuje analizy ogólnych i szczegółowych aspektów planowania i obrony NATO oraz polityki na potrzeby Wykonawczej Grupy Roboczej oraz Komitetu Przeglądu Obronnego. Odpowiada za wspieranie Programu Partnerstwa dla Pokoju oraz zarządzanie Procesem Planowania i Oceny (PARP). Zakres odpowiedzialności Zarządu obejmuje również tworzenie Zespołu Zadaniowego Połączonych Rodzajów Wojsk (CJTF), utrzymywanie komputerowej bazy danych zawierających informacje o siłach NATO oraz organizację i nadzór nad prowadzeniem badań statystycznych niezbędnych do oceny wysiłków obronnych NATO. Dyrektor ds. Polityki Obronnej i Planowania Sił Zbrojnych jest Zastępcą Asystenta Sekretarza Generalnego i wiceprzewodniczącym Komitetu Przeglądu Obronnego.

Zarząd ds. Zarządzania Kryzysowego i Operacji składa się z Sekcji Zarządzania Kryzysowego, z Sekcji ds. Operacji oraz Sztabu Operacji Pokojowych. Dyrektor ds. Rozwiązywania Sytuacji Kryzysowych i Operacji odpowiada również - z upoważnienia Sekretarza Generalnego - za rozwój i nadzorowanie funkcjonowania Ośrodka Sytuacyjnego NATO (SITCEN).

Sekcja Zarządzania Kryzysowego wspiera Sekretarza Generalnego, Radę i Komitet Planowania Obrony oraz odpowiednie podgrupy w najważniejszych polityczno-wojskowych kwestiach dotyczących zarządzania kryzysowego. Odpowiada za wdrażanie, monitorowanie i przekazywanie decyzji Rady związanych z zarządzaniem kryzysowym oraz

za przygotowanie i przeprowadzanie operacji NATO. Pełni także funkcje łącznikowe i koordynacyjne w kontaktach NATO z państwami nienależącymi do Sojuszu oraz właściwymi organizacjami międzynarodowymi takimi jak: ONZ, OBWE, Unia Europejska, Unia Zachodnioeuropejska, Biuro Wysokiego Przedstawiciela oraz Wysokiego Komisarza ONZ ds. Uchodźców.

Sekcja ds. Operacji wspiera zarządzanie kryzysowe w ramach NATO poprzez tworzenie i wdrażanie procedur, rozwiązań organizacyjnych oraz udogodnień wspomagających pracę Rady i Komitetu Planowania Obrony, a także ułatwiających prowadzenie konsultacji w okresach napięć i kryzysów. Działania te obejmują, między innymi: koordynację opracowania i uaktualniania dwóch zbiorów materiałów szkoleniowych NATO z dziedziny zarządzania kryzysowego, kontynuowanie praktyki dorocznych ćwiczeń w dziedzinie zarządzania kryzysowego, analizę wymogów odnośnie do łączności w zarządzaniu kryzysowym, wspieranie i rozbudowę systemu Automatycznego Przetwarzania Danych na potrzeby zarządzania kryzysowego, a także prowadzenie wspólnych działań z członkami Partnerstwa dla Pokoju w celu udoskonalania ich zdolności do realizowania zadań związanych z zarządzaniem kryzysowym oraz wzmocnienia współpracy w tej dziedzinie.

Sztab Operacji Pokojowych zajmuje się zarządzaniem kryzysowym, zapewniając doradztwo koncepcyjne i techniczne odnośnie do operacji wspierania pokoju. Sztab Operacji Pokojowych wspomaga również inne aspekty zaangażowania NATO w tej dziedzinie. Czyni to między innymi poprzez opracowywanie polityki Sojuszu odnośnie do operacji pokojowych oraz tworzenie polityki w zakresie współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC). Sekcja ta wspiera również działania Grupy Doraźnej ds. Operacji Pokojowych Komitetu Sterującego Programu Partnerstwa dla Pokoju.

Ośrodek Sytuacyjny (SITCEN) pełni trzy wyraźnie określone zadania: wspomaga Radę Północnoatlantycką, Komitet Planowania Obrony i Komitet Wojskowy w wypełnianiu ich funkcji konsultacyjnych; pełni rolę ośrodka zbierania, wymiany i upowszechnia politycznych, wojskowych i gospodarczych danych wywiadowczych i informacji; a także zapewnia kontakt z podobnymi instytucjami działającymi w państwach członkowskich i dowództwach wojskowych NATO. Ośrodek sytuacyjny jest wspierany przez działania Ośrodka Łączności (COMCEN).

Powołany w 1997 r. *Zarząd Partnerstwa i Współpracy* odpowiada za tworzenie i wdrażanie polityki Partnerstwa dla Pokoju. Przewodniczy pracom Polityczno-Wojskowego Komitetu Sterującego Programu Partnerstwa dla Pokoju (PMSC) oraz wnosi wkład w działania innych

instytucji NATO w obszarach związanych z Radą Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC), współpracą wojskową w kontekście PdP, stosunków NATO-Rosja i NATO-Ukraina oraz NATO-państwa Dialogu Śródziemnomorskiego. W kontekście realizacji postanowień Partnerstwa dla Pokoju, Zarząd utrzymuje bliskie kontakty ze wszystkimi państwami partnerskimi oraz przewodniczy posiedzeniom zespołów NATO stworzonym do pomocy partnerom w formułowaniu ich własnych Indywidualnych Programów Partnerstwa (IPP).

Zarząd Polityki Nuklearnej dostarcza wsparcia ze strony swojego zespołu Sekretarzowi Generalnemu, Grupie Planowania Nuklearnego i jej naczelnemu organowi - Grupie Wysokiego Szczebla oraz Wysokiej Grupie Obronnej ds. Proliferacji. Podstawowe zadania Zarządu to: pomoc w zajmowaniu się wszystkimi kwestiami związanymi z polityką nuklearną i strategią, w tym rozwojem planowania nuklearnego i procedur oraz prowadzenie ćwiczeń i szkolenia; a także koordynacja działań obronnych NATO w odpowiedzi na zagrożenia wynikające z proliferacji broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia. W przyszłości część zadań związanych z ostatnim wymienionym obszarem będzie spełniana przez nowe Centrum Broni Masowego Rażenia, które powstało w ramach Pionu Politycznego. Zarząd odpowiada także za przygotowywanie posiedzeń Grupy Planowania Nuklearnego na szczeblu ministerialnym, stałych przedstawicieli i Grupy Sztabowej. Do jego obowiązków należy też informowanie opinii publicznej o potencjale nuklearnym NATO i reakcjach obronnych Sojuszu na zagrożenia związane z proliferacją.

PION WSPARCIA OBRONY

Pion Wsparcia Obrony, podlegający Asystentowi Sekretarza Generalnego ds. Wsparcia Obrony, wypełnia następujące zadania:

- doradza Sekretarzowi Generalnemu, Radzie Północnoatlantyckiej, Komitetowi Planowania Obrony oraz innym organom NATO we wszystkich kwestiach odnoszących się do badań nad uzbrojeniem, a także do rozwoju, produkcji i nabywania uzbrojenia oraz rozbudowanych systemów obrony powietrznej;
- promuje najbardziej efektywne wykorzystanie środków Sojuszu w celu wyposażania sił zbrojnych.

Pion zapewnia też kontakt z organizacjami NATO ds. produkcji i logistyki zajmującymi się wspólnie realizowanymi programami związanymi z pozyskiwaniem wyposażenia. Utrzymuje również kontakty z wojskowymi agencjami NATO działającymi w obszarze badań naukowych związanych z

obronnością oraz pokrewnymi zagadnieniami. Uczestniczy we wszystkich aspektach planowania obronnego NATO, znajdujących się w zakresie jego odpowiedzialności i kompetencji. Asystent Sekretarza Generalnego ds. Wspierania Obrony sprawuje funkcję Stałego Przewodniczącego Konferencji Narodowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia (CNAD) oraz Zarządu NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (NC3B). Jest także współprzewodniczącym Komitetu NATO ds. Standaryzacji. Pion Wsparcia Obrony składa się z dwóch zarządów:

Zarząd Planowania Programów i Polityki Uzbrojenia udziela pomocy Asystentowi Sekretarza Generalnego w rozwiązywaniu wszystkich kwestii politycznych i programowych związanych z pozyskiwaniem sprzętu obronnego oraz współpracą zbrojeniową w ramach Sojuszu. Dyrektor tego Zarządu jest Zastępcą Asystenta Sekretarza Generalnego ds. Wsparcia Obrony. Zarząd odpowiada za formułowanie inicjatyw politycznych zmierzających do koordynowania działań Konferencji Narodowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia (CNAD) z realizacją zadań Sojuszu. Odpowiada także za harmonizowanie planowania zbrojeniowego NATO z innymi aspektami wszechstronnych procesów planowania obrony NATO.

Zarząd wspiera działania Grupy ds. Uzbrojenia Wojsk Lądowych, Marynarki Wojennej i Lotnictwa oraz podległych im organów. Ich rolą jest promowanie wymiany informacji i harmonizowanie koncepcji odnośnie do wyposażenia wojskowego i wymogów operacyjnych w zakresie przyszłego potencjału lądowego, morskiego i lotniczego, tak aby wypracowywać wspólne rozwiązania polegające na realizacji Fazowego Systemu Programowania Uzbrojenia. Celem tych zadań jest również osiągnięcie wysokiego poziomu standaryzacji wyposażenia poprzez wdrażanie Programu Standaryzacji NATO.

Ponadto, Zarząd odpowiada za realizację Wzmocnionego Programu Partnerstwa dla Pokoju, w zakresie kompetencji CNAD. Zarząd zajmuje się więc Procesem Planowania i Oceny PdP oraz zaangażowaniem CNAD w prace prowadzone przez Grupę Wysokiego Szczebła ds. Proliferacji (DGP) w kontekście wymiaru obronnego polityki NATO w dziedzinie proliferacji. Zarząd wspiera również działania CNAD w dziedzinie rozszerzonej obrony powietrznej i raketowej obrony w teatrze działań oraz koordynuje te przedsięwzięcia z równoległymi działaniami władz wojskowych NATO, Komitetu Obrony Powietrznej NATO i Grupy Wysokiego Szczebła ds. Proliferacji. Nadzoruje również działania CNAD związane z wykorzystaniem sprzętu obronnego w operacjach pokojowych. Zarząd utrzymuje kontakty z zewnętrznymi instytucjami, takimi jak Zachodnioeuropejska Grupa ds. Uzbrojenia (WEAG) i agencjami, takimi jak: NATO EF 2000 oraz Agencja NATO ds. Zarządzania Produkcją, Rozwojem i Logistyką Samolotów

Eurofighter 2000 i TORNADO (NETMA), Agencja NATO ds. Projektowania, Rozwoju, Produkcji i Zarządzania Logistycznego w dziedzinie Śmigłowców (NAHEMA), a także Centrum Badań Podmorskich kierowane przez Naczelnego Dowódcę Sojuszniczych Sił Zbrojnych NATO Atlantyk (SACLANTCEN).

Jedną z sekcji Sztabu Agencji ds. Badań i Technologii (RTA) jest ulokowana wspólnie z Zarządzeniem Planowania Programów Polityki Uzbrojenia w ramach Pionu Wsparcia Obrony. Agencja ds. Badań i Technologii, z siedzibą w Paryżu, wspiera działania Zarządu ds. Badań i Technologii (RTB). RTA i RTB tworzą wspólnie Organizację ds. Badań i Technologii (RTO). Dyrektor RTA podlega Asystentowi Sekretarza Generalnego ds. Wsparcia Obrony oraz Dyrektorowi Międzynarodowego Sztabu Wojskowego.

Zarząd Obrony Powietrznej i Zarządzania Przestrzenią Powietrzną (dawniej noszący nazwę: Zarząd Systemów Obrony Powietrznej) odpowiada za niezwykle istotny związek pomiędzy obroną powietrzną a wojskowym i cywilnym zarządzaniem przestrzenią i ruchem powietrznym. Zarząd wspiera Komitet NATO ds. Obrony Powietrznej (NADC), którego rolą jest doradzanie Radzie Północnoatlantyckiej i Komitetowi Planowania Obrony we wszystkich aspektach kształtowania programu obrony powietrznej. Zadanie to spełnia w ścisłej współpracy z władzami wojskowymi NATO. NADC odpowiada za promowanie i koordynowanie od strony politycznej wysiłków zmierzających do zapewnienia nieustannego dopasowania, skuteczności i wydajności Systemu Obrony Powietrznej NATO oraz rozbudowę tego systemu, tak aby zapewnić zdolności, które umożliwią Zintegrowanemu Systemowi Obrony Powietrznej NATO (NATINADS) wypełnianie swojej roli w odniesieniu do nowych misji i zobowiązań Sojuszu. Rozbudowa NATINADS i związanej z nim koncepcji odpowiada na potrzebę uelastycznienia obrony zbiorowej, funkcjonalnej integracji zdolności powietrzno-morskich, tak aby obejmowały one obronę przeciwrakietową. Uwzględnia również zagadnienia związane z rozszerzaniem Sojuszu oraz operacjami wspierania pokoju i reagowania na sytuacje kryzysowe.

Kolejnym ważnym obowiązkiem Zarządu jest wspieranie prac Komitetu NATO ds. Zarządzania Ruchem Lotniczym (NATMC), który dawniej nosił nazwę: Komitet ds. Koordynacji Europejskiej Przestrzeni Powietrznej (CEAC). Rolą NATMC jest zapewnienie, na potrzeby Sojuszu, spójności cywilnych i wojskowych wymogów w zakresie zarządzania i użytkowania przestrzeni powietrznej. Komitet odgrywa również znaczącą rolę we wspólnych wysiłkach podejmowanych z państwami partnerskimi w celu poprawy zarządzania ruchem lotniczym. Zadania te poszerzono o

obowiązek zapewnienia - na poziomie technicznym - zdolności podmiotów wojskowych do zachowania wymaganego poziomu kompatybilności z różnymi elementami systemu zarządzania ruchem lotniczym, które są obecnie lub będą w przyszłości wprowadzane przez agendy cywilne. W kontekście aktualnych wysiłków zmierzających do paneuropejskiej integracji zarządzania ruchem lotniczym, Zarząd reprezentuje Komitet Zarządzania Przestrzenią Powietrzną w wielu gremiach międzynarodowych.

W ramach mechanizmu współpracy Sojuszu z Partnerami, Zarząd jest także odpowiedzialny za zapewnienie doradztwa i pomocy w kwestiach obrony powietrznej i zarządzania przestrzenią powietrzną państwom kandydującym do członkostwa, które uczestniczą w Planie Działań na rzecz Członkostwa (MAP), a także innym państwom należącym do Partnerstwa dla Pokoju. Prace analityczne w tym zakresie są prowadzone przez wyspecjalizowaną Komórkę Analityczną NATO ds. Obrony Powietrznej (NAADC) utworzoną w ramach Zarządu.

Zarząd Obrony Powietrznej i Zarządzania Przestrzenią Powietrzną utrzymuje również kontakty z agendami odpowiedzialnymi za wdrażanie systemów związanych z obroną powietrzną, programu Powietrznego Systemu Wczesnego Ostrzegania, programu Powietrznego Systemu Dowodzenia i Kontroli Przestrzeni Powietrznej, udoskonalonego Systemem Pocisków Ziemia-Powietrze HAWK oraz Systemu Obrony Powietrznej Średniej Wielkości (MEADS).

SZTAB DS. KONSULTACJI, DOWODZENIA I KONTROLI DOWÓDZTWA NATO (NHQC3S)

NHQC3S powstał w wyniku połączenia byłych elementów konsultacji, dowodzenia i kontroli (C3) funkcjonujących zarówno w ramach Sekretariatu Międzynarodowego jak i Międzynarodowego Sztabu Wojskowego. Jego głównym zadaniem jest tworzenie polityki i wskazań odnośnie do planowania, wdrażania, operacji i utrzymania Systemów Łączności i Informatyki NATO (CIS) oraz monitorowanie jego pracy. Sztab wspiera Zarząd Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli NATO oraz poległe mu struktury. Udziela także wsparcia Radzie Północnoatlantyckiej, Komitetowi Wojskowemu, Konferencji Narodowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia, Wysokiemu Urzędowi ds. Zasobów oraz innym komitetom odpowiedzialnym za zagadnienia związane z C3. Sztab jest podzielony na 6 Oddziałów: ds. Zapotrzebowania i Projektów (RCB), ds. Interoperacyjności (IOB), ds. Zarządzania Częstotliwościami (FMB), ds. Bezpieczeństwa Informatyki (ISB), ds. Systemów Informatycznych i

Technologii (ISTB), a także ds. Systemów Łączności, Nawigacji i Identyfikacji (CNISB). Sztab działa pod skoordynowanym nadzorem Asystenta Sekretarza Generalnego ds. Wsparcia Obrony i Dyrektora Międzynarodowego Sztabu Wojskowego. Dyrektor NHQC3S jest współprzewodniczącym Zarządu NC3 i Przewodniczącym Przedstawicieli Narodowych ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (NC3 Reps).

PION DS. INWESTYCJI W DZIEDZINIE BEZPIECZEŃSTWA, LOGISTYKI I PLANOWANIA CYWILNEGO

Pion Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa, Logistyki i Planowania Cywilnego podlega Asystentowi Sekretarza Generalnego do wyżej wymienionych zagadnień. Przewodniczy on sesjom plenarnym Wysokiego Komitetu Planowania Cywilnego, a współprzewodniczy posiedzeniom Konferencji Starszych Logistyków NATO. Przewodniczy także Komitetowi ds. Infrastruktury. Pion składa się z Zarządu ds. Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa, Zarządu Planowania Cywilnego, Jednostki Logistyki Sekretariatu Międzynarodowego oraz Jednostki ds. Polityki Zarządzania Zasobami:

Zarząd Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa podlega Kontrolerowi ds. Programu Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa, który jest Zastępcą Asystenta Sekretarza Generalnego i stałym Przewodniczącym Komitetu ds. Infrastruktury. Zarząd wspiera Wysoki Urząd ds. Zasobów, Komitet ds. Infrastruktury i Komitet Budżetu Wojskowego poprzez:

- szczegółową ocenę zespołu możliwości z technicznego, finansowego, gospodarczego i politycznego punktu widzenia (zespoły możliwości zawierają wymogi dowódców wojskowych NATO w kategoriach inwestycji kapitałowych, kosztów operacyjnych, kosztów utrzymania i obsady kadrowej);
- zapewnianie politycznego i technicznego wsparcia oraz finansowego nadzoru nad Programem Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa;
- przeprowadzanie szczegółowej oceny z technicznego i finansowego punktu widzenia wniosków do Komitetu ds. Infrastruktury o zatwierdzenie zakresu realizacji i wsparcia finansowego projektów, które mogą się ubiegać o finansowanie ze wspólnych środków;
- zapewnianie - na prośbę - szczegółowej kontroli technicznej i finansowej projektów wojskowych finansowanych ze wspólnych

środków, które są obecnie rozważane przez Komitet Budżetu Wojskowego;

- zapewnienie technicznego i finansowego wsparcia innym komitetom NATO (SPC(R), PCG, PMSC), które odnoszą się do zagadnień NSIP, a ogólnie mają związek z zasobami Sojuszu.

Jednostka Logistyki (IS Element) podlega nadzorowi Dyrektora ds. Logistyki, który jest przewodniczącym Komitetu Naftociągów NATO i Zastępcą współprzewodniczącego Konferencji Starszych Logistyków NATO. Jednostka odpowiada za:

- przygotowanie i koordynację planów i polityki zmierzających do wypracowania wspólnego stanowiska w sprawie logistyki dostaw i zaopatrzenia w ramach Sojuszu i programu Partnerstwa dla Pokoju, tak aby zwiększyć efektywność sił poprzez udoskonalenie przygotowania logistycznego i zwiększenie zdolności do przetrwania;
- wsparcie kadrowe Konferencji Starszych Logistyków NATO oraz podległych jej instytucji;
- zapewnianie wsparcia ze strony personelu technicznego dla Komitetu Naftociągów NATO;
- wspieranie, koordynowanie i utrzymywanie kontaktów z władzami wojskowymi NATO, a także z innymi komitetami i organami zajmującymi się planowaniem i wdrażaniem decyzji związanych z logistyką dostaw i zaopatrzenia;
- utrzymywanie kontaktów w imieniu Sekretarza Generalnego z organami zarządzającymi Systemem Naftociągów Europy Środkowej (CEPS) oraz Organizacji NATO ds. Zabezpieczenia Technicznego i Zaopatrzenia (NAMS0).

Zarząd Planowania Cywilnego jest kierowany przez Dyrektora ds. Planowania Cywilnego, który jest Przewodniczącym Wysokiego Komitetu Planowania Cywilnego. Zarząd odpowiada za następujące zadania:

- koordynację i udzielanie wskazań w dziedzinie planowania mającego gwarantować zdolność do szybkiego przekształcenie pokojowych systemów gospodarczych państw członkowskich Sojuszu na tryb działania związany z sytuacją szczególnego zagrożenia;
- udoskonalenie rozwiązań dotyczących wykorzystania zasobów cywilnych do wspierania obronności Sojuszu oraz do ochrony ludności cywilnej;

- zapewnienie wsparcia kadrowego Wysokiemu Komitetowi Planowania Cywilnego oraz dziewięciu organom i komitetom zajmującym się planowaniem i odpowiedzialnym za wypracowywanie rozwiązań dotyczących zarządzania kryzysowego w obszarach cywilnego transportu morskiego, lądowego i powietrznego, energii, przemysłu, żywności i rolnictwa, łączności cywilnej, opieki medycznej i ochrony cywilnej;
- nadzorowanie działań Euroatlantyckiego Ośrodka Koordynacji Reagowania w przypadku Katastrof (EADRCC), który koordynuje międzynarodowe reakcje na apele o pomoc kierowane przez państwo dotknięte klęską albo w jego imieniu.

Dyrektor ds. Planowania Cywilnego nadzoruje również działania związane z planowaniem awaryjnym podejmowanym w kontekście EAPC, Partnerstwa dla Pokoju, stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja, Komisji NATO-Ukraina oraz Grupy Współpracy Śródziemnomorskiej.

Jednostka ds. Polityki Zrzędzania Zasobami jest odpowiedzialna za:

- wypracowywanie - w koordynacji z odpowiednimi instytucjami - propozycji politycznych oraz dokumentów planistycznych odnośnie do całości zagadnień związanych z zasobami i mających wpływ na Sojusz;
- koordynowanie pracy wszystkich jednostek i części personelu w odniesieniu do wyżej wymienionych kwestii;
- zapewnianie wsparcia Wysokiemu Urzędowi ds. Zasobów w kształtowaniu polityki zasobów oraz tworzeniu dokumentów planistycznych w tej dziedzinie.

PION NAUKI I OCHRONY ŚRODOWISKA

Pion Nauki i Ochrony Środowiska podlega nadzorowi Asystenta Sekretarza Generalnego ds. Nauki i Ochrony Środowiska, który jest przewodniczącym Komitetu Naukowego NATO oraz przewodniczącym Komitetu ds. Wyzwań Współczesnego Społeczeństwa. Pomocą służy mu Zastępca Asystenta Sekretarza Generalnego. Do obowiązków Asystenta Sekretarza Generalnego ds. Nauki i Ochrony Środowiska należy:

- doradzanie Sekretarzowi Generalnemu w kwestiach naukowych i technicznych będących przedmiotem zainteresowania NATO;
- wdrażanie decyzji Komitetu Naukowego; kierowanie działalnością podkomitetów i paneli doradczych utworzonych przez ten Komitet;

a także wypracowywanie metod promowania współpracy w dziedzinie nauki i technologii pomiędzy naukowcami w państwach członkowskich Sojuszu oraz w państwach należących do Partnerstwa dla Pokoju i Dialogu Śródziemnomorskiego, w celu wzmocnienia zaplecza naukowo-technicznego w tych państwach;

- nadzorowanie przebiegu studiów pilotażowych, krótkoterminowych projektów i warsztatów inicjowanych przez Komitet ds. Wyzwań Współczesnego Społeczeństwa;
- zapewnianie kontaktów naukowych z Sekretariatem Międzynarodowym NATO, agendami NATO, agendami w państwach członkowskich odpowiadającymi za realizację polityki naukowej oraz z organizacjami międzynarodowymi zaangażowanymi w działania naukowe, techniczne i związane z ochroną środowiska;
- nadzorowanie działań zmierzających do wzmocnienia udziału naukowców z państw partnerskich w Programie Naukowym NATO oraz w projektach Komitetu ds. Wyzwań Współczesnego Społeczeństwa.

BIURO ADMINISTRACYJNE

Biuro Administracyjne kierowane jest przez Dyrektora Administracyjnego, który odpowiada za wszystkie zagadnienia związane z organizacją i strukturą Sekretariatu Międzynarodowego. Doradza on również Sekretarzowi Generalnemu w kwestiach związanych z zatrudnianiem i wynagradzaniem personelu cywilnego NATO. Do jego obowiązków należy przygotowywanie i prezentowanie budżetu Sekretariatu Międzynarodowego oraz zarządzanie nim. Dyrektor Administracyjny nadzoruje również Sekcję ds. Koordynacji i Polityki (która zajmuje się zarządzaniem Sojuszem); Sekcję ds. Budżetu i Analiz Finansowych; a także Jednostkę Doradztwa Administracyjnego, która odpowiada za doradzanie Sekretarzowi Generalnemu w sprawach związanych z organizacją, metodami pracy, procedurami i polityką kadrową.

Zastępca Dyrektora Administracyjnego odpowiada za ogólne zarządzanie Sekretariatem Międzynarodowym, w tym za obsługę kadrową, utrzymanie Kwatery Głównej, zapewnienie obiektów i udogodnień służących do organizowania konferencji i ułatwiających pracę tłumaczy, a także za produkcję i rozprowadzanie dokumentów wewnętrznych.

BIURO KONTROLERA FINANSOWEGO

Kontroler Finansowy jest wyznaczany przez Radę Północnoatlantycką i odpowiada za ściągłość środków finansowych oraz kontrolę wydatków w ramach budżetów cywilnych i wojskowych, zgodnie z przepisami finansowymi obowiązującymi w NATO. Jego biuro składa się ze Służby Budżetu i Finansów oraz Służby Kontroli Wewnętrznej.

BIURO PRZEWODNICZĄCEGO WYSOKIEGO URZĘDU DS. ZASOBÓW

Wysoki Urząd ds. Zasobów (SRB) jest głównym organem doradczym Rady Północnoatlantyckiej w dziedzinie wymogów w stosunku do wspólnie finansowanych zasobów wojskowych oraz ich dostępności. SRB kieruje Przewodniczący wybierany przez państwa członkowskie. Jego pracę wspiera mały zespół pracowników oddelegowanych przez Sekretariat Międzynarodowy.

BIURO PRZEWODNICZĄCEGO KOMITETÓW BUDŻETOWYCH

Przewodniczący Komitetów Budżetowych jest oddelegowywany przez jedno z państw członkowskich. Jego stanowisko jest finansowane ze środków delegującego państwa - rozwiązanie to ma wspierać niezależność Komitetów Budżetowych. Pracę przewodniczącego wspiera mały zespół organizowany przez Sekretariat Międzynarodowy.

MIĘDZYNARODOWA KOMISJA REWIDENTÓW

Międzynarodowa Komisja Rewidentów kontroluje rachunki bankowe różnych organów NATO oraz rachunki bankowe związane z wydatkami w ramach wspólnie finansowanego Programu ds. Infrastruktury. W skład komisji wchodzi urzędnicy rządowi z urzędów kontrolnych państw członkowskich. Rewidenci mają niezależny status; są wybierani i wynagradzani przez macierzyste państwa. Nominację otrzymują od Rady Północnoatlantyckiej i przed nią są odpowiedzialni za pełnienie obowiązków.

ORGANIZACJE NATO DS. PRODUKCJI I LOGISTYKI

Istnieje wiele organizacji NATO ds. produkcji i logistyki powołanych przez Sojusz i odpowiedzialnych przed Radą Północnoatlantycką za realizację konkretnych zadań. Chociaż istnieją pomiędzy nimi różnice

odnośnie do mandatu, funkcjonowania, uprawnień finansowych i sposobu zarządzania, wszystkie one podlegają radom dyrektorów lub komitetom sterującym odpowiedzialnym za nadzorowanie ich działań. Dalsze szczegóły są podane w rozdziale 14.

ROZDZIAŁ 11

ORGANIZACJA I STRUKTURY WOJSKOWE

Komitet Wojskowy

Dowódcy strategiczni

Międzynarodowy Sztab Wojskowy

Przedstawicielstwa państw partnerskich

ORGANIZACJA I STRUKTURY WOJSKOWE

KOMITET WOJSKOWY

We wcześniejszych rozdziałach opisano Kwaterę Główną NATO w Brukseli, która jest centrum działań politycznych Sojuszu oraz miejscem, gdzie Stali Przedstawiciele w randze ambasadorów spotykają się pod przewodnictwem Sekretarza Generalnego na posiedzeniach Rady Północnoatlantyckiej, aby omawiać i zatwierdzać politykę NATO. W regularnych odstępach czasu Rada i wysokie rangą komitety polityczne (przede wszystkim Komitet Planowania Obrony (DPC) oraz Grupa Planowania Nuklearnego (NPG)) obradują na wyższym szczeblu z udziałem ministrów spraw zagranicznych lub obrony w Brukseli, albo w innych stolicach państw członkowskich. W rządziej organizowanych spotkaniach na szczycie biorą udział szefowie państw i rządów.

Decyzje podejmowane przez każde z wymienionych gremiów mają taki sam status i są wyrazem uzgodnionej polityki państw członkowskich, bez względu na szczebel, na którym zostały podjęte. Wspomnianym najwyższym organom podlegają wyspecjalizowane komitety, które również składają się z przedstawicieli państw członkowskich. Struktura komitetów stanowi podstawowy mechanizm realizacji uprawnień Sojuszu w dziedzinie prowadzenia konsultacji i podejmowania decyzji. Mechanizm ten gwarantuje jednocześnie, że każde państwo członkowskie może być reprezentowane na wszystkich szczeblach i we wszystkich obszarach działalności Sojuszu.

Podobnie, w celu zapewnienia pomocy i doradztwa Radzie Północnoatlantyckiej, Komitetowi Planowania Obrony i Grupie Planowania Nuklearnego w kwestiach wojskowych, wysocy rangą oficerowie wojskowi pełnią funkcję przedstawicieli wojskowych państw członkowskich przy NATO, jako członkowie Komitetu Wojskowego obradującego w sesji stałej. Przewodniczący Komitetu Wojskowego pochodzi z wyboru. Podobnie jak w przypadku politycznych organów decyzyjnych, Komitet Wojskowy obraduje regularnie na wyższym szczeblu - szefów obrony. Islandia, która nie ma sił zbrojnych jest reprezentowana na takich posiedzeniach przez wysokiego rangą urzędnika cywilnego. Komitet Wojskowy jest najwyższą władzą wojskową w NATO i funkcjonuje pod wszechstronnym politycznym nadzorem Rady Północnoatlantyckiej, Komitetu Planowania Obrony oraz Grupy Planowania Nuklearnego.

Rutynową działalność Komitetu Wojskowego prowadzą przedstawiciele wojskowi działający w imieniu swoich szefów obrony.

Działają w imieniu swojego państwa i reprezentują jego interesy, a jednocześnie zachowują otwartość podczas negocjacji i dyskusji umożliwiających osiągnięcie konsensusu. Często oznacza to uzgadnianie dopuszczalnych kompromisów, kiedy wymagają tego interesy całego Sojuszu i służy to lepszemu osiągnięciu wszechstronnych założeń oraz celów politycznych. Przedstawiciele wojskowi mają zatem wystarczające uprawnienia, aby Komitet Wojskowy mógł wywiązywać się ze wspólnych zadań i szybko uzgadniać decyzje.

Komitet jest odpowiedzialny za rekomendowanie władzom politycznym Sojuszu posunięć, które są jego zdaniem niezbędne ze względu na obronę zbiorową terytorium NATO. Główną jego rolą jest formułowanie wytycznych i porad dotyczących polityki obronnej i strategii wojskowej. Ponadto, Komitet zapewnia doradztwo w sprawach wojskowych dowódcom strategicznym NATO, których przedstawiciele uczestniczą w jego posiedzeniach, a także - z upoważnienia Rady - odpowiada za wszechstronne prowadzenie spraw wojskowych Sojuszu oraz za efektywne funkcjonowanie agencji Komitetu Wojskowego (patrz rozdział 14).

Komitet wspomaga tworzenie wszechstronnych koncepcji strategicznych dla Sojuszu oraz opracowuje coroczną długoterminową ocenę potencjału i zdolności państw członkowskich, połączoną z analizą obszarów stanowiących zagrożenie dla interesów NATO. Dodatkowe obowiązki Komitetu w przypadku kryzysów, napięć lub wojny obejmują doradzanie Radzie Północnoatlantyckiej i Komitetowi Planowania Obrony na temat sytuacji wojskowej oraz wydawanie zaleceń odnośnie do użycia siły wojskowej, wdrażania planów awaryjnych oraz tworzenia właściwych zasad zaangażowania sił zbrojnych.

Komitet Wojskowy obraduje w każdy czwartek, po rutynowym, środowym spotkaniu Rady Północnoatlantyckiej, co pozwala na szybkie reagowanie na decyzje Rady. W praktyce posiedzenia mogą być zwoływane kiedykolwiek jest taka potrzeba - zarówno Rada, jak i Komitet Wojskowy często spotykają się w krótszych odstępach czasu. W związku z rolą Sojuszu w Bośni i Hercegowinie oraz w Kosowie, a także w kontekście dostosowywania wewnętrznych i zewnętrznych struktur Sojuszu, rozwoju partnerstwa i współpracy z innymi państwami oraz rodzenia się nowych instytucji nadzorujących te procesy, częstotliwość posiedzeń organów decyzyjnych Sojuszu uległa znacznemu zwiększeniu.

Komitet Wojskowy obradujący w sesji szefów obrony spotyka się zazwyczaj trzy razy w roku. Dwa z tych posiedzeń odbywają się w Brukseli, a jedno jest na zasadach rotacji organizowane w kolejnych państwach członkowskich.

W ramach Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC) i Partnerstwa dla Pokoju (PdP) Komitet Wojskowy spotyka się regularnie z przedstawicielami państw należących do tych forów na szczeblu przedstawicieli wojskowych (raz w miesiącu) oraz w sesji szefów obrony (2 razy w roku), aby zajmować się zagadnieniami dotyczącymi współpracy wojskowej. Dalsze szczegóły są podane w rozdziale 12. Tam również znajdują się szczegółowe informacje o spotkaniach Komitetu Wojskowego z przedstawicielami Rosji i Ukrainy.

Przewodniczący Komitetu Wojskowego

Przewodniczący Komitetu Wojskowego jest wybierany przez szefów obrony; jego kadencja trwa 3 lata. Prerogatywy przewodniczącego mają charakter wyłącznie międzynarodowy i nadawane są przez Komitet Wojskowy, przed którym przewodniczący odpowiada za wykonywanie swoich obowiązków. Zazwyczaj przewodniczy on wszystkim posiedzeniom Komitetu Wojskowego, a pod jego nieobecność przewodnictwo obejmuje zastępca przewodniczącego Komitetu Wojskowego.

Przewodniczący Komitetu Wojskowego jest zarówno jego rzecznikiem jak i przedstawicielem. Kieruje bieżącymi pracami Komitetu i występuje w jego imieniu, wydając niezbędne dyrektywy i wytyczne dyrektorowi Międzynarodowego Sztabu Wojskowego (patrz poniżej). Przewodniczący reprezentuje Komitet Wojskowy podczas spotkań na wysokim szczeblu, takich jak posiedzenia Rady Północnoatlantyckiej, Komitetu Planowania Obrony i Grupy Planowania Nuklearnego, udzielając - w razie potrzeby - porad w kwestiach wojskowych.

Z racji swojego urzędu, przewodniczący Komitetu Wojskowego pełni również ważną rolę publiczną i jest wysokim rangą wojskowym rzecznikiem Sojuszu w kontaktach z prasą i innymi mediami. Odbywa oficjalne wizyty i pełni obowiązki reprezentacyjne w imieniu Komitetu, zarówno w państwach sprzymierzonych, jak i w państwach, z którymi NATO rozwija bliższe kontakty w ramach programu Partnerstwa dla Pokoju, Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego, Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja, Komisji NATO-Ukraina, Grupy Współpracy Śródziemnomorskiej oraz Inicjatywy dla Europy Południowo-Wschodniej. Przewodniczący Komitetu Wojskowego pełni również z urzędu funkcję przewodniczącego Zarządu Doradczego Akademii Obrony NATO. Rola Akademii Obrony jest przedstawiona w rozdziale 14.

DOWÓDCY STRATEGICZNI

Dowódcy strategiczni NATO - Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych NATO Europa (SACEUR) i Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych NATO Atlantyk (SACLANT) odpowiadają przed Komitetem Wojskowym za całość dowodzenia oraz za prowadzenie wszystkich wojskowych spraw Sojuszu w obrębie ich obszarów dowodzenia. Do ich obowiązków należy również doradzanie Komitetowi Wojskowemu. Każdy z dowódców strategicznych ma swojego przedstawiciela w NATO, w randze generała lub oficera flagowego (tj. admirała, wiceadmirała lub kontradmirała), który pomaga mu w utrzymaniu bliskich kontaktów z politycznym i wojskowym personelem Kwatery Głównej poprzez zapewnienie efektywnego, dwustronnego przepływu informacji. Przedstawiciele dowódców strategicznych biorą udział w posiedzeniach Komitetu Wojskowego i zapewniają doradztwo w sprawach związanych z ich obszarem dowodzenia, będących przedmiotem prac Komitetu.

MIĘDZYNARODOWY SZTAB WOJSKOWY

Na czele Międzynarodowego Sztabu Wojskowego (IMS) stoi dyrektor wybierany przez Komitet Wojskowy spośród kandydatów nominowanych przez państwa członkowskie. Jest nim zawsze generał lub oficer flagowy. Pod jego kierownictwem Międzynarodowy Sztab Wojskowy odpowiada za planowanie, ocenę i rekomendowanie polityki w sprawach wojskowych oraz proponowanie tematów pod obrady Komitetu Wojskowego, a także za zapewnienie zgodnego z wytycznymi wdrażania postanowień politycznych i decyzji Komitetu.

W skład Międzynarodowego Sztabu Wojskowego wchodzi personel wojskowy delegowany przez państwa członkowskie na stanowiska sztabowe w Kwaterze Głównej NATO. Ich prerogatywy mają charakter międzynarodowy, co oznacza, że działają oni we wspólnym interesie Sojuszu, a nie w imieniu swoich państw. Niektóre stanowiska w Międzynarodowym Sztabie Wojskowym zajmują osoby cywilne, które pełnią funkcje administracyjne i wspierające. Międzynarodowy Sztab Wojskowy wspomaga działanie Komitetu Wojskowego, przygotowuje decyzje i monitoruje ich wdrażanie, a także aktywnie uczestniczy we współpracy z państwami Europy Środkowej i Wschodniej, w ramach Partnerstwa dla Pokoju.

Koordinacja działań sztabowych oraz kontrolowanie przepływu informacji i łączność zarówno wewnątrz IMS, jak i pomiędzy Sztabem a innymi jednostkami Kwatery Głównej NATO, należą do obowiązków

Koordynatora Wykonawczego działającego w biurze dyrektora IMS. Koordynator wykonawczy i kierowany przez niego zespół pracowników zapewniają również pomoc sekretarską na potrzeby Komitetu Wojskowego oraz doradzają w kwestiach proceduralnych. Dyrektor Międzynarodowego Komitetu Wojskowego korzysta z pomocy 5 zastępców, z których każdy kieruje oddzielnym pionem funkcyjnym.

Pion Planowania i Polityki (P&PD) tworzy i koordynuje udział Komitetu Wojskowego w polityce obronnej i planowaniu strategicznym NATO. Przyczynia się do opracowywania koncepcji polityczno-wojskowych, studiów, ocen i związanych z tym dokumentów. Bierze udział w planowaniu sił zbrojnych NATO i opracowywaniu celów sił zbrojnych. Uczestniczy w Rocznym Przeglądzie Obronnym oraz Procesie Planowania i Oceny Partnerstwa dla Pokoju (PARP). Przyczynia się również do tworzenia długoterminowych koncepcji. Pion uczestniczy, z upoważnienia Komitetu Wojskowego, we wszechstronnym procesie planowania obronnego, a także formułuje i przedstawia na różnych gremiach NATO poglądy Komitetu Wojskowego i dowódców strategicznych w kwestiach obronnych.

Pion Operacyjny (OD) wspiera Komitet Wojskowy w tworzeniu bieżących planów operacyjnych oraz w podejmowaniu zagadnień odnoszących się do potencjału sił zbrojnych NATO i zaangażowania wojskowego w kontekście roli NATO w kryzysach międzynarodowych. Pion promuje i koordynuje wielonarodowe szkolenia i ćwiczenia - także te z udziałem państw należących do Partnerstwa dla Pokoju. Koordynuje wysiłki związane z rozwojem zdolności operacyjnych NATO, niezbędnych do prowadzenia wojny elektronicznej, a także odpowiada za szkolenia i ćwiczenia w tym zakresie. Ponoś odpowiedzialność za monitorowanie i ocenę programów wojny elektronicznej oraz towarzyszących im wymogów. Zapewnia wsparcie Komitetowi NATO ds. Obrony Powietrznej (NADC) i odpowiada w ramach Międzynarodowego Sztabu Wojskowego za problemy obrony powietrznej. Pion działa również jako punkt kontaktowy dla oficera łącznikowego NATO przy Organizacji Narodów Zjednoczonych. W miarę potrzeb, funkcję oficera łącznikowego pełni w imieniu całego Sojuszu jeden z członków Międzynarodowego Sztabu Wojskowego.

Pion ds. Wywiadu (ID) zapewnia bieżące strategiczne wsparcie wywiadowcze Sekretarzowi Generalnemu, Radzie Północnoatlantyckiej i Komitetowi Planowania Obrony, Komitetowi Wojskowemu oraz innym organom NATO, takim jak: jednostki międzynarodowego sztabu wojskowego, Komitet Polityczny i Centrum Broni Masowego Rażenia. Pion w swoich działaniach w zakresie wypełniania funkcji wywiadowczych opiera się na współpracy państw członkowskich i dowódców NATO, jako że nie

dysponuje niezależnym zapleczem i zdolnością do zbierania niezbędnych danych. Dzięki takiemu wsparciu, Pion działa jako najważniejsza instytucja koordynująca zbieranie, ocenę i przekazywanie danych wywiadowczych w obrębie Kwatery Głównej NATO oraz w kontaktach z dowództwami, agendami i organizacjami państw członkowskich NATO. Poza zapewnianiem rutynowego wsparcia wywiadowczego, Pion ds. Wywiadu zarządza opracowywaniem i upowszechnianiem strategicznych ocen wywiadowczych, dokumentów z dziedziny polityki wywiadowczej oraz podstawowych dokumentów wywiadowczych, a także koordynuje te działania. Utrzymuje wybrane bazy danych oraz cyfrowe serwisy informacji wywiadowczych. Pełni również funkcje w zakresie ostrzegania strategicznego i zarządzania kryzysowego oraz zapewnia łączność z innymi organami NATO i instytucjami narodowymi pełniącymi wyspecjalizowane funkcje wywiadowcze oraz wykonuje inne powiązane z tym działania. Pion ds. Wywiadu, wspierany przez państwa członkowskie i dowództwa NATO, zapewnia zatem bieżący dopływ informacji do wysokich rangą organów Sojuszu, ułatwia Komitetowi Wojskowemu formułowanie porad wojskowych dla władz politycznych, zapewnia dane wywiadowcze niezbędne do tworzenia wytycznych odnośnie do składu, organizacji i działania sił zbrojnych NATO, a także wypełnia szeroką gamę zadań wspierających wypełnianie funkcji obronnych i politycznych NATO.

Pion Współpracy i Bezpieczeństwa Regionalnego (C&RSD) służy jako punkt zbiorczy kontaktów wojskowych i współpracy z Radą Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC), państwami należącymi do Partnerstwa dla Pokoju, Rosją - w ramach postanowień Aktu Stanowiącego NATO-Rosja – oraz z Ukrainą - na podstawie Karty NATO-Ukraina. Pion odpowiada za przebieg i koordynację wszystkich działań Międzynarodowego Sztabu Wojskowego w kwestiach sztabowych związanych z EAPC, PdP, współpracą NATO-Rosja, NATO-Ukraina oraz kontaktami z Dialogiem Śródziemnomorskim. Działający w ramach tego Pionu Oddział ds. Polityki Współpracy programuje i koordynuje politykę Międzynarodowego Sztabu Wojskowego wobec Partnerstwa dla Pokoju, podczas gdy Oddział Rosja-Ukraina planuje, tworzy i wdraża politykę Komitetu Wojskowego w stosunku do tych dwóch państw. Dodatkowo, Sekcja Kontroli Zbrojeń Oddziału ds. Polityki Współpracy koordynuje i opracowuje doradztwo wojskowe na temat udziału NATO w różnych aspektach rozbrojenia, kontroli zbrojeń i współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa. Pion spełnia również funkcje pomocnicze dla Komitetu Wojskowego w sferze kontaktów z Organizacją Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) w odniesieniu do rozbrojenia, kontroli zbrojeń i współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa. W wiedeńskiej siedzibie Zachodniego Biura Konsultacji (WCO) ulokowana jest sekcja Pionu, której zadaniem jest ułatwianie i wzmacnianie współpracy

NATO z OBWE. Jednostka Sztabowa Partnerstwa dla Pokoju w Międzynarodowym Sztabie Wojskowym (PSE) jest oddzielną komórką pionu, w której oficerowie z państw partnerskich współpracują z kolegami z NATO, wykorzystując wiedzę i doświadczenie wszystkich jednostek państw partnerskich w zakresie wojskowych aspektów Partnerstwa dla Pokoju. Jednostka Sztabowa działa jako podstawowy punkt kontaktu z przedstawicielami wojskowymi i oficerami łącznikowymi państw partnerskich w Kwaterze Głównej NATO.

Pion Logistyki, Uzbrojenia i Zasobów (LA&R), we współpracy z Pionem Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa, Logistyki i Planowania Cywilnego (w sytuacji Zagrożenia) (SILCEP) Sekretariatu Międzynarodowego odpowiada za tworzenie zasad i polityki w dziedzinie logistyki, w tym w odniesieniu do wsparcia medycznego, transportu i przemieszczania sił. Pion zapewnia wsparcie sztabowe dla Konferencji Starszych Logistyków NATO (SNLC) i Komitetu Szefów Wojskowych Służb Medycznych NATO (COMEDS), a także dla zastępcy wojskowego współprzewodniczącego SNLC oraz wojskowego współprzewodniczącego przewodniczącego dwu podlegających mu organów. Pion pełni także bardzo odpowiedzialną funkcję w odniesieniu do logistycznych aspektów zarządzania kryzysowego, pomocy humanitarnej i łagodzenia skutków katastrof. Deleguje przedstawiciela Międzynarodowego Sztabu Wojskowego do Wysokiego Komitetu Planowania Cywilnego (w sytuacji Zagrożenia) (SCEPC) i do COMEDS. Zapewnia doradztwo wojskowe dla Komitetu Wojskowego w kwestiach związanych z tworzeniem polityki wojskowej i procedur planowania zbrojeń - w tym także z problematyką badań i technologii. Pion reprezentuje Komitet Wojskowy w Konferencji Narodowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia (CNAD), w Głównych Grupach ds. Uzbrojenia (MAG), a także w instytucjach techniczno-badawczych i Komitecie Sterującym ds. Systemu Naziemnych Instalacji Obrony Powietrznej (AGS) oraz w obrębie Zachodnioeuropejskiej Grupy ds. Uzbrojenia (WEAG) i grup EUROLONGTERM. W razie potrzeby Pion Logistyki, Uzbrojenia i Zasobów wspiera Doradczą Grupę NATO ds. Przemysłu (NIAG). Pion odpowiada też za formułowanie polityki wojskowej i tworzenie procedur zarządzania zasobami - w tym wspólnymi budżetami wojskowymi NATO. We współpracy z Sekretariatem Międzynarodowym i dwoma dowódcami strategicznymi, Pion zajmuje się również infrastrukturą i sprawami kadrowymi. Reprezentuje Komitet Wojskowy na forum Komitetu NATO ds. Kadry Obrony (NDMC), Wysokiego Urzędu ds. Zasobów (SRB), Komitetu Infrastruktury (IC) oraz Komitetu Budżetu Wojskowego (MBC). Jednostka Doradcza ds. Zarządzania Komitetu NATO ds. Kadry Obrony (NDMC) jest niezależnym podmiotem w ramach Pionu, działającym bezpośrednio na potrzeby NDMC. Zapewnia ekspertyzę oraz podstawowe zaplecze kadrowe

niezbędne do prowadzenia: kwestionariuszy związanych z zarządzaniem, audytów, procedur zatwierdzających i konsultacji.

Centrum Sytuacyjne NATO (SITCEN) wspiera Radę Północnoatlantycką, Komitet Planowania Obrony oraz Komitet Wojskowy w wypełnianiu ich zadań w zakresie konsultacji. Służy jako punkt zbiorczy w ramach Sojuszu do otrzymywania, wymiany i upowszechniania informacji politycznych, wojskowych i ekonomicznych. Przez okrągłą dobę Centrum monitoruje zagadnienia polityczne, wojskowe i ekonomiczne o dużym znaczeniu dla NATO i państw członkowskich. Zapewnia także warunki do szybkiego zintensyfikowania i rozszerzenia konsultacji w przypadku napięć lub kryzysów. W takich szczególnych okresach Centrum utrzymuje i uaktualnia zestawy materiałów źródłowych i wyjaśniających.

Doradca ds. Informacji Publicznej (PIA) doradza przewodniczącemu i wiceprzewodniczącemu Komitetu Wojskowego oraz dyrektorowi Międzynarodowego Sztabu Wojskowego w dziedzinie informowania publicznego. Koordynuje udzielanie odpowiedzi na zapytania publiczne oraz zajmuje się kontaktami z mediami. Jest rzecznikiem prasowym Komitetu Wojskowego i Międzynarodowego Sztabu Wojskowego. Biuro Doradcy ds. Informacji Publicznych koordynuje działania informacyjne we współpracy z Biurem Informacji i Prasy NATO i odpowiadającymi mu jednostkami w dowództwach wojskowych oraz ministerstwach obrony państw członkowskich.

Obowiązkiem Kontrolera Finansowego Międzynarodowego Sztabu Wojskowego jest doradzanie przewodniczącemu Komitetu Wojskowego, jego zastępcy i dyrektorowi Międzynarodowego Sztabu Wojskowego we wszystkich kwestiach finansowych i fiskalnych odnoszących się do grupy budżetów zarządzanych przez Międzynarodowy Sztab Wojskowy. Kontroler finansowy odpowiada przed Komitetem Budżetu Wojskowego (MBC) za finansowe zarządzanie budżetem IMS. Do jego obowiązków należy również przygotowywanie, uzasadnianie, administrowanie i nadzorowanie wszystkich spraw związanych z budżetem. Wyniki tych prac są przedstawiane Komitetowi Budżetu Wojskowego. Do jego funkcji nadzorczych należy między innymi kontrola finansowa nad organami NATO, których budżety są zarządzane przez Międzynarodowy Sztab Wojskowy - Agencji NATO ds. Standaryzacji (NSA), Akademii Obrony NATO (NADEFCOL) i Agencji ds. Badań i Technologii (RTA). Kontroler finansowy odpowiada za przeprowadzanie wewnętrznych audytów finansowych oraz działania, które pociągają za sobą skutki finansowe, a leżą w obszarze jego kompetencji. Dalsze szczegóły o zarządzaniu budżetem wojskowym zamieszczono w rozdziale 9.

Sztab ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli Dowództwa Kwatery Głównej (NHQC3S) jest odrębną, zintegrowaną organizacją, której pracownicy wywodzą się zarówno z Sekretariatu Międzynarodowego, jak i z Międzynarodowego Sztabu Wojskowego. Dyrektor NHQC3S odpowiada bezpośrednio przed dyrektorem Międzynarodowego Sztabu Wojskowego i przed Asystentem Sekretarza Generalnego ds. Wsparcia Obrony, w zgodzie z wymogami Międzynarodowego Sztabu Wojskowego i Sekretariatu Międzynarodowego. Jest on także jednym z wiceprzewodniczących Zarządu NATO C3 (NC3B), gdzie reprezentuje Komitet Wojskowy. Członkowie Sztabu Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli Dowództwa NATO wspierają NC3B poprzez zajmowanie kluczowych stanowisk w 8 podległych mu podkomitetach. Jednocześnie ułatwiają NC3B prowadzenie doradztwa na potrzeby Komitetu Wojskowego odnośnie do Zespołów Możliwości w dziedzinie C3 (konsultacje, dowodzenie i kontrola) oraz systemów łączności i informatyki (CIS), z punktu widzenia polityki, planowania i architektury C3. Dalsze szczegóły przedstawiono w rozdziałach 10 i 14.

PRZEDSTAWICIELSTWA PAŃSTW PARTNERSKICH

Od 1994 r. wiele państw partnerskich otworzyło biura łącznikowe, a począwszy od 1997 r. - przedstawicielstwa dyplomatyczne w Kwaterze Głównej NATO. Więzy wojskowe z państwami partnerskimi są dalej wzmacniane dzięki utworzeniu Jednostek Sztabowych Partnerstwa dla Pokoju. Obecnie osiem z tych jednostek - w skład których wchodzi oficerowie z NATO i państw Partnerstwa dla Pokoju - ulokowanych jest w obrębie Międzynarodowego Sztabu Wojskowego w Kwaterze Głównej NATO, a także na pierwszym i drugim szczeblu zintegrowanej struktury wojskowej NATO. Nowa Jednostka Sztabowa PdP została ostatnio utworzona przy Szkole NATO (SHAPE). W przyszłości stanie się ona zapewne ważnym elementem ułatwiającym współpracę z Centrami Szkoleniowymi PdP i innymi instytucjami Partnerstwa. Oficerowie z państw partnerskich zajmujący takie stanowiska współpracują z oficerami z państw sprzymierzonych, jako personel międzynarodowy. Uczestniczą w przygotowywaniu debat i wdrażaniu decyzji politycznych odnoszących się do poszczególnych zagadnień wojskowych Partnerstwa dla Pokoju. Od 1998 r. oficerowie z państw partnerskich wchodzi w skład Komórki Koordynacji Partnerstwa (PCC) i w pełni uczestniczą w jej działaniach.

ROZDZIAŁ 12

WOJSKOWA STRUKTURA DOWODZENIA

Rola zintegrowanych sił zbrojnych

Tworzenie nowej struktury wojskowej

**Implikacje rozwoju Europejskiej Tożsamości w dziedzinie
Bezpieczeństwa i Obrony**

**Koncepcja Zespołu Zadaniowego Połączonych
Rodzajów Wojsk (CJTF)**

Wewnętrzna adaptacja sił zbrojnych Sojuszu

Nowe koncepcje dowodzenia i kontroli

Struktura wojskowa

Rozszerzenie NATO i akcesja nowych państw członkowskich

Działania i inicjatywy Partnerstwa dla Pokoju

Rozszerzone konsultacje i współpraca wojskowa

WOJSKOWA STRUKTURA DOWODZENIA

ROLA ZINTEGROWANYCH SIŁ ZBROJNYCH

Wszystkie państwa decydujące się na uczestnictwo w wojskowej strukturze NATO udostępniają siły, które wspólnie tworzą zintegrowaną strukturę Sojuszu. Zgodnie z fundamentalnymi zasadami, które regulują stosunki pomiędzy politycznymi i wojskowymi instytucjami w państwach demokratycznych, zintegrowana struktura wojskowa pozostaje pod politycznym nadzorem i kierownictwem sprawowanym na najwyższym szczeblu.

Rolą zintegrowanej struktury wojskowej jest zapewnienie ram organizacyjnych niezbędnych do zapewnienia obrony terytorium państw członkowskich przed zagrożeniami dla ich bezpieczeństwa i stabilności zgodnie z Artykułem 5¹ Traktatu Północnoatlantyckiego. W ramach zintegrowanej struktury wojskowej Sojusz utrzymuje zdolności wojskowe niezbędne do realizacji pełnego zakresu swoich zadań. W związku z obowiązkiem zapewnienia obrony zbiorowej, wynikającym z postanowienia Artykułu 5 Traktatu Waszyngtońskiego, połączone siły zbrojne Sojuszu muszą być zdolne do odstraszenia wszelkich prób agresji skierowanej przeciwko NATO, a jeżeli mimo wszystko taki atak nastąpi - do zatrzymania działań przeciwnika w maksymalnie oddalonym obszarze oraz do zapewnienia niepodległości politycznej i integralności terytorialnej państw członkowskich. Siły zbrojne Sojuszu muszą być także gotowe do uczestniczenia w działaniach związanych z prewencją kryzysową oraz do realizowania zadań w dziedzinie zarządzania kryzysowego, niezwiązanych z Artykułem 5. Siły zbrojne Sojuszu odgrywają niezwykle ważną rolę w budowaniu współpracy i zrozumienia w stosunkach NATO z członkami Partnerstwa dla Pokoju i innymi państwami. Ich wkład polega w szczególności na wspieraniu przygotowań państw partnerskich do potencjalnego udziału w kierowanych przez NATO operacjach Partnerstwa dla Pokoju. W ten sposób siły Sojuszu przyczyniają się do zachowania pokoju, gwarantowania realizacji wspólnych interesów bezpieczeństwa państw sprzymierzonych oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i stabilności w obszarze euroatlantyckim. Pierwszym znaczącym przykładem wypełniania nowej, poszerzonej roli było bezprecedensowe rozmieszczenie sił zbrojnych NATO i innych państw w Bośni i Hercegowinie, gdzie - pod koniec 1995 r. - NATO zostało upoważnione przez Organizację Narodów Zjednoczonych do wdrażania wojskowych aspektów Porozumienia Pokojowego z Dayton.

1 Patrz przypis 2.

Pod koniec 1996 r. Siły Implementacyjne (IFOR), utworzone do podjęcia tego zadania, zostały zastąpione przez kierowane przez NATO wielonarodowe Siły Stabilizacyjne (SFOR). W ramach SFOR siły udostępnione przez państwa sprzymierzone wspólnie z siłami innych państw uczestniczą w wysiłkach zmierzających do stworzenia warunków dla pokoju w byłej Jugosławii. Pod koniec 1997 r. rządy państw sprzymierzonych ogłosiły, że - zgodnie z nowym mandatem udzielonym przez Radę Bezpieczeństwa - od połowy 1998 r. NATO zorganizuje i poprowadzi wielonarodowe siły zbrojne, które zachowają nazwę SFOR i otrzymają zadanie konsolidowania dotychczasowych osiągnięć.

Siły KFOR zostały utworzone zgodnie z decyzją Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych w 1999 r., po zakończeniu kampanii powietrznej Sojuszu mającej zakończyć czystki etniczne przeciwko społeczności kosowskich Albańczyków, za które odpowiadali przywódcy serbscy. Trzonem tych sił było NATO, a ich zadanie polegało na wdrażaniu postanowień Wojskowego Porozumienia Technicznego zawartego 10 czerwca 1999 r. przez głównodowodzącego KFOR i przedstawicieli strony jugosłowiańskiej. Pierwsze jednostki wkroczyły na teren Kosowa 12 czerwca. Jak uzgodniono w Wojskowym Porozumieniu Technicznym, rozmieszczenie sił bezpieczeństwa było zsynchronizowane z wycofywaniem z tej prowincji serbskich sił bezpieczeństwa. Do 20 czerwca wycofywanie sił serbskich zostało zakończone, a w Kosowie ustabilizowała się obecność oddziałów KFOR.

W pełnej sile personel KFOR liczył 50 tysięcy osób. Są to wielonarodowe siły pozostające pod jednolitym dowództwem i kontrolą, ze znacznym udziałem NATO. Specjalne rozwiązania umożliwiają udział w tych siłach Federacji Rosyjskiej. Ponadto więcej niż 12 innych państw nienależących do NATO zgłosiło udział swoich żołnierzy w pierwotnym składzie KFOR.

Decyzje te oraz proces polityczny, który do nich doprowadził są przedstawione w innych rozdziałach. Tam również znajduje się opis innych aspektów nowych zadań i obowiązków Sojuszu, takich jak realizacja programu Partnerstwa dla Pokoju i tworzenie w ramach Sojuszu Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony (ESDI). Realizacja wszystkich tych zadań nałożyła potężne wymagania na ówczesną strukturę dowodzenia wojskowego Sojuszu i wywarła znaczący wpływ na jej późniejsze adaptacje oraz na trwające od 1 września 1999 r. wdrażanie nowej struktury dowodzenia.

Reorganizacja sił Sojuszu zmieniła jego ogólną postawę obronną. Dostosowania dotyczące dostępności i gotowości sił NATO w dalszym ciągu odzwierciedlają ściśle obronny charakter Sojuszu. Dawna koncepcja

obrony wysuniętej nie ma już zastosowania w Europie kontynentalnej, chociaż utrzymują się regionalne różnice odnośnie do wyzwań, z jakimi mogą zetknąć się siły zbrojne oraz ich potrzeb w zakresie przemieszczania się. Siły Stanów Zjednoczonych w Europie zostały zredukowane o około dwie trzecie, a większość sił Sojuszu uprzednio stacjonujących w Niemczech, opuściła terytorium tego państwa. Wspomniane przejawy przemian zachodzących w obrębie potencjału obronnego zostały w pełniejszy sposób przedstawione w rozdziale 2.

Inne aspekty również odegrały znaczącą rolę w tych przekształceniach. Na przykład, elastyczność i mobilność współczesnego ogólnego potencjału obronnego uwzględnia konieczność zagwarantowania zdolności NATO do stawiania czoła wyzwaniom i zagrożeniom związanym z bronią masowego rażenia (nuklearną, biologiczną i chemiczną) oraz środkami jej przenoszenia. Zwiększoną uwagę poświęca się zapewnieniu, aby wyzwania te były odzwierciedlone w zdolnościach obronnych Sojuszu.

Znaczącym czynnikiem wpływającym na rozwój nowej postawy obronnej jest zwiększona "międzynarodowość". Stworzyła ona większe niż dotychczas możliwości wielonarodowego podziału obowiązków wśród członków Sojuszu, co pozwala na utrzymanie lub wzmocnienie zdolności wojskowych będących do dyspozycji NATO oraz gwarantuje maksymalnie efektywne wykorzystanie środków przeznaczanych na cele obronne. Zasada "wielonarodowości" jest stosowana w całych strukturach Sojuszu. Ma kluczowe znaczenie dla solidarności i spójności NATO oraz wywiera ogromny wpływ na wypełnianie misji Sojuszu i zniechęca do renacjonalizacji polityki obronnej.

Zasada zbiorowości w odniesieniu do wysiłków obronnych Sojuszu ma odzwierciedlenie w praktycznych rozwiązaniach, które pomagają państwom sprzymierzonym korzystać z podstawowych zalet obrony zbiorowej, wyrażonych w kategoriach politycznych, wojskowych i finansowych. Zapobiegając ponownej nacjonalizacji polityki obronnej, zasada ta nie pozbawia państw sprzymierzonych ich suwerenności. Przyjęte rozwiązania umożliwiają siłom NATO realizację operacji kryzysowych spoza Artykułu 5 i są absolutnie niezbędne do zapewnienia spójnej reakcji Sojuszu na potencjalne kryzysy i zagrożenia. Ich podstawą są procedury konsultacji, zintegrowana struktura wojskowa i porozumienia o współpracy. Najważniejsze elementy tych rozwiązań to: zbiorowe planowanie sił; wspólne finansowanie; wspólne planowanie operacyjne; wielonarodowe formacje, ośrodki i mechanizmy dowodzenia; zintegrowany system obrony powietrznej; zrównoważenie roli i odpowiedzialności poszczególnych państw sprzymierzonych;

stacjonowanie i rozwijanie sił poza terytorium macierzystym - kiedy jest to wymagane; rozwiązania dotyczące między innymi planowania, zarządzania kryzysowego i wzmacniania istniejących struktur; wspólnych norm i procedur w zakresie wyposażenia, szkolenia i logistyki; wspólnych i połączonych doktryn oraz ewentualnych ćwiczeń; a także współpracy w dziedzinie infrastruktury, uzbrojenia i logistyki. Włączanie partnerów NATO do realizacji tych rozwiązań albo tworzenie dla nich w odpowiednich obszarach podobnych ustaleń, ma podstawowe znaczenie we wzmacnianiu współpracy i wspólnych wysiłków w dziedzinie bezpieczeństwa euroatlantyckiego.

TWORZENIE NOWEJ STRUKTURY WOJSKOWEJ

Tworzenie nowej struktury dowodzenia wojskowego NATO podlega działaniu wielu czynników, z których najistotniejsze to: rozwój w ramach Sojuszu Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony; wdrażanie koncepcji Zespołu Zadaniowego Połączonych Rodzajów Wojsk (CJTF); redukcje i restrukturyzacja ogółu sił zbrojnych Sojuszu - możliwe dzięki przekształceniom warunków bezpieczeństwa po zakończeniu zimnej wojny; a także przejęcie przez Sojusz nowych zadań i obowiązków, szczególnie w dziedzinie wspierania operacji pokojowych i zarządzania kryzysowego. Poniżej przedstawiony jest wpływ każdego z wymienionych czynników na strukturę wojskową Sojuszu.

IMPLIKACJE ROZWOJU EUROPEJSKIEJ TOŻSAMOŚCI W DZIEDZINIE BEZPIECZEŃSTWA I OBRONY

Uzasadnienie decyzji rządów państw sprzymierzonych o wzmocnieniu Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony (ESDI) w ramach Sojuszu, przedstawiono w rozdziale 4. Tam również wyjaśniono implikacje tej decyzji oraz wynikające z niej interakcje pomiędzy NATO, Unią Zachodnioeuropejską (UZE) i Unią Europejską.

Wykrystalizowanie się bardziej jednoznacznie określonej i wzmocnionej roli państw europejskich wewnątrz NATO ma znaczenie zarówno polityczne, jak i wojskowe i odegrało znaczącą rolę w transformacji Sojuszu. Proces ten ma charakter ciągły i na różnych jego etapach w minionym dziesięcioleciu wpływały nań decyzje podejmowane przez Unię Europejską, Unię Zachodnioeuropejską i sam Sojusz. Decyzje te są ze sobą powiązane i stanowią element dostosowywania europejskich i euroatlantyckich instytucji do zmienionego środowiska

bezpieczeństwa po zakończeniu zimnej wojny, ale znaczącą rolę odgrywały również inne czynniki. Na szczególne uwzględnienie zasługują trzy z nich.

Po pierwsze należy wspomnieć o intensyfikacji współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa pomiędzy reprezentowanymi w NATO państwami demokratycznymi Europy i Ameryki Północnej a nowo powstałymi niepodległymi państwami na obszarze byłego Związku Radzieckiego oraz Europy Środkowo-Wschodniej. Współpraca ta obejmuje również państwa europejskie, które w czasie zimnej wojny zajmowały stanowisko neutralne lub niezaangażowane. Wraz z zakończeniem podziału Europy, usunięta została przeciwstawność Wschodu i Zachodu, co pozwoliło na stworzenie szerszej i bardziej pojemnej koncepcji bezpieczeństwa, zgodnie z interesami całego obszaru euroatlantyckiego. Drugim ważnym czynnikiem w tym kontekście jest rosnące znaczenie zarządzania kryzysowego oraz operacji utrzymania i wspierania pokoju, najwyraźniej uwidocznione podczas konfliktów w byłej Jugosławii.

Trzeci fundamentalny proces, trwający od zakończenia zimnej wojny, rozpoczął się, gdy znacząca liczba państw w Europie Środkowej i Wschodniej wyraziła pragnienie uzyskania członkostwa w Sojuszu. Następnym krokiem była decyzja państw sprzymierzonych o otwarciu Sojuszu na przyjęcie nowych członków - zgodnie z Artykułem 10 Traktatu Północnoatlantyckiego. Ostatecznie, w lipcu 1997 r. została podjęta historyczna decyzja o zaproszeniu trzech państw do rozpoczęcia rozmów akcesyjnych. W dalszej części niniejszego rozdziału przedstawiono wpływ tych wydarzeń na sytuację wojskową.

Wspomniane procesy i wydarzenia ukształtowały kontekst, w którym rozwinęła się debata o Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony w ramach Sojuszu.

W wymiarze politycznym, rozwój ESDI ma na celu wzmocnienie europejskiego filara Sojuszu, przy jednoczesnej rozbudowie więzi transatlantyckich. ESDI ma umożliwić europejskim członkom Sojuszu przejęcie większej odpowiedzialności za ich wspólne bezpieczeństwo i obronę, a także stworzyć warunki do wnoszenia przez nich bardziej spójnego wkładu do ogólnego bezpieczeństwa Sojuszu.

W wymiarze wojskowym, rozwój ESDI wymaga, by - w uzgodnionych warunkach - aktywa Sojuszu oraz siły państw nienależących do tej organizacji były przekazywane Unii Zachodnioeuropejskiej na potrzeby operacji, w które Sojusz nie będzie bezpośrednio zaangażowany.

Jednym z kluczowych wymogów ESDI jest zatem tworzenie rozwiązań, które umożliwią wykorzystanie niezbędnych elementów struktury dowodzenia NATO do przeprowadzania operacji kierowanych przez Unię Zachodnioeuropejską². Elementy te są opisywane jako "możliwe do wydzielenia, ale nie oddzielne", ponieważ mogą być oddane pod zwierzchnictwo Unii Zachodnioeuropejskiej, ale jednocześnie pozostają integralną częścią własnej struktury wojskowej Sojuszu.

Kolejnym centralnym aspektem w rozwoju Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony jest koncepcja określana jako Zespół Zadaniowy Połączonych Rodzajów Wojsk (CJTF). Koncepcja ta oraz jej znaczenie dla adaptacji wojskowej struktury NATO są przedstawione poniżej.

KONCEPCJA ZESPOŁU ZADANIOWEGO POŁĄCZONYCH RODZAJÓW WOJSK (CJTF)

CJTF to wielonarodowy zespół zadaniowy złożony z połączonych rodzajów wojsk, stworzony do wypełniania pełnego zakresu zadań wojskowych Sojuszu wymagających wielonarodowego systemu dowodzenia i kontroli, obejmującego różne rodzaje wojsk - co jest rolą Kwatery Głównej CJTF. Zespół ten może obejmować jednostki z państw nienależących do NATO.

Koncepcja CJTF została ogłoszona pod koniec 1993 roku, a jej oficjalne przyjęcie nastąpiło na Szczycie Brukselskim w styczniu 1994 r. Przy tej okazji szefowie państw i rządów Sojuszu zdecydowali, że dalszy rozwój tej koncepcji powinien odzwierciedlać ich gotowość do udostępniania zasobów NATO na potrzeby operacji kierowanych przez Unię Zachodnioeuropejską (UZE). Każdy taki przypadek byłby rozpatrywany indywidualnie i wymagałby oddzielnej decyzji Rady Północnoatlantyckiej. W ten sposób NATO miało przyczynić się do budowy Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony. Poza tym, przywódcy NATO połączyli rozwój koncepcji CJTF z praktyczną współpracą polityczno-wojskową w kontekście Partnerstwa dla Pokoju (PdP).

Koncepcja ta powstała, aby zaspokoić potrzeby wynikające ze zmieniającej się sytuacji bezpieczeństwa w Europie oraz z wyłonienia się

² Rolę Unii Zachodnioeuropejskiej (UZE) w tworzeniu Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony stopniowo przejmuje Unia Europejska, zgodnie z decyzjami podjętymi przez Radę Unii Europejskiej w Helsinkach (grudzień 1999 r.) oraz w Feira, w Portugalii (czerwiec 2000 r.). Związane z tym decyzje zostały podjęte przez Radę Ministrów Unii Zachodnioeuropejskiej w listopadzie 2000 roku w Marsylii: Operacyjna rola Unii Zachodnioeuropejskiej została formalnie przekazana Unii Europejskiej, a odnośnie do pozostałych funkcji i struktur UZE przyjęto nowe rozwiązania. Patrz także rozdziały 4 i 15.

mniejszych, ale bardziej różnorodnych i nieprzewidywalnych zagrożeń dla pokoju i stabilności. W szczególności uzgodniono, że przyszłe rozwiązania w dziedzinie bezpieczeństwa muszą obejmować rozwój łatwych do rozmieszczenia wielonarodowych formacji wojskowych złożonych z różnych rodzajów jednostek, dostosowanych do wypełnienia konkretnych rodzajów zadań wojskowych. Zadania te obejmują pomoc humanitarną, misje utrzymywania i wprowadzania siłą rozwiązań pokojowych, a także obronę zbiorową. Niezbędne do tego siły różniłyby się w zależności od okoliczności, a ich mobilizacja musiałaby być możliwa w bardzo krótkim czasie od podjęcia decyzji.

Trzonem koncepcji CJTF tworzonej do spełnienia tych potrzeb są rozwiązania w dziedzinie dowodzenia i kontroli niezbędne do umożliwienia tym siłom efektywnego działania. Duża różnorodność warunków, w jakich miałyby działać CJTF nakłada ogromne wymagania w stosunku do rozwiązań w dziedzinie dowodzenia i kontroli, które miałyby służyć takim operacjom. Kluczowa jest zatem rola Kwatery Głównej CJTF. Kwatera ta będzie formowana wokół podstawowych jednostek (centralnych komórek) wybranych "macierzystych" ośrodków funkcjonujących w strukturze dowodzenia. Kwatera ta będzie w razie potrzeby tworzona jak konstrukcja z klocków, z różnych ośrodków dowodzenia NATO oraz jednostek dostarczonych przez państwa członkowskie i partnerskie biorące udział w tym przedsięwzięciu, tak aby sprostać wymaganiom konkretnej misji.

Liczne próby wdrażania koncepcji CJTF przeprowadzono, na przykład, w ramach ćwiczeń Wspólny Wysilek (Allied Effort) odbywających się w listopadzie 1997 r., w których obserwatorami było wiele państw partnerskich. Kolejnym przykładem były ćwiczenia Mocne Postanowienie (Strong Resolve), które odbyły się w marcu 1998 roku, z pełnym udziałem jednostek z państw partnerskich, zintegrowanych w ramach całej struktury CJTF. Celem tych prób była ocena i rozwój rozwiązań przyjętych w zakresie dowodzenia CJTF.

Na podstawie tych prób i innych analiz sztabowych, w 1999 r. Sojusz rozpoczął pełne wdrażanie koncepcji CJTF. Proces ten obejmuje pozyskanie niezbędnego wsparcia w postaci ośrodka dowodzenia oraz wyposażenia zapewniającego dowodzenie, kontrolę i łączność. Jego zakończenie przewidziane jest na koniec 2004 r. Proces wdrażania koncepcji CJTF w pełni uwzględnia doświadczenia z operacji kierowanych przez NATO w byłej Jugosławii. Kontynuowana jest także praca nad wyszkoleniem personelu i wyposażeniem jednostek dowodzenia wchodzących w skład CJTF. Ostatnia faza wdrażania Koncepcji wyposaży Sojusz w ważny instrument zarządzania kryzysowego w XXI wieku.

WEWNĘTRZNA ADAPTACJA SIŁ ZBROJNYCH SOJUSZU

Wewnętrzna adaptacja sił zbrojnych Sojuszu jest przedłużeniem redukcji i restrukturyzacji podejmowanych w ostatnich latach, aby umożliwić Sojuszowi bardziej efektywną konfrontację z realiami zmienionego środowiska bezpieczeństwa.

Proces ten datuje się od Deklaracji Londyńskiej z lipca 1990 r., w której szefowie państw i rządów NATO wezwali do rozpoczęcia procesu dostosowawczego, współmiernego do przemian, które przekształcały Europę. Szczyt Londyński był decydującym punktem zwrotnym w historii Sojuszu i doprowadził w listopadzie 1991 r. do przyjęcia nowej Koncepcji Strategicznej, odzwierciedlającej znacznie rozszerzone podejście do spraw bezpieczeństwa. Wyrazem tego była ewolucja środowiska bezpieczeństwa w Europie w latach 1992-93. W styczniu 1994 r. szefowie państw i rządów wezwali do przeprowadzenia dalszej analizy możliwości w zakresie rozwoju oraz dostosowania politycznych i wojskowych struktur oraz procedur Sojuszu, tak aby umożliwić efektywniejsze i bardziej elastyczne wypełnianie zadań, między innymi związanych z utrzymaniem pokoju.

We wrześniu 1994 r. Komitet Wojskowy zainicjował "Długoterminową analizę" (LTS), której celem był przegląd zintegrowanej struktury wojskowej Sojuszu oraz przedstawienie "propozycji zmian w obrębie struktury sił zbrojnych, struktur dowodzenia i wspólnej infrastruktury". W trakcie prac nad wspomnianą analizą, ministrowie spraw zagranicznych przedstawili dalsze, kluczowe wytyczne, sformułowane podczas berlińskiego spotkania ministerialnego w czerwcu 1996 r. Zdefiniowali oni wówczas zakres zadań NATO dyktujący kształt nowej struktury dowodzenia Sojuszu.

Podczas spotkania w Berlinie, w czerwcu 1996 r., ministrowie spraw zagranicznych NATO zadeklarowali, że bardzo ważną częścią adaptacji Sojuszu jest budowa Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony. Miało to umożliwić europejskim państwom sprzymierzonym wnoszenie bardziej spójnego i efektywnego wkładu do misji i działań Sojuszu, w ramach podziału odpowiedzialności, a także miało dać im szansę na zgodne z oczekiwaniami samodzielne działanie i wzmacnianie partnerstwa transatlantyckiego. Ministrowie wezwali również do dalszego rozwijania zdolności Sojuszu, do wypełniania nowych ról i zadań związanych z zapobieganiem konfliktom i zarządzaniem kryzysowym, a także do podejmowania wysiłków skierowanych przeciwko proliferacji broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia, przy jednoczesnym zachowaniu zdolności do obrony zbiorowej. Uzupełnieniem tego miało być wzmacnianie wkładu Sojuszu do bezpieczeństwa i stabilności w całym

obszarze euroatlantyckim poprzez poszerzenie i pogłębianie współpracy z Partnerami NATO.

To niezwykle ważne przyspieszenie tempa prac Komitetu Wojskowego nad wewnętrzną adaptacją wynikało z decyzji podjętych wspólnie przez wszystkich 16 członków NATO. W grudniu 1997 r. Hiszpania ogłosiła zamiar przystąpienia do nowej struktury wojskowej. Francja, która uczestniczy w pracach Komitetu nad wewnętrzną adaptacją, zasygnalizowała, że nie jest w stanie w pełni uczestniczyć w zintegrowanych strukturach NATO, ale wyraziła swój nieustający pozytywny stosunek do kontynuowania procesu wewnętrznej adaptacji. Państwo to zadeklarowało również wolę wybiórczego udziału w operacjach kierowanych przez NATO.

Wysiłki Sojuszu zmierzające do udoskonalenia swoich zdolności do wypełniania wszystkich swych ról i zadań wymagały osiągnięcia trzech podstawowych celów. Niezbędne było zadbanie o skuteczność wojskową Sojuszu; zachowanie więzi transatlantyckich; a także o rozwój Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony (ESDI) w ramach Sojuszu.

Nadrzędnym imperatywem, którym należało się kierować, tworząc jakąkolwiek nową strukturę było, iż musi ona być "zorientowana na wypełnianie zadań". Struktura ta musiała zapewniać NATO zdolność do zmagania się z pełnym zakresem roli i misji, poczynwszy od tradycyjnych zadań związanych z obroną zbiorową aż po wypełnianie nowych ról w zmieniających się okolicznościach, w tym realizowanie zadań "spoza Artykułu 5", takich jak operacje wspierania pokoju. Ponadto należało uwzględnić czynniki takie jak: elastyczność, skuteczność sił, spójność Sojuszu, zasada wielonarodowości, realność ekonomiczna i włączenie wymogów związanych z ESDI i CJTF.

Nowa struktura musiała także charakteryzować się potencjałem wzrostu i zdolnością do włączania nowych państw członkowskich, bez konieczności przeprowadzania wielkiej restrukturyzacji. W tym kontekście ustalono, że akcesja Polski, Republiki Czeskiej i Węgier nie będzie wymagała stworzenia żadnych dodatkowych kwater w strukturze dowodzenia. Na koniec, nowa struktura musiała zapewniać stosowne warunki do współdziałania z państwami partnerskimi.

NOWE KONCEPCJE DOWODZENIA I KONTROLI

W trakcie prac nad wewnętrzną adaptacją, NATO wypracowało nowe koncepcje wzajemnych powiązań dowódczych, które miały zapewnić skuteczną koordynację pomiędzy różnymi poziomami dowodzenia, w

ramach nowej struktury wojskowej. Te nowe koncepcje odzwierciedlają bardziej elastyczne podejście do przeprowadzania misji Sojuszu i spełniania związanych z tym wymogów. Ich podstawowym założeniem jest płynne, wielofunkcyjne podejście do całej struktury dowodzenia, a najbardziej charakterystyczne elementy to:

- Relacja dowodzenia "wspierany/wspierający". Jest to jeden z kluczowych elementów koncepcji wewnętrznych powiązań, według której tworzona jest nowa struktura. Celem jest przyznanie Radzie Północnoatlantyckiej, Komitetowi Wojskowemu oraz dowódcom wojskowym na wszystkich szczeblach większej elastyczności w przenoszeniu największego natężenia działań, tam gdzie będzie to najbardziej potrzebne.
- Większy nacisk na prowadzenie działań i operacji Sojuszu na poziomie regionalnym. Umożliwia to uwzględnienie rosnącej współzależności pomiędzy regionami. Praca nad stworzeniem nowej struktury dowodzenia mocno uwidoczniała potrzebę stworzenia regionalnych ośrodków dowodzenia zdolnych zarówno do przyjmowania pod swoją komendę jednostek zbrojnych, jak i do relokacji sił wewnątrz i pomiędzy regionami dowodzenia, w celu ich odpowiedniego wzmocnienia.
- Elastyczne podejście do elementów dowodzenia i kontroli (C2), takich jak: okręgi dowodzenia, linie koordynujące i etapowość, co znacznie ułatwi przeprowadzanie ćwiczeń i operacji. Na przykład, w Dowództwie Sił Sojuszniczych NATO Europa (ACE) konieczne jest stałe zatrudnianie i utrzymywanie jedynie tych środków dowodzenia i kontroli, które są niezbędne do przeprowadzania dziennych działań charakterystycznych dla okresu pokoju, na szczeblu strategicznym i regionalnym. Wymóg stałego utrzymywania okręgów dowodzenia poniżej szczebla regionalnego w ACE jest zatem eliminowany i - w ramach nowej struktury - nie ma stałe aktywnych Obszarów Operacji Połączonych Dowództw Strategicznych (JSRC).
- Zwiększony nacisk na zasadę "wielonarodowości" w odniesieniu do obsady kadrowej nowych kwater wojskowych. Pozwala to na reprezentację wszystkich państw członkowskich na szczeblu dowództw strategicznych. Ułatwia także reprezentację w całej strukturze dowodzenia tych państw, których terytorium przylega do innych dowództw regionalnych, co wzmocni pierwotne zdolności do wzmocnienia innych jednostek. Skutkiem będzie także zwiększenie liczby podmiotów reprezentowanych na poziomie JSRC, co ułatwi utrzymywanie należytego

przedstawicielstwa państwom, których terytorium przylega do państwa mieszczącego siedzibę JSRC.

Wspomniana adaptacja została zainicjowana w obszarach objętych "Długoterminową analizą", która została rozpoczęta w 1994 roku. Typ, liczba i lokalizacja ośrodków dowodzenia, które będą się składać na strukturę dowodzenia, zostały ustalone przez ministrów obrony w 1997 r. Na podstawie tej decyzji w marcu 1999 r., Rada Północnoatlantycka zatwierdziła wniosek o aktywowanie kwater, co utorowało drogę do pełnego wdrożenia nowej wojskowej struktury dowodzenia. Proces ten rozpoczął się we wrześniu 1999 r.

STRUKTURA WOJSKOWA

Zintegrowana struktura wojskowa obejmuje siły udostępniane NATO przez państwa członkowskie uczestniczące w tej strukturze, zgodnie z wcześniej ustalonymi warunkami. Siły te są obecnie zorganizowane w trzech głównych kategoriach: Jednostki Natychmiastowego i Szybkiego Reagowania, Główne Jednostki Obronne oraz Siły Wzmocnienia.

Jednostki Reagowania to wszechstronne wysoce mobilne siły lądowe, lotnicze i morskie będące w stanie wysokiej gotowości, zdolne do szybkiej mobilizacji i przeprowadzenia reakcji wojskowej już we wczesnej fazie kryzysu. **Jednostki Natychmiastowego Reagowania** składają się z jednostek wojsk lądowych, morskich i powietrznych, takich jak: Stałe Siły Morskie NATO Atlantyk i Morze Śródziemne oraz Lądowe Siły Szybkiej Dyslokacji Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Europa (AMF(L)). **Jednostki Szybkiego Reagowania** składają się z innych jednostek lądowych, powietrznych i morskich, takich jak: Korpus Szybkiego Reagowania Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Europa (ARRC) i Wielonarodowa Dywizja (Centrum) (MND(C)).

W skład **Głównych Jednostek Obronnych** wchodzi czynne i mobilizowane siły lądowe, powietrzne i morskie zdolne do odstraszenia i obrony przeciwko próbom wymuszenia lub agresji. Siły te obejmują wielonarodowe i narodowe formacje o różnym poziomie gotowości bojowej, w tym cztery główne wielonarodowe korpusy obronne: duńsko-niemiecki, holendersko-niemiecki i dwa korpusy niemiecko-amerykańskie. Niektóre z tych sił mogą także być angażowane do udziału w "operacjach spoza Artykułu 5".

Ponadto istnieje porozumienie określające warunki, w których Korpus Europejski (Eurokorpus), składający się z jednostek z Belgii, Francji, Niemiec, Luksemburga i Hiszpanii, może być udostępniany NATO w

sytuacjach kryzysowych, zarówno jako Główne Jednostki Obronne jak i Jednostki Reagowania. W kwietniu 2000 roku podobne porozumienia doprowadziły do przekazania dowództwa operacyjnego Sił w Kosowie (KFOR) Eurokorpusowi w ramach rotacji dowództw operacji prowadzonej pod ogólnym zwierzchnictwem NATO.

W skład **Sił Wzmocnienia** wchodzi inne jednostki o różnym stopniu gotowości i dostępności, które mogą być użyte do wzmocnienia dowolnego regionu lub obszaru morskiego NATO w celu odstraszania, zarządzania kryzysowego lub obrony.

Siły te dalej dzielą się na dwie grupy. Pierwsze z nich są w razie potrzeby umieszczane pod **operacyjnym dowództwem** lub **operacyjną kontrolą** jednego z dowódców wojskowych, zgodnie ze szczegółowymi procedurami lub w przypisanych okresach. W drugiej grupie są siły, które zostały zadeklarowane przez państwa członkowskie jako możliwe do oddania pod operacyjne dowództwo dowódcy strategicznego w późniejszym czasie, jeśli będzie taka potrzeba.

Niektóre z powyższych określeń mają precyzyjne wojskowe definicje. Terminy: "dowództwo" i "kontrola" odnoszą się, na przykład, do charakteru zwierzchnictwa, jakie dowódcy wojskowi sprawują nad oddanymi im siłami. W kontekście międzynarodowym terminy te nie zawsze zachowują to samo znaczenie, które mają w kontekście czysto narodowym. W przypadku udostępniania NATO swoich sił, państwa członkowskie oddają je pod operacyjne dowództwo lub operacyjną kontrolę, co różni się od pełnego zwierzchnictwa nad wszystkimi operacyjnymi i administracyjnymi aspektami funkcjonowania tych sił. Te ostatnie pozostają bowiem w sferze zobowiązań narodowych i są pod kontrolą państw.

Ogólnie rzecz biorąc, większość sił NATO pozostaje pod pełnym narodowym zwierzchnictwem aż do czasu, gdy zostaną one udostępniane Sojuszowi do wypełnienia konkretnych działań, zgodnie z decyzją podjętą na szczeblu politycznym. Wyjątkiem od tej reguły są: zintegrowane sztaby w różnych dowództwach wojskowych NATO; elementy struktury zintegrowanej obrony powietrznej, włącznie z Powietrznym Systemem Wykrywania i Kontroli (AWACS); niektóre jednostki łączności; a także Stałe Siły Morskie i inne jednostki wchodzące w skład wyżej opisanych Sił Reagowania.

Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych NATO Europa (SACEUR)

Głównym zadaniem Naczelnego Dowódcy Sił Sojuszniczych NATO Europa jest przyczynianie się do zachowania pokoju, bezpieczeństwa i

integralności terytorialnej państw członkowskich Sojuszu. W przypadku faktu lub bezpośredniej groźby agresji, SACEUR jako naczelny dowódca, odpowiada za podjęcie wszystkich środków wojskowych - w ramach swoich zdolności i uprawnień - aby zademonstrować solidarność i gotowość do utrzymania integralności terytorium Sojuszu, ochronić swobodę obszarów morskich i żywotnych powiązań gospodarczych, a także zachować lub przywrócić bezpieczeństwo w powierzonym mu obszarze.

SACEUR zajmuje się planowaniem wojskowym, w tym określaniem i wnioskowaniem o przydzielenie sił niezbędnych do wypełniania pełnego zakresu zadań Sojuszu, takich jak: promowanie stabilności, przyczynianie się do zarządzania kryzysowego oraz zapewnianie skutecznej obrony. Przedstawia on politycznym i wojskowym władzom Sojuszu wytyczne odnośnie do wszelkich zagadnień wojskowych, które mogą mieć wpływ na jego zdolność do wypełniania powierzonych mu obowiązków. SACEUR ma bezpośredni dostęp do szefów sztabów państw członkowskich i może w razie potrzeby komunikować się ze stosownymi władzami państwowymi, jeśli ułatwi to wypełnianie jego misji.

Podobnie jak Przewodniczący Komitetu Wojskowego, również Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych NATO Europa pełni ważną funkcję jako osoba publiczna oraz wysoki rangą rzecznik wojskowy Kwatery Głównej Sił Sojuszniczych NATO Europa (SHAPE). Poprzez własne działania i dzięki współpracy z podległym mu personelem do spraw informacji publicznej, utrzymuje on regularne kontakty z przedstawicielami prasy i innych mediów oraz składa oficjalne wizyty w państwach, z którymi NATO rozwija dialog, współpracę i partnerstwo. Odpowiada również za rozwijanie kontaktów wojskowych z państwami należącymi do Partnerstwa dla Pokoju.

Dowództwo Sił Sojuszniczych NATO Europa (ACE)

Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych Europa (SACEUR) jest najwyższym dowódcą wojskowym Strategicznego Sojuszniczego Dowództwa (SC) Europa. Stanowisko to sprawuje admirał lub generał amerykańskich sił zbrojnych. Dowództwo sprawowane jest z Kwatery Głównej Sił Sojuszniczych Europa NATO (SHAPE) w Casteau koło Mons w Belgii.

Zadaniem ACE jest zapewnienie bezpieczeństwa w obszarze rozciągającym się od północnych krańców Norwegii po Europę południową wraz z całym basenem Morza Śródziemnego, od linii brzegowej Atlantyku aż po wschodnią granicę Turcji, łącznie z obszarem wokół Wysp Kanaryjskich i towarzyszącą mu przestrzenią powietrzną. Ogólny obszar to prawie 2 mln kilometrów kwadratowych lądu, ponad 3 mln kilometrów kwadratowych

morza oraz ludność szacowana na około 320 milionów. W przypadku kryzysu, Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych NATO Europa - w ramach kompetencji otrzymanych od politycznych władz Sojuszu - przejmuje odpowiedzialność za wdrażanie wojskowych środków zmierzających do obrony, ochrony bezpieczeństwa lub przywrócenia integralności obszaru Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Europa.

W skład Dowództwa Sił Sojuszniczych Europa wchodzi dwa dowództwa regionalne podległe Nacelnemu Dowódcy Sił Sojuszniczych NATO Europa:

Siły Sojusznicze Europa Północna (AFNORTH): Brunssum (Holandia).

Siły Sojusznicze Europa Południowa (AFSOUTH): Neapol (Włochy).

Siły Sojusznicze Europa Północna (AFNORTH):

Brunssum (Holandia)

Obszar działania tego dowództwa obejmuje: Belgię, Danię, Holandię, Luksemburg, Niemcy, Norwegię, Polskę, Republikę Czeską i Wielką Brytanię. W jego skład wchodzi również: Morze Północne, Morze Irlandzkie, Kanał La Manche, cieśniny Skagerrak i Kattegat, cieśniny Sund i Belts oraz Morze Bałtyckie. Stanowisko dowódcy sprawuje niemiecki lub brytyjski admirał lub generał. Siłom Sojuszniczym Europa Północna podlegają:

- Dwa dowództwa składowe:
 - Sojusznicze Siły Powietrzne Północ: Ramstein (Niemcy);
 - Sojusznicze Siły Morskie Północ: Northwood (Wielka Brytania);
- Trzy wspólne dowództwa subregionalne:
 - Wspólne Centrum Dowodzenia Centrum: Heidelberg (Niemcy);
 - Wspólne Centrum Dowodzenia Północny Wschód: Karup (Dania);
 - Wspólne Centrum Dowodzenia Północ: Stavanger (Norwegia).

Siły Sojusznicze Europa Południowa (AFSOUTH):

Neapol (Włochy)

Obszar działania AFSOUTH obejmuje około 4 miliony kilometrów kwadratowych, w tym terytoria: Grecji, Hiszpanii, Turcji, Węgier i Włoch. W jego skład wchodzi również: Morze Czarne, Morze Azowskie, cały basen

Morza Śródziemnego i obszar Atlantyku przyległy do Cieśniny Gibraltarskiej na wschód od południka 7° 23' 48", obszar wokół Wysp Kanaryjskich oraz towarzysząca mu przestrzeń powietrzna. Region ten jest fizycznie oddzielony od obszaru Sił Sojuszniczych Europa Północna przez państwa nienależące do NATO (Szwajcarię i Austrię). Dowódcą jest Amerykanin w randze admirała lub generała armii. W skład podległych mu dowództw wchodzi:

- Dwa dowództwa składowe:
 - Sojusznicze Siły Powietrzne NATO Europa Południowa: Neapol (Włochy);
 - Sojusznicze Siły Morskie NATO Europa Południowa: Neapol (Włochy).
- Cztery wspólne dowództwa subregionalne:
 - Wspólne Centrum Dowodzenia Południe, Werona (Włochy);
 - Wspólne Centrum Dowodzenia Południowe Centrum: Larissa (Grecja);
 - Wspólne Centrum Dowodzenia Południowy Wschód: Izmir (Turcja);
 - Wspólne Centrum Dowodzenia Południowy Zachód: Madryt (Hiszpania).

Inne sztaby i dowództwa podległe SACEUR

Sztaby i dowództwa podległe SACEUR i związane przede wszystkim z siłami reagowania to:

- Sztab Powietrznych Sił Reagowania (RF(A)S): Kalkar (Niemcy);
- Siły Powietrzne NATO Wczesnego Ostrzegania (NAEWF): Geilenkirchen, (Niemcy);
- Korpus Szybkiego Reagowania Sojuszniczego Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Europa (ARRC): Rheindahlen (Niemcy);
- Wielonarodowa Dywizja (Centrum) (MND(C)): Rheindahlen (Niemcy);
- Wielonarodowa Dywizja (Południe) (MNS(S)) (na etapie formowania i ustalania siedziby);
- Stałe Siły Morskie Morze Śródziemne (STANAVFORMED);

- Lądowe Siły Szybkiej Dyslokacji Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Europa (AMF(L)): Heidelberg (Niemcy);
- Siły do Zwalczania Min Północ (MCMFORNORTH);
- Siły do Zwalczania Min Obszar Śródziemnomorski (MCMFORMED).

Sztab Powietrznych Sił Reagowania (RF(A)S)

Siły Powietrzne NATO Wczesnego Ostrzegania zostały utworzone w następstwie decyzji Komitetu Planowania Obrony z grudnia 1978 r. o pozyskaniu na własność NATO Powietrznego Systemu Ostrzegania i Kontroli (AWACS), który zapewniłby obserwację z powietrza oraz dowodzenie i kontrolę dla wszystkich dowództw NATO. Siły Powietrzne NATO Wczesnego Ostrzegania (NAEFW) to największy wspólnie finansowany program zbrojeniowy Sojuszu.

NAEFW to w pełni operacyjna, wielonarodowa jednostka składająca się z dwu komponentów: E-3A, w którego skład wchodzi 18 samolotów typu E-3A, a ośrodkiem działania jest Główna Baza Operacyjna (MOB) w Geilenkirchen w Niemczech oraz E-3D, w skład którego wchodzi 7 samolotów typu E-3D będących własnością Wielkiej Brytanii i obsługiwanych przez to państwo. Samoloty te stacjonują w bazie RAF w Waddington w Wielkiej Brytanii. NAEWF zapewniają zdolność do prowadzenia obserwacji z powietrza i wczesnego ostrzegania. W znaczący sposób podnosi to skuteczność dowodzenia i kontroli sił NATO dzięki możliwości przekazywania danych bezpośrednio z samolotów Powietrznego Systemu Wczesnego Ostrzegania i Kontroli (AWACS) do centrów dowodzenia i kontroli sił lądowych, morskich i powietrznych. Wszystkie samoloty są wyposażone w zaawansowane technicznie systemy radarowe zdolne do wykrywania jednostek latających z dużej odległości, na bardzo rozległych obszarach.

Korpus Szybkiego Reagowania Sojuszniczego Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Europa (ARRC)

Korpus Szybkiego Reagowania Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Europa jest komponentem Sił Szybkiego Reagowania Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Europa (ACE). Jego rolą jest zachowywanie gotowości do rozlokowania w całym obszarze ACE, w celu ewentualnego uzupełnienia lub wzmocnienia miejscowych sił zbrojnych. Podczas pokoju Korpus składa się z dziesięciu przydzielonych dywizji oraz jednostek

korpusu z 14 państw członkowskich, co pozwala na natychmiastową reakcję na bardzo zróżnicowane sytuacje i warunki. Szerokie spektrum zdolności umożliwi precyzyjne dostosowanie sił do wielopostaciowych i nieprzewidywalnych zagrożeń.

Podległość operacyjna, skład i wielkość Korpusu Szybkiego Reagowania zależy od: rodzaju kryzysu, jego obszaru, znaczenia politycznego oraz zdolności i dostępności sił regionalnych lub lokalnych. Istotną rolę odgrywa również manewrowość poszczególnych jednostek, dostępność środków transportu, odległość i stan infrastruktury państwa członkowskiego, na terytorium którego mają być rozlokowane siły. Kwatera Główna Korpusu Szybkiego Reagowania może wystawić do czterech dywizji wraz z jednostkami korpusu. Główne jednostki udostępniane Korpusowi to:

- narodowe dywizje z: Grecji, Niemiec, Stanów Zjednoczonych i Turcji oraz - na mocy specjalnych uzgodnień o koordynacji działań - hiszpańska dywizja szybkiego reagowania;
- kadłubowe dywizje pod kierunkiem jednego z państw sprzymierzonych: brytyjska dywizja z włoskim kontyngentem, brytyjska z duńskim kontyngentem oraz włoska z kontyngentem portugalskim;
- Wielonarodowa Dywizja (Centrum) (MND(C)) składająca się z oddziałów: belgijskich, brytyjskich, holenderskich i niemieckich;
- Wielonarodowa Dywizja (Południe) (MND(S)) (na etapie formowania i ustalania siedziby);
- jednostki korpusu - głównie brytyjskie, ze znaczącym udziałem innych państw sprzymierzonych.

Kwatera Główna Korpusu Szybkiego Reagowania Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Europa ma charakter międzynarodowy i mieści się w Rheindahlen (Niemcy). W czasie pokoju podlega zwierzchnictwu Naczelnego Dowódcy Sił Sojuszniczych NATO Europa (SACEUR), natomiast Kwatera Główna Wielonarodowej Dywizji (Centrum) (MND(C)) podlega operacyjnemu dowództwu Dowódcy ARRC. Pozostałe dywizje i jednostki przechodzą pod kontrolę operacyjną SACEUR z chwilą ich rozwinięcia. Dowódcą ARRC jest Brytyjczyk w randze generała broni.

20 grudnia 1995 r. Kwatera Główna ARRC objęła po raz pierwszy dowództwo nad lądowym komponentem kierowanych przez NATO Pokojowych Sił Implementacyjnych (IFOR) w Bośni i Hercegowinie.

Morskie Siły Natychmiastowego Reagowania

W ramach Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Europa działają trzy zgrupowania Morskich Sił Natychmiastowego Reagowania. Stałe Siły Morskie Morze Śródziemne (STANAVFORMED) składają się z niszczycieli lub fregat i - w czasie napięć lub kryzysu - stanowią trzon wielonarodowych sił morskich podległych SACEUR. Dwa zgrupowania Stałych Sił Morskich wyposażone w środki zwalczania min - MCMFORNORTH i MCMFORMED - utrzymują w stałej gotowości środki zwalczania min (MCM) przeznaczone głównie do użytku regionalnego w obszarach AFNORTH i AFSOUTH. Zgrupowania te znajdują się pod operacyjnym dowództwem SACEUR i mogą być rozwijane w dowolnym miejscu i czasie, na całym terytorium NATO.

Siły te zapewniają stałą obecność NATO na podległym mu obszarze morskim i nieustannie, w widoczny sposób przypominają o solidarności i spójności Sojuszu. Są one szybko dostępnym środkiem odstraszenia i wnoszą istotny wkład do zdolności operacyjnych Sojuszu.

Stałe Siły Morskie Morze Śródziemne (STANAVFORMED) zostały utworzone w kwietniu 1992 r., zastępując dawne Siły Morskie Szybkiego Reagowania Obszaru Morza Śródziemnego (NAVOCFORMED) utworzone w 1969 r. Siły te są wyposażone w niszczyciele i fregaty udostępnione przez siły morskie państw sprzymierzonych w tym regionie podległe Dowództwu Sił Sojuszniczych NATO Europa. Od czasu do czasu w działaniach uczestniczą również okręty innych państw członkowskich NATO.

MCMFORNORTH zastąpiły w 1998 r. Stałe Siły Morskie Kanał La Manche. Składają się głównie z jednostek państw położonych w Regionie Północnym. Czasami do działań włączane są również siły morskie innych państw.

Siły Szybkiej Dyslokacji Dowództwa Sił Sojuszniczych Europa (AMF)

AMF zostały utworzone w 1960 r. jako niewielkie siły wielonarodowe, które mogą być w krótkim czasie wysłane w dowolny zagrożony obszar podległy Dowództwu Sił Sojuszniczych NATO Europa. Kwatera Główna AMF mieści się w Heidelbergu (Niemcy). Rolą tych sił jest demonstrowanie solidarności Sojuszu oraz jego zdolności i determinacji do stawienia czoła wszystkim formom agresji skierowanej przeciwko któremukolwiek z państw członkowskich Sojuszu. Siły Szybkiej Dyslokacji zostały po raz pierwszy aktywnie wykorzystane podczas wojny w Zatoce Perskiej w styczniu 1991 roku, kiedy część ich komponentu powietrznego została wysłana do

południowo-wschodniej Turcji, jako widomy znak solidarności NATO w obliczu potencjalnego zagrożenia terytorium Sojuszu. Człon lądowy tych sił o strukturze brygadowej w sile 5 tysięcy żołnierzy składa się z jednostek przydzielonych przez 14 państw sprzymierzonych.

Skład Sił Szybkiej Dyslokacji został dostosowany tak, aby spełniać wymogi wynikające z nowej roli AMF w ramach Sił Natychmiastowego Reagowania NATO (IRF) - złożonych z jednostek powietrznych (IRF(A)) i lądowych (IRF(L)), do których wkład wnosi większość państw członkowskich NATO.

Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych NATO Atlantyck (SACLANT)

Głównym zadaniem Naczelnego Dowódcy Sił Sojuszniczych NATO Atlantyck jest przyczynianie się do rozwoju zdolności wojskowych niezbędnych do zachowania pokoju, bezpieczeństwa i integralności terytorialnej państw członkowskich Sojuszu. SACLANT pełni swoje obowiązki pod ogólnym zwierzchnictwem politycznym Rady Północnoatlantyckiej lub Komitetu Planowania Obrony. W przypadku, gdy agresja faktycznie ma miejsce lub wydaje się nieunikniona, SACLANT - jako głównodowodzący - odpowiada w ramach swoich możliwości i kompetencji za wykorzystanie wszystkich środków wojskowych niezbędnych do zademonstrowania solidarności Sojuszu i jego gotowości do obrony integralności własnego terytorium, ochrony wolności obszarów morskich i żywotnych powiązań gospodarczych, a także do zachowania lub przywrócenia bezpieczeństwa na powierzonym mu obszarze. SACLANT jest dowódcą strategicznym NATO, a jego kwatera znajduje się w Ameryce Północnej. Z tego względu odgrywa on również znaczącą rolę w utrzymywaniu więzi transatlantyckich pomiędzy Europą i Ameryką Północną. Podobnie jak Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych NATO Europa (SACEUR), SACLANT doradza politycznym i wojskowym władzom NATO w sprawach wojskowych. Ma także bezpośredni dostęp do szefów obrony, ministrów obrony i szefów rządów państw członkowskich, ilekroć wymagają tego okoliczności.

Kwatera Główna Naczelnego Dowódcy Sił Sojuszniczych Atlantyck znajduje się w Norfolk w stanie Virginia w USA.

Dowództwo Sił Sojuszniczych Atlantyck (ACLANT)

Obszar działania Dowództwa Sił Sojuszniczych Atlantyck rozciąga się od Bieguna Północnego do Zwrotnika Raka oraz od wschodniego

wybrzeża Ameryki Północnej po zachodnie wybrzeża Afryki i Europy łącznie z Portugalią, ale bez Kanału La Manche, Wysp Brytyjskich i Wysp Kanaryjskich.

NATO jest Sojuszem Atlantyckim, którego pokojowy byt gospodarczy oraz przetrwanie w czasie wojny zależą od najważniejszych szlaków morskich. Podstawowym zadaniem ACLANT jest zatem przyczynianie się do bezpieczeństwa w obszarze atlantyckim poprzez ochronę szlaków morskich zapewniających łączność państwom sprzymierzonym, wspieranie operacji lądowych i lądowo-morskich, a także ochronę rozmieszczania sojuszniczego morskiego komponentu odstraszania nuklearnego.

Koncepcja Strategiczna Sojuszu, zatwierdzona przez szefów państw i rządów podczas Szczytu Waszyngtońskiego w kwietniu 1999 roku, odzwierciedla szerokie pojmowanie spraw bezpieczeństwa, które w szczególności sposób akcentuje zapobieganie kryzysom i zarządzaniem kryzysowym. Zgodnie z tym podejściem, struktury morskich sił zbrojnych NATO zostały dostosowane tak, aby sprostać potrzebom współczesnego środowiska bezpieczeństwa i zapewnić szereg opcji niezbędnych do reagowania w czasie pokoju, a także w warunkach kryzysu lub konfliktu.

Nowa struktura dowodzenia wojskowego w NATO eliminuje konieczność stałego utrzymywania obszarów dowodzenia poniżej szczebla strategicznego. Istnieje pięć głównych podległych dowództw, w tym trzy regionalne kwatery główne, które podlegają bezpośrednio Naczelnemu Dowódcy Sił Sojuszniczych Atlantyk (SACLANT). Każda z regionalnych kwater głównych odpowiada przed SACLANT za planowanie i wykonywanie wojskowych działań i ustaleń Sojuszu w czasie pokoju, kryzysu lub konfliktu, w tym za podejmowanie działań, które mogą być, w razie potrzeby, im zlecone do wykonania na obszarze działania ACLANT lub poza nim.

Pięć głównych podległych dowództw to:

Dowództwo Regionalne Wschodni Atlantyk (RHQ EASTLANT)

Northwood, Wielka Brytania

Głównym zadaniem RHQ EASTLAND jest przyczynianie się do pokoju, bezpieczeństwa i integralności terytorialnej państw członkowskich w całym obszarze działania Dowództwa Sił Sojuszniczych Atlantyk (ACLANT). Głównodowodzącym Dowództwa Regionalnego Wschodni Atlantyk (CINCEASTLAND) jest admirał brytyjski.

Głównodowodzący Dowództwa Regionalnego Wschodni Atlantyk (CINCEASTLAND) pełni podwójną rolę - jako dowódca regionalny w strukturze Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Europa (w ramach swoich kompetencji jako CINCEASTLAND) oraz jako dowódca komponentu podległego CINCNORTH (w ramach swoich kompetencji jako Dowódca Grupy Północnej Sił Sojuszniczych Morskich - COMNAVNORTH). Działanie w ramach linii dowodzenia obu dowódców strategicznych NATO umożliwia RHQ EASTLANT koordynowanie ruchów sił zbrojnych oraz spójne operacje morskie wymagające zaangażowania obu dowódców strategicznych.

CINCEASTLAND w imieniu Naczelnego Dowódcy Sił Sojuszniczych NATO Atlantyk odpowiada za administracyjny i operacyjny nadzór nad Siłami Morskimi Atlantyk (STANAVFORLANT).

Stałe Siły Morskie Atlantyk (STANAVFORLANT)

Stałe Siły Morskie Atlantyk (STANAVFORLANT) są jednostką morską utrzymywaną stale w warunkach pokoju, wyposażoną w niszczyciele, krążowniki i fregaty z sił morskich różnych państw członkowskich NATO. Siły te działają, są szkolone i odbywają ćwiczenia jako grupa, co zapewnia bieżącą weryfikację aktualnie stosowanych procedur i taktyk oraz efektywności sił morskich NATO.

Od chwili utworzenia - to jest od 1967 r. - siły te wykorzystywały łączną liczbę pięciuset okrętów i zatrudniały ponad 150 000 pełniących służbę mężczyzn i kobiet. Co roku uczestniczą w serii planowych ćwiczeń o formacie natowskim i międzynarodowym, których celem jest utrzymanie gotowości i promowanie interoperacyjności. Ich działanie jest widocznym, praktycznym przykładem solidarności państw sprzymierzonych i współpracy transatlantyckiej. Ostatnie ćwiczenia udowodniły również zdolność tych sił do przeprowadzania operacji wspierania pokoju i działań humanitarnych poza tradycyjnym obszarem odpowiedzialności Sojuszu, zgodnie z polityką NATO, której celem jest szerzenie bezpieczeństwa w całym obszarze euroatlantyckim.

Dowództwo Regionalne Zachodni Atlantyk (RHQ WESTLANT)

Norfolk, Virginia

Podstawowym zadaniem Dowództwa Regionalnego Zachodni Atlantyk (RHQ WESTLANT) jest przyczynianie się do zachowania pokoju, bezpieczeństwa i integralności terytorialnej państw członkowskich Sojuszu w obszarze działania Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Atlantyk

(ACLANT). Głównodowodzącym Dowództwa Regionalnego Zachodni Atlantyk (CINCWESTLANT) jest amerykański admirał.

Najbardziej znaczącą rolą RHQ WESTLANT w czasie kryzysu lub wojny jest zapewnienie bezpiecznego tranzytu z Ameryki Północnej do Europy najważniejszych transportów umożliwiającym wzmocnienie sił lub uzupełnienie zapasów, w celu wspierania pełnego spektrum sił NATO działających w dowolnym miejscu, w obszarze podstawowej odpowiedzialności NATO i poza nim.

W czasie pokoju Głównodowodzący Dowództwa Regionalnego Zachodni Atlantyk (CINCWESTLANT) sponsoruje połączone międzynarodowe ćwiczenia oraz działania Partnerstwa dla Pokoju. Utrzymuje również operacyjną kontrolę nad siłami NATO przydzielonymi do tego dowództwa i zapewnia im wsparcie.

Dowództwo Regionalne Południowy Atlantyk (RHQ SOUTHLANT)

Lizbona, Portugalia

Podstawowym zadaniem Dowództwa Regionalnego Południowy Atlantyk (RHQ SOUTHLANT) jest przyczynianie się do zachowania pokoju, bezpieczeństwa i integralności terytorialnej państw członkowskich Sojuszu w obszarze działania Dowództwa Sił Sojuszniczych Atlantyk (ACLANT). Głównodowodzącym Dowództwa Regionalnego Południowy Atlantyk (CINC SOUTHLANT) jest Portugalczyk w randze admirała.

Jako dowódca obszaru Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Atlantyk graniczącego z południową częścią obszaru Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Europa, Głównodowodzący Dowództwa Regionalnego Południowy Atlantyk (CINC SOUTHLANT) może koordynować ruchy sił zbrojnych oraz spójne operacje morskie prowadzone po obu stronach znaczącego odcinka południowo-wschodniej granicy pomiędzy obszarami europejskiego i atlantyckiego dowództwa regionalnego.

Flota Uderzeniowa Atlantyk (STRIKFLTLANT)

Norfolk, Virginia

Dowódca Floty Uderzeniowej Atlantyk (COMSTRIKFLTLANT) jest głównym dowódcą podległym Naczelnemu Dowódcy Sił Sojuszniczych, właściwym dla działań morskich. W związku z tym, jego podstawowym zadaniem jest odstraszenie groźby agresji poprzez osiągnięcie i

utrzymanie prymatu morskich sił sojuszniczych na Atlantyku oraz zapewnienie integralności szlaków morskich zapewniających NATO odpowiednią łączność i transport. Dowódcą Floty Uderzeniowej Atlantyk jest Amerykanin w randze admirała.

Skład tego ugrupowania sił może być precyzyjnie dostosowany do zarządzania konkretnymi sytuacjami kryzysowymi w różnych fazach ich rozwoju, wspierania działań sił powietrznych oraz sił lądowo-morskich i morskich, a także do bezpośredniego wspierania lądowych i powietrznych operacji dowodzonych przez Dowództwo Sił Sojuszniczych NATO Europa. Wkład w formowanie tych sił wnoszą: Belgia, Dania, Holandia, Kanada, Norwegia, Portugalia, RFN, Stany Zjednoczone i Wielka Brytania. W przypadku wybuchu wojny STRIKFLANT może potencjalnie dysponować kontyngentem złożonym z 3-4 grup bojowych okrętów transportowych, 1-2 jednostek zadaniowych przeznaczonych do zwalczania okrętów podwodnych, jednostki sił lądowo-morskich oraz około 22 tys. holenderskich, brytyjskich i amerykańskich żołnierzy marines.

Ćwiczenia NATO odbywają się regularnie w realistycznie odwzorowanych warunkach środowiskowych, tak aby zapewnić interoperacyjność sił przydzielonych do tej floty oraz wzmocnić procedury dowodzenia i kontroli.

Dowództwo Okrętów Podwodnych Obszaru Atlantyk (SUBACLANT)

Norfolk, Virginia

Głównodowodzący Dowództwa Okrętów Podwodnych Obszaru Atlantyku (COMSUBACLANT) jest głównym doradcą Naczelnego Dowódcy Sił Sojuszniczych NATO Atlantyk w sprawie okrętów podwodnych oraz podmorskich działań wojennych. Jest nim Amerykanin w randze admirała.

Dowództwo Okrętów Podwodnych Obszaru Atlantyku zapewnia Dowództwu Sił Sojuszniczych NATO Atlantyk zdolność do koordynowania działań, a także utrzymuje bezpośrednie kontakty z Dowództwem Sił Sojuszniczych NATO Europa w dziedzinie zarządzania polityką i doktryną Sojuszu odnośnie do okrętów podwodnych. Dowództwo jest przede wszystkim koordynującym ośrodkiem władzy oraz podstawowym źródłem operacyjnych i taktycznych doktryn odnośnie do okrętów podwodnych, na potrzeby obu dowództw strategicznych.

Centrum Badań Podwodnych (SACLANT)

La Spezia, Włochy

Rola i struktura Centrum Badań Podwodnych (SACLANT) - będącego integralną częścią struktury głównych dowództw podległych ACLANT - przedstawione są w rozdziale 14 (Badania i technologie).

Grupa Regionalnego Planowania Kanada-Stany Zjednoczone

Grupa Regionalnego Planowania Kanada-Stany Zjednoczone składa się z wojskowych przedstawicieli Kanady i Stanów Zjednoczonych. Jej funkcją jest koordynowanie wysiłków obronnych w regionie NATO pokrywającym się z terytoriami Kanady i Stanów Zjednoczonych. W tym regionie nie ma jednego ogólnego dowódcy. Rozwiązania w dziedzinie dowodzenia polegają zatem na wykorzystaniu istniejących struktur kanadyjskich i amerykańskich sił zbrojnych oraz Systemu Obrony Powietrznej Ameryki Północnej (NORAD), poza przypadkami, gdy odpowiednie władze wojskowe i państwowe stwierdzą, że niezbędne jest utworzenie innych połączonych kwater do sprawowania takiego dowodzenia.

Zadaniem Grupy Regionalnego Planowania Kanada-Stany Zjednoczone jest planowanie wojskowe niezbędne do zachowania pokoju, bezpieczeństwa i integralności terytorialnej w obrębie terytoriów Kanady i Stanów Zjednoczonych. W skład związanych z tym obowiązków wchodzi: dbałość o porozumienia i rozwiązania odnośnie do stacjonowania i ochrony strategicznych sił nuklearnych w tym regionie; wczesne ostrzeżenie i obrona powietrzna; ochrona potencjału przemysłowego, który może służyć celom wojskowym oraz potencjału wojskowego; a także obrona przeciwko działaniom wojskowym stanowiącym zagrożenie dla bezpieczeństwa tego regionu.

Grupa Regionalnego Planowania Kanada-Stany Zjednoczone składa się z Komitetu Szefów Sztabów (COSC), Komitetu Planowania Regionalnego (RPC), Zespołu Roboczego Komitetu Planowania Regionalnego (RPC WT) oraz sekretariatu mieszczącego się w Waszyngtonie. Na spotkania Komitetu Planowania Regionalnego (RPC) mogą być także zapraszani obserwatorzy z Międzynarodowego Sztabu Wojskowego NATO i dowódcy strategiczni NATO.

Szef Sztabu Obrony Kanady oraz Przewodniczący Połączonych Szefów Sztabów USA odpowiadają przed Komitetem Wojskowym NATO za koordynację w kwestiach związanych z NATO w obrębie terytoriów

Kanady i Stanów Zjednoczonych. Wynika stąd, między innymi, obowiązek przygotowania i zatwierdzania planów obrony wspomnianego obszaru, które są przekazywane przewodniczącemu Komitetu Wojskowego NATO; utrzymywania w razie potrzeby kontaktów z przewodniczącym Komitetu Wojskowego, Dowódcami Strategicznymi NATO i innymi agendami NATO; a także nadzorowania szkolenia i ćwiczeń prowadzonych w ramach NATO i Partnerstwa dla Pokoju w obszarze terytorium Kanady i Stanów Zjednoczonych.

ROZSZERZENIE NATO i AKCESJA NOWYCH PAŃSTW CZŁONKOWSKICH

Podstawowym celem otwierania się Sojuszu na przyjęcie nowych członków jest wzmocnienie stabilności w całej Europie, a nie poszerzenie wojskowych wpływów NATO, zwiększenie zdolności lub zmienienie charakteru jego podstawowego potencjału obronnego. Zbiorowe gwarancje bezpieczeństwa NATO i jego zależność od wielonarodowej struktury sił w najprostszy sposób prowadzą do osiągnięcia wyżej wspomnianego celu, w oparciu o podział ryzyka i odpowiedzialności oraz udział we wspólnych kosztach. Otwarcie Sojuszu na akcesję trzech nowych państw członkowskich w 1999 r. oraz wpływ partnerstwa i współpracy w ramach programu Partnerstwa dla Pokoju pozwalają w wymiarze wojskowym na zwrócenie się ku realizacji obecnych i przyszłych potrzeb. Sugeruje to potrzebę pozyskania i rozwoju bardziej mobilnych i elastycznych zdolności mających ułatwić szybkie reagowanie, wzmocnianie sił oraz spełnianie innych wymogów w dziedzinie zarządzania kryzysowego. Nowe państwa członkowskie uczestniczą w pełnym zakresie misji i zadań NATO. Razem z innymi państwami uczestniczącymi w zintegrowanej strukturze dowodzenia wojskowego, są aktywnie włączone w planowanie, tworzenie i obsługę kadrową struktur sił NATO.

Podczas Szczytu Madryckiego, który odbył się w lipcu 1997 r., Polska, Republika Czeska i Węgry zostały zaproszone do rozpoczęcia negocjowania z Sojuszem swojej akcesji. Zakończenie negocjacji i podpisanie protokołów akcesyjnych nastąpiło przed końcem 1997 r. Wspomniane trzy nowe państwa członkowskie przystąpiły do Sojuszu w marcu 1999 r. W okresie przejściowym, równoległe do przebiegu procesu politycznego, zarówno w tych państwach, jak i wewnątrz NATO podejmowano intensywną pracę mającą na celu umożliwienie siłom zbrojnym Polski, Republiki Czeskiej i Węgier dostosowanie ich przyszłej roli tak, aby proces włączania do wojskowych struktur Sojuszu mógł być efektywnie przeprowadzony. Odbywały się przedakcesyjne briefingi i dyskusje, które miały przygotować

każde z państw do wypełniania zobowiązań związanych z ich przyszłym członkostwem w Sojuszu. Celem było również zapoznanie ich z procedurami i praktykami stosowanymi w NATO. Przygotowania te pozwoliły określić formę uczestniczenia każdego z tych państw w strukturach NATO, wypracować metody ich integracji, a także ułatwić włączanie ich w działania Sojuszu w okresie poprzedzającym akcesję.

DZIAŁANIA I INICJATYWY PARTNERSTWA DLA POKOJU

W ogólnych ramach inicjatywy Partnerstwa dla Pokoju, a szczególnie w kontekście Procesu Planowania i Oceny Wykonania PdP, podjęto szereg działań i inicjatyw wojskowych zmierzających do wzmocnienia powiązań pomiędzy NATO i państwami partnerskimi. Wspomniane działania i inicjatywy nie ograniczają się do udziału w ćwiczeniach wojskowych, ale obejmują między innymi możliwość uczestniczenia w kursach organizowanych przez Akademię Obrony NATO w Rzymie oraz Szkołę NATO (SHAPE) w Oberammergau. Zgodnie z wspomnianymi wcześniej ustaleniami, państwa uczestniczące w Partnerstwie dla Pokoju zostały również zaproszone do zgłaszania kandydatów na stanowiska w Jednostkach Sztabowych Partnerstwa dla Pokoju zlokalizowanych w różnych wojskowych ośrodkach dowodzenia NATO i biorących aktywny udział w planowaniu i realizacji działań PdP.

Oficerowie z państw partnerskich objęli również międzynarodowe funkcje w ramach Międzynarodowego Sztabu Wojskowego w Komórce Koordynacji Partnerstwa (PCC) (patrz rozdział 3). Skala zaangażowania personelu z państw partnerskich w planowanie ćwiczeń, tworzenie koncepcji i doktryny Zespołu Zadaniowego Połączonych Rodzajów Wojsk (CJTF), a także ich obecność w ośrodkach dowodzenia CJTF, są również przedmiotem analizy.

Odnotowano szybki postęp we wdrażaniu wielu z tych środków. Około 20 państw należących do Partnerstwa uczestniczyło w ćwiczeniach NATO - Zarządzanie Kryzysowe (NATO - Crisis Management), które odbywały się od 12 do 18 lutego 1998 r. Te ćwiczenia sztabowe (niezwiązane z rzeczywistym rozmieszczaniem oddziałów) miały na celu testowanie i ćwiczenie działań, które byłyby podjęte przez NATO - we współpracy z Partnerami - podczas przeprowadzania operacji wspierania pokoju w hipotetycznej sytuacji kryzysowej, zgodnie z mandatem "przyznanym" przez ONZ. Inna część tych ćwiczeń polegała na "udziale" państw należących do NATO i Partnerstwa dla Pokoju w reagowaniu na awarie związane ze sprzętem bojowym i materiałem wojskowym.

Podczas realizacji tych działań oraz poprzez współpracę związaną z innymi tematami i działaniami określonymi jako Obszary Współpracy PdP, szczególną uwagę poświęca się zwiększaniu przejrzystości odnośnie do działań wojskowych oraz wzmacnianiu konsultacji i współpracy.

Podczas ćwiczeń NATO/PdP, na przykład związanych z poszukiwaniami i ratownictwem oraz misjami humanitarnymi i operacjami wspierania pokoju, szczególny nacisk kładzie się na rozwój zdolności i gotowości uczestniczących państw do podejmowania takich działań. Równocześnie pogłębia się i umacnia wzajemne zrozumienie pomiędzy jednostkami funkcjonującymi w ramach różnych systemów i procedur wojskowych.

Zarówno w wojskowych ośrodkach dowodzenia, jak i w ramach sił uczestniczących w ćwiczeniach szczególnie akcentowany jest także wymiar międzynarodowy. Ułatwiło to przejście do bardziej złożonych form ćwiczeń NATO/PdP, angażujących jednostki wojskowe na wyższych szczeblach. Proces ten okazuje się wzajemnie korzystny dla NATO i państw partnerskich, jako że pozwala na zdobycie cennych doświadczeń wynikających ze współpracy w ramach wspólnych ćwiczeń.

ROZSZERZONE KONSULTACJE I WSPÓŁPRACA WOJSKOWA

Po Szczycie Madryckim, który odbył się w czerwcu 1997 r. powołano do życia wiele nowych instytucji o charakterze zarówno politycznym, jak i wojskowym, co było częścią procesu wzmacniania konsultacji i współpracy oraz wprowadzania środków zwiększających przejrzystość.

W uzupełnieniu działań Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC), Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja (PJC) oraz Komisji NATO-Ukraina (NUC) - które działają na płaszczyźnie cywilnej oraz politycznej, zostały omówione we wcześniejszych rozdziałach - w różnych formatach odbywają się spotkania, które mają umożliwić zarządzanie wojskową stroną działań tych instytucji współpracy wielostronnej i dwustronnej. Posiedzenia Komitetu Wojskowego Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPMC) są obecnie okazją do dyskusji i wymiany poglądów na sprawy wojskowe w gronie wszystkich państw EAPC. Na podobnej zasadzie - aby ułatwić bliższe powiązania wspierające szczególne stosunki pomiędzy NATO i Rosją - pod auspicjami Stałej Wspólnej Rady zinstytucjonalizowano spotkania przedstawicieli wojskowych i szefów sztabów (PJC-MR/CS) analogiczne spotkania organizowane są z Ukrainą na szczeblu przedstawicieli wojskowych (MC/PS z Ukrainą) oraz na szczeblu szefów sztabów (MC/CS z Ukrainą).

Posiedzenia Komitetu Wojskowego Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPMC) odbywają się w sesji plenarnej - z udziałem wszystkich państw partnerskich, albo w sesji zamkniętej - po to, aby skoncentrować się na funkcjonalnych lub regionalnych kwestiach takich jak wspólny udział w operacjach pokojowych. Alternatywną formą są sesje indywidualne z udziałem jednego państwa partnerskiego. Spotkania te odbywają się na szczeblu szefów obrony - zazwyczaj dwa razy w roku w terminach zbieżnych ze spotkaniami szefów obrony w Brukseli, albo na szczeblu stałych przedstawicieli wojskowych - raz w miesiącu. Takie rozwiązania ograniczają częstotliwość i koszty podróży do Brukseli, które musi odbywać każdy z szefów obrony. Wszystkim posiedzeniom przewodniczy Przewodniczący Komitetu Wojskowego NATO.

Stała Wspólna Rada NATO-Rosja zazwyczaj obraduje co najmniej dwa razy w roku w sesji szefów sztabów/szefów obrony. Spotkania te odbywają się w terminach zbieżnych z posiedzeniami Komitetu Wojskowego w sesji szefów sztabów, wiosną i jesienią każdego roku.

W każdym spotkaniu uczestniczą szefowie obrony NATO, dowódcy strategiczni NATO oraz wojskowi przedstawiciele Rosji. Spotkania PJC-MR w sesji stałej, z udziałem przedstawicieli wojskowych rezydujących w Brukseli, mogą odbywać się w krótszych odstępach czasu.

Zarówno spotkaniom odbywającym się w sesji szefów obrony, jak i organizowanym w sesji stałej, przewodniczy wspólnie trzech przedstawicieli - przewodniczący Komitetu Wojskowego, jeden z szefów obrony NATO lub jeden z przedstawicieli wojskowych NATO rezydujących w Kwaterze Głównej w Brukseli oraz przedstawiciel wojskowy Rosji. Reprezentowanie NATO na wyżej wspomnianych posiedzeniach przypada na zasadzie rotacji poszczególnym państwom członkowskim i sprawowane jest przez trzy miesiące.

Podczas posiedzeń odbywających się zarówno na szczeblu szefów obrony jak i stałych przedstawicieli, trzech współprzewodniczących dzieli pomiędzy siebie kierowanie każdym z tematów obrad. Program każdego z posiedzeń jest przygotowywany na podstawie porozumienia zawieranego na zasadzie dwustronnej pomiędzy Międzynarodowym Sztabem Wojskowym i przedstawicielami Rosji, a następnie jest zatwierdzany przez każdego z trzech współprzewodniczących.

Spotkania Komitetu Wojskowego z przedstawicielami Ukrainy w sesji szefów obrony odbywają się co najmniej dwa razy w roku i są również wyznaczane tak, aby ich terminy były zbieżne z innymi spotkaniami odbywającymi się na tym samym szczeblu. W posiedzeniach tych biorą udział szefowie obrony, dowódcy strategiczni NATO oraz przedstawiciele

Ukrainy, a przewodniczy im przewodniczący Komitetu Wojskowego. Posiedzenia Komitetu Wojskowego z udziałem Ukrainy na szczeblu przedstawicieli wojskowych zwoływane są także dwa razy w roku.

ROZDZIAŁ 13

PODSTAWOWE INFORMACJE O GŁÓWNYCH KOMITETACH NATO ORAZ INSTYTUCJACH WSPÓŁPRACY, PARTNERSTWA I DIALOGU

Podstawowe informacje o głównych komitetach NATO

**Podstawowe informacje o instytucjach współpracy, partnerstwa
i dialogu**

PODSTAWOWE INFORMACJE O GŁÓWNYCH KOMITETACH NATO ORAZ INSTYTUCJACH WSPÓŁPRACY, PARTNERSTWA I DIALOGU

PODSTAWOWE INFORMACJE O GŁÓWNYCH KOMITETACH NATO

Główne instytucje Sojuszu powołane do prowadzenia konsultacji i podejmowania decyzji są wspierane przez strukturę komitetów, co gwarantuje, że każde państwo członkowskie jest reprezentowane na wszystkich szczeblach i we wszystkich obszarach działań NATO, w których uczestniczy. Niektóre komitety zostały powołane we wczesnych dniach funkcjonowania NATO i od lat przyczyniają się do podejmowania decyzji Sojuszu. Inne zostały stworzone w czasach bardziej nam współczesnych, w kontekście wewnętrznych i zewnętrznych adaptacji Sojuszu po zakończeniu zimnej wojny oraz zmianach, jakie zaszły w środowisku obronnym Europy.

Poniższa sekcja podaje skrótove informacje o członkach, przewodniczącym, roli, szczeblach, podległych strukturach i głównych źródłach zasobów kadrowych najważniejszych komitetów NATO. Należy zwrócić uwagę, że Sekretarz Generalny jest tytularnym przewodniczącym wielu komitetów politycznych, którym na stałe przewodniczą lub współprzewodniczą wysocy rangą urzędnicy odpowiedzialni za konkretny obszar zagadnień. Komitety są pogrupowane według osób lub instytucji, które im na stałe przewodniczą. Lista ta nie odzwierciedla zatem żadnej ściśle przyjętej hierarchii czy struktury.

Głównym źródłem zasobów kadrowych każdego z wymienionych komitetów jest pion lub zarząd Sekretariatu Międzynarodowego w pierwszym rzędzie odpowiadający za konkretne zagadnienie. Większość komitetów otrzymuje administracyjne, proceduralne i praktyczne wsparcie ze strony Sekretariatu Wykonawczego. Wsparcia wielu komitetom udziela również Międzynarodowy Sztab Wojskowy.

Podsumowań tych nie należy mylić ze szczegółowymi opisami zasad działania każdego komitetu, które są zatwierdzane przez jego organ macierzysty w chwili powoływania komitetu.

Wszystkie komitety NATO podejmują decyzje lub formułują wytyczne dla wyższych instancji, na podstawie wymiany informacji i konsultacji prowadzących do osiągnięcia konsensusu. Nie przeprowadza się głosowań, a decyzje nie są podejmowanie większością głosów.

Uwaga: Komitet Wojskowy NATO podlega Radzie Północnoatlantyckiej i Komitetowi Planowania Obrony, ale ma specjalny status jako najwyższa władza wojskowa NATO. Rola Komitetu Wojskowego jest przedstawiona w rozdziale 11.

Komitet Wojskowy i większość komitetów wymienionych poniżej odbywa również regularne spotkania z przedstawicielami państw partnerskich uczestniczących w Radzie Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC) i Partnerstwie dla Pokoju. Przedmiotem tych obrad są kwestie EAPC/PdP.

1. Rada Północnoatlantycka (NAC)
2. Komitet Planowania Obrony (DPC)
3. Grupa Planowania Nuklearnego (NPG)
4. Komitet Wojskowy (MC)
5. Wykonawcza Grupa Robocza (EWG)
6. Zespół Zadaniowy Wysokiego Szczebla ds. Kontroli Zbrojeń Konwencjonalnych (HLTF)
7. Wspólny Komitet ds. Proliferacji (JCP)
8. Polityczno-Wojskowy Komitet Sterujący Programu Partnerstwa dla Pokoju (PMSC/PfP)
9. Komitet NATO ds. Obrony Powietrznej (NADC)
10. Zarząd NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (NC3B)
11. System Dowodzenia Lotniczego i Kontroli (ACCS)
12. Wysoki Komitet Polityczny (SPC)
13. Atlantycka Grupa Doradcza ds. Polityki (APAG)
14. Komitet Polityczny (PC)
15. Grupa Współpracy Śródziemnomorskiej (MCG)
16. Polityczno-Wojskowa Grupa Wysokiego Szczebla ds. Proliferacji (SGP)
17. Komitet Koordynujący ds. Weryfikacji (VCC)
18. Grupa Koordynowania Polityki (PCG)
19. Komitet Przeglądu Obronnego (DRC)
20. Konferencja Narodowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia (CNAD)

21. Komitet NATO ds. Standaryzacji (NCS)
22. Komitet ds. Infrastruktury (IC)
23. Wysoki Komitet Planowania Cywilnego (w sytuacji Zagrożenia) (SCEPC)
24. Konferencja Starszych Logistyków NATO (SNLC)
25. Komitet Naukowy (SCOM)
26. Komitet ds. Wyzwań Współczesnego Społeczeństwa (CCMS)
27. Komitet Budżetu Cywilnego/Wojskowego (CBC/MBC)
28. Wysoki Urząd ds. Zasobów (SRB)
29. Grupa Wysokiego Szczebla ds. Proliferacji (DGP)
30. Grupa Wysokiego Szczebla (HLG)
31. Komitet Ekonomiczny (EC)
32. Komitet ds. Informacji i Kontaktów Kulturalnych (CICR)
33. Komitet ds. Operacji i Ćwiczeń (COEC)
34. Komitet NATO ds. Zarządzania Ruchem Lotniczym (NATMC)
(były Komitet Koordynacyjny Europejskiej Przestrzeni Powietrznej - CEAC)
35. Rada Dyrektorów Organizacji Zarządzania Naftociągiem Środkowoeuropejskim (CEPMO BOD)
36. Komitet NATO ds. Naftociągów (NPC)
37. Komitet Bezpieczeństwa NATO (NSC)
38. Komitet Specjalny
39. Komitet ds. Zasobów Archiwalnych

1. Rada Północnoatlantycka (NAC)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Sekretarz Generalny.
Rola	Najważniejsza instytucja podejmująca decyzje w NATO. Jedyna instytucja formalnie powołana do życia przez Traktat Północnoatlantycki, uprawniona do powoływania, "w razie potrzeby, instytucji podporządkowanych" w celu wypełnienia postanowień Traktatu.
Szczeble	Stały (Stali Przedstawiciele/Ambasadorzy), ministerialny (ministrowie spraw zagranicznych i/lub obrony), na szczycie (szefowie państw i rządów).
Główne komitety podporządkowane	Pracę Rady wspiera wiele komitetów zajmujących się całym zakresem działalności Sojuszu.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pracę Rady wspierają pośrednio lub bezpośrednio wszystkie pionki i samodzielne biura Sekretariatu Międzynarodowego. Rola Rady, jako ciała odpowiedzialnego za realizację celów Traktatu Północnoatlantyckiego, obejmuje również tworzenie licznych wyspecjalizowanych agend i organizacji, które wspierają jej prace w określonych dziedzinach.

2. Komitet Planowania Obrony (DPC)

Członkowie	Państwa członkowskie uczestniczące w zintegrowanej strukturze wojskowej NATO (wszystkie państwa członkowskie oprócz Francji).
Przewodniczący	Sekretarz Generalny.
Rola	Główna instytucja podejmująca decyzje w sprawach związanych ze zintegrowaną strukturą wojskową NATO.
Szczeble	Stały (Stali Przedstawiciele/Ambasadorzy), ministerialny (ministrowie obrony).
Główne komitety podporządkowane	Komitet Przeglądu Obronnego.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Planowania Obronnego i Operacji, Sekretariat Wykonawczy.

3. Grupa Planowania Nuklearnego (NPG)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie oprócz Francji.
Przewodniczący	Sekretarz Generalny.
Rola	Główna instytucja podejmująca decyzje w sprawach związanych z polityką nuklearną NATO.
Szczeble	Ministrowie obrony, Stali Przedstawiciele.
Główne komitety podporządkowane	Grupa Wysokiego Szczebla NPG (HLG), Grupa Sztabowa NPG.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Planowania Obronnego i Operacji, Sekretariat Wykonawczy.

4. Komitet Wojskowy (MC)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Przewodniczący Komitetu Wojskowego.
Rola	Instytucja wojskowa wysokiego szczebla, pod ogólnym nadzorem Rady Północnoatlantyckiej i Komitetu Planowania Obrony.
Szczeble	Szefowie sztabów/szefowie obrony, narodowi przedstawiciele wojskowi.
Główne komitety podporządkowane	Grupy Robocze Komitetu Wojskowego. Liczne instytucje połączone cywilno-wojskowe podlegają zarówno Komitetowi Wojskowemu, jak i Radzie Północnoatlantyckiej i Komitetowi Planowania Obrony.
Wsparcie	Międzynarodowy Sztab Wojskowy.

5. Wykonawcza Grupa Robocza (EWG)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Zastępca Sekretarza Generalnego. Stały przewodniczący: Asystent Sekretarza Generalnego ds. Planowania Obronnego i Operacji.
Rola	Instytucja wysokiego szczebla doradzająca Radzie Północnoatlantyckiej w sprawach obronnych dotyczących 19 państw członkowskich NATO, a także w sprawie stosunków z innymi organizacjami, np. UZE.
Szczeble	Doradcy wojskowi delegacji narodowych.
Główne komitety podporządkowane	Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Planowania Obronnego i Operacji, Sekretariat Wykonawczy.

6. Zespół Zadaniowy Wysokiego Szczebla ds. Kontroli Zbrojeń Konwencjonalnych (HLTF)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Zastępca Sekretarza Generalnego. Pełniący obowiązki przewodniczącego: Asystent Sekretarza Generalnego ds. Politycznych.
Rola	Organ konsultacyjny i doradczy służący ministrom spraw zagranicznych i ministrom obrony w kwestiach kontroli zbrojeń konwencjonalnych.
Szczeble	Eksperci z ministerstw spraw zagranicznych i obrony na szczeblu dyrektora politycznego. Polityczni doradcy przedstawicielstw państw członkowskich NATO.
Główne komitety podporządkowane	HLTF na szczeblu zastępców.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Polityczny (Sekcja Kontroli Zbrojeń Konwencjonalnych i NATO ds. Weryfikacji); Sekretariat Wykonawczy.

7. Wspólny Komitet ds. Proliferacji (JCP)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Zastępca Sekretarza Generalnego.
Rola	Instytucja doradcza wysokiego szczebla przygotowująca skoordynowane raporty dla Rady Północnoatlantyckiej na temat polityczno-wojskowych i obronnych aspektów proliferacji broni masowego rażenia.
Szczeble	Wspólne posiedzenie członków Polityczno-Wojskowej Grupy Wysokiego Szczebla ds. Proliferacji (SGP) oraz Grupy Wysokiego Szczebla ds. Proliferacji (DGP).
Główne komitety podporządkowane	Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Polityczny, Sekretariat Wykonawczy.

8. Polityczno-Wojskowy Komitet Sterujący Programu Partnerstwa dla Pokoju (PMSC/PdP)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Zastępca Sekretarza Generalnego. Stali przewodniczący: Asystent Sekretarza Generalnego ds. Politycznych. Asystent Sekretarza Generalnego ds. Planowania Obronnego i Operacji/Dyrektor Pion Planowania Obronnego i Operacji (DPAO).
Rola	Główna instytucja kształtująca politykę i doradzająca Radzie Północnoatlantyckiej we wszystkich kwestiach Partnerstwa dla Pokoju oraz Procesu Planowania i Oceny PdP (PARP).
Szczeble	Przedstawiciele delegacji narodowych (po dwóch z każdej). Skład zmienia się często, w zależności od omawianych tematów.
Główne komitety podporządkowane	Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Polityczny, Pion Planowania Obronnego i Operacji. Sekretariat Wykonawczy.

9. Komitet NATO ds. Obrony Powietrznej (NADC)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie.
Przewodniczący	Zastępca Sekretarza Generalnego.
Rola	Doradza Radzie Północnoatlantyckiej i EAPC we wszystkich sprawach związanych z obroną powietrzną, włącznie z obroną przed pociskami taktycznymi. Zachęca do harmonizacji narodowych działań z międzynarodowymi planami dowodzenia i kontroli w obronie powietrznej oraz broniach przeciwlotniczych.
Szczeble	Narodowi oficerowie wojskowi lub urzędnicy wyższego szczebla zajmujący się sprawami zarządzania i polityki związanymi z obroną powietrzną lub lotniczymi systemami dowodzenia i kontroli.
Główne komitety podporządkowane	Przedstawiciele Sił Obrony Powietrznej (ADREPS), Panel ds. Uzbrojenia Obrony Przeciwlotniczej (PADW), Panel Filozofii Obrony Powietrznej (PADP), Wewnętrzna Grupa Wczesnego Ostrzegania (EWISG), Przedstawiciele obrony powietrznej z państw partnerskich (PADREPS).
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Wsparcia Obrony (Zarząd Obrony Powietrznej i Zarządzania Przestrzenią Powietrzną), Sekretariat Wykonawczy.

10. Zarząd NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (NC3B)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Zastępca Sekretarza Generalnego.
Stały przewodniczący, Współprzewodniczący	Asystent Sekretarza Generalnego ds. Wsparcia Obrony. Dyrektor Sztabu C3 Kwatery Głównej NATO oraz pochodzący z wyboru współprzewodniczący.
Rola	Wielonarodowa instytucja wyższego szczebla działająca w imieniu Rady Północnoatlantyckiej oraz Komitetu Planowania Obrony we wszystkich kwestiach związanych z dowodzeniem, kontrolą i łącznością (C3) na obszarze całego Sojuszu.
Szczeble	Zarząd C3 skupia: dwu przedstawicieli z każdego państwa zaangażowanych w zarządzanie i politykę Systemów Łączności i Informatyki (CIS) wspierających C3, zdolnych do uwzględnienia szerokiego zakresu obowiązków i odpowiedzialności Zarządu; jednego przedstawiciela Komitetu Wojskowego; jednego przedstawiciela z każdego z dowództw strategicznych NATO oraz jednego z następujących komitetów: CNAD, SCEPC/CCPC, COEC, NADC, NACMO BOD, NAPMO BOD, NSC, SRB, PMSC, NCS i RTB; Główny Menedżer, NC3A i Kontroler NACOSA.
Główne komitety podporządkowane	Grupa przedstawicieli narodowych C3 działających jako Zarząd obradujący w sesji stałej, grupy robocze i podkomitety + 8 podkomitetów z ich podstrukturami grup roboczych; doraźne grupy robocze, podgrupy i grupy doraźne (Wspólna Grupa ds. Wymogów i Koncepcji C3 - JRSC/1); Interoperacyjność (ISC-SC/2); Zarządzanie Częstotliwościami (FMSC-SC/3); INFOSEC (INFOSECSC-SC/4); Systemy Informatyczne (ISSC-SC/5); Sieć Łączności (CNSC-SC/6); Identyfikacja (IDENTSC-SC/7); i Nawigacja (NAVSC-SC/8)).
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Sztab C3 Kwatery Głównej NATO (NHQC3S); Sekretariat Wykonawczy.

11. Rada Dyrektorów Organizacji NATO ds. Zarządzania Systemem Dowodzenia Lotniczego i Kontroli (NACMO/ACCS)

Członkowie	17 państw członkowskich (wszystkie państwa NATO z wyjątkiem Islandii i Luksemburga).
Przewodniczący	Zastępca Sekretarza Generalnego. Narodowy przewodniczący (wiceprzewodniczący Komitetu NATO ds. Obrony Powietrznej (NADC)).
Rola	Odpowiada za planowanie i wdrażanie Programu Systemu Dowodzenia Lotniczego i Kontroli NATO.
Szczeble	Wyżsi rangą narodowi oficerowie wojskowi lub urzędnicy ds. zarządzania obroną powietrzną oraz systemami dowodzenia lotniczego i kontroli.
Główne komitety podporządkowane	Komitet Doradczy Systemu Dowodzenia Lotniczego i Kontroli.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Wsparcia Obrony (Zarząd Obrony Powietrznej i Zarządzania Przestrzenią Powietrzną), Sekretariat Wykonawczy.

12. Wysoki Komitet Polityczny (SPC)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Asystent Sekretarza Generalnego ds. Politycznych.
Rola	Organ wyższego szczebla doradzający Radzie Północnoatlantyckiej w kwestiach politycznych i wybranych zagadnieniach polityczno-wojskowych. W szczególnych przypadkach rozszerzany jest o ekspertów i nazywa się: Wysoki Komitet Polityczny (Wzmocniony) (SPC(R)).
Szczeble	Zastępcy Stałych Przedstawicieli.
Główne komitety podporządkowane	Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Polityczny. Sekretariat Wykonawczy, w razie potrzeby inne piony i biura Sekretariatu Międzynarodowego.

13. Atlantycka Grupa Doradcza ds. Polityki (APAG)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Asystent Sekretarza Generalnego ds. Politycznych.
Rola	Organ doradzający Radzie Północnoatlantyckiej, którego zadaniem jest analizowanie wybranych długoterminowych prognoz w dziedzinie polityki bezpieczeństwa.
Szczeble	Przedstawiciele narodowi na szczeblu dyrektorów politycznych, występujący jako indywidualni eksperci. Posiedzenia APAG odbywają się raz w roku, z udziałem państw partnerskich.
Główne komitety podporządkowane	Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Polityczny.

14. Komitet Polityczny (PC)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Asystent Sekretarza Generalnego ds. Politycznych.
Rola	Organ doradzający Radzie Północnoatlantyckiej w kwestiach politycznych.
Szczeble	Doradcy polityczni przedstawicielstw narodowych, w razie potrzeby z udziałem ekspertów.
Główne komitety podporządkowane	Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Polityczny, Sekretariat Wykonawczy.

15. Grupa Współpracy Śródziemnomorskiej (MCG)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Asystent Sekretarza Generalnego ds. Politycznych. Pełniący obowiązki przewodniczącego: Zastępca Asystenta Sekretarza Generalnego oraz Dyrektor Zarządu Politycznego.
Rola	Ciało doradcze Rady Północnoatlantyckiej w sprawach Dialogu Śródziemnomorskiego.
Szczeble	Polityczni doradcy przedstawicielstw przy NATO. Organizowane są także wspólne posiedzenia z przedstawicielami państw uczestniczących w Dialogu Śródziemnomorskim.
Główne komitety podporządkowane	Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Polityczny, Sekretariat Wykonawczy.

16. Polityczno-Wojskowa Grupa Wysokiego Szczebla ds. Proliferacji (SGP)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Asystent Sekretarza Generalnego ds. Politycznych.
Rola	Organ wyższego szczebla doradzający w polityczno-wojskowych aspektach proliferacji broni masowego rażenia.
Szczeble	Urzędnicy narodowi wyższego szczebla odpowiedzialni za kwestie polityczne i problemy bezpieczeństwa związane z nieproliferacją.
Główne komitety podporządkowane	Organizuje wspólne posiedzenia z Grupą Wysokiego Szczebla ds. Proliferacji, wówczas obraduje jako Wspólny Komitet ds. Proliferacji (JCP).
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Polityczny, Sekretariat Wykonawczy.

17. Komitet Koordynujący ds. Weryfikacji (VCC)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Asystent Sekretarza Generalnego ds. Politycznych. Pełniący obowiązki przewodniczącego: Szef Sekcji Koordynacji Weryfikacji i Wdrażania.
Rola	Główny organ podejmujący decyzje odnośnie do realizacji kontroli zbrojeń konwencjonalnych oraz koordynacji weryfikacji.
Szczeble	Sesje plenarne, grupy robocze, grupy ekspertów, seminaria/warsztaty z udziałem ekspertów z ministerstw spraw zagranicznych i obrony, eksperci z jednostek weryfikacyjnych, Sekretariaty i przedstawicielstwa.
Główne komitety podporządkowane	Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Polityczny (Sekcja NATO ds. Kontroli Zbrojeń Konwencjonalnych i Weryfikacji); Sekretariat Wykonawczy.

18. Grupa Koordynowania Polityki (PCG)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Asystent Sekretarza Generalnego ds. Planowania Obronnego i Operacji.
Rola	Główne forum konsultacyjne oraz ciało doradcze Rady Północnoatlantyckiej w sprawach polityczno-wojskowych (między innymi, związanych z misjami pokojowymi, tworzeniem koncepcji Zespołów Zadaniowych Połączonych Rodzajów Wojsk (CJTF) oraz oceną wdrażania Koncepcji Strategicznej NATO).
Szczeble	Zastępcy Stałych Przedstawicieli oraz Narodowi Przedstawiciele Wojskowi.
Główne komitety podporządkowane	Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Planowania Obronnego i Operacji, Sekretariat Wykonawczy.

19. Komitet Przeglądu Obronnego (DRC)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie z wyjątkiem Francji.
Przewodniczący	Asystent Sekretarza Generalnego ds. Planowania Obronnego i Operacji.
Rola	Komitet doradczy wyższego szczebla wspierający Komitet Planowania Obrony w sprawach planowania sił zbrojnych oraz innych kwestiach związanych ze strukturą wojskową.
Szczeble	Doradcy wojskowi przedstawicielstw narodowych.
Główne komitety podporządkowane	Grupy Robocze Komitetu Przeglądu Obronnego.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Planowania Obronnego i Operacji, Sekretariat Wykonawczy.

20. Konferencja Narodowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia CNAD)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Sekretarz Generalny. Stały przewodniczący: Asystent Sekretarza Generalnego ds. Wsparcia Obrony.
Rola	Instytucja wyższego szczebla podległa Radzie Północnoatlantyckiej odpowiedzialna za logistykę procesów wytwórczych. Promuje wewnętrzną współpracę NATO w dziedzinie uzbrojenia oraz analizuje polityczne, gospodarcze i techniczne aspekty rozwoju i pozyskiwania wyposażenia dla sił NATO.
Szczeble	Narodowi dyrektorzy ds. uzbrojenia.
Główne komitety podporządkowane	Przedstawiciele Narodowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia (NADREPS), Grupa Uzbrojenia Sił Lądowych NATO (NAAG), Grupa Uzbrojenia Sił Lotniczych NATO (NAFAG), Grupa ds. Uzbrojenia Morskiego NATO (NNAG), Doradcza Grupa NATO ds. Przemysłu (NIAG).
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Wsparcia Obrony (Zarząd Planowania, Programów i Polityki Uzbrojenia), Sekretariat Wykonawczy.

21. Komitet NATO ds. Standaryzacji (NCS)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Sekretarz Generalny.
Stali Współprzewodniczący	Asystent Sekretarza Generalnego ds. Wsparcia Obrony oraz Dyrektor Międzynarodowego Sztabu Wojskowego.
Rola	Instytucja wyższego szczebla NATO odpowiedzialna za zapewnianie Radzie Północnoatlantyckiej skoordynowanego doradztwa odnośnie do problemów standaryzacji w NATO.
Szczeble	Wysocy urzędnicy państw członkowskich reprezentujący skoordynowane stanowiska swoich państw w sprawach standaryzacji.
Główne komitety podporządkowane	Grupa Przedstawicieli Komitetu NATO ds. Standaryzacji, Grupa Sztabowa NATO ds. Standaryzacji.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Sekretariat Wykonawczy, Agencja NATO ds. Standaryzacji (NSA).

22. Komitet ds. Infrastruktury (IC)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Asystent Sekretarza Generalnego ds. Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa, Logistyki i Planowania Cywilnego. Stały przewodniczący: Kontroler Programu Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa.
Rola	Odpowiada za realizację Programu Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa NATO, po kontroli i zatwierdzeniu Programu przez Wysoki Urząd ds. Zasobów i zatwierdzeniu przez Radę Północnoatlantycką lub Komitet Planowania Obrony.
Szczeble	Doradcy ds. infrastruktury przedstawicielstw państwowych, przedstawiciele Komitetu Wojskowego, dowódcy strategiczni NATO oraz agendy NATO.
Główne komitety podporządkowane	Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa, Logistyki i Planowania Cywilnego.

23. Wysoki Komitet Planowania Cywilnego (SCEPC)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Sekretarz Generalny. Stali przewodniczący: Asystent Sekretarza Generalnego ds. Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa, Logistyki i Planowania Cywilnego/Dyrektor Pionu Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa, Logistyki i Planowania Cywilnego.
Rola	Podległe Radzie Północnoatlantyckiej ciało doradcze i formułujące politykę w dziedzinie planowania cywilnego w sytuacji zagrożenia oraz likwidowania skutków katastrof. Odpowiada za nadzór polityczny oraz koordynację prac rządów planowania i komitetów.
Szczeble	Wysocy urzędnicy państw członkowskich odpowiedzialni za koordynację działań w sytuacji zagrożenia/reprezentanci przedstawicielstw narodowych.
Główne komitety podporządkowane	Zarządy planowania i komitety (Żegluga Oceanicznej, Europejskiej Żegluga Śródłądowej, Lotnictwa Cywilnego, Wyżywienia i Rolnictwa. Przygotowania Przemysłu, Gospodarki Paliwowej (nieaktywny), Planowania Łączności Cywilnej. Obrony Cywilnej, Planowania Medycznego).
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa, Logistyki i Planowania Cywilnego; Zarząd Planowania Cywilnego; Sekretariat Wykonawczy.

24. Konferencja Starszych Logistyków NATO (SNLC)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Sekretarz Generalny. Stali przewodniczący: Asystent Sekretarza Generalnego ds. Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa, Logistyki i Planowania Cywilnego.
Rola	Instytucja wysokiego szczebla doradzająca Radzie Północnoatlantyckiej, Komitetowi Planowania Obrony i Komitetowi Wojskowemu w sprawach logistyki dostaw i zaopatrzenia. Mieszane cywilno-wojskowe ciało odpowiedzialne za ocenę potrzeb w zakresie logistyki dostaw i zaopatrzenia Sojuszu oraz zapewnienie odpowiedniego wsparcia logistycznego siłom NATO. SNLC przede wszystkim odpowiada - w imieniu Rady Północnoatlantyckiej - za koordynację działań z innymi instytucjami zajmującymi się logistyką w NATO, w pełnym zakresie logistyki.
Szczeble	Wysocy urzędnicy cywilni i wojskowi państw członkowskich odpowiedzialni w swoich państwach za sprawy logistyki dostaw i zaopatrzenia.
Główne komitety podporządkowane	Posiedzenie sztabowe członków Konferencji Starszych Logistyków NATO. Grupa Doradcza ds. Przesunięć i Transportu.
Wsparcie	Pion Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa, Logistyki i Planowania Cywilnego Sekretariatu Międzynarodowego (Jednostka Logistyki), Pion Logistyki, Uzbrojenia i Zasobów Międzynarodowego Sztabu Wojskowego.

25. Komitet Naukowy (SCOM)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Asystent Sekretarza Generalnego ds. Nauki i Ochrony Środowiska.
Rola	Główny organ decyzyjny Programu Naukowego NATO.
Szczeble	Eksperci narodowi w sprawach polityki naukowej przyjętej przez rządy lub niezależne instytucje państw członkowskich Sojuszu.
Główne komitety podporządkowane	Komitet Naukowy powołuje wiele podkomitetów, paneli doradczych i grup roboczych do zrealizowania określonych zadań.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Nauki i Ochrony Środowiska.

26. Komitet ds. Wyzwań Współczesnego Społeczeństwa (CCMS)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Asystent Sekretarza Generalnego ds. Nauki i Ochrony Środowiska.
Rola	Główny organ decyzyjny Programu NATO ds. Wyzwań Współczesnego Społeczeństwa.
Szczeble	Przedstawiciele narodowi dysponujący wiedzą fachową i doświadczeniem w tej dziedzinie i/lub odpowiadający za programy ochrony środowiska w państwach członkowskich.
Główne komitety podporządkowane	Pochodzący z narodowego mianowania przedstawiciele uczestniczący w pracach podkomitetu odpowiedzialnego za stypendia Komitetu ds. Wyzwań Współczesnego Społeczeństwa.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Nauki i Ochrony Środowiska.

27. Komitet Budżetu Cywilnego/Wojskowego (CBC/MBC)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Narodowy Przedstawiciel powoływany na stanowisko przewodniczącego na zasadzie rotacji przez Radę Północnoatlantycką.
Rola	Ciało odpowiedzialne przed Radą Północnoatlantycką za ocenę i rekomendowanie rocznych budżetów Sekretariatu Międzynarodowego(IS), Międzynarodowego Sztabu Wojskowego (IMS), głównych dowództw NATO oraz Sił Wczesnego Ostrzegania i Kontroli Powietrznej NATO (NAEW&C Force). Odpowiada także za ocenę wykonania budżetów.
Szczeble	Doradcy finansowi delegacji narodowych.
Główne komitety podporządkowane	W razie potrzeby Komitety Budżetowe powołują odpowiednie grupy robocze.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Biuro Przewodniczącego Komitetów Budżetowych, Biuro Kontrolera Finansowego, Biuro Zarządzania.

28. Wysoki Urząd ds. Zasobów (SRB)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Narodowy Przedstawiciel powoływany na zasadzie rotacji.
Rola	Organ wysokiego szczebla doradzający Radzie Północnoatlantyckiej w sprawach zarządzania wspólnie finansowanymi zasobami wojskowymi.
Szczeble	Przedstawiciele państw członkowskich, przedstawiciele Komitetu Wojskowego, strategicznych dowódców NATO. Przewodniczący Komitetu Budżetu Wojskowego, Komitetu ds. Infrastruktury oraz Komitetu ds. Kadry Obrony NATO.
Główne komitety podporządkowane	Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Biuro Przewodniczącego Wysokiego Urzędu ds. Zasobów. Pion Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa, Logistyki i Planowania Cywilnego (w sytuacji Zagrożenia); Sekretariat Wykonawczy.

29. Grupa Wysokiego Szczebla ds. Proliferacji (DGP)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Współprzewodniczący: jeden przedstawiciel narodowy z Ameryki Północnej i jeden z Europy.
Rola	Organ wysokiego szczebla doradzający Radzie Północnoatlantyckiej w kwestiach proliferacji broni masowego rażenia i systemów jej przenoszenia.
Szczeble	Wysocy urzędnicy NATO odpowiedzialni za sprawy obronne.
Główne komitety podporządkowane	Komitet Kierowniczy Grupy Wysokiego Szczebla ds. Proliferacji (złożony z ekspertów roboczych), inne grupy doraźne powoływane w razie potrzeby. Obraduje również wspólnie z Polityczno-Wojskową Grupą Wysokiego Szczebla ds. Proliferacji (SGP), jako Wspólny Komitet ds. Proliferacji.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Planowania Obronnego i Operacji, Sekretariat Wykonawczy.

30. Grupa Wysokiego Szczebla (HLG)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie, oprócz Francji.
Przewodniczący	Przewodniczący powoływany przez państwo (Stany Zjednoczone).
Rola	Organ doradzający Grupie Planowania Nuklearnego (NPG). Spotyka się kilka razy do roku w celu omówienia aspektów planowania i polityki nuklearnej NATO oraz spraw związanych z bezpieczeństwem, zabezpieczeniami i trwałością uzbrojenia nuklearnego.
Szczeble	Uwaga: Grupa Wysokiego Szczebla (HLG) przejęła funkcje byłej Grupy Wysokiego Szczebla ds. Zapewnienia Bezpieczeństwa Broni (SLWPG), wspomnianej w rozdziale 7.
Główne komitety podporządkowane	Narodowi eksperci państw członkowskich NATO. Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Planowania Obronnego i Operacji (Zarząd Polityki Nuklearnej).

31. Komitet Ekonomiczny (EC)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Dyrektor Zarządu Ekonomicznego.
Rola	Ciało doradcze Rady Północnoatlantyckiej w kwestiach ekonomicznych.
Szczeble	Reprezentanci przedstawicielstw narodowych (doradcy ds. ekonomicznych). Posiedzenia w rozszerzonym gronie odbywają się z udziałem ekspertów państw członkowskich NATO.
Główne komitety podporządkowane	Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Polityczny, Zarząd Ekonomiczny, Sekretariat Wykonawczy.

32. Komitet ds. Informacji i Kontaktów Kulturalnych (CICR)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Dyrektor ds. Informacji i Prasy.
Rola	Organ doradzający Radzie Północnoatlantyckiej w kwestiach informacji i prasy.
Szczeble	Reprezentanci przedstawicielstw narodowych. Posiedzenia rozszerzone z udziałem ekspertów państw członkowskich NATO.
Główne komitety podporządkowane	Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Biuro Informacji i Prasy, Sekretariat Wykonawczy.

33. Komitet ds. Operacji i Ćwiczeń (COEC)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Dyrektor Zarządu ds. Rozwiązywania Sytuacji Kryzysowych i Operacji w Wydziale Planowania Obronnego i Operacji.
Rola	Główne forum konsultacji i koordynowania rozwiązań, procedur i środków w dziedzinie zarządzania kryzysowego. Odpowiada za zagadnienia łączności, kwestie związanej z Centrum Sytuacyjnym NATO (SITCEN). Przygotowuje i przeprowadza ćwiczenia w dziedzinie zarządzania kryzysowego.
Szczeble	Polityczni i wojskowi reprezentanci przedstawicielstw narodowych odpowiedzialni za sprawy związane z zarządzaniem kryzysowym i ćwiczeniami.
Główne komitety podporządkowane	Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Planowania Obronnego i Operacyjny (Sekcja ds. Operacji Rady Północnoatlantyckiej). Sekretariat Wykonawczy.

34. Komitet NATO ds. Zarządzania Ruchem Lotniczym (NATMC)

(były Komitet Koordynacyjny Europejskiej Przestrzeni Powietrznej – CEAC)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Wybieralny (obecnie Dyrektor ds. Obrony Powietrznej i Zarządzania Przestrzenią Powietrzną w Sekretariacie Międzynarodowym NATO).
Rola	Organ doradzający wyższego szczebla w sprawach związanych z cywilno-wojskową koordynacją ruchu lotniczego.
Szczeble	Wyższy cywilny i wojskowy personel kierowniczy państw członkowskich odpowiedzialny za kontrolą ruchu powietrznego.
Główne komitety podporządkowane	Grupa Łączności i Nawigacji. Grupa Dozorowania i Identyfikacji, Grupa Zarządzania Ruchem Powietrznym.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Wsparcia Obrony (Zarząd Obrony Powietrznej i Zarządzania Przestrzenią Powietrzną), Sekretariat Wykonawczy.

35. Rada Dyrektorów Organizacji Zarządzania Naftociągami Środkowoeuropejskim (CEPMO BOD)

Członkowie	Siedem uczestniczących państw członkowskich (Belgia, Kanada, Francja, Niemcy, Holandia, Wielka Brytania, Stany Zjednoczone).
Przewodniczący	Przedstawiciel narodowy.
Rola	Organ wyższego szczebla zarządzający Systemem Naftociągów Europy Środkowej.
Szczeble	Przedstawiciele państw uczestniczących w zarządzie oraz przedstawiciele Agencji Zarządzania Naftociągami Środkowoeuropejskim (CEPMA).
Główne komitety podporządkowane	Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa, Logistyki i Planowania Cywilnego (Jednostka Logistyki), Sekretariat Wykonawczy, władze wojskowe NATO (CINCNORTH, AFNORTH).

36. Komitet NATO ds. Naftociągów (NPC)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Dyrektor Jednostki Logistyki.
Rola	Organ doradczy wyższego szczebla do spraw logistyki dostaw i zaopatrzenia paliw płynnych na potrzeby sił zbrojnych.
Szczeble	Eksperti rządowi od spraw zaopatrzenia sił zbrojnych w paliwa.
Główne komitety podporządkowane	Grupa Robocza do Zadań Specjalnych, Grupa Robocza ds. Paliw i Smarów, Grupa Robocza ds. Wyposażenia Dystrybucji Paliw.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Pion Inwestycji w Dziedzinie Bezpieczeństwa, Logistyki i Planowania Cywilnego (Jednostka Logistyki). Sekretariat Wykonawczy, władze wojskowe NATO (SHAPE, SACLANT).

37. Komitet Bezpieczeństwa NATO (NSC)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Dyrektor Biura Bezpieczeństwa NATO (NOS).
Rola	Organ doradzający Radzie Północnoatlantyckiej w sprawach związanych z polityką bezpieczeństwa NATO.
Szczeble	Przedstawiciele narodowi oraz oficerowie bezpieczeństwa przedstawicielstw narodowych.
Główne komitety podporządkowane	Grupa Robocza ds. Bezpieczeństwa Przetwarzania Danych (ADP).
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Biuro Bezpieczeństwa NATO.

38. Komitet Specjalny

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Przewodnictwo przydzielane jest na zasadzie rotacyjnej przedstawicielom państw członkowskich. Kadencja trwa jeden rok.
Rola	Ciało doradcze Rady Północnoatlantyckiej ds. wywiadu i terroryzmu oraz podobnych zagrożeń dla bezpieczeństwa NATO.
Szczeble	Szefowie służb bezpieczeństwa państw członkowskich.
Główne komitety podporządkowane	Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Biuro Bezpieczeństwa NATO.

39. Komitet ds. Zasobów Archiwalnych

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO.
Przewodniczący	Zastępca Sekretarza Wykonawczego.
Rola	W związku z dostosowywaniem NATO do nowych warunków bezpieczeństwa międzynarodowego po zakończeniu zimnej wojny oraz w duchu promowania większej przejrzystości w stosunkach, Sojusz przyjął politykę odtajniania i publikacji do celów badawczych dokumentów NATO o znaczeniu historycznym. Rolą Komitetu ds. Zasobów Archiwalnych jest kontynuowanie i rozwijanie programu archiwizacji (w tym zapewnienie ogólnie dostępnych udogodnień), a także ochrona archiwów będących do dyspozycji cywilnych i wojskowych organów Sojuszu i gospodarowanie tymi zasobami).
Szczeble	Zastępcy Stałych Przedstawicieli oraz archiwiści z państw członkowskich.
Główne komitety podporządkowane	Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Sekretariat Wykonawczy, Biuro Zarządzania (Sekcja Archiwów).

PODSTAWOWE INFORMACJE O INSTYTUCJACH WSPÓŁPRACY, PARTNERSTWA I DIALOGU

Poniższa sekcja przedstawia sumaryczne zestawienie informacji o członkach, przewodniczącym, statusie lub roli, szczeblach i powiązanych strukturach, a także podstawowych źródłach zasobów kadrowych instytucji współpracy i partnerstwa.

Dalsze szczegółowe informacje o tych instytucjach zamieszczono w rozdziale 3.

- Rada Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC)
- Stała Wspólna Rada NATO-Rosja (PJC)
- Komisja NATO-Ukraina (NUC)
- Grupa Współpracy Śródziemnomorskiej (MCG)

Rada Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC)

Członkowie:	46 państw (19 państw członkowskich NATO + 27 państw partnerskich).
Przewodniczący	Sekretarz Generalny.
Rola	Instytucja ta powstała w maju 1997 r. na mocy Dokumentu Podstawowego EAPC, jako sięgające ponad podziałami forum konsultacji w dziedzinie polityki bezpieczeństwa oraz wzmocnionej współpracy w ramach programu Partnerstwa dla Pokoju.
Szczeble	Ambasadorów (Stali Przedstawiciele państw członkowskich NATO oraz ambasadorzy państw partnerskich); ministrów (ministrowie spraw zagranicznych i obrony); na szczycie (szefowie państw i rządów).
Główne komitety podporządkowane	Komitety podporządkowane Radzie Północnoatlantyckiej, obradujące z udziałem przedstawicieli państw partnerskich w formie EAPC/PdP,
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Wsparcie ze strony przedstawicielstw dyplomatycznych i biur łącznikowych państw należących do EAPC oraz ze strony personelu NATO. Wiele pionów i biur Sekretariatu Międzynarodowego i Międzynarodowego Sztabu Wojskowego bezpośrednio lub pośrednio wspiera pracę EAPC.

Stała Wspólna Rada NATO-Rosja (PJC)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO oraz Federacja Rosyjska.
Przewodniczący	Sekretarz Generalny, przedstawiciel Federacji Rosyjskiej, przedstawiciel tego z państw członkowskich, które pełni trzymiesięczną, rotacyjną funkcję współprzewodniczącego.
Rola	Rada została utworzona 27 maja 1997 r. na mocy Aktu Stanowiącego NATO-Rosja jako forum konsultacji, współpracy i budowy porozumienia pomiędzy NATO i Rosją.
Szczeble	Ambasadorów; ministrów (ministrowie spraw zagranicznych i obrony); na szczycie (szefowie państw i rządów).
Główne komitety podporządkowane	Brak formalnej struktury. Jednak szefowie sztabów lub szefowie obrony spotykają pod auspicjami Rady nie rzadziej niż 2 razy w ciągu roku. Przedstawiciele wojskowi spotykają się co miesiąc. Prace Stałej Wspólnej Rady wspiera pewna liczba eksperckich grup roboczych.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Wsparcie ze strony personelu rosyjskiego oraz pracowników NATO. Wiele pionów i biur Sekretariatu Międzynarodowego i Międzynarodowego Sztabu Wojskowego bezpośrednio lub pośrednio wspiera pracę Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja.

Komisja NATO-Ukraina (NUC)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO oraz Ukraina.
Przewodniczący	Sekretarz Generalny.
Rola	Zgodnie z postanowieniami Karty NATO-Ukraina z lipca 1997 r., Rada Północnoatlantycka odbywa regularne spotkania z przedstawicielami Ukrainy na forum Komisji NATO-Ukraina. Posiedzenia z reguły odbywają się nie rzadziej niż dwa razy w roku, a ich celem jest ocena stanu stosunków oraz rozważanie ich dalszego pogłębienia.
Szczeble	Ambasadorów; ministrów (ministrowie spraw zagranicznych i obrony); na szczycie (szefowie państw i rządów).
Główne komitety podporządkowane	Wiele wysokich rangą komitetów NATO odbywa regularne spotkania z przedstawicielami Ukrainy. Praktyka ta stosowana jest między innymi przez Komitet Wojskowy obradujący w sesji stałej lub na szczuble szefów sztabów. Prace Komisji wspiera również wiele eksperckich grup roboczych, takich jak Wspólna Grupa Robocza ds. Reformy Systemu Obronnego.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Wsparcie ze strony personelu ukraińskiego oraz pracowników NATO. Wiele pionów i biur Sekretariatu Międzynarodowego i Międzynarodowego Sztabu Wojskowego bezpośrednio lub pośrednio wspiera pracę Komisji.

Grupa Współpracy Śródziemnomorskiej (MCG)

Członkowie	Wszystkie państwa członkowskie NATO oraz Algieria, Egipt, Izrael, Jordania, Mauretania, Maroko i Tunezja.
Przewodniczący	Asystent Sekretarza Generalnego ds. Politycznych. Stali przewodniczący: Zastępca Asystenta Sekretarza Generalnego i Dyrektor Zarządu Politycznego.
Rola	Forum konsultacji w sprawach Śródziemnomorskich.
Szczeble	Posiedzenia odbywają się na szczuble Doradców Politycznych, z udziałem przedstawicieli państw należących do Dialogu Śródziemnomorskiego.
Główne komitety podporządkowane	Nie dotyczy.
Wsparcie Sekretariatu Międzynarodowego	Wsparcie kadrowe ze strony państw uczestniczących oraz personelu NATO. Wiele pionów i biur Sekretariatu Międzynarodowego i Międzynarodowego Sztabu Wojskowego bezpośrednio lub pośrednio wspiera prace Grupy.

ROZDZIAŁ 14

NAJWAŻNIEJSZE ORGANIZACJE I AGENCJE ORAZ INNE PODLEGŁE ORGANY

Wprowadzenie

Logistyka dostaw i składowania

Logistyka produkcji i wyposażenie

Standaryzacja

Planowanie cywilne w sytuacji zagrożenia

Zarządzanie ruchem lotniczym i obroną powietrzną

Powietrzny system wczesnego ostrzegania

Systemy łączności i informatyki

Wojna elektroniczna

Meteorologia

Oceanografia wojskowa

Badania i technologie

Edukacja i szkolenie

NAJWAŻNIEJSZE ORGANIZACJE I AGENCJE ORAZ INNE PODLEGŁE ORGANY

WPROWADZENIE

Ogólnie mówiąc, podległe instytucje ustanowione przez Radę Północnoatlantycką, Komitet Planowania Obronnego, Grupę Planowania Nuklearnego lub Komitet Wojskowy NATO spełniają funkcje doradcze, w ramach których analizują poszczególne zagadnienia na podstawie mandatu przekazanego im przez organy macierzyste. Ich rolą jest przede wszystkim formułowanie zaleceń politycznych, które mogą być podstawą do podejmowania decyzji.

Jednak wiele organizacji i agencji zostało powołanych do życia w różnych okresach, aby wykonywać bardziej szczegółowo określone zadania. Ulokowane w Kwaterze Głównej NATO w Brukseli lub w różnych państwach członkowskich Sojuszu, stanowią one integralną część ogólnej struktury NATO. Zapewniają warunki do prowadzenia specjalistycznych badań i doradztwa. Są także kluczowym instrumentem wdrażania decyzji Sojuszu, zarządzania i działania programów i systemów współpracy, a także edukacji i szkolenia.

Niektóre z wyżej wymienionych instytucji bezpośrednio odpowiadają przed organem założycielskim, takim jak Rada Północnoatlantycka lub Komitet Wojskowy. Inne z nich podlegają zarówno Radzie, jak i Komitetowi albo mają szersze zobowiązania, które mogą obejmować zarządzanie lub nadzór nad systemami czy usługami spełniającymi potrzeby całego Sojuszu. W takich przypadkach zlecenie mogą im wydawać dowódcy strategiczni lub inne podmioty struktury NATO.

Wiele organizacji omówionych w tym rozdziale zalicza się do kategorii Organizacji ds. Produkcji i Logistyki NATO (NPLO). Są to instytucje pomocnicze, stworzone w ramach wdrażania postanowień Traktatu Północnoatlantyckiego. Rada Północnoatlantycka przyznała każdej z tych instytucji samodzielność organizacyjną, administracyjną i finansową. Ich zadania, zgodnie z ich indywidualnymi statusami, obejmują rozpoznanie zbiorowych potrzeb państw uczestniczących w poszczególnych programach w dziedzinie projektowania i rozwoju, produkcji, wsparcia operacyjnego lub logistycznego oraz zarządzania.

Członkostwo w Organizacjach ds. Produkcji i Logistyki jest otwarte dla wszystkich państw NATO na podstawie porozumień podpisywanych przez każde z uczestniczących państw.

Zazwyczaj organizacja taka składa się z nadrzędnego komitetu politycznego, zarządu lub rady dyrektorów (zwanej czasem komitetem sterującym), działających jako organ zarządzający i odpowiedzialnych za promowanie wspólnych interesów państw członkowskich, a także z podległych komitetów lub grup roboczych tworzonych przez zarząd i odpowiedzialnych za poszczególne aspekty zadań. Struktura organizacyjna obejmuje również agencję wykonawczą, która działa jako organ zarządzający i zazwyczaj przewodniczy jej dyrektor generalny.

Nazwa używana do opisu ogólnej struktury organizacyjnej poszczególnych NPLO zazwyczaj zawiera słowo "organizacja", a nazwa odnosząca się do organu zarządzającego - słowo "agencja". Znajduje to odzwierciedlenie w odpowiadającym im akronimach, stąd skrót NAMSO oznacza Organizację NATO ds. Zabezpieczenia Technicznego i Zaopatrzenia, a NAMSA oznacza Agencję NATO ds. Zabezpieczenia Technicznego i Zaopatrzenia.

Poza tym istnieje cały szereg Komitetów Sterujących Projektów (NPSC) i biur projektów. "Projekt NATO" to formalny status nadawany przez Konferencję Narodowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia (CNAD) programom współpracy w dziedzinie uzbrojenia lub wyposażenia, w których uczestniczą dwa lub więcej państw członkowskie NATO. CNAD odpowiada w NATO za współpracę w dziedzinie logistyki produkcji.

Każdy komitet sterujący projektem podlega umowie międzyrządowej pomiędzy państwami zaangażowanymi w realizację projektu. Umowa taka reguluje sprawy związane z koordynacją, wykonaniem i nadzorem nad programem pozyskiwania sprzętu. Komitety sterujące tworzone są zgodnie z przyjętymi procedurami NATO dotyczącymi współpracy badawczo-rozwojowej i produkcyjnej w dziedzinie sprzętu i wyposażenia wojskowego. Składają sprawozdania CNAD, która ocenia postęp i decyduje o kontynuowaniu, dostosowaniu lub zamknięciu projektu, a także - we właściwych przypadkach - o stworzeniu biura projektu.

Obecnie funkcjonuje około 20 komitetów sterujących i biur projektów NATO, które są wymienione na końcu niniejszego rozdziału¹.

Następujące podrozdziały przedstawiają bardziej szczegółowe informacje dotyczące komitetów politycznych, organizacji i agencji przedstawionych powyżej, zajmujących się właściwymi sobie wyspecjalizowanymi dziedzinami. Pogrupowano je w następujące kategorie:

¹ Poza przedstawieniem Organizacji NATO ds. Produkcji i Logistyki, komitetów sterujących projektów, agencji i innych organizacji, niniejszy rozdział prezentuje rolę wielu komitetów politycznych zajmujących się sprawami technicznymi.

- Logistyka dostaw i składowania
- Logistyka produkcji i wyposażenie
- Standaryzacja
- Planowanie cywilne w sytuacji zagrożenia
- Zarządzanie ruchem lotniczym i obrona powietrzna
- Powietrzny system wczesnego ostrzegania
- Systemy łączności i informatyki
- Wojna elektroniczna
- Meteorologia
- Oceanografia wojskowa
- Badania i technologie
- Edukacja i szkolenie

LOGISTYKA DOSTAW I SKŁADOWANIA

Konferencja Starszych Logistyków (SNLC)

Konferencja Starszych Logistyków (SNLC) jest najważniejszym komitetem zajmującym się problemami logistyki. Zbiera się dwa razy w roku pod przewodnictwem Sekretarza Generalnego na wspólnej połączonej sesji cywilno-wojskowej. Ma dwóch stałych współprzewodniczących - są nimi Asystent Sekretarza Generalnego ds. Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa, Logistyki i Planowania Cywilnego, a także zastępca przewodniczącego Komitetu Wojskowego, co odzwierciedla zależność logistyki dostaw i planowania zarówno od czynników cywilnych, jak i wojskowych.

W skład Konferencji wchodzi wyżsi rangą cywilni i wojskowi przedstawiciele ministerstw obrony lub równorzędnych organów państw członkowskich odpowiedzialni w swoich państwach za aspekty logistyki związane z dostawami i zaopatrzeniem. W pracach Konferencji uczestniczą także przedstawiciele dowództw strategicznych, Agencji NATO ds. Zabezpieczenia Technicznego i Zaopatrzenia (NAMSA), Agencji NATO ds. Standaryzacji (NSA), Komitetu Szefów Wojskowych Służb Medycznych NATO (COMEDS) i innych komórek sztabowych Kwatery Głównej. Ogólnym zadaniem Konferencji jest rozwiązywanie problemów logistyki

dostaw i składowania, tak aby usprawnić funkcjonowanie oraz podnieść efektywność, wytrzymałość i sprawność bojową sił Sojuszu oraz - w imieniu Rady Północnoatlantyckiej - sprawować ogólną koordynację nad całym spektrum logistyki, we współpracy z innymi komitetami i organami zajmującymi się logistyką w NATO.

Organizacja NATO ds. Zabezpieczenia Technicznego i Zaopatrzenia (NAMSO)

Organizacja NATO ds. Zabezpieczenia Technicznego i Zaopatrzenia (NAMSO) jest organem umożliwiającym wsparcie logistyczne wybranych systemów uzbrojenia będących na wyposażeniu dwóch lub więcej państw członkowskich NATO poprzez organizację wspólnych zamówień i dostaw części zamiennych oraz zapewnienie zaplecza technicznego i potencjału remontowego.

Agencja NATO ds. Zabezpieczenia Technicznego i Zaopatrzenia (NAMSA)

Agencja NATO ds. Zabezpieczenia Technicznego i Zaopatrzenia (NAMSA) jest organem wykonawczym NAMSO. Jej zadaniem jest zapewnienie obsługi logistycznej niezbędnej do utrzymywania systemów uzbrojenia i wyposażenia, które są wspólną własnością państw członkowskich NATO. Celem jest promowanie gotowości materiałowej, poprawa efektywności operacji logistycznych oraz osiągnięcie oszczędności poprzez skonsolidowane zamówienia w obszarze dostaw, serwisu technicznego, kalibracji, pozyskiwania, transportu, zaplecza technicznego, usług inżynierskich oraz poprzez skonfigurowane zarządzanie. Współczesne zarządzanie materiałem wojskowym oraz techniki pozyskiwania wypracowane przez NAMSA obejmują system wymiany zapasów magazynowych oraz udostępniania informacji o potrzebach w tej dziedzinie (SHARE - patrz rozdział 8) oraz system wspólnego zarządzania materiałem wojskowym (COMMIT). NAMSA zapewnia również wsparcie Grupie Dyrektorów Narodowych ds. Kodyfikacji, która zarządza systemem kodyfikacji NATO w imieniu Konferencji Starszych Logistyków NATO. Zapewnia także wsparcie logistyczne siłom NATO rozmieszczonym w Bośni i Hercegowinie (SFOR) oraz w Kosowie (KFOR)

Dalsze informacje można uzyskać z następujących źródeł:

Agencja NATO ds. Zabezpieczenia Technicznego i Zaopatrzenia
NATO Maintenance and Supply Agency (NAMSA)
8302 Capellen,
Luksemburg
Tel.: 352 30 631
Faks: 352 30 87 21

System Naftociągów NATO (NPS)

System Naftociągów NATO (NPS) składa się z dziewięciu oddzielnych wojskowych magazynów oraz systemów dystrybucji paliw i smarów. Jest tak zaprojektowany, aby mógł zapewnić w każdym czasie pokrywanie wszystkich potrzeb NATO w dziedzinie produktów naftowych i ich dystrybucji. System składa się z wielu pojedynczych narodowych systemów naftociągów obejmujących: Włochy, Grecję, Norwegię, Portugalię, Turcję (dwa odrębne systemy - wschodni i zachodni) oraz Wielką Brytanię, a także z dwóch systemów międzynarodowych - Północnoeuropejskiego Systemu Naftociągów (w Danii i w Niemczech) i Środkowoeuropejskiego Systemu Naftociągów obejmującego Belgię, Francję, Niemcy, Luksemburg i Holandię. W sumie System Naftociągów NATO przebiega przez terytorium dwunastu państw członkowskich Sojuszu i liczy około 11 500 kilometrów długości. Łączy magazyny paliw, bazy lotnicze, lotniska cywilne, stacje pomp, rafinerie i terminale.

System Naftociągów Europy Środkowej (CEPS)

System Naftociągów Europy Środkowej (CEPS) jest największym systemem naftociągów w NATO, z którego korzysta osiem krajów (Belgia, Holandia, Francja, Kanada, Niemcy, Luksemburg, Wielka Brytania i Stany Zjednoczone).

Komitet NATO ds. Naftociągów (NPC)

NPC, któremu przewodniczy szef Jednostki Logistyki w ramach Sekretariatu Międzynarodowego (Logistics, IS-Element). NPC jest najważniejszym organem doradczym w zakresie logistyki dostaw i składowania związanych z produktami naftowymi. Działa z upoważnienia Rady Północnoatlantyckiej, w konsultacji z władzami wojskowymi NATO i innymi odpowiednimi instytucjami. Zajmuje się wszystkimi kwestiami związanymi z całością interesów NATO w dziedzinie paliw wojskowych,

smarów i związanych z nimi produktów i wyposażeniem. NPC nadzoruje także System Naftociągów NATO.

Organizacja Zarządzania Naftociągami Środkowoeuropejskim (CEPMO)

CEPMO składa się z organu zarządzającego - rady dyrektorów, w skład której wchodzi przedstawiciele wszystkich państw uczestniczących w systemie - oraz z samego Środkowoeuropejskiego Systemu Naftociągów. W posiedzeniach rady dyrektorów biorą udział przedstawiciele władz wojskowych NATO i dyrektor naczelny Agencji Zarządzania Naftociągami Środkowoeuropejskim.

Agencja Zarządzania Naftociągami Środkowoeuropejskim (CEPMA)

CEPMA odpowiada za całodobowe funkcjonowanie Środkowoeuropejskiego Systemu Naftociągów oraz związanych z nim magazynów i urzędzeń dystrybucyjnych.

Blizsze informacje o organizacji i strukturze zarządzania Środkowoeuropejskiego Systemu Naftociągów można uzyskać w:

Agencja Zarządzania Naftociągami Środkowoeuropejskim
Central Europe Pipeline Management Agency (CEPMA)
BP 552
78005 Versailles
Francja
Tel.: 33 1 3924 4900
Faks: 33 1 3955 6539

Komitet Szefów Wojskowych Służb Medycznych (COMEDS)

Komitet Szefów Wojskowych Służb Medycznych NATO (COMEDS) składa się z przedstawicieli najwyższych rangą władz odpowiadających za medycynę wojskową w państwach członkowskich. Działa jako centralny punkt prowadzenia i koordynacji problematyki związanej z medycyną wojskową oraz jako organ doradczy Komitetu Wojskowego NATO w sprawach medycznych.

Dawniej kwestie medyczne postrzegano w NATO jako pozostające w odpowiedzialności poszczególnych państw członkowskich. Przez bardzo długi czas nie widziano więc potrzeby stworzenia w NATO organu wysokiego szczebla zajmującego się problematyką medycyny wojskowej.

Nowe misje NATO i założenia operacyjne kładą większy nacisk na połączone operacje wojskowe, a co za tym idzie zwiększyły one znaczenie koordynacji zaplecza medycznego w operacjach pokojowych, przy udzielaniu pomocy w likwidowaniu skutków klęsk żywiołowych oraz w akcjach humanitarnych. W tym celu w 1994 r. został powołany Komitet Szefów Wojskowych Służb Medycznych NATO. Przewodniczącym i sekretarzem COMEDS są Belgowie, a sekretariat Komitetu mieści się w biurze belgijskiego Chirurga Naczelnego w Brukseli.

W skład COMEDS wchodzi chirurgzy naczelni państw członkowskich NATO oraz doradcy medyczni dowództw strategicznym NATO (SHAPE i ACLANT), przedstawiciel Agencji NATO ds. Standaryzacji, przewodniczący Wspólnego Komitetu Medycznego, przedstawiciel Komitetu Wojskowego i przedstawiciel Międzynarodowego Sztabu Wojskowego. Posiedzenia COMEDS odbywają się dwa razy do roku w sesji plenarnej, a roczne raporty przedstawiane są Komitetowi Wojskowemu. Począwszy od 2001 r., chirurdzy naczelni państw partnerskich są zapraszani do uczestniczenia w posiedzeniach plenarnych COMEDS w formacie EAPC.

Do zadań COMEDS należą działania na rzecz zawierania i rozszerzania porozumień pomiędzy państwami członkowskimi w zakresie koordynacji, standaryzacji i interoperacyjności w odniesieniu ds. medycznych, a także udoskonalenie wymiany informacji związanych z organizacyjnymi, operacyjnymi i proceduralnymi aspektami usług medycznych w państwach NATO i partnerskich. Począwszy od 1997 r. państwa należące do Partnerstwa dla Pokoju są zapraszane do pełnego uczestniczenia w pracach większości grup roboczych COMEDS, a od roku 1996 biorą udział w dorocznym seminarium medycznym COMEDS/PdP. Obecnie seminaria te są włączone do sesji plenarnych COMEDS.

Prace COMEDS są skoordynowane z działalnością innych organów NATO odpowiedzialnych za kwestie medyczne, takich jak Agencja NATO ds. Standaryzacji (NSA), Wspólny Komitet Medyczny (JMC), Doradcy Dowódców Strategicznych NATO ds. Medycznych, Panel ds. Czynników Ludzkich i Zagadnień Medycznych Organizacji ds. Badań i Technologii (HFM/RTO), Centrum Broni Masowego Rażenia (WMD Centre) oraz oficerowie medyczni z Międzynarodowego Sztabu Wojskowego. Przewodniczący Wspólnego Komitetu Medycznego i medycznej grupy roboczej Agencji Wojskowej ds. Standaryzacji uczestniczą w sesjach plenarnych COMEDS w charakterze obserwatorów.

COMEDS dysponuje dziewięcioma podległymi mu grupami roboczymi, które wspomagają go w wypełnianiu zadań. Spotkania grup odbywają się co najmniej raz w roku. Są to grupy ds.:

Struktur, operacji i procedur dotyczących medycyny wojskowej;
Wojskowej profilaktyki medycznej;
Medycyny ratunkowej;
Psychiatrii wojskowej;
Stomatologii;
Materiałów medycznych i farmacji wojskowej;
Współpracy i koordynacji wojskowych badań medycznych;
Higieny żywności, technologii żywności i weterynarii;
Szkolenia medycznego.
Dalszych informacji udziela:

COMEDS

c/o Medical Staff Officer
Logistics, Armaments
and Resource Division
International Military Staff
NATO
1110 Brussels - Belgium
Faks: 32 2 707 4117

COMEDS

Etat-major du Service Médical
Quartier Reine Elisabeth
Rue d'Evere
1140 Brussels
Belgium
Tel.: 32 2 707 5551
Faks: 32 2 701 3071

LOGISTYKA PRODUKCJI I WYPOSAŻENIE

Konferencja Narodowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia (CNAD)

Znacząca część wspólnych działań podejmowanych w NATO w celu określenia szans na współpracę w dziedzinie badań, rozwoju i produkcji sprzętu wojskowego realizowana jest pod auspicjami CNAD. Konferencja spotyka się w sesjach plenarnych dwa razy w roku pod przewodnictwem Sekretarza Generalnego. Stałym przewodniczącym jest Asystent Sekretarza Generalnego ds. Wsparcia Obrony. CNAD skupia wyższych urzędników odpowiedzialnych w państwach członkowskich za pozyskiwanie sprzętu obronnego, przedstawicieli Komitetu Wojskowego i dowódców strategicznych NATO, przewodniczących głównych grup CNAD oraz przedstawicieli innych władz cywilnych i wojskowych odpowiedzialnych za różne aspekty logistyki dostaw i składowania.

Struktura organizacyjna CNAD

Przedstawiciele Narodowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia (NADREPS), wchodzący w skład przedstawicielstw narodowych państw członkowskich, podejmują rutynowe zadania CNAD i kierują pracą grup.

W skład wewnętrznej struktury CNAD wchodzi:

- Grupy, podgrupy i grupy robocze odpowiedzialne za trzy Główne Grupy CNAD ds. Uzbrojenia (Grupa ds. Uzbrojenia Morskiego NATO - NNAG; Grupa ds. Uzbrojenia Sił Lotniczych NATO - NAFAG i Grupa ds. Uzbrojenia Sił Lądowych - NAAG) oraz Grupa ds. Praktyk Nabywania Wyposażenia;
- Doradcza Grupa NATO ds. Przemysłu (NIAG);
- Doraźne grupy CNAD odpowiedzialne za specjalne projekty zbrojeniowe (np. Komitet Sterujący ds. Obserwacji Lądowej NATO);
- Grupy partnerskie CNAD (grupa dyrektorów narodowych ds. kodyfikacji, grupa dyrektorów narodowych ds. zapewnienia jakości, grupa ekspertów ds. bezpieczeństwa transportu i składowania amunicji wojskowej i materiałów wybuchowych, grupa ds. standaryzacji materiałów i praktyk inżynierskich, grupa ds. bezpieczeństwa i weryfikacji amunicji i materiałów wybuchowych);
- Komitet NATO ds. Przeglądu Uzbrojenia Konwencjonalnego (NCARC), w którego skład wchodzi przedstawiciele sztabów narodowych dyrektorów ds. uzbrojenia oraz szefowie obrony i przedstawiciele władz wojskowych NATO. Komitet jest odpowiedzialny przed CNAD za zarządzanie systemem planowania uzbrojenia konwencjonalnego (CAPS).

Agencja NATO ds. Zarządzania Systemem Obrony Powietrznej o Średnim Zakresie (NAMEADSMA)

Bliższe informacje można otrzymać w:

NAMEADSMA
Building 1
620 Discovery Drive
Suite 300
Huntsville, AC 35806, USA
Tel.: 1 205 922 3972
Faks: 1 205 922 3900

Agencja NATO ds. Zarządzania Produkcją, Rozwojem i Logistyką Samolotów Eurofighter i TORNADO

NETMA zastąpiła dawną Agencję NATO ds. Rozwoju i Zarządzania Produkcją Wielozadaniowego Samolotu Bojowego (NAMMA) i Agencję NATO ds. Zarządzania Produkcją i Logistyką Europejskiego Samolotu Myśliwskiego (NEFMA). Odpowiada za wspólne konstruowanie i produkcję europejskiego samolotu myśliwskiego NATO oraz wielozadaniowego samolotu bojowego NATO (Tornado).

Bliższe informacje można otrzymać w:

NETMA

Insel Kammerstr. 12 + 14

Postfach 1302

82008 Unterhaching

Niemcy

Tel.: 49 89 666 800

Faks: 49 89 666 80555/6

Agencja NATO ds. Projektowania, Rozwoju, Produkcji i Zarządzania Logistycznego w dziedzinie Śmigłowców (NAHEMA)

Bliższe informacje można otrzymać w:

NAHEMA

Le Quatuor

Bâtiment A

42 Route de Galice

13082 Aix-en-Provence Cedex 2

Francja

Tel.: 33 42 95 92 00

Faks: 33 42 64 30 50

Biuro NATO ds. Zarządzania Programem HAWK (NHMO)

NHMO odpowiada za programy modernizacji systemu pocisków ziemia-powietrze HAWK.

Bliższe informacje można otrzymać w:

NHMO
26 rue Gallieni
92500 Rueil-Malmaison
Francja
Tel.: 33 147 08 75 00
Faks: 33 147 52 10 99

STANDARYZACJA

Organizacja NATO ds. Standaryzacji (NSO)

Organizacja NATO ds. Standaryzacji (NSO) składa się z Komitetu NATO ds. Standaryzacji, Grupy Sztabowej NATO ds. Standaryzacji oraz Agencji NATO ds. Standaryzacji.

Rolą NSO jest promowanie interoperacyjności i wnoszenie wkładu do zdolności Sojuszu w dziedzinie wykszolenia, ćwiczeń i skutecznej współpracy - obejmującej także w stosownych przypadkach siły Partnerów i innych państw - w celu realizacji powierzonych im zadań. Organizacja realizuje te zadania poprzez harmonizację i koordynację wysiłków standaryzacyjnych w całym Sojuszu oraz zapewnianie wsparcia działaniom podejmowanym w tym zakresie.

Zgodnie z polityką Sojuszu, władze NATO i państw członkowskich są zachęcane do tworzenia, uzgadniania i wdrażania koncepcji, doktryn, procedur i projektów, które umożliwią im osiągnięcie i utrzymanie interoperacyjności. Wymaga to stworzenia odpowiednich poziomów kompatybilności, wzajemnej wymienialności lub wspólnych rozwiązań w sferze operacyjnej, proceduralnej, materiałowej, technicznej i administracyjnej.

Organizacja NATO ds. Standaryzacji (NSO) została powołana przez Radę Północnoatlantycką w styczniu 1995 r., a jej restrukturyzacja nastąpiła 2000 r. w wyniku przeglądu standaryzacyjnego, który został przeprowadzony, aby sprostać wymogom Szczytu Waszyngtońskiego z 1999 r. oraz wyzwaniom stawianym przez Inicjatywę Zdolności Obronnych (DCI) ogłoszoną podczas tego szczytu.

Komitet NATO ds. Standaryzacji (NCS)

Komitet NATO ds. Standaryzacji (NCS) jest najwyższą władzą NATO w odniesieniu do ogółu spraw związanych ze standaryzacją. Podlega on Radzie Północnoatlantyckiej.

Działania Komitetu wspierane są przez grupę przedstawicieli NCS, która zapewnia harmonizację i kierownictwo na szczeblu delegatów i pozostaje pod ogólnym zarządem Komitetu. Prace podejmowane przez grupę przedstawicieli NSC koncentrują się na harmonizacji przepisów normalizacyjnych pomiędzy NATO i organami państw członkowskich oraz na promowaniu współdziałania między nimi w obszarze standaryzacji.

NSC przewodniczy Sekretarz Generalny, zazwyczaj reprezentowany przez dwóch stałych współprzewodniczących - Asystenta Sekretarza Generalnego ds. Wsparcia Obrony i dyrektora Międzynarodowego Sztabu Wojskowego. Począwszy od września 2000 r. w działaniach NSC aktywnie uczestniczą państwa partnerskie.

Grupa Sztabowa NATO ds. Standaryzacji (NSSG)

Grupa Sztabowa NATO ds. Standaryzacji (NSSG) podlega Komitetowi NATO ds. Standaryzacji. Jej podstawowym zadaniem jest harmonizowanie polityki i procedur standaryzacyjnych oraz koordynowanie zadań w tej dziedzinie. Grupa odpowiada za kontakty sztabowe oraz opracowywanie odnośnych dokumentów. W ten sposób wnosi wkład między innymi do formułowania Wojskowych Wymogów Standaryzacyjnych zgłaszanych przez dowódców strategicznych NATO, a także do opracowywania Celów w dziedzinie standaryzacji dla Programu Standaryzacji NATO. W skład grupy wchodzi przedstawiciele dowództw strategicznych, Międzynarodowego Sztabu Wojskowego i Sekretariatu Międzynarodowego, którzy wspierają organy zajmujące się wyznaczaniem i przydziałem zadań w dziedzinie standaryzacji. Te ostatnie są wysokimi rangą instytucjami NATO upoważnionymi do zlecania podlegającym im grupom opracowania Porozumień o Standaryzacji (STANAG) oraz Publikacji Sojuszniczych (AP). Są to: Komitet Wojskowy (MC), Konferencja Narodowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia (CNAD), Zarząd NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (NC3B). W pracach NSSG uczestniczą także inne organy i organizacje.

Agencja NATO ds. Standaryzacji (NSA)

Agencja NATO ds. Standaryzacji (NSA) jest pojedynczym, zintegrowanym organem utworzonym przez Radę Północnoatlantycką, w skład której wchodzi pracownicy wojskowi i cywilni. Odpowiada przed Komitetem NATO ds. Standaryzacji za koordynowanie spraw we wszystkich wymiarach standaryzacji. Ustala procedury oraz funkcje w zakresie planowania i wykonania zadań związanych ze standaryzacją,

które są następnie wdrażane w całym Sojuszu. Odpowiada za przygotowanie posiedzeń NSC, NCSREP i NSG, a także za ogólne administrowanie Porozumieniami o Standaryzacji STANAG i Publikacjami Sojuszniczymi (AP).

NSA wspiera także zarządy ds. połączonych sił zbrojnych i poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, które są upoważnione do określania i zlecania zadań w dziedzinie operacyjnej standaryzacji, w tym w odniesieniu do doktryny, zgodnie z upoważnieniem Komitetu Wojskowego. Zarządy rodzajów sił zbrojnych odpowiadają za wypracowywanie operacyjnych i proceduralnych przepisów normalizacyjnych obowiązujących wszystkie państwa członkowskie. Podobnie jak inne organy opracowujące i zlecające zadania, wypełniają one tę funkcję poprzez opracowywanie właściwych STANAG i AP we współpracy z państwami członkowskimi i dowództwami wojskowymi NATO.

Dyrektor NSA odpowiada za bieżące funkcjonowanie pięciu oddziałów Agencji: ds. polityki i wymogów, wspólnej, ds. morskich sił zbrojnych, ds. lądowych sił zbrojnych i ds. powietrznych sił zbrojnych. Oddziały ds. poszczególnych rodzajów sił zbrojnych wspierają odpowiednie zarządy. W ramach swoich kompetencji odpowiadają za monitorowanie i harmonizację działań standaryzacyjnych.

Zarządy grupujące po jednym przedstawicielu każdego z państw członkowskich obradują w sesji stałej i formalnie spotykają się raz w miesiącu. Decyzje są zazwyczaj podejmowane jednogłośnie. Jednak, ze względu na to, że standaryzacja jest dobrowolnym procesem, porozumienia mogą także wynikać z decyzji podejmowanych większością głosów przez państwa będące stronami jakiegoś konkretnego Porozumienia o Standaryzacji (STANAG). Dowódcy strategiczni są reprezentowani w każdym z zarządów przez przedstawiciela sztabowego.

Bliższe informacje można otrzymać pod adresem:

Agencja NATO ds. Standaryzacji

NATO

1110 Bruksela

Belgia

Tel.: 32 2 707 5576

Faks: 32 2 707 5718

E-mail: NSA@hq.nato.int

PLANOWANIE CYWILNE W SYTUACJI ZAGROŻENIA

Wysoki Komitet Planowania Cywilnego w sytuacji Zagrożenia (SCEPC)

Wysoki Komitet Planowania Cywilnego w sytuacji Zagrożenia (SCEPC) spotyka się dwa razy w roku w sesji plenarnej, z udziałem przedstawicieli państw sprzymierzonych rezydujących w stolicach i raz w miesiącu w sesji stałej, z udziałem członków przedstawicielstw narodowych przy NATO. Obradom komitetu przewodzi Asystent Sekretarza Generalnego ds. Inwestycji w dziedzinie Bezpieczeństwa, Logistyki i Planowania Cywilnego.

Zarządy i Komitety Planowania Cywilnego w sytuacji Zagrożenia

Wysoki Komitet Planowania Cywilnego w sytuacji Zagrożenia (SCEPC) koordynuje i ukierunkowuje działania dziewięciu podległych mu komitetów i zarządów planowania. Należą do nich: Zarząd Planowania Żeglugi Oceanicznej (PBOS); Zarząd Planowania Europejskiego Śródlądowego Transportu Wodnego (PBEIST); Komitet Planowania Lotnictwa Cywilnego (CAPS); Komitet Planowania w dziedzinie Żywności i Rolnictwa (FAPC); Komitet Planowania Przemysłowego (IPC); Komitet Planowania Gospodarki Paliwowej (PPC - obecnie uspiiony); Wspólny Komitet Medyczny (JMC); Komitet Planowania Łączności Cywilnej (CCPC) oraz Komitet Ochrony Cywilnej (CPC).

Euroatlantycki Ośrodek Koordynacji Reagowania w przypadku Katastrof (EADRCC)

Euroatlantycki Ośrodek Koordynacji Reagowania w przypadku Katastrof (EADRCC) został stworzony przy Kwaterze Głównej NATO 29 maja 1998 r. Kieruje nim dyrektor Zarządu Planowania Cywilnego, wspomagany przez pracowników zarządu oraz ekspertów z NATO i państw partnerskich. W EADRCC pracuje oficer łącznikowy Organizacji Narodów Zjednoczonych. Ośrodek odpowiada za koordynację reagowania państw EAPC w przypadku katastrof w geograficznym obszarze EAPC. EADRCC ściśle konsultuje działania z Biurem ONZ ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej (UNOCHA).

W porozumieniu ze swoimi członkami, EADRCC tworzy Euroatlantycką Jednostkę Reagowania w przypadku Katastrof (EADRU).

Będzie ona niestałym źródłem zasobów składających się z personelu i wyposażenia zadeklarowanego jako możliwe do ewentualnego udostępnienia w odpowiedzi na prośbę o pomoc skierowaną przez państwo dotknięte poważną katastrofą.

ZARZĄDZANIE RUCHEM LOTNICZYM I OBRONĄ POWIETRZNĄ

Komitet NATO ds. Zarządzania Ruchem Lotniczym (NATMC)

(Dawniej: CEAC) (patrz rozdział 8).

Komitet NATO ds. Obrony Powietrznej (NADC)

Doradza Radzie Północnoatlantyckiej i Komitetowi Planowania Obrony we wszystkich aspektach związanych z rozwojem programu obrony cywilnej. Obraduje dwa razy w roku pod przewodnictwem Zastępcy Sekretarza Generalnego. (Patrz rozdział 8.)

Grupa Robocza Komitetu Wojskowego ds. Obrony Powietrznej (MC-ADSWG)

Grupa Robocza Komitetu Wojskowego ds. Obrony Powietrznej (MC-ADSWG) jest wielonarodowym organem wspierającym Komitet Wojskowy. Do jej zadań należy analizowanie, doradztwo i przedstawianie zaleceń w odniesieniu do zagadnień obrony powietrznej, które wpływają na zintegrowany system obrony powietrznej NATO.

Organizacja NATO ds. Zarządzania Systemem Dowodzenia Lotniczego i Kontroli (NACMO)

Organizacja NATO ds. Zarządzania Systemem Dowodzenia Lotniczego i Kontroli (NACMO) zapewnia strukturę niezbędną do planowania i wdrażania systemu dowodzenia i kontroli wspierającego operacje powietrzne NATO. Zastępuje dawny system NADGE. Jej siedziba mieści się w Brukseli (patrz rozdział 8).

Bliższe informacje:

Agencja NATO ds. Zarządzania ACCS (NACMA)
8 rue de GenŽve
1140 Bruksela, Belgia
Tel.: 32 2 707 4111
Faks: 32 2 707 8777

POWIETRZNY SYSTEM WCZESNEGO OSTRZEGANIA

Początkowa faza tworzenia Powietrznego Systemu Wczesnego Ostrzegania (AEW) obejmowała pozyskanie przez NATO własnej, wspólnie obsługiwanej i utrzymywanej flotyli samolotów, a także modernizację i usprawnienie 40 istniejących już instalacji naziemnych obrony przeciwlotniczej (NADGE), tak aby umożliwić im współdziałanie z systemem AEW. Instalacje te są ulokowane w dziewięciu państwach sprzymierzonych, od północnej Norwegii aż po wschodnią Turcję.

Najważniejszym elementem programu było pozyskanie 18 samolotów typu E-3A, co zostało zrealizowane w latach 1982-85. Samoloty E-3A wykorzystywały osiągnięcia Powietrznego Systemu Ostrzegania i Kontroli (AWACS), który jest stosowany przez amerykańskie siły powietrzne od 1977 r. Ich konstrukcja była oparta na schemacie Boeinga 707 - 320B, z charakterystycznym obracającym się dyskiem o średnicy 30 stóp, zamontowanym na szczycie kadłuba, w którym umieszczono radary obserwacyjne oraz systemy identyfikacji "swój - obcy".

Następnym krokiem było zainicjowanie krótko- i średnioterminowego programu modernizacji. Średnioterminowy program zaspokaja potrzeby Powietrznego Systemu Wczesnego Ostrzegania w latach 1998-2004.

Organizacja NATO ds. Zarządzania Lotniczym Programem Wczesnego Ostrzegania i Kontroli (NAPMO)

Organizacja NATO ds. Zarządzania Lotniczym Programem Wczesnego Ostrzegania i Kontroli (NAPMO) odpowiada za wszystkie aspekty zarządzania i wdrażania Powietrznego Systemu Wczesnego Ostrzegania i Kontroli (AEW&C) i podlega bezpośrednio Radzie Północnoatlantyckiej. Struktura NAPMO składa się z zarządu wspieranego przez Agencję NATO ds. Zarządzania Lotniczym Programem Wczesnego Ostrzegania i Kontroli (NAPMA), która ma siedzibę w Brunssum (Holandia). W strukturze NAPMO mieści się również Komitet Prawny, Kontraktowy i Finansowy (LCF); Komitet ds. Operacji, Spraw Technicznych i Wsparcia (OTS); a także Grupa Sterująca ds. Utrzymania Składów Wojskowych (DLM).

Każde z uczestniczących państw jest reprezentowane w Zarządzie i w podległych mu komitetach. W posiedzeniach Zarządu i Komitetu uczestniczą także przedstawiciele Sekretarza Generalnego, dowódców strategicznych, dowódcy sił zbrojnych Powietrznego Systemu Wczesnego Ostrzegania. Posiedzenia zarządu odbywają się zazwyczaj dwa razy w roku.

Bieżące zarządzanie Programem AEW&C jest obowiązkiem dyrektora generalnego NAPMO. Kwatera dowodzenia Sił Wczesnego Ostrzegania i Kontroli Powietrznej NATO (NAEW&C Force) mieści się przy Kwaterze Głównej Sojuszniczych Sił Zbrojnych NATO Europa (SHAPE) w Mons (Belgia). Personel zarówno Agencji (NAPMA), jak i dowództwa jest delegowany przez państwa uczestniczące.

Główna baza operacyjna znajduje się w Geilenkirchen w Niemczech. Jej personel również składa się z osób delegowanych przez państwa uczestniczące. Bazy powietrzne w Norwegii, Grecji, Turcji i Włoszech zostały w znaczący sposób zmodyfikowane, tak aby zapewnić wsparcie operacyjne niezbędne do eksploatacji należących do NATO samolotów typu E-3A.

Obecnie członkami NAPMO są: Belgia, Dania, Grecja, Hiszpania, Holandia, Kanada, Luksemburg, Niemcy, Norwegia, Portugalia, Turcja, Stany Zjednoczone i Włochy. Polska, Republika Czeska i Węgry mają status obserwatorów. Wielka Brytania udostępnia Siłom Wczesnego Ostrzegania i Kontroli Powietrznej NATO (NAEW&C Force) siedem samolotów typu E-3D. Francja uczestniczy w posiedzeniach NAPMO w charakterze obserwatora, ze względu na pozyskanie przez to państwo czterech własnych samolotów E-3F.

Od sierpnia 1990 r. do marca 1991 r., w odpowiedzi na iracką inwazję na Kuwejt, komponent E-3A był rozlokowany we wschodniej Turcji, co było wzmocnieniem południowej flanki NATO. Zadaniem samolotów było monitorowanie ruchów w przestrzeni powietrznej i morskiej we wschodniej części obszaru śródziemnomorskiego, tak aby zapewnić stałą, prowadzoną z powietrza obserwację granicy turecko-irackiej.

Od lipca 1992 r. rozpoczęło się intensywne rozmieszczanie sił NAEWF, składających się zarówno z komponentu E-3A, jak i z brytyjskiego komponentu E-3D, na terenie byłej Republiki Jugosławii. Celem tego rozwinięcia było wzmacnianie działań NATO związanych z monitorowaniem i wdrażaniem rezolucji Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych oraz późniejsze wspieranie sił IFOR i SFOR oraz KFOR. W operacjach tych brały również udział francuskie samoloty E-3F.

Dalsze informacje można otrzymać pod adresem:

Agencja NATO ds. Zarządzania Lotniczym Programem Wczesnego Ostrzegania i Kontroli (NAPMA)

Akerstraat 7

6445 CL Brunssum

Holandia

Tel.: 31 45 526 + wew.

Faks: 31 45 525 4373

SYSTEMY ŁĄCZNOŚCI I INFORMATYKI

Organizacja NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (NC30)

Organizacja NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (NC30) została powołana do życia w 1996 r., aby zapewnić istnienie w całym NATO efektywnych finansowo, interoperacyjnych i bezpiecznych zdolności C3 (konsultacje, dowodzenie i kontrola), spełniających wymagania użytkowników w NATO. Sposobem osiągnięcia takich zdolności było wykorzystanie wspólnie finansowanych, wielonarodowych i narodowych aktywów. NC30 zapewnia także użytkownikom z NATO usługi i wsparcie w dziedzinie konsultacji, dowodzenia i kontroli. NC3B nadzoruje NC30.

Zarząd (NC3B) jest wysokim rangą międzynarodowym organem politycznym doradzającym Radzie Północnoatlantyckiej i Komitetowi Planowania Obrony w obszarze wspólnych interesów wszystkich państw członkowskich. Działa w tym wymiarze jako rada dyrektorów NC30. Składa się z wysokich rangą przedstawicieli państw, którzy na co dzień rezydują w macierzystych stolicach; przedstawicieli Komitetu Wojskowego, dowódców strategicznych i komitetów NATO zajmujących się tematyką C3; dyrektora generalnego Agencji NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (NC3A) oraz kontrolera z Agencji NATO ds. Operacyjnych i Wsparcia Systemu Łączności i Informatyki (NACOSA). Obradom Zarządu (NC3B) oficjalnie przewodniczy Zastępca Sekretarza Generalnego, a jego stałym przewodniczącym jest Asystent Sekretarza Generalnego ds. Wsparcia Obrony, któremu towarzyszą dwaj współprzewodniczący: jednym z nich jest dyrektor Sztabu ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli Dowództwa NATO (NHQC3S), a drugi jest wybierany spośród osób mianowanych na to stanowisko przez poszczególne państwa. Zarząd wspierany jest przez Grupę Narodowych Przedstawicieli ds. C3 (NC3REPS), która działa jako Zarząd

obradujący w sesji stałej. Przedstawiciele narodowi są zazwyczaj włączani do przedstawicielstw lub misji wojskowych swoich państw.

Zarząd (NC3B) wspierany jest przez podległą strukturę organów międzynarodowych składającą się z ośmiu podkomitetów: Wspólnego Podkomitetu C3 ds. Wymogów i Koncepcji, Podkomitetów: ds. Interoperacyjności, ds. Częstotliwości, ds. Zarządzania, ds. Systemów Informatycznych, ds. Systemów Zapewniających Bezpieczeństwo Informacyjne, ds. Sieci Łączności oraz ds. Identyfikacji i Nawigacji. Każdy z tych podkomitetów ma własną podstrukturę. Zarząd (NC3B), Grupa Narodowych Przedstawicieli ds. C3 (NC3REPS) oraz podkomitety podległe Zarządowi są wspierane przez Sztab ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli Dowództwa NATO (NHQC3S), który jest jednolitym, zintegrowanym sztabem cywilno-wojskowym kierowanym przez Asystenta Sekretarza Generalnego ds. Wsparcia Obrony, Sekretariat Międzynarodowy i dyrektora Międzynarodowego Sztabu Wojskowego. NHQC3S zapewnia wsparcie Radzie Północnoatlantyckiej, Komitetowi Wojskowemu, Konferencji Narodowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia (CNAD), Wysokiemu Urzędowi ds. Zasobów (SRB) oraz innym komitetom NATO w sprawach związanych z C3.

Zarząd nadzoruje również pracę dwóch agencji Organizacji NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli - Agencji NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (NC3A) i Agencji NATO ds. Operacyjnych i Wsparcia Systemów Łączności i Informatyki (NACOSA). NC3A zajmuje się centralnym planowaniem, projektowaniem integracji systemów, funkcjonowaniem technicznym systemów, wsparciem technicznym i kontrolą konfiguracji. Zapewnia także naukowe i techniczne doradztwo oraz wsparcie odnośnie do systemów czujników pomiarowych wykorzystywanych w C3, a także w dziedzinie badań operacyjnych. Nabywa i realizuje projekty związane z tą tematyką. NC3A ma siedziby w Brukseli (Belgia) i w Hadze (Holandia). NACOSA sprawuje nadzór operacyjny i wspiera wewnętrzne Systemy Łączności i Informatyki (CIS) oraz przydzielone jej instalacje. Sztab centralny NACOSA mieści się w Mons (Belgia).

Agencja NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (NC3A)

W lipcu 1996 roku powołana została do życia Agencja NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (NC3A), co było częścią strategii NATO zmierzającej do restrukturyzacji działań C3 w ramach Sojuszu. W ten sposób skupione zostały funkcje Systemów Łączności i Informatyki NATO

związane z planowaniem oraz działalnością naukową i rozwojową, a także niektóre spośród funkcji C3. Wzmocniło to zdolność Sojuszu do wykonywania jego nowych zadań w dziedzinie zarządzania kryzysowego, przy jednoczesnym zachowaniu zdolności związanych z obroną zbiorową. NC3A zajmuje się centralnym planowaniem, projektowaniem integracji systemów, funkcjonowaniem technicznym systemów, wsparciem technicznym i kontrolą konfiguracji systemów i instalacji NATO C3. Agencja nabywa i wdraża przydzielone jej projekty oraz zapewnia naukowe i techniczne doradztwo i wsparcie dla dowódców strategicznych i innych zainteresowanych podmiotów w sprawach związanych z badaniami operacyjnymi, obserwacją, dowodzeniem i kontrolą powietrzną (włączając obronę raketową teatru działań wojskowych, wojnę elektroniczną oraz wczesne ostrzeżenie i kontrolę powietrzną), a także dotyczących systemów łączności i informatyki.

NC3A ma swoją kwaterę główną w Brukseli (Belgia), ale działa z podzielonych ośrodków w Brukseli (planowanie i pozyskiwanie) i Hagi (Holandia) wsparcie naukowe. Obecnie zatrudnia około 450 osób cywilnych i personelu wojskowego.

NATO HQ C3 Staff	NC3A Bruksela	NC3A Haga
NATO Headquarters	(HQ, Planning	(problematyka
1110 Bruksela	& Acquisition)	naukowa i
Belgia	(Planowanie i	techniczna)
Tel.: 32 2 707 4358	Pozyskiwanie)	P.O. Box 174
Faks: 32 2 707 5709	8 rue de Genève	Oude Waalsdorperweg 61
	1140 Bruksela	Holandia
	Belgia	Tel.: 31 70 3142329
	Tel.: 32 2 707 8267	
	Faks: 32 2 708 8770	
	Faks: 31 70 3142111	

Sztab ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli Dowództwa NATO (NHQC3S)

Sztab ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli Dowództwa NATO (NHQC3S) wspiera Radę Północnoatlantycką, Komitet Wojskowy, Zarząd NC3, Narodowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia (CNAD), Wysoki Urząd ds. Zasobów (SRB) oraz inne komitety w ramach obowiązków związanych z C3. Współpracuje także z pionami i zarządami Sekretariatu Międzynarodowego i Międzynarodowego Sztabu Wojskowego.

Podkomitet ds. Zarządzania Częstotliwościami (FMSC)

Podkomitet ds. Zarządzania Częstotliwościami (FMSC) jest komórką NATO wyspecjalizowaną w dziedzinie zarządzania częstotliwościami, posiadającą kompetencje decyzyjne w tym zakresie. Została utworzona w miejsce istniejącej wcześniej Sojuszniczej Agencji ds. Częstotliwości Radiowych (ARFA).

Współpraca państw sprzymierzonych w zarządzaniu częstotliwościami

Za pośrednictwem Podkomitetu ds. Zarządzania Częstotliwościami (FMSC) państwa sprzymierzone współpracują ze sobą w wielu obszarach zarządzania częstotliwościami. Współpraca obejmuje ustalanie ogólnej polityki dla całej szerokości pasma częstotliwości radiowych wykorzystywanych przez siły zbrojne oraz tworzenie specjalnej polityki związanej z zarządzaniem wojskowym pasmem częstotliwości 225 400 MHz, które jest powszechnie wykorzystywane w łączności wojskowej pomiędzy jednostkami latającymi i morskimi oraz satelitami i z tego względu znajduje się pod szczególną kontrolą NATO FMSC. Za pośrednictwem Komitetu ds. Zarządzania Ruchem Lotniczym NATO (czyli Komitetem Koordynacyjnym Europejskiej Przestrzeni Powietrznej (CEAC)) Podkomitet ds. Zarządzania Częstotliwościami NATO utrzymuje bliskie kontakty ze środowiskami lotnictwa cywilnego. Ponadto NATO FMSC odbywa regularne spotkania z przedstawicielami administracji cywilnych w państwach członkowskich, aby zapewnić odpowiedni dostęp sił zbrojnych do wspólnych i zarezerwowanych szerokości pasma częstotliwości. Z myślą o uregulowaniu tych zagadnień w 1995 r. zawarto wspólne porozumienie o częstotliwościach cywilno-wojskowych.

Na szczeblu dowodzenia, dwa dowództwa strategiczne NATO - Sojusznicze Dowództwo Europa (ACE) i Sojusznicze Dowództwo Atlantyk (ACLANT) - odpowiadają za szczegółowe dwustronne porozumienia z państwami goszczącymi sojusznicze siły zbrojne w sprawie przydziału częstotliwości wojskowych oraz za przygotowanie planów wykorzystania przydzielanych częstotliwości.

Od 1994 r. współpraca związana z zarządzaniem częstotliwościami została rozszerzona na państwa partnerskie w ramach Partnerstwa dla Pokoju.

Podkomitet ds. Zarządzania Częstotliwościami NATO aktywnie współdziała z państwami partnerskimi, aby zapewnić wzajemną

harmonizację. Współpraca podejmowana jest zarówno na forum FMSC, jak i Europejskiej Konferencji Administracji Poczтовых i Telekomunikacyjnych, do której należą państwa partnerskie. Jej podstawą jest wspólne porozumienie NATO o częstotliwościach cywilno-wojskowych.

Bliższe informacje można otrzymać w:

Podkomitet ds. Zarządzania Częstotliwościami NATO

(NATO Frequency Management Sub-Committee)

NATO HQC3 Staff

1110 Bruksela

Belgia

Tel.: 32 2 707 5528

Służba Systemów Informatycznych Kwatery Głównej NATO (ISS)

Służba Systemów Informatycznych Kwatery Głównej NATO (ISS) jest częścią Zarządu Systemów Informatycznych, który działa w ramach Sekretariatu Wykonawczego. Sekretariat Wykonawczy podlega Biuru Sekretarza Generalnego. Chociaż pod względem administracyjnym ISS jest organem Sekretariatu Międzynarodowego, jego personel rekrutuje się zarówno spośród członków Sekretariatu Międzynarodowego, jak i Międzynarodowego Sztabu Wojskowego. ISS zapewnia wsparcie informatyczne dla Rady Północnoatlantyckiej, Komitetu Planowania Obrony i Komitetu Wojskowego, a także dla podległych im komitetów i wspierających sztabów. Ponadto ISS dostarcza projekty systemowe oraz oferuje rozwiązania i pomoc techniczną Sekretariatowi Międzynarodowemu i Wojskowej Agencji ds. Standaryzacji. Wspiera wypełnianie takich zadań jak zarządzanie kryzysowe oraz rejestracja i kontrola dokumentów, dba o systemy informatyczne wykorzystywane do zarządzania finansowego i kadrowego, a także wspomaga planowanie sił. Odpowiada za funkcjonowanie scentralizowanego zaplecza komputerowego ośrodków dowodzenia NATO, a także za tworzenie i obsługę oprogramowania dla aplikacji dostosowanych do specyficznych potrzeb użytkowników. Szkoli użytkowników systemów komputerowych i zapewnia im pomoc. Odpowiada za utrzymanie i funkcjonowanie systemów informatycznych w ośrodkach dowodzenia NATO. Doradza także wyższym urzędnikom NATO w kwestiach systemów informacyjnych.

Agencja NATO ds. Operacyjnych oraz Wsparcia Systemów Łączności i Informatyki (NACOSA)

Agencja NATO ds. Operacyjnych oraz Wsparcia Systemów Łączności i Informatyki (NACOSA) i podległe jej jednostki zajmują się zarządzaniem, obsługą i kontrolą systemu (CIS) na potrzeby wszystkich użytkowników. Obsługuje również instalacje przydzielone jej przez Zarząd NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (NC3B). Poza tym NACOSA i podległe jej jednostki zapewniają wsparcie operacyjne w zakresie utrzymania sprzętu i oprogramowania, a także dbają o szkolenie personelu, instalacje i podobne usługi, włączając systemy zabezpieczeń do przydzielonego systemu łączności i informatyki oraz dla upoważnionych użytkowników. We współpracy z innymi organami NATO, przedsiębiorstwami komercyjnymi i agendami narodowymi, NACOSA i podlegające jej jednostki monitorują jakość usług zapewnianych uprawnionym użytkownikom. Zarządzanie, kontrola, funkcjonowanie i wsparcie oferowane przez NACOSA i podległe jej jednostki służą zarówno stałym ośrodkom dowodzenia, jak i mobilnym jednostkom, tak aby możliwe było wspieranie konsultacji politycznych oraz dowodzenia i kontroli wszystkich operacji NATO.

W skład NACOSA wchodzi Sztab Centralny mieszczący się w Mons (Belgia). Poza tym działalność Agencji wspiera Szkoła Systemów Łączności i Informatyki NATO w Latina (Włochy), Zintegrowane Centrum Wsparcia Systemów Oprogramowania, (ACE COMSEC) oraz Organizacja ds. Obsługi i Kontroli. Agencja NATO ds. Operacyjnych oraz Wsparcia Systemów Łączności i Informatyki jest zarządzana przez kontrolera, który pełni funkcję ACOS CIS SHAPE. Ustalanie priorytetów polityki operacyjnej i sprawy proceduralne są rozważane wspólnie przez dowódców wojskowych NATO. Zarządzaniem pozaoperacyjnym zajmuje się Zarząd NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (NC3B).

WOJNA ELEKTRONICZNA

Komitet Doradczy ds. Wojny Elektronicznej (NEWAC)

Komitet Doradczy ds. Wojny Elektronicznej (NEWAC) został powołany do życia w 1966 r., aby wspierać Komitet Wojskowy, dowódców strategicznych NATO i państwa członkowskie. Działa jako jednolity, wielonarodowy organ, którego zadaniem jest promowanie efektywnych zdolności w dziedzinie prowadzenia wojny elektronicznej. Monitoruje

postępy osiągnięte przez państwa członkowskie i w ramach zintegrowanej wojskowej struktury dowodzenia w zakresie wdrażania rozwiązań stosowanych do prowadzenia wojny elektronicznej. Odpowiada za tworzenie polityki, doktryny oraz wymogów operacyjnych i szkoleniowych w tej dziedzinie, a także przyczynia się do rozwoju koncepcji związanych z dowodzeniem i kontrolą. Zdolności niezbędne do prowadzenia wojny elektronicznej są kluczowym elementem ochrony sił zbrojnych oraz odgrywają znaczącą rolę w monitorowaniu przestrzegania porozumień międzynarodowych, a także w prowadzeniu operacji pokojowych i w wypełnianiu innych zadań podejmowanych przez Sojusz. W ramach Partnerstwa dla Pokoju NEWAC pomaga upowszechniać koncepcje NATO odnośnie do wojny elektronicznej w państwach partnerskich.

W skład NEWAC wchodzi przedstawiciele wszystkich państw członkowskich oraz dowódcy wojskowi NATO. Członkowie Komitetu to wysokie rangą osoby wojskowe pełniące funkcje w narodowych organizacjach zajmujących się wojną elektroniczną. Przewodniczący i sekretarz Komitetu wchodzi w skład Pionu Operacyjnego Międzynarodowego Sztabu Wojskowego. Istnieje również wiele podległych grup, które zajmują się tworzeniem bazy danych dotyczącej wojny elektronicznej, a także prowadzą szkolenie i opracowują doktrynę.

Bliższe informacje można otrzymać pod adresem:

Komitet Doradczy NATO ds. Wojny Elektronicznej
(NATO Electronic Warfare Advisory Committee - NEWAC)
Operational Division
International Military Staff
1110 Bruksela, Belgia
Tel.: 32 2 707 5627

METEOROLOGIA

Grupa Meteorologiczna Komitetu Wojskowego (MCMG)

Grupa Meteorologiczna Komitetu Wojskowego (MCMG) jest wyspecjalizowanym forum, w skład którego wchodzi przedstawiciele państw członkowskich i dowództw strategicznych NATO. MCMG przygotowuje zalecenia i doradztwo w kwestiach meteorologicznych na potrzeby Komitetu Wojskowego oraz dowódców strategicznych i państw członkowskich NATO. Odpowiada za skuteczne i oszczędne wykorzystanie zasobów państw członkowskich i NATO w celu zapewnienia precyzyjnych

i terminowych danych meteorologicznych na potrzeby sił NATO. Wysiłki MCMG są wspierane przez dwie stałe grupy robocze: Grupę Roboczą ds. Operacyjnych, Planowania i Łączności oraz Grupę Roboczą ds. Wsparcia i Systemów Meteorologicznych Pola Walki.

Grupa Robocza ds. Operacyjnych, Planowania i Łączności zajmuje się planowaniem i kwestiami operacyjnymi związanymi z zapewnieniem zaplecza meteorologicznego na potrzeby ćwiczeń i operacji NATO. Rozwija również zdolności w dziedzinie przekazywania danych meteorologicznych i wypracowuje standardowe procedury łączności i wymiany danych meteorologicznych.

Grupa Robocza ds. Wsparcia i Systemów Meteorologicznych Pola Walki promuje współpracę w dziedzinie badań, rozwoju i przekazywania nowego wyposażenia, technik i oprogramowania - jej celem jest zwiększenie zdolności operacyjnych. Zapewnia innym grupom NATO doradztwo techniczne w kwestiach meteorologicznych, a także podejmuje studia nad takimi zagadnieniami jak przewidywanie powodzi i sztuczne rozpraszanie mgły. Podstawowe prognozy meteorologiczne są często nieadekwatne do potrzeb planowania taktycznego lub wykonania zadań. Dlatego też Grupa prowadzi katalog Pomocy w Decyzjach Taktycznych (TDA), które zostały wypracowane przez państwa członkowskie. Aby doprowadzić do większej standaryzacji stosowania TDA oraz w celu zwiększenia operacyjności, Grupa stworzyła bibliotekę zatwierdzonych TDA, które są dostępne dla wszystkich państw członkowskich.

Grupa Meteorologiczna Komitetu Wojskowego odbywa coroczne spotkania z państwami partnerskimi w formie Partnerstwa dla Pokoju. Opracowała również podręcznik wsparcia meteorologicznego dla państw partnerskich. Grupa Robocza ds. Wsparcia i Systemów Meteorologicznych Pola Walki jest także otwarta na uczestnictwo w jej pracach członków Partnerstwa dla Pokoju.

Bliższe informacje można otrzymać pod adresem:

MCMG

Operation Division (IMS)

NATO-1110 Bruksela,

Belgia

Tel.: 32 2 707 5538

Faks: 32 2 707 5988

E-mail: IMSSMO@HQ.NATO.INT

OCEANOGRAFIA WOJSKOWA

Grupa ds. Oceanografii Wojskowej (MILOC)

Oceanografia wojskowa to badanie warunków oceanograficznych, od temperatury i zasolenia, po ruchy pływowe i cechy przybrzeża, które mogą mieć wpływ na przebieg operacji morskich. Zagadnienie to ma znaczenie w odniesieniu do wielu aspektów operacji morskich, szczególnie związanych ze zwalczaniem okrętów podwodnych (ASW), stosowaniem i zwalczaniem min oraz w morskich operacjach desantowych (AW). Prace podejmowane przez Grupę MILOC koncentrują się na maksymalnym wykorzystaniu zjawisk oceanograficznych na potrzeby sił zbrojnych NATO.

W skład Grupy MILOC wchodzi przedstawiciele państw członkowskich i tych dowódców wojskowych, którzy w szczególny sposób zajmują się operacjami morskimi. Grupa obejmuje również przedstawicieli Centrum Badań Podmorskich Naczelnego Dowódcy Sił Sojuszniczych NATO Atlantyck. Grupa zapewnia doradztwo Naczelnemu Dowódcy Sił Sojuszniczych NATO Atlantyck (SACLANT), który ponosi ogólną odpowiedzialność za zagadnienia związane z oceanografią wojskową w NATO. Prace Grupy MILOC wspiera jedna stała podgrupa.

Grupa MILOC zapewnia spójność działań w dziedzinie oceanografii wojskowej ze strategią Sojuszu. Rutynowe działania Grupy obejmują wspieranie operacji i ćwiczeń NATO, tworzenie planów i polityki w dziedzinie oceanografii wojskowej, promowanie badań i rozwoju w tym zakresie oraz utrzymywanie kontaktów z innymi grupami w ramach NATO i państw członkowskich, włączając w to grupy odpowiedzialne za zagadnienia meteorologiczne i geograficzne.

Grupa MILOC aktywnie promuje tworzenie nowych koncepcji w dziedzinie wykorzystania warunków naturalnych i odpowiada za zrodzenie się w ramach NATO koncepcji szybkiej oceny warunków naturalnych w środowisku morskim (REA). Jest to nowa metodologia wykorzystująca tworzące się technologie takie jak: modelowanie komputerowe, niezwykle zaawansowane czujniki, pomoce w decyzjach taktycznych (TDA) oraz systemy sieci komputerowych, aby na czas zapewnić formy wsparcia zaadaptowane na potrzeby użytkowników wojskowych.

Prace Grupy MILOC uwzględniają również wymogi wynikające z rozwoju Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony (ESDI), wzmocnienia Partnerstwa dla Pokoju i rozszerzania NATO. Przyczyniają się do wzmocnienia całej współpracy transatlantyckiej.

Podgrupa MMILOC analizuje kwestie zlecone przez Grupę i - w miarę potrzeby - formułuje zalecenia i raporty.

Posiedzenia Grupy MILOC odbywają się raz w roku. Państwa partnerskie są zachęcane do uczestniczenia w działaniach Grupy.

Bliższe informacje:

MILOC Group
Strategy Division
HQ SACLANT
7857 Blandy Road, Suite 1000
Norfolk, Virginia 23551-2490 USA
Tel.: 1 757 445 3431
Faks: 1 757 445 3271
<http://www.saclant.nato.int>

BADANIA I TECHNOLOGIE

Organizacja ds. Badań i Technologii (RTO)

Organizacja ds. Badań i Technologii (RTO) odpowiada za integrowanie i koordynację działań NATO w dziedzinie badań i technologii obronnych. W związku z tym prowadzi i promuje wymianę informacji o badaniach i technologiach pomiędzy programami badawczymi prowadzonymi w poszczególnych państwach. Tworzy długoterminową strategię NATO oraz zapewnia doradztwo w dziedzinie badań i technologii.

RTO rozwija współpracę w dziedzinie badań i technologii obronnych, która była prowadzona przez nieistniejące już instytucje: Grupa Doradcza ds. Badań i Rozwoju Technologii Lotniczo-Rakietowej (AGARD) i Grupę Badań Obronnych (DRG). RTO powstała z połączenia i restrukturyzacji obu tych grup. Jej misją jest prowadzenie i promowanie współpracy badawczej i wymiany informacji, co ma przyczyniać się do rozwoju narodowych potencjałów badawczo-technologicznych oraz do ich efektywnego wykorzystania zgodnie z potrzebami wojskowymi Sojuszu. Celem działań RTO jest dbałość o utrzymanie przewagi Sojuszu w dziedzinie badań i technologii. Organizacja zapewnia również doradztwo w tym zakresie na potrzeby osób i instytucji podejmujących decyzje w NATO i państwach członkowskich. Prace RTO są wspierane przez szeroką sieć ekspertów z państw członkowskich. Są one również skoordynowane z działaniami innych organów NATO zajmujących się badaniami i technologiami.

RTO podlega zarówno Komitetowi Wojskowemu, jak i Konferencji Narodowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia. Organizacja składa się z Zarządu ds. Badań i Technologii (RTB) oraz Agencji ds. Badań i Technologii (RTA), której siedziba znajduje się w Neuilly (Francja). Pełen zakres działalności techniczno-badawczej to domena sześciu paneli zajmujących się następującymi tematami:

- Studia, analiza i symulacja (SAS);
- Koncepcje systemów i ich integracja (SCI);
- Czujniki i elektronika (SET);
- Technologia Systemów Informatycznych (IST);
- Technologia stosowana - pojazdy mechaniczne (AVT);
- Czynniki ludzkie i medycyna (HFM).

W skład każdego z paneli wchodzi przedstawiciele państw członkowskich, w tym wysoko wykwalifikowani eksperci naukowci. Panele utrzymują kontakty z użytkownikami wojskowymi i innymi podmiotami w ramach NATO. Naukowe i technologiczne działania RTO są prowadzone przez zespoły techniczne tworzone na określony czas, do realizacji konkretnych zadań. Zespoły techniczne organizują warsztaty, sympozja, próby terenowe, serie wykładów i kursów szkoleniowych oraz zapewniają ciągłość kontaktów pomiędzy ekspertami. Odgrywają również znaczącą rolę w formułowaniu długoterminowych planów.

W celu ułatwienia kontaktów z użytkownikami wojskowymi oraz koordynacji z innymi działaniami NATO, część personelu RTA pracuje w Biurze Studiów Technologicznych i Koordynacji w brukselskiej Kwaterze Głównej NATO. Wspomniani pracownicy zapewniają łączność z Międzynarodowym Sztabem Wojskowym oraz Pionem Wsparcia Obrony Sekretariatu Międzynarodowego. Koordynacja współpracy z państwami partnerskimi również w dużej mierze jest prowadzona z ośrodków w Brukseli.

Koordynacja działań w zakresie badań i technologii z innymi elementami struktury organizacyjnej NATO jest ułatwiona dzięki obecności przedstawicieli RTO w odpowiednich zarządach oraz ich udziałowi w posiedzeniach organów zarządzających, takich jak Zarząd NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli oraz Komitet Naukowy NATO. Z podobnych względów, dyrektor naczelny Agencji NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli oraz dyrektor Centrum Badań Podmorskich SACLANT są z urzędu członkami Zarządu ds. Badań i Technologii (RTB). Koordynacja działań w zakresie badań i technologii z

państwami sprzymierzonymi prowadzona jest za pośrednictwem koordynatorów narodowych, którzy pomagają również w organizacji działań takich jak: sympozja, posiedzenia RTB, serie wykładów i misje konsultacyjne.

Kontakty z państwami partnerskimi, zainicjowane pod auspicjami dawnej Grupy Badawczej ds. Badań i Rozwoju Przestrzeni Powietrznej, są rozwijane w ramach programu Partnerstwa dla Pokoju, a szczególną uwagę poświęca się państwom aspirującym do członkostwa w NATO.

Dalsze informacje można uzyskać pod adresem:

Agencja ds. Badań i Technologii (RTA)

BP 25

F-92201 Neuilly sur Seine

Francja

Tel.: 33 1 5561 22 00

Faks: 33 1 5561 22 99

33 1 5561 22 98

E-mail: mailbox@rta.nato.int

<http://www.rta.nato.int>

EDUKACJA I SZKOLENIE

Akademia Obrony NATO (NDC)

Akademia Obrony NATO (NDC) ulokowana w Rzymie podlega Komitetowi Wojskowemu. Niezależny Zarząd Doradczy doradza komendantowi Akademii. Przedstawia także zalecenia dotyczące programów akademickich i porządku zajęć Komitetowi Wojskowemu. Akademia prowadzi zajęcia na szczeblu strategicznym. Tematyka zajęć obejmuje kwestie polityczno-wojskowe dobrane tak, aby przygotować wybrany personel do objęcia stanowisk w NATO lub związanych z Sojuszem. Uwzględniono również inne programy i działania wspierające NATO. W programie szkoleniowym Akademii uczestniczą oficerowie i urzędnicy cywilni z państw współpracujących z Sojuszem. Komendantem Akademii jest oficer w randze co najmniej generała brygady, mianowany przez Komitet Wojskowy na trzyletnią kadencję. Jego wysiłki wspiera cywilny zastępca komendanta oraz wojskowy zastępca komendanta, którzy są wyznaczani przez państwo goszczące Akademię - Włochy. Przewodniczący Komitetu Wojskowego piastuje funkcję prezesa Akademickiej Rady Doradczej. Personel naukowo-dydaktyczny Akademii obejmuje oficerów wojskowych i urzędników cywilnych, którzy zazwyczaj

wywodzą się z ministerstw spraw zagranicznych lub obrony państw członkowskich.

Akademia Obrony NATO powstała w Paryżu w 1951 roku. W 1966 r. została przeniesiona do Rzymu. Co roku organizuje 9-10 różnych kursów i seminariów poświęconych stosownym aspektom bezpieczeństwa euroatlantyckiego. Kursy i seminaria są przeznaczone dla szerokiego spektrum starszych oficerów sił zbrojnych, wysokich rangą urzędników rządowych, pracowników naukowych i parlamentarzystów. Praktycznie cała oferta Akademii dostępna jest zarówno dla osób z państw członkowskich jak i z państw partnerskich NATO. Doborem słuchaczy i finansowaniem ich udziału w zajęciach zajmują się odpowiednie władze państwowe. Znacząca liczba zajęć jest od niedawna dostępna dla słuchaczy z państw uczestniczących w Dialogu Śródziemnomorskim.

Podstawowa oferta Akademii obejmuje kurs zaawansowany, który jest organizowany dwa razy w roku i trwa 5,5 miesiąca. Uczestniczy w nim maksimum 84 słuchacze dobranych przez rządy ich macierzystych państw zgodnie z przyznaną im liczbą miejsc. Słuchaczami są oficerowie w stopniu pułkownika lub podpułkownika oraz porównywalni rangą urzędnicy cywilni z ministerstw spraw zagranicznych lub obrony albo z innych organów rządowych lub instytucji państwowych. Większość uczestników kursu obejmuje stanowiska sztabowe w dowództwach NATO albo pełni równorzędne funkcje związane z NATO w swoich państwach. Program kursu obejmuje ogólne dane na temat rozwoju polityki międzynarodowej i zagadnienia polityczno-wojskowe związane z bezpieczeństwem i stabilnością, które oddziałują na państwa członkowskie i partnerskie Sojuszu. Na początku każdego kursu uczestnicy są przydzielani do międzynarodowych komitetów obejmujących wiele rodzajów sił zbrojnych. Każdy z tych komitetów jest kierowany przez pracownika naukowo-dydaktycznego Akademii. Odbywające się codziennie wykłady są wygłaszane przez zapraszanych przedstawicieli świata akademickiego, polityków, wysokich rangą wojskowych i urzędników cywilnych. Podczas przygotowań i dyskusji prowadzonych w ramach zajęć, szczególny nacisk kładzie się na umiejętność wypracowywania konsensusu.

W 1991 r. Akademia wprowadziła dwutygodniowy kurs dla wysokich rangą oficerów i osób cywilnych z państw należących do ówczesnej KBWE. W następnym roku zajęcia te stały się integralną częścią kursu zaawansowanego, określanego jako zintegrowany kurs PdP/OBWE. Jego głównym przedmiotem jest analiza misji, polityki i zadań Sojuszu związanych z bezpieczeństwem, a także struktura i organizacja NATO. Uczestnicy omawiają także bieżące kwestie w kontekście zmieniającej się sytuacji bezpieczeństwa euroatlantyckiego.

Co roku odbywają się dwa kursy dla wyższych oficerów w stopniu generała (admirala). Ich celem jest pogłębienie zrozumienia bieżących problemów polityczno-wojskowych NATO. Dwutygodniowy kurs październikowy odbywa się po części w Akademii Obrony, a częściowo w Brukseli i jest otwarty dla oficerów i urzędników cywilnych z państw NATO oraz PdP. Drugi kurs, przeznaczony również dla wyższych oficerów w stopniu generała (admirala), został wprowadzony w kwietniu 1998 r. Uczestnicy zajęć pochodzą z państw członkowskich. Biorą w nich udział także przedstawiciele państw uczestniczących w Dialogu Śródziemnomorskim NATO. Kurs ten ma się przyczyniać do wzmocnienia stabilności regionalnej poprzez promowanie dialogu i zrozumienia oraz budowę zaufania.

Raz w roku odbywa się konferencja komendantów akademii obrony z państw członkowskich i uczestniczących w PdP. Celem konferencji jest wymiana poglądów na temat filozofii działań akademickich i metod kształcenia. Konferencji przewodniczy komendant Akademii Obrony NATO.

Akademia uczestniczy na prawach pełnego członka w pracach sekretariatu konsorcjum Akademii Obrony i Instytutów Bezpieczeństwa. Konsorcjum to jest nienależącym do NATO organem współpracy edukacyjnej. Poprzez członkostwo we wspomnianym sekretariacie, Akademia Obrony jest kluczowym łącznikiem pomiędzy NATO i konsorcjum.

Co roku odbywa się kurs dla oficerów rezerwy NATO. Jego celem jest zapoznanie oficerów rezerwy z państw członkowskich i partnerskich z ostatnimi osiągnięciami organizacyjnymi, strukturalnymi i proceduralnymi istotnymi dla NATO oraz pogłębienie zrozumienia dla polityczno-wojskowych warunków, w których funkcjonuje NATO.

Co roku Akademia organizuje także międzynarodowe seminarium badawcze na temat bezpieczeństwa euroatlantyckiego. Jest ono organizowane we współpracy z instytucją akademicką jednego z państw należących do PdP. Celem jest zbliżenie ekspertów w dziedzinie bezpieczeństwa z NATO i państw partnerskich oraz umożliwienie im podjęcia debaty na temat zagadnień wpływających na bezpieczeństwo euroatlantyckie.

Również co roku organizowane jest międzynarodowe seminarium badawcze z udziałem państw należących do Dialogu Śródziemnomorskiego.

Dwa razy w roku Akademia oferuje stypendium badawcze w dziedzinie studiów nad bezpieczeństwem. Jest ono przyznawane obywatelom państw należących do Partnerstwa dla Pokoju.

Stypendium to ma promować indywidualne badania akademickie nad zagadnieniami o szczególnym znaczeniu dla państw należących do Partnerstwa dla Pokoju, zwłaszcza w zakresie bezpieczeństwa euroatlantyckiego i euroazjatyckiego. Referaty prezentowane i omawiane w ramach międzynarodowych seminariów badawczych oraz opracowania badawcze wykonane przez stypendystów są często publikowane w serii monograficznej Akademii Obrony NATO.

Akademia wytwarza silne poczucie jedności pomiędzy jej absolwentami i organizuje dla nich doroczne seminarium. W 1999 r. Akademia Obrony przeniosła się do specjalnie w tym celu wybudowanej siedziby w Rzymie, która ma pomieścić bardziej rozbudowane kursy i zapewnić wyposażenie niezbędne do wypełniania poszerzonych zadań Akademii.

Dalsze informacje można uzyskać pod adresem:

Akademia Obrony NATO
Via Giorgia Pelosi 1
00143 Rzym
Włochy
Tel.: 39 06 505 259 (centrala)
Faks: 39 06 50525799

Szkoła NATO (SHAPE) w Oberammergau, Niemcy

Szkoła NATO (SHAPE) jest centrum szkolenia dla wojskowego i cywilnego personelu służącego w państwach sprzymierzonych i partnerskich. Kursy są nieustannie zmieniane i uaktualniane, tak aby odzwierciedlały bieżące zmiany i tendencje w Sojuszniczym Dowództwie Europa oraz w Sojuszniczym Dowództwie Atlantyk. Co roku oferowana jest szeroka gama kursów omawiających zagadnienia takie jak: wykorzystanie uzbrojenia; obrona przeciwnuklearna, przeciwbiologiczna i przeciwochemiczna; wojna elektroniczna; dowodzenie i kontrola; siły przeznaczone do ewentualnej mobilizacji; siły wielonarodowe; operacje utrzymania pokoju; ochrona środowiska; zarządzanie kryzysowe; a także podstawowe wiadomości o NATO. Szkoła pozostaje pod operacyjnym nadzorem Naczelnego Dowódcy Sił Sojuszniczych NATO Europa (SACEUR), ale oferuje swoje usługi na potrzeby obu dowódców wojskowych NATO. Zarząd Doradczy składa się z przedstawicieli SHAPE i członków personelu szkoły. Jego zadaniem jest udzielanie pomocy i wytycznych. Niemcy i Stany Zjednoczone zapewniają obiekty i wsparcie logistyczne, ale szkoła pokrywa swoje koszty operacyjne z własnego i jest w znacznej mierze niezależna finansowo.

Szkoła NATO (SHAPE) powstała w pierwotnej formie we wczesnych latach istnienia Sojuszu, ale obecny status i nazwę otrzymała w 1975 r. Przez wiele lat głównie akcentowano w niej kwestie związane z obroną zbiorową. W bardziej współczesnych czasach, po wprowadzeniu w 1991 r. nowej Koncepcji Strategicznej Sojuszu, rola szkoły została fundamentalnie zmieniona, a w jej programie uwzględniono kursy, szkolenia i seminaria mające wspierać aktualną i tworzącą się strategię oraz politykę NATO z uwzględnieniem współpracy i dialogu z wojskowym i cywilnym personelem państw nienależących do NATO. Ponadto, od rozpoczęcia operacji NATO w Bośni z udziałem IFOR i SFOR, Szkoła zapewnia pośrednie wsparcie dla bieżących operacji wojskowych NATO.

W programie akademickim Szkoły na rok 1998 przewidziano 47 kursów, w których uczestniczyć miało 5 500 studentów z prawie 50 państw. Kursy są organizowane w pięciu fundamentalnych dziedzinach operacyjnych NATO: procedury techniczne; ogólne wykształcenie oficerów sztabowych NATO; procedury operacyjne NATO; procedury operacyjne stosowane w odniesieniu do kierowanych przez NATO sił wielonarodowych; a także aktualne fora, na których omawiana jest polityka operacyjna. Personel naukowo-dydaktyczny Szkoły obejmuje pracowników z państw członkowskich. Ich praca uzupełniana jest przez wystąpienia zaproszonych prelegentów z dowództw i Kwatery Głównej NATO oraz z państw należących do Partnerstwa dla Pokoju, a także ze światowych organizacji humanitarnych i przedsiębiorstw komercyjnych. Podstawowym celem wszystkich tych kursów jest tworzenie wspólnej, mieszanej kadry oficerów sztabowych z państw członkowskich i nienależących do NATO, którzy będą mogli skuteczniej ze sobą współpracować. W ostatnich latach znacząco wzrasta udział w tych kursach przedstawicieli środowisk pozawojskowych. Rozwijają się także kontakty Szkoły z organizacjami międzynarodowymi takimi jak: Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża (ICRC), Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR) i Bank Światowy. Rozszerzeniu ulegają także kontakty z przedstawicielami mediów.

W 1994 r. Szkoła wprowadziła kurs na temat: "Rezerwowe siły zbrojne i mobilizacja", w którym uczestniczą oficerowie rezerwy z państw NATO i PdP.

Największy rozwój programu kształcenia Szkoły wiąże się ze wspieraniem programu Partnerstwa dla Pokoju. Pierwszy kurs dotyczący europejskiej współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa znalazł się w ofercie Szkoły w 1991 roku. Dodatkowe kursy zorganizowano w latach 1993-1994. Ich tematyką były procedury inspekcji i eskortowania w związku z weryfikacją kontroli broni konwencjonalnych w Europie;

odpowiedzialność oficerów za ochronę środowiska; rezerwowe siły zbrojne; a także mobilizacja i operacje pokojowe.

Kolejne kursy zostały opracowane w latach 1995-1996. Obszarem, który uwzględniono w szczególności było przygotowanie oficerów z państw PdP i NATO do współpracy we wspólnych, mieszanych sztabach. Tematyka kursów obejmowała: zarządzanie zasobami; ogólne informacje o NATO; planowanie cywilne w sytuacji zagrożenia i współpracę cywilno-wojskową; a także międzynarodowe zarządzanie kryzysowe.

W 1997 r. wprowadzono pierwszy kurs techniczny, w którym mogli uczestniczyć obywatele państw Partnerstwa dla Pokoju. Tematem kursu było ostrzeżenie obronne w przypadku zagrożenia ze strony broni nuklearnej, biologicznej, lub chemicznej oraz procedury systemu sprawozdawczego. W tym samym roku Szkoła uruchomiła dwa sponsorowane przez NATO kursy dla wojskowych i cywilnych przywódców państw, które podpisały ogólne porozumienie ramowe w sprawie pokoju w Bośni i Hercegowinie (porozumienie z Dayton). Tematyka kursów koncentruje się na roli zawodowych oficerów w państwie demokratycznym, a także na operacyjnych kwestiach i procedurach związanych z wdrażaniem porozumienia. W 1998 r. oferta została uzupełniona o kurs dla operacyjnych oficerów sztabowych z państw członkowskich i partnerskich NATO. Jego celem jest wyszkolenie oficerów w zakresie doktryny i procedur stosowanych w kierowanych przez NATO międzynarodowych, mieszanych dowództwach operacji pokojowych. W programie kształcenia nadal uwzględniane są kluczowe funkcje NATO - na przykład w 1998 roku wprowadzono nowy kurs na temat planowania kampanii powietrznych.

Obecnie wprowadzane są dalsze zmiany w programie kształcenia, z uwzględnieniem doświadczeń zdobytych w związku z działaniami kierowanych przez NATO Sił Stabilizacyjnych w Bośni, a także w kontekście innych zmian i tendencji w Sojuszu. Na przykład, w pewnych odstępach czasu w kursach uczestniczą studenci przysyłani z państw uczestniczących w Dialogu Śródziemnomorskim.

Dalsze informacje można uzyskać pod adresem:

Szkoła NATO (SHAPE)

Am Rainenbichl 54

82487 Oberammergau

Niemcy

Tel.: 49 8822 4477 (sprawy studenckie)

Faks: 49 8822 1035

E-mail: postmaster@natoschool-shape.de

Szkoła Systemów Łączności i Informatyki (NCISS)

Szkoła Systemów Łączności i Informatyki (NCISS) oferuje zaawansowane szkolenia dla osób cywilnych i wojskowych na temat obsługi i utrzymania systemów łączności i informatyki. Prowadzi również kursy podstawowe i szkolenia w zakresie zarządzania w dziedzinie wspomnianych systemów, a także kursy wprowadzające dla uczestników z państw partnerskich.

Szkoła została pierwotnie utworzona w 1959 r. Od tego czasu przeszła wiele przekształceń, a pod obecną nazwą funkcjonuje od 1989 r. W 1994 r. wprowadzono nowe kursy w kontekście Partnerstwa dla Pokoju. Od 1995 r. Szkoła organizuje również kursy wspierające siły NATO w byłej Jugosławii.

Obecnie szkoła prowadzi ponad 50 kursów trwających od jednego do dziesięciu tygodni i przyjmuje rocznie około 1 650 studentów.

Szkoła jest podzielona na dwa wydziały: szkolenia i wsparcia. Wydział szkolenia dzieli się na: sekcję domeny sieciowej, która oferuje szkolenia w zakresie systemów transmisji danych, systemów przełącznikowych oraz administrowania siecią; sekcję domeny użytkownika prowadzącą kursy na temat informatycznych systemów dowodzenia i kontroli oraz tworzenia i zarządzania oprogramowaniem; sekcję domeny Infosec oferującą kursy dotyczące zagadnień operacyjnych, konserwacji i napraw sprzętu kryptograficznego. Wydział szkolenia prowadzi również kursy dla oficerów zajmujących się systemami łączności i informatyki, kursy wstępne, szkolenia w dziedzinie zarządzania częstotliwościami oraz kursy na temat systemów łączności i informatyki przeznaczone dla uczestników z państw partnerskich.

Wydział wsparcia odpowiada za logistyczne i administracyjne zaplecze wydziału szkolenia.

Komendantem Szkoły jest oficer w służbie czynnej z jednego z państw członkowskich NATO w stopniu pułkownika lub równorzędnym. Jego doradcą technicznym jest główny inżynier ds. telekomunikacji. Biuro zarządzania szkoleniami odpowiada za sprawy administracyjne, takie jak: tworzenie rocznego programu kursów, prowadzenie dokumentacji szkoleń oraz sporządzanie statystyk monitorujących.

Szkoła jest obiektem szkoleniowym działającym na potrzeby obu dowództw strategicznych i otrzymuje wsparcie administracyjne ze strony Sojusznicych Sił Zbrojnych NATO Europa Południowa (AFSOUTH). Podlega Agencji NATO ds. Operacyjnych i Wsparcia Systemów Łączności i Informatyki (NACOSA).

Szkoła otrzymuje wsparcie ze strony włoskiego ministerstwa obrony za pośrednictwem włoskiej brygady szkoleniowej sił powietrznych w Latina. Siedziba szkoły ulokowana jest przy kwaterze głównej wspomnianej brygady.

Dalsze informacje można uzyskać pod adresem:

Szkoła NATO (CIS)
04010 Borgo Piave
Latina
Włochy
Tel.: 39 0773 6771
Faks: 39 0773 662467

Grupa Szkoleniowa NATO (NTG)

Grupa Szkoleniowa NATO (NTG) odpowiada za konsolidację indywidualnego szkolenia. Jej zadaniem jest udoskonalanie i rozszerzanie istniejących umów szkoleniowych pomiędzy państwami członkowskimi oraz inicjowanie nowych działań szkoleniowych. Grupa podlega Komitetowi Wojskowemu i utrzymuje bliskie kontakty z Agencją NATO ds. Standaryzacji (NSA).

NTG ułatwia wymianę informacji pomiędzy państwami członkowskimi oraz władzami wojskowymi NATO na temat zdolności szkoleniowych państw. Ponadto zapewnia forum do dyskusji i wymiany poglądów na temat problemów szkolenia indywidualnego. Poprzez ustalanie listy projektów szkoleniowych, które stwarzają możliwość dwustronnej lub wielostronnej współpracy oraz przez zachęcanie do ich wdrażania, NTG promuje jakościowe zmiany w szkolnictwie, a także umożliwia oszczędności kapitału i zasobów ludzkich, standaryzację i interoperacyjność. Uczestnictwo poszczególnych państw we wspólnych projektach szkoleniowych odbywa się na zasadzie indywidualnej i nie powiela, ani nie zastępuje narodowych programów szkoleniowych. Grupa zachęca poszczególne państwa do przyjęcia odpowiedzialności za konkretne projekty szkoleniowe w imieniu całego Sojuszu lub grupy państw członkowskich o szczególnych, wspólnych potrzebach. Działalność NTG została rozszerzona tak, aby obejmować projekty szkoleniowe realizowane wspólnie z państwami partnerskimi.

Prace prowadzone są za pośrednictwem pięciu podgrup (ds. Połączonych Sił Zbrojnych, Marynarki Wojennej, Sił Lądowych, Sił Powietrznych i Zagadnień Finansowych) oraz wyspecjalizowanych grup roboczych, w których są reprezentowane państwa członkowskie i partnerskie NATO. Działania Grupy Szkoleniowej NATO koordynowane są

przez pełnoetatową jednostkę sztabową ulokowaną w Kwaterze Głównej NATO.

Dalsze informacje można uzyskać pod adresem:

Jednostka Sztabowa Grupy Szkoleniowej NATO
Pion Operacyjny Międzynarodowego Sztabu Wojskowego
1110 Bruksela
Belgia
Tel.: 32 2 707 5750

KOMITETY STERUJĄCE I BIURA PROJEKTÓW

Obrona strefowa

System zbierania i wykorzystywania informacji pola walki (BICES)

Interoperacyjność sieci systemów łączności

Komasowanie danych

Samolot myśliwski F-16

Rozpoznania naziemne (Tymczasowe Biuro projektu)

Inercyjny system nawigacji dla okrętów

System broni przeciwpancernej MILAN

Wielonarodowa dystrybucja danych (Terminal niskiej pojemności)

Wieloprowadnicowy system raketowy (MLRS)

Zespół aparatury medycznej stałego podtrzymywania życia (CAL5)
(Rada Zarządzająca)

NATO Improvement Link II

Ośrodek informacyjny amunicji niskoczułej NATO (NIMIC)

Morski samolot patrolowy NATO

Czujniki i stanowiska sprawdzania celności broni sił morskich NATO
(FORACS)

Pocisk obronny NATO Sea Sparrow AT

System NATO Sea GNAT

Zwarte działko OTO MELARA 76/62

Systemy obrony przeciwlotniczej bardzo krótkiego i krótkiego zasięgu

Bliższe informacje o powyższych projektach można otrzymać w Pionie Wsparcia Obrony (Defense Support Division) NATO

1110 Bruksela, Belgia lub w poniższych Biurach projektów:

Sojuszniczy Potencjał Rozpoznania Naziemnego - tymczasowe biuro projektu
(Alliance Ground Surveillance Capability Provisional Project Office - AGS/PPO)
NATO
1110 Bruksela, Belgia
Tel.: 32 2 707 + wew.
Faks: 32 2 707 7962

System Zbierania i Wykorzystywania Informacji Pola Walki
(Battlefield Information Collection and Exploitation System - BICES)
8 rue Gen_ve
1140 Bruksela, Belgia
Tel.: 32 2 707 + wew.
Faks: 32 2 707 8811

Zespół Aparatury Medycznej Stałego Podtrzymywania Życia
(NATO Continuous Acquisition and Life-Cycle Support - CALS)
NATO
1110 Bruksela, Belgia
Tel.: 32 2 707 + wew.
Faks: 32 2 707 4190

NATO
1110 Bruksela, Belgia
Tel.: 32 2 707 4244
Faks: 32 2 707 4103
E-mail: foracs@hq.nato.int

Ośrodek Informacyjny Amunicji Niskoczulej NATO
(NATO Insensitive Munitions Information Centre - NIMIC)
NATO
1110 Bruksela, Belgia
Tel.: 32 2 707 4111
Faks: 32 2 707 5363
E-mail: idnnin@hq.nato.int

ROZDZIAŁ 15

SZERSZE RAMY INSTYTUCYJNE SYSTEMU BEZPIECZEŃSTWA

Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ)

Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE)

Unia Europejska (UE)

Unia Zachodnioeuropejska (UZE)

Rada Europy

SZERSZE RAMY INSTYTUCYJNE SYSTEMU BEZPIECZEŃSTWA

ORGANIZACJA NARODÓW ZJEDNOCZONYCH

Karta Narodów Zjednoczonych została podpisana w San Francisco 26 czerwca 1945 roku przez 50 państw. 24 października 1945 r. formalnie powstała Organizacja Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 51 Karty Narodów Zjednoczonych stwierdza naturalne prawo wszystkich państw członkowskich ONZ do indywidualnej i zbiorowej samoobrony oraz sankcjonuje środki, które mogą być wykorzystane w związku z egzekwowaniem tego prawa aż do czasu, gdy Rada Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych podejmie kroki niezbędne do utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Zgodnie z zapisami tego Artykułu, Rada Bezpieczeństwa musi być natychmiast powiadamiana o podjęciu takich kroków przez którekolwiek z państw członkowskich. Nie wpływa to w żaden sposób na jej uprawnienia i odpowiedzialność w zakresie podejmowania wszelkich działań uważanych przez nią za niezbędne do utrzymania lub przywrócenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Z punktu widzenia Sojuszu Północnoatlantyckiego, Karta Narodów Zjednoczonych ma więc podwójne znaczenie. Po pierwsze, zapewnia ramy prawne do stworzenia Sojuszu, a po drugie ustanawia ogólną odpowiedzialność Rady Bezpieczeństwa za międzynarodowy pokój i bezpieczeństwo. Obie fundamentalne zasady zostały wpisane na czołowym miejscu do Traktatu Północnoatlantyckiego, który został podpisany w Waszyngtonie 4 kwietnia 1949 r. Preambuła Traktatu stwierdza, że Karta Narodów Zjednoczonych stanowi ramy funkcjonowania Sojuszu. W pierwszych słowach, państwa członkowskie Sojuszu potwierdzają swoją wiarę w cele i zasady Karty. W Artykule 1 państwa członkowskie zobowiązują się do rozwiązywania sporów międzynarodowych za pomocą środków pokojowych, zgodnie z celami Karty Narodów Zjednoczonych. Ponadto zobowiązują się nie odwoływać się do groźby lub użycia siły w sposób niezgodny z celami Narodów Zjednoczonych. Artykuł 5 Traktatu wyraźnie nawiązuje do Artykułu 51 Karty i stwierdza prawo sygnatariuszy do podejmowania indywidualnych lub zbiorowych działań, które wydają im się niezbędne do zapewnienia samoobrony, łącznie z użyciem sił zbrojnych. Artykuł 5 nakłada na państwa członkowskie obowiązek zaprzestania użycia sił zbrojnych do przywracania i zachowania bezpieczeństwa w obszarze północnoatlantyckim z chwilą, gdy Rada Bezpieczeństwa podejmie kroki

niezbędne do przywrócenia i zachowania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Kolejne odniesienie do Karty Narodów Zjednoczonych znajduje się w Artykule 7 Traktatu Północnoatlantyckiego, który przypomina sygnatariuszom o ich prawach i zobowiązaniach wynikających z Karty oraz potwierdza podstawową odpowiedzialność Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych za utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa. Na koniec, w Artykule 12 włączono zapis mówiący, że Traktat zostanie poddany ocenie i nowelizacji po dziesięciu latach obowiązywania, jeżeli takie będzie życzenie którejs z stron. Zapis Artykułu zakładał, że ocena taka będzie dokonana w świetle nowych wydarzeń wpływających na pokój i bezpieczeństwo w obszarze północnoatlantyckim, między innymi w związku z tworzeniem powszechnych i regionalnych rozwiązań wynikających z Karty Narodów Zjednoczonych.

Traktat Północnoatlantycki wszedł w życie 24 sierpnia 1949 r. Żadna ze stron nie wystąpiła o dokonanie nowelizacji przewidzianej w Artykule 12, chociaż na każdym etapie rozwoju Sojusz nieustannie nadzorował wprowadzanie w życie zapisów Traktatu, tak aby zapewnić realizację swych celów. Bezpośredni związek pomiędzy Traktatem a Kartą Narodów Zjednoczonych jest i pozostanie fundamentalną zasadą Sojuszu.

Od 1949 r. do chwili obecnej formalna więź pomiędzy Organizacją Narodów Zjednoczonych a Sojuszem Północnoatlantyckim pozostaje niezmienniona i wyraża się przede wszystkim w związku prawnym pomiędzy dokumentami założycielskimi obu podmiotów. Kontakty pomiędzy instytucjami Narodów Zjednoczonych i Sojuszu były przez większą część tego okresu niezmiernie ograniczone, zarówno co do skali, jak i treści. Sytuacja ta zmieniła się w 1992 r. w związku z konfliktem w byłej Jugosławii.

W lipcu 1992 r., w obliczu narastającego konfliktu, okręty NATO należące do Stałych Sił Morskich Morza Śródziemnego, wsparte przez jednostki latające Patrolu Morskiego NATO rozpoczęły operację monitorowania Morza Adriatyckiego w celu wspierania embarga na dostawy broni, nałożonego przez ONZ na wszystkie republiki byłej Jugosławii. W listopadzie 1992 r. NATO i Unia Zachodnioeuropejska rozpoczęły operacje mające na celu wymuszenie przestrzegania rezolucji Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych, zmierzających do zapobieżenia eskalacji konfliktu, która była możliwa w związku z napływem w ten region dodatkowego uzbrojenia.

W grudniu 1992 r. ministrowie spraw zagranicznych państw członkowskich NATO wyrazili gotowość Sojuszu do wspierania operacji pokojowych organizowanych w ramach uprawnień Rady Bezpieczeństwa.

Dokonano przeglądu posunięć uczynionych już w tej dziedzinie przez państwa sprzymierzone, indywidualnie lub w imieniu NATO. Sojusz dał do zrozumienia, że był gotowy pozytywnie odpowiedzieć na dalsze inicjatywy ze strony Sekretarza Generalnego ONZ, zmierzające do pozyskania pomocy NATO.

W rezultacie, podjęto szereg działań, obejmujących między innymi wspólne operacje morskie realizowane pod nadzorem Rad Sojuszu i Unii Zachodnioeuropejskiej; operacje powietrzne NATO; bezpośrednie wsparcie powietrzne udzielane oddziałom UNPROFOR; ataki powietrzne w obronie "stref bezpieczeństwa" ONZ; a także planowanie awaryjne uwzględniające inne opcje będące do dyspozycji ONZ. Posunięcia te oraz zasady, na których zostały podjęte są przedstawione w rozdziale 5.

Po podpisaniu porozumienia pokojowego w Bośni 14 grudnia 1995 roku, NATO otrzymało mandat od ONZ, zgodnie z rezolucją Rady Bezpieczeństwa nr 1031. Na jego mocy, Sojusz miał się zająć wdrażaniem wojskowych aspektów Porozumienia Pokojowego. 16 grudnia 1995 r. kierowane przez NATO Siły Wdrożeniowe (IFOR) rozpoczęły działania związane z wypełnianiem mandatu. Szczegóły działań IFOR i późniejsze zastąpienie tych sił przez kierowane przez NATO Siły Stabilizacyjne (SFOR), co nastąpiło w grudniu 1996 r., przedstawiono w rozdziale 5. Przez cały czas wypełniania swoich mandatów, oba wielonarodowe ugrupowania sił blisko współpracowały w Bośni i Hercegowinie z innymi organizacjami międzynarodowymi i agendami humanitarnymi, w tym związanymi z ONZ, takimi jak Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR) oraz Międzynarodowe Policyjne Siły Zadaniowe ONZ (IPTF).

W lutym 1998 r., po rozmowach z nienależącymi do NATO państwami współtworzącymi SFOR, Rada Północnoatlantycka ogłosiła, że NATO było przygotowane do zorganizowania i poprowadzenia wielonarodowych sił, które kontynuowałyby pracę w Bośni i Hercegowinie po wygaśnięciu mandatu SFOR w czerwcu 1998 r. Warunkiem tych działań było przyznanie przez Radę Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych kolejnego mandatu. Nowe siły zachowały nazwę SFOR, co odzwierciedlała nieustanną potrzebę stabilizowania sytuacji w Bośni i budowy podstaw trwałego pokoju w tym regionie.

Od początku konfliktu w Kosowie i przez cały czas trwania kryzysu, utrzymywane były ściśle kontakty pomiędzy Sekretarzem Generalnym ONZ a Sekretarzem Generalnym NATO. Działania podejmowane przez Sojusz w związku ze wspieraniem rezolucji Rady Bezpieczeństwa zarówno w trakcie, jak i po zakończeniu konfliktu oraz rola Sił Kosowskich (KFOR) utworzonych na mocy rezolucji Rady Bezpieczeństwa nr 1244 z dnia 12 czerwca 1999 r., przedstawione są w rozdziale 5.

Poza kontekstem jugosłowiańskim, w obliczu nowych wyzwań dla pokoju na świecie, państwa członkowskie NATO słowem i czynem udzielają poparcia wysiłkom Rady Bezpieczeństwa i Sekretarza Generalnego ONZ zmierzającym do odsunięcia groźby konfliktu i przywrócenia rządów prawa międzynarodowego - także wtedy, gdy Sojusz nie jest bezpośrednio zaangażowany w zarządzanie kryzysowe. Na początku 1998 r. Sojusz wezwał Irak do pełnego podporządkowania się postanowieniom rezolucji Rady Bezpieczeństwa, w kontekście wprowadzania w życie rezolucji odnoszących się do tego państwa oraz do reguł międzynarodowych inspekcji powołanych do odszukania i zniszczenia broni masowego rażenia oraz wyeliminowania zdolności Iraku do produkcji takiej broni.

25 lutego 1998 r. Sekretarz Generalny NATO wydał oświadczenie witające porozumienie Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych z władzami irackimi odnośnie do dyplomatycznego rozwiązania kryzysu w Iraku. Sekretarz Generalny NATO z szacunkiem odnotował wysiłki dyplomatyczne i zdecydowaną postawę społeczności międzynarodowej, w tym państw członkowskich Sojuszu i z naciskiem potwierdził konieczność pełnego przestrzegania wszystkich odnośnych rezolucji Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych. Kiedy 4 marca 1998 r. Rada Północnoatlantycka ponownie omawiała sytuację w Iraku, powitano jednogłośnie przyjęcie rezolucji Rady Bezpieczeństwa nr 1154 dotyczącej wprowadzania w życie porozumienia pomiędzy Sekretarzem Generalnym Narodów Zjednoczonych a Irakiem. Rada Północnoatlantycka wyraziła poparcie dla odnośnych decyzji ONZ i podkreśliła znaczenie stabilności w regionie Zatoki Perskiej dla bezpieczeństwa w obszarze euroatlantyckim.

Istnieją zatem zarówno prawne jak i bardzo praktyczne powiązania z jednej strony pomiędzy Kartą Narodów Zjednoczonych, jak i Traktatem Północnoatlantyckim, a z drugiej - pomiędzy instytucjami ONZ i Sojuszu. Oba te elementy przyczyniają się do powstania szerszych ram instytucjonalnych, w których funkcjonuje Sojusz. Poniżej są przedstawione inne powiązania instytucjonalne, które współtworzą to środowisko.

ORGANIZACJA BEZPIECZEŃSTWA I WSPÓŁPRACY W EUROPIE (OBWE)¹

Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), dawniej nosząca nazwę: Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE), była pierwotnie procesem konsultacji politycznych, w którym uczestniczyły państwa z Europy, Azji Środkowej i Ameryki Północnej. W styczniu 1995 r. Konferencja przekształciła się w Organizację.

Rozpoczęty w 1972 r. proces KBWE doprowadził do przyjęcia w 1975 r. w Helsinkach Aktu Końcowego. Dokument ten objął szeroki zakres norm postępowania międzynarodowego oraz zobowiązań rządzących stosunkami pomiędzy państwami-uczestnikami Konferencji, środków budowy zaufania pomiędzy nimi - szczególnie w dziedzinie polityczno-wojskowej. Wspomniane zobowiązania dotyczyły także poszanowania praw człowieka i fundamentalnych wolności oraz współpracy gospodarczej, kulturalnej, technicznej i naukowej.

Instytucjonalizacja OBWE

21 listopada 1990 r. przywódcy państw i rządów reprezentujący 34 ówczesnych członków, zebrani na szczycie KBWE, przyjęli Paryską Kartę Nowej Europy. Karta powołała do życia Radę Ministrów Spraw Zagranicznych KBWE, która miała być centralnym forum regularnych konsultacji politycznych. Zgodnie z postanowieniami Karty, stworzono Komitet Wysokich Przedstawicieli przeglądający bieżące sprawy, przygotowujący pracę Rady i wykonujący jej decyzje, a także powołano do życia trzy stałe instytucje KBWE: sekretariat w Pradze (później włączony do zbiorczego sekretariatu w Wiedniu), Centrum Zapobiegania Konfliktom w Wiedniu oraz Biuro Wolnych Wyborów w Warszawie (później pod zmienioną nazwą: Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka - ODHIR).

19 czerwca 1991 r. w Berlinie odbyło się pierwsze posiedzenie Rady Ministrów Spraw Zagranicznych. Rada przyjęła mechanizm konsultacji i współpracy w przypadku sytuacji nadzwyczajnych, w obszarach objętych działaniem KBWE. Mechanizm ten został zastosowany w odniesieniu do byłej Jugosławii i Górskiego Karabachu.

Na zakończenie konferencji przeglądowej w Helsinkach 9 lipca 1992 r., szefowie państw i rządów KBWE przyjęli deklarację Szczytu Helsińskiego zatytułowaną: "Wyzwania czasu przemian". Deklaracja odzwierciedlała porozumienie w sprawie dalszego wzmocnienia instytucji KBWE,

1 Lista państw uczestniczących: Albania, Andora, Armenia, Austria, Azerbejdżan, Belgia, Białoruś, Bośnia i Hercegowina, Bułgaria, była Jugosłowiańska Republika Macedonii*, Chorwacja, Cypr, Dania, Estonia, Federalna Republika Jugosławii**, Finlandia, Francja, Grecja, Gruzja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Islandia, Kanada, Kazachstan, Lichtenstein, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Mołdawia, Monako, Niemcy, Norwegia, Polska, Portugalia, Republika Czeska, Republika Kirgiska, Rosja, Rumunia, San Marino, Słowacja, Słowenia, Stany Zjednoczone, Stolica Apostolska, Szwajcaria, Szwecja, Tadżykistan, Turcja, Turkmenistan, Ukraina, Uzbekistan, Węgry, Wielka Brytania, Włochy.

* Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą.

** Jugosławia została zawieszona w prawach członka KBWE 8 lipca 1992 r. ze względu na charakter jej zaangażowania w konflikt w Bośni i Hercegowinie. Po wyborze Vojislava Kostunica na prezydenta we wrześniu 2000 r., Federalna Republika Jugosławii została przyjęta do OBWE 10 listopada 2000 r, jako 55. państwo członkowskie.

powołania Wysokiego Komisarza ds. Mniejszości Narodowych oraz rozwoju struktury wczesnego ostrzegania, zapobiegania konfliktom i zarządzania kryzysowego, w tym tworzenia misji zbierających informacje i sprawozdawczych.

Podczas posiedzenia Rady Ministrów Spraw Zagranicznych w Sztokholmie 14 grudnia 1992 r. przyjęto Konwencję o Postępowaniu Rozjemczym i Arbitrażu w ramach KBWE. Podjęto również decyzję o utworzeniu stanowiska Sekretarza Generalnego KBWE.

W Rzymie, 1 grudnia 1993 r. Rada Ministrów Spraw Zagranicznych przyjęła nowe zmiany organizacyjne obejmujące powołanie Stałego Komitetu - to jest pierwszego stałego organu KBWE z uprawnieniami do prowadzenia konsultacji i podejmowania decyzji - a także stworzenie pojedynczego głównego sekretariatu, obydwu ulokowanych w Wiedniu. Ministrowie spraw zagranicznych wyrazili również swoje zaniepokojenie z powodu liczby i skali konfliktów regionalnych i potwierdzili swoją wolę rozwiązywania tych konfliktów, szczególnie w byłej Jugosławii. Ministrowie podjęli kroki zmierzające do poprawy zdolności KBWE w dziedzinie zarządzania kryzysowego i zapobiegania konfliktom oraz doszli do porozumienia, że Konferencja powinna rozwijać kontakty z "organizacjami europejskimi i transatlantyckimi".

Wiele zmian instytucjonalnych zmierzających do wzmocnienia KBWE zostało wprowadzonych podczas Szczytu w Budapeszcie, w 1994 r. Wśród nich była zmiana nazwy KBWE, która w przyszłości miała się nazywać: Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE). Wyznaczono również następne spotkanie szefów państw i rządów OBWE w Lizbonie w 1996 r. oraz zdecydowano o zastąpieniu Komitetu Wysokich Przedstawicieli przez Wysoką Radę, która miała się spotykać co najmniej dwa razy w roku oraz przed każdorazowym posiedzeniem Rady Ministrów, a także miała być zwoływana jako Forum Ekonomiczne. Utworzono Stałą Radę (poprzednio Stały Komitet) obradującą się w Wiedniu jako regularny organ powołany do prowadzenia konsultacji politycznych i podejmowania decyzji. Postanowiono również, że przed każdym posiedzeniem na szczycie będzie organizowane spotkanie w Wiedniu, w celu dokonania oceny wykonania wszystkich zobowiązań KBWE.

Podczas Szczytu Budapesztańskiego państwa uczestniczące w Konferencji zadeklarowały swoją wolę polityczną stworzenia wielonarodowych sił pokojowych KBWE do nadzorowania porozumienia o zaprzestaniu walk pomiędzy stronami konfliktu w Górskim Karabachu.

W listopadzie 1999 r, podczas Szczytu OBWE w Stambule zdecydowano o wzmocnieniu procesu konsultacji politycznych w ramach

Organizacji poprzez powołanie Komitetu Przygotowawczego podległego Stałej Radzie OBWE oraz stworzenie Centrum Operacyjnego, którego zadaniem jest planowanie i rozmieszczanie misji OBWE.

Dialog bezpieczeństwa, kontrola zbrojeń, rozbrojenie oraz Środki Budowy Zaufania i Bezpieczeństwa (CSBM)

Znaczącym wydarzeniem w przebiegu prac KBWE nad tworzeniem środków budowy zaufania i bezpieczeństwa było podpisanie w 1986 roku Dokumentu Sztokholmskiego, który został później rozbudowany i udoskonalony w formie Dokumentów Wiedeńskich z 1990 r. i 1992 r. Podczas konferencji przeglądowej w Helsinkach w lipcu 1992 r. uczestnicy Konferencji postanowili utworzyć Forum KBWE ds. Współpracy Bezpieczeństwa (FSC) w Wiedniu, pod auspicjami którego promowany jest dialog i odbywają się negocjacje w sprawie kontroli zbrojeń, rozbrojenia oraz Środków Budowy Zaufania i Bezpieczeństwa.

Forum KBWE ds. Współpracy Bezpieczeństwa (FSC) (zainauguowało swoje prace) 22 września 1992 r. W ciągu kolejnych dwu lat w jego ramach negocjowano serię dokumentów odnoszących się do kontroli zbrojeń, rozbrojenia, środków budowy zaufania i bezpieczeństwa, wzmocnienia bezpieczeństwa i współpracy oraz zapobiegania konfliktom, zgodnie z mandatem przyjętym w Helsinkach, zatytułowanym: "Program Działań Natychmiastowych."

W świetle Programu Działań Natychmiastowych, podczas przygotowań do Szczytu Budapesztańskiego w grudniu 1994 r. uzgodniono dwa kolejne elementy: nową wersję Dokumentu Wiedeńskiego (Dokument Wiedeński z 1994 r.), która podsumowała wcześniejszy Dokument Sztokholmski i Dokument Wiedeński oraz włączała teksty o planowaniu obronnym oraz o wojskowych kontaktach i współpracy, uzgodnione w 1993 r., a także Dokument o Globalnej Wymianie Informacji Wojskowych. Komunikat ze Szczytu Budapesztańskiego obejmował nowe Zasady Regulujące Nieprolifrację oraz potwierdzał bardzo ważny krok, jakim było uzgodnienie Kodeksu Postępowania w Polityczno-Militarnych Aspektach Bezpieczeństwa zawierającego ważne nowe zobowiązania w dziedzinie demokratycznej kontroli nad siłami zbrojnymi i użycia sił zbrojnych.

Otwarcie Szczytu KBWE w Paryżu, 19 listopada 1990 r., było okazją do podpisania dalekosiężnego Traktatu o Konwencyonalnych Siłach Zbrojnych w Europie (CFE). Traktat - który został podpisany wspólnie przez 22 państwa należące do NATO i ówczesnego Układu Warszawskiego, a wszedł w życie 9 listopada 1992 r. - ogranicza siły konwencyjonalne w Europie od Oceanu

Atlantyckiego aż po Ural. Po jego podpisaniu rozpoczęto negocjacje w sprawie dokumentu końcowego CFE-1A, który nakładał ograniczenia co do liczby personelu wojskowego oraz wprowadzał inne środki stabilizujące. Dokument ten został podpisany podczas Szczytu Helsińskiego - 10 lipca 1992 r.

Porozumienie Pokojowe z Dayton, zawarte w 1995 r. dało mandat dla negocjacji w sprawie CSBM (Środków Budowy Zaufania i Bezpieczeństwa) pomiędzy jednostkami terytorialnymi Bośni i Hercegowiny, jak też do ustanowienia reżimu kontroli zbrojeń pomiędzy stronami porozumienia z Dayton. Ustalenia te zostały wynegocjowane pod auspicjami OBWE w 1996 r. Osobiści przedstawiciele przewodnictwa OBWE przewodzili negocjacjom i pomagali we wdrażaniu postanowień. Komórka działająca w ramach wiedeńskiego sekretariatu OBWE jest odpowiedzialna za organizowanie niezbędnych inspekcji, w których biorą udział różne państwa-członkowie OBWE.

Podczas Szczytu OBWE w Stambule w listopadzie 1999 r. podpisano Zaadaptowany Traktat CFE, który ma 30 sygnatariuszy oraz zrewidowaną wersję Dokumentu Wiedeńskiego (Dokument Wiedeński 1999). W 1999 r. Forum Bezpieczeństwa i Współpracy OBWE zdecydowało o zbadaniu metod kontroli handlu bronią strzelecką i lekką.

Zapobieganie konfliktom i zarządzanie kryzysowe

Zgodnie z Deklaracją Szczytu Helsińskiego z 1992 r., OBWE wypracowała cały szereg sposobów wysyłania oficjalnych misji i osobistych przedstawicieli przewodnictwa OBWE w obszary potencjalnych napięć i konfliktów regionalnych w celu zbierania danych, opracowywania raportów, monitorowania i pełnienia "dobrych usług" (mediacji), co może przyczynić się do łagodzenia kryzysów i zapobiegania konfliktom.

Biuro Komisarza OBWE ds. Mniejszości Narodowych jest na przykład upoważnione do prowadzenia misji lokalnych oraz do angażowania się w dyplomację prewencyjną na najwcześniejszych etapach napięć. Rola Biura, które zostało utworzone w 1992 roku, polega na dążeniu do wczesnego rozwiązywania napięć etnicznych, które mogłyby zagrozić pokojowi, stabilności i przyjaznym stosunkom pomiędzy państwami OBWE.

W ostatnich latach OBWE podejmowała takie działania w Kosowie, Sandzaku, Wojwodinie, Skopje, Gruzji, Estonii, Tadżykistanie, Mołdawii, Łotwie, Górskim Karabachu i w Czeczenii. Od września 1992 r. KBWE prowadziła misje wspomaganie sankcji (SAN) w Albanii, Bułgarii,

2 Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą.

Chorwacji, byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii², Rumunii i na Węgrzech w celu pomagania w monitorowaniu wdrażania sankcji nałożonych przez ONZ na Federalną Republikę Jugosławii (Serbia i Czarnogóra).

W 1996 roku OBWE zorganizowała wybory powszechne w Bośni i Hercegowinie - które były ukoronowaniem porozumienia pokojowego z Dayton, w 1997 zorganizowała wybory lokalne. W 1997 r. osobisty przedstawiciel przewodnictwa OBWE wspomagał poszukiwanie politycznego rozwiązania kryzysu w Albanii. OBWE monitorowała organizowane niedługo potem wybory w tym państwie.

Konflikt w Kosowie i międzynarodowa interwencja zmierzająca do zakończenia kryzysu i odbudowy pokoju oraz stabilności złożyły się na największe wyzwanie, przed jakim kiedykolwiek stanęła OBWE. Wydarzenia w tej prowincji nadal nakładają ogromne wymagania na Organizację, jeśli chodzi o środki, personel i czas. Jednym z "produktów ubocznych" tego kryzysu są rosnące powiązania pomiędzy OBWE i NATO, a konsekwencje kryzysu pozostaną przez wiele najbliższych lat jednym z czołowych zagadnień międzynarodowych.

Od stycznia do marca 1998 r. OBWE prowadziła Misję Weryfikacyjną w Kosowie, która miała monitorować przestrzeganie na ziemi porozumień o zawieszeniu broni osiągniętych w wyniku interwencji NATO wspierającej rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1199. NATO prowadziło równoległe misje obserwacji powietrznych. Obie misje zostały wprowadzone na podstawie rezolucji Rady Bezpieczeństwa NZ nr 1203.

NATO stworzyło wojskową grupę zadaniową, która miała wspomóc awaryjną ewakuację Misji Weryfikacyjnej w Kosowie, gdyby wznowienie konfliktu naraziło ją na niebezpieczeństwo.

Misja OBWE monitorowała naruszanie praw człowieka po obu stronach podziału etnicznego, ale jej wyniki dostarczyły przytłaczających przykładów cierpień po stronie kosowskich Albańczyków - cierpienia te były im zadawane przez jugosłowiańskie i serbskie siły zbrojne oraz aparat bezpieczeństwa.

Na początku 1999 r. sytuacja w Kosowie ponownie się zaostrzyła w wyniku prowokacji dokonywanych przez obie strony. Niektóre z tych incydentów były łagodzone dzięki wysiłkom mediacyjnym weryfikatorów z OBWE, ale w połowie stycznia 1999 r. sytuacja uległa dalszemu pogorszeniu w wyniku eskalacji ofensywy serbskiej skierowanej przeciwko kosowskim Albańczykom.

22 marca 1999 r. Misja Weryfikacyjna w Kosowie została zmuszona do wycofania się z tego regionu, gdy utrudnienia ze strony sił serbskich uniemożliwiły jej dalsze wypełnianie zadań.

1 lipca 1999 r. stała Rada OBWE powołała do życia Misję OBWE w Kosowie (OMIK), która miała przejąć wiodącą rolę w ramach ogólnej operacji ONZ w Kosowie (UNMIK) odnośnie do kwestii związanych z budową instytucji demokratycznych oraz prawami człowieka. Od tego czasu OBWE stworzyła liczne biura lokalne i centra regionalne wokół Kosowa. Współpracuje z innymi międzynarodowymi i pozarządowymi organizacjami zajmującymi się budową demokratycznej, stabilnej przyszłości Kosowa. Działania Organizacji obejmują: promowanie rozwoju szkoleń dla demokratycznych partii politycznych; budowę kontaktów ze strukturami pozarządowymi i cywilnymi; troskę o prawa człowieka oraz pomoc w zaszczepianiu w strukturach społecznych wiedzy o prawach człowieka i ich ochronie; uczestniczenie w rozwoju instytucji sądowych oraz w szkoleniu i kształtowaniu policji, pomoc w rozwiązywaniu problemów związanych z rejestracją cywilną i przedwyborczą; a także wspomaganie tworzenia się struktur mediów i ośrodków nadawania, które wspierają wolność prasy i działań informacyjnych w Kosowie.

Model bezpieczeństwa OBWE

Podczas Szczytu Budapesztańskiego, który odbył się w dniach 5-6 grudnia 1994 roku, szefowie państw i rządów OBWE zainicjowali szeroką i wszechstronną dyskusję o wszystkich aspektach bezpieczeństwa. Celem było opracowanie koncepcji bezpieczeństwa w XXI wieku, które uwzględniałoby debaty toczące się na ten temat w państwach członkowskich OBWE.

Szczyt Lizboński z 1996 r. był okazją do przyjęcia Deklaracji o Wspólnym i Wszechstronnym Modelu Bezpieczeństwa Europejskiego w XXI w., która potwierdzała, że bezpieczeństwo europejskie wymaga najszerszej możliwej współpracy i koordynacji działań państw uczestniczących oraz organizacji europejskich i transatlantyckich. Deklaracja identyfikowała OBWE jako forum szczególnie dobrze dostosowane do wzmacniania współpracy i komplementarności pomiędzy takimi organizacjami i instytucjami. Szczyt rozpoczął pracę nad przygotowaniem Karty Bezpieczeństwa Europejskiego mającej wzmocnić bezpieczeństwo i stabilność w tym regionie oraz zmierzającej do udoskonalenia zdolności operacyjnych OBWE. Deklaracja była także wyrazem woli OBWE w zakresie wzmocnienia współpracy z innymi organizacjami bezpieczeństwa, które cechują się przejrzystością i przewidywalnością działań, a ich członkowie indywidualnie i zbiorowo

wspierają zasady i zobowiązania OBWE. Dodatkowym warunkiem była jawność i dobrowolność członkostwa w tych organizacjach.

Kolejnym krokiem w tworzeniu Modelu Bezpieczeństwa OBWE było spotkanie ministerialne w Kopenhadze w grudniu 1997 r., podczas którego wydane zostały wytyczne dotyczące przygotowania Karty Bezpieczeństwa Europejskiego. Spotkanie to było także okazją do przyjęcia wspólnej koncepcji rozwoju współpracy pomiędzy wzajemnie wspierającymi się instytucjami³.

Karta Bezpieczeństwa Europejskiego została przyjęta podczas szczytu OBWE w Stambule, w listopadzie 1990 r. Była ona odzwierciedleniem kilku inicjatyw politycznych, w tym dotyczących między innymi roli OBWE w działaniach pokojowych, a także związanych z przyjęciem Platformy Wspólnego Bezpieczeństwa i stworzeniem Zespołów Szybkiej Pomocy Eksperckiej i Współpracy (REACT) mających umożliwić OBWE szybkie reagowanie na potrzebę udzielenia wsparcia cywilnego lub konieczność zorganizowania dużych cywilnych operacji w terenie. Dodatkowo uwzględniona została inicjatywa stworzenia Centrum Operacyjnego, które miało planować i rozmieszczać lokalne misje OBWE, a także projekt wzmocnienia procesu konsultacji politycznych w ramach OBWE, poprzez powołanie do życia Komitetu Przygotowawczego, który miał podlegać Stałej Radzie OBWE.

Celem Platformy Wspólnego Bezpieczeństwa jest dalsze wzmacnianie i rozwijanie wzajemnej współpracy z innymi kompetentnymi organizacjami. W Stambule przywódcy państw i rządów wyrazili zasadniczą gotowość do udostępnienia środków innych organizacji międzynarodowych, których są członkami, na potrzeby działań OBWE.

Współdziałanie NATO i OBWE

Jako jedyne forum, które skupia wszystkie państwa europejskie oraz Kanadę i Stany Zjednoczone, organizacja bezpieczeństwa i współpracy w Europie jest kluczowym komponentem europejskiej architektury

3 Koncepcja działających w dziedzinie bezpieczeństwa "wzajemnie wspierających się instytucji" - dawniej określanych jako "wzajemnie domykające się instytucje" - ma swoje źródło w Deklaracji w sprawie Pokoju i Współpracy, która została przyjęta podczas szczytu Sojuszu w Rzymie, w listopadzie w 1991 r. Deklaracja stwierdzała, że żadna działająca samodzielnie instytucja nie zdoła we wszechstronny sposób sprostać wezwaniom nowej sytuacji w Europie. Jest to możliwe jedynie przy współpracy wzajemnie domykających się instytucji wiążących ze sobą państwa Europy i Ameryki Północnej. Zgodnie z deklaracją, państwa członkowskie NATO miały zatem współtworzyć nową architekturę bezpieczeństwa europejskiego, w której NATO, KBWE (późniejsza OBWE) Wspólnota Europejska (późniejsza Unia Europejska), Unia Zachodnioeuropejska i Rada Europy miały wzajemnie się uzupełniać, z uwzględnieniem znaczącej roli innych, regionalnych struktur współpracy.

bezpieczeństwa. Zapewnia kompleksowe ramy współpracy w dziedzinie praw człowieka, podstawowych wartości, demokracji, rządów prawa, bezpieczeństwa i zagadnień gospodarczych.

Sojusz aktywnie wspiera KBWE/OBWE od chwili jej powstania i był jednym z rzeczników instytucjonalizacji procesu KBWE uzgodnionej podczas Paryskiego Szczytu KBWE w 1990 roku. Szczyt Sojuszu w Rzymie, w listopadzie 1991 r. był okazją do potwierdzenia zaangażowania NATO w proces KBWE. Role KBWE i Sojuszu w rozwoju dialogu i współpracy w Europie zdefiniowano wówczas jako uzupełniające się. Uznając nierozzerwalny związek pomiędzy bezpieczeństwem państw sprzymierzonych i pozostałych państw w Europie, Sojusz zadeklarował, że dialog i współpraca pomiędzy różnymi instytucjami zajmującymi się bezpieczeństwem jest ważnym czynnikiem pomagającym łagodzić kryzysy i zapobiegać konfliktom.

Znaczenie przypisane KBWE przez NATO zostało jeszcze mocniej podkreślone w Oslo, w czerwcu 1992 r. Ministrowie spraw zagranicznych Sojuszu stwierdzili wówczas swoją gotowość do wspierania działań pokojowych prowadzonych pod auspicjami KBWE, w tym do udostępnienia zasobów i know-how państw sprzymierzonych. Ta ważna decyzja utorowała drogę do zintensyfikowanego współdziałania pomiędzy NATO a OBWE, szczególnie w kontekście nowych zadań Sojuszu takich jak operacje pokojowe.

Poczynając od grudnia 1991 r., dialog i współpraca NATO z państwami partnerskimi w Europie Środkowej i Wschodniej oraz na terytorium byłego Związku Radzieckiego toczyły się w ramach Północnoatlantyckiej Rady Współpracy (NACC). NACC osiągnęła konkretne rezultaty w szeregu ważnych kwestii, takich jak promowanie dobrosąsiedzkich stosunków, rozbrojenie i kontrola zbrojeń oraz współpraca w ramach działań pokojowych. Proces ten był znaczącym wzmocnieniem współpracy pomiędzy państwami sprzymierzonymi i partnerskimi. Przez to, wspierał również rolę KBWE/OBWE w tych dziedzinach.

Mocniejsze, bardziej operacyjne partnerstwo pomiędzy NATO i państwami z NACC zaczęło się kształtować w roku 1997, wraz z zastąpieniem NACC przez Radę Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC). EAPC zapewnia wszechstronne ramy współpracy pomiędzy NATO a państwami partnerskimi, obejmując w swej strukturze Partnerstwo dla Pokoju i podnosząc je na jakościowo nowy poziom. Działający w ramach EAPC organ zwany Polityczno-Wojskowym Komitetem Sterującym/Grupą Ad Hoc ds. Współpracy w Operacjach Utrzymania Pokoju zapewnia ważny instytucjonalny kontakt z OBWE. Przedstawiciel przewodnictwa OBWE regularnie bierze udział w posiedzeniach tego organu i udziela informacji o bieżących problemach OBWE, które mogą zainteresować Grupę. To

sformalizowane rozwiązanie ma szczególnie duże znaczenie w odniesieniu do działań pokojowych. Jest przykładem komplementarności i przejrzystości, która charakteryzuje rozwój współpracy w dziedzinie działań pokojowych, która obecnie odbywa się w ramach EAPC i PdP. Od czasu Szczytu Budapesztańskiego z grudnia 1994 r. OBWE angażuje się w szeroką i wszechstronną debatę o wszystkich aspektach bezpieczeństwa, której celem jest wypracowanie koncepcji bezpieczeństwa w XXI wieku.

W Deklaracji ze Szczytu Lizbońskiego z grudnia 1996 roku o wspólnym, wszechstronnym modelu bezpieczeństwa dla Europy w XXI wieku, szefowie państw i rządów potwierdzili, że bezpieczeństwo europejskie wymaga jak najszerzej współpracy i koordynacji w gronie uczestniczących państw oraz organizacji europejskich i transatlantyckich. Wyrazili również intencję współpracy z innymi organizacjami bezpieczeństwa. W tym kontekście, Sojusz wniósł również wkład do debaty toczonej w ramach OBWE odnośnie do modelu bezpieczeństwa.

W madryckiej Deklaracji o Bezpieczeństwie i Współpracy Euroatlantyckiej z 1997 roku szefowie państw i rządów uznali OBWE za najpowszechniejszą ogónoeuropejską organizację bezpieczeństwa. Podkreślili niezwykle istotną rolę, jaką OBWE odgrywa w zapewnianiu pokoju, stabilności i bezpieczeństwa w Europie. Zaakcentowali także znaczenie zasad i zobowiązań przyjętych przez OBWE, które są podstawą rozwoju wszechstronnych struktur bezpieczeństwa działających na zasadzie współpracy.

W Madrycie NATO wyraziło swoje trwałe poparcie zarówno dla wysiłków OBWE zmierzających do stworzenia Wspólnego i Kompleksowego Modelu Bezpieczeństwa Europejskiego w XXI wieku, jak i dla prac Organizacji nad sformułowaniem Karty Bezpieczeństwa Europejskiego, podejmowanych zgodnie z decyzjami podjętymi na Szczycie Lizbońskim OBWE w 1996 r.

Wspólna Koncepcja Rozwoju Współpracy pomiędzy wzajemnie wspierającymi się instytucjami, przyjęta w grudniu 1997 roku na spotkaniu ministerialnym OBWE w Kopenhadze, przedstawia listę zasad i zobowiązań służących rozwojowi współpracy pomiędzy wzajemnie wspierającymi się organizacjami i instytucjami, w ramach Platformy Wspólnego Bezpieczeństwa. Państwa uczestniczące w OBWE zobowiązały się działać na forum rozmaitych organizacji i instytucji, do których należą, na rzecz ich przystąpienia do Platformy. Wspólna Koncepcja zaleca, aby pierwszym praktycznym krokiem w kierunku rozwoju współpracy pomiędzy OBWE a tymi organizacjami lub instytucjami były regularne kontakty - w tym spotkania odbywające się w ramach trwałych struktur dialogu - a także zwiększona przejrzystość i współpraca praktyczna. Służyć

temu miało wyznaczenie oficerów łącznikowych lub punktów kontaktowych, szeroka reprezentacja organizacji i instytucji na rozmaitych posiedzeniach oraz inne kontakty zmierzające do lepszego zrozumienia metod wykorzystywanych przez każdy z podmiotów do zapobiegania konfliktom. Wspólna Koncepcja jest podstawą rozwoju stosunków pomiędzy NATO a OBWE.

Zobowiązanie Sojuszu do promowania bezpieczeństwa, dobrobytu i demokracji w całym regionie euroatlantyckim zostało bardzo mocno wyrażone w zweryfikowanej Koncepcji Strategicznej i w innych dokumentach wystosowanych przez szefów państw i rządów podczas Szczytu Waszyngtońskiego w kwietniu 1999 r. Zatem państwa członkowskie NATO w pełni popierają zarówno fundamentalne zasady OBWE, jak i promowane przez Organizację wszechstronne podejście do zagadnień bezpieczeństwa zakładające współpracę w tej dziedzinie. Poparcie to zostało w otwarty sposób wyrażone w oświadczeniu Sojuszu o jego gotowości do wspierania wysiłków OBWE zmierzających do wzmocnienia bezpieczeństwa i stabilności w Europie, zwłaszcza związanych z działaniami pokojowymi podejmowanymi w ramach OBWE. Postęp w definiowaniu wkładu OBWE do operacji pokojowych jest odzwierciedlany w Karcie Bezpieczeństwa Europejskiego.

Również nacisk położony w Karcie na bliską współpracę pomiędzy organizacjami międzynarodowymi został z zadowoleniem przyjęty przez Sojusz. Rozwijająca się w ostatnich latach współpraca pomiędzy NATO i OBWE w obszarach: zapobiegania konfliktom, operacji pokojowych, zarządzania kryzysowego i odbudowy po zakończeniu konfliktu, pozostaje w całkowitej zgodzie z ideami Platformy, które będą dalej realizowane w ramach postanowień Karty. Ścisła praktyczna współpraca pomiędzy tymi dwiema organizacjami została znacząco wzmocniona w kontekście międzynarodowych wysiłków zmierzających do wprowadzenia pokoju w byłej Jugosławii, szczególnie w odniesieniu do stosunków pomiędzy OBWE a kierowanymi przez NATO Siłami Stabilizacyjnymi (SFOR) w Bośni i Hercegowinie, a także pomiędzy OBWE i Siłami Kosowskimi (KFOR) (patrz poniżej).

Wśród inicjatyw przyjętych na szczycie w Stambule było stworzenie Zespołów Szybkiej Pomocy Eksperckiej i Współpracy (REACT). Te możliwe do szybkiego rozmieszczenia jednostki będą dysponowały szeroką wiedzą i doświadczeniem cywilnym niezbędnymi do wspierania wysiłków w dziedzinie zapobiegania konfliktom, zarządzania kryzysowego i odbudowy ze zniszczeń. Wzmocnienie zdolności OBWE do szybkiego rozmieszczenia jednostek cywilnych w ramach operacji pokojowych ułatwia ich współpracę z kierowanymi przez NATO siłami pokojowymi, które pracują ramię w ramię z tymi zespołami cywilnymi.

Na Forum Współpracy na rzecz Bezpieczeństwa (FSC) państwa członkowskie NATO - w porozumieniu z innymi uczestnikami Forum - zgłosiły szereg istotnych propozycji odnośnie do zagadnień takich jak: wymiana informacji o planowaniu obronnym; nieprolifracja i transfery uzbrojenia; współpraca i kontakty wojskowe; globalna wymiana informacji wojskowych oraz środki stabilizujące stosowane wobec zlokalizowanych sytuacji kryzysowych. W latach 1993-1995 wszystkie te propozycje przyczyniły się do sformułowania licznych dokumentów OBWE. Sojusz zaproponował także unowocześnienie środków budowy zaufania i bezpieczeństwa (CSBM) zawartych w Dokumencie Wiedeńskim OBWE, co przyczyniło się do nowelizacji dokumentu zatwierdzonej w grudniu 1994 r. (Dokument Wiedeński 1994). Ta wersja została następnie zastąpiona przez Dokument Wiedeński 1999.

Obszary praktycznej współpracy

Pomimo że role Sojuszu atlantyckiego, OBWE i innych organizacji międzyrządowych uczestniczących w szerszej euroatlantyckiej strukturze bezpieczeństwa zachowują całkowitą odrębność, praktyczna współpraca i wsparcie pomiędzy tymi podmiotami stają się coraz bardziej potrzebne.

W Bośni i Hercegowinie kierowane przez NATO Siły Wdrożeniowe (IFOR) oraz ich następcę - SFOR blisko współpracowały i współpracują z OBWE, przyczyniając się do wdrożenia Porozumienia Pokojowego z Dayton. Siły IFOR wspierały prowadzone przez OBWE przygotowania do wyborów, które odbyły się we wrześniu 1996 r. Zapewniły bezpieczeństwo i wsparcie logistyczne, a wybory odbyły się bez żadnych poważniejszych incydentów. OBWE otrzymała podobne wsparcie ze strony SFOR podczas planowania i przeprowadzenia wyborów lokalnych w 1997 roku.

Zarówno IFOR, jaki i SFOR udzieliły także praktycznego wsparcia OBWE w odniesieniu do wdrażania postanowień Artykułu II (środki budowy zaufania i bezpieczeństwa - CSBM) i Artykułu IV (subregionalne porozumienia o kontroli zbrojeń) Porozumienia Pokojowego z Dayton. Siły IFOR/SFOR pomogły OBWE, dostarczając potrzebne dane o miejscach składowania uzbrojenia. Siły SFOR zapewniały także logistyczne wsparcie w operacjach kontroli zbrojeń, między innymi transportując ciężkie uzbrojenie z miejsc składowania do punktów redukcji uzbrojenia.

Kryzys w Kosowie podniósł współpracę OBWE-NATO na nowy poziom. Unikalny charakter współpracy pomiędzy tymi dwiema organizacjami w ramach Kosowskiej Misji Weryfikacyjnej OBWE w 1999 r. pozwolił im obu na podjęcie twórczych działań w bardzo wymagających okolicznościach. KFOR nadal udziela wsparcia OBWE i innym

organizacjom biorącym udział w misji ONZ w Kosowie, szczególnie poprzez zapewnianie bezpieczeństwa ich działań.

Blizsze informacje można zasięgnąć w Sekretariacie OBWE, Kärtner Ring 5-7, 1010 Wiedeń, Austria, Tel.: 43 1 5114 360, Faks: 43 1 514 36 96 (<http://www.osce.org>) Sekretariat utrzymuje również biuro w Pradze: Sekretariat OBWE, Rytirska 31m 110 00 Praga 1, Republika Czeska (<http://www.osceprag.cz> e-mail: webmaster@osceprag.cz)

UNIA EUROPEJSKA (EU)

Unia Europejska została stworzona na podstawie Traktatu Rzymskiego, który został podpisany 25 marca 1957 roku przez: Belgię, Francję, Holandię, Luksemburg, Niemcy i Włochy. Kolejno do grona tych państw dołączały: Dania, Irlandia, i Wielka Brytania (1973), Grecja (1981), Portugalia i Hiszpania (1986) oraz Austria, Finlandia i Szwecja (1995). Negocjacje w sprawie akcesji zostały również z sukcesem zakończone przez Norwegię, jednak w narodowym referendum z listopada 1994 r. 52,5 % osób głosujących sprzeciwiło się członkostwu tego państwa w Unii Europejskiej. Wnioski o członkostwo w Unii złożyły Turcja i Cypr oraz 10 państw stowarzyszonych z Europy Środkowej (Bułgaria, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Republika Czeska, Rumunia, Słowacja, Słowenia i Węgry).

Na posiedzeniu Rady Europejskiej w Maastricht 9 i 10 grudnia 1991 r., szefowie państw i rządów przyjęli Traktat o Unii Politycznej oraz Traktat o Unii Gospodarczej i Monetarnej, które razem tworzą Traktat o Unii Europejskiej. Traktat wszedł w życie 1 listopada 1993 r. po ratyfikacji przez wszystkie strony.

16 i 17 czerwca 1997 r. w Amsterdamie szefowie państw i rządów uzgodnili szereg nowelizacji Traktatu z Maastricht, znaczących z punktu widzenia przyszłej wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. W szczególności postanowiono, że:

- Sekretarz Generalny Rady Europejskiej podejmie obowiązki Wysokiego Przedstawiciela wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa;
- utworzona zostanie Jednostka ds. Planowania Polityki i Wczesnego Ostrzeżenia podlegająca Sekretarzowi Generalnemu Rady UE;
- w ciągu roku od wejścia w życie Traktatu z Amsterdamu, Unia Europejska wypracuje wspólnie z Unią Zachodnioeuropejską zasady wzajemnej pogłębionej współpracy,

- w znowelizowanej wersji Traktatu uwzględnione zostaną zadania humanitarne i akcje ratownicze, operacje pokojowe oraz zadania jednostek bojowych w zarządzaniu kryzysowym, włącznie z zaprowadzaniem pokoju (tak zwane "misje petersberskie" Unii Zachodnioeuropejskiej - patrz rozdział 4) (Artykuł J.7).

W kontekście wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, wypracowano zasady warunkowego użycia kwalifikowanej większości głosów. Zgodnie ze znowelizowaną wersją Traktatu, Rada Europejska będzie decydować w sprawie wspólnych strategii wdrażanych przez Unię Europejską w obszarach istotnych dla wspólnych interesów państw członkowskich. Rada Europejska będzie wdrażać te strategie przede wszystkim poprzez podejmowanie wspólnych działań i zajmowanie wspólnych stanowisk. Decyzje te będą podejmowane kwalifikowaną większością głosów, ale istnieje mechanizm umożliwiający państwom członkowskim "konstruktywne powstrzymanie się od głosu", które oznacza, że dane państwo decyduje się nie uczestniczyć w podejmowaniu decyzji, ale nie będzie szkodzić działaniom podjętym przez innych. Z drugiej strony, jeżeli w grę wchodzi ważne interesy narodowe, każde państwo członkowskie może zablokować kwalifikowaną większość. Wtedy pozostałe państwa mogą odwoływać się do Rady Europejskiej.

Rola Unii Europejskiej w stosunkach międzynarodowych wykracza daleko poza decyzje i działania podejmowane w ramach wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Unia Europejska jest największym na świecie podmiotem handlowym. Jest jednym z największych dostawców środków finansowych dla państw rozwijających się, jednym z głównych źródeł finansowania wobec Bliskiego Wschodu oraz największym sponsorem finansowym wysiłków wspólnoty międzynarodowej zmierzających do stworzenia podstaw trwałego pokoju w byłej Jugosławii. Ważny wymiar zewnętrzny ma również wiele innych mocno utwierdzonych polityk Unii Europejskiej - między innymi w dziedzinie rolnictwa i rybołówstwa. Rola Unii na arenie międzynarodowej będzie dodatkowo wzmocniona przez europejską unię gospodarczą i monetarną oraz wprowadzenie jednolitej waluty.

W związku z tym, dużą rolę przypisuje się zapewnieniu zgodności wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa z innymi posunięciami i decyzjami Unii. Rada Ministrów i Komisja Europejska - w ramach swoich kompetencji - ponoszą odpowiedzialność za zapewnienie spójności wszystkich zewnętrznych działań Unii z jej polityką w dziedzinie stosunków zewnętrznych, bezpieczeństwa, ekonomii i rozwoju.

Takie podejście charakteryzuje rozwój polityki w odniesieniu do rozszerzenia Unii Europejskiej, przedakcesyjnej strategii wobec kandydatów

z Europy Środkowej, stosunków Unia Europejska-Rosja oraz relacji pomiędzy Unią a państwami w regionie Morza Śródziemnego. Podstawy przyszłego Partnerstwa Euro-Śródziemnomorskiego, obejmującego zarówno stosunki polityczne, jak i gospodarcze zostały utworzone podczas Konferencji Barcelońskiej w listopadzie 1995 r. (patrz rozdział 3).

W podobny sposób, zarówno polityczne, jak i gospodarcze aspekty zostały uwzględnione w dialogu pomiędzy Unią Europejską a państwami Azji, który został zainicjowany w marcu 1996 r. podczas szczytu szefów państw i rządów 15 europejskich i 10 azjatyckich państw w Bangkoku. Także podczas ostatniego międzyokresowego przeglądu Konwencji z Lomé pomiędzy Unią Europejską a państwami z Afryki, regionu karaibskiego i Pacyfiku, wzmocniony został wymiar polityczny konwencji. Unia Europejska utrzymuje również bliską współpracę z państwami Ameryki Łacińskiej. Ponadto, Unia kontynuuje dialog ze Stanami Zjednoczonymi o wzajemnie ważnych zagadnieniach politycznych i gospodarczych oraz bezpośrednio negocjuje z tym państwem kwestie obrotów handlowych i inwestycji, w kontekście Ogólnego Porozumienia o Taryfach i Handlu (GATT) oraz Planu Działania Unia Europejska-Stany Zjednoczone.

Od wybuchu konfliktu w byłej Jugosławii i rozpadu federalnego jugosłowiańskiego państwa, Unia Europejska angażuje się w wysiłki zmierzające do wprowadzenia pokoju w tym regionie oraz w akcje pomocy humanitarnej dla ludności cierpiącej w wyniku tego konfliktu. Londyńska konferencja w sprawie Jugosławii, która odbyła się w sierpniu 1992 r. pod wspólnym przewodnictwem Sekretarza Generalnego ONZ i premiera Wielkiej Brytanii (wówczas pełniącego rolę Przewodniczącego Rady Europejskiej) rozpoczęła nowy etap w działaniach Unii Europejskiej na arenie międzynarodowej. Była to pierwsza wspólna operacja międzynarodowa Unii Europejskiej i Organizacji Narodów Zjednoczonych. Nowy wysłannik europejski w Bośni, ambasador Carlos Westendorp (Hiszpania), otrzymał nominację w maju 1997 r., po rezygnacji Carla Bildta, byłego premiera Szwecji. Latem 1999 r. Carlosa Westendorpa zastąpił Wolfgang Petrisch, były ambasador Austrii i wysłannik Unii Europejskiej do Belgradu.

Struktura Unii Europejskiej

Struktura Unii Europejskiej składa się z trzech "filarów":

- Wspólnota Europejska stwarza prawne ramy polityki Wspólnoty wobec jednolitego rynku, międzynarodowych obrotów handlowych, pomocy rozwojowej, polityki monetarnej, rolnictwa, rybołówstwa, środowiska naturalnego, rozwoju regionalnego, energii itp.;

- wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa (CFSP);
- wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne, w tym współpraca wewnątrz Unii Europejskiej w obszarach takich jak: prawo cywilne i karne, polityka imigracyjna i azylowa, kontrola granic, handel narkotykami, współpraca policji i wymiana informacji.

Wszystkie te trzy główne komponenty Unii Europejskiej rządzą się po części fundamentalnymi celami i podstawowymi zasadami, a po części decyduje o nich jednolita struktura instytucjonalna.

Podstawowym i nadrzędnym celem wewnętrznym Unii Europejskiej jest promowanie postępu gospodarczego i ekonomicznego, szczególnie poprzez tworzenie obszaru bez granic, popieranie spójności gospodarczej i społecznej oraz powołanie do życia unii gospodarczej i monetarnej z jednolitą walutą. W stosunkach zewnętrznych, głównym celem Unii jest utwierdzenie własnej tożsamości na scenie międzynarodowej, szczególnie poprzez realizację wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, w tym tworzenie wspólnej polityki obronnej. Centralne, podstawowe zasady rządzące Unią Europejską to poszanowanie tożsamości narodowej, demokracji i fundamentalnych praw człowieka.

Jednolite ramy instytucjonalne Unii to:

- Parlament Europejski, który reprezentuje 370 milionów obywateli Unii Europejskiej. Jego rolą jest uchwalanie prawa oraz krytyczne obserwowanie i nadzorowanie wykorzystywania uprawnień wykonawczych przez instytucje Unii Europejskiej. Do 1979 r. członkowie Parlamentu Europejskiego byli wyłaniany przez narodowe organa legislacyjne spośród własnych członków. Praktyka bezpośrednich wyborów do Parlamentu rozpoczęła się w czerwcu 1979 r. Najważniejsze uprawnienia Parlamentu Europejskiego można podzielić na trzy kategorie:
 - władza ustawodawcza: uprawnienia Parlamentu obejmują uzupełnianie i przyjmowanie rozwiązań legislacyjnych zaproponowanych przez Komisję - tak więc Parlament i Komisja dzielą obecnie uprawnienia decyzyjne w wielu obszarach;
 - władza nad budżetem: Parlament Europejski zatwierdza co roku budżet Unii;
 - nadzór nad organem wykonawczym Unii: poprzez prawo do mianowania przewodniczącego i członków Komisji.

Parlament Europejski może kwestionować powołanie poszczególnych komisarzy, a w ostateczności przysługuje mu prawo do

zdymisjonowania całej Komisji. Obywatele Unii Europejskiej mają prawo indywidualnie lub zbiorowo składać petycje do Parlamentu. Rzecznik praw obywatelskich ma obowiązek prowadzić śledztwo w sprawie skarg obywateli zarzucających złe funkcjonowanie administracji.

- Rada Unii Europejskiej, zwana także Radą Ministrów działająca na podstawie propozycji przedkładanych przez Komisję i będąca głównym organem decyzyjnym Unii. Rolą Unii jest definiowanie celów politycznych, koordynowanie polityk narodowych oraz rozstrzyganie różnic zdań pomiędzy jej członkami, a także w relacjach z innymi instytucjami. Kompetencje Rady obejmują wszystkie trzy filary Unii. W skład Rady wchodzi ministrowie rządów państw członkowskich. Spotkania ministerialne są przygotowywane przez stałych przedstawicieli państw członkowskich.
- Komisja odpowiedzialna za strzeżenie postanowień Traktatu oraz inicjowanie i proponowanie wspólnotowych rozwiązań legislacyjnych i politycznych, a także za nadzorowanie wdrażania rozwiązań legislacyjnych. Dodatkowo Komisja pełni rolę stróża przepisów prawnych Wspólnoty Europejskiej, może przekazywać sprawy do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Komisja sprawuje w efekcie władzę zarządzającą i wykonawczą w odniesieniu do polityki i zewnętrznych stosunków handlowych Unii Europejskiej. Jest organem wykonawczym Unii. W jej skład wchodzi 20 komisarzy mianowanych przez państwa członkowskie na pięcioletnią kadencję.
- Trybunał Sprawiedliwości, który jest ostatecznym arbitrem w odniesieniu do prawa Wspólnoty. Sędziowie Trybunału (po jednym z każdego państwa członkowskiego, jeden z nich mianowany jest przewodniczącym) rozwiązują spory związane z interpretacją i stosowaniem prawa wspólnotowego. Są także upoważnieni do unieważniania decyzji uznanych za niezgodne z Traktatami założycielskimi Wspólnoty. Orzeczenia Trybunału są wiążące dla Komisji, rządów, a także przedsiębiorstw i osób fizycznych. Trybunał stanowi zatem prawne zabezpieczenie gwarantujące przestrzeganie prawa w całym procesie interpretowania i wdrażania Traktatów Unii Europejskiej.
- Trybunał Audytorów jest ostatni na tej liście najważniejszych instytucji Unii Europejskiej. Jego zadaniem jest nadzorowanie finansowych aspektów funkcjonowania Wspólnoty, gwarantowanie prawidłowego wydatkowania środków finansowych oraz

ujawnianie przypadków sprzeniewierzenia. Trybunał Audytorów reprezentuje zatem interesy podatników.

- Europejski Bank Inwestycyjny jest instytucją finansującą w Unii Europejskiej, która zapewnia kredyty na inwestycje kapitałowe wspierające rozwój gospodarczy Unii.
- Komitet Ekonomiczno-Społeczny doradza Parlamentowi, Radzie i Komisji odnośnie do ekonomicznych i społecznych aspektów funkcjonowania Unii. Czyni to z własnej inicjatywy, albo na wniosek instytucji.
- Komitet Regionalny został stworzony do ochrony regionalnej i lokalnej tożsamości regionów Unii Europejskiej. Gwarantuje, że regiony są uwzględniane w sposobie realizowania polityk Unii Europejskiej.
- Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich reprezentuje struktury umożliwiające wnoszenie apelacji od wszelkich niewłaściwych posunięć administracyjnych zawinionych przez instytucje unijne.

W wyniku decyzji podjętych przez Radę Unii Europejskiej podczas posiedzenia w Helsinkach w 1999 roku, powołano do życia liczne tymczasowe i stałe struktury, których zadaniem jest przyczynianie się do dalszego rozwoju wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Wspomniane struktury i zagadnienia omówiono w rozdziale 4. Tam również przedstawiono ewolucję Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony (ESDI), Rozwój stosunków pomiędzy Unią Europejską a Unią Zachodnioeuropejską (UZE), a także nawiązanie kontaktów pomiędzy Unią Europejską i NATO. Bliższe informacje o roli UZE w stosunku do tych zagadnień przedstawiono w dalszej części niniejszego rozdziału.

Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Unii Europejskiej (CFSP)

Ramy rozwoju politycznego Unii w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych były formalnie określane jako europejska polityka współpracy (EPC). Stworzenie wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (CFSP) na mocy Traktatu o Unii Europejskiej, który wszedł w życie w 1993 roku, było dużym postępem merytorycznym i jakościowym. Głównymi celami CFSP ustalonymi w Traktacie są:

- gwarantowanie wspólnych zasad, fundamentalnych interesów oraz niezależności Unii;

- ogólne wzmocnienie bezpieczeństwa Unii oraz jej państw członkowskich;
- ochrona pokoju i umacnianie bezpieczeństwa międzynarodowego;
- promowanie współpracy międzynarodowej oraz
- rozwijanie i umacnianie demokracji oraz rządów prawa, a także promowanie poszanowania praw człowieka i podstawowych wartości.

Unijne procedury podejmowania decyzji w dziedzinie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa mają w znacznej mierze charakter międzyrządowy. Rada Europejska określa ogólne wytyczne w zakresie CFSP. Od czasu wejścia w życie Traktu o Unii Europejskiej wszystkie decyzje Rady Ministrów są podejmowane jednomyślnie, z wyjątkiem pewnych postanowień dotyczących wcześniej opisanych wspólnych działań.

W ramach rozwijania efektywnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (CFSP), Unia Europejska przyjęła procedurę mianowania specjalnych wysłanników do wykonywania konkretnych zadań w imieniu Unii. Procedura taka została zastosowana między innymi do wyznaczania specjalnych wysłanników do Bośni, w rejon Wielkich Jezior w Afryce oraz na Bliski Wschód.

Podsumowaniem konferencji międzyrządowej Unii Europejskiej, która odbywała się w latach 1996 i 1997, było podpisanie przez szefów państw i rządów Traktatu z Amsterdamu. Znaczenie tego dokumentu dla wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej oraz jego skutki dla stosunków wzajemnych pomiędzy Unią Europejską i UZE zostały przedstawione w dalszej części tego rozdziału.

Dalsze etapy wdrażania wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (CFSP) oraz wspólnej polityki w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony (CESDP) były inicjowane na kolejnych posiedzeniach Rady Unii Europejskiej, szczególnie tych, które odbyły się w Kolonii (czerwiec 1999), w Helsinkach (grudzień 1999) i w Lizbonie (marzec 2000).

CSFP ma mieć wszechstronny charakter oraz powinna obejmować wszystkie obszary polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. W Traktacie o Unii Europejskiej oraz w związanej z nim deklaracji państw członkowskich Unii Zachodnioeuropejskiej (UZE) postanowiono, że UZE powinna być integralnym etapem rozwoju Unii Europejskiej. Unia Europejska powinna mieć prawo występowania do UZE o opracowanie i wprowadzanie w życie decyzji i działań związanych z CFSP i mających wpływ na obronność. Żeby zapewnić spójności między Unią Europejską, UZE i NATO, państwa członkowskie Unii zostały zaproszone do wstępowania do UZE lub

przyjmowania statusu obserwatora. Pozostałym europejskim państwom członkowskim NATO zaproponowano status członków stowarzyszonych UZE.

Przyjmując te rozwiązania, przywódcy Unii Europejskiej podkreślili, że NATO pozostanie podstawą obrony zbiorowej państw członkowskich i będzie nadal odgrywać ważną rolę w zarządzaniu kryzysowym. Co więcej, wspólna polityka europejska w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony nie stanie w kolizji ze zobowiązaniami państw członkowskich wynikających z Artykułu 5 Traktatu Waszyngtońskiego (NATO) lub Artykułu V Traktatu Brukselskiego (UZE).

W uzupełnieniu struktury nowych stałych organów i przejściowych rozwiązań przedstawionych powyżej, na posiedzeniu w Helsinkach w grudniu 1999 roku Rada określiła wspólny europejski "Cel Strategiczny". Celem tym było pozyskanie zdolności do szybkiej mobilizacji wysoce mobilnych jednostek wojskowych. Ponadto Rada zgodziła się opracowywać wspólne cele w odniesieniu do zdolności związanych z dowodzeniem i kontrolą, wywiadem i transportem strategicznym. Miało to umożliwić Unii Europejskiej wykonywanie w pełnym zakresie "misji petersberskich". Cele te miały być osiągnięte dzięki dobrowolnemu podejmowaniu przez państwa i grupy państw skoordynowanych wysiłków.

Zgodnie z celem strategicznym w zakresie rozwoju europejskich zdolności wojskowych, Unia Europejska miała osiągnąć zdolność do szybkiego rozmieszczenia w ciągu 60 dni jednostek operacyjnych liczących łącznie do 60 000 żołnierzy, zdolnych do samodzielnego utrzymania się przez rok w terenie działań. Wyznaczono również cele odnośnie do powstania mniejszych jednostek natychmiastowego reagowania zachowujących niezwykle wysokie poziomy gotowości.

Trzy miesiące później, w Lizbonie Unia Europejska z zadowoleniem powitała fakt utworzenia tymczasowych organów przewidzianych w Helsinkach, a także opracowanie procesu wdrażania celu strategicznego i określania wkładów poszczególnych państw, które będą niezbędne do sprostanania wyżej przedstawionym wymogom wojskowym. Na jesień 2000 roku wyznaczono Konferencję Zdolności Obronnych Unii Europejskiej⁴.

Podczas ministerialnego posiedzenia Rady Unii Europejskiej w Santa Maria da Feira (Portugalia) w czerwcu 2000 r., przywódcy UE posunęli do przodu proces wdrażania wspólnej polityki w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony w wielu obszarach. W szczególności, osiągnięto postęp w

4 Konferencja Zdolności Obronnych Unii Europejskiej odbyła się w Brukseli, w listopadzie 2000 roku. Ministrowie obrony państw należących do Unii Europejskiej i partnerów zobowiązali się do udostępnienia znaczących sił dla przyszłej Europejskiej Jednostki Natychmiastowego Reagowania.

opracowywaniu rozwiązań odnośnie do wkładu państw trzecich do operacji zarządzania kryzysowego prowadzonych przez Unię Europejską.

Rozwiązania te odnoszą się do procedur konsultacji i/lub zaangażowania nienależących do Unii członków NATO oraz państw ubiegających się o członkostwo w Unii Europejskiej. Rada Unii Europejskiej zgodziła się także, aby Rosja, Ukraina i inne państwa europejskie zaangażowane w dialog polityczny z Unią, a także inne zainteresowane państwa mogły być zapraszane do udziału w operacjach kierowanych przez Unię Europejską. W tym kontekście, Rada powitała zainteresowanie okazane przez Kanadę.

Ponadto Rada określiła zasady rozwoju konsultacji i współpracy z NATO. Konkretnie zaproponowała utworzenie czterech doraźnych grup roboczych, które miały się zająć kwestiami bezpieczeństwa, celami w zakresie zdolności, rozwiązaniami technicznymi umożliwiającymi Unii Europejskiej dostęp do zasobów i zdolności NATO, a także określenie stałych mechanizmów konsultacji Unia Europejska-NATO⁵.

Dalsze informacje można uzyskać w biurach różnych opisanych powyżej instytucji Unii Europejskiej, w regionalnych Biurach Informacyjnych Unii Europejskiej oraz od Komisji Europejskiej.

Komisja Europejska (The European Commission)

73 rue Archiméde

1040 Bruksela

Belgia

Tel.: 32 2 295 3844:

Faks: 32 2 295 0166

<http://www.europa.eu.int>

UNIA ZACHODNIOEUROPEJSKA (UZE)⁶

Unia Zachodnioeuropejska istnieje od 1954 roku. Obecnie należy do niej 10 państw: Belgia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Luksemburg, Niemcy, Portugalia, Wielka Brytania i Włochy. Organami Unii

5 Doraźne grupy robocze rozpoczęły spotkania latem tego roku. W grudniu 2000 r. ministrowie NATO odnotowali znaczący postęp i powitali zintensyfikowany dialog NATO-Unia Europejska oraz jego wkład do lepszego porozumienia pomiędzy tymi dwiema organizacjami i wypracowania mechanizmów efektywnej współpracy.

6 Podczas posiedzenia w Marsylii, w listopadzie 2000 r. Rada Ministrów UZE powitała postępy poczynione przez Unię Europejską w dziedzinie europejskiej polityki bezpieczeństwa i obrony, a także odnotowała poparcie Sojuszu Atlantyckiego dla tego procesu. Rada podjęła szereg decyzji odnoszących się do przekazywania swojej roli operacyjnej Unii Europejskiej. Zdecydowała również o wprowadzeniu rozwiązań umożliwiających UZE wykonywanie utrzymanych funkcji i działanie niezbędnych struktur.

Zachodnioeuropejskiej są: Rada i Sekretariat - dawniej ulokowane w Londynie, a od stycznia 1993 roku mające siedzibę w Brukseli, a także Zgromadzenie Parlamentarne z siedzibą w Paryżu. Początki Unii Zachodnioeuropejskiej sięgają Traktatu Brukselskiego o współpracy gospodarczej, społecznej i kulturalnej oraz o wspólnej obronie z 1948 roku. Traktat ten został wówczas podpisany przez: Belgię, Francję, Holandię, Luksemburg i Wielką Brytanię.

Z chwilą podpisania Traktatu Północnoatlantyckiego w 1949 roku zadania wojskowe Organizacji Traktatu Brukselskiego (Unii Zachodniej) zostały przekazane Sojuszowi Północnoatlantyckiemu. Na mocy Układów Paryskich z roku 1954, stronami Traktatu Brukselskiego stały się dodatkowo Republika Federalna Niemiec i Włochy, a Organizacja Traktatu Brukselskiego zmieniła nazwę na: Unia Zachodnioeuropejska (UZE). UZE wypełniała cele i zadania określone w Układach Paryskich.

Unię Zachodnioeuropejską reaktywowano w 1984 roku z myślą o stworzeniu „wspólnej europejskiej tożsamości obronnej”. Miało się to stać dzięki współpracy pomiędzy jej członkami w dziedzinie bezpieczeństwa oraz poprzez wzmocnienie europejskiego filara Sojuszu Północnoatlantyckiego.

W sierpniu 1987 r., podczas wojny między Iranem a Irakiem, eksperci UZE spotkali się w Hadze, aby rozważyć podjęcie wspólnych działań w Zatoce Perskiej, które umożliwiłyby swobodę żeglugi w tym akwenie na trasach przewozu ropy naftowej. W październiku 1987 roku państwa UZE spotkały się ponownie, aby koordynować swoją obecność wojskową w Zatoce Perskiej po atakach utrudniających żeglugę w tym regionie.

Podczas spotkania w Hadze w październiku 1987 roku Rada Ministerialna UZE, składająca się z ministrów spraw zagranicznych i ministrów obrony państw członkowskich, przyjęła „Platformę europejskich interesów bezpieczeństwa”, w której potwierdziła swoją wolę jednoczesnego wzmocnienia europejskiego filara NATO oraz nadania zjednoczonej Europie tożsamości w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony. Platforma zdefiniowała relacje Unii Zachodnioeuropejskiej do NATO oraz do innych organizacji, a także ustosunkowała się do kwestii rozszerzania UZE oraz określiła warunki dalszego rozwoju roli tej organizacji jako forum regularnych dyskusji nad kwestiami dotyczącymi obrony i bezpieczeństwa Europy.

Po ratyfikacji podpisanego w listopadzie 1988 roku Układu akcesyjnego, w roku 1990 członkami Unii Zachodnioeuropejskiej stały się Hiszpania i Portugalia. W ten sposób realizowano podjęte w 1987 roku decyzje o ułatwieniu i przyspieszeniu rozszerzania UZE. Kolejny krok

uczyniono w listopadzie 1989 roku, Rada zdecydowała wówczas o utworzeniu Instytutu Studiów Strategicznych z siedzibą w Paryżu. Jego zadaniem było wspieranie rozwoju europejskiej tożsamości w dziedzinie bezpieczeństwa oraz realizacja postanowień Platformy Haskiej.

Podczas posiedzenia Rady Europejskiej w Maastricht w dniach 9-10 grudnia 1991 r. przyjęto szereg decyzji dotyczących wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej, a państwa członkowskie Unii Zachodnioeuropejskiej podjęły decyzje dotyczące roli UZE oraz jej stosunków z Unią Europejską i NATO (zapisane w Deklaracji z Maastricht). Decyzje te zostały powitane z zadowoleniem przez Radę Północnoatlantycką podczas sesji ministerialnej w dniu 19 grudnia 1991 r. Wśród tych decyzji było zaproszenie państw członkowskich Unii Europejskiej do wstąpienia do UZE lub uzyskania statusu obserwatora oraz zaproszenie europejskich państw członkowskich NATO do zostania członkami stowarzyszonymi UZE; zgoda co do tego, że celem UZE jest jej stopniowy rozwój jako komponentu obronnego Unii Europejskiej; wraz z decyzją o rozwijaniu i wprowadzaniu w życie postanowień i działań Unii Europejskiej o charakterze obronnym; ustalenie, że celem jest umacnianie europejskiego filaru NATO oraz roli, obowiązków i wkładu państw członkowskich UZE do Sojuszu; wyrażenie przez UZE woli działania w zgodzie ze stanowiskami zajmowanymi przez Sojusz; wzmocnienie operacyjnej roli UZE; oraz przeniesienie Rady i Sekretariatu UZE z Londynu do Brukseli. Rozważano też inne propozycje, w tym koncepcję nowej roli UZE we współpracy w dziedzinie uzbrojenia.

19 czerwca 1992 r. ministrowie spraw zagranicznych i obrony państw członkowskich UZE odbyli spotkanie niedaleko Bonn w celu dalszego wzmocnienia roli tej organizacji. Wydali wówczas Deklarację Petersberską, która zawierała wytyczne co do przyszłego rozwoju organizacji, opracowane na podstawie decyzji podjętych w Maastricht. Państwa członkowskie UZE zapewniały w niej o swojej gotowości do udostępnienia jednostek wojskowych ze wszystkich rodzajów konwencjonalnych sił zbrojnych do wykonania zadań pod auspicjami UZE. Te tak zwane "misje petersberskie" obejmują akcje humanitarne i ratownicze, misje pokojowe oraz zadania wyznaczane jednostkom bojowym w zarządzaniu kryzysowym, w tym w ramach operacji pokojowych. W Deklaracji Petersberskiej członkowie UZE zobowiązali się do współpracy z KBWE i Radą Bezpieczeństwa ONZ w zakresie wspierania prewencji kryzysowej i operacji utrzymania pokoju.

Postanowienia Traktatu z Maastricht dotyczące UZE (artykuł J.4.2 Traktatu o Unii Europejskiej) zostały po raz pierwszy zastosowane w listopadzie 1996 roku. Rada Unii Europejskiej zadecydowała wówczas o zwróceniu się do UZE z prośbą o pilne przeanalizowanie opcji udzielenia pomocy wysiłkom

humanitarnym Unii Europejskiej w celu wspierania uchodźców i osób przesiedlonych w afrykańskim regionie Wielkich Jezior. UZE i Unia Europejska współpracowały również w planowaniu ewakuacji, wspieraniu afrykańskich wysiłków pokojowych oraz w operacji usuwania min.

Postanowienia podjęte zgodnie z traktatem z Maastricht zostały następnie poddane ocenie podczas obrad Konferencji Międzyrządowej (IGC) w latach 1996-97. Na spotkaniu ministerialnym UZE w Madrycie w 1995 roku przyjęto dokument: „Wkład UZE do Konferencji Międzyrządowej UE w 1996 roku”, który oceniał rozwój organizacji od czasu Maastricht, prezentował kilka opcji przyszłej współpracy między Unią Europejską a UZE oraz zawierał listę uzgodnionych zasad i wytycznych odnośnie do udzielenia pomocy IGC w kwestiach europejskich rozwiązań obronnych. UZE formalnie przedstawiła te ustalenia Radzie Unii Europejskiej.

W wyniku Konferencji Międzyrządowej, która odbyła się w dniach 16-17 czerwca 1997 r. w Amsterdamie, szefowie państw i rządów Unii Europejskiej dokonali nowelizacji Traktatu z Maastricht w punktach odnoszących się do przyszłej wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz do stosunków między Unią Europejską a UZE. Szczególnie ważne było włączenie do Traktatu z Amsterdamu "misji petersberskich" określonych przez UZE na posiedzeniu ministerialnym w czerwcu 1992 roku.

Traktat z Amsterdamu mówi, że UZE jest nieodłącznym elementem rozwoju Unii Europejskiej, który umożliwi Unii dostęp do potencjału operacyjnego, zwłaszcza w kontekście misji petersberskich. UZE powinna wspomagać Unię Europejską w tworzeniu obronnych elementów wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, natomiast Unia powinna umacniać stosunki instytucjonalne z UZE „w perspektywie możliwej integracji UZE z Unią Europejską, jeżeli Rada Europejska tak postanowi”. Traktat z Amsterdamu stwierdzał również, że „Unia Europejska będzie korzystać z pomocy UZE przy formułowaniu i wcielaniu w życie decyzji i działań Unii mających znaczenie obronne”. Tym samym Rada Europejska została upoważniona do przedstawiania UZE wytycznych w odniesieniu do wspomnianych spraw. W takim przypadku, wszyscy członkowie Unii Europejskiej, łącznie z państwami niebędącymi pełnoprawnymi członkami UZE, miały być upoważnione do pełnego uczestniczenia w realizacji jej zadań. Na podobnej zasadzie, Rada Europejska, w uzgodnieniu z instytucjami UZE, miała przyjąć niezbędne rozwiązania praktyczne umożliwiające państwom członkowskim Unii równoprawne uczestnictwo w procesach planowania i podejmowania decyzji UZE.

Protokół uzupełniający do artykułu 17 Traktatu z Amsterdamu stwierdzał, że w ciągu roku od wejścia traktatu w życie Unia Europejska

opracuje wspólnie z UZE rozwiązania umacniające współpracę obu organizacji. W przyjętym na posiedzeniu ministerialnym 22 lipca 1997 roku dokumencie UZE: „Deklaracja w sprawie roli Unii Zachodnioeuropejskiej oraz jej stosunków z Unią Europejską i Sojuszem Atlantycznym”, zwrócono uwagę na fragmenty Traktatu z Amsterdamu dotyczące UZE. Deklaracja przedstawiała też sposób, w jaki UZE pojmowała swoją rolę oraz relacje z Unią Europejską i NATO. Zgodnie z tym, UZE znacząco przyczyniała się do rozwoju Unii Europejskiej, zapewniając jej dostęp do zdolności operacyjnych, zwłaszcza w kontekście "misji petersberskich". UZE odgrywała również ważną rolę w rozwoju Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony w ramach Sojuszu Północnoatlantyckiego, zgodnie z Deklaracją Paryską oraz decyzjami ministrów NATO przyjętymi w czerwcu 1996 roku w Berlinie.

Po Traktacie z Amsterdamu i Deklaracji UZE z 22 lipca 1997 r., podjęto kolejne kroki w celu rozwijania stosunków Unia Europejska-UZE. We wrześniu 1997 roku Rada UZE przyjęła środki zmierzające do maksymalnego zharmonizowania półrocznych kadencji rotacyjnego przewodnictwa Unii Europejskiej i UZE. Podczas posiedzenia w Erfurcie (Niemcy) w listopadzie 1997 roku, ministrowie Unii Europejskiej podjęli decyzję wzmocnienia operacyjnej roli państw mających w UZE status obserwatora - zgodnie z postanowieniami zawartymi w artykule 17.3 Traktatu z Amsterdamu. W Erfurcie ministrowie podjęli również decyzje dotyczące szczegółów technicznych udziału członków stowarzyszonych i obserwatorów we wszystkich operacjach UZE.

Od 1991 roku UZE rozbudowywała strukturę umożliwiającą rosnącej liczbie państw europejskich różne formy uczestniczenia w jej działaniach. W drugiej Deklaracji UZE z Maastricht (1991) UZE zaprosiła państwa członkowskie Unii Europejskiej do wstępowania do organizacji na warunkach określonych zgodnie z artykułem XI znowelizowanego Traktatu Brukselskiego, lub do przyjęcia statusu obserwatora. Równocześnie, pozostałe kraje europejskie NATO zostały zaproszone do przyjęcia statusu członków stowarzyszonych „na warunkach dających im możliwość pełnego uczestnictwa w działalności UZE”. Deklaracja Petersberska określiła prawa i obowiązki państw członkowskich Unii Europejskiej i NATO, dzieląc je na przyszłych członków, obserwatorów oraz członków stowarzyszonych. Podczas spotkania ministerialnego w Rzymie, 20 listopada 1992 roku, członkowie UZE uzgodnili rozszerzenie organizacji i zaprosili Grecję do zostania dziesiątym członkiem UZE, pod warunkiem zakończenia procesu ratyfikacji.

Na posiedzeniu w Luksemburgu 9 maja 1994 roku, Rada Ministrów UZE ogłosiła „Deklarację z Kirchbergu” przyznającą dziewięciu państwom

w Europie Środkowej i Wschodniej, które podpisały „Porozumienia europejskie” z Unią Europejską⁷, status „partnerów stowarzyszonych” (różny od statusu członków stowarzyszonych: Islandii, Norwegii i Turcji). W 1996 roku Słowenia została dziesiątym partnerem stowarzyszonym w UZE.

Grecja formalnie przystąpiła do UZE w 1995 roku, Islandii, Norwegii i Turcji - jako państwom członkowskim NATO - przyznano status członków stowarzyszonych, a Dania i Irlandia - jako członkowie Unii Europejskiej - zostały obserwatorami. Po przystąpieniu do Unii Europejskiej 1 stycznia 1995 r. oraz po zakończeniu procedur parlamentarnych, Austria, Finlandia i Szwecja również uzyskały status obserwatorów w UZE. Republika Czeska, Polska i Węgry stały się członkami stowarzyszonymi po przystąpieniu do Sojuszu, 23 marca 1999 r.

Wspomniane decyzje stworzyły zatem system o zmiennej geometrii, z trzema różnymi rodzajami członkostwa i stowarzyszenia, a także z odrębnym statusem obserwatora:

- członkowie UZE (będący członkami zarówno NATO, jak i Unii Europejskiej);
- członkowie stowarzyszeni (członkowie NATO, ale nie Unii Europejskiej);
- partnerzy stowarzyszeni (niebędący członkami NATO ani UE);
- obserwatorzy (członkowie Unii Europejskiej, ale nie NATO. Dania również wybrała status obserwatora).

Realizacja "misji petersberskich"

W latach 1990. Unia Zachodnioeuropejska rozwinęła stosunki z wieloma państwami i regionami. Dialog z Rosją stworzył warunki do prowadzenia konsultacji politycznych i praktycznej współpracy w wielu obszarach wspólnych interesów. Współpraca obejmowała między innymi dostarczenie rosyjskiego systemu obrazowania dla Centrum Satelitarnego UZE. Unia Zachodnioeuropejska nawiązała również dialog z Ukrainą, którego podstawą stał się wspólny komunikat wystosowany przez obie strony we wrześniu 1996 roku. Zainicjowano również dialog z sześcioma nienależącymi do UZE państwami regionu Morza Śródziemnego: Algierią, Egiptem, Izraelem, Mauretanią, Maroko i Tunezją. Dialogi te stworzyły szansę na informowanie tych państw o działaniach UZE oraz umożliwiły wymianę poglądów na temat zagadnień interesujących obie strony, takich

7 Bułgaria, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Republika Czeska, Rumunia, Słowacja i Węgry.

jak doświadczenia zdobyte podczas operacji pokojowych. W kontekście wysiłków podejmowanych przez wspólnotę międzynarodową UZE podjęła się również wspomaganie państw afrykańskich w tworzeniu zdolności umożliwiających im efektywny udział w działaniach pokojowych.

W ślad za decyzjami podjętymi w Maastricht i Petersbergu, podjęto działania zmierzające do rozbudowy zdolności operacyjnych UZE, tak aby wyposażyc organizację w narzędzia niezbędne do realizacji "misji petersberskich". W związku z tym powołano komórkę ds. planowania podległą Radzie UZE, której zadaniem stało się planowanie możliwych operacji UZE oraz sporządzenie i aktualizacja listy Sił Podległych UZE (FAWEU). UZE nie posiada żadnych stałych sił ani własnej struktury dowodzenia. W związku z tym, wyznaczone przez członków i członków stowarzyszonych UZE jednostki wojskowe i struktury dowództwa mogą zostać udostępnione UZE do wykonania określonych zadań. Są wśród nich zarówno jednostki narodowych sił zbrojnych, jak i jednostki wielonarodowe takie jak: Eurokorpus, Wielonarodowa Dywizja Centralna, anglo-holenderskie siły desantowe, Eurofor i Euromarfor, dowództwo pierwszego korpusu niemiecko-holenderskiego oraz hiszpańsko-włoskie siły desantowe⁸.

Inne posunięcia zmierzające do zwiększenia zdolności operacyjnych UZE obejmowały powołanie do życia Centrum Satelitarnego w Torrejon (Hiszpania), które zostało otwarte w kwietniu 1993 r. Jego zadaniem jest interpretowanie i analiza danych satelitarnych niezbędnych do weryfikacji porozumień o kontroli zbrojeń, a także monitorowanie sytuacji kryzysowych w ramach operacji kierowanych przez UZE. Utworzono również Centrum Sytuacyjne do monitorowania wyznaczonych przez Radę UZE obszarów objętych kryzysem oraz śledzenia przebiegu operacji UZE - Centrum uzyskało zdolność operacyjną w czerwcu 1996 r. Zgodnie z decyzjami ministrów UZE, podjętymi podczas spotkań w Paryżu i Erfurcie w maju i listopadzie 1997 roku, w 1998 roku powołano Komitet Delegatów Wojskowych oraz zreorganizowano wojskową strukturę Kwatery Głównej UZE.

Współpraca między Unią Zachodnioeuropejską a NATO nieodłącznie towarzyszyła procesowi reaktywacji UZE i była stopniowo intensyfikowana, a kontakty stawały się coraz częstsze. Pierwsze, formalne spotkanie przedstawicieli Rady UZE i Rady Północnoatlantyckiej odbyło się 21 maja 1992 roku w Kwaterze Głównej NATO. Następnie Sekretarz Generalny UZE regularnie uczestniczył w ministerialnych posiedzeniach Rady

8 Eurokorpus: Belgia, Francja, Niemcy, Luksemburg i Hiszpania. Wielonarodowa dywizja Centralna- MND (C) wchodzi w skład Sił Reagowania udostępnionych Naczelnemu Dowódcy Sojusznicznych Sił NATO Europa (SACEUR) w ramach zintegrowanej struktury wojskowej. Eurofor (Siły Szybkiego Rozmieszczania) Euromarfor (Siły Marynarki Wojennej) obejmują jednostki z Francji, Hiszpanii, Portugalii i Włoch.

Północnoatlantycznej, a Sekretarz Generalny NATO był zapraszany na posiedzenia ministerialne UZE. Rada Północnoatlantycka i Rada UZE zaczęły się spotykać cztery razy do roku, przy pozostawieniu otwartej możliwości częstszych spotkań. NATO i UZE zawarły porozumienie w zakresie bezpieczeństwa, ułatwiające wymianę informacji niejawnych. Innymi przykładami wzmocnionej, praktycznej współpracy były: dostęp UZE do zintegrowanego systemu łączności NATO na podstawie porozumienia (MOU) podpisanego przez obie strony oraz regularne konsultacje sekretariatów i personelu wojskowego obu organizacji.

Kolejnym ważnym krokiem ku bliższej współpracy pomiędzy NATO i UZE były decyzje podjęte podczas szczytu NATO w Brukseli w styczniu 1994 roku. Szesnaście państw Sojuszu udzieliło pełnego poparcia budowie europejskiej tożsamości w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony, mającej wzmocnić europejski filar Sojuszu, a jednocześnie utrwaląc więź transatlantycką. Pozwoliłoby to sojusznikom europejskim przejąć większą odpowiedzialność za wspólne bezpieczeństwo i obronę. Państwa sprzymierzone wyraziły również poparcie dla koncepcji umacniania europejskiego filaru Sojuszu poprzez kontakty z Unią Zachodnioeuropejską, która stawała się w tym czasie komponentem obronnym Unii Europejskiej. Aby uniknąć tworzenia po obu stronach takich samych zdolności, NATO zgodziło się udostępniać swoje zasoby „do celów operacji UZE podejmowanych przez sojuszników europejskich w ramach ich wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa”, na podstawie konsultacji w Radzie Północnoatlantycznej. Dodatkowo, szefowie państw i rządów zatwierdzili koncepcję Zespołu Zadaniowego Połączonych Rodzajów Wojsk (CJTF) (patrz rozdział 12), który miał ułatwić prowadzenie operacji w sytuacjach nadzwyczajnych. Polecili zarazem, aby koncepcja była realizowana tak, aby powstały możliwe do wydzielenia, ale nie oddzielne zdolności wojskowe, które mogłyby być wykorzystywane przez NATO lub UZE i będą odpowiadały wymaganiom europejskim, a zarazem przyczynią się do bezpieczeństwa Sojuszu. Jednocześnie potwierdzili, że Sojusz pozostanie najważniejszym forum konsultacji w gronie państw sprzymierzonych, a także miejscem uzgadniania polityki mającej wpływ na realizację sojuszniczych zobowiązań w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony wynikających z Traktatu Waszyngtońskiego.

W czerwcu 1996 r. ministrowie spraw zagranicznych i ministrowie obrony podjęli decyzję o tworzeniu w ramach Sojuszu Europejskiej Tożsamość w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony, co miało być niezwykle ważnym elementem wewnętrznej adaptacji NATO. Umożliwi ona wszystkim europejskim sojusznikom bardziej spójny i skuteczny udział w misjach i działaniach Sojuszu, podejmowany jako wypełnienie ich wspólnych zobowiązań. Pozwoli im na podjęcie, w razie potrzeby, koniecznych działań

oraz wzmocni partnerstwo transatlantyckie. Dzięki pełnemu wykorzystaniu koncepcji Zespołu Zadaniowego Połączonych Rodzajów Wojsk (CJTF), tożsamość ta miała być oparta na mocnych podstawach wojskowych, miała wykorzystywać planowanie wojskowe i umożliwić utworzenie spójnych pod względem wojskowym i skutecznym sił, zdolnych do działania pod polityczną kontrolą i strategicznym kierownictwem UZE, uwzględniając pełne uczestnictwo wszystkich europejskich państw sprzymierzonych - jeśli taka będzie ich wola. Podczas Szczytu Madryckiego w lipcu 1997 r., szefowie państw i rządów NATO powitali z zadowoleniem działania na rzecz utworzenia Europejskiej Tożsamości w Dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony w ramach NATO, będące wypełnieniem ważnych decyzji politycznych podjętych przez ministrów spraw zagranicznych i obrony w czerwcu 1996 r. Przywódcy NATO zlecieli Radzie Północnoatlantyckiej szybkie zakończenie odnośnych prac we współpracy z UZE.

Wspólne ćwiczenia w dziedzinie zarządzania kryzysowego UZE-NATO odbyły się po raz pierwszy w lutym 2000 r. Ich celem było przetestowanie koncepcji związanych z ESDI oraz rozwiązań dotyczących prowadzenia operacji kierowanych przez UZE, z wykorzystaniem zasobów i zdolności NATO. Na 2001 r. zaplanowano wspólne ćwiczenia NATO-UZE JES-01.

W świetle decyzji podjętych przez Radę Europejską w Helsinkach w 1991 r., ministrowie spraw zagranicznych i obrony UZE przyznali, że wypełnianie przez Unię Europejską nowych zobowiązań w dziedzinie bezpieczeństwa będzie miało potężne reperkusje dla UZE. Podczas posiedzenia w Porto (Portugalia) w maju 2000 r. zlecieli oni Stałej Radzie UZE przeanalizowanie środków, które będą potrzebne we właściwym czasie. Wyjaśniano także kwestie odnoszące się do wpływu wspólnej europejskiej polityki w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony na Traktat Brukselski oraz funkcjonowanie UZE. Na podstawie decyzji podjętych podczas posiedzenia ministerialnego UZE w Marsylii w listopadzie 2000 r. przedstawiciele zbliżającej się prezydencji francuskiej UZE podkreślili, że Artykuł V Traktatu Brukselskiego będzie nadal odzwierciedlał wzajemne zobowiązania państw członkowskich w odniesieniu do obrony zbiorowej. Przyjęto rozwiązania odnośnie do wypełniania przez UZE pozostawionych jej funkcji po uzyskaniu przez Unię Europejską zdolności operacyjnych.

Zadania operacyjne podejmowane przez UZE

UZE zaangażowała się w wysiłki podejmowane przez społeczność międzynarodową w kontekście trwającego od 1992 r. konfliktu w Bośni i Hercegowinie oraz kryzysu w Albanii w 1997 roku. Wkład ten polegał na organizowaniu operacji UZE oraz przeprowadzaniu wspólnych operacji z

NATO, wspierających wysiłki ONZ zmierzające do zakończenia konfliktu w byłej Jugosławii.

W lipcu 1992 roku państwa UZE zdecydowały się udostępnić swoje siły morskie do monitorowania w akwenie Morza Adriatyckiego przestrzegania rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ skierowanych przeciwko Federalnej Republice Jugosławii (Serbii i Czarnogórze). Podczas sesji ministerialnej Rady Północnoatlantyckiej, która odbywała się przy okazji szczytu OBWE w Helsinkach, 10 czerwca 1992 r. ministrowie NATO zdecydowali o podjęciu, w uzgodnieniu z UZE, podobnych kroków.

Na wspólnej sesji 8 czerwca 1993 roku, Rada Północnoatlantycka i Rada UZE zatwierdziły koncepcję wspólnej operacji prowadzonej pod nadzorem obu organizacji. Jej celem było wymuszanie przestrzegania embarga. Wyznaczono przy tym dowódcę wspólnych sił zadaniowych NATO/UZE na Adriatyku. Realizacja tej decyzji została przedstawiona bardziej szczegółowo w rozdziale 5.

5 kwietnia 1993 roku Rada Ministrów UZE postanowiła udzielić pomocy Bułgarii, Rumunii i Węgrom w ich wysiłkach zmierzających do narzucenia embarga ONZ na Dunaju. Pomoc ta przyjęła formę operacji cywilnych sił policyjno-celnych, koordynowanej z innymi organizacjami, a przede wszystkim z Unią Europejską i KBWE. Po zniesieniu sankcji ONZ, operacje na Adriatyku i Dunaju zostały zakończone.

Na początku lipca 1994 r. UZE wysłała kontyngent policyjny, który miał wspierać administrację UE tworzoną w Mostarze. Jego zadaniem było wsparcie starań podejmowanych przez Bośniaków i Chorwatów na rzecz utworzenia jednolitej policji w Mostarze. Po wygaśnięciu mandatu administracji Unii Europejskiej w lipcu 1996 roku, został powołany specjalny wysłannik Unii, który działał w mieście do końca roku. Policyjny kontyngent UZE udzielał mu wsparcia aż do 15 października 1996 roku, kiedy to specjalny wysłannik przekazał swe uprawnienia wykonawcze lokalnym władzom.

Podczas kryzysu w Albanii w 1997 r., Rada UZE zdecydowała o rozmieszczeniu Wielonarodowego Doradczego Elementu Policyjnego (MAPE), mającego uzupełnić działania Międzynarodowych Sił Ochronnych (MPF) utworzonych i rozmieszczonych przez kilka państw europejskich pod auspicjami Rady Bezpieczeństwa ONZ (rezolucja 1101). Misja MAPE, która była pierwszą operacją UZE kierowaną przez Radę przy wsparciu Sekretariatu i Komórki ds. Planowania, polegała na udzielaniu informacji i doradzaniu albańskiej policji w zakresie działań policyjnych i przywracania porządku oraz obowiązków policji w trakcie wyborów. Rozmieszczanie MAPE rozpoczęło się w maju 1997 roku z udziałem państw członkowskich UZE, członków stowarzyszonych, obserwatorów i stowarzyszonych partnerów. Odpowiadając na prośbę rządu albańskiego, mandat MAPE został później przedłużony.

W maju 1999 r., na wniosek Unii Europejskiej, UZE rozpoczęło misję wsparcia operacji rozminowywania w Chorwacji. Zgodnie z decyzją Rady Ministrów UZE z listopada 2000 r. z Marsylii, wspomniana misja miała być realizowana w ramach UZE aż do wygaśnięcia jej mandatu w maju 2001 r.

Dalsze informacje o działalności Unii Zachodnioeuropejskiej oraz o decyzjach odnoszących się do przekazywania przez UZE funkcji operacyjnych Unii Europejskiej oraz o rozwiązaniach dotyczących funkcji i struktur pozostawionych UZE można uzyskać od:

Unia Zachodnioeuropejska
(Western European Union)

Sekretariat Generalny

4 rue de la Régence

Bruksela, Belgia

Tel.: 32 2 500 4455

Faks: 32 2 511 3519

E-mail: eo.presse@skynet.be

<http://www.weu.int>

Zgromadzenie Unii

Zachodnioeuropejskiej

Western European Union Assembly

43 avenue du Président Wilson

75775 Paris Cedex 16,

Francja

Tel.: 33 1 53 67 22 00

Faks: 33 1 47 20 45 43

E-mail: 100315.240@compuserve.com

<http://www.weu.int/assembly>

Instytut Studiów nad Bezpieczeństwem

WEU Institute for Security Studies

43 Avenue du Président Wilson

75775 Paris Cedex 16

Francja

Tel.: 33 1 53 67 22 00

Faks: 33 1 47 20 81 78

E-mail: weu.iss@csi.com

<http://www.weu.int/institut>

RADA EUROPY

Rada Europy została powołana do życia 5 maja 1949 r. „dla osiągnięcia większej jedności między jej członkami w celu ochrony i urzeczywistnienia ideałów i zasad będących ich wspólnym dziedzictwem oraz ułatwiania ich postępu gospodarczego i społecznego”. Głównym celem Rady jest gwarantowanie podstawowych praw człowieka, demokracji pluralistycznej i rządów prawa oraz podnoszenie poziomu życia obywateli państw Europy.⁹

⁹ Statut Rady Europy, Rozdział 1. Art. 1.

Do Rady Europy należy 40 państw członkowskich (patrz poniżej). Ostatnio przystąpiły: Węgry (1990), Polska (1991), Bułgaria (1992), Estonia, Litwa, Republika Czeska, Słowacja, Słowenia i Rumunia (1993), Andora (1994), Łotwa, Albania, Mołdawia, była Jugosłowiańska Republika Macedonii¹⁰ i Ukraina (1995), Rosja i Chorwacja (1996), Gruzja (1999) oraz Armenia i Azerbejdżan (2001).

W skład Rady wchodzi Komitet Ministrów, w którym zapadają uzgodnienia dotyczące wspólnych działań rządów, oraz 291-osobowe Zgromadzenie Parlamentarne, które przedkłada propozycje nowych działań i - mówiąc bardziej ogólnie - służy jako forum parlamentarne. Niektóre z działań Rady Europy są otwarte dla państw niebędących jej członkami. Bośnia i Hercegowina (od 28 stycznia 1994 r.) oraz Federalna Republika Jugosławii (od 22 stycznia 2001 r.) mają status gości specjalnych Zgromadzenia Parlamentarnego. W 1997 r. status specjalnego gościa należący do Białorusi został zawieszony, a procedura akcesyjna tego państwa w Radzie Europy uległa zamrożeniu. Izrael, Kanada i Meksyk są obserwatorami w Zgromadzeniu Parlamentarnym, a Japonia, Kanada, Meksyk, Stany Zjednoczone i Stolica Apostolska mają status obserwatora w Komitecie Ministrów i w Radzie.

Rada opracowała około 165 konwencji i umów międzyrządowych. Na szczególną uwagę zasługują Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka, Europejska Konwencja Kulturalna oraz Europejska Karta Socjalna. Podczas spotkania na szczycie w Wiedniu w 1993 roku, Rada Europy podkreśliła swój wkład w umacnianie demokratycznego bezpieczeństwa w Europie. Koncepcja bezpieczeństwa demokratycznego jest realizowana na dwu płaszczyznach. Pierwsza z nich to zdecydowane domaganie się demokracji pluralistycznej i parlamentarnej, niepodzielności i uniwersalizmu praw człowieka, rządów prawa oraz ochrony wspólnej spuścizny kulturowej wzbogaconej przez jej różnorodność, jako podstawowych warunków bezpieczeństwa. Drugą płaszczyzną jest zdecydowane promowanie współpracy europejskiej opartej na uznawaniu powyższych wartości. W tym ujęciu współpraca jest sposobem budowania więzi zaufania obejmujących cały kontynent, które pomagają zapobiegać konfliktom oraz ułatwiają wypracowywanie rozwiązań wspólnych problemów. Promowanie demokratycznego bezpieczeństwa przyczynia się do pokonywania wielu zagrożeń dla bezpieczeństwa w Europie. Nie tylko zmniejsza ryzyko jakiegokolwiek powrotu do rządów totalitarnych, ale także stanowi odpowiedź na wyzwania, których źródłem jest poważne i rozpowszechnione gwałcenie podstawowych wolności i praw człowieka - w tym dyskryminowanie części społeczeństwa; bardzo poważne braki w

10 Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą.

strukturach gwarantujących rządy prawa; agresywny nacjonalizm, rasizm i nietolerancja; a także napięcia lub konflikty pomiędzy grupami etnicznymi; terroryzm i przestępczość zorganizowana; dezintegracja społeczna oraz nierówności społeczne i napięcia na szczeblu lokalnym i regionalnym.

Drugie spotkanie na szczycie Rady Europy odbyło się w październiku 1997 roku w Strasburgu. Przyjęto na nim plan działania Rady na czas do jubileuszu 50-lecia jej istnienia, to jest do maja 1999 roku, oraz na dalszą przyszłość. Plan działania uwzględniał zadania dotyczące: demokracji i praw człowieka, spójności społecznej, bezpieczeństwa obywateli, wartości demokratycznych oraz różnorodności kulturowej. Z dniem 1 lutego 1998 roku weszła w życie Konwencja Ramowa o Ochronie Mniejszości Narodowych Rady Europy. Ponadto z dniem 1 listopada 1998 roku Rada Europy zatwierdziła nowy, pełnoetatowy Trybunał Praw Człowieka, którego uprawnienia oparte są na ustaleniach Protokołu do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Przyjęty w Strasburgu plan działania przewidywał powołanie Komisarza Rady Europy ds. Praw Człowieka. Pierwsza nominacja na to stanowisko nastąpiła w roku 1999. Opracowano także procedurę monitorowania, która zapewni przestrzeganie przyjętych zobowiązań. Poufny, konstruktywny i nikogo nie dyskryminujący dialog prowadzony jest na szczeblu rządowym w Komitecie Ministrów oraz na szczeblu parlamentarnym w Zgromadzeniu Rady Europy.

Znaczący wzrost liczby członków Rady Europy od czasu zakończenia zimnej wojny oraz rosnąca liczba uzgodnionych konwencji świadczą o wyrażanej przez państwa członkowskie woli stworzenia struktur współpracy, które przyczynią się do uniknięcia nowych podziałów na kontynencie europejskim oraz do zbudowania wspólnej, europejskiej cywilizacji demokratycznych narodów. Działania podejmowane w tej sferze przez Radę Europy są zatem komplementarne do wysiłków Sojuszu Północnoatlantyckiego. Rada Europy zamierza realizować plan działania we współpracy z innymi organizacjami, a szczególnie z Unią Europejską i OBWE.

ROZDZIAŁ 16

ORGANIZACJE PARLAMENTARNE I POZARZĄDOWE

Zgromadzenie Parlamentarne NATO (NATO PA)

Stowarzyszenie Traktatu Atlantyckiego (ATA)

Międzysojusznicza Konfederacja Oficerów Rezerwy (CIOR)

**Międzysojusznicza Konfederacja Oficerów Rezerwy
Służb Medycznych (CIOMR)**

ORGANIZACJE PARLAMENTARNE I POZARZĄDOWE

ZGROMADZENIE PARLAMENTARNE NATO (NATO PA)

Spójność Sojuszu jest w zasadniczy sposób wzmocniana dzięki poparciu udzielanemu przez parlamentarzystów wybranych w wolnych wyborach.

Zgromadzenie Parlamentarne NATO (NATO PA) (dawniej nazywane Zgromadzeniem Północnoatlantyckim) jest organizacją międzyparlamentarną, która od 1955 r. działa jako forum ustawodawców z państw członkowskich Sojuszu Północnoatlantyckiego z Ameryki Północnej i Europy Zachodniej stwarzające warunki do spotkań i omawiania kwestii będących przedmiotem ich zainteresowania i uwagi. W ostatnich latach, w wyniku zmian, jakie zaszły w byłym Związku Radzieckim oraz Europie Środkowej i Wschodniej, w znaczący sposób wzrosła liczba członków Zgromadzenia oraz poszerzony został jego mandat.

Delegacje siedemnastu państw partnerskich Sojuszu mają status delegacji stowarzyszonych Zgromadzenia Parlamentarnego NATO, który umożliwia im udział w pracach i debatach Zgromadzenia. Prace te koncentrują się w coraz większym stopniu na problematyce bezpieczeństwa całej Europy, a także na wybranych problemach gospodarczych, politycznych, środowiska naturalnego i kulturalnych Europy Środkowej i Wschodniej.

Status delegacji stowarzyszonych Zgromadzenia Parlamentarnego NATO mają następujące państwa: Albania, Austria, Bułgaria, Chorwacja, Estonia, Finlandia, Gruzja, Litwa, Łotwa, Mołdawia, Rumunia, Federacja Rosyjska, Słowacja, Słowenia, Szwajcaria, była Jugosłowiańska Republika Macedonii¹ i Ukraina.

Zgromadzenie działa całkowicie niezależnie od NATO, ale w znaczący sposób pomaga utrzymywać kontakty pomiędzy parlamentami narodowymi a Sojuszem, zachęcając rządy do uwzględnienia w ustawodawstwie narodowym zagadnień istotnych dla NATO. Zgromadzenie stale przypomina, że międzyrządowe decyzje podejmowane w NATO są w ostatecznym wymiarze uzależnione od poparcia politycznego, wyrażanego zgodnie z procedurami konstytucyjnymi obowiązującymi w demokratycznie wybranych parlamentach. Zgromadzenie było zatem

1 Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą.

bezpośrednio zainteresowane wspomaganie procesu ratyfikacji Protokołów Akcesyjnych, podpisanych pod koniec 1997 roku; proces ten zakończył się w 1999 r. rozszerzeniem Sojuszu o Polskę, Republikę Czeską i Węgry.

Delegatów do Zgromadzenia wyznaczają poszczególne parlamenty, zgodnie z procedurami narodowymi oraz proporcją sił politycznych w parlamencie. Dzięki temu Zgromadzenie reprezentuje szerokie spektrum poglądów politycznych.

Zgromadzenie zbiera się na sesjach plenarnych dwa razy w roku. Sesje odbywają się rotacyjnie w stolicach państw członkowskich i stowarzyszonych, na zaproszenie parlamentów narodowych. Prace Zgromadzenia są prowadzone w pięciu komitetach do spraw: politycznych, obrony i bezpieczeństwa, gospodarczych i bezpieczeństwa, nauki i technologii, cywilnych aspektów bezpieczeństwa oraz w Specjalnej Grupie Śródziemnomorskiej (również mającej status komitetu). Są to zarówno grupy studyjne, jak i istotne fora dyskusyjne. Komitety analizują i badają wszystkie ważne współczesne zagadnienia pojawiające się w obszarach ich zainteresowań. Zbierają się regularnie w ciągu roku i przedkładają sprawozdania na sesjach plenarnych Zgromadzenia. W Brukseli mieści się 30-osobowy Sekretariat Zgromadzenia.

Zgromadzenie ma cel edukacyjny i służy budowaniu konsensusu. Umożliwia parlamentarzystom sygnalizowanie rządów i organom decyzyjnym Sojuszu zagadnień budzących zaniepokojenie lub wątpliwości oraz ułatwia wzajemne informowanie się o różnych narodowych i regionalnych sposobach postrzegania wielu kwestii stanowiących przedmiot zainteresowań obu stron. Podobnie, członkowie Zgromadzenia mogą wykorzystywać w pracy parlamentów narodowych doświadczenia i informacje zebrane podczas udziału w pracach Zgromadzenia. Dzięki temu kwestie istotne dla NATO mogą być w maksymalnie szeroki sposób prezentowane w parlamentach narodowych. Zgromadzenie jest także ważnym probierzem opinii parlamentarnej i publicznej na temat spraw Sojuszu. Prowadzone na jego forum dyskusje odzwierciedlają postrzeżenie polityki NATO przez opinię publiczną i parlamentarzystów w poszczególnych państwach. W tym znaczeniu Zgromadzenie odgrywa pośrednią, ale ważną rolę w kształtowaniu polityki. Zalecenia i rezolucje Zgromadzenia są przekazywane do rządów, parlamentów narodowych, innych właściwych organizacji oraz do Sekretarza Generalnego NATO, który przygotowuje na nie odpowiedzi na podstawie dyskusji w Radzie Północnoatlantyckiej.

Stosunki z państwami Europy Środkowej i Wschodniej są koordynowane w ramach tzw. inicjatywy Rose'a i Rotha zgłoszonej w 1990

roku przez amerykańskiego kongresmena Charliego Rose'a, ówczesnego przewodniczącego Zgromadzenia, oraz amerykańskiego senatora USA Billa Rotha. Na inicjatywę składają się trzy elementy:

- aktywny udział parlamentarzystów państw Europy Środkowej i Wschodniej w odbywanych dwa razy do roku sesjach Zgromadzenia;
- organizowanie w regularnych odstępach czasu seminariów Rose'a–Rotha w sprawach szczególnie interesujących parlamentarzystów państw Europy Środkowej i Wschodniej. Są one organizowane we współpracy z parlamentami państw członkowskich lub parlamentami państw Europy Środkowej i Wschodniej. Umożliwiają dialog w kwestiach stanowiących przedmiot zainteresowania uczestników. Od wprowadzenia inicjatywy w życie odbyło się już ponad 30 takich seminariów;
- program wspiera również rozwój kadrowy kancelarii parlamentarnych poprzez umożliwienie ich pracownikom odbywania dwutygodniowych szkoleń lub krótkich wizyt w Sekretariacie Zgromadzenia w Brukseli. Program ten jest przeznaczony dla pracowników kancelarii parlamentarnych pracujących w komisjach spraw zagranicznych lub bezpieczeństwa, bądź w inny sposób zaangażowanych w stosunki międzynarodowe.

Celem inicjatywy Rose'a–Rotha jest:

- integracja i włączenie parlamentarzystów z państw Europy Środkowej i Wschodniej w prace Zgromadzenia;
- wspieranie poczucia partnerstwa i współpracy na szczeblu parlamentarnym;
- zwiększenie wzajemnego zrozumienia wśród parlamentarzystów dla ich różnych problemów i punktów widzenia;
- informowanie parlamentarzystów państw Europy Środkowej i Wschodniej o sprawach bieżących;
- popieranie kształtowania się właściwych stosunków cywilno-wojskowych w państwach Europy Środkowej i Wschodniej poprzez pogłębianie wiedzy i zrozumienia parlamentarzystów z tego rejonu Europy w zakresie problematyki bezpieczeństwa oraz poprzez ukazywanie stosunków panujących między parlamentarzystami, urzędnikami służby cywilnej i wojskowymi w państwach Sojuszu;

- przekazywanie parlamentarzystom Europy Środkowej i Wschodniej wiedzy oraz doświadczeń w zakresie praktyk i procedur parlamentarnych;
- pomoc w budowaniu struktur kancelarii parlamentów państw Europy Środkowej i Wschodniej w celu zapewnienia parlamentarzystom takiego wsparcia administracyjnego, jakim dysponują parlamentarzyści zachodni.

Rola Zgromadzenia w rozwijaniu stosunków z parlamentami Europy Środkowej i Wschodniej została doceniona w Akcie Stanowiącym NATO–Rosja oraz w Karcie NATO–Ukraina, które podpisano w 1997 roku. Dokumenty te wzywały do rozszerzenia dialogu i współpracy między Zgromadzeniem Północnoatlantyckim a Zgromadzeniem Federalnym Federacji Rosyjskiej oraz Radą Najwyższą Ukrainy.

Program działań zewnętrznych, mający na celu pogłębianie stosunków międzynarodowych, jest niezależny od działań Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC) oraz Partnerstwa dla Pokoju (PdP), ale wzmacnia obie te inicjatywy. Szczególną uwagę poświęca się osiągnięciu jednego z kluczowych celów PdP, jakim jest ustanowienie demokratycznej kontroli nad siłami zbrojnymi. Działania Zgromadzenia są ukierunkowane na zapewnianie ekspertyzy oraz przekazywanie doświadczenia i informacji, które pomagają parlamentarzystom z państw Europy Środkowej i Wschodniej zwiększać skuteczność wpływania na politykę obronną swych państw oraz zapewnić w pełni demokratyczną kontrolę nad narodowymi siłami zbrojnymi.

Bliższych informacji o działalności Zgromadzenia Parlamentarnego NATO można zasięgać w Sekretariacie Międzynarodowym:

Place du Petit Sablon 3
1000 Bruksela
tel.: 32 2 513 2865
faks: 32 2 514 1847
E-mail: secretariat@naa.be
<http://www.naa.be>

STOWARZYSZENIE TRAKTATU ATLANTYCKIEGO (ATA)

Utworzone 18 lipca 1954 r. Stowarzyszenie Traktatu Atlantyckiego (ATA) grupuje jako członków dobrowolne, pozarządowe stowarzyszenia z 19 państw członkowskich Sojuszu, w celu wspierania działalności NATO oraz propagowania celów Traktatu Północnoatlantyckiego.

Od początku lat 90., Stowarzyszenie regularnie przyjmuje - jako członków stowarzyszonych – narodowe, dobrowolne, pozarządowe organizacje tworzone w państwach partnerskich NATO. Obecnie 18 stowarzyszeń ma status członków stowarzyszonych. Zgodnie z konstytucją ATA członkowie stowarzyszeni mogą stać się pełnymi członkami Stowarzyszenia, po wstąpieniu ich państw do NATO, z chwilą uznania ich nowego statusu przez Zgromadzenie ATA, na wniosek Rady ATA.

W wyniku wprowadzenia poprawki do konstytucji, od roku 1999 Zgromadzenie ATA może także - na wniosek Rady - przyznawać status obserwatora organizacjom pozarządowym tworzonym w państwach uczestniczących w Dialogu Śródziemnomorskim NATO. Status ten mogą także uzyskać organizacje bezpośrednio lub geograficznie związane z problematyką bezpieczeństwa euroatlantyckiego, nawet jeżeli ich państwa macierzyste nie podpisały porozumienia o Partnerstwie dla Pokoju².

Cele Stowarzyszenia oraz afiliowanych przy nim organizacji narodowych są następujące:

- informowanie opinii publicznej o misjach i zadaniach Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego;
- prowadzenie badań dotyczących różnych celów i działań NATO oraz włączanie do nich państw Europy Środkowej i Wschodniej, a także rozwijanie Dialogu Śródziemnomorskiego NATO;
- promowanie solidarności pomiędzy mieszkańcami obszaru północnoatlantyckiego oraz państw należących do Programu Partnerstwa dla Pokoju;
- szerzenie demokracji;
- rozwijanie współpracy między organizacjami członkowskimi i wspólne osiągnięcie wyżej wymienionych celów.

2 Na posiedzeniu Zgromadzenia, które odbyło się na przełomie października i listopada 2000 roku w Budapeszcie, Stowarzyszenie przyjęło Sojusz dla Bezpieczeństwa działający w Bośni i Hercegowinie, nadając mu status pierwszego członka-observatora.

CZŁONKOWIE STOWARZYSZENIA TRAKTATU ATLANTYCKIEGO

BELGIA

Belgijskie Stowarzyszenie Atlantyckie
Association Atlantique Belge
Quartier Reine Astrid
12 rue Bruyn
1120 Bruksela
Tel.: 32 2 264 40 17
Faks: 32 2 268 52 77
E-mail: aabav.ata@skynet.be

HISZPANIA

Stowarzyszenie Altantyckie
Spanish Atlantic Association
C/Montesa, 34, 1°
28006 Madryt
Tel./Faks: 34 91/ 309 3975:401 2617
Faks: 34 91 349 5392
E-mail: ata@spain.ms

DANIA

Duńskie Stowarzyszenie Atlantyckie
Danish Atlantic Association
Ryvangs Allé 1 - Postboks 2521
2100 Kopenhaga 0
Tel.: 45 39 27 19 44
Faks: 45 39 27 56 26
E-mail: atlant@atlant.dk

HOLANDIA

Holenderski Komitet Atlantycki
Netherlands Atlantic Committee
Bezuidenhoutseweg 237-239
2594 AM Haga
Tel.: 31 70 363 9495
Faks: 31 70 364 6309
E-mail: atlcom@xs4all.nl

FRANCJA

Francuskie Stowarzyszenie
Wspólnoty Atlantyckiej
French Association for the Atlantic
Community
10 rue Crevaux
75116 Paryż
Tel.: 33 1 45 53 15 08
Faks: 33 1 47 55 49 63
E-mail: afca@club-internet.fr

HOLANDIA

Holenderski Komitet Atlantycki
Netherlands Atlantic Committee
Bezuidenhoutseweg 237-239
2594 AM Haga
Tel.: 31 70 363 9495
Faks: 31 70 364 6309
E-mail: atlcom@xs4all.nl

GRECJA

Greckie Stowarzyszenie
na rzecz Współpracy Atlantyckiej
i Europejskiej
Greek Association for Atlantic and
European Cooperation
160 A Ioannou Drossopoulou Str.
112 56 Ateny
Tel.: 30 1 865 5979
Faks: 30 1 865 4742
E-mail: gaaec@ath.forthnet.gr

ISLANDIA

Stowarzyszenie Współpracy
Zachodniej
Association of Western Cooperation
PO Box 28
121 Rejkjavik
Tel.: 354 561 0015
Faks: 354 551 0015
E-mail: infonato@islandia.is

KANADA
Atlantycka Rada Kanady
The Atlantic Council of Canada
6 Hoskin avenue (Trinity College)
Toronto
Ontario M5S 1H8
Tel.: 1 416 979 1875
Faks: 1 416 979 0825
E-mail: atlantic@idirect.com

LUKSEMBURG
Komitet Atlantycki Luksemburga
Luxembourg Atlantic Committee
BP 805
2018 Luksembourg
Tel.: 352 463 563
Faks: 352 462 932
E-mail: birden@compuserve.com

NIEMCY
Niemieckie Stowarzyszenie
Atlantyckie
The German Atlantic Association
Am Burgweiher 12
53123 Bonn
Tel.: 49 228 62 50 31
Faks: 49 228 61 66 04
E-mail: DtAtlGes@aol.com

NORWEGIA
Norweski Komitet Atlantycki
Norwegian Atlantic Committee
Fridtjof Nanssens Plass 6
0160 Oslo 1
Tel.: 47 22 40 36 00
Faks: 47 22 40 36 10
E-mail: post@
atlanterhavskomiteen.no

POLSKA
Polish Atlantic Club
Polski Klub Atlantycki
Al. 3 Maja 5/51
00-401 Warszawa
Tel./Faks: 48 22 625 47 49

Stowarzyszenie Euroatlantyckie
Euro-Atlantic Association
ul. Sienkiewicza 12/14
00-944 Warszawa
Tel.: 48 22 828 11 45
Faks: 48 22 828 11 46

PORTUGALIA
Portugalski Komitet Atlantycki
Portuguese Atlantic Committee
Av. Infante Santo 42, 6e
1350-174 Lizbona
Tel.: 351 21/390 59 57
lub 397 59 06
Faks: 351 21 397 84 93
E-mail: cpa@mail.telepac.pt

REPUBLIKA CZESKA
Czeska Komisja Atlantycka
Czech Atlantic Commission
Ritirska 31110 00 Praga 1
E-mail: pavel.bilek@volny.cz

STANY ZJEDNOCZONE
Rada Atlantycka Stanów
Zjednoczonych
The Atlantic Council of the United
States
Suite 1000 - 910 17th Street, N.W.
Waszyngton DC 20006
Tel.: 1 202 463 7226
Faks: 1 202 463 7241
E-mail: info@acus.org

TURCJA
Turecki Komitet Atlantycki
Turkish Atlantic Committee
G.O. Pasa Kuleli Sokak 44/1
06700 Ankara
Tel.: 90 312 446 34 23
Faks: 90 312 446 50 11

WĘGRY

Węgierska Rada Atlantycka
Hungarian Atlantic Council
Margit Krt. 43-45
1024 Budapeszt
Tel.: 36 1 326 8791
Faks: 36 1 326 8793
E-mail: tmagyarics@hotmail.com

WŁOCHY

Włoski Komitet Atlantycki
Italian Atlantic Committee
Piazza Firenze 27
00186 Rzym
Tel.: 39 0 6 687 37 86
Faks: 39 0 6 687 33 76
E-mail: italata@iol.it

WIELKA BRYTANIA

Rada Atlantycka Zjednoczonego
Królestwa
The Atlantic Council of the United
Kingdom
185 Tower Bridge Road
Londyn SE1 2UF
Tel.: 44 20 7403 0640/0740
Faks: 44 20 7403 0901
E-mail: acuk@atlanticcouncil.demon.co.uk

STOWARZYSZENI CZŁONKOWIE STOWARZYSZENIA TRAKTATU ATLANTYCKIEGO

ALBANIA

Albańskie Stowarzyszenie Atlantyckie
Albanian Atlantic Association
Bul. Deshmoret e Kombit
Pallati I Kongreseve, Kati I Dyte
Tirana
Tel./Faks: 355 4 364 659
E-mail: amoisiu@abissnet.com.al

AZERBEJDŻAN

Azerskie Stowarzyszenie
Współpracy Atlantyckiej
Azerbaijan Atlantic Cooperation
Association
Azerbaijan prospekti 37
Baku 370000
Tel.: 994 12 983 176
Faks: 994 12 675 353
E-mail: peace@elkhan.baku.az

AUSTRIA

Austriackie Stowarzyszenie
Euroatlantyckie
Euro-Atlantic Association of Austria
Erlaufstrasse 7/1
2346 Maria Enzersdorf
Südstadt
Tel.: 43 22236 41196
Faks: 43 2236 41196/9
E-mail: Institute@oeies.or.at

BUŁGARIA

Bułgarski Klub Atlantycki
The Atlantic Club of Bulgaria
29 Slavyanska Street
Sofia 1000
Tel.: 359 2 981 0699
Faks: 359 2 981 5782

CHORWACJA
Chorwacka Rada Atlantycka
The Atlantic Council of Croatia
2 Lepusiceva 6
10000 Zagrzeb
Tel.: 385 1 4558 022
Faks: 385 1 4647 545
E-mail: radovanvukadinovic@
hotmail.com

FEDERACJA ROSYJSKA
Stowarzyszenie Współpracy
Euroatlantyckiej
Association for Euro-Atlantic
Cooperation
3 Prechistenka St.
119034 Moskwa
Tel.: 7 095 203 62 71
Faks: 7 095 230 22 29
E-mail: aeac@mail.ru

FINLANDIA
Fińska Rada Atlantycka
The Atlantic Council of Finland
C/o Karollina Honkanen
Fiński Instytut Spraw
Międzynarodowych
The Finnish Institute of International
Affairs
Mannerhelminle 15A
00260 Helsinki
Tel.: 358 9 434 207 25
Faks: 358 9 434 207 69
E-mail: karollina.honkanen@upifila.fi

GRUZJA
Gruziński Klub Euroatlantycki
Euro-Atlantic Club of Georgia
23a Khoshtaria str.
Tbilisi 380008
Tel.: 995 32 98 6956
Faks: 995 32 93 1476
E-mail: atlantic_geo@hotmail.com

LITWA
Litewskie Stowarzyszenie Traktatu
Atlantyckiego
Lithuanian Atlantic Treaty Association
P.O. Box 2911
2000 Wilno
Tel.: 370 2 362 423
Faks: 370 2 362 519
E-mail: lata_aslb@yahoo.com

ŁOTWA
Łotewska Organizacja Transatlantycka
Biblioteka Akademicka
The Latvian Transatlantic
Organisation
Academic Library
Rupniecibas street 10 3rd fl.
Ryga 1235
Tel.: 371 7 322883
Faks: 37 1 7 106202
E-mail: lato@lato.lv

BYŁA JUGOSŁOWIAŃSKA
REPUBLIKA MACEDONII ³
Klub Euroatlantycki
Euro-Atlantic Club
Marshal Tito 22/1/15
1000 Skopje
Tel./Faks: 389 2 16 2221
E-mail: atamacedonia@mt.net.mk

MOŁDAWIA
Mołdawskie Stowarzyszenie
Euroatlantyckie
Euro-Atlantic Association
of Moldova
8, N. Iorga str.
2009 Chisinau
Tel.: 3732 238 633
Faks: 37 32 238 666
E-mail: magic@cni.md

3 Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej konstytucyjną nazwą.

REPUBLIKA SŁOWACKA
Słowacka Komisja Atlantycka
Slovak Atlantic Commission
C/o EuroAtlantic Centre
Kuzmanyho 3
974 01 Banska Bystrica
Tel./Faks: 421 48 415 1689
E-mail: eac@calipso.sk

SZWECJA
Szwedzka Rada Atlantycka
Atlantic Council of Sweden
Box 5434
114 84 Sztokholm
Tel./Faks: 46 8 87 15 78
E-mail: Bo.hugemark@
war-and-peace.se

RUMUNIA
Rumuńskie Centrum Euroatlantyckie
Euro-Atlantic Council of Romania
Kiseleff Av., 41
71268 Bukareszt
Tel./Faks: 40 1 222 71 62
E-mail: euro_atl@rnc.ro

UKRAINA
Ukraińska Rada Atlantycka
The Atlantic Council of Ukraine
Dep. 1
10 Vorovsky Str.
01052 Kijów
Tel./Faks: 380 44 212 5837
Tel.: 380 44 243 6207
E-mail: galenko@galanet

SŁOWENIA
Słoweńska Rada Atlantycka
The Atlantic Council of Slovenia
Kardeljeva pl. 16
1000 Lublana
Tel.: 386 1 589 2327
Faks: 386 1 589 2290
E-mail: zass@atlantski-svet.org

ORGANIZACJE MAJĄCE STATUS OBSERWATORA W STOWARZYSZENIU ATLANTYCKIM

BOŚNIA I HERCEGOWINA
Sojusz dla Bezpieczeństwa BiH
Alliance for Security B&H
Obala Kulina bana 4
Sarajewo
Tel./Faks: 387 33 212 026/667 737
E-mail: amv/fda@bih.net.ba

FEDERALNA REPUBLIKA JUGOSŁAWII
8 Kosovska Str.
11000 Belgrad
Tel./Faks: 381 11 322 0343
E-mail: bgatlantic@yahoo.com

Atlantycki Komitet Edukacyjny (AEC) oraz **Atlantyckie Stowarzyszenie Młodych Liderów Politycznych (AAYPL)** są zupełnie odrębnymi działającymi organizacjami. W ramach ATA utworzono w 1996 roku **Młodzieżowe Stowarzyszenie Traktatu Północnoatlantyckiego**.

Bliższe informacje można otrzymać od:

ATA

10 rue Crevaux

75116 Paryż

Francja

Tel.: 33 145 53 28 80

Faks: 33 145 55 49 63

E-mail: ata-sg@wanadoo.fr

MIĘDZYSOJUSZNICZA KONFEDERACJA OFICERÓW REZERWY (CIOR)

Międzysojusznicza Konfederacja Oficerów Rezerwy powszechnie nazywana CIOR, została utworzona w 1948 roku przez stowarzyszenia oficerów rezerwy Belgii, Francji, Holandii. Obecnie należą do niej wszystkie stowarzyszenia oficerów rezerwy państw członkowskich NATO (18).

Członkowie tych organizacji, będąc oficerami rezerwy, są w cywilnym życiu aktywni w biznesie, przemyśle, na arenie akademickiej, w polityce oraz w innych dziedzinach zawodowych.

Mogą więc przyczyniać się do lepszego społecznego zrozumienia zagadnień bezpieczeństwa i obrony, a także wykorzystywać cywilną wiedzę i doświadczenie do rozwiązywania problemów związanych z wypełnianiem zadań stojących przed oficerami rezerwy sił zbrojnych NATO.

CIOR jest skrótem od pełnej nazwy organizacji w języku francuskim: „Confédération Interalléé des Officiers de Réserve”. Konfederacja jest organizacją pozarządową, apolityczną, typu non-profit, której celem jest rozwijanie współpracy między narodowymi stowarzyszeniami oficerów rezerwy państw NATO, a także wzmacnianie solidarności wewnątrz Sojuszu Atlantyckiego.

Do głównych zadań CIOR należy: wspieranie polityki NATO, współdziałanie w realizacji zadań Sojuszu, utrzymywanie kontaktów z władzami wojskowymi i dowództwami NATO oraz rozwijanie

międzynarodowych kontaktów między oficerami rezerwy w celu poszerzania wiedzy i pogłębiania wzajemnego zaufania.

Delegaci do CIOR są wybierani przez ich narodowe stowarzyszenia oficerów rezerwy. Przewodniczący każdej delegacji narodowej jest automatycznie wiceprzewodniczącym CIOR. Międzynarodowy przewodniczący CIOR oraz sekretarz generalny są wybierani przez Komitet Wykonawczy. Wywodzą się oni z tej samej organizacji krajowej. Ich kadencja trwa dwa lata.

Poza przewodniczącym i sekretarzem generalnym, w skład Komitetu Wykonawczego wchodzi 18 wiceprzewodniczących oraz do czterech delegatów z każdego stowarzyszenia narodowego. Głosowanie odbywa się na zasadzie "jedna delegacja - jeden głos"; każdy z wiceprzewodniczących oddaje głos w imieniu swojej delegacji.

Komitet Wykonawczy jest organem polityczno-decyzyjnym CIOR. Decyduje, które państwo ma objąć przewodnictwo, kiedy odbędzie się następny kongres, jakie projekty będą rozważane przez poszczególne komisje oraz jakie działania należy ostatecznie podjąć w odniesieniu do konkretnych projektów.

CIOR jest finansowany z rocznych składek organizacji członkowskich obliczanych proporcjonalnie do liczby członków, a także z subsydiów, darów i zapisów.

Pod nadzorem przewodniczącego działają w CIOR cztery komisje stałe oraz jeden komitet prawny Komitetu Wykonawczego. Są to komisje:

- Komisja 1 – Problemów stosunku do obrony i bezpieczeństwa,
- Komisja 2 – Współpracy cywilno-wojskowej,
- Komisja 3 – Łączności,
- Komisja 4 – Konkurencji.

Komitet Wykonawczy może w niektórych sytuacjach powołać podkomitet lub podkomisję i zlecić im zajęcie się zagadnieniami, które wykraczają poza obowiązki stałych komisji lub komitetów.

CIOR odbywa posiedzenia raz do roku, kolejno w poszczególnych państwach członkowskich. Zimowa wspólna konferencja Komisji i Komitetu Wykonawczego odbywa się zazwyczaj w pierwszej części lutego, w Kwaterze Głównej NATO w Brukseli.

MIĘDZYSOJUSZNICZA KONFEDERACJA OFICERÓW REZERWY SŁUŻB MEDYCZNYCH (CIOMR)

CIOMR (Confédération Interalliée des Officiers Médicaux de Réserve) została założona w Brukseli w 1947 roku jako oficjalna organizacja oficerów medycznych rezerwowych sił sprzymierzonych. Założona przez Belgię, Francję i Holandię, Konfederacja grupuje obecnie wszystkie państwa członkowskie CIOR. Jej zadaniem jest tworzenie ściślejszych kontaktów zawodowych pomiędzy lekarzami i służbami medycznymi sił rezerwy państw NATO. Konferencja analizuje kwestie o dużym znaczeniu dla oficerów rezerwy służb medycznych, w tym problematykę szkolenia medyczno-wojskowego oraz rozwija współpracę rezerwistów z siłami NATO.

CIOMR jest członkiem stowarzyszonym CIOR. Sesje CIOMR odbywają się w tym samym czasie i miejscu co letnie i zimowe kongresy CIOR. Mają jednak inny porządek obrad, obejmujący omawianie problemów medycznych.

Blizsze informacje o CIOR i CIOMR można uzyskać od:

Biurowisko łącznikowe	Doradca ds.	Sekretarz Generalny
CIOR przy NATO	Rezerwistów	The Secretary
CIOR Liaison Office	Reserve Affairs	General
in NATO	Advisor	CIOMR
NATO/IMS/P1P/CIOR	Public Inform. Office	6 Boterdorpse
NATO HQ	7010 SHAPE	Verlaat
1110 Bruksela	Belgia	3054 XL Rotterdam
Belgia	Tel.: 32 65 44 33 89	Holandia
Tel.: 32 2 707 5295		Faks: 31 10 4635307

Blizsze informacje o narodowych organizacjach zrzeszających oficerów rezerwy można uzyskać pod następującymi adresami:

BELGIA

L'Union Royale Nationale des Officiers de Réserve de Belgique
(URNOR-KNVRO)
24 rue des Petits Carmes
1000 Bruksela
Tel.: 32 2 701 3815

DANIA

Reserveofficersforeningen I Danmark (ROID)
GI Hovedvagt
Kastellet 1
2100 Kopenhaga - O
Tel.: 45 33 14 16 01

FRANCJA

L'Union Nationale des Officiers de Réserve de France (UNOR)
12 rue Marie Laurencin
75012 Paryż
Tel.: 33 1 43 47 40 16

GRECJA

The Supreme Pan-Hellenic Federation of Reserve Officers (SPFRO)
100 Solonos Street
10680 Ateny
Tel.: 30 1 362 50 21

HISZPANIA

Federacion de Organizaciones de la Reserva de Espana (FORE)
Mayor, 16
28013 Madryt
Tel.: 34 91 661 6041

HOLANDIA

Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reserve Officieren (KVNRO)
Postbus 95395
2509 CJ's-Gravenhage
Tel.: 31 70 316 29 40

KANADA

The Conference of Defence Associations of Canada (CDA)
Suite 502
359 Kent Street
Ottawa, Ontario K2P OR7
Tel.: 1 603 236 1552

LUKSEMBURG

Amicale des Anciens Officiers de Réserve Luxembourgeois (ANORL)
124 A. Kiem
8030 Strassen

NIEMCY

Verband der Reservisten der Deutsche Bundeswehr. V. (VdRBw)
P.O. Box 14361
Bonn 1
Tel.: 49 228 2590920

NORWEGIA

Norway Norske Reserveoffiseres Forbund (NROF)
Oslo Mil. Akershus
0015 Oslo 1
Tel.: 47 224 78260

POLSKA

Federation of Reservists and Veterans Association
Of the Polish Armed Forces
Ul. Nowowiejska 26
00-911 Warszawa
Tel.: 48 22 682 5147/6937
Faks: 48 22 682 6937
E-mail: federez@poland.com

PORTUGALIA

Uniao Portuguesa de Officiais de Reserva
Estado Maior General das Forcas Armados
Av. Ilha da Madeira
1400-204 Lizbona
Tel.: 351 21 301 00 01

REPUBLIKA CZESKA

Svaz Dstojnikua a Praporciku Armadyrc
Vitezne Namesti, 4
16000 Praga 6
Tel.: 420 2 20215393

STANY ZJEDNOCZONE

The Reserve Officers Association of the United States (ROA)
1 Constitution Avenue, N.E.
Washington, D.C. 20002
Tel.: 1 202 479 22 00

TURCJA

Turkiye Emekli
Subaylar Dernegi
Selanik Caddesi 34/6
Kizilay, Ankara
Tel.: 90 312 418 77 61

WĘGRY

National Association of Reserve Soldiers (HUNGARY)
HUVOSH - Volgyi int 21/23
1026 Budapest

WIELKA BRYTANIA

The Reserve Forces Association of the United Kingdom
Centre Block
Duke of York's Headquarters
Chelsea
London SW3 4SG
Tel.: 44 207 4145588

WŁOCHY

Unione Nazionale Ufficiali in Congedo d'Italia (UNUCI)
Via Nomentana 313
00162 Rzym
Tel.: 39 068 414108

ZAŁĄCZNIK 1

POWSZECHNIE STOSOWANE SKRÓTY

ZAŁĄCZNIK 1

POWSZECHNIE STOSOWANE SKRÓTY¹

AAP Allied Administrative Publication, Sojusznicza Publikacja Administracyjna	ACE Allied Command Europe, Dowództwo Sił Sojuszniczych NATO Europa
AAYPL Atlantic Association of Young Political Leaders, Atlantyckie Stowarzyszenie Młodych Liderów Politycznych	ACLANT Allied Command Atlantic, Dowództwo Sił Sojuszniczych NATO Atlantyki
ABM AntiBallistic Missile (Treaty 1972), Rakieta Antybalistyczna (Układ z 1972 roku)	ADP Automated Data Processing, Automatyczne Przetwarzanie Danych
AC Alliance Committee, Komitet Sojuszniczy	ADREPS Air Defence Representatives, Przedstawiciele Sił Obrony Powietrznej
ACCHAN Allied Command Channel, Dowództwo Sił Sojuszniczych NATO Strefa Kanału La Manche	AEC Atlantic Education Committee, Atlantycki Komitet ds. Kształcenia
ACCIS Automated Command and Control Information System, Zautomatyzowany System Informacyjny Dowodzenia	AEW Airborne Early Warning, Powietrzny System Wczesnego Ostrzegania
ACCS Air Command and Control System, System Dowodzenia Lotniczego i Kontroli	AFCENT Allied Forces Central Europe, Siły Sojusznicze Europa Środkowa
	AFNORTH Allied Forces Northern Europe, Siły Sojusznicze Europa Północna

1 Wykaz obejmuje większość skrótów użytych w Vademecum oraz inne akronimy, ale nie stanowi kompletnej listy skrótów stosowanych w NATO.

AFNORTHWEST
Allied Forces Northwestern
Europe, Siły Sojusznicze Europa
Północno-Zachodnia

AFSOUTH
Allied Forces Southern Europe,
Siły Sojusznicze Europa
Południowa

AGARD
Advisory Group for Aerospace
Research and Development (re-
organised under the NATO
Research and Technology
Organisation (RTO) as the
Research & Technology Agency),
Grupa Doradcza ds. Badań i
Rozwoju Technologii Lotniczo-
Rakietowej (reorganizowana przez
Organizację Badań i Technologii
NATO – RTO

AGS
Air/Ground Surveillance,
System Naziemnych Instalacji
Obrony Powietrznej

AHWG
Ad Hoc Working Group,
Doraźna Grupa Robocza

AIRCENT
Allied Air Forces Central Europe,
Siły Sojusznicze Powietrzne
Europa Środkowa

AIRNORTHWEST
Allied Air Forces Northwestern
Europe,
Siły Sojusznicze Powietrzne
Europa Północno-Zachodnia

AJP
Allied Joint Publication,
Wspólna Publikacja Sojusznicza

ALMC
Air-Launched Cruise Missile,
Wystrzeliwany z Powietrza Pocisk
Samosterujący

ALP
Allied Logistic Publication,
Sojusznicza Publikacja Logistyczna

AMF
ACE Mobile Force, Siły Szybkiej
Dyslokacji Dowództwa Sił
Sojuszniczych NATO Europa

AMF(L)
ACE Mobile Force (LAND),
Lądowe Siły Szybkiej Dyslokacji
Dowództwa Sił Sojuszniczych
NATO Europa

AOR
Area of Responsibility,
Obszar Odpowiedzialności

AP
Allied Publication,
Publikacja Sojusznicza

APAG
Atlantic Policy Advisory Group,
Atlantycka Grupa Doradcza ds.
Polityki

AQAP
Allied Quality Assurance
Publication, Publikacja
Sojuszniczej Kontroli Jakości

ARRC

ACE Rapid Reaction Corps,
Korpus Szybkiego Reagowania
Dowództwa Sił Sojuszniczych
NATO Europa

ARW

Advanced Research Workshop
(NATO Science Programme),
Zaawansowane Warsztaty
Badawcze (Program Naukowy
NATO)

ASG

Assistant Secretary General,
Asystent Sekretarza Generalnego

ASI

Advanced Study Institute (NATO
Science Programme),
Ośrodek Pogłębionych Studiów
(Program Naukowy NATO)

ASR

Alliance Standardisation
Requirements, Wymagania NATO
w dziedzinie Standaryzacji

ASW

Anti-Submarine Warfare,
Zwalczanie Okrętów Podwodnych

ATA

Atlantic Treaty Association,
Stowarzyszenie Traktatu
Atlantyckiego

AWACS

Airborne Warning and Control
System, Powietrzny System
Ostrzegania i Kontroli

BALTAP

Allied Forces Baltic Approaches,
Sojusznicze Siły Obszar Cieśnin
Bałtyckich

BICES

Battlefield Information Collection
and Exploitation System,
System Zbierania i Wykorzy-
stania Informacji Pola Walki

BMEWS

Ballistic Missile Early Warning
System, System Wczesnego
Ostrzegania przed Pociskami
Balistycznymi

BOD

Board of Directors,
Rada Dyrektorów

BTWC

Biological and Toxin Weapons
Convention, Konwencja o Zakazie
Broni Biologicznej i Toksyn (1972)

CALS

Continuous Acquisition and Life
Cycle Support, Zespół Aparatury
Medycznej Stałego
Podtrzymywania Życia

CANUS

Canada-United States,
Kanada-Stany Zjednoczone

CAPC

Civil Aviation Planning Committee,
Komitet Planowania Lotnictwa
Cywilnego

CAPS Conventional Armaments Planning System, System Planowania Uzbrojenia Konwencjonalnego	CEE Central and Eastern Europe, Europa Środkowo-Wschodnia
CAS Close Air Support, Bezpośrednie Wsparcie Lotnicze	CENTAG Central Army Group, Central Europe, Centralna Grupa Armii Europa Środkowa
CBC Civil Budget Committee, Komitet Budżetu Cywilnego	CEOA Central Europe Operating Agency, Agencja Operacyjna Europy Środkowej
CBM Confidence Building Measure, Środek Budowy Zaufania	CEP Civil Emergency Planning, Planowanie Cywilne (w sytuacji Zagrożenia)
CCC Capabilities Coordination Cell, Komórka ds. Koordynacji Zdolności	CEPMO(A) Central Europe Pipeline Management Organisation (Agency), Organizacja Zarządzania Naftociągami Środkowoeuropejskim (Agencja)
CCMS Committee on the Challenges of Modern Society, Komitet ds. Wyzwań Współczesnego Społeczeństwa	CEPS Central Europe Pipeline System, System Naftociągów Europy Środkowej
CCPC Civil Communications Planning Committee, Komitet Planowania Łączności Cywilnej	CESDP Common European Security and Defence Policy, Wspólna Europejska Polityka w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony

CFE

Conventional Armed Forces in Europe (CFE of Treaty 1990),
Konwencjonalne Siły Zbrojne w Europie (Traktat o Konwencjonalnych Siłach Zbrojnych w Europie 1990 r.)

CFE-IA

Concluding Act of the Negotiations on Personnel Strength of the Conventional Armed Forces in Europe Treaty (1992), Akt Końcowy Rokowań na temat Stanu Osobowego Konwencjonalnych Sił Zbrojnych w Europie (1992)

CFSP

Common Foreign and Security Policy, Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa

CHANCOM

Channel Committee,
Komitet ds. Kanału La Manche

CICR

Committee on Information and Cultural Relations,
Komitet ds. Informacji i Kontaktów Kulturalnych

CIMIC

Civil/Military Cooperation,
Współpraca Cywilno-Wojskowa

CINCEASTLANT

Commander-in-Chief Eastern Atlantic Area, Głównodowodzący Wschodni Atlantyk

CINCENT

Commander-in-Chief Allied Forces Central Europe,
Głównodowodzący Sił Sojuszniczych Europa Środkowa

CINCHAN

Allied Commander-in-Chief Channel (position dissolved 1994),
Głównodowodzący Kanał La Manche (stanowisko zlikwidowane w 1994 roku)

CINCIBERLANT

Commander-in-Chief Iberian Atlantic Area, Głównodowodzący Iberyjska Strefa Atlantyku

CINCNORTH

Commander-in-Chief Allied Forces Northern Europe,
Głównodowodzący Sił Sojuszniczych Europa Północna

CINC SOUTH

Commander-in-Chief Allied Forces Southern Europe,
Głównodowodzący Sił Sojuszniczych Europa Południowa

CINCUKAIR

Commander-in-Chief United Kingdom Airforces,
Głównodowodzący Sił Lotniczych Wielkiej Brytanii

CINCWESTLANT

Commander-in-Chief Western Atlantic Area, Głównodowodzący Zachodni Atlantyk

CIO Chairman-in-Office (OSCE), Urzędujący Przewodniczący OBWE	CMTF Civil-Military Task Force, Cywilno- Wojskowy Zespół Zadaniowy
CIOMR Confédération Interalliée des Officiers Médicaux de Réserve, Międzysojusznicza Konfederacja Oficerów Rezerwy Służby Medycznej	CMX Crisis Management Exercise, Ćwiczenia w zakresie Zarządzania Kryzysowego
CIOR Confédération Interalliée des Officiers de Réserve, Międzysojusznicza Konfederacja Oficerów Rezerwy	CNAD Conference of National Armaments Directors, Konferencja Narodowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia
CIS Commonwealth of Independent States, Wspólnota Niepodległych Państw	CNISB Communication, Navigation and Identification Systems Branch, Oddział ds. Systemów Łączności, Nawigacji i Identyfikacji
CIS Communications and Information Systems, Systemy Łączności i Informatyki	COMIFOR Commander in Theatre of IFOR, Głównodowodzący w Teatrze Działań IFOR
CJTF Combined Joint Task Force, Zespół Zadaniowy Połączonych Rodzajów Wojsk	COMNAVSOUTH Commander Allied Naval Forces Southern Europe, Dowódca Sił Sojuszniczych Morskich Południe
CLG Collaborative Linkage Grants, Stypendium Współpracy	COEC Council Operations and Exercise Committee, Komitet ds. Operacji i Ćwiczeń
C-M Council Memorandum, Memorandum Rady Północnoatlantycznej	COMCEN Communication Centre, Centrum Łączności

COMEDS

Committee of the Chiefs of
Military Medical Services in NATO,
Komitet Szefów Wojskowych Służb
Medycznych NATO

COMNAVNORTH

Commander Naval Forces North,
Dowódca Sił Sojuszniczych
Morskich Północ

COMSTRIKFLTANT Commander
Striking Fleet Atlantic, Dowódca
Floty Uderzeniowej NATO Atlantyk

COMSUBACLANT

Commander Submarine Allied
Command Atlantic, Dowódca Sił
Podwodnych NATO Atlantyk

CONMAROPS

Concept of Maritime Operations,
Koncepcja Operacji Morskich

COSC

Chiefs of Staff Committee,
Komitet Szefów Sztabów

CP

Capability Package,
Zespół Możliwości

CPC

Conflict Prevention Centre,
Ośrodek Zapobiegania Konfliktom

CPC

Civil Protection Committee,
Komitet Ochrony Cywilnej

CPSU

Communist Party of the Soviet
Union, Komunistyczna Partia
Związku Radzieckiego

CPX

Command Post Exercise, Ćwicze-
nie Dowódczo-Sztabowe

CRG

Collaborative Research Grant
(NATO Science Programme),
Wspólne Stypendium Badawcze
(Program Naukowy NATO)

CRPC

Commission for Real Property
Claims, Komisja ds. Roszczeń
Odszkodowawczych

CSBM

Confidence and Security Building
Measure, Środki Budowy Zaufania
i Bezpieczeństwa

CSCE

Conference on Security and
Cooperation in Europe (from
January 1995, Organisation on
Security and Cooperation in
Europe or OSCE), Konferencja
Bezpieczeństwa i Współpracy w
Europie (od stycznia 1995
przemianowana na: Organizacja
Bezpieczeństwa i Współpracy w
Europie, OBWE)

CST

Conventional Stability Talks,
Rokowania w sprawie Stabilizacji
Sił Konwencjonalnych

CTBT
Comprehensive Nuclear Test-Ban
Treaty, Układ o Całkowitym
Zakazie Prób z Bronią Jądrową

C3
Consultation, Command and
Control, Konsultacje, Dowodzenie
i Kontrola

CUSRPG
Canada-US Regional Planning
Group, Grupa Planowania
Regionalnego Kanada-Stany
Zjednoczone

CWC
Chemical Weapons Convention
(1993), Konwencja o Broni
Chemicznej (1993 r.)

DCA
Dual-Capable Aircraft, Samolot
Podwójnego Przeznaczenia

DCI
Defence Capabilities Initiative,
Inicjatywa Zdolności Obronnych

DGP
Senior Defence Group on
Proliferation, Grupa Wysokiego
Szczepła ds. Proliferacji

DIMS
Director International
Military Staff (IMS),
Dyrektor Międzynarodowego
Sztabu Wojskowego

DCMC
Deputy Chairman of the Military
Committee, Zastępca
Przewodniczącego Komitetu
Wojskowego

DOS
Democratic Opposition of Serbia,
Demokratyczna Opozycja Serbii

DPAO
Division of Defence, Planning and
Operations, Pion Planowania
Obronno i Operacji

DPC
Defence Planning Committee,
Komitet Planowania Obrony

DPQ
Defence Planning Questionnaire,
Kwestionariusz Planowania
Obronno

DRC
Defence Review Committee,
Komitet Przeglądu Obronnego

DRG
Defence Research Group
(absorbed into the NATO Research
and Technology Organisation
(RTO)), Grupa Badań Obronnych
(włączona w strukturę Organizacji
Badań i Technologii NATO)

DS
Division of Defence Support,
Pion Wsparcia Obrony

EADRCC

Euro-Atlantic Disaster Response
Coordination Centre,
Euroatlantycki Ośrodek
Koordynacji Reagowania w przy-
padku Katastrof

EADRU

Euro-Atlantic Disaster Response
Unit, Euroatlantycka Jednostka
Reagowania w przypadku
Katastrof

EAF

Entity Armed Forces, Siły Zbrojne
Jednostek Terytorialnych

EAPC

Euro-Atlantic Partnership Council,
Rada Partnerstwa
Euroatlantyckiego

EAPMC

Euro-Atlantic Partnership Military
Committee, Komitet Wojskowy
Partnerstwa Euroatlantyckiego

EPC

European Political Cooperation,
Europejska Współpraca Polityczna

ESA

European Space Agency,
Europejska Agencja Kosmiczna

ESDI

European Security and Defence
Identity, Europejska Tożsamość
w dziedzinie Bezpieczeństwa
i Obrony

ESDP

European Security and Defence
Policy, Europejska Polityka
w dziedzinie Bezpieczeństwa
i Obrony

EST

Advisory Panels on Environmental
and Earth Science and Technology,
Grupy Doradcze ds. Środowiska,
Nauki o Ziemi i Technologii

EU

European Union, Unia Europejska

EUROGROUP

Informal Group of NATO European
Defence Ministers (dissolved
1993), Nieoficjalna grupa robocza
ministrów obrony europejskich
państw NATO (rozwiązana w 1993
roku)

EV

Expert Visit (NATO Science
Programme),
Wymiana Specjalistów
(Program naukowy NATO)

EW

Electronic Warfare,
Wojna Elektroniczna

EWISG

Early Warning Inter-Staff Group,
Wewnętrzna Grupa Wczesnego
Ostrzegania

EWG

Executive Working Group,
Wykonawcza Grupa Robocza

FAWEU
Forces Answerable to the Western
European Union (WEU),
Siły Podległe UZE

FMB
Frequency Management Branch,
Oddział ds. Zarządzania
Częstotliwościami

FORACS
NATO Naval Forces Sensors and
Weapons Accuracy Check Sites,
Czujniki i Stanowiska Sprawdzania
Celności Broni Sił Morskich

FRP
Financial Rules and Procedures,
Przepisy i Procedury Finansowe

FSC
Forum for Security Cooperation
(OSCE), Forum Współpracy
w dziedzinie Bezpieczeństwa (OBWE)

FSU
Former Soviet Union,
były Związek Radziecki

GLCM
Ground-Launched Cruise Missile,
Wyrzeliwany z Ziemi Pocisk
Samosterujący

GSZ
Ground Safety Zone, Lądowa
Strefa Bezpieczeństwa

HCNM
OSCE High Commission on
National Minorities, Wysoka
Komisja OBWE ds. Mniejszości
Narodowych

HLG
High Level Group, Grupa
Wysokiego Szczebla

HLTF
High Level Task Force, Zespół
Zadaniowy Wysokiego Szczebla

HNS
Host Nation Support, Wsparcie
Kraju Gospodarza

HLSG
High Level Steering Group, Grupa
Sterująca Wysokiego Szczebla

IATA
International Air Transport
Association, Międzynarodowe
Stowarzyszenie Transportu
Lotniczego

ICAO
International Civil Aviation
Organisation, Międzynarodowa
Organizacja Lotnictwa Cywilnego

ICB
International Competitive Bidding,
Przetargi Międzynarodowe

ICBM
Intercontinental Ballistic Missile,
Międzykontynentalny Pocisk
Balistyczny

ICRC
International Committee for the
Red Cross, Międzynarodowy
Komitet Czerwonego Krzyża

ICTY

International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, Międzynarodowy Trybunał Kryminalny dla byłej Jugosławii

IEPG

Independent European Programme Group, Niezależna Europejska Grupa Programowania

IFOR

Implementation Force (for Bosnia and Herzegovina), Siły Implementacyjne (dla Bośni i Hercegowiny)

IFRC

International Federation of the Red Cross and Red Crescent Societies, Międzynarodowa Federacja Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca

IGC

Inter-Governmental Conference, Konferencja Międzyrządowa

IISS

International Institute for Strategic Studies, Międzynarodowy Instytut Studiów Strategicznych

IMS

International Military Staff, Międzynarodowy Sztab Wojskowy

INCOM

Development of an Integrated Coastal Zone Management Programme, Rozwój Programu Zintegrowanego Zarządzania Strefą Przybrzeżną

INF

Intermediate-Range Nuclear Forces (Treaty, 1987), Traktat o Eliminacji Broni Jądrowej Średniego Zasięgu

IO

Interoperability Objective, Wymóg Interoperacyjności

IOB

Interoperability Branch, Oddział ds. Interoperacyjności

IPP

Individual Partnership Programme (PfP), Indywidualny Program Partnerstwa (PdP)

IPTF

United Nations International Police Task Force, Międzynarodowe Policyjne Siły Zadaniowe ONZ

IRBM

Intermediate-Range Ballistic Missile, Pocisk Balistyczny Średniego Zasięgu

IRF

Immediate Reaction Forces, Siły Natychmiastowego Reagowania

IRF(A)

Immediate Reaction Forces Air, Siły Powietrzne Natychmiastowego Reagowania

IRF(L)

Immediate Reaction Forces Land, Siły Lądowe Natychmiastowego Reagowania

IS	International Staff, Sekretariat Międzynarodowy	JSB	Joint Service Board (MAS), Wspólny Zarząd Służb (Wojskowej Agencji ds. Standaryzacji)
ISB	Information Security Branch, Oddział ds. Bezpieczeństwa Informacji	JSRC	Joint Sub-Regional Command, Połączone Dowództwo Subregionalne
ISTB	Information Systems and Technology Branch, Oddział ds. Systemów Informatycznych i Technologii	JSTC	Joint NATO-Russia Scientific and Technological Cooperation Committee, Wspólny Komitet ds. Współpracy Naukowo-Technicznej NATO-Rosja
IUKADGE	Improved United Kingdom Air Defence Ground Environment, Udoskonalne Naziemne Instalacje Obrony Powietrznej Wielkiej Brytanii	JWG	Joint Working Group (NATO-Ukraine Joint Working Group on Defence Reform), Wspólna Grupa Robocza (Wspólna Grupa Robocza NATO-Ukraina ds. Reform w dziedzinie obronności)
JCP	Joint Committee on Proliferation, Wspólny Komitet ds. Proliferacji	KFOR	Kosovo Force, Międzynarodowe Siły Pokojowe w Kosowie
JCR	Joint Committee on Returns, Wspólny Komitet ds. Powrotów (była Jugosławia)	KLA	Kosovo Liberation Army, Kosowska Armia Wyzwoleńcza
JIAS	Joint Integrated Administrative Structures, Wspólne Zintegrowane Struktury Administracyjne	KPS	Kosovo Police Service, Kosowskie Siły Policyjne
JMC	Joint Medical Committee, Wspólny Komitet Medyczny	KVM	Kosovo Verification Mission, Misja Weryfikacyjna w Kosowie

LANDCENT

Allied Land Forces Central Europe,
Siły Sojusznicze Lądowe NATO
Europa Środkowa

LANDSOUTH

Allied Land Forces Southern
Europe, Siły Sojusznicze Lądowe
NATO Europa Południowa

LANDSOUTHCENT

Allied Land Forces South Central
Europe, Siły Sojusznicze Lądowe
NATO Europa Południowo-
Środkowa

LANDSOUTHEAST

Allied Land Forces South eastern
Europe, Siły Sojusznicze Lądowe
NATO Europa Południowo-
Wschodnia

LA&R

Logistics, Armaments and
Resources Division, Pion Logistyki,
Uzbrojenia i Zasobów

LCC

Logistics Coordination Centre,
Ośrodek Koordynacji Logistyki

LDK

Democratic League of Kosovo,
Demokratyczna Liga Kosowa

LG

Linkage Grant (NATO Science
Programme),
Stypendium Współpracy
(Program Naukowy NATO)

LST

Advisory Panels on Life, Science
and Technology, Panel Doradczy
ds. Życia, Nauki i Technologii

LTS

Long Term Study, Badania Długo-
terminowe

LTDP

Long-Term Defence Programme,
Długoterminowy Program
Obronny

MAG

Movement and Transportation
Advisory Group, Grupa Doradcza
ds. Przemieszczeń i Transportu

MAP

Membership Action Plan, Plan
Działań na rzecz Członkostwa

MAPE

Multinational Advisory Police
Element, Wielonarodowy
Doradczy Element Policyjny

MARAIMED

Maritime Air Forces
Mediterranean, Morskie Siły
Lotnicze Morze Śródziemne

MAREQ

Military Assistance Requirement,
Wojskowe Wymagania Wsparcia

MAS

Military Agency for
Standardisation, Agencja
Wojskowa ds. Standaryzacji

MBC
Military Budget Committee,
Komitet Budżetu Wojskowego

MBFR
Mutual and Balanced Force
Reductions, Wzajemna
i Zrównoważona Redukcja Sił
Konwencjonalnych

MC
Military Committee,
Komitet Wojskowy

MCDA
Military and Civil Defence Assets,
Wojskowe i Cywilne Zasoby
Obronne

MCG
Mediterranean Cooperation
Group, Grupa Współpracy
Śródziemnomorskiej

MCM
Mine Countermeasures,
Środki Zwalczania Min

MCMFORMED
Mine Counter Measures Force
Mediterranean, Śródziemnomors-
kie Siły
do Zwalczania Min

MCMFORNORTH
Mine Counter Measures Force
North, Siły do Zwalczania Min
Północ

MCWG
Military Committee Working
Group, Grupa Robocza Komitetu
Wojskowego

MDF
Main Defence Forces, Główne Siły
Obronne

MEADS
Medium Extended Air Defence
System, System Obrony
Powietrznej o Średnim Zakresie

MEPs
Members of the European
Parliament, Członkowie
Parlamentu Europejskiego

MILREP
Military Representative (to the
MC), Przedstawiciel Wojskowy
(w Komitecie Wojskowym)

MLM
Military Liaison Mission,
Wojskowa Misja Łącznikowa

MLRS
Multiple Launch Rocket System,
Wieloprowadnicowa Wyrzutnia
Pocisków Raketowych

MNC
Major NATO
Command/Commander (renamed
NATO Strategic
Command/Commander),
Główne, Dowództwo/Główny
Dowódca NATO (dawniej
Strategiczne
Dowództwo/Strategiczny
Dowódca)

MOB
Main Operating Base, Główna
Baza Operacyjna

MOD Ministry of Defence, Ministerstwo Obrony	NAADC NATO Analytical Air Defence Cell, Komórka Analityczna NATO ds. Obrony Powietrznej
MOU Memorandum of Understanding, Porozumienie	NAAG NATO Army Armaments Group, Grupa Uzbrojenia Sił Lądowych
MPA Maritime Patrol Aircraft, Morski Samolot Patrolowy (albo Morska Powietrzna Jednostka Patrolowa)	NAC North Atlantic Council, Rada Północnoatlantycka
MRCA Multi-Role Combat Aircraft (TOR- NADO), Wielozadaniowy Samolot Bojowy (Tornado)	NACC North Atlantic Cooperation Council, Północnoatlantycka Rada Współpracy
MSC Major Subordinate Command/Commander, Wyższe Dowództwo Podległe	NACMA NATO Air Command and Control System (ACCS) Management Agency, Agencja NATO ds. Zarządzania Systemem Dowodzenia Lotniczego i Kontroli (Agencja NATO ds. Zarządzania ACCS)
MSU Multinational Security Unit, Wielonarodowa Jednostka Zabezpieczenia	NACMO NATO ACCS Management Organisation, Organizacja NATO ds. Zarządzania Systemem Dowodzenia Lotniczego i Kontroli (Organizacja NATO ds. Zarządzania ACCS)
MTRP Medium Term Resources Plan, Średnioterminowy Plan Zaopatrzenia	NACOSA NATO CIS Operating and Support Agency, Agencja NATO ds. Operacyjnych oraz Wspierania Systemu Łączności i Informatyki
NAA North Atlantic Assembly, Zgromadzenie Północnoatlantyckie	

NADC
NATO Air Defence Committee,
Komitet NATO
ds. Obrony Powietrznej

NADEFCOL
NATO Defense College,
Akademia Obrony NATO

NADGE
NATO Air Defence Ground
Environment, Instalacje Naziemne
Obrony Powietrznej NATO

NADREPS
National Armaments Director's
Representatives, Przedstawiciele
Narodowych Dyrektorów
ds. Uzbrojenia

NAEW&C
NATO Airborne Early Warning and
Control, Wczesne Ostrzeżenie
i Kontrola Powietrzna NATO

NAEWF
NATO Airborne Early Warning
Forces, Siły Powietrzne NATO
Wczesnego Ostrzeżenia

NAFAG
NATO Airforce Armaments Group,
Grupa Uzbrojenia Sił Lotniczych
NATO

NAHEMA
NATO Helicopter (NH90) Design,
Development, Production and
Logistics Management Agency,
Agencja NATO ds. Projektowania,
Rozwoju, Produkcji i Zarządzania
Logistycznego w dziedzinie
Śmigłowców

NAMEADSMA
NATO Medium Extended Air
Defence System Management
Agency, Agencja NATO
ds. Zarządzania Systemem Obrony
Powietrznej o Średnim Zakresie

NAMFI
NATO Missile Firing Installation,
Poligon Rakietowy NATO

NAMMA
NATO Multi-Role Combat Aircraft
Development and Production
Management Agency, Agencja
NATO ds. Rozwoju i Zarządzania
Produkcją Wielozadaniowego
Samolotu Bojowego

NAMMO
NATO Multi-Role Combat Aircraft
Development and Production
Management Organisation,
Organizacja NATO ds. Rozwoju i
Zarządzania Produkcją
Wielozadaniowego Samolotu
Bojowego

NAMP
NATO Annual Manpower Plan,
Roczny Plan Osobowy NATO

NAMSA
NATO Maintenance and Supply
Agency, Agencja NATO
ds. Zabezpieczenia Technicznego
i Zaopatrzenia

NAMSO
NATO Maintenance and Supply
Organisation, Organizacja NATO
ds. Zabezpieczenia Technicznego
i Zaopatrzenia

NAPMA

NATO Airborne Early Warning and Control (AEW&C) Programme Management Agency, Agencja NATO ds. Zarządzania Lotniczym Programem Wczesnego Ostrzegania i Kontroli

NAPMO

NATO Airborne Early Warning and Control Programme Management Organisation, Organizacja NATO ds. Zarządzania Lotniczym Programem Wczesnego Ostrzegania i Kontroli

NAPR

NATO Armaments Periodic Review, Okresowy Przegląd Uzbrojenia NATO

NATINADS

NATO Integrated Air Defence System, Zintegrowany System Obrony Powietrznej NATO

NATMC

NATO Air Traffic Management Committee, Komitet NATO ds. Zarządzania Ruchem Lotniczym

NATO

North Atlantic Treaty Organisation, Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego

NATO PA

NATO Parliamentary Assembly, Zgromadzenie Parlamentarne NATO

NAU

NATO Accounting Unit, Sekcja Księgowości NATO

NAVNORTHWEST

Allied Naval Forces North western Europe, Siły Sojusznicze Morskie NATO Europa Północno-Zachodnia

NAVOCFORMED

Naval On-Call Force, Mediterranean, Siły Morskie Szybkiego Reagowania Morze Śródziemne

NAVSOUTH

Allied Naval Forces Southern Europe, Siły Sojusznicze Morskie NATO Europa Południowa

NBC

Nuclear, Biological and Chemical Weapons, Broń Jądrowa, Biologiczna i Chemiczna

NCARC

NATO Conventional Armaments Review Committee, Komitet NATO ds. Przeglądu Uzbrojenia Konwencjonalnego

NCCIS

NATO Command, Control and Information System, System Dowodzenia, Kontroli i Informacji NATO

NCISS

NATO Communications and Information Systems School, Szkoła Systemów Łączności i Informatyki NATO

NC3A

NATO Consultation, Command and Control Agency, Agencja NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli

NC3B

NATO Consultation, Command and Control Board, Zarząd NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli

NC3O

NATO Consultation, Command and Control Organisation, Organizacja NATO ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli

NC3REPS

Group of National C3 Representatives, Grupa Narodowych Przedstawicieli ds. C3

NCS

NATO Committee of Standardisation, Komitet NATO ds. Standaryzacji

NDC

NATO Defense College, Akademia Obrony NATO

NDMC

NATO Defence Manpower Committee, Komitet NATO ds. Kadry Obrony

NDMP

NATO Defence Manpower Plan, Plan dotyczący Kadry Obronnej NATO

NEFMA

NATO European Fighter Aircraft Development, Production and Logistics Management Agency, Agencja NATO ds. Zarządzania Produkcją i Logistyką Europejskiego Samolotu Myśliwskiego

NEFMO

NATO European Fighter Aircraft (EFA) Development, Production and Logistics Management Organisation, Organizacja NATO ds. Zarządzania Produkcją i Logistyką Europejskiego Samolotu Myśliwskiego

NEPS

North European Pipeline System, Północnoeuropejski System Naftociągów

NETMO(A)

NATO Eurofighter 2000 and TOR-NADO Development, Production and Logistics Management Organisation (Agency), Organizacja (Agencja) NATO ds. Zarządzania Produkcją, Rozwojem i Logistyką Samolotów Eurofighter 2000 i TORNADO

NFR

NATO Financial Regulations, Przepisy finansowe NATO

NGO

Non-Governmental Organisation, Organizacja Pozarządowa

NHMO

NATO HAWK Management Office,
Biuro NATO ds. Zarządzania
Programem HAWK

NHPLO

NATO HAWK Production and
Logistics Organisation,
Organizacja NATO ds. Logistyki
i Produkcji Programu HAWK

NHQC3S

NATO Headquarters Consultation,
Command and Control Staff, Sztab
ds. Konsultacji, Dowodzenia
i Kontroli Dowództwa NATO

NIAG

NATO Industrial Advisory Group,
Doradcza Grupa NATO
ds. Przemysłu

NICS

NATO Integrated Communications
System, Zintegrowany System
Łączności NATO

NIDS

NATO Integrated Data Service,
Zintegrowany System Danych
NATO

NIG

Networking Infrastructure Grant
(NATO Science Programme),
Stypendium na Infrastrukturę Sieci
Informatycznej (Program Naukowy
NATO)

NIMIC

NATO Insensitive Munitions
Information Centre, Centrum
NATO Zarządzania Informacjami
Dotyczącymi Amunicji

NMA

NATO Military Authority,
Władze Wojskowe NATO

NMR

National Military Representative
(to SHAPE), Narodowy
Przedstawiciel Wojskowy
(w Dowództwie Sił Sojuszniczych
NATO Europa)

NNAG

NATO Naval Armaments Group,
Grupa ds. Uzbrojenia Morskiego
NATO

NORAD

North American Air Defence
System, System Obrony
Powietrznej Ameryki Północnej

NORTHAG

Northern Army Group, Central
Europe, Północna Grupa Armii
Europa Środkowa

NOS

NATO Office of Security,
Biuro Bezpieczeństwa NATO

NPC

NATO Pipeline Committee,
Komitet NATO ds. Naftociągów

NPG

Nuclear Planning Group,
Grupa Planowania Nuklearnego

NPLO
NATO Production and Logistics
Organisation, Organizacja NATO
ds. Produkcji i Logistyki

NPS
NATO Pipeline System,
System Naftociągów NATO

NPSC
NATO Project Steering Committee,
Komitet Sterujący Projektów NATO

NPT
Treaty on the Non-Proliferation of
Nuclear Weapons (1968),
Układ o Nierozprzestrzeleniu
Broni Jądrowej (z 1968 r.)

NSA
NATO Standardisation Agency,
Agencja NATO ds. Standaryzacji

NSC
NATO Supply Centre, Centrum
Zaopatrzenia NATO

NSIP
NATO Security Investment
Programme, Program Inwestycji
w dziedzinie Bezpieczeństwa
NATO

NSLB
NATO Standardisation Liaison
Board, Zarząd Łącznikowy NATO
ds. Standaryzacji

NSN
NATO Stock Number,
Numer Magazynowy NATO

NSO
NATO Standardisation
Organisation, Organizacja NATO
ds. Standaryzacji

NTG
NATO Training Group,
Grupa Szkoleniowa NATO

NUC
NATO-Ukraine Commission,
Komisja NATO-Ukraina

OCC
Operational Capabilities Concept,
Koncepcja Zdolności Operacyjnych

ODIHR
Office for Democratic Institutions
and Human Rights,
Biuro ds. Instytucji Demo-kratycz-
nych i Praw Człowieka

OECD
Organisation for Economic
Cooperation and Development,
Organizacja Współpracy
Gospodarczej i Rozwoju

OHR
Office of the High Representative
(Bosnia), Biuro Wysokiego
Przedstawiciela (w Bośni)

OMIK
OSCE Mission in Kosovo,
Misja OBWE w Kosowie

OPEC
Organisation of Petroleum
Exporting Countries,
Organizacja Państw
Eksportujących Ropę Naftową

OPLAN Operational Plan, Plan Operacyjny	PBEIST Planning Board for European Inland Surface Transport, Zarząd Planowania Europejskiego Śródlądowego Transportu Wodnego
OSCE Organisation for Security and Cooperation in Europe (formerly CSCE), Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (dawniej KBWE)	PBOS Planning Board for Ocean Shipping, Zarząd Planowania Żeglugi Oceanicznej
OTAN Organisation du Traité de l'Atlantique Nord, Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego (francuska nazwa NATO)	PC Political Committee, Komitet Polityczny
PA Division of Political Affairs, Wydział Zagadnień Politycznych	PMF Political Military Framework, Ramy polityczno-wojskowe
PADREPS Partner Air Defence Representatives, Przedstawiciele Obrony Powietrznej z Państw Partnerskich	PCC Partnership Coordination Cell, Komórka Koordynacji Partnerstwa
PADW Panel on Air Defence Weapons, Panel ds. Uzbrojenia Obrony Przeciwlotniczej	PCG Policy Coordination Group, Grupa Koordynowania Polityki
PAPS Periodic Armaments Planning System, Okresowy System Planowania Uzbrojenia	PERM REP Permanent Representative (to the NAC), Stały Przedstawiciel (przy Radzie Północnoatlantyckiej)
PARP (PfP) Planning and Review Process, Proces Planowania i Oceny (PdP)	PIA Public Information Adviser, Doradca ds. Informacji Publicznej
	PfP Partnership for Peace, Partnerstwo dla Pokoju (PdP)

PIC

Peace Implementation Council,
Rada Wprowadzania Pokoju

PJC

Permanent Joint Council (NATO-
Russia), Stała Wspólna Rada
(NATO-Rosja)

POACCS

Portuguese Air Command
and Control System, Portugalski
System Dowodzenia Lotniczego
i Kontroli

PMSC

Political-Military Steering
Committee on Partnership for
Peace, Polityczno-Wojskowy
Komitet Sterujący Programu
Partnerstwa dla Pokoju

PMSC/AHG

Political-Military Steering
Committee/AdHoc Group on
Cooperation in Peacekeeping,
Polityczno-Wojskowy Komitet
Sterujący/Grupa Ad hoc
ds. Współpracy w Operacji
Utrzymania Pokoju

PNET

Peaceful Nuclear Explosion Treaty
(1976), Układ o Ograniczeniu
Eksplozji Jądrowych w Celach
Pokojowych (z 1976 r.)

PO

Private Office, Gabinet

PPCG

Provisional Policy Coordination
Group, Grupa Koordynacyjna
ds. Polityki Bieżącej

PSC

Principal Subordinate
Command/Commander, Główne
Dowództwo Podległe/Główny
Dowódca Podległy

PSE

Partnership for Peace Staff
Element, Jednostka Sztabowa
Partnerstwa dla Pokoju

PST

Advisory Panels on Physical and
Engineering Sciences and
Technology, Panele Doradcze
ds. Nauk Fizycznych i Technicznych
oraz Technologii

PSO

Peace Support Operations,
Operacja Wspierania Pokoju

PTF

United Nations International Police
Task Force, Międzynarodowa
Policyjna Grupa Zadaniowa ONZ

PTBT

Partial Test Ban Treaty, Układ o
Częściowym Zakazie Prób z Bronią
Jądrową (z 1963 r.)

PWP

Partnership Work Programme
(PfP), Program Prac Partnerskich
(w ramach PdP)

RCB
Requirements and Concepts
Branch, Wydział Zapotrzebowania
i Projektów

R&D
Research and Development,
Badawczo-Rozwojowy

REACT
Rapid Expert Assistance and
Cooperation Teams,
Zespół Szybkiej Pomocy
Eksperckiej i Współpracy

RHQ EASTLAND
Regional Headquarters, Eastern
Atlantic, Dowództwo Regionalne
Wschodni Atlantyk

RHQ SOUTHLAND
Regional Headquarters Southern
Atlantic, Dowództwo Regionalne
Południowy Atlantyk

RHQ WESTLAND
Regional Headquarters, Western
Atlantic, Dowództwo Regionalne
Zachodni Atlantyk

RPC
Regional Planning Committee,
Regionalny Komitet Planowania

RPC WT
Regional Planning Committee
Working Team,
Zespół Roboczy Regionalnego
Komitetu Planowania

RRF
Rapid Reaction Force,
Jednostka Szybkiego Reagowania

R&T
Research and Technology,
Badań i Technologii

RTA
Research and Technology Agency,
Agencja ds. Badań i Technologii

RTB
Research and Technology Board,
Zarząd ds. Badań i Technologii

RTO
Research and Technology
Organisation, Organizacja
ds. Badań i Technologii

SAC
Strategic Air Command,
Dowództwo Lotnictwa
Strategicznego

SACEUR
Supreme Allied Commander
Europe, Naczelny Dowódca Sił
Sojuszniczych NATO Europa

SACLANT
Supreme Allied Commander
Atlantic, Naczelny Dowódca Sił
Sojuszniczych NATO Atlantyk

SACLANTCEN
SACLANT Undersea Research
Centre, Centrum Badań
Podmorskich SACLANT

SALT
Strategic Arms Limitation Talks,
Rokowania w sprawie
Ograniczenia Zbrojeń
Strategiczných

SALW
Small Arms and Light Weapons,
Broń strzelecka i lekka

SAM
Sanctions Assistance Missions,
Misje Egzekwowania Sankcji

SAM
Surface-to-Air Missile, Pocisk
woda-powietrze

SATCOM
Satellite Communications,
Łączność Satelitarna

SC
Strategic Commander,
Dowódca Strategiczny

SCEPC
Senior Civil Emergency Planning
Committee, Wysoki Komitet
Planowania Cywilnego
(w sytuacji Zagrożenia)

SCG
Special Consultative Group,
Specjalna Grupa Konsultacyjna

SCOM
Science Committee, Komitet
Naukowy

SCMM
Standing Committee on Military
Matters (Bosnian Peace
Agreement), Stały Komitet
Wojskowy (Porozumienie
Pokojowe w Bośni)

SCP
Security Cooperation Programme,
Program Współpracy w dziedzinie
Bezpieczeństwa

SDI
Strategic Defence Initiative,
Inicjatywa Obrony Strategicznej

SEECAP
Common Assessment Paper on
Regional Security Challenges and
Opportunities, Wspólna Ocena
Wyzwań i Możliwości
w Bezpieczeństwie Regionalnym

SEEGROUP
South East Europe Security
Cooperation Steering Group,
Grupa Sterująca ds. Współpracy
w dziedzinie Bezpieczeństwa
w Europie Południowo-
Wschodniej

SEEI
South East Europe Initiative,
Inicjatywa dla Europy Południowo-
Wschodniej

SILCEP
Security Investment, Logistics
& Civil Emergency Planning
Division, Pion Inwestycji
w dziedzinie Bezpieczeństwa,
Logistyki i Planowania Cywilnego

SFOR
Stabilisation Force,
Siły Stabilizacyjne

SfP
Science for Peace,
Nauka dla Pokoju

SG Secretary General, Sekretarz Generalny	SNLC Senior NATO Logisticians' Conference, Konferencja Starszych Logistyków NATO
SGP Senior Political-Military Group on Proliferation, Polityczno-Wojskowa Grupa Wysokiego Szczebla ds. Proliferacji	SO Standardisation Objective, Zadanie Standaryzacyjne
SG PLE Standing Group of Partner Logistic Experts, Stała Grupa Ekspertów ds. Logistyki z Państw Partnerskich	SOFA Status of Forces Agreements, Układ w sprawie Statusu Sił
SHAPE Supreme Headquarters Allied Powers Europe, Kwatera Główna Sił Sojuszniczych NATO Europa	SPC Senior Political Committee, Wysoki Komitet Polityczny
SHARE Stock Holding and Asset Requirements Exchange, Wymiana zapasów magazynowych oraz udostępnianie informacji o potrzebach w tej dziedzinie	SPC(R) Senior Political Committee (Reinforced), Wysoki Komitet Polityczny (Wzmocniony)
SLBM Submarine-Launched Ballistic Missile, Pocisk Balistyczny Wystrzeliwany z Okrętu Podwodnego	SRB Senior Resource Board, Wysoki Urząd ds. Zasobów
SLWPG Senior Level Weapons Protection Group, Grupa Wysokiego Szczebla ds. Zapewnienia Bezpieczeństwa Broni	SST Advisory Panels on Security- Related Civil Science and Technology, Grupa Doradcza ds. Nauki i Technologii Cywilnej zwią- zanych z Problematyką Bezpieczeństwa
SNF Short-Range Nuclear Forces, Siły Nuklearne Krótkiego Zasięgu	STANAG Standardisation Agreement, Porozumienie o Standaryzacji
	STANAVFORCHAN Standing Naval Force Channel, Stałe Siły Morskie Strefa Kanału La Manche

STANAVFORLANT

Standing Naval Force Atlantic,
Stale Siły Morskie Atlantyck

STANAVFORMED

Standing Naval Force
Mediterranean, Stale Siły Morskie
Morze Śródziemne

START

Strategic Arms Reduction Talks,
Rokowania w sprawie Redukcji
Zbrojeń Strategicznych

STC

SHAPE Technical Centre,
Centrum Techniczne SHAPE

STRIKFLTANT

Striking Fleet Atlantic, Flota
Uderzeniowa Atlantyck

STRIKFORSOUTH

Naval Striking and Support
Forces, Morskie Siły Uderzeniowe
i Wsparcia Europa Południowa

TEEP

Training and Education
Enhancement Programme,
Program Rozwoju Szkolenia
Edukacji

UNHCR

United Nations High
Commissioner for Refugees,
Wysoki Komisarz ONZ ds.
Uchodźców

UNMIK

United Nations Mission in Kosovo,
Misja ONZ w Kosowie

UNOCHA

United Nations Office for the
Coordination of Humanitarian
Affairs, Biuro ONZ ds. Koordynacji
Pomocy Humanitarnej

UNPROFOR

United Nations Protection Force,
Siły Ochronne Narodów
Zjednoczonych

UNSC

United Nations Security Council,
Rada Bezpieczeństwa ONZ

VCC

Verification Coordinating
Committee, Komitet Koordynujący
ds. Weryfikacji

VERITY

NATO Verification database,
Baza Danych NATO Dotyczących
Weryfikacji VERITY

WCO

Western Consultation Office,
Zachodnie Biuro Konsultacji

WEAG

Western European Armaments
Group, Zachodnioeuropejska
Grupa ds. Uzbrojenia

WEU

Western European Union,
Unia Zachodnioeuropejska

WG

Working Group, Grupa Robocza

WHO

World Health Organisation, Światowa Organizacja Zdrowia

WMD

Weapons of Mass Destruction,
Broń Masowego Rażenia

WP

Working Party, Jednostka
Pracująca

YATA

Youth Atlantic Treaty Association,
Młodzieżowe Stowarzyszenie
Traktatu Północnoatlantyckiego

ZAŁĄCZNIK 2

ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI

ZAŁĄCZNIK 2

ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI

Biuro Informacji i Prasy

NATO
1110 Bruksela - Belgia
Tel.: 32 2 707 4111
Fax: 32 2 707 1252
E-mail: natodoc@hq.nato.int -
Website: <http://www.nato.int>

Dodatkowe informacje dotyczące Programu Naukowego NATO i działań związanych z ochroną środowiska można znaleźć na stronie internetowej: <http://www.nato.int/science> - <http://www.nato.int/ccms>

Regionalne Biura Informacji

Biuro Informacji NATO
Box 28
121 Rejkiawik
Islandia
Tel.: 354 561 00 15
Fax: 354 551 00 15
E-mail: infonato@islandia.is

Centrum Informacji i
Dokumentacji NATO
ul. Melnikova 36/1
Kijów, 254 119
Ukraina
Tel.: 380 44 246 86 16
Fax: 380 44 246 86 22

Biuro Informacji NATO
Ul. Mytnaja 3
117049 Moskwa
Rosja
Tel.: 7 095 937 3640
7 095 937 3641
7 095 937 3676
Fax: 7 502 937 3809
(linia satelitarna)
Fax: 7 095 937 3809
E-mail: nato@garnet.ru

Wojskowe Biura Informacji Publicznej

Doradca ds. Informacji Publicznej
Międzynarodowy Sztab Wojskowy
NATO HQ
1110 Bruksela
Tel.: 32 2 707 5422
Fax: 32 2 707 5713
E-mail: pia@hq.nato.int
dep.pia@hq.nato.int

SHAPE
7010 SHAPE/Mons - Belgia
Tel.: 32 65 44 71 11
Fax: 32 65 44 35 44/74 42
E-mail: shapepio@shape.nato.int
<http://www.shape.nato.int>

SACLANT
7857 Blandy Road - Suite 100
Norfolk VA 23551-2490, USA
Tel.: 1 757 445 3400
Fax: 1 757 445 3234
E-mail: pio@saclant.nato.int
<http://www.saclant.nato.int>

Adresy i punkty kontaktowe niżej przedstawionych organizacji są wymienione w rozdziale 16:

Zgromadzenie Parlamentarne (NATO PA)

Stowarzyszenie Traktatu Atlantyckiego (ATA) i afiliowane narodowe Stowarzyszenia, Rady i Komitety Atlantyckie

Międzysojusznicza Konfederacja Oficerów Rezerwy (CIOR).

Zintegrowany System Danych NATO (NIDS)

Zintegrowany System Danych NATO (NIDS) ułatwia dostęp komputerowy do informacji prasowych, komunikatów i oficjalnych oświadczeń, a także przemówień, drukowanych recenzji książek oraz innych dokumentów. Tematem informacji są kwestie polityczne, wojskowe, gospodarcze i naukowe, a także bieżące dane o roli NATO w realizacji Bośniackiego Porozumienia Pokojowego (SFOR) i Międzynarodowych Sił Pokojowych w Kosowie. Za pośrednictwem NIDS wydawany jest także periodyczny "Przegląd NATO" oraz inne publikacje zawierające informacje i analizy dotyczące zagadnień związanych z NATO.

NIDS zapewnia także dostęp do informacji i dokumentów wydawanych przez cywilne i wojskowe agendy NATO oraz inne pokrewne organizacje,

takie jak: Zgromadzenie Parlamentarne NATO oraz Rady i Komitety afiliowane przy Stowarzyszeniu Traktatu Atlantycznego.

Sieć elektronicznych kontraktów utrzymanych za pośrednictwem NIDS z ministerstwami spraw zagranicznych i obrony, parlamentami i instytucjami akademickimi w państwach członkowskich i partnerskich NATO jest stopniowo rozszerzana. Rozwija się także elektroniczna wymiana informacji z innymi organizacjami międzynarodowymi.

Informacje dostępne za pośrednictwem NIDS można znaleźć na stronie internetowej NATO. Są one również dostępne za pośrednictwem poczty elektronicznej. Aby zamówić materiały dostarczane pocztą elektroniczną należy wysłać e-mail na adres: listserv@listserv.cc.kuleuven.ac.be, podając następujące odnośniki:

- SUB NATODATA (ostatnie informacje z NATO oraz agend i dowództw wojskowych NATO i innych związanych tematycznie organizacji międzynarodowych);
- SUB NATOPRES (materiały adresowane przede wszystkim do dziennikarzy, w tym przemówienia, komunikaty ministerialne i kompendia prasowe);
- SUB NATOSCI (dane dotyczące Programu naukowego i środowiskowego NATO).

W każdym przypadku subskrybenci powinni podać swoje imię i nazwisko.

ZAŁĄCZNIK 3

CHRONOLOGIA WYDARZEŃ

CHRONOLOGIA WYDARZEŃ

Chronologia przedstawia główne wydarzenia w historii NATO na tle najważniejszych wydarzeń na świecie. Odzwierciedla w ten sposób intensywność kontaktów dyplomatycznych i wymiany poglądów w pierwszych latach po zakończeniu zimnej wojny, a także przedstawia konsultacje, które nieustannie toczą się na wysokim szczeblu w kluczowych obszarach polityki Sojuszu. Ze względu na brak miejsca, w Chronologii nie wymieniono licznych wydarzeń z historii Partnerstwa dla Pokoju oraz Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego, w tym seminariów i konferencji, kursów szkoleniowych, manewrów wojskowych oraz ćwiczeń z zarządzania kryzysowego, wizyt, wymian oraz innych wydarzeń. Informacje o tych wydarzeniach można znaleźć w wydawanych przez NATO komunikatach i oświadczeniach prasowych, które można znaleźć na internetowych stronach Zintegrowanej Służby Informatycznej NATO pod adresem: <http://www.nato.int>

Wzmianki o byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii są w chronologii opatrzone gwiazdką (*), która odnosi się do następującego przypisu: Turcja uznaje Republikę Macedonii pod jej kontynuacyjną nazwą.

1945

26 czerwca W San Francisco podpisana została Karta Narodów Zjednoczonych.

6 sierpnia Wybuch bomby atomowej w Hiroszynie.

1946

5 marca Przemówienie Winstona Churchilla w Fulton (Missouri — USA), w którym użył on sformułowania „żelazna kurtyna“

1947

19 stycznia Popierany przez Związek Radziecki komunistyczny Komitet Lubelski (PKWN) przejął władzę w Polsce.

12 marca Prezydent Harry Truman wezwał Kongres USA do udzielenia pomocy „wolnym narodom stawiającym opór próbom zniewolenia przez uzbrojoną mniejszość lub skutkiem nacisku z zewnątrz“ (Doktryna Trumana).

5 czerwca W przemówieniu wygłoszonym na Uniwersytecie Harvarda Sekretarz Stanu USA George C. Marshall ogłosił zarys planu odbudowy gospodarczej Europy. (Plan Marshalla).

22-27 września Utworzenia Kominformu, organizacji działającej na rzecz ideologicznej jedności bloku radzieckiego, po odrzucenia Planu Marshalla przez Związek Radziecki i jego sojuszników.

1948

22 stycznia W przemówieniu wygłoszonym w Izbie Gmin brytyjski minister spraw zagranicznych Ernest Bevin zaproponował utworzenie Unii Zachodnioeuropejskiej. W dniach 27-28 września ministrowie obrony stron Traktatu Brukselskiego utworzyli Organizację Obronną Unii Zachodniej.

22-25 lutego W wyniku zamachu stanu władzę w Czechosłowacji przejęła partia komunistyczna.

17 marca Podpisanie Traktatu o Współpracy Gospodarczej, Społecznej i Kulturalnej oraz o Wspólnej Obronie (Traktat Brukselski). Aktu tego dokonali w Brukseli ministrowie spraw zagranicznych Belgii, Francji, Holandii, Luksemburga i Wielkiej Brytanii.

11 czerwca Senat USA przyjął tzw. Rezolucję Vandenbergą stanowiącą podstawę przyszłego uczestnictwa Stanów Zjednoczonych w regionalnych i transatlantyckich strukturach zbiorowego bezpieczeństwa.

24 czerwca Związek Radziecki rozpoczął blokadę Berlina.

28 czerwca Formalne wykluczenie Jugosławii z Kominformu.

6 lipca W Waszyngtonie rozpoczęły się rozmowy poświęcone bezpieczeństwu obszaru północnoatlantyckiego. Wzięły w nich udział Kanada i USA oraz sygnatariusze Traktatu Brukselskiego.

25-26
października Rada Konsultacyjna Unii Zachodniej ogłosiła „całkowitą zgodność poglądów co do zasady paktu obronnego obszaru północnoatlantyckiego“.

10 grudnia Rozpoczęcie negocjacji w sprawie podpisania Traktatu Północnoatlantyckiego w Waszyngtonie z udziałem przedstawicieli Kanady, USA oraz sygnatariuszy Traktatu Brukselskiego.

1949

- 15 marca Państwa negocjujące Traktat Północnoatlantycki zaprosiły: Danię, Islandię, Norwegię, Portugalie i Włochy do przystąpienia do Traktatu.
- 2 kwietnia Państwa negocjujące Traktat Północnoatlantycki odrzuciły radzieckie twierdzenia o jego niezgodności z Kartą Narodów Zjednoczonych.
- 4 kwietnia Podpisanie Traktatu Północnoatlantyckiego przez: Belgię, Danię, Francję, Holandię, Islandię, Kanadę, Luksemburg, Norwegię, Portugalie, USA, Wielką Brytanię i Włochy. Stało się to w Waszyngtonie.
- 8 kwietnia Strony Traktatu Brukselskiego oraz Dania, Norwegia i Włochy zwróciły się do USA z prośbą o pomoc wojskową i finansową.
- 4 maja 10 państw uzgodniło w Londynie utworzenie Rady Europy. Inauguracyjne posiedzenie Rady odbyło się w Strasburgu 10 sierpnia.
- 9 maja Zniesienie blokady Berlina.
- 24 sierpnia Wejście w życie Traktatu Północnoatlantyckiego.
- 17 września Pierwsze posiedzenie Rady Północnoatlantyckiej w Waszyngtonie.
- 6 października Prezydent Harry Truman podpisał Ustawę o wzajemnej pomocy obronnej (Mutual Defence Assistance Act of 1949).

1950

- 27 stycznia Prezydent Truman zatwierdził plan zintegrowanego systemu obronnego obszaru północnoatlantyckiego i przyznał na jego realizację 900 milionów dolarów w formie pomocy wojskowej.
- 9 maja Rząd francuski zaproponował utworzenie jednolitego organu kontrolującego produkcję węgla i stali we Francji i w Niemczech, otwartego również na przyjęcie innych państw (Plan Schumana).
- 25 czerwca Siły zbrojne Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej (KRLD) zaatakowały terytorium Korei Południowej.

- 25 lipca Pierwsze posiedzenie Rady Północnoatlantyckiej na szczepku Stałych Przedstawicieli odbyło się w Londynie. Reprezentujący Stany Zjednoczone, Ambasador Charles M. Spofford został wybrany na Stałego Przewodniczącego Rady.
- 24 października Premier rządu francuskiego René Pleven przedstawił swój plan powołania zjednoczonych, europejskich sił zbrojnych w ramach NATO z udziałem kontyngentów niemieckich.
- 19 grudnia Rada NATO mianowała generała Dwighta D. Eisenhowera pierwszym Naczelnym Dowódcą Sił Sojuszniczych Europa (SACEUR).
- 20 grudnia Strony Traktatu Brukselskiego zdecydowały o połączeniu organizacji wojskowej Unii Zachodniej z NATO.

1951

- 15 lutego W Paryżu rozpoczęła się konferencja poświęcona utworzeniu europejskich sił zbrojnych, zwołana przez rząd francuski.
- 2 kwietnia Dowództwo Sił Sojuszniczych NATO Europa (ACE) rozpoczęło działalność w Kwaterze Głównej (SHAPE) w Rocquencourt pod Paryżem.
- 18 kwietnia Powołanie do życia Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali przez Belgię, Francję, Holandię, Luksemburg, RFN i Włochy.
- 3 maja W skład Rady Północnoatlantyckiej włączono Komitet Obrony (Defence Committee) oraz Obronny Komitet Finansowo-Gospodarczy (Defence Financial and Economic Committee).
- 19 czerwca Strony Traktatu Północnoatlantyckiego podpisały umowę w sprawie statusu swoich sił zbrojnych.
- 20 września Państwa członkowskie NATO podpisały w Ottawie porozumienie w sprawie statusu NATO, przedstawicieli narodowych i personelu międzynarodowego organizacji (tzw. Civilian Status Agreement).

- 9-11
października Pierwsze posiedzenie w Paryżu Tymczasowego Komitetu Rady (TCC) powołanego przez Radę Północnoatlantycką. Zadaniem Komitetu było pogodzenia wymogów zbiorowego bezpieczeństwa z politycznymi i ekonomicznymi możliwościami państw członkowskich.
- 17-22
października W Londynie podpisano protokół do Traktatu Północnoatlantyckiego w sprawie przyjęcia do NATO Grecji i Turcji.
- 19 listopada Inauguracja działalności Akademii Obrony NATO w Paryżu (NATO Defence College przeniesiona do Rzymu 10 października 1966 r.).

1952

- 30 stycznia Amerykański wiceadmirał Lynde D. McCormick mianowany został pierwszym Naczelnym Dowódcą Sił Sojuszniczych NATO Atlantyk (SACLANT).
- 18 lutego Grecja i Turcja przystąpiły do Traktatu Północnoatlantyckiego.
- 20-25 lutego Rada Północnoatlantycka podczas spotkania w Lizbonie zreorganizowała strukturę Sojuszu i NATO zostało stałą organizacją z Kwaterą Główną w Paryżu.
- 21 lutego Rada NATO powołała Dowództwo Strefy Kanału La Manche i mianowała admirała Sir Arthura Johna Powera na stanowisko pierwszego Głównodowodzącego Strefy Kanału La Manche (CINCHAN).
- 12 marca Lord Ismay z Wielkiej Brytanii został mianowany wiceprzewodniczącym Rady Północnoatlantyckiej i Sekretarzem Generalnym NATO.
- 10 kwietnia W Norfolk w stanie Virginia w USA ustanowiono Kwaterę Główną Naczelnego Dowódcy Sił Sojuszniczych NATO Atlantyk (SACLANT).
- 16 kwietnia Tymczasowa Kwatera Główna NATO została otwarta w Palais de Chaillot w Paryżu.
- 28 kwietnia W Paryżu odbyło się pierwsze posiedzenie Rady Północnoatlantyckiej obradującej w sesji stałej.

- 27 maja Belgia, Francja, Holandia, Luksemburg, RFN i Włochy podpisały w Paryżu traktat o utworzeniu Europejskiej Wspólnoty Obronnej. (W związku z odmową jego ratyfikacji przez francuskie Zgromadzenie Narodowe 29 sierpnia 1954 roku, traktat nie wszedł w życie.)
- 28 sierpnia Państwa członkowskie NATO podpisały Protokół do Traktatu Północnoatlantyckiego o statusie Kwatery Głównej Sił Sojuszniczych.

1953

- 5 marca Śmierć Józefa Stalina.
- 23 lipca W Panmundżonie podpisano zawieszenie broni kończące działania zbrojne w wojnie koreańskiej.
- 8 sierpnia Związek Radziecki wydał komunikat informujący o posiadaniu bomby wodorowej.
- 4-8 grudnia Na Bermudach odbyła się konferencja szefów rządów Francji, USA i Wielkiej Brytanii z udziałem Lorda Ismaya jako obserwatora ze strony NATO.

1954

- 25 stycznia-18 lutego Berlińska konferencja Wielkiej Czwórki na temat zjednoczenia Niemiec zakończona niepowodzeniem.
- 7 maja USA i Wielka Brytania odrzuciły starania ZSRR o przystąpienie do NATO.
- 17-18 czerwca Konferencja założycielska Stowarzyszenia Traktatu Atlantyckiego (Atlantic Treaty Association), zorganizowana w Hadze przez Międzynarodowy Komitet Atlantycki (International Atlantic Committee).
- 29 sierpnia Francuskie Zgromadzenie Narodowe nie ratyfikowało Traktatu o Europejskiej Wspólnocie Obronnej (EDC).
- 6 września Rozpoczęcie Konferencji Manilskiej, która zakończyła się podpisaniem traktatu ustanawiającego Organizację Paktu Azji Południowo-Wschodniej (SEATO)¹.
- 28 września-3 października W Londynie odbyła się Konferencja „9” (z udziałem: Belgii, Francji, Holandii, Kanady, Luksemburga, RFN,

1 Państwa członkowskie: Australia, Filipiny, Francja, Nowa Zelandia, Pakistan, Tajlandia, USA, Wielka Brytania.

USA, Wielkiej Brytanii i Włoch). Uczestniczące w niej państwa poszukiwały alternatywnego rozwiązania dla odrzuconego projektu Europejskiej Wspólnoty Obronnej.

23 października Podpisanie Układów Paryskich. Republika Federalna Niemiec została zaproszona do przystąpienia do NATO. RFN i Włochy przystąpiły do Unii Zachodnio-europejskiej (UZE).

1955

6 maja Republika Federalne Niemiec została członkiem NATO.

14 maja Związek Radziecki zawarł Układ Warszawski z: Albanią, Bułgarią, Czechosłowacją, Niemiecką Republiką Demokratyczną, Polską, Rumunią i Węgrami. Stało się to w Warszawie.

18-23 lipca Pierwsza Konferencja Parlamentarzystów NATO (od listopada 1966 r. obraduje ona jako Zgromadzenie Północnoatlantyckie) odbyła się w Paryżu.

30 grudnia Związek Radziecki zawarł z władzami NRD traktat, na mocy którego uznał prerogatywy państwowe NRD.

1956

14-25 lutego Podczas XX Zjazdu Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego w Moskwie Chruszczow potępił Stalina w „tajnym referacie“

17 kwietnia Rozwiązanie Kominformu.

28 czerwca W Poznaniu wybuchły protesty i zamieszki antyrządowe.

26 lipca Egipt ogłosił nacjonalizację Kanału Sueskiego.

4 listopada Związek Radziecki stłumił węgierskie powstanie.

3 grudnia Rada Północnoatlantycka przyjęła zalecenia zawarte w raporcie Komitetu Trzech w sprawie pozawojskowej współpracy państw NATO.

1957

25 marca Podpisanie Traktatów Rzymskich ustanawiających Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (EURATOM) oraz Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG).

- 2-3 maja Spotkanie ministerialne Rady Północnoatlantyckiej w Bonn. Rada zdecydowała się zintensyfikować wysiłki zmierzające do ponownego zjednoczenia Niemiec w drodze wolnych wyborów.
- 16 maja Belg Paul-Henri Spaak zastąpił Lorda Ismaya na stanowisku Sekretarza Generalnego NATO.
- 29 lipca Francja, RFN, USA i Wielka Brytania podpisały w Berlinie deklarację określającą ich politykę w kwestii zjednoczenia Niemiec i bezpieczeństwa europejskiego.
- 14 września Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych potępiło radziecką interwencję na Węgrzech.
- 4 październik Wystrzelenie pierwszego radzieckiego Sputnika.
- 31 października Francja i Wielka Brytania interweniują w strefie Kanału Sueskiego.
- 16-19 grudnia Podczas spotkania Rady Północnoatlantyckiej w Paryżu szefowie rządów państw członkowskich NATO potwierdzili cele i zasady Sojuszu.

1958

- 1 stycznia Wejście w życie Traktatów Rzymskich powołujących EWG i EURATOM.
- 26-29 marca Pierwsze posiedzenie Komitetu Naukowego NATO (NATO Science Committee).
- 15-17 kwietnia Zebrani w Paryżu ministrowie obrony państw NATO potwierdzili defensywny charakter strategii Sojuszu.
- 10 listopada Nikita Chruszczow oznajmił, że Związek Radziecki pragnie rozwiązania czterostronnego porozumienia w sprawie statusu Berlina (31 grudnia plan ten został odrzucony przez mocarstwa zachodnie).
- 16-18 grudnia Spotkanie ministerialne Rady Północnoatlantyckiej. Rada uznała za własne stanowisko Francji, USA i Wielkiej Brytanii w sprawie Berlina oraz potwierdziła prawo mocarstw zachodnich do utrzymywania na jego terytorium własnych wojsk.

1959

- 1 stycznia Obalenie reżimu Fulgencio Batisty na Kubie przez Fidela Castro.

- 11 czerwca W Genewie rozpoczęła się konferencja ministrów spraw zagranicznych Wielkiej Czwórki (Francja, Wielka Brytania, Stany Zjednoczone i Związek Radziecki) poświęcona kwestii niemieckiej.
- 19 sierpnia Pakt Bagdadzki (podpisany 24 lutego 1955 r.) stał się Organizacją Paktu Centralnego (CENTO). Pełni członkowie: Iran, Irak, Pakistan, Turcja, Wielka Brytania. Członek stowarzyszony: USA. Siedzibę przeniesiono z Bagdadu do Ankary. (Pakt rozwiązano 26 września 1979 r.)
- 20 listopada Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu (EFTA) zostało powołane do życia przez: Austrię, Danię, Norwegię, Portugalię, Szwajcarię, Szwecję i Wielką Brytanię. Stało się to na konferencji w Sztokholmie².
- 15-20 grudnia W Porte Dauphine w Paryżu otwarto nową Kwaterę Główną NATO.

1960

- 15 marca Komitet Rozbrojeniowy ONZ złożony z przedstawicieli 10 państw NATO i Układu Warszawskiego rozpoczął negocjacje w Genewie. Państwa komunistyczne wycofały się 27 czerwca.
- 1 maja Amerykański samolot U-2 został zestrzelony nad terytorium ZSRR.
- 19 maja Ministrowie spraw zagranicznych Francji, USA i Wielkiej Brytanii poinformowali Radę Północnoatlantycką, że 16 maja Związek Radziecki wycofał się z obrad paryskiego spotkania na szczycie.
- 27 maja Wojskowy zamach stanu w Turcji.
- 23 września Chruszczow uczestniczył w obradach Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku.
- 10 listopada Zebrani w Moskwie przywódcy 81 partii komunistycznych przyjęli koncepcję pokojowej koegzystencji przedstawioną przez Chruszczowa.

2 Finlandia stała się członkiem stowarzyszonym EFTA w 1961 roku, Islandia dołączyła w 1970 roku, Dania i Wielka Brytania wycofały się z EFTA 1 stycznia 1973 roku w związku z przystąpieniem do EWG. Portugalia wycofała się z EFTA 1 stycznia 1986 roku.

14 grudnia Konwencja o utworzeniu Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), zastępującej OEEC, została podpisana przez 18 państw europejskich oraz USA i Kanadę. Natomiast Australia, Nowa Zelandia i Japonia przystąpiły do tej organizacji w późniejszym terminie.

1961

12 kwietnia Pierwszy człowiek, radziecki major Jurij Gagarin odbył lot w przestrzeni kosmicznej.

21 kwietnia Holender Dirk U. Stikker zastąpił Paula-Henri Spaaka na stanowisku Sekretarza Generalnego NATO.

13 sierpnia Początek budowy Muru Berlińskiego.

13-15 grudnia Na spotkaniu ministerialnym Rady Północnoatlantyckiej w Paryżu, Sojusz podtrzymał stanowisko w sprawie Berlina, zdecydowanie potępiając budowę muru. Przyjęto też propozycję wznowienia kontaktów dyplomatycznych ze Związkiem Radzieckim w celu ustalenia, czy istnieje jakakolwiek podstawa do ewentualnych negocjacji. Ogłoszono również utworzenie mobilnych sił operacyjnych.

1962

8-20 stycznia Posiedzenie „Konwencji Sojuszniczej” obywateli państw NATO stało się okazją do zatwierdzenia planów wzmocnienia Sojuszu i Wspólnoty Atlantyckiej zawartych w Deklaracji Paryskiej.

18 marca Na mocy porozumień z Evian, Algieria stała się niepodległym państwem.

29 marca Powołanie do życia Europejskiej Organizacji Rozwoju i Budowy Pojazdów Kosmicznych (ELDO), której członkami zostały: Australia, Belgia, Francja, Holandia, RFN, Włochy i Wielka Brytania.

10 kwietnia Brytyjski premier Harold Macmillan i prezydent USA John F. Kennedy zaapelowali do Chruszczowa o zawarcie porozumienia o zakazie prób z bronią jądrową.

4-6 maja Ministrowie spraw zagranicznych i obrony państw NATO dokonali przeglądu okoliczności, w jakich Sojusz

byłby zmuszony do użycia broni nuklearnej (tzw. Wytyczne Ateńskie).

14 czerwca Utworzenie Europejskiej Organizacji Badań Kosmicznych (ESRO). Państwa członkowskie: Belgia, Dania, Francja, Hiszpania, Holandia, RFN, Szwajcaria, Szwecja, Wielka Brytania, Włochy. (31 maja 1975 r. ELDO i ESRO połączyły się tworząc Europejską Agencję Kosmiczną – ESA.)

22 października-
20 listopada Częściowa blokada Kuby zarządzona przez Stany Zjednoczone po ujawnieniu budowy radzieckich stanowisk raketowych na wyspie. Blokada została zniesiona, gdy Związek Radziecki zgodził się na demontaż instalacji raketowych.

18-20 grudnia Podczas konferencji w Nassau na Wyspach Bahama, prezydent USA Kennedy i premier Wielkiej Brytanii Macmillan postanowili przekazać NATO część strategicznych sił nuklearnych posiadanych przez te państwa.

1963

16 stycznia Po oświadczeniu przedstawiciela Francji, Sojusz stwierdził, że z dniem 3 lipca 1962 r. postanowienia Traktatu Północnoatlantyckiego przestały mieć zastosowanie w stosunku do byłych algierskich departamentów Francji.

20 czerwca USA i ZSRR podpisały w Genewie porozumienie o stworzeniu „gorącej linii” pomiędzy Moskwą a Waszyngtonem.

15-25 lipca Układ o Zakazie Prób Jądrowych w Atmosferze, Przestrzeni Kosmicznej i w Środowisku Podwodnym został parafowany przez USA, Wielką Brytanię i Związek Radziecki.

10 października Wejście w życie Układu Moskiewskiego o częściowym zakazie prób z bronią jądrową, podpisanego 5 sierpnia.

22-23
października Ćwiczenia wojskowe pod kryptonimem Big Lift – 14.500 amerykańskich żołnierzy zostało przetrzuconych drogą powietrzną z USA do RFN, w celu

zademonstrowania zdolności Stanów Zjednoczonych do szybkiego wzmocnienia sił NATO w Europie w przypadku zagrożenia.

22 listopada Prezydent USA J.F. Kennedy został zamordowany w Dallas (Teksas, USA).

1964

1 sierpnia Włoch Manlio Brosio zastąpił Dirka Stikkera na stanowisku Sekretarza Generalnego NATO.

5 października Nikita Chruszczow został usunięty z funkcji Sekretarza Generalnego KPZR. Zastąpił go Leonid Breżniew. Premierem został Aleksiej Kosygin.

16 października Chiny przeprowadziły pierwszą eksplozję bomby atomowej.

1965

6 kwietnia Stany Zjednoczone umieściły w przestrzeni kosmicznej pierwszego komercyjnego satelitę Early Bird. Po przeprowadzeniu testów stał on się fragmentem pierwszego globalnego systemu łączności telefonicznej, telewizyjnej i telegraficznej.

7 kwietnia Związek Radziecki i NRD zablokowały na tydzień połączenia naziemne z Berlinem podczas sesji wyjazdowej Bundestagu w Berlinie Zachodnim.

23 kwietnia Związek Radziecki umieścił w przestrzeni kosmicznej swego pierwszego satelitę telekomunikacyjnego.

31 maja-
1 czerwca Paryskie spotkanie ministrów obrony NATO poświęciło szczególną uwagę problemowi Grecji i Turcji. Przyjęto także propozycję usprawnienia procedur konsultacyjnych i poszerzenia udziału państw członkowskich w sojuźniczym planowaniu sił nuklearnych.

9 września Podczas konferencji prasowej prezydent Charles de Gaulle zapowiedział, że przed końcem 1969 roku Francja wystąpi ze struktur wojskowych NATO.

20 października Rada Północnoatlantycka zaakceptowała skorygowane zadania głównych dowódców NATO oraz Grupy Planowania Regionalnego Kanada-Stany Zjednoczone (Canada-US Regional Planning Group).

14-16 grudnia Nowe procedury mające usprawnić roczny przegląd wysiłków obronnych państw członkowskich i ułatwić ustalanie wkładu poszczególnych Sojuszników zostały przyjęte na sesji ministerialnej Rady Północnoatlantycznej w Paryżu.

1966

10 marca Prezydent de Gaulle poinformował oficjalnie o zamiarze wycofania się Francji ze zintegrowanej struktury wojskowej NATO.

14 grudnia Komitet Planowania Obrony (Defence Planning Committee) utworzył Komitet do spraw Obrony Nuklearnej (Nuclear Defence Affairs Committee) oraz Grupę Planowania Nuklearnego (Nuclear Planning Group).

1967

18 stycznia Otwarcie Akademii Obrony NATO w Rzymie.

31 marca Oficjalne otwarcie SHAPE w Casteau pod Mons (Belgia).

6-7 kwietnia Pierwsze posiedzenie Grupy Planowania Nuklearnego odbyło się w Waszyngtonie.

21 kwietnia Wojskowy reżim przejął władzę w Grecji.

14 czerwca Podczas spotkania w Luksemburgu Rada Północnoatlantycka przeanalizowała sytuację na Bliskim Wschodzie po Wojnie Sześciodniowej pomiędzy Izraelem a państwami arabskimi.

16 października Oficjalne otwarcie Kwatery Głównej NATO w Brukseli.

12 grudnia Komitet do spraw Obrony Nuklearnej omówił w Brukseli raport przygotowany przez Grupę Planowania Nuklearnego, dotyczący strategicznych sił nuklearnych, rakiet antybalistycznych, taktycznego użycia broni jądrowej oraz uczestnictwa poszczególnych państw w sojuszniczym planowaniu nuklearnym.

13-14 grudnia Rada Północnoatlantycka przyjęła Raport Harmela w sprawie przyszłych zadań Sojuszu. Komitet Planowania Obrony przyjął nową koncepcję strategiczną, tzw. elastycznego reagowania, i zaakceptował ustanowienie Stałych Sił Morskich Atlantyk (STANAVFORLANT).

1968

- 19 stycznia Projekt porozumienia w sprawie nierozprzestrzeniania broni jądrowej został uzgodniony przez USA i ZSRR podczas konferencji rozbrojeniowej w Genewie.
- 24-25 czerwca Bieżące zagadnienia mające wpływ na dostępność dróg dojazdowych do Berlina były przedmiotem posiedzenia ministerialnego Rady Północnoatlantyckiej w Reykiawiku. Rada wystosowała deklarację o wzajemnych i zrównoważonych redukcjach sił.
- 20-21 sierpnia Radzieckie, polskie, wschodnioniemieckie, bułgarskie i węgierskie wojska dokonały inwazji na Czechosłowację.
- 12 września Albania wypowiedziała członkostwo Układu Warszawskiego.
- 13-14 listopada Utworzenie EUROGRUP
- 15-16 listopada Rada Północnoatlantycka potępiła radzieckie działania w Czechosłowacji jako sprzeczne z Kartą Narodów Zjednoczonych i wystosowała ostrzeżenie pod adresem Związku Radzieckiego.

1969

- 28 maja Utworzenia Morskich Sił Szybkiego Reagowania Obszar Śródziemnomorski (NOVOCFORMED).
- 8-10 grudnia Pierwsze posiedzenie Komitetu ds. Wyzwań Współczesnego Społeczeństwa (CCMS), ustanowionego przez Radę Północnoatlantycką 6 listopada na podstawie wniosku nowo wybranego prezydenta USA Richarda Nixona.

1970

- 5 marca Wszedł w życie Układ o Nierozprzestrzenianiu Broni Jądrowej (NPT), podpisany 1 lipca 1968 roku.
- 20 marca Z Przylądka Kennedy'ego wystrzelono pierwszego satelitę komunikacyjnego NATO.
- 16 kwietnia Rozpoczęcie amerykańsko-radzieckich negocjacji w sprawie ograniczenia zbrojeń strategicznych (SALT) w Wiedniu.

- 11 czerwca Spotkanie ministerialne Komitetu Planowania Obrony poświęcone omówieniu rosnącej obecności radzieckiej w rejonie Morza Śródziemnego. Komitet pozytywnie przyjął rozpoczęcie funkcjonowania w tym rejonie sojusznicznych sił szybkiego reagowania.
- 2-4 grudnia Podczas spotkań ministerialnych Rady i Komitetu Planowania Obrony, Stany Zjednoczone oświadczyły, że nie zamierzają zmniejszać swej wojskowej obecności w Europie, chyba że byłoby to częścią wzajemnych redukcji między Wschodem i Zachodem. Komitet zaakceptował raport: „Obrona Sojuszu w latach 70.” 10 państw europejskich zaakceptowały Program Udoskonalenia Rozwiązań Obronnych w Europie (European Defence Improvement Programme).

1971

- 2 lutego Drugi satelita komunikacyjny NATO został wystrzelony z Przylądka Kennedy'ego.
- 1 października Holender Joseph Luns zastąpił Manlio Brosio na stanowisku Sekretarza Generalnego NATO.
- 5-6 października Były Sekretarz Generalny NATO Manlio Brosio został wyznaczony do przeprowadzenia rozmów sondażowych ze Związkiem Radzieckim i innymi zainteresowanymi państwami w sprawie wzajemnej i zrównoważonej redukcji sił zbrojnych.

1972

- 26 maja W Moskwie podpisano tymczasowe porozumienie w sprawie ograniczenia zbrojeń strategicznych (SALT) oraz systemów obrony przeciwrakietowej (ABM).
- 30-31 maja Podczas spotkania ministerialnego w Bonn, Rada Północnoatlantycka wyraziła zgodę na rozpoczęcie wielostronnych rozmów przygotowawczych do Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Państwa uczestniczące w zintegrowanej strukturze wojskowej NATO zaproponowały podjęcie na wielu szczeblach kontaktów sondażowych w sprawie wzajemnej i zrównoważonej redukcji sił zbrojnych (MBFR).

- 3 czerwca Czterostronne porozumienie wyjaśniające status prawny Berlina zostało podpisane przez ministrów spraw zagranicznych: Francji, USA, Wielkiej Brytanii i Związku Radzieckiego.
- 21 listopada Otwarcie rokowań SALT II w Genewie.
- 22 listopada Rozpoczęcie w Helsinkach prowadzonych na wielu szczeblach wstępnych rozmów w sprawie KBWE.
- 21 grudnia „Układ zasadniczy” pomiędzy NRD i RFN został podpisany w Berlinie Wschodnim.

1973

- 1 stycznia Dania, Irlandia i Wielka Brytania przystąpiły do EWG.
- 31 stycznia-
29 czerwca W Wiedniu toczyły się wielostronne rozmowy sondażowe w sprawie MBFR.
- 11 maja Rozpoczęcie funkcjonowania Stałych Sił Morskich Strefa Kanału La Manche (STANAVFORCHAN).
- 3-7 lipca Rozpoczęcie helsińskich obrad Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.
- 6-24 października Wojna arabsko-izraelska Jom Kippur.
- 30 października W Wiedniu rozpoczęły się negocjacje w sprawie wzajemnych i zrównoważonych redukcji sił zbrojnych (MBFR).

1974

- 25 kwietnia Wojskowy zamach stanu w Portugalii.
- 26 czerwca Szefowie państw NATO zebrani w Brukseli podpisali Deklarację w sprawie stosunków atlantyckich, która została przyjęta i opublikowana przez Radę Północnoatlantycką 19 czerwca w Ottawie.
- 23 lipca Konstantinos Karamanlis został premierem Grecji po ustąpieniu władz wojskowych.
- 14 sierpnia Grecja wycofała swe siły zbrojne ze zintegrowanej struktury wojskowej NATO.
- 23-24 listopada Podczas spotkania we Władywostoku Prezydent USA Gerald Ford i I Sekretarz KPZR Leonid Breżniew wyrzili

zgodę na podjęcie kroków na rzecz ograniczenia strategicznych zbrojeń nuklearnych USA i ZSRR.

1975

31 maja ELDO i ESRO połączyły się, tworząc Europejską Agencję Kosmiczną (ESA). Jej państwa członkowskie to: Belgia, Dania, Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, RFN, Szwajcaria, Szwecja, Wielka Brytania i Włochy.

31 lipca-
1 sierpnia Akt Końcowy KBWE (Akt Helsiński) został podpisany w Helsinkach przez szefów 35 państw uczestniczących w Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.

1976

21-22 stycznia Podczas spotkania Grupy Planowania Nuklearnego w Hamburgu ministrowie obrony państw NATO omawiali stale rosnące strategiczne możliwości nuklearne Związku Radzieckiego oraz perspektywy stabilizacji poprzez rozmowy SALT.

2 lutego Utworzenia Niezależnej Europejskiej Grupy Programowania (Independent European Programme Group) z udziałem europejskich członków NATO, mającej stanowić ośrodek współpracy badawczej, rozwojowej i produkcyjnej w dziedzinie wyposażenia obronnego.

20-21 maja Na posiedzeniu Rady Północnoatlantyckiej w Oslo, ministrowie spraw zagranicznych państw NATO dokonali przeglądu stosunków Wschód-Zachód i postępów w realizacji Aktu Końcowego KBWE oraz omówili perspektywy rokowań w sprawie wzajemnej i zrównoważonej redukcji sił konwencjonalnych (MBFR).

9-10 grudnia Rada Północnoatlantycka odrzuciła sugestię państw Układu Warszawskiego, który wezwał ją do wyrzeczenia się prawa do pierwszego użycia broni jądrowej (ataku) oraz wprowadzenia ograniczeń w przyjmowaniu nowych członków Sojuszu. Rada Północnoatlantycka wezwała wszystkie państwa uczestniczące w procesie KBWE, aby zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych i Aktem Helsińskim wyrzekły się użycia lub groźby użycia siły, z wykorzystaniem jakichkolwiek rodzajów broni.

1977

- 10-11 maja W Londynie odbyło się posiedzenie Rady Północnoatlantyckiej z udziałem nowo wybranego prezydenta USA Jimmy'ego Cartera oraz innych szefów państw i rządów. Zainicjowano wieloletni program obronny.
- 4 października Konferencja przeglądowa KBWE w Belgradzie.
- 12 października Utworzenie, w ramach Grupy Planowania Obronnego, Grupy Wysokiego Szczebla z zadaniem modernizacji sił nuklearnych pola walki.

1978

- 30-31 maja Waszyngtońskie posiedzenie Rady Północnoatlantyckiej na szczeblu szefów państw i rządów.
- 31 października-
11 grudnia W Montreux odbyło się spotkanie ekspertów KBWE w sprawie pokojowego rozwiązywania sporów.
- 18 listopada Z przylądka Canaveral na Florydzie wystrzelono trzeciego satelitę komunikacyjnego NATO.
- 5-6 grudnia Zatwierdzenie Powietrznego Systemu Ostrzegania i Kontroli (AWACS).

1979

- 3 stycznia-
6 marca Spotkanie ekspertów KBWE poświęcone współpracy śródziemnomorskiej w La Veletta.
- 11 kwietnia Utworzenie specjalnej grupy studyjnej do omówienia kontroli zbrojeń w zakresie systemów nuklearnych pola walki. (Grupa zakończyła działalność 11 grudnia 1979 roku.)
- 18 czerwca Porozumienie SALT-II zostało podpisane w Wiedniu przez Prezydenta Jimmy'ego Cartera i Sekretarza Generalnego KPZR Leonida Breżniewa. Porozumienie nie zostało ratyfikowane przez USA.
- 4 listopada Bojownicy islamscy zajęli budynek ambasady USA w Teheranie i uwięzili 53 zakładników.
- 12 grudnia Nadzwyczajne spotkanie ministrów spraw zagranicznych i obrony w Brukseli. Postanowiono traktować „dwutorowo” siły nuklearne teatru

europejskiego. Z jednej strony modernizować je łącznie z rozmieszczeniem systemów „Cruise” i „Pershing II”; z drugiej podjąć dodatkowe kroki na rzecz kontroli zbrojeń eliminującej konieczność rozmieszczenia tych pocisków.

- 25-26 grudnia Radziecka inwazja na Afganistan.
- 29 grudnia Nadzwyczajne posiedzenie Rady Północnoatlantyckiej po radzieckiej inwazji na Afganistan.

1980

- 24 stycznia Członkowie NATO uczestniczący w nadzwyczajnym posiedzeniu Rady w dniu 12 grudnia 1979 roku ustanowili Specjalną Grupę Konsultacyjną (SCG) do spraw kontroli zbrojeń – w tym nuklearnych sił pola walki.
- 18 luty – 3 marca Forum Współpracy Naukowej KBWE w Hamburgu.
- 4 maja Śmierć prezydenta Jugosławii Josipa Broz-Tito.
- 31 sierpnia Podpisanie Porozumień Gdańskich prowadzących do utworzenia w Polsce oficjalnie uznanego niezależnego związku zawodowego „Solidarność”.
- 12 września W wyniku zamachu stanu przywódcy wojskowi przejęli władzę w Turcji.
- 22 września Wybuch wojny iracko-irańskiej.
- 20 października Powrót greckich sił zbrojnych do zintegrowanej struktury wojskowej NATO.
- 11 listopada Początek Konferencji Przegładowej KBWE w Madrycie.
- 9-12 grudnia Ministrowie uczestniczący w posiedzeniach Rady Północnoatlantyckiej oraz Komitetu Planowania Obrony wyrazili zaniepokojenie sytuacją w Polsce oraz przedłużającą się radziecką okupacją Afganistanu.

1981

- 1 stycznia Grecja została dziesiątym członkiem EWG.
- 23 lutego Nieudana próba wojskowego zamachu stanu w Hiszpanii.
- 6 października Prezydent Egiptu Anwar As-Sadat został zamordowany przez zamachowców.

- 27 października Radziecki okręt podwodny osiadł na mieliźnie na szwedzkich wodach terytorialnych.
- 18 listopada Prezydent Ronald Reagan ogłosił nowe inicjatywy w dziedzinie kontroli zbrojeń, obejmujące negocjacje w sprawie sił nuklearnych średniego zasięgu (INF) oraz rozmowy w sprawie redukcji zbrojeń strategicznych (START).
- 30 listopada W Genewie rozpoczęły się amerykańsko-radzieckie negocjacje w sprawie sił nuklearnych średniego zasięgu (INF).
- 10-11 grudnia Podpisanie protokołu akcesyjnego zatwierdzającego przystąpieniu Hiszpanii do NATO.
- 13 grudnia Wprowadzenie stanu wojennego w Polsce.

1982

- 11 stycznia Szefowie dyplomacji państw NATO zebrani na nadzwyczajnej sesji ministerialnej Rady Północnoatlantyckiej wydali deklarację w sprawie wydarzeń w Polsce.
- 2 kwietnia-
14 czerwca Konflikt falklandzki.
- 30 maja Hiszpania została szesnastym członkiem NATO.
- 10 czerwca Spotkanie Rady Północnoatlantyckiej na szczepku szefów państw i rządów w Bonn zakończyło się wydaniem deklaracji zawierającej sojuszniczy program „dla pokoju w wolności”.
- 30 czerwca Rokowania w sprawie redukcji zbrojeń strategicznych rozpoczęły się w Genewie (START).

1983

- 23 marca Prezydent Reagan ogłosił wszechstronny program badawczy, którego celem była eliminacja zagrożeń stwarzanych przez strategiczne rakiety nuklearne. (Inicjatywa Obrony Strategicznej — Strategic Defence Initiative).
- 22 lipca Zakończenie stanu wojennego w Polsce. Nowe ustawodawstwo umacniało kontrolę rządu nad życiem publicznym kraju.

- 1 września Południowokoreański samolot pasażerski z 269 osobami na pokładzie został zestrzelony przez radziecką obronę przeciwlotniczą u wybrzeży Sachalinu.
- 9 września Zakończenie Konferencji Przeglądowej KBWE w Madrycie.
- 25 października Wojskowa interwencja na Grenadzie dokonana przez USA i państwa wschodnich Karaibów.
- 25 października-11listopada W Helsinkach odbyło się spotkanie przygotowawcze do Sztokholmskiej Konferencji w sprawie Bezpieczeństwa, Środków Budowy Zaufania i Rozbrojenia w Europie (CDE).
- 27 października „Decyzja z Montebello”. Ministrowie obrony zgromadzeni na spotkaniu Grupy Planowania Nuklearnego NATO w Montebello (Kanada) ogłosili wycofanie z Europy dalszych 1400 głowic nuklearnych. Liczba głowic wycofanych od 1979 r. została w ten sposób zwiększona do 2400.
- 23 listopada Dostawa do Wielkiej Brytanii komponentów systemu „Cruise” (GLCM) rozpoczęła wprowadzanie do Europy natowskich sił nuklearnych średniego zasięgu (INF).
Związek Radziecki zerwał toczące się w Genewie negocjacje w sprawie nuklearnych sił średniego zasięgu (INF).
- 8 grudnia Zamknięcie genewskiej rundy amerykańsko-radzieckich rokowań w sprawie redukcji zbrojeń strategicznych (START). Strona radziecka nie określiła daty ich wznowienia.
- 8-9 grudnia Rada Północnoatlantycka obradująca na sesji ministerialnej wydała Deklarację Brukselską wyrażającą wolę wypracowania zrównoważonych i konstruktywnych stosunków ze Wschodem oraz wzywającą Związek Radziecki i państwa Układu Warszawskiego do podjęcia tej inicjatywy.
- 13 grudnia W Turcji utworzono rząd cywilny. Było to możliwe dzięki przyjęciu nowej konstytucji i przeprowadzeniu wyborów parlamentarnych.

1984

- 17 stycznia Konferencja w sprawie Bezpieczeństwa, Środków Budowy Zaufania i Rozbrojenia w Europie (CDE) rozpoczęła obrady w Sztokholmie.
- 21 marca-
30 kwietnia W Atenach odbyło się spotkanie ekspertów KBWE poświęcone pokojowemu rozwiązywaniu sporów.
- 31 maja Ministrowie spraw zagranicznych państw NATO wydali w Waszyngtonie oświadczenie w sprawie stosunków Wschód-Zachód.
- 7-9 czerwca Szczyt w Londynie. Szefowie państw i rządów siedmiu najbardziej uprzemysłowionych państw świata wydali deklarację w sprawie stosunków Wschód-Zachód oraz kontroli zbrojeń.
- 12 czerwca W Paryżu, ministrowie spraw zagranicznych siedmiu państw Unii Zachodnioeuropejskiej zdecydowali o ponownym uaktywnieniu UZE.
- 25 czerwca Brytyjczyk Lord Carrington zastąpił Josepha Lunsa na stanowisku Sekretarza Generalnego NATO.
- 16-26 października W Wenecji odbyło się seminarium KBWE w sprawie współpracy gospodarczej, naukowej i kulturalnej.
- 26-27 października Ministrowie spraw zagranicznych i obrony UZE opublikowali Deklarację Rzymską obwieszczającą decyzję o zacieśnieniu współpracy wewnątrz tej organizacji.
- 7 grudnia Duńczyk Per Markussen otrzymał od Sekretarza Generalnego NATO Nagrodę Atlantycką za jego wieloletni wkład w realizację celów Sojuszu. Markussen był pierwszym laureatem tej nagrody.

1985

- 11 marca Michaił Gorbaczow został Sekretarzem Generalnym KPZR po śmierci Konstantina Czernienki.
- 12 marca Stany Zjednoczone i Związek Radziecki rozpoczęły w Genewie nowe rokowania rozbrojeniowe obejmujące kwestię „wojen gwiazdnych”, strategicznych sił nuklearnych i sił nuklearnych średniego zasięgu.

- 26 kwietnia Traktat o Przyjaźni, Współpracy i Wzajemnej Pomocy z 1955 r., ustanawiający Układ Warszawski, został przedłużony na kolejne 20 lat przez wszystkich siedmiu przywódców państw członkowskich.
- 7 maja-
17 czerwca Spotkanie ekspertów KBWE w Ottawie poświęcone prawom człowieka.
- 15 października-
25 listopada Forum Kulturalne KBWE w Budapeszcie.
- 12 listopada Profesor van der Beugel z Holandii został drugim laureatem Nagrody Atlantyckiej za wybitne zasługi dla NATO.
- 19-21 listopada Obradujący na Szczycie Genewskim Prezydent USA Ronald Reagan i Sekretarz Generalny KPZR Michaił Gorbaczow osiągnęli porozumienie w sprawie zasad pięćdziesięcioprocentowej redukcji strategicznych sił nuklearnych oraz tymczasowego porozumienia INF.
- 21 listopada Na nadzwyczajnym spotkaniu Rady Północnoatlantyckiej z udziałem szefów państw i rządów, prezydent Reagan złożył sprawozdanie ze swego genewskiego spotkania z Gorbaczowem.

1986

- 1 stycznia Hiszpania i Portugalia przystąpiły do EWG.
- 12 marca W referendum ogłoszonym przez premiera Felipe Gonzaleza Hiszpanie opowiedzieli się za dalszym członkostwem ich kraju w NATO, bez udziału w zintegrowanej strukturze wojskowej Sojuszu.
- 15 kwietnia W odpowiedzi na przypisywane Libii ataki terrorystyczne, Stany Zjednoczone zaatakowały cele w Trypolisie i Benghazi.
- 15 kwietnia-
26 maja Spotkanie ekspertów KBWE ds. stosunków międzyludzkich w Bernie.
- 26 kwietnia Awaria w elektrowni atomowej w Czarnobylu.
- 29-30 maja Ministrowie spraw zagranicznych, zebrani na posiedzeniu Rady Północnoatlantyckiej w Halifax (Kanada), zaapelowali do Związku Radzieckiego

o przyłączenie się do „nowych śmiałych przedsięwzięć” na rzecz promowania pokoju, bezpieczeństwa i konstruktywnego dialogu. Utworzono również Grupę Wysokiego Szczebla w sprawie Kontroli Zbrojeń Konwencjonalnych (High Level Task Force on Conventional Arms Control).

- 22 września Zakończenie Sztokholmskiej Konferencji w sprawie Środków Budowy Bezpieczeństwa i Zaufania oraz Rozbrojenia w Europie (CDE). Dokument końcowy (datowany na 19 września) przedstawia obowiązkowe środki w zakresie notyfikacji, obserwacji oraz inspekcji na miejscu. Działania te mają być prowadzone podczas manewrów wojskowych państw-sygnatariuszy.
- 13 października W trakcie nadzwyczajnej sesji Rady Północnoatlantyckiej w Brukseli, na szczęblu ministrów spraw zagranicznych i obrony, sekretarz stanu USA George Schultz poinformował Radę o niepowodzeniu amerykańsko-radzieckiego spotkania na szczycie w Reykjaviku, w dniach 11-13 października.
- 21-22 października Ministerialne spotkanie Grupy Planowania Nuklearnego w Gleneagles w Szkocji. Ministrowie obrony państw NATO wyrazili poparcie dla programu kontroli zbrojeń prezydent Reagana.
- 4 listopada W Wiedniu rozpoczęła się trzecia Konferencja Przeglądowa KBWE.
- 24 listopada Profesor Karl Kaiser z Niemiec został trzecim laureatem Nagrody Atlantyckiej za zasługi dla Sojuszu.
- 11 grudnia Ministrowie spraw zagranicznych państw NATO wydali Deklarację Brukselską w sprawie kontroli zbrojeń konwencjonalnych, wzywającą do negocjacji w sprawie równowagi konwencjonalnych sił zbrojnych w celu usunięcia nierówności istniejących w tym zakresie od Atlantyku po Ural i stworzenia równowagi konwencjonalnej na niższych poziomach liczbowych. Deklaracja zawierała także apel o dalszą budowę zaufania i bezpieczeństwa.

1987

- 26 stycznia Hiszpania wznowiła negocjacje ze swymi partnerami w Sojuszu w celu określania przeszłej roli hiszpańskich sił zbrojnych w NATO.
- 17 lutego W Wiedniu rozpoczęły się rozmowy pomiędzy NATO i Układem Warszawskim w sprawie mandatu do rokowań na temat konwencjonalnych sił zbrojnych w Europie od Atlantyku do Uralu.
- 27 marca Po nadzwyczajnym spotkaniu Rady Północnej, Sekretarz Generalny NATO Lord Carrington, zaofiarował swe usługi rozjemcze w celu rozwiązania sporu grecko-tureckiego na Morzu Egejskim.
- 4 czerwca Parlament RFN formalnie poparł propozycję wzywającą do wyeliminowania rakiet średniego (INF) oraz krótkiego (SRINF) zasięgu w Europie.
- 5 czerwca Rząd kanadyjski powiadomił o decyzji przeniesienia zobowiązań w kwestii wzmocnienia obrony Europy z rejonu Północ do Centrum.
- 19 czerwca Kanclerz RFN Helmut Kohl zaproponował utworzenie połączonej francusko-niemieckiej brygady, jako pierwszego elementu przyszłych, wspólnych europejskich jednostek bojowych.
- 22 lipca W nawiązaniu do amerykańsko-radzieckiego Układu INF, przywódca radziecki Michaił Gorbaczow poinformował o gotowości ZSRR do eliminacji wszystkich rodzajów broni nuklearnej średniego zasięgu, w tym pocisków rozmieszczonych w 1987 roku na obszarze azjatyckiej części Związku Radzieckiego.
- 23 lipca Negocjatorzy radzieccy przedłożyli w Genewie propozycję akceptującą zasadę „podwójnej opcji zerowej”, to znaczy eliminującą w wymiarze globalnym amerykańskie i radzieckie pociski średniego zasięgu (LRINF i SRINF) bazowane na lądzie.
- 20 sierpnia Na spotkaniu w Hadze eksperci UZE rozważali podjęcie wspólnej akcji w Zatoce Perskiej w celu zapewnienia swobody żeglugi i transportu ropy naftowej w tym regionie.

- 28-30 sierpnia Amerykańscy inspektorzy byli obecni podczas manewrów wojskowych w okolicach Mińska. Była to pierwsza tego rodzaju inspekcja dokonana zgodnie z postanowieniami Dokumentu Sztokholmskiego z września 1986 roku.
- 5-7 października Inspektorzy radzieccy byli obecni podczas manewrów wojskowych NATO w Turcji. Była to pierwsza tego rodzaju inspekcja dokonana na terytorium państw członkowskiego Sojuszu zgodnie z postanowieniami Dokumentu Sztokholmskiego z września 1986 roku.
- 7 października Platforma Haska w sprawie Europejskich Interesów Bezpieczeństwa została przyjęta przez ministrów spraw zagranicznych i obrony siedmiu państw UZE.
- 25 listopada Belg Pierre Harmel, autor Raportu Harmela z 1967 roku, otrzymał Nagrodę Atlantyczną za zasługi dla NATO.
- 8 grudnia Ronald Reagan i Michaił Gorbaczow rozpoczęli 3-dniowe spotkanie w Waszyngtonie od podpisania Układu INF, eliminującego wszystkie pociski średniego zasięgu bazowane na lądzie.
- 9 grudnia USA i ZSRR osiągnęły porozumienie w sprawie środków umożliwiających wzajemne monitorowanie eksplozji jądrowych na swych poligonach testowych.
- 10 grudnia Na zakończenie trzydniowego waszyngtońskiego szczytu, Reagan i Gorbaczow zobowiązali się do znacznych redukcji broni strategicznych oraz do zlecenia negocjatorom w Genewie przygotowania porozumienia zgodnego z Układem ABM z 1972 roku.
- 11 grudnia Rada Północnoatlantycka obchodziła 20. rocznicę Raportu Harmela. Sekretarz Stanu USA oraz ministrowie spraw zagranicznych: Belgii, Holandii, RFN, Włoch i Wielkiej Brytanii podpisali dwustronne układy w sprawie wprowadzenia w życie Układu INF i przewidzianych w nim procedur inspekcyjnych i weryfikacyjnych.

1988

- 22 stycznia Rządy Francji i RFN utworzyły połączoną Radę Bezpieczeństwa. Podpisano także porozumienie

- w sprawie utworzenia francusko-niemieckiej brygady lądowej.
- 2-3 marca Podczas spotkania na szczycie Rady Północnoatlantyckiej została wyrażona jedność Sojuszu oraz potwierdzone wspólne cele i zasady, a także trwałość polityki NATO. W oświadczeniu o kontroli broni konwencjonalnych Rada wezwała do postępu w negocjacjach w sprawie usuwania broni równowagi w konwencjonalnych siłach zbrojnych.
- 15 maja Początek wycofywania wojsk radzieckich z Afganistanu.
- 26-27 maja Ministrowie obrony państw NATO zlecieli Wykonawczej Grupie Roboczej dokonanie analizy ról, występujących zagrożeń i obszarów odpowiedzialności państw członkowskich w kontekście ich starań o utrzymanie wiarygodności i skuteczności bezpieczeństwa zbiorowego i obrony.
- 31 maja Podczas pięciodniowego Szczytu Moskiewskiego prezydent Reagan i sekretarz Gorbaczow wymienili dokumenty zawierające postanowienia wykonawcze do ratyfikowanego ostatnio Traktatu INF z grudnia 1987 r. oraz podpisali szereg porozumień dwustronnych między innymi w sprawie prób jądrowych.
- 9-10 czerwca W czasie pierwszego, odbywanego w Madrycie spotkania ministerialnego Rady Północnoatlantyckiej, ministrowie spraw zagranicznych dokonali przeglądu postępów w stosunkach Wschód-Zachód osiągniętych podczas Szczytu Moskiewskiego i z zadowoleniem przyjęli rozwój hiszpańskiego wkładu do wspólnej obrony.
- 24 czerwca Komunikat o utworzeniu Połączonych Sił Zbrojnych NATO w celu wzmocnienia obrony północnej Norwegii w okresie napięć i konfliktów. Siły te miały zastąpić brygadę kanadyjską przeniesioną zgodnie z planami rządu w Ottawie do regionu Centrum.
- 28 czerwca-
1 lipca Odbywające się w Moskwie XIX Plenum KPZR uruchomiło program polityczny, konstytucyjnych i prawnych reform w ZSRR.

- 1 lipca Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner, były minister obrony RFN, zastąpił Lorda Carringtona na stanowisku Sekretarza Generalnego NATO.
- 20 sierpnia Zawieszenie broni w wojnie iracko-irańskiej, weszło w życie zgodnie z Rezolucją nr 598 Rady Bezpieczeństwa ONZ.
- 14 listopada Portugalia i Hiszpania podpisały układ o przystąpieniu do Unii Zachodnioeuropejskiej.
- 5 grudnia Paul Nitze, doradca prezydenta Reagana do spraw kontroli zbrojeń, otrzymał Nagrodę Atlantycką za rok 1988.
- 7 grudnia Podczas wystąpienia na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ Michaił Gorbaczow zapowiedział jednostronną redukcję radzieckich sił konwencjonalnych.
- Potężne trzęsienie ziemi w Armenii zniszczyło kilka miast i spowodowało bardzo wiele ofiar śmiertelnych.
- 8 grudnia Ministrowie spraw zagranicznych państw NATO z zadowoleniem powitali radziecką redukcję sił konwencjonalnych i opublikowali oświadczenie zawierające propozycje Sojuszu na zbliżające się negocjacje na temat broni konwencjonalnej i środków budowy zaufania.

1989

- 7-11 stycznia W Paryżu odbyła się Konferencja w sprawie broni chemicznej, w której uczestniczyli przedstawiciele 149 państw.
- 18 stycznia Michaił Gorbaczow podał dalsze szczegóły, zapowiedzianej 7 grudnia w ONZ, redukcji radzieckich sił konwencjonalnych. Według Gorbaczowa, wydatki na obronę miały się zmniejszyć o 14,2 %, a na produkcję zbrojenia i sprzętu wojskowego o 19,5 %.
- 19 stycznia Zakończenie w Wiedniu Konferencji Przeglądowej KBWE. Przyjęto Dokument Końcowy zawierający upoważnienie do dalszych negocjacji w sprawie redukcji konwencjonalnych sił zbrojnych w Europie (CFE) oraz środków budowy zaufania (CSBM).

- 23-27 stycznia Rządy Bułgarii, Czechosłowacji, NRD, Polski i Węgier ogłosiły zamiar redukcji swoich sił zbrojnych i budżetów obronnych. Państwa NATO przyjęły wiadomość z zadowoleniem, jako wkład w usuwanie asymetrii układu sił konwencjonalnych w Europie.
- 2 lutego Spotkanie kończące negocjacje wiedeńskie w sprawie MBFR.
- 11 lutego Komitet Centralny Węgierskiej Socjalistycznej Partii Robotniczej zatwierdził „stopniowe i ciągłe” przechodzenie do systemu wielopartyjnego.
- 15 lutego Zgodnie z planem przedstawionym przez Gorbaczowa, Związek Radziecki zakończył wycofywanie swych oddziałów z Afganistanu.
- 6 marca Ministrowie spraw zagranicznych państw KBWE rozpoczęli w Wiedniu nowe rokowania w sprawie konwencjonalnych sił zbrojnych w Europie (CFE). Uczestniczyły w nich 23 państwa NATO i Układu Warszawskiego. Odbyły się także negocjacje w sprawie środków budowy zaufania, z udziałem wszystkich 35 państw KBWE.
- 26 marca W ZSRR odbyły się pierwsze wybory do Rady Najwyższej, w której do jednego mandatu wystawiono więcej niż jednego kandydata. Przyniosły one porażkę wielu oficjalnych kandydatów KPZR.
- 4 kwietnia Z okazji 40. rocznicy podpisania Traktatu Północnoatlantyckiego odbyła się specjalna sesja Rady Północnoatlantyckiej oraz zorganizowano inne uroczystości w Kwaterze Głównej NATO i w stolicach państw członkowskich.
- 5 kwietnia Porozumienia podpisane w Warszawie przez negocjatorów rządu i opozycji na temat reform politycznych w Polsce obejmowały postanowienia o przeprowadzeniu wolnych wyborów i ponownej legalizacji związku zawodowego „Solidarność”.
- 18 kwietnia-
23 maja Forum Informacyjne KBWE w Londynie.
- 12 maja Prezydent George Bush zaproponował zawarcie Traktatu o Otwartych Przystawach w celu zwiększenia zaufania

i jawności w odniesieniu do działań wojskowych. Propozycja przewidywała wzajemne otwarcie przestrzeni powietrznej oraz zgodę uczestników porozumienia na przeloty nad własnym terytorium jednostek powietrznych innych państw-stron Traktatu.

- 29-30 maja Brukselskie spotkanie Rady Północnoatlantyckiej z udziałem szefów państw i rządów. Prezydent Bush ogłosił nowe ważne inicjatywy w sprawie redukcji sił konwencjonalnych w Europie. Przyjęto również wszechstronną koncepcję kontroli zbrojeń i rozbrojenia oraz opublikowano deklarację końcową.
- 30 maja-
3 czerwca Pierwsze spotkanie Konferencji ds. Ludzkiego Wymiaru KBWE w Paryżu.
- 31 maja Podczas wizyty w RFN prezydent Bush zaproponował wspieranie wolnych wyborów i pluralizmu w Europie Wschodniej oraz obalenie Muru Berlińskiego.
- 3-4 czerwca Przywódcy chińscy użyli sił zbrojnych do tłumienia masowych pokojowych demonstracji prowadzonych przez studentów na rzecz demokracji. Interwencja spowodowała wiele ofiar śmiertelnych, niepokoje w innych miastach Chin, liczne aresztowania, czystki i łamanie praw człowieka.
- 4 i 18 czerwca W Polsce odbyły się wolne wybory do Senatu i częściowo wolne do Sejmu, zakończone wielkim sukcesem „Solidarności“.
- 8-9 czerwca Spotkanie ministerialne Komitetu Planowania Obrony poświęcone analizie wpływu zachodnich propozycji w sprawie redukcji sił konwencjonalnych w Europie na planowanie obronne.
- 16 czerwca W Budapeszcie odbyły się ponowne uroczystości pogrzebowe Imre Nagy’ a, przywódcy powstania węgierskiego z 1956 roku, który został stracony przez powieszenie w 1958 roku.
- 19 czerwca Ponowne otwarcie rozmów o redukcji zbrojeń strategicznych START w Genewie.
- 2 lipca Śmierć wieloletniego ministra spraw zagranicznych i byłego przewodniczącego Rady Najwyższej ZSRR Andrieja Gromyki.

- 9 sierpnia Oświadczenie Sekretarza Generalnego NATO w sprawie mniejszości tureckiej w Bułgarii. W imieniu państw sprzymierzonych wezwał on rząd w Sofii do pozytywnej odpowiedzi na apele o wypełnianie zobowiązań wynikających z uczestnictwa Bułgarii w procesie KBWE.
- 24 sierpnia Tadeusz Mazowiecki został premierem pierwszego od 40 lat niekomunistycznego rządu w Polsce. Rządząca do tej pory Polską Zjednoczona Partia Robotnicza zatrzymała cztery teki ministerialne.
- 10 września Węgry otworzyły granicę zachodnią, umożliwiając uchodźcom z NRD wyjazd na Zachód.
- 3 października Po zawarciu przez Bonn porozumienia z rządem w Berlinie zezwalającego na wyjazd 6390 obywateli NRD przybywających w ambasadach państw zachodnich w Pradze (co dokonało się 1 października), około 20 tysięcy emigrantów z NRD zgromadziło się w ambasadach RFN w Pradze i Warszawie.
- 6-7 października Michaił Gorbaczow wezwał do przeprowadzenia reform w NRD. Okazją do tego był udział Gorbaczowa w odbywającej się w Berlinie Wschodnim paradzie z okazji czterdziestolecia NRD.
- 16 października Spotkanie KBWE na temat ochrony środowiska odbyło się w Sofii.
- 18 października Erich Honecker, który od 1971 roku sprawował funkcję Sekretarza Generalnego Socjalistycznej Partii Jedności Niemiec, został zastąpiony przez Egona Krenza. W tym czasie obywatele NRD demonstrowali na rzecz reform politycznych, a duże grupy uchodźców nadal opuszczały NRD przez Pragę i Budapeszt.
- 23 października Nowa konstytucja przyjęta 18 października przez parlament węgierski ustanowiła Republikę Węgier jako „wolne, demokratyczne, niepodległe państwo prawa” i otworzyła drogę do wielopartyjnych wyborów, które odbyły się w 1990 roku.
- 7 listopada Dymisja rządu NRD wymuszona przez masowe wiece protestacyjne w wielu miastach, podczas których domagano się wolnych wyborów i zniesienia monopolu władzy komunistów. Powodem dymisji były

także wewnątrzpartyjne apele o przeprowadzenie poważnych zmian na najwyższym szczeblu. Decyzja ta doprowadziła następnego dnia do wspólnej dymisji Biura Politycznego.

- 9-10 listopada Otwarcie przejścia w murze berlińskim. W atmosferze niepewności i kryzysu władzy w Berlinie Wschodnim, berlińczycy z obu części miasta obalili mur, by świętować rozpoczęcie procesu zjednoczenia. W obliczu ogólnokrajowych demonstracji i żądań reform politycznych, władze NRD zniosły ograniczenia dotyczące podróży na Zachód i otworzyły nowe przejścia graniczne.
- 10 listopada Todor Żiwkow, przywódca Bułgarskiej Partii Komunistycznej od 1954 roku, został usunięty ze wszystkich stanowisk. Po jego odejściu przeprowadzono głębokie zmiany w kierownictwie partii.
- 14 listopada Parlament wschodnioniemiecki wybrał Hansa Modrowa na stanowisko premiera rządu NRD.
- Portugalia i Hiszpania podpisały traktaty akcesyjne z UZE.
- 17 listopada Rozproszenie siłą demonstracji studentów w Pradze wyzwoliło masowe protesty antyrządowe. Utworzone zostało Forum Obywatelskie, któremu przewodził Waclaw Havel.
- 20 listopada Masowe demonstracje w Lipsku będące wyrazem powszechnej woli zjednoczenia Niemiec.
- 24 listopada Dymisja kierownictwa Komunistycznej Partii Czechosłowacji. Nowy Sekretarz Generalny KPCz, Karel Urbanek rozpoczął rozmowy z Forum Obywatelskim.
- 3 grudnia Dymisja nowo powołanego Biura Politycznego i Komitetu Centralnego NRD, w atmosferze ujawniania błędów w rządzeniu i korupcji przywódców komunistycznych.
- 4 grudnia Podczas szczytu NATO w Brukseli prezydent Bush poinformował partnerów o wynikach spotkania z Gorbaczowem na Malcie w dniach 2-3 grudnia.

- Podczas moskiewskiego spotkania przywódców państw Układu Warszawskiego ogłoszono wspólne oświadczenie potępiające inwazję na Czechosłowację w 1968 roku i tzw. doktrynę Breżniewa mówiącą o ograniczonej suwerenności.
- 7 grudnia Dymisja prezydenta Gustava Husaka i powołanie rządu koalicyjnego w Czechosłowacji.
- Nagrodę Atlantycką za rok 1989 otrzymał Sir Michael Howard, prezes i współzałożyciel Międzynarodowego Instytutu Studiów Strategicznych (IISS).
- 11 grudnia Masowe demonstracje w Bułgarii doprowadziły do zapowiedzi przeprowadzenia wolnych wyborów i odrzucenia kierowniczej roli partii komunistycznej.
- 14-15 grudnia Spotkanie ministerialne Rady Północnoatlantyckiej w Brukseli. Ministrowie spraw zagranicznych dokonali analizy coraz szybciej narastających przemian w Europie Środkowej i Wschodniej.
- 19 grudnia Radziecki minister spraw zagranicznych Eduard Szewardnadze odwiedził Kwaterę Główną NATO, gdzie odbył rozmowy z Sekretarzem Generalnym NATO Manfredem Woernerem i stałymi przedstawicielami państw członkowskich. Była to pierwsza taka wizyta ministra rządu z Europy Środkowej lub Wschodniej.
- 20 grudnia Wojsko i policja otworzyły ogień do tysięcy uczestników antyrządowej demonstracji w Timisoarze w Rumunii.
- 22 grudnia Upadek rządu Ceausescu w Rumunii. Nicolae Ceausescu i jego żona Elena zostali aresztowani przez wojsko, a 25 grudnia przeprowadzono ich egzekucję. Władzę w kraju objął Front Ocalenia Narodowego kierowany przez Iona Iliescu, który zapowiedział rozpisanie wolnych wyborów.
- 29 grudnia Polski parlament zniósł zapis o kierowniczej roli partii komunistycznej i przywrócił dawną nazwę państwa: Rzeczpospolita Polska.
- Wacław Havel został wybrany na prezydenta Czechosłowacji.

1990

- 15 stycznia Rząd bułgarski zniósł trwający przez 44 lata monopol partii komunistycznej na władzę w państwie. Następnego dnia rozpoczęły się rozmowy z opozycją na temat zmian politycznych w państwie.
- 16 stycznia-
5 lutego Seminarium KBWE poświęcone doktrynom wojskowym w Wiedniu, z udziałem 35 państw.
- 6 lutego W bezprecedensowym przemówieniu wygłoszonym podczas plenum KC KPZR Michaił Gorbaczow przedstawił główne aspekty swego programu reform, w tym odrzucenie kierowniczej roli partii komunistycznej oraz wprowadzenie pluralizmu politycznego.
- 12-14 lutego Szefowie dyplomacji państw NATO i Układu Warszawskiego oraz obserwatorzy z innych państw uczestniczących w procesie KBWE spotkali się w Ottawie na konferencji o „otwartych przestworzach”.
- 13 lutego Przy okazji konferencji w Ottawie ministrowie spraw zagranicznych Francji, USA, Wielkiej Brytanii, Związku Radzieckiego i obu państw niemieckich zdecydowali o podjęciu negocjacji w formule „2 + 4” na temat zewnętrznych aspektów zjednoczenia Niemiec. Ministrowie spraw zagranicznych z NATO i Układu Warszawskiego zgodzili się również podjąć kroki, które miały umożliwić podpisanie Traktatu CFE w 1990 r.
- 3 marca Minister spraw zagranicznych Czechosłowacji Jiří Dienstbier złożył wizytę w Kwaterze Głównej NATO, gdzie prowadził rozmowy z Sekretarzem Generalnym Manfredem Woernerem.
- 8 marca Na posiedzeniu Rady Północnoatlantyckiej z udziałem kanclerza Helmuta Kohla podjęto konsultacje w sprawie stosunku rządu RFN do rozwoju wydarzeń w Niemczech i związanej z tym problematyki bezpieczeństwa.
- 11 marca Parlament Litwy proklamował deklarację niepodległości i wystąpienie ze Związku Radzieckiego.
- 17 marca Zebrani w Pradze ministrowie spraw zagranicznych państw Układu Warszawskiego poparli ideę dalszego

- funkcjonowania zarówno NATO jak i Układu Warszawskiego.
- 18 marca W pierwszych od 40 lat wolnych wyborach parlamentarnych obywatele NRD przyznali przytłaczające zwycięstwo konserwatywnej koalicji „Sojusz na rzecz Niemiec”; co stanowiło istotny krok na drodze do zjednoczenia.
- 19 marca-11 kwietnia Konferencja KBWE w Bonn w sprawie współpracy gospodarczej w Europie.
- 21 marca Minister spraw zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej Krzysztof Skubiszewski odwiedził Kwaterę Główną NATO, gdzie przeprowadził rozmowy z Manfredem Woernerem i stałymi przedstawicielami państw członkowskich w Radzie.
- 26 marca Rząd czechosłowacki zarządził demontaż instalacji granicznych wzdłuż granic z Austrią i RFN.
- 27 marca Hiszpania i Portugalia formalnie wstąpiły do UZE, po zakończeniu procedury ratyfikacyjnej traktatów akcesyjnych.
- 7 kwietnia Wybory parlamentarne na Węgrzech przyniosły zdecydowane zwycięstwo centroprawicowemu ugrupowaniu o nazwie: Węgierskie Forum Demokratyczne.
- 12 kwietnia Koalicyjny rząd NRD opowiedział się za zjednoczeniem z RFN na mocy Artykułu 23 konstytucji RFN oraz za członkostwem zjednoczonych Niemiec w Sojuszu Północnoatlantyckim.
- 3 maja Prezydent Bush odwołał programy modernizacji stanowisk artylerii jądrowej w Europie i rakiet nuklearnych krótkiego zasięgu LANCE. Zaapelował, by niedługo po podpisaniu Traktatu CFE rozpocząć amerykańsko-radzieckie negocjacje w sprawie pocisków jądrowych krótkiego zasięgu.
- 4 maja Parlament Łotwy ogłosił niepodległość tej byłej republiki bałtyckiej.
- 8 maja Parlament Estonii zmienił nazwę państwa i konstytucję oraz przywrócił przedwojenną flagę i hymn państwowy.

- 9-10 maja Ministrowie obrony państw NATO zebrani na posiedzeniu Grupy Planowania Nuklearnego w Kananaskis (Kanada) omówili skutki zmian zachodzących w Europie dla polityki bezpieczeństwa Sojuszu.
- 20 maja W wyniku wyborów parlamentarnych w Rumunii były członek komunistycznych rządów, Ion Iliescu został wybrany na prezydenta, pomimo oskarżeń o nieprawidłowości w przebiegu wyborów. Front Ocalenia Narodowego zdobył większość głosów w parlamencie.
- 22-23 maja Ministrowie obrony państw NATO podczas posiedzenia Komitetu Planowania Obrony ocenili skutki zmian zachodzących w Europie dla polityki bezpieczeństwa Sojuszu i rozpoczęli rewizję strategii wojskowej NATO.
- Premier rządu węgierskiego, Josef Antall oznajmił o zamiarze wycofania się Węgier z Układu Warszawskiego po odbyciu negocjacji.
- 30 maja W trzeciej rundzie wyborów Borys Jelcyn został wybrany na prezydenta Rosji.
- 30 maja-2 czerwca Amerykańsko-radziecki szczyt w Waszyngtonie.
- 5 czerwca Ministrowie spraw zagranicznych 35 państw uczestniczących w drugiej Konferencji Kopenhaskiej w sprawie Ludzkiego Wymiaru KBWE, przyznali Albanii status obserwatora.
- 7-8 czerwca Spotkanie ministerialne Rady Północnoatlantyckiej w Turnberry (Szkocja). Ministrowie spraw zagranicznych państw NATO ogłosili „Poślanie z Turnberry”, w którym wyrazili wolę wykorzystania szans stwarzanych przez zmiany zachodzące w Europie i wyciągnęli dłoń przyjaźni i współpracy do Związku Radzieckiego i wszystkich pozostałych państw europejskich.
- 8 czerwca Wybory parlamentarne w Czechosłowacji przyniosły Forum Obywatelskiemu i partiom współpracującym większość w Zgromadzeniu Federalnym.

- 10 i 17 czerwca Wyборы parlamentarne w Bułgarii zakończyły się zwycięstwem Bułgarskiej Partii Socjalistycznej.
- 18 czerwca NATO poinformowało o przyznaniu 70 stypendiów badawczych na rok akademicki 1990/91. Po raz pierwszy 55 stypendiów na badania instytucji demokratycznych przyznano obywatelom zarówno państw NATO jak i Europy Środkowej i Wschodniej.
- 28 czerwca Na Konferencji w sprawie Ludzkiego Wymiaru KBWE w Kopenhadze, ministrowie spraw zagranicznych państw Europy Wschodniej (z wyjątkiem Albanii, która przystąpiła do procesu KBWE w czerwcu 1991 roku) zobowiązali się do przestrzegania wielopartyjnej demokracji parlamentarnej i rządów prawa.
- 29 czerwca Minister spraw zagranicznych Węgier, Geza Jeszensky został przyjęty w Kwaterze Głównej NATO przez Sekretarza Generalnego Manfreda Woernera.
- 2 lipca Ustanowienie unii monetarnej pomiędzy RFN i NRD. Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner przyjął w Kwaterze Głównej NATO ministra spraw zagranicznych Japonii Taro Nakayamę.
- 6 lipca Zebrani w Londynie szefowie państw i rządów NATO opublikowali Deklarację Londyńską na temat przekształcenia Sojuszu Północnoatlantyckiego. Deklaracja zawierała propozycję rozwoju współpracy z państwami Europy Środkowej i Wschodniej w szerokim spektrum działań politycznych i wojskowych. Współpraca miała obejmować regularne kontakty dyplomatyczne pomiędzy tymi państwami a NATO.
- 10 lipca Kwaterę Główną NATO odwiedził minister spraw zagranicznych NRD Markus Meckel.
- 13-17 lipca Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner odwiedził Moskwę na zaproszenie ministra spraw zagranicznych Szewardnadze w celu odbycia rozmów z przywódcami radzieckimi na temat Deklaracji Londyńskiej.
- 16 lipca Kanclerz Kohl i prezydent Gorbaczow porozumieli się w sprawie działań umożliwiających Niemcom odzyskanie pełnej suwerenności i wykorzystanie prawa do zachowania pełnego członkostwa w NATO.

- 17 lipca Zakończenie paryskiej konferencji „2 + 4” w sprawie zjednoczenia Niemiec.
- 18 lipca Premier Węgier Josef Antall odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 2 sierpnia Wojska irackie zajęły Kuwejt w wyniku sporu pomiędzy tymi dwoma państwami o prawa do eksploatacji złóż ropy naftowej w Zatoce Perskiej.
- 6 sierpnia Rada Bezpieczeństwa ONZ jednogłośnie uchwaliła szerokie sankcje wobec Iraku, żądając wycofania wojsk irackich z okupowanego terytorium Kuwejtu.
- 8 sierpnia Rada Bezpieczeństwa ONZ stwierdziła bezprawność deklaracji Iraku o przeprowadzonej de facto aneksji Kuwejtu.
- 10 sierpnia Nadzwyczajne spotkanie Rady Północnoatlantyckiej na szczepku ministrów spraw zagranicznych poświęcone konsultacjom i wymianie informacji o sytuacji w Zatoce Perskiej.
- 22 sierpnia Wschodnioniemieckie Zgromadzenie Prawodawcze przegłosowało zjednoczenie NRD i RFN, ustalając datę zjednoczenia na 3 października 1990 roku i wyraziło zgodę na przeprowadzenie wyborów w zjednoczonym państwie 2 grudnia 1990 roku.
- 4 września Dziewięć państw członkowskich UZE ustaliło wytyczne koordynowania operacji morskich w rejonie Zatoki Perskiej w celu zaostrzenia międzynarodowego embarga nałożonego na Irak. Państwa UZE i inne kraje wysłały w ten rejon jednostki wojskowe.
- 5-8 września Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner odwiedził Czecho-Słowacką Republikę Federacyjną, gdzie spotkał się z prezydentem, premierem i przewodniczącym parlamentu.
- 7 września Na forum Rady Północnoatlantyckiej trwały konsultacje w sprawie rozwoju wydarzeń politycznych, gospodarczych i wojskowych w Zatoce Perskiej. Celem konsultacji było zharmonizowanie polityki państw sprzymierzonych i zobowiązanie ich do działania na rzecz wdrażania rezolucji ONZ dotyczącej kryzysu w Zatoce Perskiej.

- 10 września Sekretarz Stanu USA James Baker poinformował Radę Północnoatlantycką obradującą na sesji ministerialnej o wynikach amerykańsko-radzieckiego spotkania na szczycie w sprawie kryzysu w Zatoce Perskiej.
- 12 września W oświadczeniu wydanym przy okazji podpisania w Moskwie Traktatu „2 + 4”, Sojusz przyjął z zadowoleniem to historyczne porozumienie otwierające drogę do zjednoczenia Niemiec i przywrócenia im pełnej suwerenności.
- 13-15 września Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner odwiedził Polskę. W przemówieniu wygłoszonym w Sejmie zwrócił uwagę na historyczną szansę stworzenia trwałego porządku pokojowego i dobrobytu w Europie, opartych na przyjaźni i współpracy.
- 14 września Państwa NATO rozpoczęły konsultacje w ramach Specjalnej Grupy Konsultacyjnej, poświęcone przyszłym negocjacjom w sprawie broni jądrowej krótkiego zasięgu, do których wezwano w Deklaracji Londyńskiej.
- W oświadczeniu potępiającym wtargnięcie żołnierzy irackich do rezydencji przedstawicielstw państw NATO w Kuwejcie, Sojusz wezwał Irak do uwolnienia osób aresztowanych przy tej okazji i powstrzymania dalszych aktów przemocy.
- 24 września-
- 19 października W Palma de Mallorca odbyło się spotkanie KBWE w sprawie regionu śródziemnomorskiego.
- 1-2 października Nowojorska konferencja ministrów spraw zagranicznych KBWE potępiła iracką agresję na Kuwejt.
- 3 października W dniu zjednoczenia Niemiec, Rada Północnoatlantycka na specjalnym posiedzeniu powitała zjednoczone państwo jako pełnoprawnego członka Sojuszu.
- 15 października Michaił Gorbaczow został laureatem Pokojowej Nagrody Nobla.
- 23 października Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner przyjął w Kwaterze Głównej NATO premiera Rumunii Petre Romana.

- 25-26 października Pierwszy zastępca ministra obrony i szef sztabu generalnego ZSRR generał M. A. Moisejew odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 26 października Minister obrony Węgier dr Lajos Fur odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 15 listopada Minister spraw zagranicznych Bułgarii Luben Gocev został przyjęty w Kwaterze Głównej NATO przez Sekretarza Generalnego Manfreda Woernera.
- 17 listopada Negocjatorzy KBWE przyjęli Dokument Wiedeński w sprawie Środków Budowy Zaufania (CBSM).
- 19 listopada W ramach spotkania KBWE na szczycie w Paryżu, 22 państwa NATO i Układu Warszawskiego podpisały Traktat o Konwencjonalnych Siłach Zbrojnych w Europie (CFE) i ogłosiły wspólną deklarację o nieagresji.
- 21 listopada Podczas paryskiego spotkania szefów państw i rządów KBWE ogłoszono Paryską Kartę Nowej Europy i zatwierdzono przyjęcie Dokumentu Wiedeńskiego w sprawie CBSM.
- 22-25 listopada Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner złożył wizytę na Węgrzech.
- 26-28 listopada Zgromadzenie Północnoatlantyckie przyznało na londyńskiej sesji status obserwatora parlamentarzystom z Bułgarii, Czecho-Słowacji, Polski, Węgier i Związku Radzieckiego.
- 6-7 grudnia W Brukseli odbyło się ministerialne spotkanie Komitetu Planowania Obrony i Grupy Planowania Nuklearnego. Ministrowie obrony poparli Rezolucję ONZ nr 678 żądającą wycofania wojsk irackich z Kuwejtu do stycznia 1991 roku. Omówili także postęp w tworzeniu nowej koncepcji strategicznej NATO oraz inne działania podejmowane w celu przystosowania sił NATO do nowych warunków strategicznych w Europie.
- 9 grudnia Lech Wałęsa został wybrany na prezydenta RP.
- 11 grudnia Po 45 latach dyktatury monopartyjnej albańska partia komunistyczna ogłosiła legalizację opozycyjnych partii politycznych.

- 13 grudnia Rumuński sekretarz obrony generał Vasile Ionel odwiedził Kwaterę Główną NATO
- 15 grudnia Podczas szczytu rzymskiego przywódcy Wspólnoty Europejskiej dokonali otwarcia Międzyrządowych Konferencji w sprawie Unii Ekonomicznej i Monetarnej oraz Unii Politycznej.
- 17-18 grudnia Podczas spotkania Rady Północnoatlantyckiej w Brukseli ministrowie spraw zagranicznych państw NATO omówili postępy osiągnięte od lipcowego szczytu w realizacji założeń Deklaracji Londyńskiej oraz wydali oświadczenie na temat kryzysu w Zatoce Perskiej.
- 20 grudnia Składając dymisję ze stanowiska ministra spraw zagranicznych ZSRR, Eduard Szewardnadze ostrzegł przed groźbą odnowienia dyktatury w Związku Radzieckim.

1991

- 2 stycznia Sojusz rozmieścił jednostki latające Sił Szybkiej Dyslokacji Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Europa (AMF) do południowo-wschodniej Turcji, w celu wypełniania zadań operacyjnych.
- 8 stycznia Oddziały radzieckie zostały rozmieszczone wokół Wilna z zadaniem przeprowadzenia przymusowego poboru do wojska.
- 9 stycznia Podczas spotkania z szefem dyplomacji amerykańskiej w Genewie, minister spraw zagranicznych Iraku ponownie odmówił wycofania wojsk irackich z Kuwejtu.
- 11 stycznia NATO wydało oświadczenie wzywające Związek Radziecki do powstrzymania się od stosowania siły i prób zastraszenia wobec państw bałtyckich.
- 15 stycznia -
8 lutego Eksperti KBWE zaproponowali ustanowienie mechanizmu rozwiązywania sporów. Okazją do tego było spotkanie w La Valetta poświęcone pokojowemu rozwiązywaniu sporów.
- 17 stycznia Siły koalicji rozpoczęły ataki powietrzne na Irak po wygaśnięciu ultimatum ONZ w sprawie wycofania wojsk irackich z Kuwejtu, zgodnie z rezolucją Rady Bezpieczeństwa.

- 9 lutego 85 procent obywateli Litwy uczestniczących w referendum wypowiedziało się za dążeniem do niepodległości.
- 18 lutego Sekretarz Generalny UZE Wim van Eekelen złożył wizytę w Kwaterze Głównej NATO i rozmawiał z Sekretarzem Generalnym Manfredem Woernerem w ramach stałych konsultacji odnośnie do Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony. Omawiano również współpracę NATO i UZE.
- 19 lutego Jedenastogodzinny radziecki plan pokojowy, którego celem było zażegnanie wybuchu wojny w Zatoce Perskiej nie spełniał żądań koalicji antyirackiej dotyczących bezwarunkowego wycofania irackich sił zbrojnych z Kuwejtu.
- 24 lutego Siły koalicji antyirackiej rozpoczęły ofensywę lądową w Kuwejcie.
- 25 lutego Przedstawiciele sześciu państw członkowskich Układu Warszawskiego spotkali się w Budapeszcie, aby ogłosić rozwiązanie struktur wojskowych Układu. Rozwiązaniu uległy: Doradczy Komitet Polityczny, Zjednoczone Dowództwo Sił Zbrojnych oraz Rady: Wojskowa, Naukowa i Techniczna.
- 27 lutego Minister spraw zagranicznych Czecho-Słowacji Jiří Dienstbier złożył wizytę w Kwaterze Głównej NATO.
- 28 lutego Siły koalicyjne wyzwoliły Kuwejt. Prezydent Bush zawiesił operacje wojskowe koalicji antyirackiej. Irak przyjął bezwarunkowo wszystkie 12 rezolucji ONZ w sprawie wycofania wojsk irackich z Kuwejtu.
- 3 marca Prawie 77 % obywateli Estonii i 73 % obywateli Łotwy opowiedziało się w referendach za niepodległością tych państw.
- 4 marca Rada Najwyższa Związku Radzieckiego ratyfikowała traktat pozwalający na zjednoczenie Niemiec, kładąc formalnie kres zawartym po II wojnie światowej, czterostronnym porozumieniom w kwestii niemieckiej.
- 5 marca Siły Szybkiej Dyslokacji Dowództwa Sił Sojusznicych NATO Europa (AMF) zostały wycofane z Turcji po zakończeniu wojny w Zatoce Perskiej.

- 13-26 marca Zakończenie wycofywania z Europy sił nuklearnych średniego zasięgu w związku z postanowieniami Układu INF.
- 21 marca Prezydent Czecho-Słowacji Waclaw Havel złożył wizytę w Kwaterze Głównej NATO, gdzie wygłosił przemówienie na posiedzeniu Rady Północnoatlantyckiej.
- 31 marca Formalne rozwiązanie struktur wojskowych Układu Warszawskiego.
- 15 kwietnia Rozpoczęcie działalności Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOiR), utworzonego w celu wspierania demokracji i gospodarki rynkowej w Europie Wschodniej i Związku Radzieckim.
- 23-24 kwietnia Przewodniczący Komitetu Wojskowego NATO, generał Vigleik Eide złożył wizytę w Czecho-Słowacji.
- 25-26 kwietnia W Pradze odbyła się konferencja poświęcona przyszłości bezpieczeństwa europejskiego, sponsorowana wspólnie przez ministra spraw zagranicznych Czecho-Słowacji i Sekretarza Generalnego NATO.
- 29 kwietnia Doroczna Nagroda Atlantycka została przyznana pośmiertnie włoskiemu senatorowi Giovanniemu Malagodi.
- 30 kwietnia Premier Bułgarii Dimitar Popow i minister obrony generał Mutańczew złożyli wizytę w Kwaterze Głównej NATO.
- 7 maja Minister obrony Jugosławii poinformował, iż jego kraj znajduje się w stanie wojny domowej.
- 12 maja Zgodnie z Układem INF, Związek Radziecki zlikwidował pozostałe rakiety SS-20.
- 21 maja Izba Reprezentantów Kongresu USA wezwała do redukcji amerykańskich sił zbrojnych w Europie z 250 tysięcy do 100 tysięcy żołnierzy do 1995 roku.
- Rada Najwyższa Związku Radzieckiego wydała ustawę liberalizującą przepisy emigracyjne i regulacje dotyczące podróży zagranicznych obywateli ZSSR.

23 maja	Minister obrony narodowej RP Piotr Kołodziejczyk złożył wizytę w Kwaterze Głównej NATO.
28-29 maja	Spotkania ministerialne Komitetu Planowania Obrony NATO i Grupy Planowania Nuklearnego. Ministrowie uzgodnili między innymi nową strukturę sił zbrojnych Sojuszu.
28 maja - 7 czerwca	W Krakowie odbyło się Sympozjum KBWE na temat Dziedzictwa Kulturowego.
1 czerwca	Przedstawiciele USA i ZSRR poinformowali o rozwiązaniu utrzymujących się do tej pory rozbieżnościach w kwestii Traktatu CFE.
6-7 czerwca	Zebrani w Kopenhadze ministrowie spraw zagranicznych NATO wydali oświadczenie w sprawie partnerstwa z państwami Europy Środkowej i Wschodniej, podstawowych funkcji NATO w dziedzinie bezpieczeństwa w nowej Europie oraz rozwiązywania problemów związanych z Traktatem CFE.
12-14 czerwca	Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner złożył oficjalną wizytę w Bułgarii.
19 czerwca	Albania została 35 państwem członkowskim KBWE.
19-20 czerwca	Berlińskie posiedzenie Rady KBWE. Ministrowie spraw zagranicznych przyjęli, na wniosek 13 państw, procedurę zezwalającą na zwoływanie spotkań wyższych urzędników w trybie przyspieszonym. Zatwierdzili również Raport z La Valetty w sprawie pokojowego rozwiązywania sporów.
20 czerwca	Parlament niemiecki podjął decyzję ponownego ustanowienia stolicy państwa w Berlinie.
25 czerwca	Parlamenty Chorwacji i Słowenii ogłosiły niepodległość tych państw.
28 czerwca	Rozwiązanie RWPG.
1 lipca	Formalne rozwiązanie Układu Warszawskiego zgodnie z protokołem wzywającym do „przejścia do struktur ogólnoeuropejskich“

- 1-19 lipca W Genewie odbyło się spotkanie ekspertów KBWE poświęcone problemowi mniejszości narodowych.
- 3 lipca Prezydent RP Lech Wałęsa złożył wizytę w Kwaterze Głównej NATO.
- 4-5 lipca Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner odwiedził Rumunię.
- 30 lipca Prezydent Rosji Borys Jelcyn podpisał traktat uznający niepodległość Litwy.
- 30-31 lipca Prezydenci USA i Związku Radzieckiego ogłosili dwudniowy Szczyt Moskiewski początkiem nowej ery w stosunkach dwustronnych i podpisali układ START o redukcji strategicznej broni nuklearnej.
- 19 sierpnia W wyniku zamachu stanu prezydent Gorbaczow został usunięty z urzędu i zastąpiony przez Komitet Stanu Wyjątkowego. Zebrana na nadzwyczajnym posiedzeniu Rada NATO ostrzegła Związek Radziecki przed poważnymi konsekwencjami w razie odstąpienie od reform. Zawieszono programy zachodniej pomocy dla Związku Radzieckiego. Prezydent Rosji Borys Jelcyn wezwał do strajku generalnego. Oddziały pancerne, lojalne wobec władz Rosji, zajęły pozycje wokół gmachu rosyjskiego parlamentu, wywieszając flagi rosyjskie.
- 21 sierpnia Obradująca na szczepku ministrów Rada Północnoatlantycka dokonała przeglądu sytuacji politycznej w Związku Radzieckim, wydała oświadczenie potępiające sprzeczne z konstytucją pozbawienie władzy prezydenta Gorbaczowa oraz wezwała do przywrócenia demokratycznych reform w państwie. Po nieudanej próbie zamachu stanu i aresztowaniu jego przywódców Gorbaczow powrócił do Moskwy. Zachodni przywódcy pozytywnie ocenili zachowanie prezydenta Jelcyna w czasie zamachu stanu. Przywrócono pomoc zachodnią dla Rosji.
- Rumuński premier Adrian Nastase złożył wizytę w siedzibie NATO.
- 25 sierpnia Związek Radziecki poinformował o masowych „czyszczeniach” w najwyższym dowództwie sił zbrojnych. Prezydent Gorbaczow zaproponował rozwiązanie partii

komunistycznej i zrezygnował ze stanowiska Sekretarza Generalnego.

- 26 sierpnia Gorbaczow dał do zrozumienia, że nie można się dłużej opierać żądaniom uzyskania niepodległości przez państwa bałtyckie. Państwa Wspólnoty Europejskiej zgodziły się na ustanowienie stosunków dyplomatycznych z trzema państwami bałtyckimi.
- 28 sierpnia Prezydent Gorbaczow mianował byłego ambasadora w Czechosłowacji Borysa Pankina na stanowisko ministra spraw zagranicznych. Ponadto Gorbaczow rozwiązał oddziały KGB i nakazał śledztwo w sprawie działań tej agendy.
- 29 sierpnia Rada Najwyższa Związku Radzieckiego zawiesiła działalność KPZR.
- 5 września Rada Najwyższa Związku Radzieckiego przekazała swe główne uprawnienia poszczególnym republikom, a następnie się rozwiązała.
- 10września -
4 października W Moskwie odbyła się trzecia Konferencja w sprawie Ludzkiego Wymiaru KBWE. Estonia, Litwa i Łotwa dołączyły do procesu KBWE.
- 17 września Estonia, Litwa i Łotwa zostały przyjęte do ONZ.
- 27 września Prezydent Bush ogłosił znaczną redukcję amerykańskiej broni nuklearnej i wezwał Związek Radziecki do uczynienia podobnego kroku. Redukcje oznaczały między innymi zniszczenie naziemnych pocisków taktycznych oraz demontaż pocisków „Cruise” rozmieszczonych na okrętach wojennych, w tym łodziach podwodnych.
- 6 października Podczas spotkanie w Krakowie prezydenci Czechosłowacji, Polski i Węgier wyrazili wolę swych państw uczestniczenia w działaniach NATO.
- Prezydent Gorbaczow ogłosił plan demontażu radzieckich pocisków nuklearnych krótkiego zasięgu oraz usunięcia całej taktycznej broni jądrowej z okrętów podwodnych, okrętów nawodnych oraz lotnictwa morskiego bazowanego na lądzie.

- 17 października Podczas spotkania w Taorminie we Włoszech ministrowie obrony państw NATO ogłosili redukcję o około 80 % zapasów substrategicznej broni jądrowej będącej w posiadaniu NATO w Europie.
- 21 października Wiceminister spraw zagranicznych ZSRR Dieriabın odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 24-25 października W Kwaterze Głównej NATO z udziałem przedstawicieli państw NATO oraz Europy Środkowej i Wschodniej odbyło się seminarium poświęcone cywilno-wojskowej koordynacji ruchu lotniczego
- 28 października Premier Węgier Josef Antall odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 30 października W Madrycie pod wspólnym przewodnictwem USA i Związku Radzieckiego rozpoczęła się pierwsza konferencja w sprawie pokoju na Bliskim Wschodzie.
- 4-15 listopada W Oslo odbyło się seminarium ekspertów KBWE poświęcone instytucjom demokratycznym.
- 7-8 listopada Podczas spotkania Rady Północnoatlantyckiej zebrani w Rzymie szefowie państw i rządów ogłosili nową Koncepcję Strategiczną NATO oraz Deklarację Rzymską w sprawie pokoju i współpracy.
- 11 listopada Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner przyjął w Kwaterze Głównej NATO ministra spraw zagranicznych RP Krzysztofa Skubiszewskiego.
- 13 listopada Minister spraw zagranicznych Estonii Lennart Meri został przyjęty w Kwaterze Głównej NATO.
Minister spraw zagranicznych Bułgarii Stojan Ganew odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 14 listopada Prezydent Bułgarii Żelju Żelew odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 25 listopada Minister obrony Rumunii generał Nicolae Spiroiu odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 1 grudnia W referendum na Ukrainie 90 % głosujących opowiedziało się za niezależnością od Związku Radzieckiego.

- 8 grudnia Wspólnota Niepodległych Państw została proklamowana w Mińsku przez przedstawicieli byłych republik radzieckich: Białorusi, Rosji i Ukrainy – w miejsce Związku Radzieckiego.
- 9-10 grudnia Podczas posiedzenia Rady Europejskiej w Maastricht szefowie państw i rządów Wspólnoty Europejskiej przyjęli Traktat o Unii Ekonomicznej i Monetarnej oraz Traktat o Unii Politycznej.
- Podczas posiedzenia UZE w Maastricht państwa Unii Europejskiej zostały zaproszone do przyjęcia członkostwa lub statusu obserwatora w UZE. Pozostałym europejskim członkom NATO zaoferowano status członka stowarzyszonego z UZE.
- 12-13 grudnia Spotkanie ministerialnego Komitetu Planowania Obrony. Ministrowie dokonali przeglądu głównych zmian w strukturze sił zbrojnych Sojuszu zaproponowanych w nowej Koncepcji Strategicznej. Zmiany obejmowały między innymi znaczącą redukcję wyposażenia i liczebności sił.
- 13 grudnia Pierwszy zastępca premiera Rosji Giennadij Burbulis odwiedził Kwaterę Główną NATO, gdzie rozmawiał z Manfredem Woernerem o sytuacji w byłym Związku Radzieckim po proklamowaniu Wspólnoty Niepodległych Państw przez Białoruś, Rosję i Ukrainę.
- 17 grudnia Podczas prowadzonych w Moskwie rozmów prezydenci Gorbaczow i Jelcyń zgodzili się, że przekształcenie Związku Radzieckiego w WNP nastąpi z końcem grudnia 1991 roku.
- 19 grudnia Ministrowie spraw zagranicznych uczestniczący w brukselskim posiedzeniu Rady Północnoatlantyckiej potępili akty przemocy w Jugosławii oraz sprecyzowali inicjatywy podjęte na listopadowym spotkaniu na szczycie (m.in. w sprawie pomocy humanitarnej dla Związku Radzieckiego).
- 20 grudnia Inauguracyjne spotkanie Północnoatlantyckiej Rady Współpracy (NACC) z udziałem ministrów spraw zagranicznych i przedstawicieli 16 członków NATO oraz 9 państw z Europy Środkowej i Wschodniej. Tego

samego dnia wydarzenia w Moskwie położyły faktyczny kres istnieniu Związku Radzieckiego.

21 grudnia Porozumienie o powołaniu w miejsce ZSRR Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP) zostało podpisane podczas spotkania w Ałma-Acie przez przedstawicieli 11 republik byłego Związku Radzieckiego.

25 grudnia Gorbaczow ustąpił ze stanowiska prezydenta Związku Radzieckiego i podpisał dekret o zrzeczeniu się funkcji naczelnego dowódcy sił zbrojnych ZSRR.

1992

1 stycznia Egipcjanin Boutros Boutros-Ghali został wybrany na Sekretarza Generalnego ONZ, zastępując na tym stanowisku Peruwiańczyka Javiera Pereza de Cuellara.

7-8 stycznia NATO uczestniczyło w ustaleniach dotyczących przetransportowania drogą powietrzną pomocy humanitarnej dla Moskwy i Petersburga dostarczonej przez rządy Kanady i RFN.

8-10 stycznia W Pradze odbyło się spotkanie wyższych urzędników KBWE.

10 stycznia Na pierwszym nieformalnym spotkaniu Grupy Wysokiego Szczebla stworzonej przez Radę Północnoatlantycką do przeprowadzenia dyskusji na temat ratyfikacji i wdrażania Traktatu CFE, osiągnięto porozumienie co do etapowego wprowadzania w życie postanowień Traktatu.

22-23 stycznia W Waszyngtonie odbyła się zorganizowana przez USA międzynarodowa konferencja w sprawie koordynacji pomocy międzynarodowej dla byłego Związku Radzieckiego z udziałem Manfreda Woernera i przedstawicieli innych organizacji międzynarodowych oraz reprezentantów 47 państw.

28 stycznia W raporcie o stanie państwa prezydent Bush zaproponował nowe inicjatywy w dziedzinie kontroli zbrojeń i rozbrojenia.

30 stycznia Prezydent Federacji Rosyjskiej Borys Jelcyn uczestniczył w pierwszym spotkaniu na szczycie 15 państw członkowskich Rady Bezpieczeństwa.

- 30-31 stycznia Praskie spotkanie Rady Ministrów Spraw Zagranicznych KBWE uznało Federację Rosyjską za prawnego sukcesora Związku Radzieckiego i przejęło w swe szeregi 10 państw byłego ZSRR.
- 19 lutego Premier Azerbejdżanu Gasanov odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 21 lutego Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner odwiedził Rumunię i otworzył w Bukareszcie nowe Centrum Euroatlantyckie.
- 22-23 lutego Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner odwiedził Ukrainę.
- 24-25 lutego Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner odwiedził Rosję.
- 26 lutego Rząd kanadyjski poinformował Sojusz o anulowaniu planów utrzymania w Europie po 1994 roku 1100 swoich żołnierzy, potwierdzając jednocześnie zamiar wypełniania innych zobowiązań wobec NATO i jego zintegrowanej struktury wojskowej.
- Rada Północnoatlantycka w oświadczeniu na temat Jugosławii zaapelowała do wszystkich stron konfliktu o przestrzeganie porozumień w sprawie zawieszenia broni, w celu umożliwienia wprowadzenia sił pokojowych ONZ.
- 5-6 marca Ministrowie spraw zagranicznych Danii, Estonii, Finlandii, Litwy, Łotwy, Norwegii, Polski, RFN, Rosji i Szwecji podczas spotkania w Kopenhadze poinformowali o utworzeniu Rady Państw Morza Bałtyckiego.
- 10 marca Nadzwyczajne spotkanie Północnoatlantyckiej Rady Współpracy (NACC). Ministrowie spraw zagranicznych i przedstawiciele państw NACC opublikowali Plan Prac dla Dialogu, Partnerstwa i Współpracy (NACC Work Plan).
- 11 marca Prezydent Włoch Francesco Cossiga odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 11-12 marca Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner podczas wizyty w Polsce otworzył Seminarium na temat bezpieczeństwa w Europie Centralnej.

- 13-16 marca Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner odwiedził Estonię, Litwę i Łotwę, na zaproszenie rządów tych państw.
- 24 marca W Helsinkach otwarto czwartą Konferencję Przegładową KBWE. Chorwacja, Gruzja i Słowenia przystąpiły do KBWE.
- Podpisanie Traktatu o Otwartych Przestworach zezwalającego, na zasadzie wzajemności, na przeloty obcych samolotów nad własnym terytorium.
- Misja ekspertów sponsorowana przez Medyczną Grupę Roboczą waszyngtońskiej konferencji w sprawie pomocy dla Wspólnoty Niepodległych Państw odwiedziła 10 miast w celu dokonania oceny potrzeb medycznych. Eksperci podróżowali samolotem natowskim typu Boeing 707.
- 1 kwietnia Ministrowie obrony państw NATO spotkali się z szefami resortów obrony państw partnerskich i określili zakres dalszej współpracy w kwestiach dotyczących obronności.
- 8-10 kwietnia Kolokwium Ekonomiczne NATO poświęcone międzynarodowym stosunkom gospodarczym państw Europy Środkowej i Wschodniej.
- 10 kwietnia Pierwsze posiedzenie Komitetu Wojskowego NATO obradującego w sesji współpracy z szefami obrony i szefami sztabów generalnych państw w Europie Środkowej i Wschodniej.
- 30 kwietnia NOVOCFORMED zostały zastąpione przez Stałe Siły Morskie Morze Śródziemne (STANAVFORMED).
- 4 maja Japoński minister obrony Sohei Miyashita odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 7 maja W Kwaterze Głównej NATO rosyjski Sekretarz Stanu Giennadij Burbulis spotkał się z pełniącym obowiązki Sekretarza Generalnego NATO Amedeo de Franchisem.
- 11 maja Ministrowie spraw zagranicznych Estonii, Litwy i Łotwy złożyli wizytę w Kwaterze Głównej NATO.

- 11-12 maja Seminarium Komitetu do spraw Koordynacji Europejskiej Przestrzeni Powietrznej (CEAC) z udziałem przedstawicieli państw partnerskich, poświęcone cywilno-wojskowej koordynacji zarządzania i organizacji ruchu powietrznego.
- 15 maja W Taszkencie na piątym szczycie państw WNP przywódcy państw członkowskich podpisali porozumienie o rozłożeniu praw i obowiązków wynikających z Traktatu CFE pomiędzy siebie (8 byłych republik radzieckich).
- 20-22 maja Seminarium NATO w sprawie konwersji przemysłu zbrojeniowego z udziałem państw partnerskich.
- 21 maja W Kwaterze Głównej NATO odbyło się pierwsze formalne spotkanie Rady Północnoatlantycznej z Radą UZE.
- 26-27 maja Na spotkaniach ministerialnych Grupy Planowania Nuklearnego i Komitetu Planowania Obrony omawiano kwestie pomocy NATO dla przedsięwzięć pokojowych KBWE.
- 4 czerwca W Oslo ministrowie spraw zagranicznych państw NATO ogłosili gotowość do warunkowego i rozpatrywanego indywidualnie wspierania operacji pokojowych KBWE. Wydali także oświadczenie o kryzysach w byłej Jugosławii i w Górskim Karabachu.
- 5 czerwca Ministrowie spraw zagranicznych i przedstawiciele państw uczestniczących w NACC spotkali się w Oslo w celu omówienia spraw dotyczących konfliktów regionalnych i innych ważniejszych kwestii związanych z bezpieczeństwem. Albania i Gruzja zostały członkami NCC, a Finlandia uczestniczyła w obradach jako obserwator. W dokumencie przyjętym na zakończenie specjalnej konferencji w Oslo sformułowano zobowiązania w ramach Traktatu CFE dla 8 państw byłego ZSRR w odniesieniu do obszaru stosowania traktatu.
- 11-12 czerwca Seminarium z udziałem państw partnerskich na temat Traktatu CFE zorganizowane przez Komitet koordynujący ds. Weryfikacji NATO

- 16 czerwca Prezydenci Bush i Jelcyń osiągnęli porozumienie w sprawie redukcji głowic nuklearnych w balistycznych raketach strategicznych, które dalece przekroczyły limity układu START.
- 19 czerwca Ministrowie spraw zagranicznych i obrony państw UZE, zebrani w Petersburgu koło Bonn, wydali deklarację określającą kierunki rozwoju tej organizacji.
- 1-3 lipca W Kwaterze Głównej NATO odbyło się seminarium na temat polityki obronnej i zarządzania, w którym uczestniczyli urzędnicy wysokiego szczebla z 30 państw NATO i partnerskich.
- 2 lipca USA powiadomiły sojuszników o zakończeniu wycofywania z Europy przechowywanych na lądzie amerykańskich pocisków artylerii jądrowej oraz głowic pocisków LANCE i jądrowych bomb głębinowych, a także całej taktycznej broni nuklearnej rozmieszczonej na okrętach podwodnych i nawodnych. Kroki te były zgodne z inicjatywą zgłoszoną 27 września 1991 roku.
- Parlament Kazachstanu ratyfikował START.
- 8 lipca Prezydent Ukrainy Leonid Krawczuk odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 10 lipca Na zakończenie Helsińskiej Konferencji Przeglądowej KBWE na najwyższym szczeblu, przywódcy 51 państw przyjęli dokument pod nazwą „Wyzwania czasu przemian”, zawierający między innymi poparcie NATO i innych organizacji międzynarodowych dla działań pokojowych KBWE.
- Podpisano Akt Końcowy negocjacji w sprawie stanów osobowych konwencjonalnych sił zbrojnych w Europie (CFE-1A).
- Rada Północnoatlantycka obradująca w Helsinkach na szczeblu ministerialnym wyraziła zgodę na operację morską NATO w rejonie Adriatyku prowadzoną we współpracy i w koordynacji z operacją UZE. Celem operacji było monitorowanie przestrzegania sankcji nałożonych na Serbię i Czarnogórę zgodnie z rezolucjami Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 713 i 757.

16 lipca	Przedstawiciele państw członkowskich UZE spotkali się w Rzymie z przedstawicielami Danii, Grecji, Islandii, Irlandii, Norwegii i Turcji, w celu omówienia kwestii związanych z rozszerzeniem tej organizacji.
16-18 lipca	Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner złożył oficjalną wizytę na Węgrzech.
17 lipca	Prowizoryczne wejście w życie Traktatu CFE podpisanego 19 listopada 1990 roku. Dzięki temu możliwe stało się stosowanie procedur weryfikacyjnych.
26-28 sierpnia	Konferencja londyńska w sprawie Jugosławii.
28 sierpnia	Porozumienie w sprawie koordynacji obrony powietrznej pomiędzy Hiszpanią a NATO.
2 września	Rada Północnoatlantycka wyraziła zgodę na przyjęcie rozwiązań umożliwiających wykorzystanie zasobów Sojuszu do wsparcia wysiłków pokojowych ONZ, KBWE i Wspólnoty Europejskiej w byłej Jugosławii, włączając w to środki ochrony dostaw pomocy humanitarnej i monitorowanie ciężkiego uzbrojenia.
3 września	Włoski samolot z pomocą humanitarną dla Bośni i Hercegowiny został zestrzelony na zachód do Sarajewa.
8 września	Minister spraw zagranicznych Czecho-Słowacji Jozef Morawczik odwiedził Kwaterę Główną NATO.
12-13 września	ONZ rozpoczęła monitorowanie ciężkiego uzbrojenia w Bośni i Hercegowinie. NATO wyraziło gotowość wsparcia tego przedsięwzięcia.
22 września	W Wiedniu odbyło się inauguracyjne posiedzenie Forum Współpracy w dziedzinie Bezpieczeństwa KBWE, stworzonego na szczycie w Helsinkach w lipcu 1992 roku. Zgromadzenie Ogólne ONZ wykluczyło Serbię i Czarnogórę ze swego grona i zdecydowało, że Belgrad musi złożyć wniosek o przyjęcie do Organizacji Narodów Zjednoczonych.
23 września	Prezydent Litwy Vytautas Landsbergis złożył wizytę w Kwaterze Głównej NATO.

- 29 września Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner przyjął w Kwaterze Głównej NATO ministra spraw zagranicznych Szwecji Margarethę af Ugglas, a także ministra spraw zagranicznych Argentyny Guido di Tella.
- 1 października Senat USA ratyfikował układ START redukujący o 1/3 amerykańskie i rosyjskie siły nuklearne.
- 2 października Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych NATO Europa (SACEUR) Generał John Shalikashvili zainaugurował w Bielefeld (RFN) nowy Korpus Szybkiego Reagowania (ARRC) Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Europa.
- 7 października Premier RP Hanna Suchocka złożyła wizytę w Kwaterze Głównej NATO.
- 14 października Stała Rada UZE spotkała się na szczepku ambasadorów z przedstawicielami ośmiu państw Europy Środkowej i Wschodniej.
- Rada Północnoatlantycka zezwoliła na użycie sił Powietrznego Systemu Ostrzegania i Kontroli NATO (AWACS) w celu monitorowania zakazu lotów w Bośni i w Hercegowinie.
- 20-21 października Ministrowie obrony NATO obradujący w ramach Grupy Planowania Nuklearnego (NPG) w Gleneagles (Szkocja) omówili skutki zaangażowania Sojuszu w operacje pokojowe dla wspólnego planowania obronnego NATO. Przyjęto również nowe polityczne wskazania odnośnie do zmniejszenia zależności od broni nuklearnej.
- 28 października Prezydent Finlandii Mauno Koivisto spotkał się w Brukseli z Sekretarzem Generalnym NATO Manfredem Woernerem.
- 30 października Bułgarski Klub Atlantycki, jako pierwszy w państwach partnerskich, otrzymał status obserwatora w Stowarzyszeniu Północnoatlantyckim.
- 1-5 listopada Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner złożył wizyty na Białorusi oraz w Kazachstanie i Kirgistanie.
- 3 listopada Gubernator Bill Clinton (kandydat Partii Demokratycznej) zwyciężył w wyborach prezydenckich w USA.

- 6 listopada NATO dostarczyło Siłom Ochronnym NZ w Bośni i Hercegowinie kwaterę operacyjną, w tym 100-osobowy sztab, wyposażenie i początkową pomoc finansową.
- 9 listopada Traktat CFE wszedł w życie po ratyfikacji przez 29 sygnatariuszy.
- 16 listopada SACEUR — Generał John Shalikashvili odwiedził Ukrainę i spotkał się z prezydentem Leonidem Krawczukiem.
- 20 listopada Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner po raz pierwszy został zaproszony na spotkanie ministerialne UZE w Rzymie. Grecja otrzymała propozycję zostania dziesiątym członkiem UZE; Danii i Irlandii przyznano status obserwatorów, a Islandia, Norwegia i Turcja stały się członkami stowarzyszonymi.
- 22 listopada Siły morskie NATO i UZE operujące na Adriatyku rozpoczęły egzekwowanie międzynarodowych sankcji, rozszerzając dotychczasowy zakres monitoringu.
- 25 listopada Prezydent Estonii Lennart Meri odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 27 listopada Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner odwiedził jednostki rosyjskie stacjonujące na terytorium byłej NRD.
- 4 grudnia Ministrowie obrony europejskich państw NATO rozwiązali Niezależną Europejską Grupę Planowania (IEPG) i przekazali jej funkcje Unii Zachodnioeuropejskiej.
- 11 grudnia Ministrowie obrony zebrani na posiedzeniu Komitetu Planowania Obrony oświadczyli, iż wsparcie udzielone operacjom pokojowym ONZ i KBWE powinno być zaliczone do zadań Sił Sojuszniczych i Kwatery Głównej NATO.
- 14 grudnia Sojusz upamiętnił 25. rocznicę opublikowania tzw. Raportu Harmela.
- 15 grudnia Sekretarz Generalny ONZ Boutros Boutros-Ghali zwrócił się z prośbą o dostęp do planów awaryjnych NATO dotyczących możliwych działań wojskowych w byłej Jugosławii takich jak: narzucenie stref zakazu

lotów w Bośni i Hercegowinie, stworzenie azylów bezpieczeństwa dla ludności cywilnej w Bośni i wypracowanie metod zapobiegania rozszerzeniu się konfliktu na obszar byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii*.

16 grudnia Prezydent Albanii Sali Berisha spotkał się z Sekretarzem Generalnym NATO Manfredem Woernerem w Kwaterze Głównej NATO.

17 grudnia Szefowie dyplomacji zebrani na ministerialnej sesji Rady Północnoatlantyckiej poinformowali o gotowości wsparcia dalszych akcji ONZ w byłej Jugosławii i zgodzili się na rozszerzenie międzysojuszniczej koordynacji w dziedzinie operacji pokojowych, a także na opracowanie praktycznych sposobów zwiększenia wkładu Sojuszu w tej dziedzinie.

18 grudnia Ministrowie spraw zagranicznych i przedstawiciele NACC wyrazili zgodę na wymianę doświadczeń i know-how w dziedzinie prowadzenia operacji pokojowych i działań pokrewnych oraz ogłosili Plan Prac NACC na rok 1993.

1993

1 stycznia Republika Czeska i Słowacja stały się niepodległymi państwami.

3 stycznia W Moskwie prezydenci Bush i Jelcyń podpisali układ START II, przewidujący dalsze ograniczenia amerykańskich i rosyjskich strategicznych broni ofensywnych, poprzez wyeliminowanie wszystkich znajdujących się w ich posiadaniu wielogłowicowych międzykontynentalnych pocisków balistycznych oraz zniszczenie 2/3 zapasów nuklearnych.

13 stycznia W Paryżu podpisano Konwencję o Broni Chemicznej (CWC), zakazującą używania, produkcji, składowania i handlu tego rodzaju bronią. Konwencję podpisało 127 państw.

14 stycznia Państwa Sojuszu wyraziły zgodę na wymuszanie zakazu lotów nad Bośnią i Hercegowiną, jeśli ONZ wystąpi z taką prośbą.

- 21 stycznia Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych NATO Europa (SACEUR) podpisał z ministrami obrony Francji i Niemiec porozumienie o wykorzystaniu Eurokorpusu w ramach NATO.
- 26-27 stycznia Komitet Koordynujący ds. Weryfikacji NATO zorganizował seminarium z przedstawicielami państw partnerskich poświęcone sprawie wdrożenia Traktatu CFE.
- 27 stycznia Po raz pierwszy od czasu przeniesienia biur UZE do Brukseli (18 stycznia), w Kwaterze Głównej NATO odbyło się spotkanie Sekretarza Generalnego UZE Willema van Eekelena z Sekretarzem Generalnym NATO Manfredem Woernerem. Omawiano praktyczną współpracę obu organizacji.
- 1 lutego Prezydent Kazachstanu Nursułtan Nazarbajew spotkał się z Sekretarzem Generalnym NATO Manfredem Woernerem w Kwaterze Głównej Sojuszu.
- 4 lutego Białoruś ratyfikowała układ START I.
- 17 lutego Prezydent Rumunii Ion Iliescu spotkał się z Sekretarzem Generalnym NATO Manfredem Woernerem w Kwaterze Głównej NATO.
- 23 lutego Premier Słowacji Vladimír Mečiar złożył oficjalną wizytę w Kwaterze Głównej NATO.
- Pierwsze posiedzenie Komitetu ds. Wyzwań Współczesnego Społeczeństwa odbywające się w sesji formalnej z udziałem przedstawicieli państw partnerskich. Omówiono między innymi problemy zanieczyszczeń środowiska, które przekraczają granice państw.
- 24 lutego Sekretarz Generalny NATO wydał oświadczenie popierające decyzję USA o podjęciu zrzutów z pomocą humanitarną dla wschodniej Bośni.
- 25 lutego-4 marca NATO przeprowadziło ćwiczenia w zakresie rozwiązywania kryzysów (NATO CMX 93).
- 26 lutego W Kwaterze Głównej NATO odbyło się nadzwyczajne ministerialne posiedzenie Rady Północnoatlantyckiej z udziałem nowego sekretarza stanu USA Warrena Christophera.

- 1-3 marca Podczas wizyty w USA Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner spotkał się z prezydentem USA Clintonem, Sekretarzem Stanu Christopherem i Sekretarzem Obrony Aspinem oraz czołowymi przywódcami Kongresu.
- 4 marca Prezydent Włoch Oscar Luigi Scalfaro odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 8 marca Premier Grecji Konstantin Mitsotakis odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 8-9 marca Przewodniczący Komitetu Wojskowego NATO, marszałek polny Sir Richard Vincent złożył oficjalną wizytę w Albanii.
- 9 marca Premier Bułgarii Lyuben Berov odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- Minister spraw zagranicznych Republiki Czeskiej Josef Zieleniec odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- Minister spraw zagranicznych RP Krzysztof Skubiszewski złożył wizytę w Kwaterze Głównej NATO.
- 10 marca Rada Północnoatlantycka zleciła władzom wojskowym NATO opracowanie opcji awaryjnych umożliwiających realizację planu pokojowego ONZ dla Bośni i Hercegowiny.
- 15 marca Korea Północna wydalila inspektorów Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej (IAEA) i poinformowała o zamiarze wycofania się z Układu o Nierozprzestrzaniu Broni Jądrowej (NPT).
- 16 marca Włochy, jako pierwsze państwo NATO, dokonały w Rumunii inspekcji w ramach Traktatu CFE wspólnie z państwami partnerskimi: Azerbejdżanem, Polską i Węgrami.
- 18-20 marca Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner złożył oficjalną wizytę w Albanii.
- 26 marca Minister obrony Republiki Czeskiej Antonin Baudys spotkał się w Kwaterze Głównej NATO z Sekretarzem Generalnym i Przewodniczącym Komitetu Wojskowego NATO.

- 29 marca Spotkanie ministrów obrony państw NATO i państw partnerskich. Omówiono postęp we współpracy w kwestiach związanych z obroną i wymieniono poglądy na tematy bezpieczeństwa.
- 2 kwietnia Rada Północnoatlantycka poleciła Naczelnemu Dowódcy Sił Sojuszniczych NATO Europa podjęcie kroków przygotowawczych do realizacji Rezolucji nr 816 ONZ, zezwalającej na wymuszenie przestrzegania strefy ograniczonego ruchu powietrznego nad Bośnią i Hercegowiną.
- 3-4 kwietnia W Vancouver odbyło się pierwsze spotkanie na szczycie prezydentów Clintona i Jelcyna.
- 12 kwietnia Rozpoczęcie operacji NATO mającej na celu wymuszenie respektowania zakazu lotów nad Bośnią i Hercegowiną — zgodnie z decyzją Rady Północnoatlantyckiej z 8 kwietnia i Rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 816. Uczestniczyły w niej samoloty myśliwskie i obserwacyjne państw Sojuszu oraz Sił Powietrznych NATO Wczesnego Ostrzegania (NAEWF).
- 19 kwietnia Amerykańskie jednostki ratownicze i poszukiwawcze uczestniczyły w amerykańsko-rosyjskich ćwiczeniach przeprowadzonych na Syberii. Po raz pierwszy od zakończenia II wojny światowej takie ćwiczenia odbyły się na ziemi rosyjskiej.
- 22 kwietnia W Brukseli Sekretarz Generalny ONZ Boutros Boutros-Ghali omówił z Sekretarzem Generalnym NATO Manfredem Woernerem sytuację w byłej Jugosławii, rolę Sojuszu w działaniach pokojowych oraz stosunki ONZ-NATO.
- 28 kwietnia W Kwaterze Głównej NATO odbyło się spotkanie Komitetu Wojskowego na szczęblu szefów sztabów z udziałem przedstawicieli państw partnerskich.
- 6 maja Sekretarz stanu USA Warren Christopher odwiedził Kwaterę Główną NATO w celu przedyskutowania problemów związanych z kryzysem w Bośni.
- 17 maja Minister spraw zagranicznych Węgier dr Geza Jeszensky odwiedził Kwaterę Główną NATO.

- Bośniaccy Serbowie odrzucili plan pokojowy Vance'a – Owena.
- 22 maja Cłonkowie Rady Bezpieczeństwa ONZ (Francja, Hiszpania, Rosja, USA, Wielka Brytania) ogłosili Wspólny Program Działania w sprawie Bośni i Hercegowiny. Jego celem było powstrzymanie walk i określenie warunków tzw. stref bezpieczeństwa.
- 24 maja Ministrowie obrony EUROGRUP przekazali NATO działalność szkoleniową i medyczną EUROGRUP. Działalność EUROGRUP związaną z komunikowaniem publicznym i obiegiem informacji przekazano UZE.
- 25-26 maja Na spotkaniu ministerialnym Grupy Planowania Nuklearnego Komitetu Planowania Obrony w Kwaterze Głównej NATO przedyskutowano między innymi implikacje, jakie dla planowania obronnego może mieć wsparcie udzielone operacjom pokojowym ONZ i KBWE oraz aspekty obronne rozprzestrzeniania broni masowego rażenia.
- 8 czerwca Rada Północnoatlantycka i Rada UZE zaakceptowały na połączonej sesji jednolite rozwiązania w dziedzinie dowodzenia i kontroli dla wspólnych operacji morskich NATO-UZE na Adriatyku, prowadzonych w celu wymuszenia przestrzegania embarga nałożonego na Serbię i Czarnogórę.
- 10 czerwca Na spotkaniu ministerialnym Rady Północnoatlantyckiej w Atenach, szefowie dyplomacji zaoferowali możliwość udzielenia ochrony powietrznej Siłom Ochronnym Narodów Zjednoczonych (UNPROFOR) wypełniającym swój mandat w Jugosławii, jeśli zwróci się o to ONZ.
- 11 czerwca Podczas spotkania w Atenach ministrowie spraw zagranicznych NACC ogłosili program współpracy w przygotowaniach wspólnych operacji pokojowych wspierających ONZ i KBWE oraz opublikowali raport grupy roboczej NACC do spraw współpracy w operacjach lądowych.
- 18 czerwca Rada Bezpieczeństwa ONZ zaakceptowała rozmieszczenie 300 amerykańskich żołnierzy w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii*, którzy mieli dołączyć do 700 żołnierzy ONZ przebywających na tym

terenie. Ich zadaniem było zapobieganie rozprzestrzenianiu się konfliktu bośniackiego na powierzonym im obszarze.

- 23 czerwca Prezydent i przewodniczący parlamentu Gruzji Eduard Szewardnadze złożył oficjalną wizytę w Kwaterze Głównej NATO.
- 28-30 czerwca Przewodniczący Komitetu Wojskowego NATO marszałek polny Sir Richard Vincent złożył wizytę w Republice Czeskiej.
- 30 czerwca-
2 lipca W Pradze odbyło się seminarium NACC poświęcone operacjom pokojowym, wspierające pracę grupy roboczej NACC do spraw współpracy w operacjach pokojowych.
- W Kwaterze Głównej NATO odbyło się Kolokwium Ekonomiczne na temat: „Perspektywy rozwoju gospodarczego w państwach partnerskich z wojskowego punktu widzenia”
- 22 lipca Zgodnie z Protokołem Lizbońskim z 1992 roku do układu START I, Białoruś przystąpiła do NPT jako państwo nieposiadające broni nuklearnej.
- 2 sierpnia Na specjalnym posiedzeniu poświęconym sytuacji w Bośni, Rada Północnoatlantycka poinformowała o podjęciu natychmiastowych przygotowań do poważniejszego zaangażowania się w rozwiązywanie konfliktu. Zapowiedziano ataki powietrzne przeciwko winnym naruszenia postanowień ogólnych, jeśli oblężenie Sarajewa będzie kontynuowane i stawiane będą przeszkody transportom pomocy humanitarnej.
- 9 sierpnia Rada Północnoatlantycka przyjęła opcje operacyjne dla ataków powietrznych w Bośni i Hercegowinie, zgodnie z zapowiedzianym 2 sierpnia wdrażaniem ich realizacji z upoważnienia Rady Bezpieczeństwa ONZ.
- Po śmierci króla Belgów Baudouina I (31 lipca), na tron wstąpił Albert II.
- 16-18 sierpnia Marszałek polny Sir Richard Vincent, przewodniczący Komitetu Wojskowego NATO, złożył oficjalną wizytę w Mołdawii i Rumunii.

- 31 sierpnia Rosja zakończyła wycofywanie wojsk z Litwy.
- 1 września Podczas spotkania w Genewie Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner i Sekretarz Generalny ONZ Boutros Boutros-Ghali omówili perspektywy pokojowego rozwiązania konfliktu w Bośni i Hercegowinie oraz roli NATO we wspieraniu działań pokojowych ONZ, a także kwestie rozwoju bliższych kontaktów pomiędzy obydwiema organizacjami.
- 18 września Minister spraw zagranicznych Ukrainy Anatolij Złenko odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 20 września Przedstawiciele NACC, podczas spotkania w Kwaterze Głównej NATO, wydali oświadczenie wzywające do zakończenia walk w Gruzji i potępiające naruszenia zawieszenia broni przez wojska abchaskie.
- 21 września Minister obrony Republiki Czeskiej, generał Jiří Nekvasil odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- Prezydent Rosji Borys Jelcyn zawiesił parlament i zapowiedział rozpisanie 11-12 grudnia nowych wyborów. Wiceprezydent Aleksander Ruckoj i przewodniczący parlamentu Rusłan Chasbułatow wezwali siły zbrojne do oporu przeciwko tym decyzjom i razem z innymi „twardogłowymi” podjęli okupację gmachu parlamentu.
- 22 września Współprzewodniczący Międzynarodowej Konferencji w sprawie byłej Jugosławii Thorvald Stoltenberg i Lord Owen odwiedzili Kwaterę Główną NATO w celu przedyskutowania realizacji planu pokojowego dla Bośni i Hercegowiny z Sekretarzem Generalnym i Przewodniczącym Komitetu Wojskowego.
- 29 września Prezydent Turkmenistanu Saparmurad Niyazow złożył wizytę w Kwaterze Głównej NATO.
- 4 października Siły wierne prezydentowi Jelcynowi zdobyły, przy użyciu czołgów i ostrzału z karabinów maszynowych, budynek rosyjskiego parlamentu, odbierając go z rąk „twardogłowych” opozycjonistów sprzeciwiających się programowi reform Jelcyna.
- Rada Bezpieczeństwa ONZ przyznała mandat siłom pokojowym ONZ w Bośni i Chorwacji na okres 6

miesiący. Siły pokojowe w Chorwacji upoważniono do „wykorzystania niezbędnych środków, w tym użycia siły zbrojnej dla zapewnienia własnego bezpieczeństwa i swobody przemieszczania się“.

- 6-7 października Podczas wizyty w USA, Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner spotkał się w Waszyngtonie z prezydentem Clintonem, a Boutroseem-Ghalim w Nowym Jorku Sekretarzem Generalnym ONZ.
- 18 października Premier Estonii Mart Laar złożył oficjalną wizytę w Kwaterze Głównej NATO.
- 20-21 października W Traravemünde (Niemcy) odbyło się spotkanie ministrów obrony państw NATO. Nieformalnie przedyskutowano kwestie związane z przygotowywanym programem Partnerstwa dla Pokoju oraz koncepcją Zespołu Zadaniowego Połączonych Rodzajów Wojsk (CJTF), a także kwestie rozprzestrzeniania broni masowego rażenia.
- 2-3 listopada Podczas wizyty w Bułgarii przewodniczący Komitetu Wojskowego NATO, marszałek polny Sir Richard Vincent spotkał się z prezydentem Żelju Żelewem.
- 4 listopada Prezydent Słowacji Michał Kovacz złożył oficjalną wizytę w Kwaterze Głównej NATO.
- 15-17 listopada Komitet Koordynujący do spraw Weryfikacji NATO przeprowadził w Kwaterze Głównej seminarium z udziałem przedstawicieli państw partnerskich NACC, poświęcone weryfikacji i implementacji warunków kontroli zbrojeń, w tym Traktatu CFE.
- 30 listopada Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner wygłosił przemówienie na forum Rady Ministrów KBWE w Rzymie.
- 2 grudnia Podczas spotkania ministerialnego Rady Północnoatlantyckiej przedyskutowano koncepcję Partnerstwa dla Pokoju i związane z nią propozycje na szczyt w styczniu 1994 r.
- 3 grudnia Na spotkaniu ministerialnym NACC przyjęto drugi raport grupy roboczej do spraw współpracy w operacjach pokojowych oraz Plan Pracy NACC na rok 1994.

- 7 grudnia Ministrowie EUROGRUP poinformowali, że poszczególne jej agendy wejdą w skład NATO lub UZE, a EUROGRUP przestanie istnieć z dniem 1 stycznia 1994 roku.
- 8-9 grudnia Ministrowie obrony państw NATO zebrani w Brukseli na posiedzeniu Grupy Planowania Nuklearnego Komitetu Planowania Obrony, przedyskutowali nowe zadania obronne Sojuszu, w tym wsparcie udzielane operacjom pokojowym ONZ i KBWE oraz koncepcje CJTF. Ministrowie wyrazili zdecydowane poparcie dla programu Partnerstwa dla Pokoju.
- 9 grudnia Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner spotkał się w Brukseli z Borysem Jelcynem.
- 12 grudnia W Rosji odbyły się pierwsze od 1817 roku wielopartyjne wybory parlamentarne. Nowa konstytucja, przyznająca większe uprawnienia prezydentowi, została przyjęta większością 58,4 % głosów.
- 14 grudnia Rada Północnoatlantycka i Rada UZE obradowały na wspólnej sesji na szczeblu ambasadorów w Kwaterze Głównej NATO.

1994

- 10-11 stycznia Na szczycie NATO w Brukseli szefowie państw i rządów państw członkowskich przyjęli program Partnerstwa dla Pokoju i zaprosili do udziału w nim chętnych partnerów z NACC i KBWE. Ogłoszono Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju. Poparto koncepcję CJTF oraz inne sposoby wspierania Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony.
- 14 stycznia Prezydenci Rosji, Ukrainy i USA podpisali w Moskwie trójstronne porozumienie precyzujące procedury przekazywania ukraińskiej broni jądrowej Rosji i związane z tym kompensacje oraz gwarancje bezpieczeństwa.
- Prezydenci Bill Clinton i Borys Jelcyn podpisali porozumienie, zgodnie z którym od 30 maja 1994 roku żadne pociski dalekiego zasięgu nie miały już być wymierzone wzajemnie w terytoria już nie wrogich wobec siebie państw.

- 18 stycznia Wyборы do rosyjskiej Dumy dały wiele miejsc w parlamencie przeciwnikom prezydenta Jelcyna.
- 20 stycznia Prezydent Bośni i Hercegowiny Alija Izetbegović odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 24-27 stycznia Druga Międzynarodowa Konferencja Komitetu ds. Wyzwań Współczesnego Społeczeństwa na temat roli wojska w ochronie warstwy ozonowej. Uczestnicy konferencji zobowiązali się do realizacji terminów ustalonych przez Protokół Montrealski w sprawie substancji zmniejszających warstwę ozonu.
- 26 stycznia Minister spraw zagranicznych Rumunii Teodor Melescanu przybył do Kwatery Głównej NATO w celu podpisania Dokumentu Ramowego Partnerstwa dla Pokoju.
- 27 stycznia Prezydent Litwy Algirdas Brazauskas złożył oficjalną wizytę w Kwaterze Głównej NATO w celu podpisania Dokumentu Ramowego Partnerstwa dla Pokoju.
- W Moskwie podpisano program współpracy wojskowej pomiędzy NATO i Rosją, przewidujący wymianę wizyt wyższych dowódców i ekspertów wojskowych oraz wspólne szkolenia i manewry.
- 1 lutego Sergio Silvio Balanzino z Włoch zastąpił ambasadora Amedeo de Franchisa na stanowisku Zastępcy Sekretarza Generalnego NATO.
- 2 lutego Premier Waldemar Pawlak w imieniu rządu RP podpisał w Kwaterze Głównej NATO Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju.
- 3 lutego Minister spraw zagranicznych Estonii Jurij Luik podpisał w Kwaterze Głównej NATO Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju.
- Parlament Ukrainy uchylił warunki — związane z ratyfikowanym wcześniej układem START I z 18 stycznia 1993 roku — upoważniające rząd do wymiany dokumentów ratyfikacyjnych.
- 6 lutego Po ataku mózdzierzowym na zatłoczony bazar w Sarajewie i ofiarach śmiertelnych Sekretarz Generalny ONZ Boutros Boutros-Ghali zwrócił się do

NATO z prośbą o przygotowanie ataków lotniczych na pozycje artylerii serbskiej wokół tego miasta.

- 8 lutego Minister spraw zagranicznych Węgier dr Geza Jeszensky podpisał w Kwaterze Głównej NATO Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju. Tego samego dnia uczynił to również minister spraw zagranicznych Ukrainy Antolij Zlenko.
- 9 lutego Rada Północnoatlantycka potępiła przedłużające się oblężenie Sarajewa i oznajmiła, że ciężkie uzbrojenie pozostające po 20 lutego w promieniu 20 kilometrów od centrum miasta będzie, w porozumieniu z Sekretarzem Generalnym ONZ i zgodnie z decyzjami Rady Północnoatlantyckiej z 2 i 9 sierpnia, przedmiotem ataków powietrznych sił NATO.
- Premier Słowacji Vladimir Meczar podpisał w Kwaterze Głównej NATO Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju.
- 14 lutego Prezydent Bułgarii Żelju Żelew i premier rządu łotewskiego Vladis Birkavs podpisali w Kwaterze Głównej NATO Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju.
- Zgodnie z Protokołem Lizbońskim z 1992 roku do układu START I, Kazachstan przystąpił do NPT jako państwo nieposiadające broni jądrowej.
- 14-15 lutego Przewodniczący Komitetu Wojskowego NATO, marszałek polny Richard Vincent złożył wizytę w Polsce.
- 15 lutego Rosja i Wielka Brytania porozumiały się w sprawie takiego przeprogramowania głowic swych pocisków, żeby od 30 maja 1994 r. nie były wymierzone w cele na terytorium partnera.
- 21 lutego W związku z wygaśnięciem 9 lutego terminu wycofania ciężkiego uzbrojenia z rejonu Sarajewa, Sekretarz Generalny NATO poinformował, że warunek ten jest dotrzymany i władze NATO oraz ONZ zaleciły nie wprowadzać w tej fazie konfliktu sił powietrznych.

- 23 lutego Prezydent Albanii Sali Berisha podpisał w Kwaterze Głównej NATO Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju.
- 28 lutego Cztery samoloty bojowe, które naruszyły strefę zakazu lotów nad Bośnią i Hercegowiną, zostały zestrzelone przez siły Sojuszu.
- 4 marca Pierwszy transport ukraiński 60 głowic nuklearnych dotarł do Rosji, zgodnie z warunkiem trójstronnego porozumienia Rosji, Ukrainy i USA z 14 stycznia 1993 r.
- 10 marca Premier Republiki Czeskiej Vaclav Klaus podpisał w Kwaterze Głównej NATO Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju.
- 14-17 marca Przewodniczący Komitetu Wojskowego NATO, marszałek polny Richard Vincent złożył oficjalną wizytę w Estonii, na Litwie i na Łotwie, w celu przedyskutowania programu współpracy NATO oraz omówienia interesów bezpieczeństwa poszczególnych państw.
- 16 marca Prezydent Mołdawii Mircea Snegur podpisał w Kwaterze Głównej NATO Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju.
- 23 marca Minister spraw zagranicznych Gruzji Aleksander Czikwaidze podpisał w Kwaterze Głównej NATO Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju.
- 30 marca Premier Słowenii Janez Drnovsek podpisał w Kwaterze Głównej NATO Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju.
- 10 kwietnia W związku z prośbą dowództwa sił pokojowych ONZ, siły powietrzne NATO zapewniły bezpośrednie wsparcie lotnicze personelowi ONZ w Gorazde.
- 16 kwietnia Brytyjski odrzutowiec uczestniczący w natowskiej operacji, polegającej na ochronie sił UNPROFOR w Bośni i Hercegowinie, został zestrzelony przez jedną ze stron konfliktu.
- 22 kwietnia W odpowiedzi na prośbę Sekretarza Generalnego ONZ z 18 kwietnia, Rada Północnoatlantycka podjęła kolejne decyzje użycia sił powietrznych dla ochrony personelu ONZ i wydzielonych stref bezpieczeństwa. Rada

zezwołała także na podjęcie ataków lotniczych, jeśli całe ciężkie uzbrojenie Serbów bośniackich nie zostanie wycofane do 27 kwietnia z 20-kilometrowej strefy wokół Sarajewa. Decyzja dotyczyła także użycia ciężkiego uzbrojenia w innych strefach ochronnych ONZ.

- 25 kwietnia Polski minister obrony narodowej Piotr Kołodziejczyk przedłożył w Kwaterze Głównej NATO polski Dokument Reprezentacyjny Partnerstwa dla Pokoju.
- 27 kwietnia Rada Północnoatlantycka dokonując przeglądu swych decyzji z 22 kwietnia w sprawie sytuacji wokół Gorażde i w innych strefach bezpieczeństwa w Bośni, stwierdziła ogólne przestrzeganie terminu końcowego. Komitet Wojskowy NATO spotkał się na szczelbu szefów sztabu generalnego z przedstawicielami państw partnerskich w Kwaterze Głównej NATO.
- 27-29 kwietnia W Budapeszcie odbyło się seminarium NACC na temat planowania i kierowania programami obrony narodowej.
- 28 kwietnia Ceremonia otwarcia Komórki Koordynacyjnej Partnerstwa dla Pokoju ulokowanej przy SHAPE w Mons (Belgia).
- Minister obrony Rumunii Gheorghe Tinca przedłożył w Kwaterze Głównej NATO Dokument Reprezentacyjny Partnerstwa dla Pokoju.
- 4 maja Prezydent Azerbejdżanu Gajdar Alijew podpisał w Kwaterze Głównej NATO Dokument Reprezentacyjny Partnerstwa dla Pokoju.
- 9 maja Ministrowie spraw zagranicznych: Szwecji — Baronowa Margaretha af Ugglas i Finlandii — Heikki Haavisto, złożyli wizytę w Kwaterze Głównej NATO, w celu podpisania Dokumentu Ramowego Partnerstwa dla Pokoju. Podczas spotkania Rady UZE na szczelbu ministrów spraw zagranicznych i obrony w Kirchbergu (Luksemburg), Bułgaria, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Republika Czeska, Rumunia, Słowacja i Węgry otrzymały status partnerów stowarzyszonych z UZE.
- 10 maja Finlandia i Szwecja przedłożyły NATO Dokument Reprezentacyjny Partnerstwa dla Pokoju.

- Wicepremier Turkmenistanu Borys Szikmuradow podpisał w Kwaterze Głównej NATO Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju.
- 11-14 maja Przewodniczący Komitetu Wojskowego NATO, marszałek polny Richard Vincent odwiedził Rosję i Słowację, gdzie w ramach NACC odbył spotkania z wyższymi urzędnikami cywilnymi i wojskowymi.
- 17 maja Republika Czeska przedłożyła NATO Dokument Reprezentacyjny Partnerstwa dla Pokoju.
- 24 maja Na spotkaniu ministerialnym Grupy Planowania Nuklearnego Komitetu Planowania Obrony omówiono skutki programu Partnerstwa dla Pokoju, koncepcji CJTF oraz działań na rzecz nieprolifracji i wysiłków pokojowych. Minister obrony Rosji Paweł Graczw poinformował w Kwaterze Głównej NATO o nowej doktrynie obronnej Federacji Rosyjskiej.
- 25 maja Ministrowie obrony NATO wspólnie z ministrami obrony i przedstawicielami państw partnerskich, w tym po raz pierwszy Finlandii, Szwecji i Słowenii, spotkali się w ramach PdP, aby omówić współpracę w zakresie obrony, dotyczącą między innymi działań pokojowych.
- Słowacja i Ukraina przedłożyły NATO Dokumenty Reprezentacyjne PdP.
- 26-27 maja W Paryżu odbyła się konferencja inauguracyjna Paktu Stabilności w Europie. Ministrowie spraw zagranicznych omówili tę inicjatywę, mającą na celu zapobieganie konfliktom granicznym i kryzysom związanym z naruszaniem praw mniejszości, a także promowanie stosunków dobrosąsiedzkich w Europie Środkowej i Wschodniej oraz wzmacnianie instytucji demokratycznych i współpracy regionalnej.
- 27 maja Minister spraw zagranicznych Kazachstanu Kanet Saudabajew podpisał w Kwaterze Głównej NATO Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju.
- 1 czerwca Prezydent Kirgistanu Askar Akajew podpisał w Kwaterze Głównej NATO Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju.

- 3 czerwca Zastępca Sekretarza Generalnego Sergio Balanzino formalnie otworzył biura dla przedstawicieli państw partnerskich w skrzydle Kwatery Głównej NATO, nazwanym imieniem Manfreda Woernera.
- 6 czerwca Bułgaria i Węgry przedłożyły NATO Dokument Reprezentacyjny Partnerstwa dla Pokoju.
- 9 czerwca Ministrowie spraw zagranicznych NATO zebrani w Stambule przeanalizowali postępy wdrażania decyzji Szczytu Brukselskiego i odnotowali, że 20 państw przystąpiło już do Partnerstwa dla Pokoju. Ministrowie zatwierdzili również ogólne stanowisko Sojuszu wobec proliferacji broni masowego rażenia.
- 10 czerwca W Stambule odbyła się sesja ministerialna NACC. Wydano trzeci raport w sprawie operacji pokojowych opracowany przez Doraźną Grupę ds. Współpracy w Operacjach Pokojowych. W spotkaniu uczestniczyli także szefowie dyplomacji: Finlandii, Szwecji i Słowenii.
- Litwa przedłożyła NATO Dokument Reprezentacyjny Partnerstwa dla Pokoju.
- 22 czerwca Minister spraw zagranicznych Rosji Andriej Kozyriew przybył do Kwatery Głównej NATO w celu podpisania Dokumentu Ramowego Partnerstwa dla Pokoju i odbycia rozmów z Radą Północnoatlantycką. Wydano zbiór wniosków z tej dyskusji.
- 26-28 czerwca Generał George Joulwan (SACEUR) odwiedził Moskwę w celu przedyskutowania udziału Rosji w Partnerstwie dla Pokoju oraz omówienia konkretnego programu współpracy NATO-Rosja.
- 29 czerwca Specjalny wysłannik Sekretarza Generalnego ONZ w byłej Jugosławii, Yasushi Akashi, dowódca UNPROFOR generał broni Bertrand de Lapresle i dowódca UNPROFOR w Bośni i Hercegowinie generał broni Michael Rose, odwiedzili Kwaterę Główną NATO i spotkali się z Zastępcą Sekretarza Generalnego Sergio Balanzino.
- 29 czerwca - 1 lipca Doroczne Kolokwium Ekonomiczne NATO poświęcone prywatyzacji przemysłu obronnego.

- 5 lipca Przyjęcie polskiego Indywidualnego Programu Partnerstwa (IPP) z NATO.
Rosja przedłożyła Dokument Reprezentacyjny PdP.
- 8 lipca Estonia przedłożyła NATO Dokument Reprezentacyjny Partnerstwa dla Pokoju.
- 11 lipca Rada Północnoatlantycka powtórzyła wolę Sojuszu uczestniczenia we wdrażaniu Porozumienia Pokojowego w Bośni i Hercegowinie. Rada zgodziła się, że kroki przewidziane w planie ogłoszonym 5 lipca w Genewie powinny doprowadzić do przyjęcia przez Sojusz nowych zadań w byłej Jugosławii, zgodnie z wolą ONZ.
- 12 lipca Trybunał Konstytucyjny RFN wyjaśnił konstytucyjne podstawy użycia niemieckich sił zbrojnych poza granicami państwa, usuwając ustawowe przeszkody dla udziału wojsk niemieckich w operacjach pokojowych ONZ, NATO i UZE.
- 13 lipca Minister spraw zagranicznych Uzbekistanu Saidmukhtar Saidkasimow i minister obrony Rustam Ahmedow przebywali w Kwaterze Głównej NATO, gdzie podpisali Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju.
- 18 lipca Łotwa przedłożyła NATO Dokument Reprezentacyjny Partnerstwa dla Pokoju.
- 20 lipca Słowenia przedłożyła NATO Dokument Reprezentacyjny Partnerstwa dla Pokoju.
- 5 sierpnia Na prośbę UNPROFOR siły powietrzne NATO zaatakowały cel w strefie bezpieczeństwa wokół Sarajewa po zajęciu przez Serbów broni składowanej w ONZ-towskim punkcie odbioru uzbrojenia niedaleko Sarajewa.
- 13 sierpnia Sekretarz Generalny NATO Manfred Woerner zmarł w Brukseli. Dotychczasowy zastępca Sergio Balanzino przejął tymczasowo obowiązki Sekretarza Generalnego.
- 18 sierpnia Na specjalnym posiedzeniu Rada Północnoatlantycka oddała hołd zmarłemu Sekretarzowi Generalnemu Manfredowi Woernerowi.

22 sierpnia	Formalnie zaakceptowano szwedzki Indywidualny Program Partnerstwa.
31 sierpnia	Ostatnie jednostki rosyjskie opuściły Estonię, kończąc wycofywanie się z trzech państw bałtyckich.
1 września	Wojska rosyjskie opuściły Berlin, kończąc tym samym wycofywanie się z Niemiec.
2-10 września	Pierwsze wspólne amerykańsko-rosyjskie manewry odbyte na terytorium Rosji koncentrowały się na ćwiczeniach w prowadzeniu operacji pokojowych.
6 września	Mołdawia przedłożyła NATO Dokument Reprezentacyjny Partnerstwa dla Pokoju.
8 września	Francja, USA i Wielka Brytania wycofały swe ostatnie jednostki z Berlina.
12-16 września	Pierwsze wspólne ćwiczenia wojskowe w ramach Partnerstwa dla Pokoju pod kryptonimem Cooperative Bridge odbyły się w Polsce, koło Poznania. Uczestniczyły w nich oddziały z 13 państw członkowskich i partnerskich Sojuszu.
13 września	Generał John Sheehan został mianowany Naczelnym Dowódcą Sił Sojuszniczych NATO Atlantyk (SACLANT).
14 września	Formalnie zaakceptowano rumuński Indywidualny Program Partnerstwa dla Pokoju.
22 września	Na prośbę UNPROFORM złożoną po ataku na pojazd sił pokojowych, siły NATO ostrzelały z powietrza czołg serbski.
	Albania przedłożyła NATO Dokument Reprezentacyjny Partnerstwa dla Pokoju.
28 września - 7 października	W rejonie Cieśniny Skagerrak na Morzu Północnym odbyły się ćwiczenia pod kryptonimem Cooperative Venture. Brały w nich udział jednostki państw uczestniczących w Partnerstwie dla Pokoju. Ćwiczone operacje pokojowe i humanitarne, poszukiwawcze i ratunkowe.
29 września	Rada Północnoatlantycka, zebrana na szczepku ministrów spraw zagranicznych w Nowym Jorku, zwróciła się do Willy Claesa, ministra spraw

zagranicznych Belgii, o przyjęcie funkcji Sekretarza Generalnego NATO.

- 29-30 września Ministrowie obrony i przedstawiciele 16 państw członkowskich Sojuszu podczas spotkania w Sewilli nieformalnie omówili bieżące sprawy, w tym sytuację w byłej Jugosławii, kwestie operacji pokojowych, koncepcję Zespołu Zadaniowego Połączonych Rodzajów Wojsk (CJTF), współpracę w dziedzinie obrony z państwami Europy Środkowej i Wschodniej (w tym Partnerstwa dla Pokoju) oraz bezpieczeństwa w regionie śródziemnomorskim.
- 5 października Minister spraw zagranicznych Armenii Vahan Papazian podpisał Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju.
- 5-7 października W Brukseli odbyło się Seminarium na temat zarządzania kryzysowego w kontekście operacji pokojowych. Uczestniczyły w nim delegacje 38 państw oraz przedstawiciele innych organizacji międzynarodowych.
- 10 października-
2 grudnia Konferencja przeglądowa KBWE w Budapeszcie.
- 12 października Formalnie zatwierdzono Indywidualny Program Partnerstwa Finlandii.
- Prezydent RFN Roman Herzog złożył oficjalną wizytę w Kwaterze Głównej NATO.
- 17 października Willy Claes, były minister spraw zagranicznych Belgii, został następcą Manfreda Woernera na stanowisku Sekretarza Generalnego.
- 17 października-
8 listopada W Danii odbyły się ćwiczenia Korpusu Szybkiego Reagowania Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO Europa (ARRC).
- 21-28 października Z udziałem 12 państw odbyły się w Holandii pierwsze na terytorium Sojuszu ćwiczenia w ramach Partnerstwa dla Pokoju (Cooperative Spirit).
- 28 października NATO i ONZ wydały wspólne oświadczenie w sprawie użycia sił powietrznych NATO w Bośni i Hercegowinie, popierające związane z tym rezolucje ONZ.

- Sekretarz Generalny NATO Willy Claes wygłosił przemówienie podczas odbywającego się w Hadze 40. Zgromadzenia Ogólnego Stowarzyszenia Sojuszu Północnoatlantyckiego.
- 4 listopada Prezydent Rumunii Ion Iliescu złożył wizytę w Kwaterze Głównej NATO.
- 7 listopada Specjalne połączone posiedzenie narodowych dyrektorów ds. uzbrojenia poświęcone implikacjom operacji pokojowych w odniesieniu do sprzętu i wyposażenia.
- 11 listopada Sekretarz Generalny NATO Willy Claes wydał oświadczenie w związku z ogłoszeniem ograniczenia udziału USA w operacji Sharp Guard.
- 14 listopada Spotkanie Rady Ministrów UZE z udziałem ministrów spraw zagranicznych i obrony dziewięciu partnerów stowarzyszonych. Opublikowanie „Deklaracji z Noordwijk” popierającej, między innymi, wstępne wnioski polityczne w sprawie sformułowania wspólnej europejskiej polityki obronnej.
- 15 listopada Minister spraw zagranicznych Węgier Laszlo Kovacs i minister obrony Gyoergy Keleti odwiedzili Kwaterę Główną NATO. Formalnie przyjęto węgierski Indywidualny Program Partnerstwa.
- 21 listopada Siły powietrzne NATO, na prośbę i w ścisłej koordynacji z UNPROFOR, zaatakowały lotnisko Udbina w zajętej przez Serbów części Chorwacji. Była to odpowiedź na mające swe źródło w tym miejscu serbskie ataki na cele znajdujące się w okolicach Bihacia w Bośni i Hercegowinie.
- 23 listopada W związku z ogłoszonymi wcześniej zasadami samoobrony, po atakach na siły powietrzne NATO, wojska sojusznicze zaatakowały serbskie wyrzutnie raketowe na południe od Otoka.
- Formalnie przyjęto słowacki Indywidualny Program Partnerstwa.
- 24 listopada Rada Północnoatlantycka wydała oświadczenie potępiające ataki Serbów i Serbów Kraińskich na strefy bezpieczeństwa ONZ w okolicach Bihacia.

Poinformowano także o środkach podjętych w celu wsparcia wysiłków negocjacyjnych Organizacji Narodów Zjednoczonych.

25 listopada Czeski wiceminister spraw zagranicznych Aleksander Vondra i wiceminister obrony tego państwa Jiří Pospisil odwiedzili Kwaterę Główną NATO. Formalnie przyjęto czeski Indywidualny Program Partnerstwa.

Bułgarski wiceminister spraw zagranicznych Todor Tchourov złożył wizytę w siedzibie NATO. Formalnie zatwierdzony został bułgarski Indywidualny Program Partnerstwa.

30 listopada Litewski sekretarz stanu do spraw zagranicznych Albinas Januska odwiedził Kwaterę Główną NATO. Formalnie przyjęto litewski Indywidualny Program Partnerstwa.

1 grudnia W Brukseli odbyło się posiedzenie ministerialne Rady Północnoatlantyckiej z udziałem ministra spraw zagranicznych Rosji Andrieja Kozyriewa.

5 grudnia Podczas szczytu KBWE w Budapeszcie prezydent Ukrainy Leonid Kuczma podpisał Układ o nierozprzestrzenianiu Broni Jądrowej (NPT).

5-6 grudnia W Budapeszcie odbyło się spotkanie szefów państw i rządów KBWE z udziałem Sekretarza Generalnego NATO Willy'ego Claesa. Zmieniono nazwę Konferencji na Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE). Opublikowano Dokument Budapeszteński 1994 zatytułowany: „W stronę rzeczywistego partnerstwa”.

1995

1 stycznia W Bośni rozpoczęło się czteromiesięczne zawieszenie broni.

Austria, Finlandia i Szwecja stały się członkami Unii Europejskiej.

Powołano Światową Organizację Handlu (WTO), która zastąpiła GATT.

- 11 stycznia Minister spraw zagranicznych Białorusi Uladzmir Syanko odwiedził Kwaterę Główną NATO i podpisał Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju.
- 13 stycznia Konwencja ONZ w sprawie Broni Chemicznej nie weszła w życie, bowiem ratyfikowało ją zaledwie 20 państw, przy wymaganym minimum 65 państw.
- 18 stycznia Rada Północnoatlantycka ustaliła Program Standaryzacji NATO, którego zadaniem było usprawnienie koordynacji sojuszniczej polityki i programów standaryzacji w zakresie materiału wojskowego oraz kwestii technicznych i operacyjnych.
- 23 stycznia Wiceminister spraw zagranicznych Albanii Arjan Starova oraz wiceminister obrony Alfred Moisiu odwiedzili Kwaterę Główną NATO i zawiadomili o przyjęciu albańskiego Indywidualnego Programu Partnerstwa.
- 24 stycznia Rada Północnoatlantycka postanowiła powołać Organizację NATO do spraw Standaryzacji.
- 31 stycznia Stany Zjednoczone zawiadomiły o przedłużeniu o rok jednostronnego moratorium na doświadczenia z bronią jądrową.
- 8 lutego Minister obrony Łotwy Janis Trapans odwiedził Kwaterę Główną NATO i zadeklarował przyjęcie łotewskiego Indywidualnego Programu Partnerstwa.
- NATO przyjęło plan bezpośredniego dialogu z Egiptem, Izraelem, Mauretanią, Marokiem i Tunezją, którego celem miało być pokonywanie zagrożeń ze strony fundamentalizmu islamskiego.
- 9 lutego Główną Kwaterę NATO odwiedził premier Węgier Gyula Horn.
- 10 lutego Austriacki minister spraw zagranicznych Alois Mock odwiedził Główną Kwaterę NATO i podpisał Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju.
- 14-21 lutego Minister obrony Ukrainy Walery Szmarow odbył spotkanie z przewodniczącym Komitetu Wojskowego NATO i podpisał protokół o współpracy między NATO a Ukrainą.

- 16 lutego Wiceprezydent Federacji Muzułmańsko-Chorwackiej zatwierdził międzynarodowy plan zawieszenia sankcji gospodarczych wobec Serbii w zamian za uznanie Bośni i Chorwacji, pod warunkiem całkowitego zamknięcia granicy bośniacko-serbskiej.
- 23 lutego Białoruś zawiesiła program niszczenia broni, naruszając w ten sposób Traktat CFE.
- 24 lutego NATO rozpoczęło w Brukseli rozmowy z Marokiem, Egiptem, Mauretanią, Tunezją i Izraelem na temat bezpieczeństwa w Afryce Północnej.
- 27 lutego Ministrowie obrony: Estonii, Litwy i Łotwy podpisali porozumienie o współpracy wojskowej obejmującej politykę zagraniczną i kwestie logistyki.
- Wiceprezydent USA Al Gore złożył wizytę w siedzibie NATO.
- 1 marca Kierując się zasadami sojuszniczej współpracy w dziedzinie uzbrojenia, Stany Zjednoczone, Francja, Niemcy i Włochy uzgodniły stworzenie Systemu Obrony Powietrznej o Średnim Zakresie (MEADS).
- W ślad za członkostwem w Partnerstwie dla Pokoju z 1994 roku, Estonia podpisała indywidualny program współpracy wojskowej z NATO.
- 6 marca Chorwacja zawarła sojusz wojskowy z bośniacką Federacją Muzułmańsko-Chorwacką. Oddziały UNPROFOR pozostały w Chorwacji.
- 8 marca Sekretarz Generalny NATO Willy Claes i prezydent Stanów Zjednoczonych Bill Clinton spotkali się w Waszyngtonie i omówili możliwości wycofania sił pokojowych ONZ z Chorwacji i Bośni.
- 16 marca Słowacja i Węgry zawarły porozumienie w sprawie traktatu o prawach mniejszości narodowych.
- 18-20 marca W Paryżu zebrała się Paneuropejska Konferencja Bezpieczeństwa. W obradach uczestniczyli reprezentanci 50 państw. Przyjęto plan stabilizacyjny, eliminujący niebezpieczeństwo kryzysu w Europie oraz serię środków dotyczących granic i praw mniejszości etnicznych.

- 30-31 marca Rada OBWE przedyskutowała Wspólny i Kompleksowy Model Bezpieczeństwa w XXI wieku – ogólną koncepcję bezpieczeństwa opracowaną z myślą o wspólnych korzyściach wszystkich uczestniczących państw.
- 11 kwietnia Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła rezolucję nr 984 gwarantującą pomoc państwom nieposiadającym broni nuklearnej, które podpisały Układ o Nierozprzestrzenianiu Broni Jądrowej z 1968 roku (NPT), w sytuacji ataku lub zagrożenia atakami jądrowymi.
- 26 kwietnia Wicepremier i minister spraw zagranicznych Malty, profesor Guido de Marco podpisał Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju. (Malta wycofała się później z PdP.)
- 7 maja Obchody 50. rocznicy zakończenia II wojny światowej.
- 11 maja Na zasadzie konsensusu przedłużono na czas nieokreślony ważność Układu o Nierozprzestrzenianiu Broni Jądrowej.
- 15 maja Zebrani w Lizbonie ministrowie spraw zagranicznych i ministrowie obrony UZE omówili perspektywy stosunków między UZE a NATO.
- 25 maja Na prośbę ONZ samoloty NATO zaatakowały skład amunicji bośniackich Serbów w okolicach Pale. Podobny atak przeprowadzono również następnego dnia.
- 27 maja Rada Północnoatlantycka zażądała od bośniackich Serbów wstrzymania ataków na strefy bezpieczeństwa ONZ i podporządkowania się ultimatum UNPROFOR w sprawie usunięcia ciężkiego uzbrojenia ze strefy wyłączonej Sarajewa lub przekazania go pod kontrolę ONZ. Potępiono przypadki zabójstw i zatrzymania żołnierzy sił pokojowych ONZ.
- 30-31 maja W Noordwijk w Holandii spotkali się ministrowie spraw zagranicznych NATO oraz NACC. Podczas specjalnego posiedzenia z udziałem rosyjskiego ministra spraw zagranicznych Kozyriewa, Rosja formalnie przyjęła Indywidualny Program Partnerstwa w ramach Partnerstwa dla Pokoju, a także dokument

zatytułowany: „Obszary poszukiwania szerokiego i wzmocnionego dialogu i współpracy między NATO a Rosją“

W oświadczeniu na temat sytuacji w byłej Jugosławii Rada Północnoatlantycka potępiła eskalację przemocy ze strony uczestników konfliktu oraz ataki na personel ONZ.

- 1 czerwca Prezydent Ukrainy Leonid Kuczma odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 28-30 czerwca Podczas zorganizowanego przez NATO Kolokwium Ekonomicznego z udziałem przedstawicieli Sojuszu i państw partnerskich omawiano stan reform ekonomicznych w państwach partnerskich.
- 2 lipca Najpotężniejsze bombardowanie artyleryjskie Srebrenicy od czasu ogłoszenia miasta bezpieczną strefą pod opieką ONZ. Międzynarodowy Trybunał Karny ds. Zbrodni Wojennych w byłej Jugosławii formalnie oskarżył Radovana Karadzicia i generała Mladicia, zarzucając im ludobójstwo i zbrodnie przeciw ludzkości.
- 11 lipca Samoloty NATO zaatakowały cele w okolicach Srebrenicy w Bośni i Hercegowinie.
- 12 lipca Rada Północnoatlantycka zdecydowanie potępiła ataki bośniackich Serbów na strefę bezpieczeństwa wokół Srebrenicy.
- 1 sierpnia Izba Reprezentantów Stanów Zjednoczonych uchyliła embargo na dostawy broni do Bośni.
- Lotnictwo i artyleria NATO rozpoczęły operację Deliberate Force atakując pozycje serbskie w odpowiedzi na ostrzał Sarajewa.
- 30 sierpnia Samoloty NATO zaatakowały pozycje bośniackich Serbów w pobliżu Sarajewa.
- 1 września Samoloty NATO wznowiły bombardowanie pozycji bośniackich Serbów. Serbowie odpowiedzieli ostrzałem artyleryjskim Sarajewa.
- Samoloty NATO zaatakowały cele bośniackich Serbów koło Pale.

NATO zawiesiło operację Deliberate Force, kiedy bośniaccy Serbowie zgodzili się wycofać ciężkie uzbrojenie z 20-kilometrowej strefy wyłączzonej wokół Sarajewa.

W Nowym Jorku podpisano porozumienie w sprawie rozwiązań konstytucyjnych dla Bośni i Hercegowiny.

2 września Rada Północnoatlantycka upoważniła dowódców wojskowych do wznowienia ataków lotniczych na pozycje bośniackich Serbów za każdym razem, kiedy będzie to potrzebne dla zapobieżenia kolejnym aktom agresji przeciwko strefom bezpieczeństwa ONZ.

5 września Jednostki powietrzne NATO wznowiły ataki na cele wojskowe Serbów bośniackich.

12 września W Hadze opracowano ramy Porozumienia z Wassenaar, które zastąpiło COCOM. Dotyczy ono kontroli nad eksportem określonych broni konwencjonalnych oraz technologii o cywilno-militarnym przeznaczeniu.

14 września Grecja i była Jugosłowiańska Republika Macedonii* podpisały porozumienie o nawiązaniu stosunków dyplomatycznych i gospodarczych.

Na specjalnym posiedzeniu Rady Północnoatlantyckiej z udziałem ministra spraw zagranicznych Ukrainy Gennadija Udowenko omówiono kwestię rozszerzenia stosunków między NATO a Ukrainą.

Przywódcy polityczni i wojskowi Serbów bośniackich podpisali porozumienie w sprawie wycofania ciężkiego uzbrojenia z 20-kilometrowej strefy wyłączzonej wokół Sarajewa.

20 września Spotkanie Rady Północnoatlantyckiej z udziałem przedstawicieli Rosji na temat wprowadzenia w życie Traktatu CFE.

21 września Ambasadorowie państw Sojuszu przyjęli „Studium na temat rozszerzenia NATO”, określające wymagania wobec państw ubiegających się o członkostwo.

25 września W Wiedniu rozpoczęła się konferencja przeglądowa ONZ w sprawie broni konwencjonalnej.

- 26 września NATO przedstawiło rosyjskiemu ambasadorowi Czurkinowi projekt „Politycznych ram stosunków między NATO a Rosją“.
- 28 września Sojusz przedstawił wnioski ze „Studium na temat rozszerzenia NATO“ państwom należącym do Północnoatlantyckiej Rady Współpracy (NACC) oraz Partnerstwa dla Pokoju.
- 2 października Chorwaci i Serbowie uzgodnili, że Wschodnia Sławonia zostanie po okresie przejściowym przekazana pod administrację chorwacką.
- Samoloty NATO zaatakowały trzy stanowiska serbskich pocisków przeciwlotniczych.
- W Bośni weszło w życie zawieszenie broni.
- 5-6 października Ministrowie obrony państw NATO spotkali się w Williamsburgu w USA.
- 12 października Prezydent Albanii Sali Berisha odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 13 października Konferencja ONZ na temat broni konwencjonalnej zakończyła się bez osiągnięcia porozumienia w sprawie globalnego zakazu stosowania min przeciwpiechotnych.
- 19 października Rada Północnoatlantycka spotkała się z przedstawicielem Rosji, żeby omówić plany wprowadzenia pokoju w Bośni.
- 21 października Willy Claes zrezygnował ze stanowiska Sekretarza Generalnego NATO.
- 27 października NATO i UZE podpisały porozumienie umożliwiające bezpośrednie i uproszczone kontakty między obydwojema organizacjami.
- Kofi Annan, specjalny reprezentant Sekretarza Generalnego ONZ oraz specjalny wysłannik do NATO, odwiedził siedzibę Sojuszu.
- 1 listopada W Dayton w stanie Ohio rozpoczęły się rokowania pokojowe w sprawie Bośni. Podpisano porozumienie o reintegracji Wschodniej Sławonii z Chorwacją.
- Rada Bezpieczeństwa ONZ zawiesiła sankcje wobec byłej Jugosławii.

- 8 listopada Amerykański sekretarz obrony William Perry i rosyjski minister obrony generał Paweł Graczow odwiedzili Kwaterę Główną NATO, w celu przedyskutowania udziału wojsk rosyjskich w IFOR.
- 13 listopada Komisja spraw zagranicznych i komisja rodzajów wojsk senatu Stanów Zjednoczonych zablokowały ratyfikację Konwencji o Broni Chemicznej.
- 14 listopada Ministrowie spraw zagranicznych i ministrowie obrony państw UZE potwierdzili na spotkaniu w Madrycie gotowość przekształcenia UZE w narzędzie umacniania europejskiego filaru NATO.
- 15 listopada Prezydent byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii* Branko Crvenkovski odwiedził Kwaterę Główną NATO, deklarując, że jego kraj przystępuje do Partnerstwa dla Pokoju.
- 22 listopada Kwaterę Główną NATO odwiedzili prezydent Finlandii Martti Ahtisaari oraz przewodniczący OBWE László Kovács.
- 27 listopada Obywatele 14 państw członkowskich Sojuszu zostali nagrodzeni medalami za służbę w byłej Jugosławii.
- 28 listopada Unia Europejska oraz 12 państw śródziemnomorskich podpisało w Barcelonie porozumienie o przyszłej współpracy politycznej i gospodarczej.
- 1 grudnia Javier Solana Madariaga został Sekretarzem Generalnym NATO.
- 5 grudnia Spotkanie Rady Północnoatlantyckiej na szczeblu ministerialnym. Ministrowie spraw zagranicznych i obrony 16 państw potwierdzili wolę kontynuowania starań Sojuszu o przywrócenie pokoju w Bośni i Hercegowinie.
- NATO formalnie zatwierdziło rozmieszczenie 60 tysięcy żołnierzy w Bośni. Parlament niemiecki przegłosował wysłanie 4 tysiące żołnierzy.
- Prezydenci Bośni i Hercegowiny oraz Chorwacji i Serbii podpisali w Paryżu ogólne porozumienie ramowe w sprawie pokoju w Bośni i Hercegowinie.

Do Tuzli przybyły oddziały amerykańskie. ONZ przekazało NATO dowodzenie operacjami wojskowymi w Bośni.

Dowódca NATO, admirał Leighton Smith odrzucił żądanie przewodniczącego Zgromadzenia Serbów bośniackich, Momcilo Krajisnika, odroczenia o co najmniej dziewięć miesięcy terminu przekazania pod administrację muzułmańską serbo-bośniackich dzielnic Sarajewa.

Francja ogłosiła wznowienie członkostwa w Komitecie Wojskowym NATO. Francuski minister obrony miał też regularnie uczestniczyć w spotkaniach Komitetu Planowania Obrony oraz w innych posiedzeniach.

7-8 grudnia W Budapeszcie zebrała się Rada Ministrów OBWE i zatwierdziła wytyczne modelu bezpieczeństwa, a także określiła swą rolę w konflikcie w Bośni i Hercegowinie.

14 grudnia Prezydent Serbii Slobodan Miloszewić, prezydent Bośni i Hercegowiny Alija Izetbegović oraz prezydent Chorwacji Franjo Tuđman podpisali w Paryżu porozumienie pokojowe w sprawie Bośni.

15 grudnia Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła rezolucję nr 1031 powołującą Międzynarodowe Wojskowe Siły Implementacyjne (IFOR).

16 grudnia Rozpoczęcie rozmieszczania kierowanych przez NATO Sił Implementacyjnych (IFOR) w Bośni.

19 grudnia 28 państw podpisało Porozumienie z Wassenaar o kontroli eksportu uzbrojenia i technologii.

20 grudnia Siły pokojowe ONZ (UNPROFOR) przekazały prowadzenie operacji wojskowych w Bośni kierowanym przez NATO Siłom Implementacyjnym (IFOR).

1996

3 stycznia Amerykański sekretarz obrony William Perry przyleciał do Sarajewa, aby odbyć rozmowy z oficerami NATO i z przywódcami bośniackimi.

- 4 stycznia Pod auspicjami OBWE w Wiedniu rozpoczęły się negocjacje na temat środków budowy zaufania i kontroli zbrojeń w Bośni. Strony porozumienia pokojowego podpisały kolejne dokumenty prowadzące do zwiększenia wzajemnego zaufania, zmniejszenia ryzyka konfliktu, ograniczenia sił zbrojnych i zapoczątkowania współpracy politycznej.
- 5 stycznia Parlament Rosji przegłosował wysłanie wojsk rosyjskich do Bośni w ramach kierowanej przez NATO misji pokojowej. Dowodzenie i kontrolę nad oddziałami rosyjskimi wchodzącymi w skład IFOR regulują specjalne uzgodnienia.
- 11 stycznia Jordański książę El-Hassan Bin Talal odbył rozmowę z Sekretarzem Generalnym Javierem Solaną na temat Dialogu Śródziemnomorskiego NATO.
- 13 stycznia Rozpoczęcie rozmieszczania oddziałów rosyjskich wchodzących w skład IFOR w Bośni.
- 15 stycznia Rada Bezpieczeństwa ONZ zezwoliła na wysłanie do Wschodniej Sławonii sił liczących 5000 żołnierzy wspieranych przez lotnictwo NATO.
- 17 stycznia Kwaterę Główną NATO odwiedził prezydent Polski Aleksander Kwaśniewski oraz administrator Mostaru z ramienia Unii Europejskiej, Hans Koschnik.
- 19 stycznia Kwaterę Główną NATO odwiedził Richard Goldstone, prokurator Trybunału Haskiego.
- 23 stycznia Generał George Joulwan (SACEUR) odwiedził Rosję, gdzie przeprowadził rozmowy z ministrem obrony i szefem sztabu generalnego.
- 24 stycznia Kwaterę Główną NATO odwiedził premier Estonii Tiit Vähi.
- 26 stycznia Rosja została przyjęta do Rady Europy.
- Senat USA ratyfikował traktat START II ograniczający poziom rosyjskich i amerykańskich strategicznych pocisków nuklearnych.
- 29 stycznia Sekretarz Generalny OBWE rozpoczął dwudniową wizytę w byłej Jugosławii, aby przygotować, po

zakończeniu działań wojennych, przeprowadzenie wolnych wyborów nadzorowanych przez OBWE.

- 12 lutego Sekretarz Generalny NATO odwiedził Mostar.
Władze Bośni zgodziły się przekazać w ręce Trybunału Haskiego dwóch oficerów pochodzących z sił Serbów bośniackich.
- 26 lutego Wicekanclerz Austrii Wolfgang Schüssel odwiedził Kwaterę Główną NATO. Austria podpisała Indywidualny Program Partnerstwa.
- 8 marca Stali Reprezentanci Rady Północnoatlantyckiej odwiedzili Sarajewo.
- 13 marca Rosja podpisała porozumienia o udziale w IFOR oraz przejęciu części kosztów operacji.
- 15 marca Amerykański sekretarz stanu Warren Christopher odwiedził SHAPE i spotkał się z generałem Georgem Joulwanem (SACEUR). Omawiano problemy przestrzegania podpisanego w Dayton porozumienia pokojowego w sprawie Bośni oraz kwestie rozszerzenia NATO.
- 20-21 marca Sekretarz Generalny NATO Javier Solana przybył do Moskwy na rozmowy poświęcone stosunkom NATO z Rosją. Spotkał się z prezydentem Borysem Jelcynem, przewodniczącym Dumy Giennadijem Selezniem oraz innymi politykami najwyższego szczebla.
- 20 marca W Moskwie podpisano porozumienie o współpracy NATO z Rosją w sytuacjach specjalnych.
- 23 marca W Moskwie spotkali się ministrowie spraw zagranicznych grupy kontaktowej w sprawie byłej Jugosławii.
- 25 marca Prezydent Bułgarii Żelew odwiedził Kwaterę Główną NATO.
- 26 marca Kwaterę Główną NATO. Odwiedzili: premier Białorusi Michaił Chygir, prezydent Łotwy Guntis Ulmanis oraz prezydent Estonii Lennard Meri.
- 23 kwietnia Kwaterę Główną NATO odwiedzili: prezydent Gruzji Eduard Szewardnadze oraz prezydent Armenii Levon Ter Petrossjan.

- 24 kwietnia Kwaterę Główną NATO odwiedził wicepremier i minister spraw zagranicznych Malty, profesor Guido de Marco.
- 26 kwietnia Kwaterę Główną NATO odwiedził król Hiszpanii Juan Carlos.
- 29 kwietnia Rada Północnoatlantycka oceniła, że w ciągu czterech miesięcy istnienia oddziały IFOR zapewniły bezpieczeństwo w Bośni i Hercegowinie.
- 2 maja Sekretarz Generalny NATO Javier Solana i Sekretarz Generalny UZE José Cutileiro podpisali porozumienie na temat bezpieczeństwa. Porozumienie to ustala procedury ochrony tajnych informacji i materiałów udostępnianych przez każdą ze stron.
- 7 maja W Birmingham spotkali się ministrowie spraw zagranicznych i ministrowie obrony państw UZE.
- 8 maja Kwaterę Główną NATO odwiedził Carl Bildt, wysoki przedstawiciel odpowiedzialny za koordynację cywilnych aspektów porozumienia pokojowego w byłej Jugosławii.
- 9 maja SHAPE i Trybunał Haski uzgodnili memorandum określające praktyczne aspekty zatrzymywania i przekazywania osób oskarżonych o zbrodnie wojenne.
- 15-31 maja W Wiedniu odbyła się pierwsza konferencja przeglądowa traktatu CFE. Uzgodniono porozumienie na temat przyszłych negocjacji związanych z traktatem.
- 16 maja Sekretarz Generalny NATO Javier Solana oraz Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych NATO Europa, generał George Joulwan, odwiedzili Banja Lukę.
- 19-21 maja Przedstawiciele NATO i państw partnerskich spotkali się w pobliżu Bonn i przedyskutowali ogólnoświatowe starania prowadzące do rozmontowania i zniszczenia zapasów broni chemicznej, jądrowej oraz uzbrojenia konwencjonalnego.
- 21 maja Kwaterę Główną NATO odwiedził premier Słowenii Janez Drnovsek.

- 3 czerwca W Berlinie spotkali się ministrowie spraw zagranicznych NATO. Postanowiono stworzyć w ramach NATO Europejską Tożsamość Bezpieczeństwa i Obrony jako element wewnętrznej transformacji Sojuszu.
- 12 czerwca Była Jugosłowiańska Republika Macedonii* podpisała Indywidualny Program Partnerstwa.
- 13 czerwca Spotkanie Rady Północnoatlantyckiej na szczelbu ministrów obrony.
- 14-15 czerwca Sekretarz Generalny NATO Javier Solana odwiedził Zagrzeb i Sarajewo.
- 18 czerwca Po wygaśnięciu embarga ONZ na dostawy broni do byłej Jugosławii zawieszono operację Sharp Guard.
- 26-28 czerwca Zorganizowane przez NATO kolokwium na temat rozwoju gospodarczego i reform w państwach partnerskich.
- 1 lipa Powołanie nowej Agencji NATO do spraw Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli (C3).
- 3 lipca Borys Jelcyn został ponownie prezydentem Rosji.
- 17 lipca Admirał Leighton Smith został udekorowany medalem NATO w uznaniu jego roli na stanowisku dowódcy IFOR i naczelnego dowódcy Regionu Południowego.
- 19 lipca Rada Północnoatlantycka zatwierdziła ogólny Program Standaryzacji NATO zawierający 50 zadań harmonizacyjno-standaryzacyjnych.
- 13 sierpnia Sekretarz Generalny NATO Javier Solana i amerykański sekretarz stanu Warren Christopher omawiali w Brukseli kwestię wyborów w Bośni, problemy rozszerzenia NATO oraz stosunki z Rosją.
- 27 sierpnia Podpisano wynegocjowane przez specjalnego wysłannika Rosji, generała Aleksandra Lebiedzia, porozumienie kończące trwający od 1995 roku konflikt w Czeczenii.
- 14 września Oddziały IFOR zapewniają bezpieczeństwo nadzorowanym przez OBWE wyborom w Bośni i Hercegowinie.

16 września	Kwaterę Główną NATO odwiedził prezydent Węgier Arpad Göncz.
20 września	Sekretarz Generalny NATO Javier Solana spotkał się w Wiedniu z ministrem spraw zagranicznych Rosji Primakowem.
24 września	Chiny, Francja, Rosja, Wielka Brytania i Stany Zjednoczone podpisały Układ o Całkowitym Zakazie Prób z Bronią Jądrową – CTBT.
25-26 września	Ministrowie obrony państw NATO spotkali się nieoficjalnie w Bergen w Norwegii, żeby przedyskutować przebieg operacji pokojowych w Bośni.
2 października	Rada UZE postanowiła zakończyć Dunajską Operację Wymuszania Embarga wymierzoną w Federalną Republikę Jugosławii.
7 października	Kwaterę Główną NATO odwiedził sekretarz Rady Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej, generał Aleksander Lebiedź.
16 października	Kwaterę Główną NATO odwiedził prezydent Litwy Algirdas Brazauskas.
17 października	Kwaterę Główną NATO odwiedził prezydent Słowacji Michał Kovacz.
19 października	Prezydent Borys Jelcyn zwolnił świeżo mianowanego sekretarza Rady Bezpieczeństwa Państwa Aleksandra Lebiedzia i na jego miejsce powołał przewodniczącego Dumy Iwana Rybkina.
29 października	Malta ogłosiła zamiar wycofania się z programu Partnerstwa dla Pokoju.
5 listopada	Reelekcja prezydenta USA Billa Clintona.
13 listopada	Kwaterę Główną NATO odwiedził prezydent Uzbekistanu Islam Karimow.
14 listopada	Parlament Hiszpanii zatwierdził udział tego państwa w nowej wojskowej strukturze NATO.
27 listopada	Kwaterę Główną NATO odwiedził premier Finlandii Paavo Lipponen.

- 2-3 grudnia Obradujący w Lizbonie szczyt OBWE poświęcony problemom bezpieczeństwa europejskiego przyjął deklarację na temat Wspólnego i Powszechnego Modelu Bezpieczeństwa Europy w XXI wieku.
- 9 grudnia Kanclerz Niemiec Helmut Kohl i prezydent Francji Jacques Chirac podpisali porozumienie o wspólnym bezpieczeństwie i obronie.
- 10 grudnia W Kwaterze Głównej NATO w Brukseli zebrała się na szczeblu ministerialnym Rada Północnoatlantycka, żeby potwierdzić gotowość Sojuszu do utworzenia i prowadzenia Sił Stabilizacyjnych SFOR w Bośni i Hercegowinie pod warunkiem, że NATO otrzyma odpowiedni mandat ONZ. Ogłoszono również o podjęciu dalszych działań prowadzących do wewnętrznej i zewnętrznej transformacji Sojuszu w ramach przygotowań do zapowiedzianego na lipiec 1997 roku szczytu NATO w Madrycie. Ponadto wydano oświadczenie na temat stacjonowania sił nuklearnych.
- 11 grudnia Podczas spotkania z Radą Północnoatlantycką Szwajcaria podpisała Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju.
- 17 grudnia Kofi Annan został Sekretarzem Generalnym ONZ.
- 18 grudnia Kwaterę Główną NATO odwiedził sultan Brunei.
- 20 grudnia Siły Implementacyjne (IFOR) w Bośni zostały zastąpione przez Siły Stabilizacyjne (SFOR).

1997

- 16-17 stycznia Sekretarz Generalny NATO Javier Solana odwiedził Austrię, gdzie rozmawiał z kanclerzem federalnym Franzem Vranitzkym oraz czołowymi przywódcami politycznymi państwa.
- 17 stycznia Richard C. Holbrooke otrzymał pierwszy medal Manfreda Woernera za wysiłki zmierzające do osiągnięcia pokoju w byłej Jugosławii.
- 19-21 stycznia Pierwsza runda rokowań Sekretarza Generalnego NATO Javiera Solany z ministrem spraw zagranicznych Rosji Jewgienijem Primakowem w Moskwie na temat wspólnego dokumentu NATO-Rosja.

- 21 stycznia W Wiedniu rozpoczęły się rokowania nad nowelizacją traktatu CFE z 1990 roku.
- 22 stycznia Kwaterę Główną NATO odwiedził premier Norwegii Thorbjörn Jagland.
- 28 stycznia Sekretarz Generalny NATO Javier Solana spotkał się w Paryżu z prezydentem Francji Jacquesem Chiraciem.
- 29 stycznia Kwaterę Główną NATO odwiedzili: prezydent Bułgarii Petar Stojanow i prezydent Rumunii Emil Constantinescu.
- 30 stycznia Sekretarz Generalny NATO Javier Solana wystąpił w Zgromadzeniu Parlamentarnym Rady Europy.
- 4 lutego W orędziu o stanie państwa prezydent USA Bill Clinton zapowiedział, że będzie dążył do rozszerzenia NATO przed końcem 1999 roku i jednocześnie do ustanowienia „stabilnego partnerstwa” z Rosją.
- 5-6 lutego Sekretarz Generalny NATO Javier Solana spotkał się w Ankarze z prezydentem Turcji Sulejmanem Demirelem i premierem tego państwa- Necmettinem Erbakanem. Rozmowy dotyczyły spraw związanych z rozszerzeniem NATO, a także kwestii związanych z rolą Turcji w Europie.
- 10-14 lutego Sekretarz Generalny NATO Javier Solana odwiedził Mołdawię, Gruzję, Armenię i Azerbejdżan, gdzie spotkał się z przywódcami tych państw.
- 12 lutego Były przywódca partyzancki Asłan Maschadow został zaprzysiężony jako prezydent Czeczenii.
- 18 lutego Nowy amerykański Sekretarz Stanu pani Madeleine Albright uczestniczyła po raz pierwszy w spotkaniu ministrów spraw zagranicznych NATO w Brukseli. Zaproponowała utworzenie stałej brygady złożonej z oddziałów NATO i rosyjskich.
- 19 lutego Kwaterę Główną NATO odwiedził Wysoki Przedstawiciel Unii Europejskiej w Bośni Carl Bildt.
- 20 lutego NATO zaproponowało poważne zmiany w traktacie CFE ograniczającym siły konwencjonalne w Europie. Obecnie Sojusz przyjmuje zasadę ograniczenia arsenałów nie regionów, lecz poszczególnych państw.

Sojusz zgada się również na rosyjską propozycję terytorialnego, a nie narodowego ograniczenia rozmieszczenia wojsk, które skutecznie nie dopuści do zmasowania wojsk NATO w rejonie sąsiadującym z granicami Rosji.

- 21 lutego Kwaterę Główną NATO odwiedził premier Polski Włodzimierz Cimoszewicz.
- 23 lutego W Moskwie odbyła się druga runda rozmów Sekretarza Generalnego NATO Javiera Solany z rosyjskim ministrem spraw zagranicznych Jewgienijem Primakowem poświęcona wypracowaniu dokumentu NATO-Rosja.
- 7 marca Amerykański sekretarz obrony William Cohen odwiedził po raz pierwszy Kwaterę Główną NATO.
- 9-10 marca W Moskwie odbyła się trzecia runda rozmów Sekretarza Generalnego NATO Javiera Solany z rosyjskim ministrem spraw zagranicznych Jewgienijem Primakowem poświęcona wypracowaniu normy dla stosunków NATO-Rosja.
- 10-15 marca Sekretarz Generalny NATO Javier Solana odwiedził państwa partnerskie w Azji Środkowej: Kazachstan, Kirgizję, Uzbekistan i Turkmenistan.
- 11 marca Konferencja UZE w Atenach poświęcona problemom bezpieczeństwa w świetle planowanego rozszerzenia NATO i Unii Europejskiej.
- 16 marca Ministrowie spraw zagranicznych państw Unii Europejskiej spotkali się w Apeldoorn w Holandii, by omówić problemy związane z rozszerzeniem Unii.
- 20-21 marca Prezydenci Stanów Zjednoczonych Bill Clinton i Rosji Borys Jelcyn spotkali się w Helsinkach, by omówić przyszłość stosunków NATO-Rosja. Nie wydano wspólnego komunikatu na temat planów rozszerzenia NATO na wschód, ale podpisano ogólne oświadczenie o stanie bezpieczeństwa europejskiego.
- 21 marca Kwaterę Główną NATO odwiedził król Belgów Albert II.
- 24-25 marca Sekretarz Generalny NATO Javier Solana i Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych NATO Europa, generał George A. Joulwan (SACEUR) odwiedzili byłą

- Jugosłowiańską Republiką Macedonii* oraz Republikę Bośni i Hercegowiny.
- 2 kwietnia Ministrowie obrony państw bałtyckich spotkali się w stolicy Litwy Wilnie, żeby omówić utworzenie wspólnego batalionu sił pokojowych (BALTBAT) oraz wspólnej eskadry okrętów wojennych (BALTRON).
- 9-11 kwietnia Sekretarz generalny NATO Javiera Solana omówił z amerykańskim sekretarzem stanu, panią Madeleine Albright, perspektywy stosunków NATO-Rosja, a także odwiedził Kanadę.
- 15 kwietnia Sekretarz Generalny NATO Javier Solana konferował w Moskwie z rosyjskim ministrem spraw zagranicznych Jewgienijem Primakowem. Była to czwarta runda rozmów na temat wspólnego dokumentu o przyszłości stosunków NATO-Rosja.
- Na lotnisku w Tiranie wylądowały pierwsze oddziały 6-tysięcznego, dowodzonego przez Włochy, międzynarodowego kontyngentu sił bezpieczeństwa. Zadaniem Operacji Alba jest ochrona dostaw pomocy humanitarnej dla ludności Albanii.
- Członkowie UZE uznali, że Turcja i Norwegia, które nie należą do Unii, mogą brać udział w operacjach UZE prowadzonych przy wykorzystaniu środków NATO.
- 17 kwietnia Polska ogłosiła, że zmniejszy w ciągu siedmiu lat swoje siły zbrojne z 220 tysięcy do 180 tysięcy żołnierzy i oficerów, żeby dostosować je do standardów NATO.
- 24 kwietnia Senat USA przyjął Konwencję o broni chemicznej przewidującą globalny zakaz Broni Chemicznej (Konwencja weszła w życie 29 kwietnia).
- 6 maja Sekretarz Generalny NATO Javier Solana odbył w Luksemburgu piątą rundę rozmów z rosyjskim ministrem spraw zagranicznych Jewgienijem Primakowem na temat dokumentu NATO-Rosja.
- 7 maja Sekretarz Generalny NATO Javier Solana odwiedził Ukrainę i spotkał się z Prezydentem Leonidem Kuczmą. Otworzył również Ośrodek Informacji i Dokumentacji NATO w Kijowie.

- 12-13 maja Ministrowie spraw zagranicznych i obrony 28 państw Europy spotkali się w Paryżu pod auspicjami UZE dla przedyskutowania stanu bezpieczeństwa europejskiego.
- 13-14 maja Sekretarz Generalny NATO Javier Solana odbył w Moskwie szóstą rundę rozmów z rosyjskim ministrem spraw zagranicznych Jewgienijem Primakowem na temat wspólnego dokumentu o przyszłości stosunków NATO-Rosja.
- 14 maja Sekretarz Generalny NATO Javier Solana i rosyjski minister spraw zagranicznych Jewgienij Primakow uzgodnili tekst wspólnego dokumentu Akt Stanowiący o Stosunkach Wzajemnych, Współpracy i Bezpieczeństwie pomiędzy NATO a Federacją Rosyjską.
- 22 maja Prezydent Rosji Borys Jelcyn zdymisjonował ministra obrony Igora Rodionowa i mianował na jego miejsce Wiktora Samsonowa.
- 27 maja W Paryżu odbyło się spotkanie na szczycie NATO-Rosja. Podpisano Akt Stanowiący o Stosunkach Wzajemnych, Współpracy i Bezpieczeństwie pomiędzy NATO a Federacją Rosyjską.
- 29 maja Przy okazji spotkania ministrów spraw zagranicznych państw NATO w Sintrze (Portugalia), Sekretarz Generalny Solana i minister spraw zagranicznych Ukrainy Udowenko parafowali Kartę Szczególnego Partnerstwa między NATO a Ukrainą.
- 30 maja W Sintra w Portugalii zakończyło się spotkanie Północnoatlantyckiej Rady Współpracy (NACC) oraz inauguracyjne posiedzenie Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC). Ministrowie spraw zagranicznych NATO i państw partnerskich zatwierdzili Podstawowy Dokument EAPC.
- 2 czerwca Rumunia i Ukraina podpisały układ o przyjaźni i współpracy.
- 12-13 czerwca W Brukseli zebrał się na dorocznym spotkaniu wiosennym ministrowie obrony państw NATO.
- 16-17 czerwca Szczyt Rady Europejskiej w Amsterdamie przyjął nowy dokument Unii, ale nie poczynił żadnych znaczących kroków w kierunku sformułowania zasad wspólnej

obrony. UZE pozostaje niezależnym ciałem, którego zadaniem jest prowadzenie w imieniu Unii Europejskiej operacji humanitarnych i pokojowych oraz rozwiązywanie sytuacji kryzysowych.

- 16-27 czerwca W ramach Partnerstwa dla Pokoju na wodach Polski i Niemiec odbyły się morskie ćwiczenia Baltic Operations 1997 (BALTOPS) w prowadzeniu poszukiwań i akcji ratowniczych, obserwacji wybrzeża oraz przeciwdziałaniu przemytowi. W ćwiczeniach brały udział jednostki: USA, Danii, Estonii, Finlandii, Holandii, Litwy, Łotwy, Niemiec, Norwegii, Polski, Rosji, Szwecji i Wielkiej Brytanii.
- 20-22 czerwca Rosja dołączyła do szczytu „G-7”, który stał się od tego momentu „G-8”.
- 25-27 czerwca Zorganizowane przez NATO kolokwium na temat rozwoju gospodarczego państw partnerskich.
- 26 czerwca Genewska konferencja rozbrojeniowa postanowiła przełamać impas i rozpocząć globalne negocjacje w sprawie stopniowej eliminacji min lądowych. Przedstawiciele 61 państw wybrali australijskiego ambasadora, Johna Campbella, jako specjalnego koordynatora konferencji. Równolegle w Brukseli toczyły się oddzielne negocjacje w sprawie powszechnego zakazu stosowania min zorganizowane z inicjatywą Kanady.
- 8 lipca W Madrycie odbyło się spotkanie na szczycie Rady Północnoatlantyckiej. Szefowie państw i rządów państw NATO postanowili zaprosić Republikę Czeską, Polskę i Węgry do rozmów na temat przystąpienia do Sojuszu po zakończeniu procesu ratyfikacyjnego w kwietniu 1999 roku. Potwierdzono zasadę, że zgodnie z artykułem 10 Traktatu Północnoatlantyckiego, Sojusz jest otwarty dla nowych członków. Ustalono, że przegląd procesu ich przyjmowania zostanie dokonany w 1999 roku.

Formalnie podpisano Kartę Szczególnego Partnerstwa między NATO a Ukrainą.

Szefowie państw i rządów państw NATO wydali specjalne oświadczenie w sprawie Bośni

i Hercegowiny, w którym potwierdzono determinację NATO do wprowadzenia w życie postanowień układu pokojowego i przekształcenia Bośni i Hercegowiny w stabilne, wielonarodowe państwo demokratyczne.

- 9 lipca Pod egidą Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC) odbyło się spotkanie szefów państw i rządów NATO i państw partnerskich. Omawiano sposoby wykorzystania EAPC jako skutecznego instrumentu zapewnienia bezpieczeństwa i stabilizacji.
- 11 lipca Generał armii amerykańskiej Wesley Clark zastąpił generała G. Joulwana na stanowisku Naczelnego Dowódcy Sił Sojuszniczych NATO Europa – SACEUR.
- 16 lipca Na prośbę rządu polskiego rozpoczęto organizację pomocy dla ofiar powodzi w Polsce w ramach polityki pomocy NATO dla ofiar katastrof żywiołowych.
- 18 lipca W Brukseli odbyło się pierwsze posiedzenie Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja na szczepku ambasadorów. Uzgodniono kwestie organizacyjne i proceduralne.
- 22 lipca UZE wydała oświadczenie w sprawie zadań Unii oraz jej stosunków z Unią Europejską i NATO.
- 10 września Delegacja Węgier rozpoczęła rokowania w sprawie przystąpienia tego państwa do Sojuszu.
- 15 września W ramach Partnerstwa dla Pokoju na Ukrainie rozpoczęła się operacja „Kozacki Step 97”. Wzięły w niej udział jednostki NATO, Polski i Ukrainy. Ćwiczenia obejmowały rozwiązanie pozorowanego konfliktu etnicznego.
- 16 września Delegacja Polski rozpoczęła z NATO rokowania w sprawie przystąpienia tego państwa do Sojuszu.
- 22 września Kwaterę Główną NATO odwiedził premier Szwecji Göran Persson.
- 23 września Delegacja Republiki Czeskiej rozpoczęła z NATO rokowania w sprawie przystąpienia do Sojuszu.
- 24 września Kwaterę Główną NATO odwiedził premier Łotwy Guntars Krasts.

- 26 września Ministrowie spraw zagranicznych państw członkowskich Sojuszu i Rosji spotkali się na pierwszym posiedzeniu Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja na szczeblu ministerialnym. Przyjęto plan działania przewidujący konsultacje w sprawie budowy środków zaufania w ramach kontroli zbrojeń, operacji pokojowych w Bośni oraz w sprawie obecności przedstawicieli wojskowych Rosji w Kwaterze Głównej NATO.
- 30 września Ministrowie obrony państw NATO spotkali się nieoficjalnie w Maastricht w Holandii. W trakcie dwudniowych rozmów przedyskutowano problemy przyjęcia do Sojuszu nowych członków, przedłużenie mandatu NATO w Bośni oraz kwestie dotyczące zmian w strukturze dowodzenia NATO.
- 1 października Minister obrony Rosji Igor Siergiejew spotkał się z ministrami obrony państw NATO. Rosja zgodziła się przysłać wkrótce oficera łącznikowego, który miał rezydować przy Głównej Kwaterze NATO.
- Po naruszeniach zawartych uzgodnień, na prośbę Wysokiego Przedstawiciela w Bośni, oddziały SFOR podjęły akcję przeciwko serbskim nadajnikom radiowym i telewizyjnym.
- 2-8 października Na zaproszenie bułgarskiego Klubu Atlantyckiego w Sofii zebrało się Zgromadzenie Ogólne Stowarzyszeń Atlantyckich.
- 8 października Kwaterę Główną NATO odwiedzili: Wysoki Przedstawiciel w Bośni Carlos Westendorp oraz ambasador Robert H. Frowick.
- 9 października Ukraina i Węgry jako pierwsze państwa nienależące do NATO otworzyły swe przedstawicielstwa dyplomatyczne przy Kwaterze Głównej NATO.
- 13 października W Bukareszcie odbyła się 43. doroczna sesja Zgromadzenia Północnoatlantyckiego.
- 24 października W ślad za wizytą szefa rosyjskiego sztabu generalnego generała Kwasznina w Kwaterze Głównej NATO w dniu 23 października, uczestnicy trzeciego posiedzenia Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja na szczeblu ambasadorów wydali oświadczenie wyrażające

zadowolenie z faktu powołania generała broni Zawarżyna na przedstawiciela wojskowego Rosji przy NATO.

- 16 listopada Mieszkańcy Węgier zdecydowaną większością głosów (85 %) opowiedzieli się w referendum za przystąpieniem ich państwa do NATO.
- 18 listopada W Erfurcie w Niemczech spotkali się ministrowie spraw zagranicznych i obrony UZE. Postanowiono zharmonizować przewodnictwo w UZE z przewodnictwem w Unii Europejskiej.
- 25 listopada Rosyjski przedstawiciel wojskowy przy Kwaterze Głównej NATO generał broni Wiktor Zawarżin spotkał się po raz pierwszy oficjalnie z przewodniczącym Komitetu Wojskowego NATO Klausem Naumannem.
- 27 listopada Kwaterę Główną NATO odwiedził premier Polski Jerzy Buzek.
- 2-3 grudnia Pierwsze spotkanie Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja na szczelbu ministrów obrony. Spotkali się również szefowie sztabów 44 państw należących do Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego. Ministrowie obrony 15 państw NATO uczestniczyli w posiedzeniu Grupy Planowania Nuklearnego i Komitetu Planowania Obrony. Przedstawiciele 16 państw Sojuszu zebrali się nieco później na posiedzeniu Rady Północnoatlantyckiej.
- 4 grudnia Posiedzenie Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja na szczelbu szefów sztabów.
- 16 grudnia NATO i Ukraina podpisały porozumienie na temat planowania pomocy w sytuacjach specjalnych oraz przeciwdziałania skutkom katastrof żywiołowych.
- 16-17 grudnia W obecności ministrów spraw zagranicznych Republiki Czeskiej, Polski i Węgier, ministrowie spraw zagranicznych NATO podpisali protokoły przystąpienia tej trójki państw do Sojuszu.
- 18-19 grudnia Zgromadzenie Ogólne OBWE zatwierdziło wytyczne do opracowania Karty Bezpieczeństwa Europejskiego.

1998

- 14 stycznia Rada Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC) opublikowała Plan Działania na lata 1998-2000.
- Wizytę w NATO złożyła Sadako Ogata, Wysoki Przedstawiciel ONZ ds. Uchodźców.
- 26 stycznia Kwaterę Główną NATO odwiedził prezydent Mołdawii Petra Lucinschi.
- 4 lutego Kwaterę Główną NATO odwiedził premier byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii* Branko Crevenkowski.
- 11 lutego W Naukowym Instytucie Informacji Nauk Społecznych (INION) w Moskwie otwarto uroczyste Ośrodek Dokumentacyjny Problemów Bezpieczeństwa Europejskiego NATO.
- 12-18 lutego W organizowanych przez NATO dorocznych ćwiczeniach rozwiązywania sytuacji kryzysowych uczestniczyli po raz pierwszy przedstawiciele państw partnerskich Sojuszu.
- 20 lutego NATO ogłosiła gotowość do zorganizowania i poprowadzenia międzynarodowych sił w Bośni i Hercegowinie po wygaśnięciu mandatu SFOR w czerwcu 1998 roku. Siły takie zostały utworzone na podstawie mandatu Rady Bezpieczeństwa ONZ.
- 23 lutego Kwaterę Główną NATO odwiedził prezydent Turkmenistanu Saparmurat Niyazow.
- 25 lutego Sekretarz Generalny NATO powitał z uznaniem zawarcie porozumienia między Sekretarzem Generalnym ONZ a Irakiem w sprawach dyplomatycznych związanych z kryzysem iraackim. Podkreślił przy tym konieczność wypełnienia rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ i udzielenia szybkiego i bezwarunkowego dostępu inspektorom UNSCOM.
- Stała Wspólna Rada NATO-Rosja omówiła problemy współpracy dwustronnej w siłach SFOR w świetle przedłużenia obecności międzynarodowych oddziałów w Bośni po wygaśnięciu obecnego mandatu SFOR w czerwcu 1998 roku.

- 4 marca Rada Północnoatlantycka wyraziła uznanie dla rezolucji nr 1154 Rady Bezpieczeństwa ONZ dotyczącej Iraku i dała wyraz swemu poparciu dla woli ONZ zmuszenia Iraku do zastosowania się do tej rezolucji.
- 5 marca W wydanym oświadczeniu Rada Północnoatlantycka dała wyraz zaniepokojeniu z powodu niedawnych aktów przemocy w Kosowie i wezwała wszystkie strony do podjęcia natychmiastowych starań dla zmniejszania napięcia.
- Rada poparła również starania misji OBWE w Chorwacji dotyczące ponownego osiedlenia uchodźców i osób wypędzonych oraz przypomniała Chorwacji o jej obowiązkach wynikających z porozumienia pokojowego w Bośni.
- 11 marca Ambasadorowie i przedstawiciele państw EAPC omawiali niebezpieczną sytuację w Kosowie i określili warunki osiągnięcia rozwiązania pokojowego.
- 7 kwietnia Uroczyste otwarcie skrzydła Kwatery Głównej NATO w Brukseli, w którym mieścić się będą misje dyplomatyczne państw partnerskich Sojuszu. Budynek otrzymał imię Manfreda Woernera.
- 20 kwietnia Stali reprezentanci w Radzie Północnoatlantyckiej odwiedzili Bośnię i Hercegowinę. Towarzyszyli im Sekretarz Generalny Javier Solana oraz przewodniczący Komitetu Wojskowego, generał Naumann.
- 23 kwietnia Kwaterę Główną NATO odwiedził prezydent Litwy Valdas Adamkus.
- 27-28 kwietnia Seminarium EAPC w Bratysławie na temat demokratycznej kontroli nad wydatkami obronnymi.
- 28 kwietnia Kwaterę Główną NATO odwiedził premier Republiki Czeskiej Josef Tosovsky.
- 20 maja Rada Północnoatlantycka potępiła decyzję Indii dotyczącą przeprowadzenia próbnego wybuchu nuklearnego.
- 28 maja Podczas posiedzenia Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja w Luksemburgu NATO i Rosja potępiły próbne eksplozje jądrowe przeprowadzone przez Indie i Pakistan.

- Ministrowie spraw zagranicznych NATO zebrani na posiedzeniu Rady Północnoatlantyckiej wydali oświadczenie wyrażające zaniepokojenie sytuacją w Kosowie oraz przedstawili działania podejmowane dla powstrzymania kryzysu i osiągnięcia rozwiązania pokojowego.
- 29 maja Pod egidą EAPC powołano Euroatlantycki Ośrodek Koordynacji Reagowania w przypadku Klęsk Żywiolowych (EADRCC), który mieści się w Kwaterze Głównej NATO.
- 30 maja Sekretarz Generalny NATO potępił przeprowadzone przez Pakistan kolejne próbne eksplozje jądrowe i wezwał Indie oraz Pakistan do wstrzymania prób z ładunkami nuklearnymi i pociskami, do podpisania układu NPT i CTBT oraz do rozpoczęcia rokowań prowadzonych do złagodzenia napięcia w stosunkach dwustronnych.
- 12 czerwca Stała Wspólna Rada NATO-Rosja na szczepku ministrów obrony postanowiła kontynuować współpracę NATO i Rosji w ramach SFOR oraz potępiła Belgrad za użycie siły w Kosowie, jak również ekstremistów za odwołanie się do aktów przemocy.
- 15 czerwca W Albanii oraz w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii* odbyły się ćwiczenia lotnicze NATO pod nazwą Determined Falcon uzgodnione z rządami obu państw.
- 18 czerwca Podczas posiedzenia Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja obie strony potwierdziły wolę dopomożenia w międzynarodowych staraniach znalezienia pokojowego rozwiązania kryzysu w Kosowie.
- 17-19 czerwca W Lublanie w Słowenii odbyło się Kolokwium Ekonomiczne NATO na temat rozwoju gospodarczego i referendum w państwach partnerskich.
- 2-3 lipca W Sarajewie odbyło się seminarium informacyjne NATO, którego zadaniem było upowszechnienie doświadczeń demokratycznych w Bośni i Hercegowinie.
- 10 lipca Kwaterę Główną NATO odwiedził prezydent Bułgarii Petar Stojanow.

- 24 lipca Kwaterę Główną NATO odwiedził premier Węgier Wiktor Orban.
- 12 sierpnia Sekretarz Generalny NATO Javier Solana wyraził głębokie zaniepokojenie przedłużaniem się aktów przemocy w Kosowie i przypomniał, że Rada Północnoatlantycka omówiła plany wojskowe dotyczące możliwości zakończenia konfliktu i stworzenia warunków dla negocjacji.
- 14 września Sekretarz Generalny NATO Javier Solana wezwał wszystkie strony do wykazania dobrej woli i stworzenia warunków dla przywrócenia pokoju i stabilności w Albanii.
- 18 września Minister spraw zagranicznych Francji Hubert Védrine objął stanowisko Przewodniczącego Rady Północnoatlantyckiej³.
- 24 września Rada Północnoatlantycka zatwierdziła wydanie ostrzeżenia przewidującego zastosowanie w Kosowie ograniczonej opcji lotniczej lub etapowej kampanii powietrznej.
- 24-25 września W Vilamoura w Portugalii odbyło się nieoficjalne spotkanie ministrów obrony NATO.
- 30 września Podczas posiedzenia Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja omawiano kwestie dotyczące współpracy obu stron w ramach SFOR oraz wyrażono zaniepokojenie humanitarną sytuacją w Kosowie.
- 5 października Kwaterę Główną NATO odwiedził prezydent Słowenii Milan Kucan.
- 7 października Kwaterę Główną NATO odwiedzili: premier Republiki Czeskiej Milos Zeman i premier Bułgarii Iwan Kostow.
- 9 października NATO i Rosja wyraziły pełne poparcie dyplomatycznych starań zmierzających do znalezienia politycznego rozwiązania kryzysu w Kosowie oraz podkreśliły potrzebę natychmiastowego, pełnego przestrzegania postanowień rezolucji nr 1160 i 1199 Rady Bezpieczeństwa ONZ.

3 Ta honorowa funkcja przypada kolejno ministrom spraw zagranicznych państw członkowskich.

- 13 października Z uwagi na nieprzestrzeganie przez Federalną Republikę Jugosławii postanowień rezolucji nr 1199 Rady Bezpieczeństwa ONZ, Rada Północnoatlantycka dokonała przeglądu sytuacji w Kosowie i wydała polecenie przeprowadzenia, po upływie około 96 godzin, ograniczonych ataków lotniczych oraz etapowej kampanii powietrznej w Jugosławii.
- 13-15 października Pod egidą Komitetu Obrony Powietrznej NATO w tureckiej bazie lotniczej Kayseri odbyły się pierwsze ćwiczenia, w ramach których przeprowadzono strategiczną operację załadowania mobilnego radaru obrony powietrznej NATO na pokład ciężkiego rosyjskiego transportowca Il-76. Zadaniem ćwiczeń było przygotowanie się do ewentualnych wspólnych akcji wspierających operacje pokojowe.
- 15 października Kwaterę Główną NATO odwiedzili: prezydent Łotwy Guntis Ulmanis oraz premier RP Jerzy Buzek.
- Sekretarz Generalny NATO Javier Solana odwiedził Belgrad. Towarzyszyli mu: Przewodniczący Komitetu Wojskowego generał Naumann oraz Naczelny Dowódca Sojuszniczych Sił Zbrojnych NATO Europa (SACEUR) gen. Clark. Celem wizyty było skłonienie prezydenta Miloszewicia do natychmiastowego i pełnego przestrzegania postanowień rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1119 w sprawie Kosowa. Podpisano porozumienie w sprawie weryfikacji z powietrza sytuacji w Kosowie.
- 16 października Rada Północnoatlantycka postanowiła utrzymać gotowość do przeprowadzania operacji lotniczych przeciwko Jugosławii i przedłużyła termin wykonania ataków lotniczych do 27 października.
- 20 października Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych NATO Europa (SACEUR), generał Clark, omówił w Belgradzie z przywódcami serbskimi problemy kryzysu w Kosowie. Kwaterę Główną NATO odwiedził premier Rumunii Radu Vasile.
- 21 października Kwaterę Główną NATO odwiedził Carlos Westendorp, Wysoki Przedstawiciel odpowiedzialny za koordynację działalności organizacji i agencji cywilnych w Bośni i Hercegowinie. Konferował z Sekretarzem

Generalnym NATO oraz wystąpił podczas posiedzenia Rady Północnoatlantyckiej.

Podczas posiedzenia Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja na szczelbu ambasadorów przedyskutowano sytuację w Bośni i Hercegowinie oraz w Kosowie. NATO i Rosja wyraziły poparcie dla wysiłków mających na celu znalezienie pokojowego rozwiązania kryzysu w Kosowie w oparciu o ścisłe przestrzeganie rezolucji nr 1160 oraz 1199 Rady Bezpieczeństwa ONZ.

22 października Kwaterę Główną NATO odwiedził premier byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii Branko Crvenkovski.

24-25 października Przewodniczący Komitetu Wojskowego NATO, generał Naumann, oraz Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych NATO Europa (SACEUR), generał Clark, powrócili do Belgradu, żeby ponownie omówić kryzys w Kosowie z przywódcami serbskimi.

27 października Sekretarz Generalny NATO Javier Solana wydał oświadczenie, w którym zwrócił uwagę na poprawę bezpieczeństwa i warunków humanitarnych w Kosowie po decyzjach podjętych 13 października przez Radę Północnoatlantycką. Solana potwierdził przy tym konieczność pełnego przestrzegania postanowień rezolucji nr 1199 oraz nr 1203 Rady Bezpieczeństwa ONZ, utrzymanie przez NATO instrukcji w odniesieniu do ograniczonych operacji lotniczych, w zależności od oceny i decyzji Rady Północnoatlantyckiej, oraz utrzymanie instrukcji odnośnie do etapowej kampanii powietrznej. Solana wezwał też Albańczyków mieszkających w Kosowie do przestrzegania postanowień rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ.

4 listopada Kwaterę Główną NATO odwiedził prezydent Estonii Lennart Meri.

8 listopada Kwaterę Główną NATO odwiedził premier Słowacji Mikulas Dzurinda.

11 listopada Uczestnicy posiedzenia Komisji NATO-Ukraina przyjęli informację o zatwierdzonym niedawno programie współpracy z NATO oraz omówili inne kwestie, w tym

- sprawę stacjonowania dwóch oficerów łącznikowych NATO w Kijowie, których zadaniem będzie ułatwienie udziału Ukrainy w programie Partnerstwa dla Pokoju.
- 16 listopada Sekretarz Generalny NATO uczestniczył w spotkaniu ministerialnym Unii Zachodnioeuropejskiej, które odbyło się w Rzymie.
- 18-20 listopada Sekretarz Generalny NATO spotkał się w Nowym Jorku i w Waszyngtonie z Sekretarzem Generalnym ONZ Kofi Annanem oraz z wyższymi rangą przedstawicielami administracji i Senatu USA.
- 19 listopada Pierwsze spotkanie Wspólnej Komisji NATO-Rosja ds. Współpracy Naukowej i Technicznej w Moskwie.
- Rada Północnoatlantycka wyraziła zaniepokojenie pogarszającą się sytuacją w Kosowie. Jej przedstawiciele z naciskiem stwierdzili, iż wszystkie strony muszą w pełni podporządkować się odpowiednim rezolucjom Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych.
- 25 listopada Prezydent Rumunii, dr Emil Constantinescu złożył wizytę w Kwaterze Głównej NATO.
- 26 listopada Sekretarz Generalny i Naczelnny Dowódca Sił Sojuszniczych NATO Europa złożyli wizytę w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii*, aby omówić sytuację w Kosowie z prezydentem Kiro Gligorovem i przedstawicielami rządu.
- 26-27 listopada Międzyministerialna Komisja Państwowa Ukrainy przybyła z wizytą do NATO, aby przedstawić ukraiński program współpracy z NATO (1999-2001).
- 27 listopada Premier Słowacji Mikulas Dzurinda złożył wizytę w siedzibie NATO.
- 30 listopada Stała Wspólna Rada NATO-Rosja omówiła współpracę pomiędzy NATO i Rosją w ramach SFOR w Bośni i Hercegowinie oraz sposoby przyszłej współpracy w zakresie wpierania międzynarodowej misji weryfikacyjnej w Kosowie.
- 2 grudnia Sekretarz Generalny NATO Javier Solana wydał oświadczenie w sprawie zatrzymania przez żołnierzy

SFOR gen. Radislava Krstica podejrzanego o dokonanie zbrodni wojennych.

Była Jugosłowiańska Republika Macedonii* wyraziła zgodę na stacjonowanie na jej terytorium oddziałów NATO, które w razie potrzeby miały przeprowadzić ewakuację międzynarodowego personelu biorącego udział w misji weryfikacyjnej OBWE w sąsiednim Kosowie.

3 grudnia Premier Albanii, Pandeli Majko złożył wizytę w siedzibie NATO.

7 grudnia Premier byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii* Ljubco Georgievski złożył wizytę w siedzibie NATO.

8 grudnia Rada Północnoatlantycka odbyła spotkanie na szczelbu ministrów spraw zagranicznych z udziałem trzech nowo zaproszonych państw: Republiki Czeskiej, Węgier i Polski. Ministrowie omówili przygotowania do Szczytu Waszyngtońskiego w kwietniu 1999 roku, dokonali przeglądu sytuacji w Bośni i Hercegowinie oraz omówili przyszłość SFOR i konsultowali się wzajemnie w sprawie sytuacji w Kosowie. Przeanalizowali również postępy w zakresie międzynarodowej adaptacji NATO oraz zaktualizowania Koncepcji Strategicznej Sojuszu. W imieniu 19 rządów wydano oddzielne oświadczenie w sprawie adaptacji traktatu CFE. Rada Partnerstwa Euroatlantyckiego odbyła spotkanie na szczelbu ministrów spraw zagranicznych. Ministrowie omówili przyszłe wyzwania dla bezpieczeństwa oraz współpracę NATO-państwa partnerskie w kontekście EAPC i Partnerstwa dla Pokoju, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji w Bośni i Hercegowinie oraz w Kosowie. Dokonali oni także przeglądu postępów we wdrażaniu Podstawowego Dokumentu EAPC oraz przyjęli zaktualizowany Plan Działań EAPC na lata 1998-2000.

Minister spraw zagranicznych Austrii, Wolfgang Schüssel, sprawujący funkcję przewodniczącego Rady Unii Europejskiej odbył spotkanie z Sekretarzem Generalnym NATO w celu przeprowadzenia nieformalnej wymiany poglądów w kwestiach

będących przedmiotem wspólnej troski, włączając sytuację w Bośni i Hercegowinie oraz w Kosowie.

9 grudnia

Stała Wspólna Rada NATO-Rosja odbyła spotkanie na szczeblu ministrów spraw zagranicznych. Ministrowie ocenili wdrażanie Programu Prac PJC na rok 1998. Z radością stwierdzili postępy w zakresie rozwijania silnego, stabilnego partnerstwa oraz podkreślili użyteczność PJC w promowaniu konsultacji, koordynacji i wspólnego działania.

Odbyło się posiedzenie Komisji NATO-Ukraina na szczeblu ministrów spraw zagranicznych. Ministrowie ocenili wdrażanie Karty NATO-Ukraina i przyjęli program prac na rok 1999. Podpisano wstępne porozumienie w sprawie mianowania dwu oficerów łącznikowych NATO w Kijowie. Ministrowie NATO z radością powitali ogłoszenie ukraińskiego „Państwowego Programu Współpracy z NATO do roku 2001“.

10 grudnia

Sekretarz Generalny NATO w towarzystwie Generała Wesley'a K. Clarka (SACEUR) złożył wizytę w Bośni i Hercegowinie.

17 grudnia

Rada Północnoatlantycka spotkała się na szczeblu ministrów obrony z udziałem trzech zaproszonych państw; Republiki Czeskiej, Węgier i Polski. Ministrowie ocenili wprowadzanie w życie decyzji Szczytu Madryckiego w dziedzinie obrony, omówili zdolności obronne NATO oraz przygotowania do Szczytu Waszyngtońskiego. Zapoznali się także z sytuacją w Bośni i Hercegowinie oraz w Kosowie.

Odbyło się spotkanie ministerialne Komitetu Planowania Obrony oraz Grupy Planowania Nuklearnego. Ministrowie przyjęli wskazania Ministerialne z roku 1998, przedstawiające wskazówki polityczne skierowane do władz wojskowych Sojuszu na okres aż do 2006 r. i lata następne.

Sekretarz Generalny NATO wydał oświadczenie wzywające Prezydenta Saddama Husajna do pełnego podporządkowania się zobowiązaniom Iraku oraz wznowienia współpracy z Komisją Specjalną Narodów Zjednoczonych ds. Rozbrojenia (UNSCOM).

- 18 grudnia Rada Partnerstwa Euroatlantyckiego odbyła posiedzenie na szczelbu ministrów obrony w celu omówienia przyszłych wyzwań dla bezpieczeństwa oraz przeanalizowania współpracy NATO-Partnerzy, w kontekście EAPC oraz Partnerstwa dla Pokoju, z punktu widzenia obrony. Ministrowie wymienili także poglądy na temat sytuacji w Bośni i Hercegowinie oraz pokreślili potrzebę szybkiego wynegocjowania sposobu zakończenia kryzysu w Kosowie. Ministrowie NATO z radością przyjęli wolę partnerów w zakresie przyczyniania się do dowodzonej przez NATO lotniczej misji weryfikacyjnej w Kosowie.
- Komisja NATO-Ukraina odbyła spotkanie na szczelbu ministrów obrony, aby omówić działania związane z obroną i współpracą wojskową pomiędzy NATO i Ukrainą. Funkcja honorowa sprawowana rotacyjnie przez ministrów spraw zagranicznych państw członkowskich NATO.

1999

- 1 stycznia Program Naukowy NATO został poddany rewizji i zrestrukturalizowany, tak aby ukierunkować wsparcie na projekty zakładające współpracę pomiędzy naukowcami z NATO i państw partnerskich. Wspólna europejska waluta euro, została przyjęta przez 11 państw członkowskich Unii Europejskiej.
- 7 stycznia Sekretarz Generalny NATO złożył wizytę w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii*, aby spotkać się z ministrem spraw zagranicznych Aleksandrem Dimitrovem oraz ministrem obrony Nikołą Kljuszevem. Sekretarz Generalny odwiedził także Komórkę Koordynującą ds. Weryfikacji (KVCC) w Kumanovie oraz Siły Ewakuacyjne NATO.
- 9 stycznia Sekretarz Generalny NATO wydał oświadczenie w sprawie nieudanej akcji przeprowadzonej przez francuskich żołnierzy SFOR, której celem było aresztowanie oskarżanego o zbrodnie wojenne Dragana Gagovicia. Akcja zakończyła się zastrzeleniem poszukiwanego.
- 17 stycznia Sekretarz Generalny NATO w imieniu Rady Północnoatlantyckiej potępił masakrę kosowskich

Albańczyków dokonaną przez wojska serbskie w Raczaku oraz wezwał władze jugosłowiańskie do pełnej współpracy z Trybunałem Haskim – zgodnie z rezolucjami – i postawienia przed sądem osób odpowiedzialnych za zbrodnie.

18 stycznia Generałowie NATO Wesley Clark – Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych NATO Europa oraz Klaus Naumann – Przewodniczący Komitetu Wojskowego udali się do Belgradu, aby uświadomić prezydentowi Jugosławii Slobodanowi Miloszewiciowi powagę sytuacji w Kosowie.

20 stycznia Stała Wspólna Rada NATO-Rosja przeanalizowała pogarszającą się sytuację w Kosowie i potwierdziła swoje pełne poparcie dla misji weryfikacyjnej OBWE. NATO i Rosja wezwały wszystkie strony do zakończenia aktów przemocy i otwarcia drogi do wynegocjowania porozumienia.

28 stycznia Sekretarz Generalny NATO wydał oświadczenie popierające propozycje Grupy Kontaktowej, która zaoferowała się w określonych ramach czasowych podjąć mediacje w sprawie zawarcia tymczasowego porozumienia politycznego w Kosowie. NATO zdecydowało się zwiększyć swoją gotowość wojskową, aby zapewnić spełnianie żądań wspólnoty międzynarodowej.

Sekretarz Generalny ONZ Kofi Annan odwiedził siedzibę NATO i wygłosił przemówienie przed Radą Północnoatlantycką. Dyskusja skoncentrowała się na sytuacji w Bośni i Hercegowinie oraz w Kosowie.

Obejmująca przedstawicieli 6 państw Grupa Kontaktowa ds. byłej Jugosławii wezwała rząd Federalnej Republiki Jugosławii i reprezentantów kosowskich Albańczyków do rozpoczęcia negocjacji w Rambouillet, we Francji.

30 stycznia Rada Północnoatlantycka wyraziła zgodę na ataki powietrzne na terytorium Federalnej Republiki Jugosławii i scedowała uprawnienia w zakresie wdrażania tej decyzji na Sekretarza Generalnego NATO, w przypadku gdyby nie zostały spełnione żądania wspólnoty międzynarodowej. Rada ogłosiła,

że stosowne środki zostaną podjęte, jeśli kosowscy Albańczycy odmówią podporządkowania się ustaleniom.

Sekretarz spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii Robin Cook polecał do Belgradu, aby wydać ostrzeżenia skierowane do prezydenta Miloszewicia, wzywające do powstrzymania zabójstw w Kosowie. Alternatywą miały być naloty powietrzne NATO przeciwko pozycjom Serbów odpowiedzialnych za represje w Kosowie

- 3 lutego W Kwaterze Głównej NATO odbyło się wspólne seminarium z zakresu zarządzania kryzysowego NATO-UZE w sprawie budowy Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony (ESDI).
- 7 lutego Rozpoczęcie rozmów pokojowych pomiędzy Serbami i przedstawicielami kosowskich Albańczyków w Rambouillet we Francji.
- 9 lutego Węgierski parlament przytłaczającą większością głosów opowiedział się za członkostwem w NATO.
- 10-12 lutego Przedstawiciele Komitetu Politycznego NATO złożyli wizytę na Ukrainie w celu przeprowadzenia rozmów z wyższymi rangą przedstawicielami rządu w sprawie wdrażania postanowień Karty NATO-Ukraina.
- 12 lutego Wraz ze zbliżaniem się terminu zakończenia negocjacji w sprawie Kosowa w Rambouillet, Rada Północnoatlantycka powtórzyła swoje wcześniejsze żądania i podkreśliła, że siły Sojuszu były gotowe do podjęcia wszelkich kroków niezbędnych do zapobieżenia katastrofie humanitarnej i zmierzających do politycznego rozwiązania konfliktu.
- 17 lutego Stała Wspólna Rada NATO-Rosja omówiła sytuację w Bośni i Hercegowinie, podkreślając znaczenie rozmów pokojowych w Rambouillet i pilnie wzywając strony do podjęcia odpowiedzialnych i intensywnych działań w celu osiągnięcia tymczasowego porozumienia politycznego.
- Obie izby polskiego parlamentu przytłaczającą większością głosów opowiedziały się za członkostwem Polski w NATO.

- 18-19 lutego Wizyty Sekretarza Generalnego NATO oraz Naczelnego Dowódcy Sił Sojuszniczych NATO Europa Wesley'a Clarka w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii*, a także w Bośni i Hercegowinie.
- 23 lutego Sekretarz Generalny NATO Javier Solana wydał oświadczenie apelujące do stron zaangażowanych w kosowskie rozmowy pokojowe o przyjęcie w całości planu pokojowego Grupy Kontaktowej.
- 24-26 lutego Ambasadorzy NATO i przedstawiciele państw członkowskich Dialogu Śródziemnomorskiego spotkali się po raz pierwszy na Konferencji w Walencji, aby omówić przyszłe działania w związku z Dialogiem Śródziemnomorskim NATO.
- 1 marca Rada Północnoatlantycka przychyliła się do wniosków o aktywację kwater głównych w nowej strukturze dowodzenia wojskowego NATO.
- 3 marca Specjalni wysłannicy Stanów Zjednoczonych i Unii Europejskiej w Kosowie, Ambasador Christopher Hill oraz Wolfgang Petritsch, złożyli sprawozdanie Radzie Północnoatlantyckiej.
- 5 marca Sekretarz Generalny NATO z radością przyjął oświadczenie Niezależnego Arbitra Roberta Owena w sprawie przyszłego neutralnego statusu Brcka. Sekretarz Generalny wezwał wszystkie strony konfliktu do honorowania tej decyzji gwarantującej wszystkim mieszkańcom Bośni i Hercegowiny prawo do swobodnego przemieszczania się przez okręg Brcka.
- Sekretarz Generalny NATO wyraził swoje poparcie dla decyzji Wysokiego Przedstawiciela Carlosa Westendorpa, który – zgodnie z upoważnieniami udzielonymi mu na mocy Ogólnego Ramowego Porozumienia Pokojowego Bośni i Hercegowiny – usunął Nikolę Poplasena ze stanowiska prezydenta Republiki Serbskiej.
- 12 marca Zgodnie z Artykułem 14 Traktatu Północnoatlantyckiego ministrowie spraw zagranicznych Polski, Republiki Czeskiej i Węgier zdeponowali w Bibliotece Trumana w Independence, Missouri dokumenty akcesyjne

swoich państw, które miały być dołączone do Traktatu Waszyngtońskiego.

- 15 marca Wznowienie w Paryżu negocjacji dotyczących Tymczasowego Porozumienia Pokojowego w Kosowie.
- 16 marca W Kwaterze Głównej NATO odbyła się ceremonia wzniesienia na maszt flag nowych państw członkowskich na znak przystąpienia do NATO Polski, Republiki Czeskiej i Węgier.
- 17 marca Podczas posiedzenia Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja ambasadorowie prowadzili dalsze konsultacje w sprawie kryzysu w Kosowie i podkreślili znaczenie negocjacji paryskich.
- 19 marca Zawieszenie negocjacji paryskich w sprawie Tymczasowego Porozumienia w Kosowie spowodowane decyzją Federalnej Republiki Jugosławii o odmowie podpisania Tymczasowego Porozumienia Pokojowego.
- 22 marca W związku z zawieszeniem negocjacji paryskich 19 marca oraz w odpowiedzi na nieprzejednaną postawę Belgradu, Rada Północnoatlantycka upoważniła Sekretarza Generalnego NATO do zdecydowania — po przeprowadzeniu dalszych konsultacji — o podjęciu szerokiej gamy operacji powietrznych zmierzających do zakończenia prześladowań w Kosowie. Podczas spotkania Komisji NATO-Ukraina ambasadorzy omówili pogarszającą się sytuację bezpieczeństwa w Kosowie, pilnie wzywając Federalną Republikę Jugosławii do przyjęcia Tymczasowego Porozumienia podpisanego przez delegację kosowskich Albańczyków. Członkowie NATO docenili ofertę Ukrainy, która zobowiązała się wnieść wkład do powietrznej operacji weryfikacyjnej w Kosowie oraz uczestniczyć w ewentualnych kierowanych przez NATO siłach pokojowych.
- 23 marca Sekretarz Generalny NATO Javier Solana polecił Generałowi Wesley'owi Clarkowi (SACEUR) rozpoczęcie operacji powietrznych w Federalnej Republice Jugosławii. Celem tych działań miało być powstrzymanie przemocy i doprowadzenie do zakończenia kryzysu humanitarnego w Kosowie,

zapobieżenie rozprzestrzenianiu się niestabilności w tym regionie oraz zapewnienie politycznego rozwiązania konfliktu.

- 24 marca Sekretarz Generalny NATO Javier Solana ogłosił, że zamiarem NATO było podjęcie działań wojskowych przeciwko Federalnej Republice Jugosławii w wyniku załamania się negocjacji politycznych zmierzających do zakończenia kryzysu w Kosowie. Solana podkreślił, że celem działań NATO jest zapobieżenie dalszym cierpieniom ludzkim i aktom przemocy oraz niedopuszczenie do rozszerzenia się niestabilności w tym regionie, a działania te są wymierzone przeciwko represyjnej polityce przywódców Serbii. Rozpoczęły się naloty powietrzne NATO na cele wojskowe.
- 27 marca Sekretarz Generalny NATO polecił Naczelnemu Dowódcy Sił Sojuszniczych (SACEUR) zainicjowanie szerokiego zakresu operacji powietrznych w Federalnej Republice Jugosławii oraz zintensyfikowanie działań przeciwko jugosłowiańskim siłom zbrojnym.
- 3 kwietnia Rada Północnoatlantycka upoważniła zwierzchnika Korpusu Szybkiego Reagowania w Dowództwie Sił Sojuszniczych NATO Europa, Generała Sir Michaela Jacksona do koordynowania wysiłków humanitarnych NATO w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii*, z wykorzystaniem wszystkich sił NATO stacjonujących w tym regionie.
- 4 kwietnia W Kwaterze Głównej NATO odbyło się spotkanie Rady Północnoatlantyckiej z przedstawicielami państw członkowskich Unii Europejskiej, przewodniczącym OBWE, Wysokim Komisarzem Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców oraz przedstawicielami Rady Europy i Unii Zachodnioeuropejskiej. Celem spotkania było skoordynowanie wysiłków związanych z bardzo głębokim kryzysem humanitarnym spowodowanym działaniami sił serbskich w Kosowie.
- 5-7 kwietnia Zastępca Sekretarza Generalnego NATO, Ambasador Sergio Balanzino odwiedził Rumunię, Bułgarię, byłą Jugosłowiańską Republikę Macedonii* oraz Albanie i spotkał się z władzami tych państw. Odwiedził także

żołnierzy NATO stacjonujących w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii* i dokonał bezpośredniej oceny sytuacji uchodźców w tym regionie.

- 6 kwietnia Sekretarz Generalny NATO Javier Solana wydał oświadczenie odrzucające, jako niewystarczające, zawieszenie broni zaproponowane przez Federalną Republikę Jugosławii. Solana podkreślił, że żądania wspólnoty międzynarodowej muszą być spełnione zanim będzie można rozważyć wprowadzenie zawieszenia broni.
- 9 kwietnia Minister spraw zagranicznych Aleksander Dimitrov oraz minister obrony Nikola Kljuszew z byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii* odbyli spotkanie z Radą Północnoatlantycką w Kwaterze Głównej NATO. Przedstawiciele państw sprzymierzonych potwierdzili swoją wysoką ocenę roli odgrywanej przez to państwo w zakresie rozwiązywania kryzysu uchodźców. Docenili także ogromne konsekwencje konfliktu, jakie poniosła sama była Jugosłowiańska Republika Macedonii*.
- 12 kwietnia Nadzwyczajne spotkanie ministerialne Rady Północnoatlantyckiej. Ministrowie spraw zagranicznych wystosowali formalne oświadczenie na temat sytuacji w Kosowie i okolicznych regionach. Potwierdzili solidarność Sojuszu działającego z upoważnienia wspólnoty międzynarodowej w celu zakończenia konfliktu. Wymienili również pięć warunków, które muszą być spełnione przez przywódców Jugosławii (zakończenie działań wojskowych i prześladowań; wycofanie wszystkich sił serbskich; zaakceptowanie międzynarodowej obecności wojskowej; powrót uchodźców; wola podjęcia negocjacji zmierzających do osiągnięcia rozwiązania politycznego opartego na Porozumieniach z Rambouillet).
- 14 kwietnia Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców Pani Sadako Ogata złożyła wizytę w siedzibie NATO.
- 21 kwietnia Premier Bułgarii Ivan Kostov złożył wizytę w Kwaterze Głównej NATO.

- 23 kwietnia Otwarcie Biura Łącznikowego NATO w Kijowie.
- 23-25 kwietnia Szczyt Waszyngtoński Rady Północnoatlantyckiej. Przywódcy Sojuszu świętowali 50. rocznicę powstania Sojuszu i potwierdzili swoją zdecydowaną wolę zakończenia polityki prześladowań prowadzonej przez reżim jugosłowiański w Kosowie oraz wolę kontynuowania kampanii powietrznej aż do czasu, spełnienia pięciu warunków postawionych przez wspólnotę międzynarodową.
- Rozpoczęcie prac zmierzających do wdrożenia serii inicjatyw mających przygotować NATO na wyzwania XXI wieku. Przywódcy NATO ogłosili Deklarację Waszyngtońską. Zapowiedzieli także przyjęcie zaktualizowanej Koncepcji Strategicznej oraz inicjatyw zmierzających do: poprawy zdolności obronnych; odniesienia się do zagrożeń stwarzanych przez broń masowego rażenia; przyspieszenia procesu tworzenia Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony w ramach Sojuszu; wzmocnienia operacyjnego wymiaru Partnerstwa dla Pokoju oraz konsultacji i współpracy w ramach EAPC; rozwoju Dialogu Śródziemnomorskiego NATO; a także pomocy państw aspirującym do członkostwa w NATO za pośrednictwem Planu Działań na rzecz Członkostwa.
- Spotkanie przywódców Sojuszu z przedstawicielami państw sąsiadujących z Federalną Republiką Jugosławii, którego celem jest omówienie wpływu trwającego kryzysu w Kosowie i regionach doń przyległych. Przywódcy Sojuszu zaproponowali środki zmierzające do wzmocnienia bezpieczeństwa regionalnego i promowania współpracy regionalnej w Europie Południowo-Wschodniej. Szefowie państw i rządów 19 państw członkowskich Sojuszu oraz Ukrainy spotkali się po raz pierwszy podczas szczytu, aby omówić wdrażanie Karty Szczególnego Partnerstwa; sytuację w Kosowie; wyzwania dla bezpieczeństwa euroatlantyckiego; dostosowywanie Sojuszu; a także rolę Ukrainy w zakresie zapewnienia stabilności w Europie.
- Spotkanie Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego w ramach Szczytu w Waszyngtonie. Przywódcy EAPC

poparli raport Polityczno-Wojskowego Komitetu Sterującego Programu Partnerstwa dla Pokoju („W kierunku partnerstwa w XXI wieku – wzmocnione i bardziej operacyjne Partnerstwo“).

- 28 kwietnia Rada Północnoatlantycka przedłużyła do końca 1999 roku misję zespołu ekspertów z NATO i państw partnerskich polegającą na szkoleniu albańskich wojskowych w rozbijaniu niewypałów.
- 3 maja Rosyjski wysłannik na Bałkanach, Wiktor Czernomyrdin przybył do Waszyngtonu po złożeniu wizyt w Rzymie, Bonn i Belgradzie, aby spotkać się z prezydentem Clintonem i Sekretarzem Generalnym Narodów Zjednoczonych Kofi Annanem w kontekście inicjatyw zmierzających do znalezienia dyplomatycznego rozwiązania kryzysu w Kosowie.
- 4 maja Wizyta prezydenta Clintona w Kwaterze Głównej NATO poświęcona sytuacji w Kosowie.
- 10 maja Europejscy ministrowie obrony i spraw zagranicznych zgodzili się współpracować w celu wypracowania wspólnej zdolności obronnej, która umożliwiłaby rozwiązywanie kryzysów, takich jak konflikt na Bałkanach.
- 14 maja Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, Mary Robinson potępiła etniczne czystki w Kosowie.
- 18 maja Przywódca Demokratycznej Ligi Kosowa, dr Ibrahim Rugova złożył wizytę w siedzibie NATO.
- 20 maja Wizyta w siedzibie NATO włoskiego Premiera Massimo D'Alemy. D'Alema wydał oświadczenie, w którym zaproponował przerwanie bombardowania Jugosławii na trzy dni, co miało umożliwić osiągnięcie porozumienia pomiędzy członkami NATO i Rosją w sprawie projektu rezolucji Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych.
- 25 maja Wizyta w NATO Przewodniczącego Rządu Królestwa Hiszpanii, José Marii Aznara.
- Wizyta premiera Albanii Pandeliego Majko w Kwaterze Głównej NATO.

- 1 czerwca Program Współpracy Badawczej NATO-EAPC 1999-2001 ogłosił nazwiska stypendystów.
- Wizyta premiera Słowenii Janeza Drnovseka w Kwaterze Głównej NATO.
- 4 czerwca Sekretarz Generalny NATO Javier Solana został wyznaczony na nowo utworzone stanowisko Wysokiego Przedstawiciela Unii Europejskiej ds. Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa.
- 10 czerwca Po 78 dobach nieustannych nalotów Sekretarz Generalny NATO Javier Solana wydał oświadczenie o zawieszeniu operacji powietrznych po tym jak prezydent Miliszević wyraził zgodę na wycofanie swoich oddziałów z Kosowa. Rada Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych autoryzowała rozmieszczenie Międzynarodowych Sił Pokojowych w Kosowie (KFOR) w Kosowie, których główny rdzeń stanowiło NATO, zgodnie z warunkami Wojskowego Porozumienia Technicznego podpisanego przez dowódcę KFOR, generała Sir Michaela Jacksona i przedstawicieli władz jugosłowiańskich.
- 11 czerwca Rosyjskie oddziały weszły do Prisztiny poprzedzając żołnierzy KFOR.
- 18 czerwca Podczas nadzwyczajnego spotkania ministrów spraw zagranicznych i obrony Rady Północnoatlantyckiej w siedzibie NATO wydane zostało kolejne oświadczenie zatytułowane „Sytuacja w Kosowie i przyległych regionach“.
- 20 czerwca Sekretarz Generalny NATO ogłosił, że wszystkie jugosłowiańskie siły policji i wojska opuściły Kosowo zgodnie z Wojskowym Porozumieniem Technicznym.
- 23 czerwca Sekretarz Generalny NATO Javier Solana złożył wizytę w Kosowie.
- Wizyta w siedzibie NATO prezydenta Armenii Roberta Koczariana.
- 29 czerwca Otwarcie pierwszego Centrum Szkolenia Partnerstwa dla Pokoju w stolicy Turcji, Ankarze.

- 12 lipca Były wicepremier Serbów Bośniackich Radislav Brdjanin stanął przed ONZ-owskim Trybunałem Kryminalnym dla byłej Jugosławii.
- 13 lipca Wizyta w siedzibie NATO Bernarda Kouchnera, Specjalnego Przedstawiciela ONZ w Kosowie.
Wizyta w siedzibie NATO prezydenta Słowacji Rudolfa Schustera.
- 23 lipca Oświadczenie Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja w sprawie sytuacji bezpieczeństwa w Kosowie, potwierdzające zobowiązanie do pełnego wdrożenia postanowień i celów Rezolucji 1244 Rady Bezpieczeństwa ONZ.
- 30 lipca Powołanie do życia Paktu Stabilności dla Europy Południowo-Wschodniej zostało uzgodnione na spotkaniu Rady Ministrów Unii Europejskiej w Köln, Niemcy.
- 2 sierpnia Oświadczenie Sekretarza Generalnego NATO Javiera Solany w sprawie działań SFOR przeciwko Radomirowi Kovaciowi, podejrzanemu o dokonanie zbrodni wojennych.
- 4 sierpnia Sekretarz Generalny NATO Javier Solana ogłosił, że Lord George Robertson, minister obrony Wielkiej Brytanii zostanie następnym Sekretarzem Generalnym NATO.
- 19 sierpnia Stany Zjednoczone i Rosja potwierdziły, że traktat z 1972 roku zakazujący użycia systemów obrony raketowej jest kamieniem węgielnym stabilności strategicznej pomiędzy tymi dwoma państwami.
- 6 września Sekretarz Generalny NATO Javier Solana odwiedził Kosowo.
- 8 września Wizyta w siedzibie NATO Wysokiego Przedstawiciela Wolfganga Petrischa odpowiedzialnego za koordynowanie pracy organizacji cywilnych w Bośni i Hercegowinie.
- 9 września Komisja NATO-Ukraina z radością przyjęła osiągnięcia KFOR i zatwierdziła przyszły udział Ukrainy w Międzynarodowych Siłach Pokojowych w Kosowie.

- 9-11 września Otwarcie nowej siedziby Akademii Obrony NATO w Rzymie w obecności stałych przedstawicieli Rady Północnoatlantyckiej.
- 10 września Mianowanie gen. armii niemieckiej dr Klausa Reinharda na stanowisko dowódcy KFOR w miejsce generała Sir Michaela Jacksona.
- 10-11 września Przywódcy ponad 20 państw położonych nad Morzem Czarnym i Morzem Bałtyckim spotkali się w ukraińskiej Jałcie, aby omówić kwestie integracji europejskiej.
- 13 września Żołnierze z Niemiec, Polski, Danii, Rumunii i Litwy uczestniczyli w ćwiczeniach wojskowych, które odbywały się w środkowej Litwie.
- 15 września Stała Wspólna Rada NATO-Rosja omówiła sytuację w Kosowie i regionach przyległych oraz współpracę NATO-Rosja w ramach międzynarodowej obecności sił bezpieczeństwa w Kosowie.
- 21 września Sekretarz Generalny NATO Javier Solana wyraził radość w powodu stwierdzenia KFOR, że Armia Wyzwolenia Kosowa podporządkowała się nakazowi rozbrojenia.
- 21-22 września Nieformalne spotkanie ministrów obrony NATO w Toronto.
- 23 września Unia Europejska powitała zakończenie akcji rozbrajania Armii Wyzwolenia Kosowa oraz utworzenia wielonarodowego Kosowskiego Korpusu Ochrony.
- 24 września Rosyjskie samoloty wojskowe rozpoczęły akcję bombardowania obszarów wokół zbuntowanej prowincji Grozny – eskalacja konfliktu w Czeczenii.
- 6 października Wizyta Prezydenta Federalnej Republiki Niemiec Johannes Raua w siedzibie NATO.
- 11 października NATO i Ukraina podpisały porozumienie w sprawie organizacji szkolenia cywilnego dla emerytowanych oficerów armii ukraińskiej.
- 13 października NATO wydało oświadczenie w sprawie programów badawczych, rozwojowych i handlowych związanych z bronią o małej skuteczności rażenia.

- 14 października Lord Robertson objął stanowisko Sekretarza Generalnego NATO, zastępując Javiera Solanę, którego kadencja zakończyła się 6 października.
- 15 października Prezydent Czarnogóry Milo Djukanović spotkał się z Sekretarzem Generalnym NATO Lordem Robertsonem, aby omówić sytuację w Czarnogórze i regionie Bałkanów. Sekretarz Generalny podkreślił potrzebę współpracy wszystkich przywódców w regionie Bałkanów w celu stabilizacji i demokratyzacji.
- V Konferencja Bezpieczeństwa NATO-Japonia w Kwaterze Głównej NATO.
- 19 października Sekretarz Generalny NATO oraz Stali Przedstawiciele w Radzie Północnoatlantyckiej złożyli wizytę w Bośni i Hercegowinie oraz w Kosowie i byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii*.
- Wizyta premiera Węgier Viktora Orbana w siedzibie NATO.
- 21 października Sekretarz Generalny NATO Lord Robertson ogłosił redukcję SFOR.
- 26 października Wizyta Prezydenta Łotwy Pani Vairy Vike-Freiberga w siedzibie NATO.
- 27 października Podczas spotkania Stałej Wspólnej Rady na szczeblu ambasadorów NATO i Rosji omówiono sytuację w Kosowie i przylegających terenach oraz współpracę NATO-Rosja w ramach międzynarodowej obecności sił bezpieczeństwa w Kosowie.
- 3 listopada NATO ogłosiło nominację generała sił powietrznych USA Josepha W. Ralstona na stanowisko Naczelnego Dowódcy Sił Sojusznicznych NATO Europa (SACEUR) w miejsce generała Wesley'a K. Clarka.
- 4 listopada Nadzwyczajna debata Rady Europy w sprawie ofensywy rosyjskiej w Czeczenii.
- 17 listopada Stała Wspólna Rada NATO-Rosja na szczeblu ambasadorów podkreśliła zaangażowanie w pełną realizację Rezolucji 1244 Rady Bezpieczeństwa ONZ i potwierdziła wolę NATO i Rosji nawiązania bliskiej współpracy mającej zapewnić ochronę mniejszości

- w Kosowie oraz stworzenie wielonarodowego demokratycznego, społeczeństwa.
- 18-19 listopada Szczyt OBWE w Stambule. 54 państwa podpisały nową Kartę Bezpieczeństwa Europejskiego oraz zaktualizowany Traktat o konwencjonalnych Siłach Zbrojnych w Europie (CFE).
- 29 listopada Posiedzenie sesji ambasadorów Komisji NATO-Ukraina.
- Wizyta Wysokiego Przedstawiciela Wolfganga Petritscha odpowiedzialnego za koordynację działań organizacji i agencji cywilnych w Bośni i Hercegowinie.
- 1 grudnia Minister spraw zagranicznych Irlandii David Andrews złożył wizytę w siedzibie NATO i podpisał dokument ramowy Partnerstwa dla Pokoju. Irlandia stała się 25. członkiem programu Partnerstwa dla Pokoju.
- 3 grudnia Sesja Ministrów Obrony Wspólnej Komisji NATO-Ukraina.
- Sesja Ministrów Obrony Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego.
- 6 grudnia Oświadczenie Sekretarza Generalnego NATO Lorda Robertsona w sprawie raportu OBWE o Kosowie, potwierdzającego, że serbskie siły bezpieczeństwa prowadziły tam wcześniej zaplanowaną systematyczną akcję prześladowania ludności pochodzenia albańskiego.
- 8 grudnia ONZ, OBWE i Rada Europy wydały wspólną deklarację wzywającą Rosję do przestrzegania praw człowieka w Czeczenii.
- 10 grudnia Turcja stała się oficjalnie kandydatem do członkostwa w Unii Europejskiej.
- 13 grudnia Oświadczenie Sekretarza Generalnego NATO Lorda Robertsona z radością przyjmujące wyniki posiedzenia Rady Europejskiej w Helsinkach i decyzję Rady o wzmocnieniu roli Europy w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony.
- 15-16 grudnia Ministrowie spraw zagranicznych NATO spotkali się w Brukseli, aby omówić wyniki posiedzenia Rady

Europejskiej w Helsinkach, kierowane przez NATO operacje wojskowe w Bośni i Hercegowinie oraz w Kosowie, a także stosunki z Rosją i sytuację w Czeczenii.

16 grudnia Przyjęcie przez Radę Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC) Planu Działań na lata 2000-2002.

31 grudnia Borys Jelcyn ogłosił swoją rezygnację ze stanowiska prezydenta Rosji i do czasu wyborów w 2000 roku przekazał sprawowanie tej funkcji Premierowi Władimirowi Putinowi.

2000

19 stycznia Prokurator generalny Międzynarodowego Trybunału Kryminalnego dla byłej Jugosławii (ICTY), Carla del Ponte złożyła wizytę w siedzibie NATO.

Stała Wspólna Rada NATO-Rosja potwierdziła wolę obu stron zaprowadzenia bliskiej współpracy w celu zapewnienia ochrony mniejszości narodowych w Kosowie.

25 stycznia Sekretarz Generalny NATO Lord Robertson wydał oświadczenie w związku z zatrzymaniem Mitara Vasiljevicia oskarżonego o popełnienie zbrodni wojennych w Bośni i Hercegowinie.

14 lutego Sekretarz Generalny NATO Lord Robertson wydał oświadczenie w związku z atakami przeciwko oddziałom KFOR w Kosowskiej Mitrovicy.

15 lutego Wizyta premiera Chorwacji Ivicy Racana w siedzibie NATO.

16 lutego Opublikowanie wspólnego oświadczenia z okazji wizyty Sekretarza Generalnego NATO Lorda Robertsona w Moskwie, potwierdzające intencje NATO i Rosji w zakresie intensyfikacji dialogu i współpracy.

1 marca Publikacja oświadczenia po zakończeniu pierwszego posiedzenia Komisji NATO-Ukraina w Kijowie.

5 marca Oświadczenie Sekretarza Generalnego NATO Lorda Robertsona, odnośnie do zatrzymania Dragoljuba Prcaca oskarżonego o dokonanie zbrodni wojennych w Bośni i Hercegowinie.

- 8 marca Oświadczenie Sekretarza Generalnego NATO Lorda Robertsona po spotkaniu Rady Północnoatlantyckiej. W oświadczeniu tym Robertson potępił kolejne akty przemocy w Mitrovicy.
- 14 marca Algieria została kolejnym członkiem Dialogu Śródziemnomorskiego NATO.
- 15 marca Stała Wspólna Rada NATO-Rosja potwierdziła wolę obu stron intensyfikacji wzajemnego dialogu i współpracy.
- 21 marca Sekretarz Generalny NATO Lord Robertson opublikował swój osobisty raport przedłożony Radzie Północnoatlantyckiej z okazji rocznicy interwencji wojskowej Sojuszu podczas konfliktu w Kosowie („Kosowo rok później: Osiągnięcia i wyzwania”).
- 22 marca Premier Estonii Maart Laar złożył wizytę w siedzibie NATO.
- 26 marca Władimir Putin został wybrany na prezydenta Federacji Rosyjskiej.
- 28 marca Przedstawiciele sześciu państw członkowskich Grupy Kontaktowej dla byłej Jugosławii spotkali się w celu przeanalizowania sposobów przyspieszenia procesu pokojowego w Kosowie.
- 28 marca Lord Robertson pogratulował Władimirowi Putinowi z okazji wyboru na stanowisko Prezydenta Rosji i podkreślił gotowość NATO do wzmocnienia współpracy z Rosją.
- 31 marca Międzynarodowi ofiarodawcy zobowiązali się wspomóc Pakt Stabilności dla Bałkanów kwotą 2,4 milionów euro.
- 3 kwietnia Sekretarz Generalny NATO Lord Robertson wydał oświadczenie w sprawie aresztowania Momcilo Krajisnika, doradcy byłego przywódcy Serbów Radovana Karadzica.
- 12 kwietnia Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych NATO Europa, generał Wesley Clark otrzymał od Sekretarza Generalnego Lorda Robertsona, medale NATO w uznaniu jego zasług w byłej Jugosławii i Kosowie.

- 13 kwietnia Sekretarz Generalny NATO Lord Robertson złożył wizytę w Międzynarodowym Trybunale Kryminalnym dla byłej Jugosławii (ICTY).
- 14 kwietnia Duma Państwowa (niższa izba parlamentu rosyjskiego) ratyfikowała rosyjsko-amerykański Traktat o Redukcji Broni Strategicznej (START II).
- 19 kwietnia Rada Federacji (wyższa izba parlamentu rosyjskiego) ratyfikowała Traktat START II.
- 2 maja Generał amerykańskich sił zbrojnych Joseph Ralston zastąpił generała Wesleya Clarka na stanowisku Naczelnego Dowódcy Sił Sojuszniczych NATO Europa (SACEUR).
- 4 marca Wizyta w siedzibie NATO ambasadora Wolfganga Petrischa, Wysokiego Przedstawiciela odpowiedzialnego za koordynowanie działań cywilnych organizacji i agencji w Bośni i Hercegowinie.
- 5 maja Wizyta w siedzibie NATO prezydenta Republiki Włoch Carlo Azeglio Ciampi.
- 9 maja Premier Chorwacji Ivica Račan złożył wizytę w siedzibie NATO.
- 22 maja Wizyta premiera Ukrainy Wiktora Juszczenko w siedzibie NATO.
- 24 maja Spotkanie ministerialne Rady Północnoatlantyckiej we Florencji. Ministrowie spraw zagranicznych NATO omówili postępy działań SFOR i KFOR oraz inne procesy i wydarzenia zachodzące w byłej Jugosławii. Pozostałymi tematami posiedzenia było wdrażanie Inicjatywy Zdolności Obronnych (DCI), przyszłość dialogu z Unią Europejską oraz inne obszary polityki Sojuszu. Spotkanie ministerialne we Florencji Stałej Wspólnej Rady NATO-ROSJA omówiło postępy w zakresie współpracy oraz sytuację w byłej Jugosławii. Ponadto przyjęto Program Prac Stałej Wspólnej Rady na pozostałą część roku 2000.
- 25 maja Podczas posiedzenia Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC) na szczepku ministrów spraw zagranicznych we Florencji omówiono cały wachlarz kwestii dotyczących bezpieczeństwa, w tym Inicjatywę

dla Europy Południowo-Wschodniej, a także wydarzenia w Kosowie oraz Bośni i Hercegowinie.

Chorwacja stała się 46. członkiem Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC) i przystąpiła do Partnerstwa dla Pokoju.

Spotkanie na szczepku ministerialnym Komisji NATO-Ukraina we Florencji. Omówiono postępy nawiązywania partnerstwa pomiędzy NATO i Ukrainą oraz sytuację w Kosowie i inne kwestie regionalne.

Dr Aleksander Juszczenko z Państwowej Politechniki w Charkowie, otrzymał stypendium imienia Manfreda Woernera za rok 2000.

7 czerwca NATO potępiło ostatnie ataki wymierzone przeciwko oddziałom pogranicznym w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii*.

8 czerwca Ministrowie Obrony NATO zebrani na ministerialnej sesji Rady Północnoatlantyckiej w Brukseli wydali oświadczenie w sprawie Inicjatywy Zdolności Obronnych NATO oraz sytuacji na Bałkanach. Podczas posiedzenia Komitetu Planowania Obrony oraz Grupy Planowania Nuklearnego, ministrowie obrony NATO przyjęli nowe Cele Sił Sojuszniczych NATO obejmujące okres do roku 2006.

Sesja Komisji NATO-Ukraina. Podczas tego spotkania omówiono współpracę NATO-Ukraina w ramach KFOR, uczestnictwo Ukrainy w Partnerstwie dla Pokoju, plany Ukrainy odnośnie do restrukturyzacji sił zbrojnych oraz inne aspekty partnerstwa.

9 czerwca Uczestnicy sesji ministrów obrony Rady Północnoatlantyckiej z radością przyjęli opracowanie pierwszego pełnego zestawu celów Partnerstwa oraz przyjęli Raport Zbiorczy Procesu Planowania i Oceny Partnerstwa dla Pokoju (PARP).

Obradująca na szczepku ministerialnym Stała Wspólna Rada NATO-Rosja powitała kroki zmierzające do wzmocnienia konsultacji i współpracy, omówiła sytuację w byłej Jugosławii oraz przeanalizowała wojskowo-obronne priorytety dialogu NATO-Rosja.

- 13 czerwca NATO ogłosiło przyznanie 54 stypendiów badawczych NATO-EAPC obywatelom państw członkowskich EAPC.
- 19-20 czerwca Podczas spotkania Rady Unii Europejskiej w Feira (Portugalia) przyjęto propozycję utworzenia czterech doraźnych grup roboczych do spraw współpracy NATO-Unia Europejska.
- 25 czerwca Sekretarz Generalny NATO Lord Robertson wydał oświadczenie w sprawie zatrzymania przez siły SFOR Dusko Sikiricy, oskarżonego przez Międzynarodowy Trybunał Kryminalny dla byłej Jugosławii (ICTY).
- 27 czerwca Wizyta prezydenta Kazachstanu Nursułtana Nazarbajewa w siedzibie NATO.
- 28 czerwca Mianowanie generała broni amerykańskich sił zbrojnych Kernana na stanowisko Naczelnego Dowódcy Sił Sojusznicznych NATO Atlantyk (SACLANT). Począwszy od września 2000 roku Kernan zastąpił na tym stanowisku admirała Gehmana.
- 17 lipca Wizyta prezydenta Chorwacji Stipe Mesicia w Kwaterze Głównej NATO.
- 17-19 lipca Misja Rady Północnoatlantyckiej na Bałkanach, której celem było poznanie i sprawdzenie faktów.
- 24 lipca Generał Walery Manilow, pierwszy zastępca szefa sztabu generalnego rosyjskich sił zbrojnych, złożył Stałej Wspólnej Radzie NATO-Rosja krótkie wyjaśnienie odnośnie do doktryny wojskowej Rosji oraz rosyjskiego punktu widzenia na Koncepcję Strategiczną Sojuszu.
- 24-29 lipca W norweskim Centrum ds. Obrony Międzynarodowej w Sessvollmoen (Norwegia) odbyło się seminarium poświęcone ogólnemu zarysowi programu współpracy w zakresie bezpieczeństwa pomiędzy NATO a Bośnią i Hercegowiną.
- 27 lipca Sekretarz Generalny NATO Lord Robertson wydał oświadczenie popierające wspólną deklarację z Airlie House złożoną przez wysokich rangą przedstawicieli kosowskich Albańczyków i Serbów. Robertson stwierdził, że deklaracja jest ważnym krokiem

- w kierunku pojednania wszystkich grup narodowościowych w Kosowie.
- 10 sierpnia Mianowanie generała broni Thorsteina Skiakera z norweskich sił zbrojnych na stanowisko Dowódcy KFOR. Skiaker miał objąć to stanowisko począwszy od wiosny 2001 roku.
- 22 sierpnia NATO złożyło kondolencje Rosji w związku ze śmiercią załogi okrętu podwodnego Kursk.
- 1 września Sekretarz Generalny NATO Lord Robertson wydał oświadczenie w sprawie decyzji amerykańskiej o kontynuowaniu testów i prac nad stworzeniem ograniczonego systemu Narodowej Obrony Raketowej. Roberson podkreślił znaczenie kontynuowania konsultacji z pozostałymi sojusznikami.
- 8 września Generał armii amerykańskiej Michael L. Dodson zastąpił generała amerykańskiego RONALDA E. ADAMSA na stanowisku głównodowodzącego SFOR.
- 13 września Premier Słowenii Andrej Bajuk złożył wizytę w siedzibie NATO.
- Specjalny wysłannik Organizacji Narodów Zjednoczonych na Bałkanach Carl Bildt złożył krótki raport Radzie Północnoatlantyckiej w Kwaterze Głównej NATO.
- 18 września Minister spraw zagranicznych Grecji George Papandreou został honorowym przewodniczącym Rady Północnoatlantyckiej zastępując na tym stanowisku Joschkę Fischera, ministra spraw zagranicznych Niemiec.
- 19 września Podczas pierwszego spotkania Rady Północnoatlantyckiej oraz Tymczasowego Komitetu ds. Polityki i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej omówiono postępy prac doraźnych grup roboczych Unia Europejska-NATO, które miały sprecyzować ustalenia odnośnie do udostępniania Unii Europejskiej wspólnych zasobów NATO oraz stworzenia stałych mechanizmów konsultacji pomiędzy NATO a Unią Europejską.

- 20-29 września W ramach Partnerstwa dla Pokoju oraz planu prac NATO-Ukraina zorganizowano ćwiczenia w zakresie zapobiegania skutkom katastrof naturalnych „Transcarpathia 2000“. Podczas tych ćwiczeń, które odbyły się w zachodniej Ukrainie, pozorowano sytuację wielkiej powodzi. W ćwiczeniach brało udział 350 osób z jednostek ratownictwa z 11 państw członkowskich EAPC.
- 27 września Premier byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii* Kjubco Georgievski złożył wizytę w siedzibie NATO w celu przeprowadzenia rozmów z Sekretarzem Generalnym Lordem Robertsonem.
- 4-6 października Przedstawiciele Komitetu Politycznego NATO złożyli wizytę na Ukrainie.
- 5 października Wizyta Sekretarza Generalnego ONZ Kofi Annana w siedzibie NATO. Celem wizyty było omówienie wyzwań dla bezpieczeństwa na Bałkanach oraz roli NATO w ONZ-owskich misjach utrzymania pokoju.
- 6 października Społeczność międzynarodowa uznała wybór lidera demokratycznej opozycji w Serbii Vojislava Kostunica na stanowisko nowego prezydenta Jugosławii. Kostunica uzyskał to stanowisko w wyniku wygranej w wyborach 24 września. Zakwestionowanie wyników tych wyborów doprowadziło do wybuchu protestów w Belgradzie oraz do okupacji budynku parlamentu federalnego. Ostatecznie były prezydent Slobodan Milosević został zmuszony do ustąpienia z urzędu.
- 10 października Podczas nieformalnego spotkania ministrów obrony NATO w Birmingham w Wielkiej Brytanii Sekretarz Generalny NATO Lord Robertson powitał demokratyczne przemiany zachodzące w Federalnej Republice Jugosławii oraz zaoferował przyjaźń mieszkańcom tego państwa.
- 13 października Oświadczenie Sekretarza Generalnego NATO Lorda Robertsona w sprawie przeprowadzonej przez SFOR operacji aresztowania Janko Janjicia oskarżonego o popełnienie zbrodni wojennych.
- 13-14 października W Lublanie (Słowenia) odbyło się seminarium w sprawie polityczno-wojskowych metod

- zapobiegania konfliktom, zorganizowane w ramach Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC) oraz programu Partnerstwa dla Pokoju (PdP).
- 16 października Generał Carlo Calsigiosu z Włoch zastąpił generała Juana Ortuno z Hiszpanii na stanowisku Głównodowodzącego KFOR.
- 18 października Spotkanie w siedzibie NATO Grupy Roboczej NATO-Ukraina ds. Współpracy Naukowej i Ochrony Środowiska.
- Carla Del Ponte, prokurator generalny Międzynarodowego Trybunału Kryminalnego dla byłej Jugosławii (ICTY), wygłosiła przemówienie na posiedzeniu Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego w siedzibie NATO.
- 30 października Oświadczenie Lorda Robertsona w sprawie udanego przebiegu wyborów lokalnych w Kosowie. Wybory te odbyły się 28 października.
- OBWE ogłosiła zwycięstwo w wyborach lokalnych dr Ibrahima Rugovy, przywódcy Demokratycznej Ligi Kosowa.
- 31 października-
- 3 listopada Zgromadzenie Ogólne Stowarzyszenia Traktatu Atlantyckiego w Budapeszcie.
- 1-10 listopada W Lucernie (Szwajcaria) odbyły się ćwiczenia o kryptonimie „Cooperative Determination“. W ćwiczeniach wzięło udział 9 państw-członków Sojuszu oraz 11 państw należących do Partnerstwa dla Pokoju, a także organizacje międzynarodowe, między innymi, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża oraz Wysoka Komisja ONZ ds. Uchodźców. Celem ćwiczeń było zapoznanie uczestników z procedurami operacji utrzymania pokoju.
- 2-3 listopada Przedstawiciele Wierchownej Rady (parlamentu ukraińskiego) oraz Zgromadzenia Parlamentarnego NATO spotkali się w Kwaterze Głównej NATO w Brukseli, aby omówić współpracę NATO-Ukraina.

- 9 listopada Rada Północnoatlantycka spotkała się z Tymczasowym Komitetem ds. Polityki i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej.
- George Soros złożył wizytę w siedzibie NATO, aby omówić z Sekretarzem Generalnym NATO Lordem Robertsonem, możliwą współpracę w zakresie wzmocnienia społeczeństw demokratycznych w Europie Południowo-Wschodniej oraz w Azji Środkowej.
- 10 listopada Jugosławia została przyjęta do Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) jako jej 55. członek.
- 11 listopada Wybory powszechne w Bośni i Hercegowinie. W ich wyniku znacznie umocniła się pozycja partii nacjonalistycznych reprezentujących interesy wszystkich trzech grup etnicznych.
- 13 listopada Obradująca w Marsylii Rada Ministrów Unii Zachodnioeuropejskiej (UZE) podjęła decyzję o przekazaniu funkcji operacyjnych UZE Unii Europejskiej. Przyjęto również uzgodnienia dotyczące pozostałych funkcji i struktur NATO, które miały być utrzymane.
- 15-17 listopada Przedstawiciele Komitetu Wojskowego NATO złożyli wizytę w Bośni i Hercegowinie oraz w Kosowie.
- 16 listopada Wierchowna Rada (parlament Ukrainy) ratyfikowała Układ o Całkowitym Zakazie Prób z Bronią Jądrową (CTBT).
- 20 listopada Premier Bułgarii Ivan Kostov złożył wizytę w siedzibie NATO.
- 21 listopada Podczas Konferencji Zdolności Obronnych, która odbyła się w Brukseli, ministrowie obrony Unii Europejskiej oraz państw partnerskich, zobowiązali się do udostępnienia znacznych sił, tak aby zapewnić zdolności wojskowe, które umożliwią spełnienie Celu Strategicznego Unii Europejskiej uzgodnionego w Helsinkach w grudniu 1999 roku (Headline Goal). Zgodnie z planami Unia Europejska miała być do roku 2003 zdolna do rozmieszczenia sił wojskowych liczących 60 tysięcy żołnierzy na potrzeby operacji zarządzania kryzysowego.

- 22 listopada Wizyta kanclerza Republiki Federalnej Niemiec Gerharda Schrödera w siedzibie NATO.
- 24 listopada Wizyta premiera Słowacji Mikulasa Dzurindy w siedzibie NATO.
- 28 listopada Wizyta prezydenta Łotwy Pani Vairy Vike-Freiberga w siedzibie NATO.
- Wizyta prezydenta Polski Aleksandra Kwaśniewskiego w siedzibie NATO.
- 29 listopada Oświadczenie Sekretarza Generalnego Lorda Robertsona w sprawie gwałtownego nasilenia aktów przemocy w południowej Serbii blisko granicy z Kosowem.
- 5 grudnia Spotkanie na szczepku ministrów obrony Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja. Obie strony podkreśliły wolę budowy silnego i stabilnego partnerstwa NATO-Rosja, którego celem będzie wzmacnianie stabilności i bezpieczeństwa w regionie Euroatlantyckim. Rada omówiła także sytuację w byłej Jugosławii, postępy współpracy pomiędzy oficerami wojskowymi NATO i Rosji w SHAPE, współpracy pomiędzy siłami NATO i Rosji w ramach SFOR i KFOR, możliwości rozwoju przyszłej współpracy oraz otworzenie Wojskowego Biura Łącznikowego NATO w Moskwie.
- 6 grudnia Sekretarz Generalny NATO Lord Robertson ogłosił, że rozmowy podejmowane przez Grecję i Turcję w ramach Środków Budowy Zaufania doprowadziły do porozumienia pomiędzy tymi dwoma państwami. Obie strony zgodziły się z wyprzedzeniem powiadamić siebie nawzajem o planach przeprowadzenia ćwiczeń narodowych.
- 7 grudnia Szczyt Unii Europejskiej w Nicei. Przywódcy Unii przyjęli dalsze ustalenia zmierzające do wzmocnienia Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony oraz uzgodnili mechanizmy konsultacji i współpracy pomiędzy NATO i Unią Europejską.
- Boris Trajkovski, prezydent byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii*, złożył wizytę w siedzibie NATO.

14 grudnia

Ministrowie obrony NATO spotkali się w Brukseli, aby dokonać przeglądu planów obrony narodowej na lata 2001-2005 oraz przyjąć pięcioletni plan rozwoju sił, który odpowiadałby wymogom przyszłego środowiska bezpieczeństwa. Przyjęto również nowe Wskazania Ministerialne przedstawiające ramy planowania obronnego NATO i państw członkowskich na czas do roku 2008.

George W. Bush otrzymał nominację na stanowisko prezydenta elekta Stanów Zjednoczonych w wyniku decyzji Sądu Najwyższego USA, który wydał decyzję korzystną dla republikańskiego kandydata na prezydenta.

Spotkanie ministerialne Komisji NATO-Ukraina w Brukseli. Ministrowie spraw zagranicznych powitali pozytywny rozwój współpracy w wielu dziedzinach pomiędzy NATO i Ukrainą oraz przyjęli ambitny Plan Prac na rok 2001. Ministrowie spraw zagranicznych dokonali przeglądu stanu współpracy na Bałkanach, Partnerstwa dla Pokoju, kontaktów parlamentarnych, planowania cywilnego, reformy sektora obronnego oraz środków zapobiegających rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia. Ministrowie wyrazili uznanie w związku z decyzją o zamknięciu elektrowni jądrowej w Czarnobyli.

15 grudnia

Spotkanie ministerialne EAPC. Ministrowie spraw zagranicznych dokonali przeglądu sytuacji w byłej Jugosławii oraz przeanalizowali inne aspekty współpracy, włączając przyszłą rolę EAPC oraz jej wkład do inicjatyw współpracy regionalnej. Opublikowano Plan Działań EAPC do roku 2002.

Spotkanie Ministerialne Rady Północnoatlantyckiej. ministrowie spraw zagranicznych dokonali oceny postępów w szerokim zakresie działalności Sojuszu, włączając dialog NATO z Unią Europejską oraz stwarzanie mechanizmów współpracy NATO-Unia Europejska w kontekście ESDI.

NATO opublikowało raport o opcjach w zakresie środków budowy zaufania i bezpieczeństwa (CSBM), weryfikacji, nierozprzestrzeniania, kontroli zbrojeń i rozbrojenia.

Spotkanie ministerialne Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja. Ministrowie spraw zagranicznych przeanalizowali sytuację w byłej Jugosławii, z radością podkreślając pokojowe przemiany demokratyczne, które dokonały się w Federalnej Republice Jugosławii. Ministrowie ocenili również postępy współpracy NATO-Rosja w odniesieniu do dyskusji o strategii i doktrynie, kontroli zbrojeń, proliferacji, infrastruktury wojskowej, broni jądrowych oraz ponownego szkolenia personelu wojskowego i ratownictwa morskiego.

Ministrowie spraw zagranicznych wymienili listy potwierdzające ustanowienie Biura Informacji NATO w Moskwie, którego zadaniem miało być upowszechnianie wiedzy o rozwijających się stosunkach NATO-Rosja

2001

- 10 stycznia Wizyta ministra spraw zagranicznych Federalnej Republiki Jugosławii Gorana Svilanovicia w siedzibie NATO.
- Oświadczenie Sekretarza Generalnego NATO na temat zastosowania na Bałkanach amunicji wykorzystującej zubożony uran.
- 12 stycznia Powołanie Tymczasowego Komitetu NATO ds. Zubożonego Uranu. Komitet ten miał działać jako centrum wymiany informacji oraz koordynacji działań w tej sprawie.
- 18 stycznia Zwierzchnictwo wojskowe nad kierowanymi przez NATO Międzynarodowymi Siłami Pokojowymi w Kosowie (KFOR) zostało przekazane z Kwatery Głównej Sił Sojuszniczych NATO Europa (SHAPE) do Sił Sojuszniczych NATO Europa Południowa (AFSOUTH) stacjonujących w Neapolu.
- 24 stycznia Wizyta premiera Rumunii Adriana Nastase w siedzibie NATO.
- Ogłoszenie międzynarodowego konkursu architektonicznego na projekt nowej Kwatery Głównej NATO. Podczas spotkania Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja, ambasadorzy zgodzili się przyjąć postanowienia

zmierzające do wdrożenia Programu Prac PJC na rok 2001.

- 25 stycznia Pod kierunkiem Agencji NATO ds. Zabezpieczenia Technicznego i Zaopatrzenia (NAMSA), NATO oraz państwa Partnerskie zaczęły realizację inicjatywy humanitarnej zmierzającej do wspomoczenia Albanii w zakresie niszczenia składowanych min przeciwpiechotnych.
- 30 stycznia Wizyta w siedzibie NATO byłego Specjalnego Przedstawiciela Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych w Kosowie Bernarda Kouchnera.
- 31 stycznia Wizyta w siedzibie NATO premiera Litwy Rolandasa Paksasa.
- 5 lutego Pierwsze spotkanie Rady Północnoatlantyckiej oraz Komitetu ds. Polityki i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej na szczepku ambasadorów w ramach nowych stałych mechanizmów konsultacji NATO-Unia Europejska. Dyskusje skoncentrowały się na stosunkach NATO-Unia Europejska oraz na wkładzie obu organizacji do zarządzania kryzysowego w zachodniej części Bałkanów.
- 6 lutego Wizyta w siedzibie NATO Ruuda Lubbersa, nowo mianowanego Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców.
- 14-16 lutego W siedzibie Komitetu Koordynującego ds. Weryfikacji odbyło się doroczne seminarium poświęcone wdrażaniu aspektów Traktatu o Konwencyonalnych Siłach Zbrojnych w Europie (CFE). W seminarium uczestniczyli przedstawiciele trzydziestu państw stron Traktatu.
- 15 lutego Wicepremier Serbii Nebojsza Czović oraz minister spraw zagranicznych Jugosławii przedstawili sprawozdanie Radzie Północnoatlantyckiej na temat nowej inicjatywy zmierzającej do poszukiwania pokojowego rozwiązania konfliktów w Południowej Serbii.
- 15-21 lutego NATO przeprowadziło doroczne ćwiczenia w zakresie zarządzania kryzysowego (CMX 2001). Po raz pierwszy

w ćwiczeniach tych wzięli udział przedstawiciele 14 państw należących do Partnerstwa dla Pokoju.

- 16 lutego Sekretarz Generalny NATO wydał oświadczenie potępiające atak na autobus niedaleko Podujeva w Kosowie. W wyniku ataku ranni i zabici zostali cywilni mieszkańcy Serbii.
- 18 lutego Oświadczenie Sekretarza Generalnego NATO potępiające eskalację aktów przemocy w południowej Serbii.
- 19-22 lutego Oddziały Sił Sojuszniczych Morskich NATO Atlantyk przeprowadziły ćwiczenia w zakresie pomocy humanitarnej na Morzu Karaibskim. Celem ćwiczeń było sprawdzenie zdolności do zapewnienia pomocy humanitarnej po katastrofie wywołanej tropikalnymi burzami i huraganami.
- 20 lutego Sekretarz Generalny NATO Lord Robertson otworzył nowe Biuro Informacji NATO w Moskwie.
- 23 lutego Sekretarz Generalny NATO wydał oświadczenie, w którym z radością odnotował stworzenie w Bośni i Hercegowinie nowego rządu z udziałem sił umiarkowanych.
- 26 lutego NATO i Ukraina podpisały porozumienie w sprawie praktycznego wdrażania Programu NATO-Ukraina w roku 2001 odnośnie do przeszkalania zwalnianych lub oczekujących na zwolnienie żołnierzy ukraińskich.
- 27 lutego Sesja ministrów spraw zagranicznych Rady Północnoatlantyckiej z udziałem Sekretarza Stanu USA Colina Powella.

Przedstawiciele Narodów Zjednoczonych, Unii Europejskiej, OBWE, UNHCR oraz NATO spotkali się w Kwaterze Głównej NATO w Brukseli, aby omówić narastające napięcia w dolinie Preszevo. Uczestnicy spotkania skoncentrowali się na metodach koordynacji wysiłków, tak aby ograniczyć liczbę zbrojnych incydentów oraz zapobiec rozprzestrzenianiu się aktów przemocy w tym regionie.

Rada Północnoatlantycka ponownie potwierdziła swoje zaniepokojenie sytuacją w południowej Serbii i potępiła utrzymujące się akty przemocy.

W kontekście Partnerstwa dla Pokoju NATO wydało raport o szczegółach planowania prowadzonego przez Agencję NATO ds. Zabezpieczenia Technicznego i Zaopatrzenia (NAMSA). Celem tej inicjatywy było zapewnienie pomocy i szkolenia rządowi Mołdawii w zakresie niszczenia przeciwpiechotnych min lądowych oraz innych rodzajów amunicji.

28 lutego Wizyta Specjalnego Przedstawiciela Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych w Kosowie, Hansa Haekkerupa, w siedzibie NATO.

Stała Wspólna Rada NATO-Rosja omówiła rozwój wypadków w Federalnej Republice Jugosławii oraz współpracę NATO-Rosja w Kosowie (KFOR).

Sekretarz Generalny NATO Lord Robertson ogłosił gotowość NATO do wdrażania stopniowej i warunkowej redukcji lądowej strefy bezpieczeństwa na granicy Kosowa oraz wyznaczył osobistego przedstawiciela w tym regionie, który miał pomóc w wypracowaniu pokojowego rozwiązania konfliktu.

2 marca Sekretarz Generalny NATO wydał oświadczenie potępiające akty przemocy w rejonie przygranicznym z byłą Jugosłowiańską Republiką Macedonii*.

4 marca W wyniku porozumienia pomiędzy NATO i rządem Jugosławii, jugosłowiańskie oddziały weszły na teren Lądowej Strefy Bezpieczeństwa w pięcio-kilometrowym pasie południowej Serbii graniczącym z Kosowem. Siły jugosłowiańskie znalazły się tam po raz pierwszy od ich wycofania z Kosowa w czerwcu 1999 roku.

5 marca Prezydent Bułgarii Petar Stojanov złożył wizytę w siedzibie NATO.

8 marca Rada Północnoatlantycka ogłosiła decyzje wobec południowej Serbii oraz byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii*, w tym między innymi stopniową redukcję Lądowej Strefy Bezpieczeństwa.

- 9 marca Wizyta ministra spraw zagranicznych byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii* Srgjana Kerima w siedzibie NATO
- 13 marca NATO powitało opublikowanie przez Program Ochrony Środowiska Narodów Zjednoczonych (UNEP) raportu o możliwych zagrożeniach dla zdrowia związanych z wykorzystaniem w Kosowie amunicji zawierającej zubożony uran.
- 19 marca Wizyta Wysokiego Przedstawiciela ds. Bośni i Hercegowiny Wolfganga Petritscha w siedzibie NATO.
- 20-29 marca Ekspertki zatrudnieni w sponsorowanym przez NATO Ośrodku Pogłębionych Studiów w Budapeszcie przeanalizowali naukowe i techniczne kwestie związane z wdrażaniem protokołu do Konwencji o Zakazie Broni Biologicznej i Toksyn (BTWC).
- 21 marca Rada Północnoatlantycka przyjęła dalsze kroki zmierzające do wzmocnienia stabilności w południowym regionie Bałkanów. Rada wyraziła także swoje poparcie dla rządu w Skopie. Dowodem tego było między innymi mianowanie ambasadora Hansa-Joerga Eiffa na stanowisko starszego rangą cywilnego przedstawiciela NATO w Skopie.
- Posiedzenie Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC). Ambasadorzy wyrazili poparcie dla rządu byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii*, potępiili akty przemocy dokonywane przez ekstremistów oraz z radością powitali środki zmierzające do wzmocnienia bezpieczeństwa granic. Wizyta prezydenta Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża Jakoba Kellenbergera w siedzibie NATO.
- 26 marca Sekretarz Generalny NATO Lord Robertson oraz Wysoki Przedstawiciel Unii Europejskiej Javier Solana złożyli wizytę w Skopie, aby potwierdzić poparcie dla rządu byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii* oraz z pełną mocą wezwać do zachowania umiaru wobec obecnego kryzysu.
- 28 marca Posiedzenie Stałej Wspólnej Rady NATO-Rosja. Ambasadorzy omówili sytuację na Bałkanach oraz współpracę NATO-Rosja w ramach KFOR, a także

z radością powitali międzynarodowe wysiłki zmierzające do zapobieżenia eskalacji napięć etnicznych w tym regionie.

29 marca

Oświadczenie Sekretarza Generalnego NATO w sprawie ataku moździerzowego w okolicy Krivenika w Kosowie. Atak spowodował ofiary śmiertelne oraz zranienia wśród cywilów.

SCHEMATY GRAFICZNE

Cywilna i wojskowa struktura NATO

Najważniejsze komitety NATO

Główne instytucje partnerskiej współpracy i dialogu

Sekretariat Międzynarodowy NATO

Piony Sekretariatu Międzynarodowego

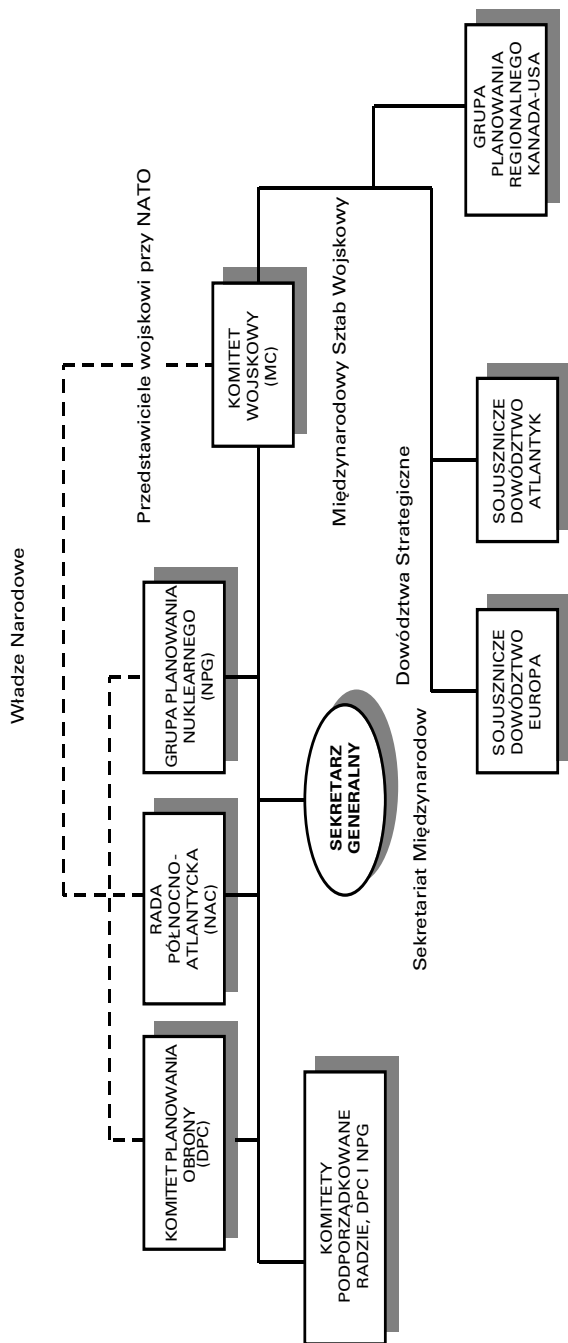
Struktura wojskowa NATO

Struktura wojskowa Sojuszniczego Dowództwa Europa

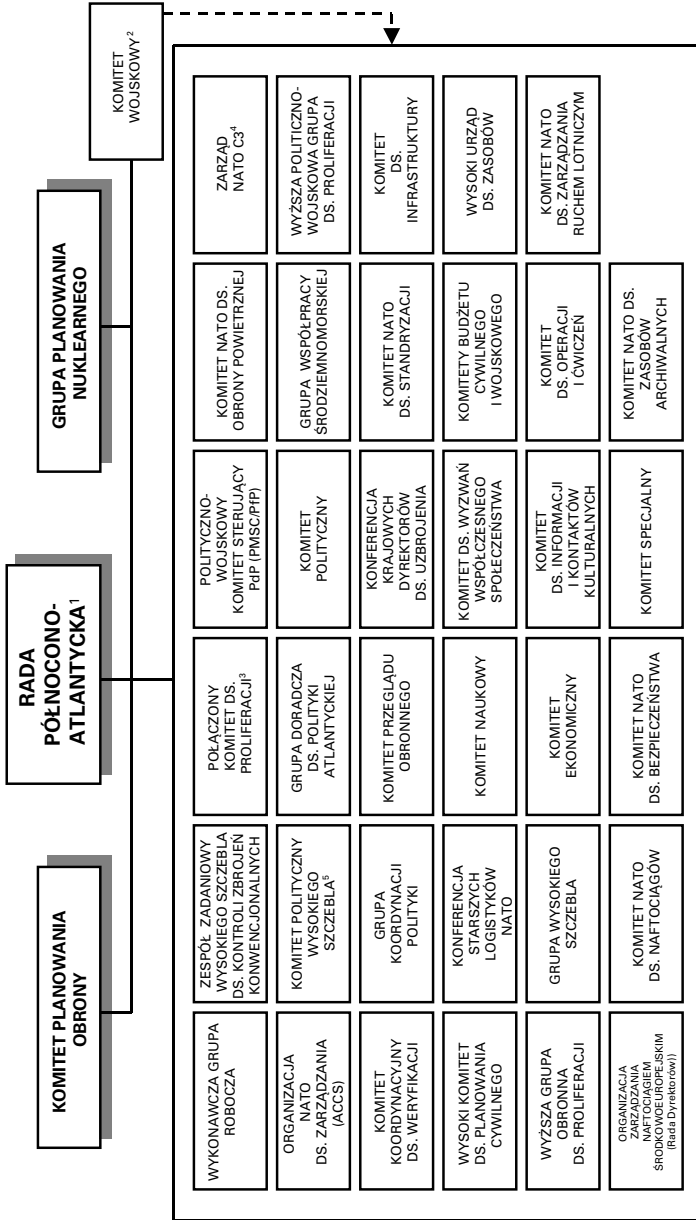
Struktura wojskowa Sojuszniczego Dowództwa Atlantyk

Międzynarodowy Sztab Wojskowy

Cywilna i wojskowa struktura NATO

Najważniejsze komitety NATO

(1) Większość wyżej przedstawionych komitetów podlega Radzie Północnoatlantycznej. Niektóre odpowiadają przed Komitetem Planowania Obrony lub Grupą Planowania Nuklearnego.

(2) Komitet Wojskowy to instytucja cywilno-wojskowa, które podlega zarówno Radzie (albo Komitetowi Planowania Obrony, albo Grupie Planowania Nuklearnego), jak i Komitetowi Wojskowemu.

(3) Komitet Wojskowy jest podporządkowany Radzie Północnoatlantycznej i Komitetowi Planowania Obrony, ale ma specjalny status jako wysoka ranga władza wojskowa NATO. Rola Komitetu Wojskowego jest przedstawiona w Rozdziale 11.

(4) Zarząd ds. Konsultacji, Dowództwa i Kontroli

(5) W razie potrzeby uzupełniano o ekspertów.

Główne instytucje partnerskiej współpracy i dialogu

RADA
PARTNERSTWA
EUROATLANTYCKIEGO
(EAPC)¹⁾

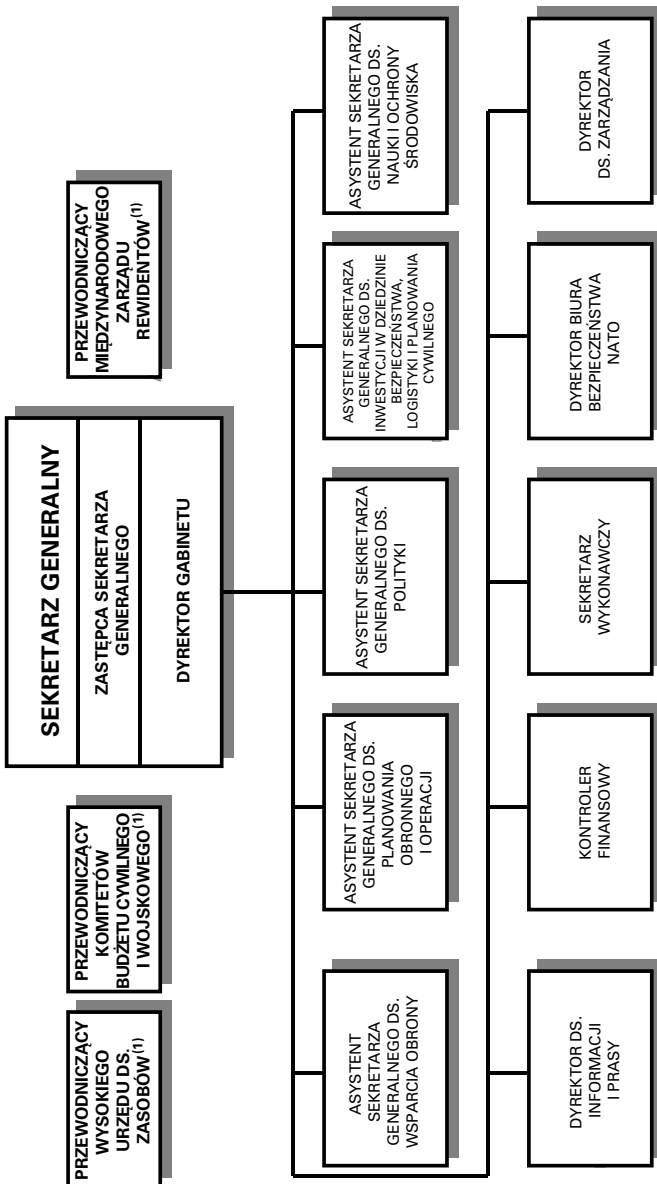
STAŁA WSPÓLNA
RADA
NATO-ROSJA
(PJCKOMISJA
NATO-UKRAINA
(NUC)

KOMISJA
NATO-UKRAINA
(NUC)

GRUPA
ŚRÓDZIEMNOMORSKIEJ
(MCG)²⁾

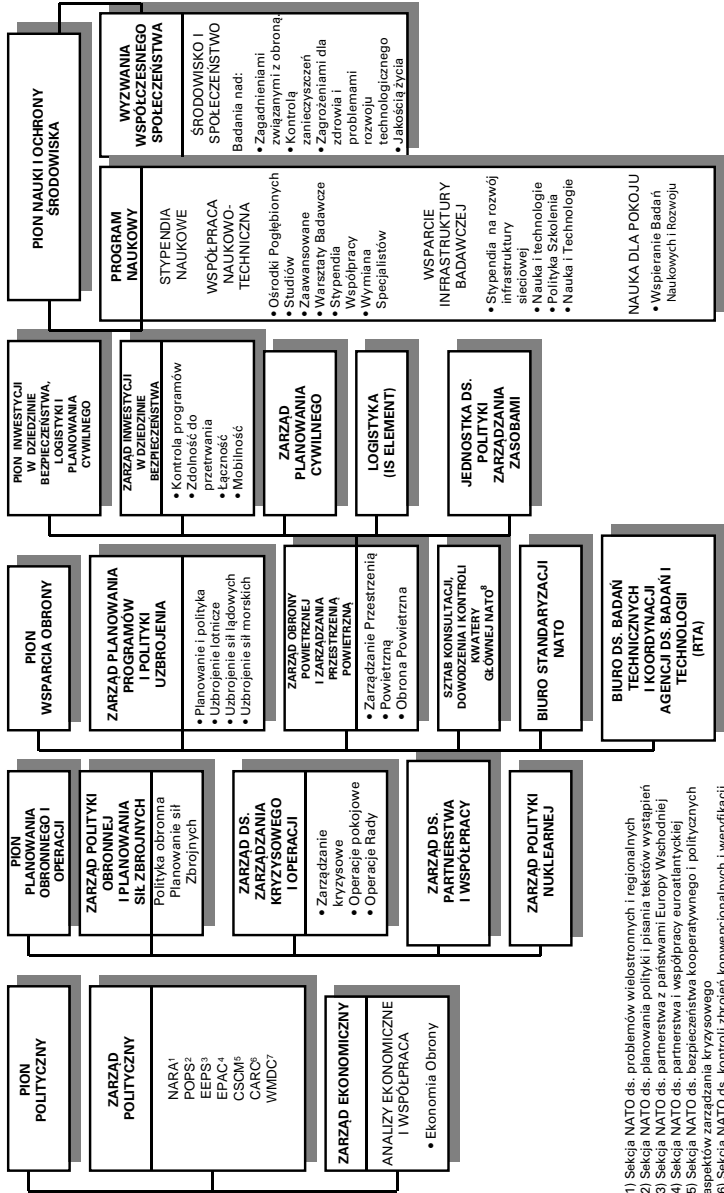
- (1) Wiele komitetów NATO odbywa posiedzenia w formacie EAPC lub Partnerstwa dla Pokoju (patrz tabela Główne Komitety NATO).
(2) Uzupelnieniem spotkań w gronie państw członkowskich są spotkania Grupy Współpracy Śródziemnomorskiej z przedstawicielami państw uczestniczących w Dialogu Śródziemnomorskim NATO.

Sekretariat Międzynarodowy NATO

(1) Te stanowiska nie są zajmowane przez członków Sekretariatu Międzynarodowego. Przewodniczący są mianowani przez Radę.

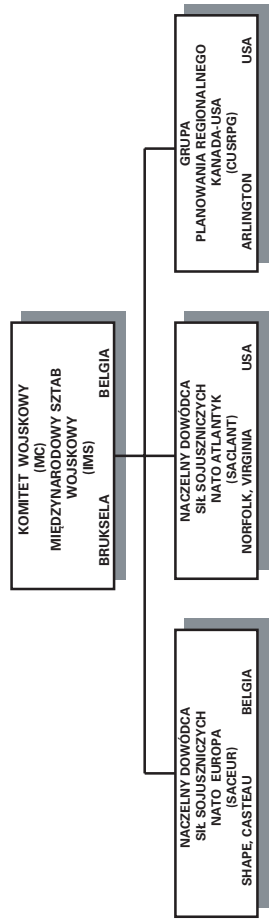
Piony Sekretariatu Międzynarodowego

(8) Sztab ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli Dowództwa Kwatery Głównej (C3) jest kierowany wspólnie przez Dyrektora Międzynarodowego Sztabu Wojskowego i Asystenta Sekretarza Generalnego ds. Wsparcia Obrony.

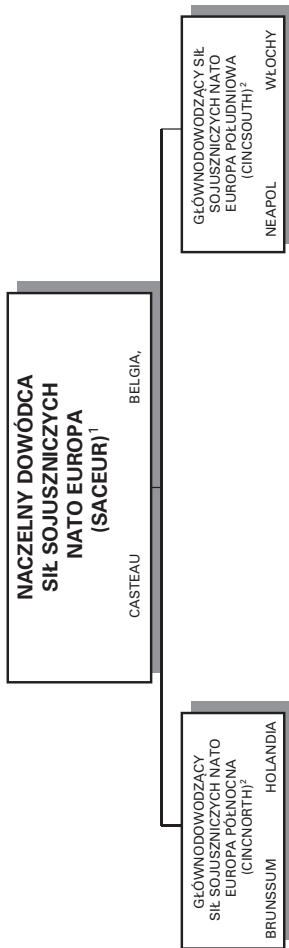
(1) Sekcja NATO ds. problemów wielostronnych i regionalnych
 (2) Sekcja NATO ds. planowania polityki i pisma tekstów wystąpienia
 (3) Sekcja NATO ds. partnerstwa z państwami Europy Wschodniej
 (4) Sekcja NATO ds. partnerstwa i współpracy euroatlantyckiej
 (5) Sekcja NATO ds. bezpieczeństwa kooperatywnego i politycznych aspektów zarządzania kryzysowego
 (6) Sekcja NATO ds. kontroli zbrojeń konwencjonalnych i weryfikacji
 (7) Centrum BMR

Struktura wojskowa NATO

Struktura wojskowa

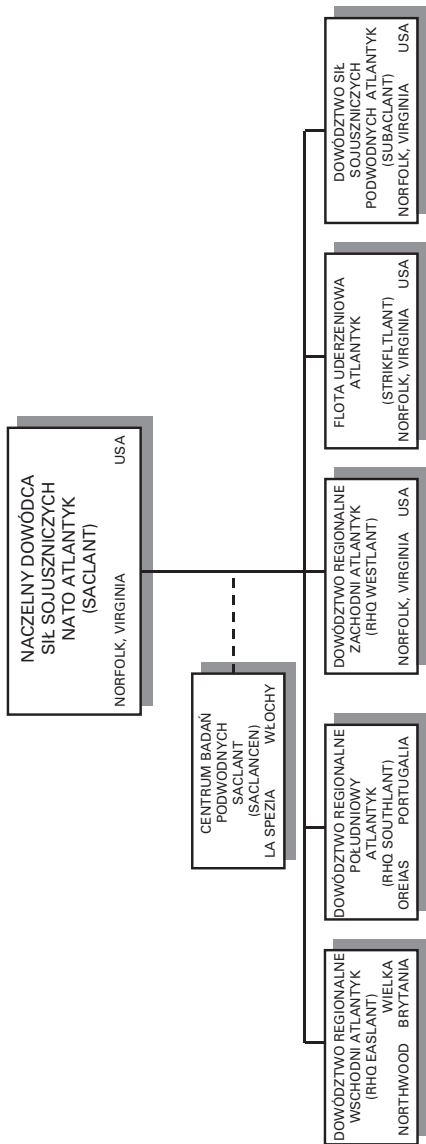
SZNICZEGO DOWÓDZTWA EUROPA

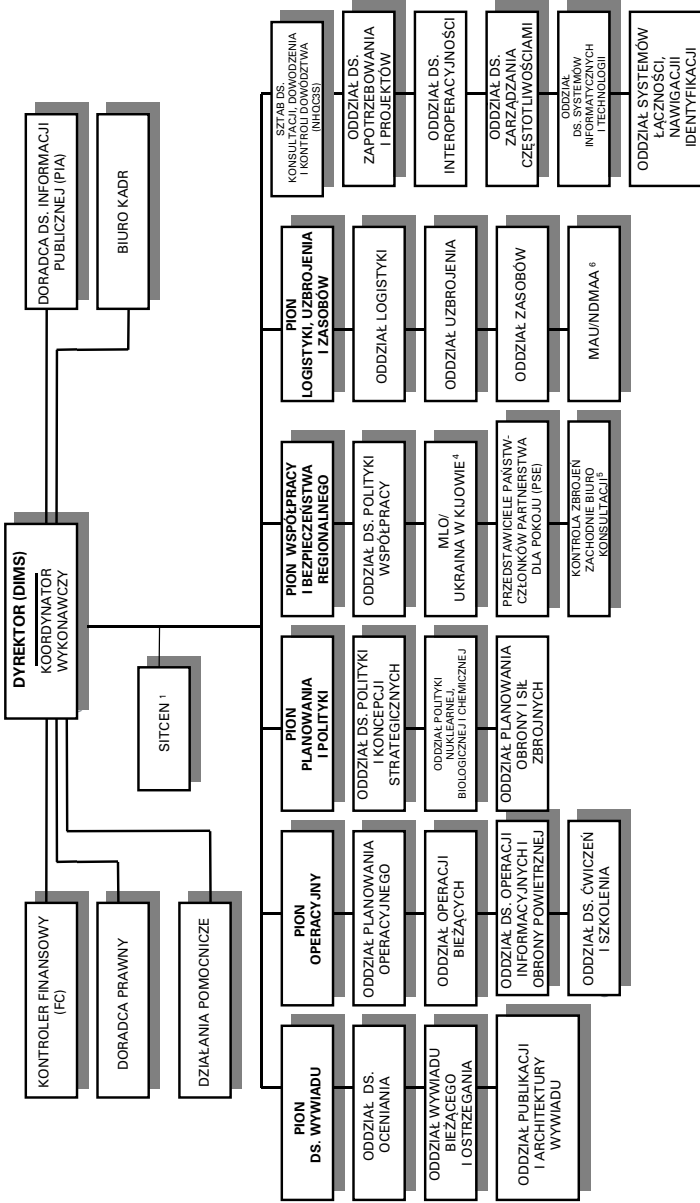
(1) Dowódca Strategiczny
(2) Dowódca Regionalny

Struktura wojskowa

SOJUSZNICZEGO DOWÓDZTWA ATLANTYK

Międzynarodowy Sztab Wojskowy

(1) Centrum Sytuacyjne (SITCEN) podlega Asystentowi Sekretarza Generalnego ds. Planowania Obrony i Operacji, ale jest na co dzień zarządzane przez Dyrektora Międzynarodowego Sztabu Wojskowego.
 (2) ODDZIAŁ ds. Systemów Informatycznych i Technologii obsługuje zarówno Sekretariat Międzynarodowy jak i Międzynarodowy Sztab Wojskowy.
 (3) Sztab ds. Konsultacji, Dowodzenia i Kontroli Dowództwa Kwatery Głównej (C3) jest kierowany wspólnie przez Dyrektora Międzynarodowego Sztabu Wojskowego i Asystenta Sekretarza Generalnego ds. Wspierania Obrony.
 (4) MIŁO - Wojskowe Biuro Łącznikowe
 (5) WCO - Zachodnie Biuro Konsultacji
 (6) Management Advisory Unit /NATO Defence Manpower Authority - Jednostka Doradcza ds. Zarządzania/Zarząd NATO ds. Kadry Obrony

TRAKTAT PÓŁNOCNOATLANTYCKI

sporządzony w Waszyngtonie dnia 4 kwietnia 1949 r.

(Dz. U. z 2000 r. Nr 87, poz. 970)

Strony niniejszego traktatu potwierdzają swą wiarę w cele i zasady Karty Narodów Zjednoczonych oraz pragnienie życia w pokoju ze wszystkimi narodami i wszystkimi rządami.

Są zdecydowane ochraniać wolność, wspólne dziedzictwo i cywilizację swych narodów, oparte na zasadach demokracji, wolności jednostki i rządów prawa.

Dążą do umacniania stabilizacji i dobrobytu na obszarze północnoatlantyckim.

Są zdecydowane połączyć swe wysiłki w celu zbiorowej obrony oraz zachowania pokoju i bezpieczeństwa.

W związku z powyższym uzgadniają one niniejszy Traktat Północnoatlantycki:

ARTYKUŁ 1

Strony zobowiązują się, zgodnie z postanowieniami Karty Narodów Zjednoczonych, załatwiać wszelkie spory międzynarodowe, w które mogłyby zostać zaangażowane, za pomocą środków pokojowych w taki sposób, aby pokój i bezpieczeństwo międzynarodowe oraz sprawiedliwość nie zostały narażone na niebezpieczeństwo, jak również powstrzymywać się w swych stosunkach międzynarodowych od użycia lub groźby użycia siły w jakikolwiek sposób niezgodny z celami Narodów Zjednoczonych.

ARTYKUŁ 2

Strony będą przyczyniały się do dalszego rozwoju pokojowych i przyjaznych stosunków międzynarodowych przez umacnianie swych wolnych instytucji, przez przyczynianie się do lepszego zrozumienia zasad, na jakich opierają się te instytucje, oraz przez rozwijanie warunków dla stabilizacji i dobrobytu. Będą one dążyły do usuwania konfliktów w prowadzonej przez nie międzynarodowej polityce gospodarczej i będą popierały współpracę gospodarczą między wszystkimi Stronami lub częścią z nich.

ARTYKUŁ 3

Dla skuteczniejszego osiągnięcia celów niniejszego traktatu, Strony, każda z osobna i wszystkie razem, poprzez stałą i skuteczną samopomoc i pomoc wzajemną, będą utrzymywały i rozwijały swoją indywidualną i zbiorową zdolność do odparcia zbrojnej napaści.

ARTYKUŁ 4

Strony będą się wspólnie konsultowały, ilekroć, zdaniem którejkolwiek z nich, zagrożone będą integralność terytorialna, niezależność polityczna lub bezpieczeństwo którejkolwiek ze Stron.

ARTYKUŁ 5

Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną lub więcej z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uznana za napaść przeciwko nim wszystkim i dlatego zgadzają się, że jeżeli taka zbrojna napaść nastąpi, to każda z nich, w ramach wykonywania prawa do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony, uznanego na mocy artykułu 51 Karty Narodów Zjednoczonych, udzieli pomocy Stronie lub Stronom napadniętym, podejmując niezwłocznie, samodzielnie jak i w porozumieniu z innymi Stronami, działania, jakie uzna za konieczne, łącznie z użyciem siły zbrojnej, w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego.

O każdej takiej zbrojnej napaści i o wszystkich podjętych w jej wyniku środkach zostanie bezzwłocznie powiadomiona Rada Bezpieczeństwa. Środki takie zostaną zaniechane, gdy tylko Rada Bezpieczeństwa podejmie działania konieczne do przywrócenia i utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

ARTYKUŁ 6¹

W rozumieniu artykułu 5 uznaje się, że zbrojna napaść na jedną lub więcej Stron obejmuje zbrojną napaść:

- na terytorium którejkolwiek ze Stron w Europie lub Ameryce Północnej, na algierskie departamenty Francji², na terytorium Turcji lub na wyspy znajdujące się pod jurysdykcją którejkolwiek ze Stron na obszarze północnoatlantyckim na północ od Zwrotnika Raka;

1 De definitie van de gebieden waarop Artikel 5 van toepassing is, werd gewijzigd ingevolge Artikel 2 van het Protocol bij het Noord-Atlantisch Verdrag in verband met de toetreding van Griekenland en Turkije.

2 Op 16 januari 1963 stelde de Raad vast, dat voor zover het de Algerijnse departementen van Frankrijk betrof de relevante bepalingen van het Verdrag met ingang van 3 juli 1962 hadden opgehouden van toepassing te zijn.

- na siły zbrojne, okręty lub statki powietrzne którejkolwiek ze Stron znajdujące się na tych terytoriach lub nad nimi albo na jakimkolwiek innym obszarze w Europie, na którym w dniu wejścia w życie traktatu stacjonowały wojska okupacyjne którejkolwiek ze Stron, lub też na Morzu Śródziemnym czy na obszarze północnoatlantyckim na północ od Zwrotnika Raka.

ARTYKUŁ 7

Niniejszy traktat nie narusza i nie będzie interpretowany jako naruszający w jakikolwiek sposób ustanowione w Karcie prawa i obowiązki Stron będących członkami Narodów Zjednoczonych ani też nie narusza głównej odpowiedzialności Rady Bezpieczeństwa za utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

ARTYKUŁ 8

Każda Strona oświadcza, że żadne z wiążących ją obecnie zobowiązań międzynarodowych z którąkolwiek ze Stron lub z jakimkolwiek państwem trzecim nie stoi w sprzeczności z postanowieniami niniejszego traktatu, oraz zobowiązuje się do niewiązania się z jakimkolwiek zobowiązaniem międzynarodowym sprzecznym z niniejszym traktatem.

ARTYKUŁ 9

Niniejszym Strony ustanawiają Radę, w której każda z nich będzie reprezentowana w celu rozpatrywania spraw dotyczących realizacji niniejszego traktatu. Rada będzie zorganizowana w taki sposób, żeby mogła zbierać się szybko w każdym czasie. Rada utworzy takie organy pomocnicze, jakie okażą się potrzebne; w szczególności utworzy ona natychmiast komitet obrony, którego zadaniem będzie zalecanie środków w celu realizacji artykułów 3 i 5.

ARTYKUŁ 10

Strony mogą, za jednogłówną zgodą, zaprosić do przystąpienia do niniejszego traktatu każde inne państwo europejskie, które jest w stanie realizować zasady niniejszego traktatu i wnosić wkład do bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego. Każde państwo zaproszone w ten sposób może stać się stroną traktatu, składając Rządowi Stanów Zjednoczonych Ameryki dokument przystąpienia. Rząd Stanów Zjednoczonych Ameryki powiadomi każdą ze Stron o złożeniu każdego takiego dokumentu przystąpienia.

ARTYKUŁ 11

Niniejszy traktat podlega ratyfikacji, a jego postanowienia zostaną wprowadzone w życie przez Strony zgodnie z ich procedurami konstytucyjnymi. Dokumenty ratyfikacji zostaną złożone tak szybko, jak to jest możliwe Rządowi Stanów Zjednoczonych Ameryki, który o każdym złożeniu powiadomi wszystkich innych sygnatariuszy. Traktat wejdzie w życie w stosunkach między państwami, które go ratyfikowały, gdy tylko zostaną złożone dokumenty ratyfikacji przez większość sygnatariuszy, włączając w to ratyfikacje Belgii, Francji, Kanady, Luksemburga, Niderlandów, Stanów Zjednoczonych i Zjednoczonego Królestwa, a w stosunku do innych państw - z chwilą złożenia ich dokumentów ratyfikacji.³

ARTYKUŁ 12

Po upływie dziesięciu lat obowiązywania traktatu lub kiedykolwiek po upływie tego okresu Strony, na żądanie którejkolwiek z nich, skonsultują się wspólnie w celu dokonania przeglądu traktatu, uwzględniając czynniki, które w tym czasie będą mogły mieć wpływ na pokój i bezpieczeństwo na obszarze północnoatlantyckim, w tym rozwój zarówno powszechnych, jak i regionalnych porozumień przyjętych zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych, mających na celu utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

ARTYKUŁ 13

Po upływie dwudziestu lat obowiązywania traktatu każda ze Stron może przestać być stroną traktatu po upływie roku od notyfikacji o wypowiedzeniu, skierowanej do Rządu Stanów Zjednoczonych Ameryki, który poinformuje rządy innych Stron o złożeniu każdej notyfikacji o wypowiedzeniu.

ARTYKUŁ 14

Niniejszy traktat, którego teksty angielski i francuski są jednakowo autentyczne, zostanie złożony w archiwach Rządu Stanów Zjednoczonych Ameryki. Należycie uwierzytelnione kopie traktatu przekazane zostaną przez ten rząd rządów innych sygnatariuszy.

Na dowód czego niżej podpisani pełnomocnicy podpisali niniejszy traktat.

Sporządzono w Waszyngtonie dnia 4 kwietnia 1949 r.

3 Het Verdrag trad in werking op 24 augustus 1949 na indiening van de ratificatie door alle staten die het hadden ondertekend.

NOTATKI

NOTATKI

NOTATKI

NOTATKI

NOTATKI

NOTATKI

NATO Office of Information and Press /
Bureau de l'information et de la presse de l'OTAN

1110 Brussels / Bruxelles
Belgium / Belgique

Web site: www.nato.int
Site web: www.otan.nato.int

E-mail: natodoc@hq.nato.int